

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
566/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
566/A

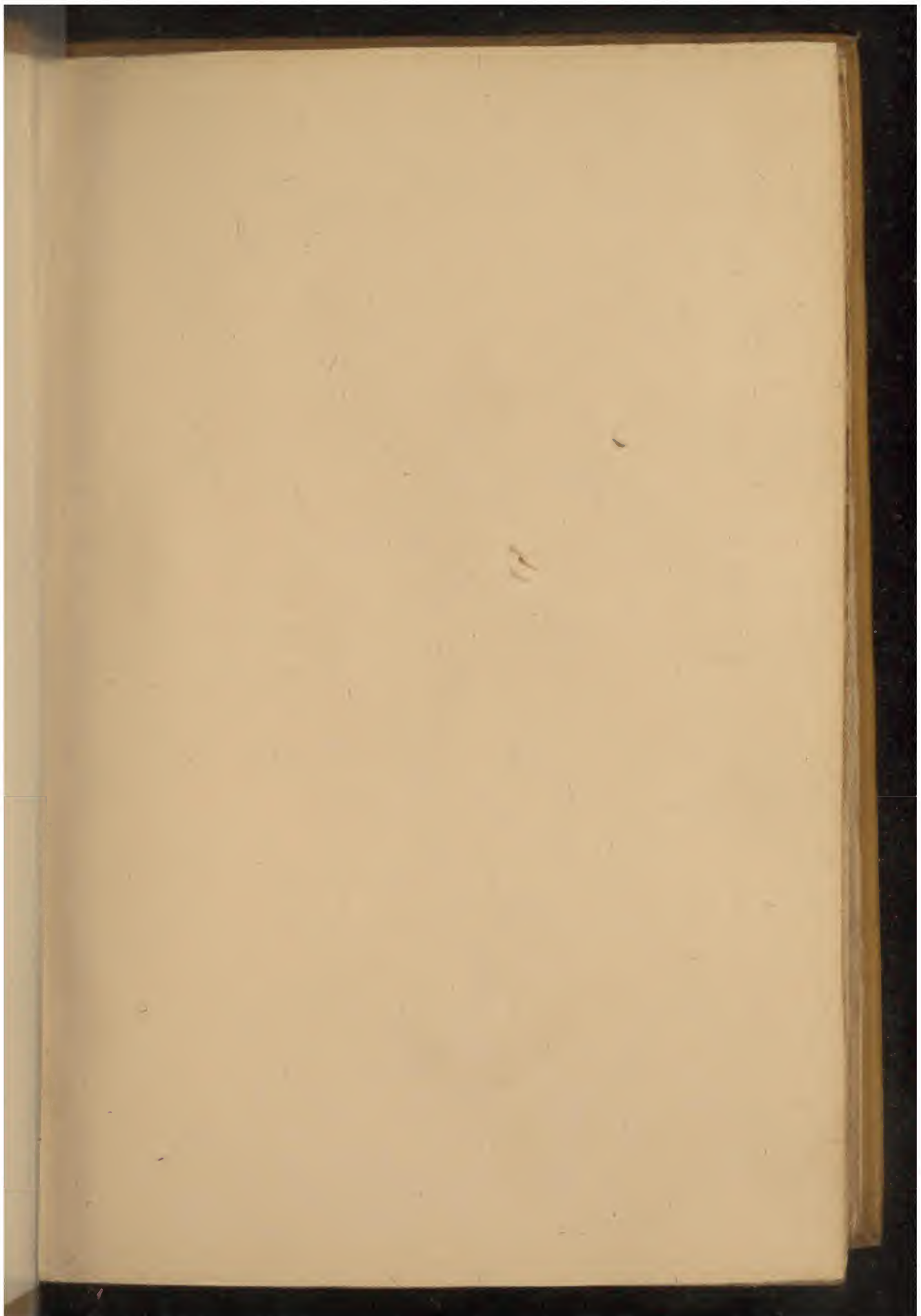

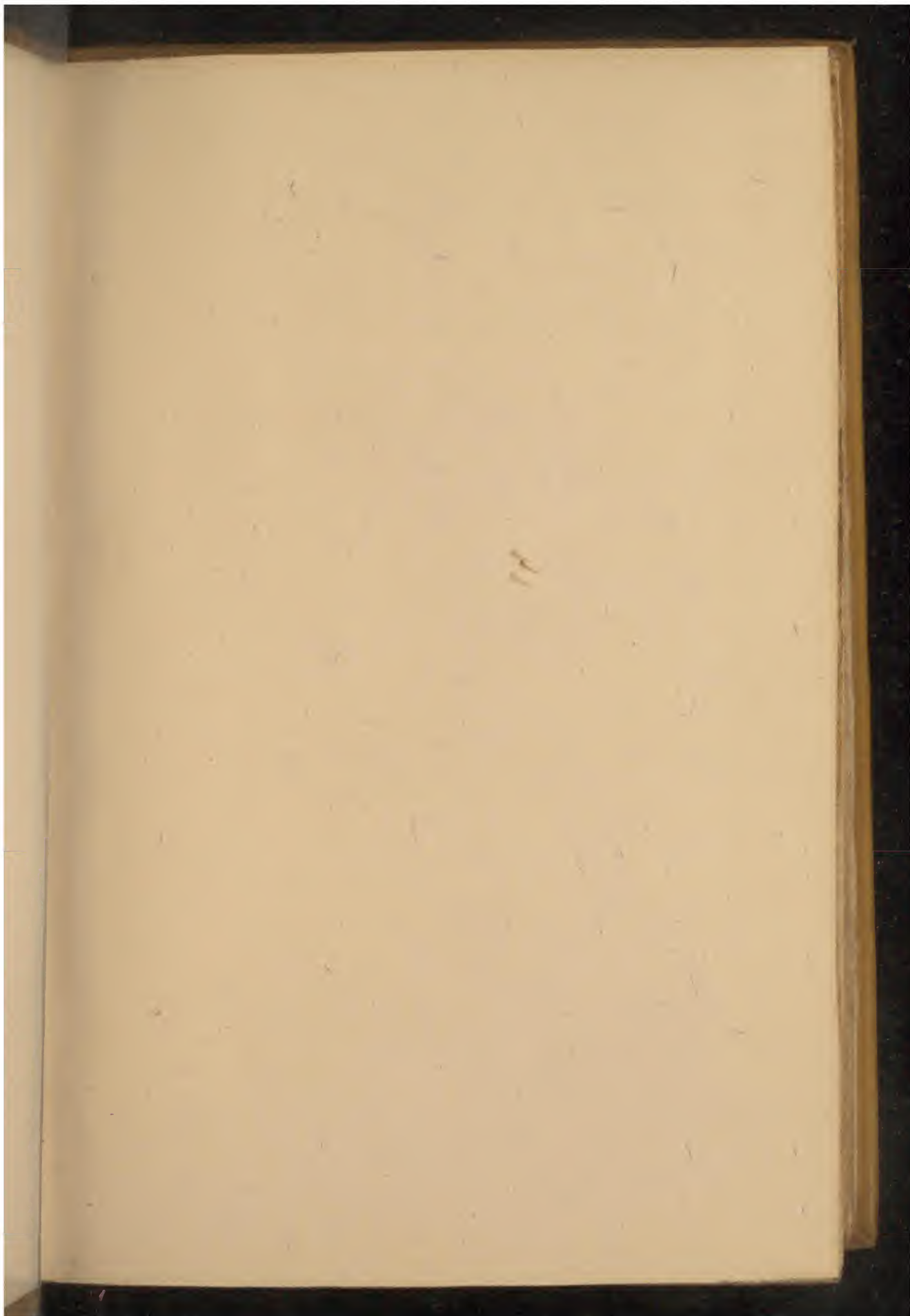
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
566/A

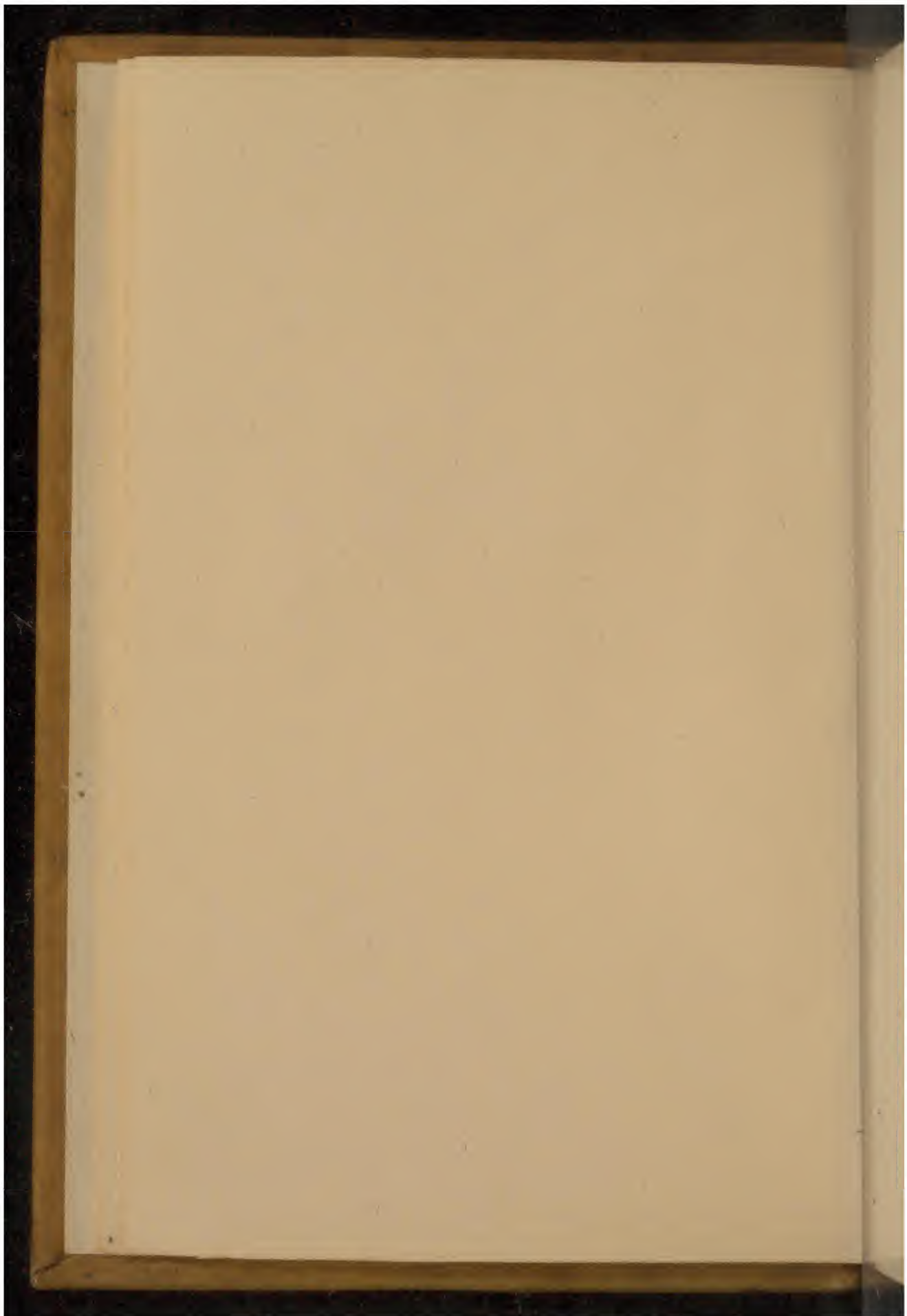

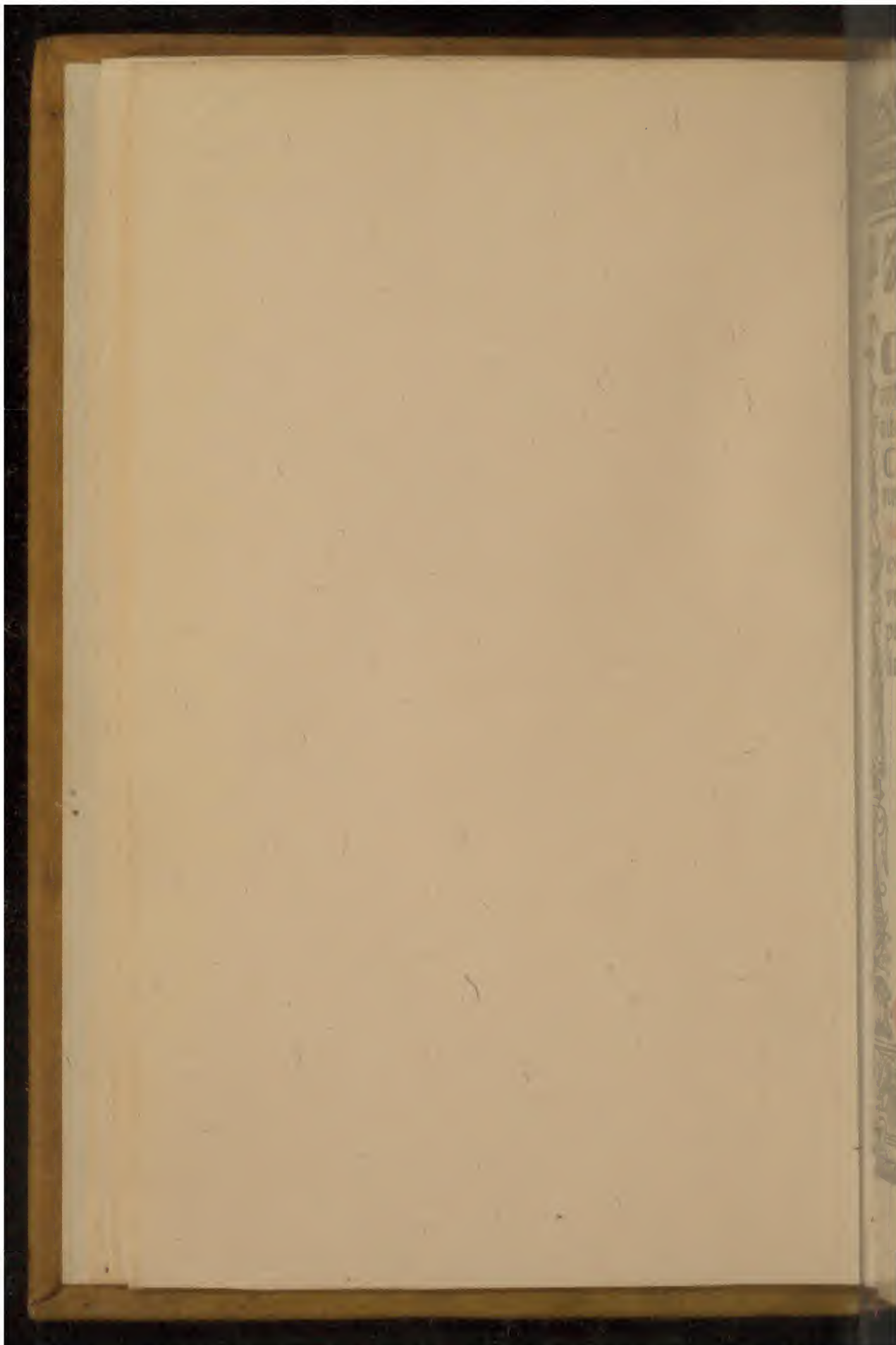
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
566/A

566 | A

Abhomeron

Ceminū de medica fa-
cultate opus, studiosis oibus vtilissimū,
alterū Abhomeron Abyzohar.

Colliget Auerroys reliquum nupero
rime diligenter correcti. **et marginalis**
bus adnotamentis nunq̃ hactenus ad-
iectis illustratum. **Addita est preterea**
vtriusq̃ operi **propria tabula** omnium ca-
pitum, quo que scire volueris tibi facis-
lius occurrant.

I 5 3 I

Clenūdanf Lug.ab Jacobo de Siūta.

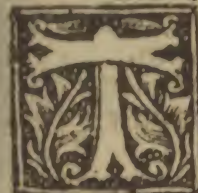

Tabula.

42175

Tabula tra

ctatum et capitulorum Abhome
ron Abenzolzar.

Tractatus primus de egritudinibus capitis: et est co tinens capitula duodecim. fo. 4.	Capitulum i. De sca bie capitis: quod sagrum no minatur. 4.
Cap. ii. De tinea cutis capitis. 4.	Cap. iii. De alopecia. 4.
Cap. iii. De thiria. 4.	Capitulum v. De caluitie occi pitii. 5.
Capitulum sextum. De scissura capillorum. 5.	Capitulum septimum. De saba phati. 5.
Cap. vii. De canitie capillorum in diuersa loca. 5.	Cap. ix. De mala dispositione et figura capillorum capitis. 5.
Capitulum decimum. De sarfa ribus capitis. 5.	Cap. xi. De pediculis. 6.
Cap. xii. De lendibus. 6.	Tractatus secundus est con tinens capitulum unicum quod est. De egritudinibus capi tis accidentibus ab extrinse co: sicut a percussione. 6.
Tractatus tertius. De egritu dinibus capitis est continens ca. sex. 7.	Cap. i. De dolore capitis ex fri giditate. 7.
Cap. ii. De dolore capitis ex ca liditate. 7.	Cap. iii. De dolore capitis ex hu miditate. 7.
Cap. iii. De dolore capitis ex siccitate. 8.	Cap. v. De apostematibus pan niculorum capitis. 8.

Cap. vi. De apostematibus ce rebrum. 9.	Tractatus quartus. De egri tudinibus aurium continens ca. quinque. 10.
Cap. i. De apostematibus au rium. 10.	Capitulum secundum. De do lore auris. 10.
Capitulum tertium. De grane dine auris. 10.	Cap. ii. De percussione auris. 10.
Capitulum quintum. De grossi tudine auris. 10.	Tractatus quintus. De egri tudine nasi: et est continens ca. quatuor. 10.
Capitulum primum. De priua tione odoratus. 10.	Capitulum secundum. De seto re narium. 11.
Cap. ii. De excoriatione et sca bie que fit in naribus. 11.	Capitulum quartum. De polipo quod multotiens vel qui multiplex nominatur. 11.
Tractatus sextus. De egritu dinibus oris continens ca pi. 8. 11.	Capitulum primum. De dimi nutione et corruptione sensus et saporis lingue. 11.
Cap. ii. De apostemate seu in flatione lingue. 11.	Cap. iii. De duritie et difficultate motus lingue. 11.
Cap. iii. De apostematibus ami gdalarum gule. 12.	Capitulum quintum. De bo thor. 12.
Cap. vi. De decoquatione den tium. 12.	Cap. vii. De perforatione den tium. 12.
Capitulum octauum. De stygo re vel alligatione vel congel latione dentium. 12.	

Tabula

Tractatus septimus. De egritudinibus labiorum et oris continens capitula sex.	12.	lorum.	15.
Capitulum primum. De scissuris labiorum.	12.	Capitulum decimum quintum.	
Capitulum secundum. De alcohola.	12.	De pustulis et parvis apostematibus oculorum.	16.
Capitulum tertium. De nigredine lingue.	13.	Capitulum decimum sextum. De variolis oculorum.	16.
Capitulum quartum. De fetore oris.	13.	Capitulum decimum septimum. De dilatione pupille et eius constrictione.	17.
Capitulum quintum. De tortura oris.	13.	Cap. xvij. De descensu aque ad oculum.	17.
Capitulum sextum. De corrosione labiorum.	13.	Capitulum decimum nonum. De extractione cataractarum ab oculis.	18.
Tractatus octavus. De egritudinibus oculorum que sunt multe et est continens capitula triginta tria.	13.	Capitulum vigesimum. De constrictione vene seu pupille naturalis et non naturalis.	18.
Capitulum primum. De halahol et est ut res una videatur due.	13.	Capitulum vigesimum primum. De debilitate visus ex penuria et paupertate spirituum visibilibus procedente.	18.
Capitulum secundum. De inuersione palpebrarum.	13.	Cap. xxi. De constrictione nervi optici.	18.
Capitulum tertium. De pustulis et extrinsecis oculorum.	13.	Cap. xxi. De humiditatibus oculorum.	19.
Capitulum quartum. De scabie oculorum.	14.	Cap. xxi. De egritudinibus que sunt in mutina seu albedine oculorum.	19.
Capitulum quintum. De coarctatione seu sigillatione palpebrarum.	14.	Cap. xxi. De inflatione coniunctive absque apostemate.	19.
Capitulum sextum. De pilis palpebrarum insertis.	14.	Cap. xxi. De tasea que est gutta rubra que fit in albedine oculorum.	19.
Capitulum septimum. De casu pilorum palpebrarum.	14.	Capitulum vigesimum septimum. De granulis generatis in albedine oculorum.	20.
Capitulum octauum. De generatione platarum in palpebris.	15.	Capitulum vigesimum octauum. De sebel.	20.
Capitulum nonum. De ordeo in palpebris.	15.	Capitulum vigesimum nonum. De coniunctiva cum apostemate et sine apostemate.	20.
Capitulum decimum. De fistula lacrymalium.	15.	Capitulum trigessimum. De nimia subtilitate spiritus visibilibus et ipsius grossitie.	20.
Cap. xi. De carne addita in angulo lacrymali.	15.	Cap. xxi. De his que ab extrinsecus cadunt in oculos vel in nares vel in aures.	20.
Cap. xii. De diminutione carnis in lacrymali.	15.		
Capitulum tredecimum. De egritudinibus accidentibus in ipso oculo.	15.		
Cap. xiii. De compositione oculi.			

Tabula.

Cap. xxxij. De animalibus sub-	cellula anterioris cerebri: et	
intranantibus in anrem.	circa cerebrum.	31.
Cap. xxxij. De sanguisugis na-	Cap. xvij. De scotomia q̄ in ara-	
res subintranantibus.	bico s̄ abscedat.	31.
Tractatus nonus. De egritu-	Cap. xix. De dolore toti⁹ capitis	
dinibus cerebri: et est conti-	qui quidem in arabico dicit̄	
nens capitula viginti.	baidda.	32.
Cap. i. De egritudinibus ante-	Cap. xx. De emigranea q̄ in ara-	
rioris partis cerebri.	bico s̄ sechichia.	34.
Cap. ij. De egritudinib⁹ medie	Tractatus decimus. De egr-	
partis cerebri.	tudinibus colli: et est cōtinē	
Cap. iij. De mala complexionē	capitula decem octo.	34.
in media cellula interioris	Capitulum primum. De opila-	
cerebri.	tione.	34.
Cap. iiij. De passionibus q̄ sūt	Capitulum secundum. De rela-	
in pte posteriori cerebri.	tatione.	34.
Cap. v. De egritudinibus et om-	Capitulum tertium. De spas-	
nibus suis accidentibus p-	mo.	35.
venientibus ex destructione	Capitulum quartum. De tremo-	
seu corruptione cōplexionis	re.	35.
torius cerebri.	Cap. v. De egritudinibus spon-	
Cap. vi. De curatione punctu-	dilium colli.	35.
re nervi.	Cap. vi. De dislocatione spondi-	
Cap. viij. De epilepsia pcedē	lium colli.	36.
te a cerebro.	Capitulum septimū. De egritu-	
Cap. viij. De epilepsia pceden-	dinibus nuche.	37.
te ex colligantia aliorum mē	Capitulum octanum. De apo-	
briorum a cerebro.	stematē nuche.	37.
Capitulum nonū. De mirach. q̄	Capitulum nonum. De opila-	
fit a partib⁹ inferiorib⁹.	tione nuche.	37.
Capitulum decimū. De opila-	Cap. x. De apostematib⁹ q̄ sūt	
tione.	circa guttur.	38.
Capitulum vndecimū. De apo-	Cap. xi. De solutione continui-	
plexia.	tatis colli.	39.
Capitulum duodecimū. De cō-	Cap. xij. De inflatione facta in	
gelatione.	epigloto.	40.
Capitulum decimum tertium. De	Capitulum decimum tertium. De	
subet.	liquinantia.	40.
Cap. xiiij. De sirsē calido cum	Cap. xiiij. De apatib⁹ accidenti-	
alienatione.	bus canne pulmonis.	41.
Capitulum decimum quintum.	Capitulum xv. De rancedine vo-	
De priuatione intellectus ex	cis.	41.
frigiditate.	Cap. xvi. De pustulis in meri-	
Capitulum decimum sextum. De	seu in ysofago.	42.
mania.	Capitulum decimum septimū.	
Capitulum decimum septimū.	De corruptiōe et putrefactiōe	
De humiditate que oritur i	in gula et meri: et eor⁹ parti-	

Tabula

bus adiacentibus in tēpore epidimie. 42.	dinibus splenis. 54.
Capitulū. xviij. De prinatione sensus ⁊ mot⁹ ⁊ de relaxatiōe meri ⁊ yfotagi. 43.	Capitulum sextuz. De ycteritia cirina. 54.
¶ Tractatus vndecim⁹. De egritudinibus pulmonis: ⁊ est cōtinēs capla tria. 44.	¶ Tractatus. xiiij. De egritudi nibus que fiunt in syfac ⁊ est continens capitula duo. 56.
Capitulū primū. De egritudi nibus pulmonis. 44.	Caplū primū. De scissura syfac et exitu intestini. 56.
Caplū. ij. De apostemate pul monis. 44.	Capitulum secundum. De vul nere ventris. 56.
Caplū. iij. De tussi que prone nit a mala cōplexione: et de omnibus alijs speciebus. 49.	¶ Tractatus decimusquintus. De passionibus stomaci: et est continens capla sex. 57.
¶ Tractatus duodecimus. De egritudinibus cordis: et est continēs capitula septē. 50.	Capitulū primū de ethica. sto machi. 57.
Capitulū primū. De egritudi nibus cordis in generali. 50.	Capitulum secundū. De aposte mate stomaci. 58.
Caplū. ij. De tremore cordis q arabice dicitur altadech. 51.	Capitulū tertium. De veruca que oritur in stomaco. 88.
Capitulum tertium. De char diaca. 51.	Capituluz quartū. De fici que fit in stomaco que in arabico dicitur dubelati. 59.
Caplū quartū. De aqua que cō gregatur in marsupio cor dis. 51.	Capitulum quintuz. De humo ribus diuersis ibibitis in fle gmatico stomaco. 60.
Caplū quintuz. De pelliculis que fiunt in marsupio cor dis. 52.	Capitulum sextū. De motu sto maci qui dicitur in arabico folab, latine vero singul tus. 62.
Capitulum sextum. De ethica cordis. 52.	¶ Tractatus decimussext⁹. De egritudinibus pectoris et dya fragmatis continēs capitula septem. 63.
Caplū. vij. De apate qd fit in marsupio cordis. 52.	Capitulū primū. De apostema te pectoris ⁊ prauatiōe ianthe litus. 63.
¶ Tractatus decimussepti⁹. De egritudinibus epatis: ⁊ sple nis: ⁊ est continens capitula sex. 52.	Cap. ij. De vlceribus ⁊ scissuris que fiunt in pectore. 63.
Caplū primū. De epate: ⁊ de tri bus speciebus hydropisis. 52.	Cap. iij. De scabusia. i. de pleu resi. 63.
Caplū. ij. De apostemate epa tis. 54.	Cap. iij. De apostemate late ris. 64.
Capitulū tertium. De opilatione epatis. 54.	Caplū. v. De scissura venarū pectoris. 65.
Capitulū quartum. De dolore epatis. 54.	Cap. vi. De apatibus q fiunt in p niculo qd diuidit pect⁹ in lō itudine in duos. 65.
Capitulum quintū. De egritudi	

Tabula.

Capitulum septimū. De passio- nibus dyasfragmatis. 67.	Capitulum. iij. De crepatura. 81.
¶ Nec sunt capitula secundi li- bri q̄ continet tractatus se- ptem: quorum tractatū pri- mus cōtinet capla sex. 67.	Capitulum quintum. De egritudi- nibus que fiunt in bursa tes- ticulorum. 81.
Capitulū. j. De egritudinibus intestinoꝝ gñalib⁹. 67.	¶ Tractatus quartus. De egritu- dinib⁹ virge: et est p̄tinēda capitula quatuor. 81.
Capitulum. ij. De debilitate v̄utis expulsiue intestinoꝝ. 68.	Capitulū. j. De opilatione que fit i virga causa lapidis vel alicuius alterius rei. 81.
Capitulū. iij. De v̄tositate in- testinoꝝ. 69.	Capitulū. ij. De priuatione sen- sibilitatis virge. 82.
Capitulū. iij. De retētiōe fecū et suis speciebus. 69.	Capitulū. iij. De foraminibus q̄ sūt in virga. 82.
Capitulum. v. De excoꝛiatione intestinoꝝ. 69.	Capitulum. iij. De expulsiōe spermatis. 82.
Capitulum. vi. De emorroidis. 71.	¶ Tractat⁹ quint⁹. De egritu- dinibus vulue et matricis: et est continens capitula octo. 82.
¶ Tractat⁹. ij. De egritudinib⁹ renū et vesice et virge et p̄tinet capitula octo. 71.	Capitulum primum. De sterili- tate propter malam comple- xionem. 82.
Capitulum. j. De renibus in vni- uersali. 71.	Capitulum secundum. De apō- stemate matricis. 84.
Capitulum. ij. De lapide renū. 71.	Capitulum tertium. De corro- sione matricis. 84.
Capitulum. iij. De restrictione san- guinis q̄ exit de v̄ga. 72.	Capitulū quartū. De dislocatio- ne matricis. 85.
Capitulum quartum. De lapide ve- sice. 73.	Capitulum quintum. De fluxu menstruorum. 85.
Capitulum. v. De ap̄ate renū. 74.	Capitulū sextum. De retētiōe menstruorum. 85.
Capitulū sextū. De mala p̄ple- xione renū. 74.	Capitulum septimū. De opila- tione et sigillatione que ac- cidit collo matricis. 86.
Capitulum. viij. De solone cōtinui- tatis renū et vesice. 76.	Capitulum octauū. De lania- tione matricis. 86.
Capitulum. viij. De debilitate vesice et exitu inuoluntario v̄i- ne. 77.	¶ Tractat⁹. vi. De egritudini- bus ossū: et est p̄tinens capi- tula quinque. 86.
¶ Tractat⁹. iij. De raicis et cōti- net capla quinque. 77.	Capitulum primum. De ma- la complexione et fractura ossis. 86.
Capitulum. j. De testiculis a sterili- tate q̄ ex mala p̄plexione ip- sorum procedit. 77.	
Capitulū. ij. De apostemate tes- ticulorum. 79.	
Capitulū tertiu. De mala p̄ple- xione secca testiculoꝝ. 80.	

Tabula

Capitulū. ij. De superadditio- ne ossis. 87.	Capitulū decimūseptimū. De saltu. 98.
Capitulū. iij. De scissura ossis in longitudine. 88.	Capitulū decimūoctanum. De tremore. 98.
Capitlm. iij. De fractura ossis causa doloris. 88.	Capitlm. iij. De alioab: qui lati- ne dicuntur pedoscelli. 98.
Capitulū. v. De ingrossatiōe of- sis preter naturā. 88.	Capitulum vigesimū. De ve- na que dicit medianā: et est egritudo q̄ pro maiori parte accidit nigris. 98.
Tractatus septimus: et est cō- tinens capla. 37. 89.	Capitulū. xij. De verme qui ori- tur sub cuti: et de combustio- ne ipsius. 99.
Capitulū primū. De egritudi- nibus que accidunt vniuer- saliter in carne et ente totius corporis: sicut sunt vesice et pruritus: et hmoi. 89.	Capitulum vigesimūsecundū. De vermibus qui oriunt in intestinis. 99.
Capitulū. ij. De pruritu in par- ticulari. 91.	Capitulū vigesimūtertium. De cucurbitinis. 99.
Capitulū. iij. De variolis et mor- billis. 92.	Capitulum vigesimūquartum. De vermib⁹ minutis et par- uis qui oriuntur in inferiori parte intestinoꝝ. 99.
Capitulū. iij. De morphea al- ba que non rubescit propter fricationem nec aliqua ali- causa. 92.	Capitulū vigesimūquintū. De varicibus. 100.
Capitulū. v. De morphea alba que rubescit ex fricatione. 92.	Capitulū vigesimūsextū. De ele- fantia. 100.
Capitulum. vi. De morphea ni- gra. 93.	Capitulū vigesimūseptimū. De cancro. 100.
Capitulū. vii. De granulis par- uis que accidunt in toto cor- pore. 93.	Capitulum vigesimūocta- um. De doloribus in iunctura- rum. 100.
Capitulū. viij. De vesicis duris que arabice dicuntur ascella: idest petrose. 93.	Capitulum vigesimūnonū. De dolore qui fit in substan- tia intestini. 100.
Capitulum. ix. De verucis et po- ris. 93.	Capitulum trigessimū. De do- lore qui fit ex labore et fatiga- tione. 101.
Capitlm. x. De tineositate. 94.	Capitulum trigessimūprimū. De podagra que arabice dicit anancras. 101.
Capitulū. xi. De corruptione et excoriatione cutis. 94.	Capitulum trigessimūsecun- dū. De scissuris que accidunt manibus et pedibus et alijs membris. 101.
Capitlm. xij. De lepra. 94.	Capitulū trigessimūtertū. De egritudinib⁹ vnguitū. 101.
Capitulum. xij. De cadar et de seleg. 95.	Capitlm trigessimūquartum. De
Capitlm. xij. De seleg. i. de para- lisi in particulari. 97.	
Capitulum decimūquintū. De spasmo. 97.	
Capitulū decimūsextū. De pul- satione. 98.	

Tabula.

scatica.	101.	Capitulum decimum est. De signis	106.
Capitulum xxxv. De doloribus hypo-	102.	febris sanguineae.	106.
cundriorum.	102.	Capitulum undecimum est. De si-	106.
Capitulum trigessimū sextū. De	102.	gnis febribus quotidianis.	107.
apertibus quae sunt sub spatula	102.	Capitulum duodecimum est. De si-	107.
dextra vel sinistra: et est inter	102.	gnis febribus quartanis.	107.
profundū apertū.	102.	Capitulum decimū tertium est. De	107.
Capitulum trigessimū septimum.	103.	febre ethyca et signis et cura	107.
De apertibus quae dicuntur	103.	eius.	107.
dogmam.	103.	¶ Tractatus secundus. De cri-	108.
¶ Liber tertius continet tracta-	104.	si et est continens capitula	108.
tus tres: quorum tractatum	104.	duo.	108.
primum continet capitula tre-	104.	Capitulum primum est. De die-	108.
decim.	104.	bus criticis.	108.
Capitulum primum est. De febre-	104.	Capitulum secundum est. De signis et ac-	109.
bus effemeris.	104.	cidentibus ipsius crisis.	109.
Capitulum 3. ij. De febre colerica	105.	¶ Tractatus tertius est. De epi-	110.
seu tertiana.	105.	dimia et continet capitula	110.
Capitulum. iij. De febre quotidiana	105.	quatuor.	110.
na flegmatica.	105.	Capitulum primum est. De epi-	110.
Capitulum. iij. De sanguinea	105.	dimia quae provenit ex corruptio-	110.
febre.	105.	ne aeris.	110.
Capitulum quintum. De melenco-	105.	Capitulum secundum. De epidimia	112.
lica febre.	105.	quae provenit ex aqua putri-	112.
Capitulum sextum est. De febre quae fit	106.	da et fetida.	112.
ex colera vitellina prassina	106.	Capitulum. iij. De squinantia et dis-	112.
aut eruginosa.	106.	locatione spondilii colli ene-	112.
Capitulum septimum est. De cura fe-	106.	mente ex quadam corruptio-	112.
bris tertianae non pure quae fit ex	106.	ne aeris.	112.
colera mixta flegmatica.	106.	Capitulum quartum est. De cura	113.
Capitulum. viij. est. De febribus	106.	seu preservatione a periculo	113.
compositis.	106.	male aque.	113.
Capitulum nonum est. De signis	106.		
febribus tertianae.	106.		

Finis Tabule.

Hieronimus Iurianus artium ac medicine doctor: Domini
Magistri Jacobi Iuriani de Arimino phisici p̄clarissimi fili⁹
lectori salutem plurimam dicit.

Alta hucusq; candide lector: labore
maximo correctā tibi tradidim⁹ opa
tam quidē in logica ac philosophia
q̄ etiam medicine facultate. Habe-
bas et enim eas alberticij q̄stiones
quas in celi ediderat libros tanto
squalore sordentes ut nullum pene
verbum studiosus quātūcūq; intel-
ligere valeret. Nec meli⁹ erat in po-
steriorum primum apolinaris opus
dispositum. Ac pariformiter tria hec
Jacobi opera sup̄ Afforismos vide-
licet Hippocratis: primi canonis
sen duas: necnon tegni libros: q̄q; pluries impressa fuissent tan-
tis erroribus offuscata erāt: ut auctoris sensus nullatenus inno-
tesceret. Que omnia summo labore: diuturnis vigilijs atq; sudori-
bus maximis: luce clarioꝝa deo opitulante reddidimus. Nuper-
rime vero in errorum foveam latētes languentesq; necnon auxi-
lium prestolantes duos ex antiquis medicine auctorib⁹ cōspexi.
Quorū alter Abhomeron Abyzohar. Alter vero corduba natus
Auerroys erat. Hic theysir libros tres cū Antidotario breui val-
de: ille vero colliget libros septē manibus gerebat. His sane plu-
rimum compassus (et si fessus iam mentem meam ab eiusmodi
inenarrabilibus diuertissem laboribus) tamen viroꝝum attenta
conditione statuit hec pro posse in lucē redigere. Tot nanq; (desi-
testor) errores fere comperio quot et linee existunt: in multis enī
locis q̄ prius facte erant impressiones quatuor ac quādoq; lineis
quinque diminute erant: sensus quoq; sepiissime variatos ac cor-
ruptos labore non paruo ad competētem deduxi sensum. Qd̄ ta-
men absq; iustissimis copijs hec mihi annuentib⁹ facere ausus
non sum. Qui diligenter priorem cum hac nostra comparauerit
impressionem, facile concernet quia sordens illa: hec vero nitens
existit. Vale.

Incipit liber

theizir dahalmodana vahal
tadabir. cuius est interpre
tatio rectificatio medica
tionis et regiminis edi
tus in arabico a per
fecto viro Abyme
ron abynzohar.

**Incipit prohemium au
ctoris.**

Qrit

seruus re
gis scilicet
abhomer
on abynzo
har. deum
testor quod
non com

pilavi hunc librum nisi vi et co
namine multarum precum: et
causa fortis et continue impul
sationis: et cum hoc temperavi
et rectificavi id quod erat de dif
ficultate in quaternis corruptis
qui erant apud plures studen
tes in scientiis et in via alia
scientiis et in rebus medicine
rationalis: et omnino dimitti
to compilationes scientiales an
tiquorum verborum quaternas
tum et non sufficere mihi in hac
compilatione exprimere necessa
rias tantummodo: sicut feci in
libro quem compilavi de deco ra
tione tempore mee pueritie: quod
locutus fui ibidem in intentio
nibus prostratis tali modo: quod
nunc erubesco de quibusdam vo
cabulis ibidem locutis quando
locutus fui de causis mali et cor
rupti odoris: unde turbatus fui
ex hoc defectu. Sed nunc in isto
libro incedam via precogitata
et examinata servando medio

critatem meo posse in hac mea
compilatione: et rectificabo intantum
quod non incedam in predicto
errore in quibus dixero eundo
inter duas vias: et equando in
ter duas res. Et dum incepisset
hoc opus superuenit mihi con
stabilis qui prepositus erat su
per hoc negotio: et non placuit
ei id quod precogitaveram in
hoc: et dixit quod utilitas istius
operis longe erat ab illo qui non
esset multum prouectus in scien
tia medicine: et quod non erat se
cundum preceptum miramamo
lini: nec secundum intellectum
sue nobilitatis. Tunc subtraxi
me ab illo ordine: et declinaui
ad generalitatem: et compilavi
eum coactus ex eundo a via pre
cogitata: quamvis inuite hac com
pilationem feci. Ita lucide et ap
te quod nihil locutatur in infir
mo: neque ad stante.

Qrit abhomeron

abynzohar regis.

Lans et gloria sit

omnipotenti deo:

cuius omnia que

apprehenduntur

sensibus retineant suam poten
tiam et unitatem. Et eius miseri
cordia sic super omnes prophetas in
stos: et preseruet deus honorem et no
bilitatem domini mei mirama
molini. Post hec incipiam com
pilare res nobiles aggregando
medicinas convenientes sin
thomatibus et causis inducen
tibus passionibus que leniter et
sine difficultate poteris inue
nire convenientes servus dei
et purus per viam lenem in per
fectione brevitatis. Et hoc
non faciam deliciositatis ri
tuendo laborem: sicut illi qui

Anto
ris de
pcafiq

Prohemium

Intendant viuere delitiose: et incipiam cum voluntate diuina a rebus conseruantibus sanitatē.

Onuenerunt omnes medici: quod in habendo ventrem mollem, conseruatur sanitas nutu dei. Quod autē leuius hoc facit: est ut dissoluatur ex tamarindis pondus. x. alireorum in aqua calida: et ex reubarbaro recenti cōquassato pondus pones trium. aurei: et sic diuites per. xiiij. horas. de inde cola et adde ibi. 3. j. sirupi facti de cortice citri. 2da bibere. ¶ Remorati sunt medici: quod qui bibit draginaz vnam tyriace alfozet. i. liberatrici. i. magne ante cibum cum aqua calida omnibus decem diebus tempore hyemis: enadet nutu dei a febris putridis: et ab epilepsia et a colica: et conseruabitur sanitas omnium membrorum. ¶ Et dicunt quod tardat canos: et qui hoc continuauerit per annum non ledetur a morfu animalium venenosorum: nec a veneno nec a medicina pestifera cum adiutorio dei. ¶ Et qui bibit tyriacaz securus est a nocumento potus male aque. ¶ Et si homo recesserit a generatione: et ipsam sumpserit secundum ordinem predictum generabit nutu dei. Et hoc idem dico de muliere. Et mulier que fecit pre dolore parere non potest: si receperit aut. semis ex tyriaca pariet nutu dei. ¶ Et si de ipsa receperit mulier que non impregnatur eragium semis cum aureo vno limature eboris

causam habebit impregnandi. ¶ Et qui habet colicam causa frigoris: vel ex vetustate: vel ex retentione fecu et pōd⁹ vni⁹ aurei ex ipsa recepit ieiuno sō libera bit. ¶ Et si biberit ex ea hñs scabiē minutā et magnam que vadit et redit confert ei. Et si cum ra linieris vel epithimabis dictam scabiem liberabitur omnino. ¶ Et si aliquis fluxum magnum patietur causa alicuius medicine acute: vñ ex aliquo humore venenoso seu malo curat ex eo. ¶ Et qui habuit predictū fluxum si ceperit pondus nonē granorum ordeī ex smaragdo triat subtiliter cribellata cū aqua calida ieiuno stomacho curabitur ex ea. ¶ Et est necessarium ei qui recipit tyriacam vel smaragdum ut tardet a potu et cibo vsq̃quo transeant hore. 7. vel parum plus vel minus ab ipsorum receptione. ¶ Item si smaragdus suspendatur ventri fluxum habenti vel henteriam liberabitur inde. ¶ Item nota qđ tyriaca recēs cōfert vlcēib⁹ et proprie pulmonis: et si non haberes nisi de veteri dabis eam cum decoctione vel aqua cornularum. ¶ Et quod premonitū est de tyriacayt non admisceat cibo in corpore humano intelligendum est si necessitas non asuerit ex causis nocivis fortib⁹: velut ex morfu serpentis: aut potus alicuius veneni: aut potus alicui⁹ medicine mortifere: quoniam in istis et sibi similibus necessitas nos inducit ad ipsam propinandam. ¶ Et causa monitionis non miscendi tyriacā cum cibo est quod deus dedit sibi virtutem expellendi noci-

nas causas obuiando: et ipsa recepta non est obediens membris facientibus digestionem. Et cum iam sit mixta cibo: tunc recipit cibus dispositionem ex hoc quod est difficilis digestionis: unde accidit bibenti in quietudo et dolor: donec expellatur cibus antequam corpus recipiat nutrimentum: et amittitur cibus pro dolore et angustia patientis. Sed tempore necessitatis leniter poterit tolerare talem dolorem et inquietudinem. ¶ Conuenerunt medici quod exercitium temperatum sine fiat pedibus sine equo adiuvat in conseruatione sanitatis: dummodo tempus non excedat in calore. ¶ Item scias quod intrare balneum moderate secundum quod conuenit hoc in .x. diebus semel ieiuno stomacho dummodo non sit famelicus et indigeat cibo vehementer: ualeat in conseruatione sanitatis: dum tempus sit temperatum: et non excedat in caliditate nimis. ¶ Et dicunt iterum quod balneum aque dulcis temperatum inter caliditatem et frigiditatem ieiuno stomacho sanitatem conseruat. ¶ Et scias quod a medicis prohibetur distillare sine spargere aquas tepidam propue super caput: immo precipiunt ut sit calida quantum potest sustinere. ¶ Et dicunt iterum fricare dentes cum radice nucis semel in quinque diebus mundificat caput: et clarificat sensus: et intellectum acuit. ¶ Et similiter dicunt: et est verum quod comedere panem bene fermentatum conuenienter: et optime malaxa-

tum: et coctum eodem die: post recessum tamen caliditatis acquisite ab igne iuuat in sanitatis conseruatione. Et quemadmodum panem frigidum post diem unam comedere prohibeo: ita et calidum: eo quod si calidum comederit infunditur ipsius calor igneus in stomacho: et ipsum corrumpit: et stomacho dominatur: quare difficilis digestionis valde existit: et hoc id quod digestio stomachi non efficitur: eo modo quo putat ignorantibus: qui dicunt quod omnis caliditas digestionem procurat: sed sicut ipsi errant: sic alios errare faciunt: membra vero cibum digerunt suo calore radicali et natura liquem ab epate recipiunt: et cibus diuiditur ab ipso et mittitur: ita proportionally cibus omnibus membris: secundum quod melius uidetur conuenire precepto dei cuiuslibet membro. Panis uero qui steterit, post decoctionem sui ultra diem unam: suam temperatam complexionem perdit in quantum est panis: et incipit recipere alterationem: et quanto magis induratur eius digestio grauior reperitur: et grossi humores ex ipso oriuntur: et quia panis quanto plus moratur tanto plus induratur: et eius digestio multiplicatur et eius siccitas augetur: quare humores siccis ex ipso procreantur: unde ipse comedere prohibeo. ¶ Et dicunt quod comedere carnem recentem statim post eius necationem est bonum valde: et confert: caro uero que est ex animalibus habentibus duras carnes uelut sunt

Libër

tartares: grues: et amates siluestres: et silia cœdi dypost necationem ipsorum. xij. horis in hie me. estate vero. vii. horis. Et si hoc declarare deberem prolongaretur nimis sermo noster: et propter hoc abbreviare intendo ut seruem precepta honorati regis. ¶ Et dicunt iterum quod fructus qui habent stipticitatem non excedentem sicut sunt granata. muza suggere post cibum confert eis quibus cibus in stomacho corrumpitur corruptione fumosa: vel corruptione simili odori ouorum putridorum. Illi autem quibus acescit cibus in stomacho omnino a talibus cauere debent. dulcia vero granata eis non nocent.

¶ Dicit seruus regis experimento noui: quod omnia habentia fortem stipticitatem: sicut sunt pontica naturaliter sunt sicca grossa et dura terrestria dolores stomachi generantia: quantum in eis virtus aliqua confortandi stomachum reperiatur: quia non conferunt stomacho habentia fortem stipticitatem: sed temperatam: sicut sunt rose et similia: habentia vero grossam siccam terrestrem substantiam: si bene decoquantur minus nocent stomacho exceptis fabis in quibus decoctio non remouet nocumentum. ¶ Et dicunt medici: et experientia hoc testatur quod squinzabin propinatus cum decoctione yringorum omni mane ieiuno stomacho preseruatur a pleuresi. ¶ Et recordor quod pater meus bone memorie mihi dixit quod habentes ventrem solubilem non valde plurenciatur: hoc mihi dixit: et multa alia

bona ab ipso didici: et ab eo tempore usque quo hunc composui librum experimento cognoui.

¶ Experientia testatur quod smaragdus stomachum confortat: et confert appopleie si collo suspēdatur: et si teneatur in ore dentes confortat et stomachum.

¶ Et prospicere firmiter et acute in oculis asini siluestris conseruat visum et confert descensui aque ad oculos: et in hoc est proprietas mirabilis: et diuina data ad conseruationem sanitatis oculorum: et sic est sine dubio.

¶ Certum est et approbatum quod comedere capita leporum: quot inueniri possunt: confert tremori membrorum. Et iam experientia noui quod iunant valde priuationi motuum membrorum: et ipsorum sensus: et hoc aliqui ex antiquis minime sunt memorati. ¶ Dixerunt medici quod bibere cum vasis factis ex ligno tamarisci. conseruat ab ab egitudine plenis et ab alijs accidentibus malis spleni superuenientibus. ¶ Et iterum experientia noui: quod bibere decoctiones mastice preseruatur ab egitudine stomachi: et epist.

¶ Et dicunt iterum quod bibere decoctionem seminum melonum conseruat et prohibet generationem arene in renibus.

¶ Et si instrumentum cum quo ponuntur alcohol. id est pulueres oculorum in oculis fuerit ex puro auro confortat visum. ¶ Et ponere denarium auri puri post ipsius ablationem in coquina ad coquendum prestat fortitudinem coquine et ignabit toti corpori.

¶ Et abluere oculos multoties

cum aqua rosata cōseruat ipsos a generatione lippidinis: et ma-
defacere eos quotidie cum aqua
rosacea zucharata donec corp⁹
sit mundum a superfluitatibus
confortat visum. ¶ Et tam pas-
sus fui in oculis meis causa for-
tis vomitus qui mihi preabun-
dauit: et incurri dilatationem
pupille in ambob⁹ oculis: qua-
re timui valde: et apparuit mi-
hi in somnis homo ex medicis
oculorum: qui mihi precepit vt
ex aqua rosata vel serupō rosa-
teo pluries in oculis ponere de-
berem: et tunc temporis stude-
bam in scientia medicine: sed
nondum eram expertus in ea:
et recitato hoc patri meo sibi di-
misi: qui cogitans post horam
vnam mihi dixit: surge et fac qd
preceptum est tibi in somnis: et
ego feci illud statim et contulit
mihi valde: et non cessauit in
hoc agere: vsquequo istum com-
posui librum. ¶ Item longo tē-
pore expertus sum: quod gario-
sili puluerizati et subtiliter cri-
bellati et sparsi super proram ca-
pitis in nocte in hieme prohi-
bent descensum aqueitatis et
humiditatis cerebri ad nares.
Et illud idem macis: sic prepa-
rati facere possunt: et menta-
strum quidem et cortices citri
hoc idem facere dicuntur. Quā-
uis mentastrum minus gario-
sili operetur in hoc casu: ita et
cortices citri minus quam ma-
cis conferre probantur. ¶ Item
dicunt quod assidua inunctio
spine cum oleo oliuarum ablu-
to cōseruat hominem ne in se-
nectute curuetur. ¶ Item oleū
amigdalorum ad hoc multum
conferre probatur. ¶ Et aliqui

etiam affirmant quod oleum
silaminum hoc idem facere va-
let: sed oleum amigdalorū lon-
ge plus predictis ad hoc vale-
re dico. eo quod subtilioris sub-
stantie esse reperitur. habens in
se modicum stipticitatis. ¶ Et
scire debes quod stiptica et sub-
tilia omnibus principalibus
membris conferunt. quare in
eorum medicinis omnino ea
ponere non desistas. ¶ Et di-
cunt iterum medici: et proba-
tum est quod comedere cerebra
passerum: et maxime masculo-
rum excitat coitum. Et rape si-
militer si comedantur cocte sine
cum carnibus sine sine: illud
idem faciunt. Et experimento
compertum est: quod comedere
rapas visum habet acnere et
subtiliare. ¶ Et dicunt etiam
quod comedere pastinacas co-
ctas vel crudas coitum habet
promouere. Et brodium etiam
cicerum rubeorum illud idem
facere dicitur. Et certum est et
probatum quod comedere pul-
los columbinos non valde ma-
gnos nec paruos non potentes
ambulare seu volare mouet coi-
tum mirabiliter. ¶ Et asserunt
iterum quod comedere colum-
bos siluestres est medicina pro-
pria relaxationibus omnium
membrorum scilicet totius cor-
poris: hoc est illis qui trahunt
post se crura et pedes: et con-
fert prinationi sensus et mo-
tus membrorum et tremori ipso-
rum et cui accidit amissio lo-
quele. ¶ Et dicunt etiam quod
odorare anhelitum columbo-
rum: et id quod ex naribus si-
ne corporibus ipsorum de va-
poribus resoluitur: morando in

Cere-
bra
passer-
masculi
lorum:
come-
de ex-
citat
coitū.

Proemium.

cameris siue canernis suis ppe
loca ubi quiescunt et redeunt. dū
modo non recipiat odorem ster
coris ipsorum specialiter in esta
te cōfert omnibus supradictis.
¶ Et dicunt quod abluere anū
mukoriens cum aqua dulci te
pida prohibet emoroidas ene
nre. ¶ Et dicunt etiam quod
comedere anellanasz nūces cū
ficibus existit tyriaca paruis
venenis: et aliū in hoc fortius
leporz reperitur esse. ¶ Et dicunt etiā
indue quod induere pelles leporum
re oia confortat membra omnia senū
mem = et iunenum. Et pelles agnorum
bra cō similiter pueris conferre probā
fortat. tur. ¶ Et dicunt z probatum est
quod odorare anhelitum gatto
rum habet consumere humidi
tatem radicalē pulmonis et to
tius corporis. ¶ Et dicūt etiam
quod asuescere acetum in poti
bus et cibis suis prohibet ad
uentum februm putidarum: z
piper hoc quoqz facere proba
tur. ¶ Et dicunt quod comede
re carnes antiquas et veteres
est materia egritudinum. ¶ Et
dicunt id quod magis nocet se
nibus ex cibis sunt pisces. Et
dicunt quod bibere zucarum
cum aqua frigida remouet si
tim. ¶ Et dicunt quod si quis re
ceperit filum lane marine z cū
ipso suspendens serpentem sus
focet ipsum: et collo suspendēs
ipsum portet securabitur a squi
nantia. Al. filum vermis serpi
ci marini cum quo strangulata
fuerit vipera si suspensum fue
rit supra illum qui patitur squi
nantiam sanabitur. ¶ Et dicūt
etiam quod frequentare flobot
omiam cesalice prohibet apo
stemata capitis seu cerebri ene
nre. ¶ Et flobotomare media

nam prohibet apostemata cor
poris procreari. ¶ Et dicunt q
frequentare potus aque ther
marum est securitas ne priue
tur sensus et motus membro
rum. ¶ Et dicunt quod qui viti
cas vsus fuerit comedere et cū
carnibus et sine: securus erit
quod arena nō generabitur in
ipsius renibus. ¶ Et dicunt
quod comedere raphanos vel
caules remouet raucedinem vo
cis. Et dicunt quod comedere
citonia assata post cibum ha
bet letitiam generare et pigri
tiam remouere. ¶ Et dicunt
quod comedere cortices citricō
fortat cor et omnia mēbra prin
cipalia: et semina eorum ha
bent venenorum acuitatem re
monere. ¶ Et dicunt iterum q
sumere cortices paruarū lima
ciarū in potu et cibo paruis
confert venenis. ¶ Et dicunt
quod bibere decoctionem ser
phani quod filix in latino dici
tur: habet ex intestinis educere
eucurbitinos. et etiam longos
lumbicos. ¶ Et dicunt quod
alimuri factum ex fermento vel
ordeo cum aceto prohibet gene
rationem vermium in vētre fie
ri. ¶ Et iterum probatum est
quod ponere guttam paruam
olei sinapis in aure non au
dientis de tertio in tertium li
berabitur eger nutu dei. ¶ Et
comedere persica cognitur est:
quod quamuis sint multorum
nocumentorum habent vis se
torem remouere vitio stomaci
precedentem: et nullum aliud
scitur in eis iuuamentuz. ¶ Et
yngi hoc idem modicum exer
cere dicuntur. ¶ Et probatum
est quod intrare balneum olei
sepidi sanat ab omnibus dolo
ribus

d
c
n
o
b
c
li
fe

ribus totius corporis deo dan-
te. Et scitū est q si applicetur
asa fetida ano sanat apostema-
ta ipsius dissoluēdo ipsa. Et
dicunt etiam q apponere yrin-
gos pistatos super apostemata
dissoluit ea. Et scitū est q pin-
guedo erach. i. anatis calida vlt
frigida confert doloribus. Et
pudbatum est q suspensio sterco-
ris adip super locū doloris ha-
bet colicā remouere. Et dicūt
etiam q coagula habent solu-
tionē ventris cōstringere. Et
suffumigatio cuz pelle ericū in
retentione vrine dissoluit eam
Et dicit seruus regis. dum-
modo illa retentio vrine nō pro-
cedat ab apostemate vel lapide
viam obturantibus. si. n. ex ali-
quo istorum non procedat pro-
certo liberabit deo dāte. Huc
usq recordatus sum res conser-
nantes sanitatem et remouen-
tes egritudinem sua proprietate:
quemadmodum experimen-
ta mihi testificata sunt. amodo
incipiam loqui in causis et curis
egritudinum breui tractatur re-
ceptionibus paruis et notis me-
dicinis.

Tractatus primus qui est de
egritudinibus capitis: et est cō-
tinens capitula duodecim.

Capitulum primum. Quod
est de scabie capitis qd sagrum
nominatur.

Ico quod i
egritudini-
bus capi-
tis est hec
egritudo q
scabies vel
sagrum no-
minatur: et
paruis ma-
gnis

time euenire videtur. Magnis

autem raro accidere reperitur: et
causa huius egritudinis vlti-
mum est abundantia flatis.
Et cura huiusmodi est: cum
est parua et fluens regere cū re-
gimine desiccatione: scilicet dan-
do ei turtures et auces paruas
nemoris assatas veru vel in te-
sto cum aceto et almuri: et da ei
panem bene fermentatum: cuz
oleo et parū salis et aceto. Et
sufficit in cura huiusmodi lini-
re caput patientis cum aceto et
spersere desuper puluerem car-
tharum adustarū. Et si infir-
mus hoc poterit sustinere pro-
pinabis ei de tercio in tertidie
mirabolanium unum indū tritū
et cribellatum ad bibendū cuz
aqua mane ieiuno stomacho.
Et si scabies fuerit dura: da-
bis ei fm quod conuenire pote-
rit suis ānis vlt sue etati de vera
pigra: in pondere prout videbi-
tur conuenire omnibus decem
diebus semel: et inūges cū mel-
le: postea ablues eaz scilicet sca-
biem cum aqua dulci tepida: de
inde asperges super eam hunc
puluerem. R. Turis adusti par-
tem vnam: et eris vlti quintam
partem vnius: et incorpora cuz
aceto et exicca in sole: demū subti-
liter tere et cribella et desuper
sparge. et si infirmus fuerit ha-
mide complexionis et mollis:
ablues ipsam cuz aqua mellis.
demum desuper epithimabis
hoc cerotum. R. olei rosati et ce-
re ablute: quod sufficit: et dissol-
natur cera in oleo. postea misce
cum eo quartam partem ipsius
pulueris caliginis tami: seu fur-
ni vel camini. et epithima cum
eo caput i fero. mane vlti ablues
cum aqua mellis. et iterum ap-
pones de predicto.

Libet

¶ Cap. ij. Quod est de tinea cutis capitis.

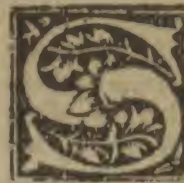
Cura
tinea
proli-
rior ē
q̄ sca-
bies.

Accidit qñ
q̄ capiti ti-
nea : et est
passio gra-
uior supra-
dicta : et cu-
ra prolior
erisist. Con-
uenit ergo

huic patienti vt abstineat ab o-
bus que habēt flegma genera-
re. Et ciba eum pane optimo
fermentato et turturibus et par-
uis auibus preparatis cuz ace-
to et almuri vel assatis : et da-
ei comedere etiam panem cum
aceto oleo et sale. Et ablue ca-
put eius cum aceto et melle ca-
lesfactis : et pone in nocte super
caput ipsius pulueris thuris
adusti mixtum cuz decuplo sui
mellis dispumati. et si patiens
fuerit puer : dabis ei ad biben-
dum de yera in decem diebus
semel pondere sue virtuti et eta-
ti conueniente. et si inuenis fue-
rit dabis de eadez yera aureos
tres cum aureo vno pulueris
agarici mixti cum aqua in qua
infusa fuerit pulpa coloquinti
de sandu quod mutet saporem
et colorem. Et abstineat a cibo
quousq̄ purgetur ex ea. et hoc
pluries facere debes donec cor-
pus bene mundetur. Deinum
super caput asperges hunc pul-
nerem. prius facta ipsius ablu-
tione. R. Caliginis sumi seu
furni vel camini et vngule equi
ne thuris vsti. et alcane. añ. par-
tes equales : fiat pulnis : quonia
hic pulnis generat carnem vi-
nam et facit eum.

¶ Capitulum tertiu. Quod est
de alopecia.

Cias q̄ hec egri-
tudo generatur
ex skate subtiliori
et non ita gros-
so. sicut est fleg-
ma ex quo tinea
generatur. Ex quo quidem acci-
dit depilatio cutis capitis et ca-
sua capillorum. et ideo dicitur
alopicia : quoniam vulpib⁹ hec
passio sepe accidere consuevit.
Et sufficit in hac cura purgata
materia cum medicina laxati-
ua predicta i capitulo de tinea
ungere locū cum antiquo oleo
nucum. vel cum oleo de cherna
et cibare eum sicut diximus in
tinea.

¶ Cap. iij. Quod est de thiria.

Cias iterum q̄
si flegma adhuc
in minori quan-
titate in corpore
abundauerit q̄ in
predicta egritu-
dine : et fuerit subtilioris substā-
tie : accidit inde egritudo q̄ thi-
ria nominatur. Et dicitur thi-
ria eo quod depilatio cutis fit
per viam tortam. et causa istius
tor:nositas est paucitas fleg-
matis in quantitate cum non
ultima subtilitate. Quoniam si
esset in subtilitate ultima fieret
depilatio per viam rectam : sicut
facit aqua quando cadit su-
per terram. sed quia retinet ali-
quid grossitudinalis et non est
equale. Accidit eniz ei quod ac-
cidit aque : quando aliquid lu-
ti ei super spargitur. quia cū ca-
dit in terram facit viā tortuosā
et nō rectā : et propter hoc ab an-
tiquis nōiat nōie serpētis. s. tyria.
et cura hui⁹ est lenior cura alopi-
cie : qñ rectificādo eū in cibis et
potibus : quemadmodum dixi-

Ex
te
tilli-
gna
alo-
cia.

Cura
tyria
lenie
est al-
opie

mus in predictis. et inungendo locum cum oleo de cheruavel oleo nucum vel oleo oliuarum veteri bulito in vase ereo tandiu donec ad nigredinem deueniat: sufficit in cura istius.

¶ Capi. v. Quod est de caluicie occipitis.

Accidit capiti caluicies que si in inuentu te pronenerit sufficit in cura ipsius inungere caput cum oleo

amigdarum dulcium: quoniam illud habet acritatem humorum removere. Et si in senectute acciderit impossibilis est ipsius cura.

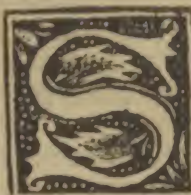
¶ Capi. vi. Quod est de scissura capillorum.

Capilli accidunt scissura et scinduntur in partes duas. et causa huius est multitudo siccitatis. et huic egritudini confert oleum seminis lini: et oleum amigdarum dulcium et oleum oliuarum dulcium.

Ita tamen quod in unoquoque istorum oleorum apponas aliquid de laudano dissoluto cum eis bulliendos: et quando scinduntur capilli dealbantur eorum extrema quod est contrarium eius: quod est in canicie in qua dealbantur radices: cibum illorum sit panis bene fermentatus cum brodio galline et cum amigdalibus vel zuccaro: et carnes castratine elix cum modico sale et oleo.

¶ Capitulum. vii. Quod est de saphaphati.

Saphaphati est egritudo inbedinis quod accidit in carne colicis pulmonis phat.

Stulis: et accidit in cute capitis hec egritudo sicut in facie: et non generatur nisi ex colera mixta cum aliqua grossitie: quam si esset subtilis valde non adhereret illi loco. et cura eius est primo enumerare corpus generali euacuatione sicut flobotomia si virtus fuerit fortis: et puto de cefalica. postea mundifica corpus cum medicinis educantibus coleram proprie: et non des solum infusionem vel virtutes ipsarum: sed cum tota substantia ipsas propinare debes: et medicine que habent coleram purgare. note sunt: et que ex eis magis laudatur est scamonea cum lacte cassarmis et lacte scennis equali potere. Hec enim medicina optime purgabit hunc humorem domino concedente: et quia humor iste colericus existit. ideo non ponimus aliquam pinguedinis unctionem: sed ponende sunt medicine que habeant consumere et caliditatem egritudinis removere: et que magis ex istis commendantur sunt rose recentes: et si non inueniuntur recipies quartam partem ipsarum de siccis: et tantundem de narges. et pistentur: et misce cum equali quantitate farine ordei: et si times ordem propter suam viscositatem. Re. rosarum 3. 4. et floris narges. 3. 5. et floris camomille quartam partem. 3. vnius et decoquantur in aqua et aceto eiusdem quantitatis tandiu donec mutauerit colore: addendo huic decoctioni ex succo citrolozum. 3. vna et si non inuenieris pone loco eius de succo cor

b q

Libro

inularū: vel de succo plātaginis: vel de succo memithe et made fac petiam in hoc liquore et pone super locū: et cū desiccatur iterā. ¶ Et rectifica cibum eorum precipiendo eis vt nō comedant dulcia: sed ciba eos lactucis et acetos: quia ingrossant humores inmiscendo: et quia sunt acetosae: acetum huic nocet si solus sumitur: et a portulacis omnino abstinere debet: et ab omni gēne lactis et ab omni etiā re que ppter moram saporem suum mutauerit et abstineant a fructib⁹ preterq̃ a granatis dulcib⁹: et ab interioribus cucumerū saracenorum. i. anguriaz. qm̃ a comestione istorum minime ledūtur. immo humorem malū per vinam ednecere pbantur: et caueant etiā ab oibus in sartagine assatis: et ab oibus frisis: et ab omni genere piscium et ouorum: qz ista diuersimode inferunt nocumentum: et fac eos odorare cōtinne rosas vel mirtulam vel nenufar: et precipe eis ne faciē cōuertant ad radios solis vel ad ignem et similia: et sic faciēdoz cōtinuādo q̃ dixim⁹ liberabitur omnino nutu dei.

¶ Cap. viij. Qd̃ est de canicie capilloz scdm̃ diuersa loca.

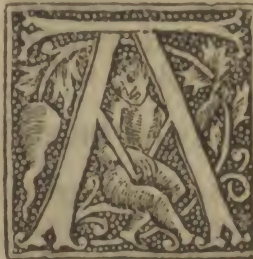
Capitulum in quibusdam locis capiti dealbat.

¶ Et capiti accidit q̃ in quibusdā locis capilli dealbātur: q̃ dealbatio a vulgaribus morpheis nominatur. et possibile est vt mutentur capilli ad citrinū vel turpiorem colorem. et hoc accidere potest ante natiuitatem et post: et qñ accidit post natiuitatem. causa hui⁹ est humor frigidus parus ad locū illum mutans naturam ei⁹ ad frigiditatem: et scdm̃ mutationē

vel alterationem loci mutat color capilloz scdm̃ plus et minus: et cura ei⁹ est ordinare regimen cū calefacientibus ericantibus temperate: et comedāt in cibis suis turtures et auiculas paruas assatas et elixas et vtantur exercitio ante cibum: et quiescant post: et vngatur locus cum oleo de cherna: vel cū oleo persicorum: vel cū oleo corticis citri: aut cum oleo de ranum ter in die: aut plus aut minus secūdm̃ magnitudinem et paruitatem egritudinis.

¶ Cap. ix. Quod est mala dispositio et figura capilloz capis.

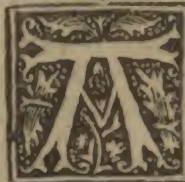

Accidit etiā capillis qñ q̃ figura in natural quādo oriuntur tortuosi: et postmodū q̃ si renouantur vsus suā

Qñ capiti oriuntur tortuosi.

radicem. et hoc accidit propter multā cutis siccitatem: et pōt esse q̃ in quibusdā locis sunt tortuosi et in quibusdā non: scdm̃ q̃ siccitas in loco plus et minus abundare reperitur: et cura hui⁹ est assidue vngere locum cū oleo de vitellis ouorum et oleo amigdalorum dulcium: et oleo seminis lini equali pondere: et liberabitur.

¶ Cap. x. Quod est de furfuribus capitis.

Acciditq̃ cuti capitis vt in ea sita furfurib⁹ generetur: et hoc est ppter expulsionē floborum grossi ad locū. et cā hui⁹ est multa repleo ci

bi: et comedere ea quae slobotomia
generat: et quiescere ante cibum et
post exercitari: et quod pl^{us} hoc age-
re potest est exercitumz immedia-
te post cibum. et etiam balneare se
extra stufam in aqua frigida vel
tepida. in calida vero minime no-
cere indicatur. et cura huius est
exercitium ante cibum et ante bal-
neum: et comedant turtures pro-
ratas cum aceto et anes paruas et
abstineant omnino a potu aque
simplicis nisi ei admisceant mel
vel vinum coctum et purgentur
conuenienti katartico. ¶ Et quod
laudatur magis est aloes et colo-
quintida. et hec perfectio similiter
multum ad hoc valet. q. R. Aloes
sucutrinus et semis vitice et yreos
ante. anfr. i. mastic. anfr. s. sarco-
colle. partem tertiam aurei vni.
interioris colocynthide octauam
partem aurei vnius. Colocyn-
thida quidem minutim incidat:
et alie res subtiliter puluerizen-
tur: et addeser puluere dragaga-
ni et amigdalorum dulcium ad po-
dus omnium: et misce totum mala-
kando cum sirupo squinzibini ad-
dendo ei ex scamonea pondus
trium granorum ordeum: et dosis hu-
ius est pondus anfr. v. cum ciato
vno aque decoctionis yfopi et al-
lei: abstinendo sicut conuenit in
laxatinis: et abluatur caput eius
cum aceto vini epithimando ipsum
in toto seu terra cum qua yltamari-
ni capita sua abstergant: et si cum
aceto miscueris mel et caput ip-
sius cum ipso lauabis melius
erit. ¶ Item si ex subtili alchitran
in hyeme caput lauabis vel vnges
liberabitur: et ablutio etiam
ex aqua scithile vel ex aqua cen-
tauree minoris hanc remouet
passionem.

¶ Capi. xi. Quod est de pe-

diculis.

Ediculi autem ac-
cidunt capiti. Et
gal. dicit peritus
eorum est inter car-
nem et cutim. et alii
dicunt quod prean-
tur ex sudore viscoso existente su-
per cutim. Sed quocumque modo
sit: hec est veritas quod generatur
ex humore liquido valde: cui ali-
qua caliditas est admixta cum
aliqua ex speciebus putredinis:
et non dico putredinem completam:
sed quae est in fieri. Cura huius est
eis dare perampigram cum aqua
lactis quod coagulatum sit cum se-
mine vitice: vel cum lacte ficus. Et
pone super caput desiccantia: et
si fuerit in estate sufficit tibi ace-
tum in quo bullita sit centaurea
minor. in hyeme vnges caput
eius cum alchitran: quam destruit
humorem facientem pediculos
et ipsos necat.

¶ Capi. xij. Quod est de len-
dinibus.

¶ Superneniunt
quandoque capillis
capitis lendines:
ex generatōe qua-
rum diuerse a me-
dicis reperiuntur
opiniones. Et cura earum est vi-
gere caput cum eis que diximus
scilicet cum centaurea minori et
cum alchitran. Et non amplius
generabuntur. Et fac eos assue-
scere balnea: et multotiens ca-
put abluere destruit ipsas. Et
qui vult causam vel materiam
earum remouere: oportet ut a ci-
bis inconuenientibus absti-
neat. Et sit contentus comedere
gallinas vel turtures decoctas
cum aceto vel agresta vel succo
berberis. Et iam non remanet

b. lq

Exit
pedi-
culi est
iter car-
nē et cu-
tim s. gal.

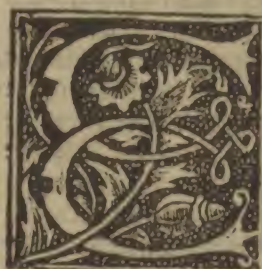
Opi-
niones
diuerse
se.

Libeꝛ

hobis aliquid memorare de his que capiti extrinsecus accidere possint: nisi q̄ ab extrinseco habent provenire. Nūc autem incipio tractare de his que eisdeꝝ habent a causis extrinsecis provenire.

Incipit tractatus secundus continens vnicum capitulum quod est de egritudinibus capitis accideribus ab extrinseco sicut a percussione.

De egritudinibus capitis.

Caccidit capiti percussio ex ferro vel lapide vel ligno: et ex similibus. Et ea que ex ferro fit absque incisione cutis minime saniem habet procreare ut plurimum: et si fit: hoc est in modica quantitate: et remouetur hoc nocumentum abludendo locum cum aqua mellis post capitis abrasionem et desuper ponendo emplastrum halneleli: et est vnguentum seu emplastrum de palma. Et si percussio fuerit ex lapide vel simili supple sine incisione pro certo habet saniez generare. Et cura eius est sicut diximus excepto quod magis prolongatur. Et incisio facta ex ferro si tendit vsque ad panniculum qui craneum exterius tegit. Dolum fortem habet generare: et inde febrem procreare. Conuenit ergo in hoc casu corpus euacuare cum slobotomia cesali: ce partis opposite: quoniam in hoc casu semper intendo slobotomare de opposito. Moderni vero medici innutuntur dictis

cuiusdam medici senis qui in febilia morabatur nomine bensaufages. quia videbat sibi sufficiens inclinatio facta a superiori ad inferius: et in hoc casu slobotomabat medianam: dicens quod hec contrarietas sibi sufficere videbatur. Sed pater meus minime hoc asserbat. immo iubebat ambas opiniones seruare: qui pater meus seruus regis nominabatur. Et hec est mea opinio et eam seruavi et seruo et seruabo temporibus vite mee: et experientia quotidie hanc cognosco esse veritatem. postea habes lanam vel cotum inunctum oleo rosato aromatizato et tepido: et desuper pone: et hec continuabis donec apostema loci remoueatur. Et si dolor fortis extiterit et non remouetur cum hoc: adde predicto oleo medietatem ipsius de oleo ex vitellis ouorum: cognoscendo quod vulnus istius panniculi non est parum timendum: eo quod ex radice: et ortu ipsius accidunt homini accidentia graua et periculosa: et propter hoc sollicite intendendum est ne apostema procreetur. Et cum securus fueris ab apostemate redi ad curam predictam. Sed propter siccitatem panniculi oportet ut decoquantur cum aqua cortices glandium interiores vel canda equina: et cum eadeꝝ decoctione fac aquam melliscam qua vulnus abluere debes: et pone super vulnus vnguentum seu emplastrum de palma: et hoc medicamen continuare debes donec conglutinetur. Et si vulnus ex lapide fuerit cum fractura panniculi cooperietis craneum: ita quod tendat vsque ad ipsum: non fit in cura additio

nec diminutio: nisi quod tempus magis prolongatur. Sed si vulnus fuerit ex ferro acuto: ita quod incisio tangat seu perforet cranium absque penetratione ipsius sufficit adhuc tibi cura predicta.

irrit
ic.

¶ Et si incisio usque ad profundum penetraverit. tunc omnino indiget chirurgico et operatione manus. Et hoc primo incipere debet scilicet pāniculus a craneo excozizare. faciendo primo incisionem in cruce: secundum quod docet Gal. i libro. de ingenio sanitate. Sed in hoc tempore nostro pauci qui hoc facere sciant reperiuntur. et specialiter qui sciant hanc artem experientia: et ratione: quia impossibile est tale opus solum verbis exercere. ¶ Et tibi dico ut inuenias hominem perfectum in hac arte: qui sit ex illis qui habent intellectum et consuetudinem. et qui ex natura sua et complectioe habilis sit huic arti: et qui expertus sit in ea tempore longo. quoniam non debet recipi aliquis ad hoc exercendum. nisi longo tempore fuerit discipulus cum magistro optimo perfecto: et ipse per semet longo tempore fuerit practicatus. Et facta incisione et excoziatione cranei remoueat os quod fractum esse reperitur. Hoc facto exicare seu abstergere debes optime sanie reperiata super pāniculum cum coto. postea desuper pone cotum madefactum in oleo ro. tepido: et vulnus carnis omni die abluere debes cum aqua mellis quousque ab apostemate ipsius dubium remoueat. Et postea curabis vulnus quod est in carne cum emplastro anachis quod latine dicitur de palma secundum quod

tibi videbit scilicet si fuerit delicatus et carnem mollem habuerit misce cum predicto emplastro aliquid olei rosa. et si non. solum predicto emplastro uti debes. Et si caro eius fuerit dura in ultimo tunc predicto emplastro addere debes aliqua que fortiter habebant consumere. sicut est calcatum id est vitriolum. Et custos cure istius considerare debet dispositionem infirmi et tempus et habitudinem ipsius et eius naturam et complexionem. ¶ Sed si fractura fuerit ex ligno: vel lapide: res erit periculosior valde: eo quod si os fractum esse reperitur indrecto contusionis impossibile est quin in circuitu contusionis scissure minute et parue vel prope fiat que scissure propter earum subtilitatem sensui sunt occulte. Et etiam quin pāniculus sub craneo repertus id est dura mater corruptionem corporis et nocumētum habeat ex fortitudine percussiois. Et ex illis quibus hoc accidit nocumētum pauci euadunt quin corruptionem et perturbationem mentis et intellectus non patiantur. cum tarditate et pigritia sensus et motus: et vir aut nunquam a tali percussioe liberantur. Et quia est imensis periculi et terroris sicut dictum est: ideo oportet te esse sollicitum in remouendo os fractum: et imponendo cotum madefactum in oleo ro. tepido. et in abluendo vulnus cum aqua mellis. et hoc facere debes quousque videbis quod de facere voluerit. quoniam hec res isto nostro tempore gravis existit. quia non vidimus neque audiuimus cyrologum aliquem in hoc nostro tempore qui sit perfectus in hac arte. quia si aliquis esset perfectus: nemo ex fractura

fractura ex
ligno
vel lapide.

Libet

cranei solius moreret. Et sicut ex gratia dei esse cognoscit illi cui perfectus in tali necessitate vel simili medicus aduenerit ut ipsum liberet. sic ex sententia divina esse dicitur: quando alicui supervenerit imperitus et inde moriatur. Sed si cum fractura cranei dura mater aliquam receperit lesionem: medicationem aliam in talibus ponere non intendendo. cum moderni in lenioribus insufficientes esse reperiuntur: quanto magis in gravioribus esse possunt. Et si cum hoc etiam pia mater lesionem habuerit. impossibile est ipsos liberari sicut a medicis esse probatur.

Tractatus tertius de egritudine in capite incipit. continens capitula sex.

Capitulum. i. Quod est de dolore capitis ex frigiditate.

De capitis dolore.

Et quidem accidit egritudo capiti ex frigiditate extrinseca superveniente. et cura huius est ungerere caput cum oleo de acanthe et camomilino: quia calida existunt. Et si frigiditas intensior fuerit. non nocebit predictis admiscere medietatem ponderis eorum ex oleo seminis sinapis. et ex oleo seminis nigelle. et si oleum balsami haberemus: longe melius laudaretur omnibus predictis.

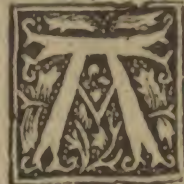
Capitulum. ii. Quod est de dolore capitis ex caliditate.

Et si dolor capitis ex caliditate fuerit. curatur cum oleo rosarum. in puteo infrigidato distillando ipsum ex alto

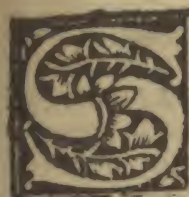
cum vase habente canulam subtilem: et si caliditas fortior predicta extiterit: et fuerit in estate: et etas fuerit iuventutis miscere predicto oleo succum lactucarum: et cucurbitarum: et cucumerum: et ponere succum cucurbitae in hoc casu propter grossiciem suam: ne cito ad profundum capitis valeat penetrare: immo permanere faciat medicamentum in loco radium. ut suam possit facere operationem. et ne cito convertatur in caliditatem membri calidi. quemadmodum faceret res subtilis propter caliditatem fortis capitis. Et si acetum huic medicamine addideris: erit fortius in hoc opere. Et preparare debes cibum infirmi secundum suam conditionem scilicet dandum ei lactucas elixas et cucurbitas et portulacas cum aceto conditas: et odoret nenufar rectem vel violas vel cucurbitas recentes. Et caveat sibi ne maneat in loco ubi sit ignis vel fumus vel in aere calido donec liberetur.

Capitulum. iii. Quod est de dolore capitis ex humiditate.

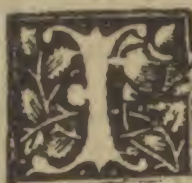
Bumiditas humiditatis non facit dolorem internum sed granatiuum et cum extensione laboriosa et gemitu insano. Et cura eius est paucitas cibi et potus: et in estate removere hic dolor: cum aspersione sandalorum cum aqua rosarum super caput. et in hieme eum odorare faciendo fumum ligni aloes vel balsami bizantie vel galbani: vel sandarus indi. vel sandarus de septa. Et odorare alkitraz in hoc est optimum.

Capitulum. iiij. Quod est de dolore capitis ex siccitate.

Sed si siccitas cum frigiditate abundauerit. non habet dolorem capitis procreare. sed vigilias cum perturbatione sensus. si siccitas exuberauerit. Et cura eius est introitus balnei aque dulcis in camera mediana. Et etiam balneatio extra stupham confert. et continuatio etiam aspersio aque calide super caput habet hanc egritudinem remouere. Et comedere amigdalas dulces cum pane et sine pane hoc idem facere potest deo dante.

Capitulū. v. Quod est de apostematibus pāniculorum capitis.

Aste vero egritudines sunt quae fiunt absque causa extrinseca scilicet apostemata quae fiunt in panniculis: sed apostema quod fit in pāniculo qui exterius craneum tegit leuius ceteris esse indicatur. Et cura ipsius est robotomia cephalice: abstinendo cum omni sollicitudine ab appositione frigidorum illi loco ne faciat redire materiam et lesionem nobiliori membro. i. cerebro. Et accidere etiam potest pāniculo duro existente sub craneo qui dicitur dura mater apostemata. et hoc accidit ex humoribus acutis. et propter hoc patiuntur fortissimos dolores cum rubedine oculorum. vigiliis: et perturbatione sensus et intellectus. Istis quidem extrahere debes de sanguine secundum quod ibi videbitur expedire. et si fuerit mediocris etatis et tempus fuerit tendens ad validitatem. ciba eos solum prae-

na ordeacea rationabiliter facta cum modica quantitate melle panis frumenti. et medulle seminis cucumeris saraceni. vel cum lactucis elixis vel citrillis similiter elixis cum modico acetato. Et purgabis ipsum cum mirabolanis citrinis: tamerindis et scamonea secundum quod tibi videbitur conuenire. Sed si fuerit iuuenis et magni corporis et uene ipsius fuerint large. et tempus estatis vel veris robotomia cum de vena communi dextri brachii. Et non cibabis eum usque ad .viij. dies nisi solum praeferana ordeae rationabiliter facta. vel lactucis elixis vel portulacis quae ceteris laudabiliores existunt. et haec omnia aceto condiantur Et medulle etiam seminum citrulorum et cucumerum saracenorum eis utiles valde existunt. Et isto regimine uti debes donec apostemata et eorum accidentia remoueantur. Et etiam postquam cessauerit apostema cum omnibus suis accidentibus. non cibabis eum carnibus nec aliquo alio cibo multi nutrimenti. sed propia ei subtilia gradatim ascendendo ad grossiora. donec ipsius esse cognoueris in suo esse naturali. Et post cibum ei dabis semper aliqua stiptica temperate. sicut medulle althaeae sces. et uue quando incipiunt esse varie. et similia. quia ista habent stomachum confortare. et nocumētum predictorum ciborum remouere. Et laudatur etiam istis suggerem succum citoniorum. et pistorum masticando similiter post cibum. et si tempus non fuerit magni estus zucarum rosatum in hoc casu conueniens esse dicitur. Sed scire debes quod

Quādo fuerit iuuenis

Liber

si virt⁹ debilis extiterit. vel fue-
rit etatis ultra annos quadra-
ginta: paucissimis talium tale
apostema ex pura colera et na-
turali esse reperitur. et si accide-
rit: eius curam impossibilē esse
dicimus. Et scire debes qđ om-
nia apostemata que sunt in ce-
rebro p̄ maiori parte sunt: aut
ex colera mixta flegmati aut
econuerso. talibus autem pre-
cipimus omnino flobotomiam
facere: sed in modica q̄titate.
Et post sunt purgandi cū aga-
rico et aloē et viol⁹ et syrupo vio-
laceo et squinzabin. Sed si apo-
stema fuerit in p̄niculo predi-
cto scilicet dura m̄re iterare de-
bes minutionem spiritualiter
si cognitum fuerit a medico ex
pulsu et alijs signis sanguinez
eruberare. Et non desistimus a
remotione signorū sangui-
nis. nisi quia hic noster liber ni-
quū prolongaretur. Et si ea
poneremus: egrederemur a pre-
cepto domini regis. Et fac eum
abstinere a cibo grosso et q̄tita-
te multa. et fac eum odorare ro-
sas et genubar et sitha post asper-
sionem ipsorum cum campho-
ra dissoluta cū aqua ro. et ciba
eum mica panis bene fermenta-
ti cluxata in aqua cū modica
q̄titate aceti. vel cum aqua or-
dei cum modico aceto. et sic age
donec omnia accidentia remo-
ueantur. et etiam post remotionem
ipsorum non cibabis eum
grossioribus subito sed paula-
tine. Et si apostema predictum
ex flegmate fuerit q̄uis hoc ra-
ro habeat prouenire p̄pter du-
ritiem et firmitatē predicti pan-
iculi impredientem penetra-
tionem erit si fuerit ex flegma-

mate subtili pro maiori parte.
Incipe ergo in cura istorum a
flobotomia. eo quod ex ipsa eo-
rum iuuamen velociter manife-
statur. et postea purgabis eos
cum aqua infusionis seminis
cartami. coloquintide. et seminis
vrtice. cui admiscebis modicū
aque in qua steterit mastix tā-
diu donec colorem mutauerit.
et ex squinzabin et syrupo squi-
nanti. quod tibi videbitur con-
uenire. Et abstinentia sit sicut
fit in alijs laxatiuis et abstinere
eos facias a cibis grossis. Et
sufficiat eis recipere aquarū mel-
lis subtilem in vltima subtilita-
te. vel syrupum squinzabin fa-
ctū ex melle puro. Et si vis eis
panem propinare: dabis micā
panis optime fermentati ablu-
tam cū aqua calida: cui adde-
aliquid ex syrupo squinzabin
facto ex melle. et vltima q̄titas
panis sit. ȝ. ij. ¶ Sed si ex melē-
colia acciderit: hoc ex subtili
melencolia esse reperitur: quo-
niam grossa minime potest ibi
penetrare propter duritiā et
grossitū p̄niculi. quare etiā
istos minuire consulimus. Et
purgabis eos cum epitimo et
sene. Sed eleborum prohibe-
mus omnino. et huic medici-
ne adde aliquid ex succo po-
morum si habueris. et si non:
syrupum eorūdem ponere de-
bes. Et non cibabis eos cibis
grossis nec multi nutrimēti do-
nec omnia eorum accidentia re-
moueantur quemadmodū su-
perius diximus. Et laudabilio-
rem cibum eorum esse dicimus
amigdalaram clarum et si in-
diges eis panem propinare:
dabis eis in modica q̄titate.

Et scias qđ nō generat apostema in hoc panniculo: nec in ali qđ alio loco ex vno simplici hūore cui etiam alius hūor non sit ammixtus. sed denominatio fit a maiori ver. gratia scz qđ dicimus quod est ex cola: non intel ligas quod sit ex pura cola sz cū alijs hūoribus mixta. sed eam colam nominamus. quia alijs humoribus preualet i qđtate virtute et natura. et scias quod signa apostematis colerici hic sūt scz acuitas febris et eius fortitudo. et multitudo sitis: et perturbatio sensus. et quod infirmo loquitur vana et inordinata. et quod in seipso fatigat euz multa inquietudine et giratione de latere in latus et aliquando se debet in lecto et abundantia vigiliarum hēbit cum multo dolore capitis et rubedine albedinis oculorum: et est sine timore. Et multoties seruis seruitioribus vociferat et exclamat absqz causa et pulsus eius est serinus. Et signa exuberantie sanguinis cognosces ex conuersione albedinis oculorum in ruborem et palpebre etiam ipsorum illud idēz habere videtur. et sitis. sed minor qđ in cola et perturbatio sensus: et alienatio adest cōiter: quē admodum in colico: sed agitatio de latere in latus et sessio et motus minor qđ in predicto reperitur esse. Inquietudo quidē et vigilie equales esse dicuntur. Sed accidentia flatis sunt hec scilicet grauedo capitis que dolori non similatur. sitis inperceptibilis. et multitudo sōni cū multo gemitu et grauedine i eodem. sicut ebrijs accidere cōsue nit. et non excitatur a somno leniter. sed cū grauedine capitis.

febris quidem est quieta et lēta: et eius pulsus mollis sine duricie. Et iaz dixi tibi quod impossibi se est apostema cerebri ex hūore vno simplici fieri. sed ex duobus vel plibus mixtis. quare accidentia apparebunt secundum dominium peccantis humoris. et hoc scriberē distincte sigillatim secundū qđtatem vniuscuiusqz mixtionis esset impossibile. sed medicus in hoc prudens esse debz et ista cognoscere a seipso secundum sui doctrinam et experientia et faciat qđ sibi videbitur. et hoc ei sufficiens iudicatur. ¶ Et scias quod quando predicta mala accidentia infirmo supernenerint. quod apostema erit i dura matre vel in panniculo ipsius nobilioz scz pia mēte. Et debes et cognoscere preuidere si pdicta accidentia a stō veniunt scilicet a fumositatibus vel vaporibus resolutis ab aliquibus humoribus in stō exētibz caput ascēdentibus. qđ si fuerit: accētia appebunt sz naturam et qualitatem illius hūoris a quo fit resolutio. Sed si accētia predicta ex stō fuerint. scit qđ recedūt et veniūt secundū ascēsum et descēsum febris. ¶ Sed si ex apostemate panniculorum cerebri fuerint. permanent firma donec fuerit apostema. Et possibile etiam ē vt apā in pia mēte generez. et est panniculus subtilis circundans corpus cerebri. Quod si sic fuerit: necesse ē medico vt stōmet infirmū de cefalica dextri brachij extrahēdo de sanguine in qđtate multa. et sic pole erit qđ eger liberetur omnino vel qđ natura expellat materiā ad ignobilis mēbz in gradu scz ad duram matrem. et si sic enegerit erit si

Cere
bus.

cci
tia
og
ati

Liber

gnū fortitudinis virtutis et liberatōis īfirmi. Et e contrario esse dicimus si hūior faciēs apā a dura matre ad piam expellit: vel deriuatur. quod est signum debilitatis īfirmi et mortis ipsius. nisi deus eum voluerit liberare. Sz accidentia pronenientia ex apāte pie matris sunt fortiora et velociora et magis mortē significatiua ex quocūq; humore fuerit illō apā omnibus alijs apostematibus euenientibus in alijs pāniculis cerebri: et flōmia omnibus est cura generalis cum abstinentia ab omnib; cibis grossis et multi nutrimenti tenendo euz in regimine subtili in vltima subtilitate et si tempus fuerit estiuum et infirmus iuuenis et robustus. sufficit ipsi aqua tamarindorum per viam cibi et nutrimenti. donec cessent et quiescant fortia accidentia et alienietur apostema.

¶ Capitulum .vi. Quod est de apostematibus cerebri.

De cura apātib; cerebri.

¶ Psi cerebro et accidere potest discursio seu sparsio humoris vnius seu plurim; in suis et missuris: vnde de apostema pcreatur in sua propria substantia. Et huius apostematis accidentia sunt fortiora et magis graua et citius interficiētia. et cura huius est stomia et subtilis diēta. Sed dubito qd deficiet propter pessimitatez accidentium anteq; possis ad curam peruenire. Et huius apostematis accidentia sunt defectus motus voluntarij. et amissio virtutum pro maiori parte. et relaxatio totius corporis. et motus propter defectionem lacertorum

pectoris. Et vt breuiter dicam: postq; confirmatum est apostema penitus moritur. et propter hoc in cura eius nō. prolōgo sermonem. Et accidit sine accidere pōt sūt apostema in reti cerebri. quod quidem rete in anteriori parte cerebri versus faciem reperitur esse. et a medicis dicitur esseretis mirabil et nominatur cerebri mater. Et cognitio huius apostematis est difficilis valde. cuius accētia ita sunt inseparabilia et certa sicut vmbrositas et nebulositas existit tempore pluuie. et sunt ista scz rubedo albedinis oculor; et grossities palpebrarum ipsorum euz difficultate motus ipsorum. et fortitudo febris. Quis huic aliquid sciat. sit admixtum ¶ Cura eius est flōmare cefalicam cum multa extractiōe sanguinis. Et postmodum mihi videtur quod trahendum sit etiā de vena pulsantili que in manu esse reperitur in modica quantitate scz non minus vna. 3. nec plus. 3. vna et dimidia. et rege eū leniter et subtiliter. Et sufficit ei aqua infusio nis tamarindorum propinando eam successine vna vice post aliam. Et si cum hoc corpus molificatur. cura existit laudabil. Et fac eum odorare mirram et sandalos et rosas et bollum aramentum subtiliter dissolutum in aqua. Et cum recesserint accidentia vel multum fuerint alieniata: cibabis eum medullis citrulorum vel cucumerum sara cenorum. donec ab eo omnia accidentia predicta sint ablata. Post dabis ei aquam ordeī. Et postmodum illa remota dabis ordenem ipsum decoctum in eadem dispōne que ordnatur a

medicis. Et cum fueris certifica-
tus de eius liberatione: sibi pro-
pinabis panem lotum cū aqua.
vel panem in furno decoctum
cum seminibus cucumerum sa-
racenorum excoctorum vel
cum piris. Et cū fuerit optime
liberatus semper propinabis ei
pinna ante cibum.

Tractatus quartus de
egritudinibus aurium
cōtinens capitula qñq.

Ca. j. Quod est de apostema-
ribus aurium.

Acipe curam ei⁹
a flebotomia ce-
falice: quoniam
ipsa remonet ip-
sum. omnino qñ
incipit euenire.

Et rege eum sub-
tili regimine. et in aurem distil-
la omni die ex oleo rosato ⁊ ane-
tino ana. et sit tepidum: et ciba-
eum cum aqua ordeī. vel mica
panis abluta cum medullis ci-
trulorum vel cucumerum sara-
cenorum et agresta. vel cū aqua
⁊ sirupo squinzabin: donec acui-
tas egreditur et accidentia re-
moneantur. sed si apostema ta-
liter non remouetur: sed ad sa-
niem deriuatur cura eius tunc
est lenis. Et si dolor fortis effici-
tur: et timebis mortem infirmi
ex acuitate eius: aut superuenit
ei tortura oris propter nimiam
siccitatem eunientem ppter ei⁹
abūdantiam vigiliarum: subue-
ni ei cum immisione in aurem
ex oleo de vitellis onorum: qñ
incōtinenti remonet dolorem. ⁊
pperat exitum saniei. Et iam re-
cordor cū eram inuenis q misit
p me hali filius ioseph: qui mi-
hi fuerat ⁊ erat inimicus: vt ad
eū cordubam irem: causaynijs

apostematls quod ei in aure ac-
ciderat: ⁊ in vespertis cordubam
perueni: et inueni eum cum do-
lore fortissimo: et a tremore ap-
petentem mortem: vel q ab ali-
quo occideretur propter dictum
dolorem. et hoc erat quia ipsum
apostema erat i radice nerui ve-
nientis a cerebro ad sensum au-
ditus. et iam spasmarī incipie-
bat: et tunc ei impleri statim au-
rem ex oleo vitellorum ouorum
tepidō. ⁊ cum permanisset sic p
magnam horam incepit dolor
mitigari. et cum pertransissent
tres hore tota sanies inde ema-
nauit. Et postea incepi abluere
aurem cum aqua mellis facta
cum decoctione corticum subti-
lium gladium et caude equine.
Et postea precepi ablutionē fie-
ri cum aqua decoctionis limatu-
re ferri collate. et sirupo squinza-
bin simul: et ipsam ablutionem
faciebam cum penna caude gal-
line voluendo eam circum vice
vna post aliam donec totū eua-
cuabatur et optime mundifica-
batur: et sic consumpta sanie
fuit curatus perfecte. Et scire de-
bes quod apostema auris p ma-
iori parte non generatur nisi ex
humoribus calidis ⁊ subtilibus
ppter siccitatem complexionis
auris. et propter elongationem
ipsius a receptione grossarū re-
rum naturaliter. et potest etiam
aliquando recipere humorē flo-
botomicū aquosum et subti-
lem. Et differentia que est inter
hoc apostema ⁊ illud quod crea-
tur ex humore colerico subtili
est: quod si fit ex colera est cū do-
lore acutissimo et fortissimo tin-
nitū: quod non accidit quando
fit ex subtili flobotomate ⁊ aquo-
so: sed est cum granedine ⁊ pon-

Ablusio.

Liber

derositate maior: sed difficulter audire est accidēs commune in ambobus.

¶ Cap. ij. Quod est de dolore auris.

Olor absq; humore etiā accidit auri ex vapore aliq; intercluso: quare si in aure istiuspoderis de pinguedine gruis vel anseris vel sturnelli. et dicitur zarzur aut oleuz camomillinum vel anetinum quodcunq; eorum volueris vel habueris. credo quod liberabitur deo dante. Et cum hoc regem subuli dieta abstinendo a carnibus. Et cura propria illi qui patitur tinnitum aurium: est remouere eū ab omni cibo multo nutrimenti et superflue humiditatis. Et ciba enim cibis subtilibus et dessecatiuis.

¶ Ca. iij. Quod est de grauedine auris.

Nota
cura.

Et egritudo accidit auri ex hūore grosso et viscoso ibi exuberante. Et cura ei est purgare corpus multoties cū perapigra. et ponere i aure oleū de lilio mixtum cū oleo de scannix. i. de nigella modo dice quantitatē. Et liberabit omnino. et potest in hoc egritudo accidere ex multa quantitate superfluitatis auris que ibi cōgregatur et conglutinetur ex negligentia patientis in extrahendo et mundificando eā a loco. quare hanc egritudinem curare debet mundificando aurem a dicta superfluitate. ponendo ibi oleum amigdalatum amaratū: quoniam purgat et abstergit opti-

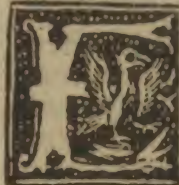
me dictam superfluitatem extrahendo ipsam. et est tutum et remotum ab omni periculo et nocumento.

¶ Capi. iij. Quod est de percussione auris.

Difficultas auditus auribus etiā accidit ex percussione lapidis vel similitum. Et cura huius est floboto mare cefalicam incontinenti. et distillar e intus in aure ex oleo rosaceo tepido. Et si dicta difficultas auditus fuerit ex antiqua percussione tunc in eam distilla bis oleum liliacum vel anetini vel de acatnem vel de fascimino vel de medullis ossium perscorum ex quacunq; quodcūq; horum inueneris. et inde curabitur cum adiutorio dei. Sed si ex percussione facta intus in aurem sanguis emanauerit impossibile esse dico difficultatem auditus remouere etiā si. Et cura re eam deberet.

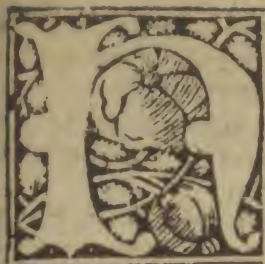
¶ Capi. v. Quod est de grossitudine auris.

¶ Possibile est quod auri egreditur a naturalis dispositione in quantitate magnitudinis ex superabundantia cibi et potus. Et cura huius egritudinis est subtiliare regimen. et ungere locum cum oleo rosato.

¶ Tractatus quintus de egritudine nasi continens capitula quatuor.

¶ Capi. j. Quod est de prinitione odoratus.

Ecce egritudo in naso accidit ex opilatione facta in foramine ossis: quia medicis dicitur colatorum et

illud foramen est tortuosum et subtile in ultimo. ita quod oculis percipi non potest. Et cura huius est odorare nigellam vel acetum. et hoc secundum quod cognoueris conuenire ab etate complexionem et tempore. Et potest etiam accidere ab apostema facto in panniculo ibi existente et in illo etiam panniculo est foramen subtilissimum quod sensui visus penitus occultatur: sed ab intellectu testificatur quod ibi omnino esse debet. et generatur in hoc panniculo apostema sicut in alijs panniculis. et efficitur hoc apostema ex supfluitate flegmatica descendente a catarro que ibi retinetur et congregatur: et inde dictum apostema procreatur: quare scire debes quod quando priuatio odoratur ab apostema te efficitur nihil omnino de sensu odoratus remanere reperit. unde tales egent regimine longo subtilizando eorum dietam. et videndo medicinis que habent subtilizare et incidere dictum humorem. sicut est oxymel compositum factum cum passulis. vel cum yressis. et non odoratur omnino odores acutos: sicut scaunir que nigella dicitur: sed odorare debet flores de iassemi. vel de narcisso eo quod hi conuenientiores esse debent in hac egritudine. et sunt de balsamica floribomadi. et non remouet hec egritudo seu opitulatio per maiorem partem nisi ex naribus erit sanies cum sanguine mixta: quam

natura istius membri est non posse terminare sanie in ad albedinem perfectam. Et sic continuando omnia que diximus liberabitur deo dante. Et hoc etiam nocumetum accidere potest ex flegmate quod assimilatur flegmati aquoso quod distillat ex naribus. Et est sine apostema ex opilatione foraminis predicti ossis: sed regit foramen predictum a predicto humore: quare redicta procreatur egritudo. Et cura huius lenis existit: quoniam fit solum distillando in naribus oleum dulcium amigdalorum. ¶ Capitulum. ij. Quod est de fetore narium.

Ecce egritudo narium procreatur ex humore putrido congregato et retento ibidem. quare impossibile est fetorem remoueri. donec humor predictus totaliter expellatur. Et non accidit hec egritudo pro maiori parte nisi habentibus nasum simum. quorum nares superius arcte existunt: sed alibi hec latius declarabo. ¶ Cura quidem huius est distillare in nares aquam infusionis centauree assidue et curabitur inde nutu dei.

nasus
simus

¶ Ca. iij. Quod est de excoziatione et scabie que fit in naribus.

Ratiabiliter hec egritudo narium habet superuenire: eo quod sunt transmissus et via superlucida. Sed in hoc loco cura eius ponere non intendimus: intendentes eam reseruare donec tractabo de cura excoziationis in vniuersali et scabiei.

¶ Capitulum. iij. Quod est de polipo quod multotiens / vel

Liber

qui multiplex nominatur.

Utioties hec egritudo naribus accidit ex humore melancolico qui profundat intus in carne nasit ibi dem inuiscatur. Et curatur hec egritudo bibendo assidue squinzabin de melle pluribus diebus. Et enacua corpus seu purga cum isto medicamine. qd tibi dico. qd R. alioes succutrini agarici: tur bith: salis et allei. an. aur. j. collo quintride. et nigelle recetis. epithimi confecti cum speciebus violarum. an. quartam partem aurei vnius. amigdalorum dulcium excorticataru ad pondus omnium cuz quarta parte ipso rum ex suma arabica et pistentur omnia perfecte: et misceantur cum syrupo squinzabin. et dosis huius est pondus. v. aureorum cum ciato vno aque decoctiois modici halasce cum octana parte anreivnius ex diagridio. et tantundem masticeis. Et si non fuerit conuenienter purgatus ex dicta dosi. propinabis ei aureum vnum de eodem seruando optime abstinentiaz: sicut conuenit in laxationis. Et ciba cum pane optime fermentato: et turturibus et anibus paruis conditis cum aqua et sale et modico olei et aceti et coriandri. Et propinabis etiam ei acetosa: et blete similiter decocte cum carne castratina. et sine carne et modico olei et aceti sicut ei conuenientia. Et natibus impones licinium infusum in melle et aceto simul: et facta purgatione predicta et positione predicti licinii distillabis in nares succum de scabaich anahama: et est ro-

suma
arabica.

sa que in frumento nascitur in campis: vel succu blete et viatur his donec liberetur.

Incipit tractatus sextus de egritudinibus oris continens capitula octo.

Capitulum primum de diminutione et corruptione sensus et saporis lingue.

Ec egritudo principa liter enuenit a comestione reru sapine salitaru et acetosaru et acutatum in ultimo. Et cura huius est abstinere a predictis.

Cap. ij. Quod est de apostemate seu inflatione lingue.

Accidit et i signa apostema absque dolore: quod si vis apostema ipsum potes notare et si non: nominabis inflationem egredientem a natura. et propter hoc retinetur lingua et impeditur in tantum quod minime loqui potest quenienter absque difficultate. et cum hoc non mutatur seu alteratur color ipsius lingue aliquo modo. Et he sunt egritudines que maxie appropriantur. Et cura huius est tenere in ore et conducendo per ipsum rem que lingua dura notat: et in arabico dicitur hanalmathaga: distemperata cum oleo rosato: et cib eius subtilis sit et levis: et non progrescat omnino in cura sui.

Cap. iij. Quod est de duritie et difficultate

ns

difficultate motus lingue.

Ingue et accidit diminutio et difficultas motus et sensus propter nocumētū proneniēs in radice sensuuz

ipsi: aut propter nocumētū vel egritudinem existerē in mēbro in quo sensus et motus ipsi lingue h3 enenire. Et cura huius est cura quā dicturi sumus in curatione vbi de diminutione sensus totius corporis: et relaxatione ipsius et medicamen propriū et principale ipsius lingue est masticare pīeritū staphisagria ante cibum: et ducat per oleum ex cortice citri: et totū hoc declarabo in suo loco deo concedente. Et hec egritudo. s. difficultas: et diminutio nō accidit lingue pro maiori parte: nisi ex toto priuetur. Et hoc accidit ppter infusionē humiditatum venientium a cerebro in nervis ipsius.

¶ Capitulum. iij. Quod est de apostematibus amigdarum gule.

Generant autem hec apostemata i amigdalibus gule existentibus prope epiglotti. Quare si suspenderis

asam fetidam collis istorum remouebitur eorum egritudo nūtn dei flobotomando eos tamē prius ex cephalica et subtilian do taliter eorum regimen: sicut tibi videbitur conuenire. Agendo similiter circa humorem effusum in loco secundum naturā ipsius humoris: prout tibi melius videbitur exigere.

¶ Capitulum quintum. Quod est de botho.

Botho: etiam accidit in ore: et sunt pustule parue et rubee cum exco

riatione: sicut et in alijs mēbris enenire consueuerūt. Et cura huius est vt accipias ex nucibus recetibus: et teneris cum corticibus suis: et pistentur optime: et bulliantur in aqua et colluatur os multotiens cum eadem: et mora et vinum eorum decoctum sunt similiter medicina appropriata in hoc casu.

¶ Cap. vi. Quod est de coquassatione dentium.

Conquassantur dentes et perforantur et denigrant. Et hoc eis accidit p maiori parte ab humore flegmatico.

Et cura horum est prius flobotomare basilicā. et hec est cura principalis in hoc casu. et postmodum flobotomare venas que sunt sub lingua. Et colluatur os cum decocione radices hele: et radices sparagi: quarū ptes sint equales: et si tēpus fuerit hiemale: et eger senex extiterit: abluatur os et gargarismum faciat cū alkitrā subtili: et fricare facias dentes illorum cū isto puluere qui habet dentes confortare et abstergere et dealbare. cuius hec est receptio. R. ex humiditate seu gūma: que exit ex medulla seu corde arboris dactiloz. facta scissura seu incisione in suo cortice: et comburatur: et ex ista combusta R. 3. ij. yreos etiam quartam. 3. vnius. zuccari ad pondus optimium: et fiat puluis terendo qd libet per se: et cribellādo subtilissime. et fricentur dentes cū isto

Abhomeron.

Cura principalis.

Libe

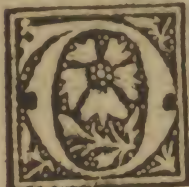
Ante cibum: et abluatur os cum aqua tepida: et abstineat omnino a comestione et potu eorum que sunt calida actu superflue vel frigida.

¶ Cap. vii. Quod est de perforatione dentium.

Entibus etiam enenit perforatio. et iam diximus id quod habet hoc nocumentum removere: et alachic. i. corniola: quoniam si facto pulvere subtili ex ipsa et fricatione dentium ex eadem in principio generationis foraminis exerceatur. poterit dictum nocumentum removere. Sed si perforatio et corrosio confirmata fuerit: et de substantia dentis deperdita fuerit. nihil in remouendo egritudinem conferre videbitur sed solum conseruabit ne ulterius perforatio et corrosio fiat.

¶ Cap. viii. Quod est de stupore vel alligatione vel congelatione dentium.

Entibus accidit hoc nocumentum ex comestione acriminum. Et probatum est experientia quod comedere fructus habentes stipticitatem vel vinctuositatem vel viscositatem conferunt in hoc casu. et hec alligatio dentibus proprie accidere reperitur. scilicet sensus istius alligatio stupor vel congelatio: quod nulli alii membro esse reperitur. Et firmiterunt etiam quod comedere portulacaz similiter habet hoc nocumentum removere: et a me magis commendaretur hoc removere si fieri potest cum aliqua alia re non habente acetositatem: quam

cum portulaca vel ei simili propter sui acetositatem. Et si usus fuerit aliquis fricatione dentium multotiens cum dulcibus non congelabunt dentes de leni ab omnibus acetosis.

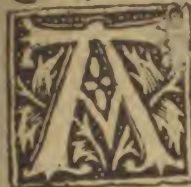
¶ Tractatus septimus de egritudinibus labiorum et oris: continens capitula sex.

¶ Cap. i. Quod est de scissura labiorum.

Accidit labiis hoc nocumentum plusquam omnibus aliis membris: hoc propter humorem malum existendum in eo et generatum a comestione cepearum. Et hic humor ex sui natura calidus grossus et putridus existit. quare ex eo ascendunt vapores et fumositates ad superiora. unde dicte scissure producuntur. Consulimus ergo talibus syrupum squinzabin de melle dari: et lambere etiam ipsum diebus multis. et deinde eos purgari cum yerapigra multis vicibus et sic liberabuntur nutu dei. Et sit contentus de purgatione facta ex yerapigra: eo quod omnia laxativa que habent violenter et impetuosum se lavare trahunt humores a toto corpore ad stomachum: et purgant totum corpus stomacho repleto manere. Et cum hoc etiam talis medicina habet totum corpus desiccare. quare humor malus in substantia stomachi imbibitur et res manere. et propter hoc ab antiquis electa est yerapigra in purgatione stomachi pre omnibus laxativis servando abstinendum: sicut fit multotiens in aliis laxativis. Et unge labia multotiens cum oleo amigdalorum dulcium: et liberabitur deo dante.

¶ Cap. ij. Quod est de alcola.

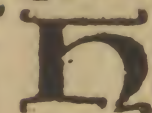
Alcola aut sunt pti
stule parue pungi
tine q intus in ore
oriuntur. cura ha
rū est tenere in ore
oleum plnearū re
centium: et remouetur etiaz hēc
egritudo cū omni medicina sti
ptica absq mordicatione.

¶ Cap. iij. Quod est de nigredi
ne lingue.

Enigratur lingua
et scinditur in febr
bus acutis ppter
acuitatem comple
xionis epatis. Et
cura hui⁹ est cura
tio febris madesaciendo linguā
multotiens cum aqua rosata: in
qua infusa sint semina citonioz
din. et sic curatur.

¶ Ca. liij. Qd est de fetore oris.

Ec quidem egritudo
gnatur ex humore cor
rupto existente in sto
macho v⁹ circa dētea.

Et cura hui⁹ est mūdificare sto
machum cū yerapigra: et fricare
dentes cū cortice arboris nucis:
et abluere os cum decoctione co
riandri.

¶ Cap. v. Qd est de tortura oris.

Sta egritudo in
arabico d^r lachoa
et est relaxatio fa
cia in vna partiū
faciei: q pars rela
xata sana visui el

se videtur: cū non sit: sed relaxat
pars infirma: et facit sanam tor
tam apparere. Cui⁹ curā memo
rabor cū tractabo de curis rela
xationū mēbroz. Hic aut inten
do ponere curā ppris istius. Et
est etia curare: seu mūdificare os
et mēbra et adiacētia massican

do grana de rama: et post abluere
os cū oleo corticis citri. Sed
remouere causam et radicē egri
tudinis est res vniuersalis toti
corpori. Et hoc ostensurus sum
cū tractabo de purgatione toti
corporis in capitulo de diminuz
tione sensus et relaxatione vni
uersali omnium mēbroz. si de⁹
voluerit. et nobis ad illud cōces
serit deuenire.

¶ Cap. vi. Quod est de corrosio
ne labiorum.

Orodūt ē labia
sicut alia mēbra q
liqū corrodū p sue
uerūt. quare ipsi⁹
curā postpono do
nec tractabo d^r cu

ra vniuersali oīm corrosionū to
tius corporis et oīm causarū eaz
hucusq igitur breuiter et suffi
ciēter p^rāsum⁹ de egritudini
bus et eaz curis oīm mēbroz ca
pitis: remanet nobis solū de pas
sionib⁹ oculoz determinare qui
bus completis complebitur ser
mo omniū capitis passionum.

¶ Tractat⁹ octau⁹ de egritudi
nib⁹ oculoz q sunt multe. et est
cōtinens capitula trigintatria.

¶ Cap. i. Qd est de halahol et est
vt res vna videatur due.

Cias q oculi
lis accētia
m⁹ta sen e⁹ Malā
g^ritudines hōlūt
m⁹te enenir due
p^rit: ex qbus spēs.
vna est hāla
hol. cui⁹ due
sūt spēs. vna

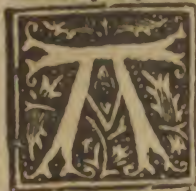
est i nerno carnosio oculo q gnāt
pp grossaz p^rlonē patiēt. et pōr
et accidere pp grossaz mām ibi
fixat pgregatā. Cura hui⁹ ē post
purgationē si passio non fuerit

¶ ij

Liber

inneterata inſcere in oculuz ex oleo roſato. Aut partes duas recipias de eodem. ſ. oleo roſato. ⁊ tertiā de anetino. ⁊ miſce ſimul. ⁊ diſtilla in oculum vice poſt vicem donec liberetur.

¶ Cap. ij. Quod eſt de innerſatione palpebrarum.

Accidit etiā oculis ut palpebre iſeriores innerſent: in tūmēt rubedo in loco illo nō modica videat. Et hegritudo generat ex groſſitudine materiei ſi qua intus in palpebris oritur. Et poteſt etiā ex ſiccitate exuberante in loco euenire: ſed hoc raro accidere reperitur. Et cura illius q̄ ex groſſitudine materiei generatur. eſt cura quam ſcripſimus de halahol. ſ. diſtillatione in oculū olei roſati. ut roſa ceti ⁊ anetini ſimul: quemadmodum diximus. Sed que ex ſiccitate oritur: vix aut nunq̄ curari poteſt.

¶ Cap. iij. Quod eſt de puſtulis et exituris oculorum.

Palpebris etiā accidunt oculorū puſtule aliqñ et ſunt ex humore peſſimo. Quarū ſpēs ſunt quatuor. vna eſt ex humore qui melli aſſimilatur. Alia ex humore eſt qui lacti ſiſtis exiſtit. Tertia ex humore q̄ puluib⁹ farine ſiſtis eſſe videtur. Et q̄rta ex humore q̄ lacti coagulato aſſimilatur. Et ingroſſant etiā palpebre ſuperiores preter naturā. ⁊ hoc accidit ex humore viſcoſo coagulato ſiſti lacti coagulato. Et oritur etiā aliqñ in

tus in palpebris egritudo q̄ habarda in arabico noſatur ⁊ ſunt grana q̄ grandini aſſimilantur. Et poteſt ſiſt eis ſcabies ſupuenire. ⁊ cōglutinatione. etiam palpebrarū adinuicem. ⁊ duricies laſpidofa. ⁊ cura puſtularū eſt ut ci betur patiens ſubtiliter. ⁊ purgetur multotiens yerapigra. ⁊ pone ſup puſtulā peciā vnā charo barū recentū mutādo eā omni die ſemel: ⁊ ſic liberabit deo dante. ⁊ hec cura cōuenientior eſſe videtur q̄ illa q̄ ſit cū incifione ex ferro vel ſeta ſeu aliquo pilo. Sz eſſere hāc puſtulam cū penna alicuius auis ſicut alie puſtule extrahi cōſueuerunt a me iudicatur incōueniens. ⁊ he puſtule in oculis generantur ſicut et in alijs membris oriri cōſueuerūt. Sed qñ accidunt oculis: graues et periculoſas valde eas eſſe iudicamus cū ſit membrum ſubtile ⁊ delicatum pre ceteris membris. Et cura harū eſt purgare aſſidue corpus cū laxatiuis cōuenientibus vnicuiq̄ ſpeciei. et vngere locum cū oleo roſa. facto cum oleo amigdalorum dulciū. Et ſi ſic nō liberatur circūſia indiget. quare ſi perfectus erit cyrologus optime eas poterit remouere. ⁊ cura ingroſſationis palpebrarum p̄ter naturam eſt epithimare ipſas cum rebus ſtipticis ſubtilib⁹ cōfortantib⁹. ſicut ſunt roſe recentes p̄pter nobilitatem oculi. Et etiam vngere ipſas cum oleo roſato: qđ factū ſit cum oleo amigdalorum dulciū. Sed ſi ingroſſatio p̄dicta fuerit ex humore colerico acuto: nullo modo tunc eas vngere debes oleo aliquo. prohibuit enim eſſe in omni membro vbi colera dominatur. Sed epithima eas cū

C
p
la

folijs rosarum recentib⁹ cōquas
satis. ⁊ si nō posses habere de re
centibus fac cuz rosas siccis mi
xtis cū aqua rosa. Et inflatio su
perior⁹ palpebrarum a medicis
scarnahe nominari consuevit. ⁊
cura eius vniuersalis est purga
re corpus cū yerapigras coloqn
tida donec alleuietur egritudo.
et rege eū regimine subtili et de
siccatione. sed in remotione eius
cum ferro mihi valde timorofus
existit.

¶ Capi. iij. Quod est de scabie
oculorum.

Palpebris etiā in
trinfecis oculorū
accidūt granula
scabies. Que gra
nula dura sunt vt
lapides. ⁊ etiā sca
bies aliqñ valde dura esse repe
ritur. ⁊ quedā aliqñ minus du
ra. ⁊ deterior omnib⁹ est illa que
corticib⁹ ficuū similatur. ⁊ est in
niscata ⁊ conglutinata intus in
palpebris. ⁊ granulosa quidem
gnata est ex humore grossoduro
cōpacto ⁊ in palpebris innisca
to. Cuius cura est subtiliare re
gimen ipsius. et ex cibis magis
laudatis in hoc casu sunt aues
parue pparare cū almari. et ace
to. ⁊ decocte cum aqua oleo ⁊ sa
le. ⁊ turtures etiā viles existūt:
ex oleribus blete cōmendant. ⁊
vngatur locus assidue cuz oleo
rosato facto cum oleo amigda
rum. Et si egritudo gravis facta
extiterit ppter insensibilitatem
eius a principio: aut ex negligē
tia curationis eiusdem. tunc ci
rurgicus scindendo vel aperien
do curim extirpando ipa granu
la vel scabies exterius curare de
bet. Et necessarium est omnino
vt chirurgi peritissimi atq; docti

pre ceteris existāt in anothomia
membroz. ⁊ in cognoscendo vti
litate seu iuuamentum cuius
q; eoz. ⁊ numeroz eoz. ⁊ suā po
sitionem ⁊ situm. ad hoc vt in er
rozē minime cadere possint. Cu
ra quidem scabiei est. pmo cor
pus purgare totū post digestio
nem humoris factam cū digesti
uis ⁊ incisiuis. ⁊ qd magis a no
bis cōmendatur est syrup⁹ squin
zabin fact⁹ cū passulis enuclea
tis ⁊ seminib⁹ vterice. ⁊ ciba cū
pullis. Et si indigueris frica sca
biem cū zuccaro duro valde. ⁊ fa
cta fricatione ⁊ abrasione. pone
desup aquā rosatā in qua stete
rint semina cithonior. quousq;
ab inniscatione fuerit inspissata.
postq; fuerit collata. Et sic age
re debes plus ⁊ minus fm forti
tudinem ⁊ debilitatem scabiei.
Sed si lapidea fuerit. hoc ē gra
nulosa ad modum grādints. cū
difficultate dissoluit. Et in hac
intendere debes ipm regēdo cū
regimine subtiliatino ⁊ desicca
tino. ⁊ purgādo corpus cū eo qd
cōuenit. ⁊ si nō sufficit cura ista.
ad chirurgiam redi: vt. i. cuz ferro
extrahatur.

¶ Cap. v. Qd est de cōiunctione
seu sigillatione palpebrarum.

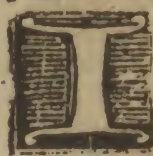
Quandoq; sigillan
tur palpebre ⁊ cō
iunguntur ad in
uicem. Cura hui⁹
est lenis. ⁊ fit sepa
rando palpebras
seu diuidendo vnaz ab alia ma
nu: vel incidendo inter ipsascū
virga aurea facta ad modū cul
telli. et facta incisione pone su
per ipsas vel intus albumen
oni conquassatum cum oleo ro
sa. facto cum oleo amigdalarū.
Et nullus medicorum preter
e iij

Cura
scabiei
oculo.

Libeꝛ

Galenus. Galenus de hoc oleo rosa. facto cum oleo amigdalarnz mentio nem aliquam facit: sed cum sim expertus ipsum cognosco: et sua utilitatez pluries iam probani. Sed quando palpebra in angulo lachrymali albugini oculi coniungitur: tunc cura difficilis valde existit. Et hoc accidit pro maiori parte post incisionem vngule. Et cura huius est ingeniose palpebram anguli lachrymalis ab albugine eleuare vel separare. et hoc fieri debet paulatine suauiter et plane ponendo spacium inter vnam eleuationem et aliam. et hec eleuatio fieri debet cum spatula auri hoc est cum instrumeto auri habente latitudinem et planiciem in sui extremitate valde positam: sed hoc minime facere debes: nisi corpus optime mundificatum atque euacuatum extiterit. ita ut omnem certitudinem inde habere possis ne apostema vel aliqua collectio in loco fieri possit. Et hoc facto desuper ponere debes oleum rosarum factum cum oleo amigdalarnz continuando donec fuerit liberatus.

Cap. vi. Quod est de pilis palpebrarum innerfio.

Luerfantur quandoque pili in palpebris: ita ut videantur reuerti ad suam radicem: et intrant in oculis. unde sequitur magnum nocumentum. Cura huius est corpus multotiens cum yerapigra mundificare. Et si infirmus fuerit robustus et fortis misce cum yerapigra aliquid de colloquintida. et extirpando trahere pilos quotienscumque oriuntur. Et semper post extirpationem unge lo

cum cum sanguine vespertilionis. Et scire debes quod aliqui medicorum hanc egritudinem curant hoc modo. scilicet innerfando palpebram versus superiorem partem conglutinando eam ibi cum glutine: ita ut non redeat donec facta sit canterizatio cum virga auri in radice pilorum. tamen a me non collaudatur cura talis: sed extirpare pilos et radices ipsos euellere. et desuper sanguinem vespertilionis sicut diximus ponere cura laudabilis valde existit: sicut diximus in hoc casu. Et aliqui sunt qui incidendo sciunt palpebram. scilicet cutem desuper in radice pilorum. Et per illam incisionem desuper euellunt pilos: et deinde sunt cum filo subtili valde crude sete. et postmodum pili redeunt ad statum suum vel oriuntur modo debito et naturaliter. Et aliqui etiam ex chirurgis sunt qui mirabilem curam inuenerunt. testis ista. scilicet ut capiatur manibus cutis subtilis palpebre superioris. eleuando eam superius. et ponendo eam inter duas penas arundinis modo debito preparatas: ligando eas extra quam parte stricte. et dimittatur donec putrefiat. et segregetur et consolidetur per se. considerando tamen ne cutis palpebre in tantum eleuetur ut ipsa inuervata posset remanere. et attendere debes circa complexionem oculi regendo eum cum aqua rosata. et cum collirijs factis cum aqua rosata. et deforis ponendo super palpebras emplastrum ex folijs rosarum factum: et dietando eum subtiliter donec fuerit liberatus.

Cap. vii. Quod est de casu pilorum palpebrarum.

Om
m
bo

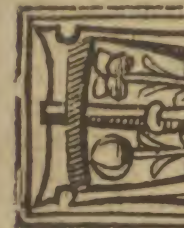
Quando hec egritudo accidit palpebris curari debes cum lapide lazuli trito et puluerizato et ex eo facto alcohol et oculorum palpebris ponendo quotidie et rectificando cibum.

¶ Capitulū. viij. Quod est de gñatiōe platularū i palpebris.

¶ Platule oriuntur i palpebris ex superflua humiditate. Cura huius est corpus mundificare et oculis alcohol ponere desiccatorium. subtiliando cibum faciens eum declinare ad siccitatem.

¶ Cap. ix. Quod est de ordeolo in palpebris.

¶ Palpebris accidunt pustule siles granis ordei que ex humoribus acutis preceant. Et cura horum est cura pustularum predictarum.

¶ Cap. x. Quod est de fistula lachrymalium.

¶ Eegritudo per maiori parte accidit post apostema lachrymalis et aperitur in lachrymali.

¶ Quare si pigritia et negligentia fuerit in curatione huius corrumperetur os. et aliquando rupet apertum seu apertum in naso et inde sanies eueat. et potest etiam accidere quod predictum apertum rupitur in tunicis oculorum et inde corrumperetur. Cura autem huius est. prius corpus vel eueare cum stomia;

et i purgatione sufficiet ei verapigrā continuando eam. Et quia hoc foramen siue fistula subtile valde existit. ideo tamen ibi minime potest. quare in eodem foramine ponere debes hoc medicamentum. R. thuris adusti triti et et puluerizati. et distemperet cum aqua ros. donec ad perfectam nigredinem deueniat. et colet. et i foramine distillet quotidie donec liberet. Sed si infirmus puer fuerit vel mulier: tunc thus infra predictum coburi debet addendo ei aliquid de puluere cartarum adustarum. Et si patiens asper dure ac terrestres complexionis fuerit: tunc predictis medicinis addere debes de caligine furni vel camini distemperando cum aqua ros. et colando ut dictum est: et continuando hoc medicamentum donec integre liberetur. Sed si sanies per nares exierit. tunc succus centauree maioris vel marrubij vice post vicem naribus iniiciat donec exicetur. Et si predicta sanies de sub oculo emanauerit foris: graue et periculosum esse valde iudicamus. quare eos bis tantum predictis purgare debes. Et sit eius per maiore parte esse debet capite inclinato versus partem anteriorem. cauendo oino ne relectiaceat siue supinus: ne sanies redire possit inde ad cerebrum. Et comprime oculum manu tua vel digitis leniter et suauiter. donec sanies tota prout possibile fuerit egrediat faciendo oculum curas suprascriptas. Et de super ponendo emplastrum stipiticum et confortatiuum factum ex rosis et balaustijs tritis mixtis cum aqua. i. frangendo stipiticitatem balaustiarum cum mucilagine semis citoniorum continuando talia donec fuerit liberatus.

Succus
centauree

Liber

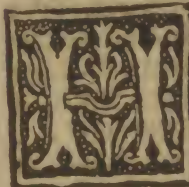
Cap. xi. Qd est de carne addita in angulo lachrymali.

Tia ab antiquis exptuz est et videntur esse probatum quod apponi halasfaru in oculo: confert fistule ipsi:

et etiam carni addite in lachrymali. ponendo etiam ibidem alchool cum instrumeto seu stilo apto ad hoc desiccatum et absterunt. Et quod a me magis laudatur. est illud: quod fit ex erevsto exercendo illud donec fuerit liberatus.

Cap. xij. Qd est de diminutione carnis in lachrymali.

Ecce quidem egritudo accidere potest ex appositione continua medicinarum acutarum vel ex incisione facta ibidem cum ferro. Cuius cura est in loco illo ponere emplastrum factum ex thure masticato cum penidys. quoniam perfectissimum existit in hoc casu.

Cap. xij. Qd est de egritudinibus accendentibus in ipso oculo.

Ecce quidem egritudines generaliter grauiiores ac duriores et profundiores predictis existunt: et ex istis etiam aliquae sunt quae grauiiores alijs esse reperiuntur. et certum est quod oculus propositus est ex partibus diuersis. quarum una pro ceteris obtinet principatum. et omnes aliae sibi sunt seruientes: et ad suam utilitatem totam precreant. Et haec quidem pars sine oculo dicitur. sine ipsius pars nominetur.

est illa pars de qua loquitur Gal. Qd si in eadem egritudo superuenit: destruet ipsa pars nobilis seu principalis. Et dicitur esse excellentior alijs partibus. vel prioritate temporis. vel nobilitate. et istis duabus rationibus a philosopho unaqueque res alijs excellens vel excellentior esse nominatur. et super hoc Gal. edificauit suum sermonem in hoc casu. Quare cum egritudo in ista parte confirmatur. si aliquid de causa in cura error alijs acciderit eam omnino incurabilem esse iudicamus. Et scire debes quod partes oculi sunt multae: et scire atque cognoscere utilitatem seu operationem cuiuslibet earum difficile valde tempore Gal. erat in tempore quod Gal. i. cor de suo proposuit: non reddere rationem singulariter de predictis: nec earum causas et utilitates declarare lib. suo quem fecit de inuameto membrorum: sed solum de egritudinibus tractauit: quoniam demonstratioes erant manifestae. Ergo cum sic etiam illo tempore quod minus isto numero inueniri debet: quod cum sciant medici sint atque rari qui studeant in scientijs. tum propter intentiones quas habent circa sectas seu fides suas. tum et propter intentiones et studium quas habent circa mundum. Et tales sunt qui vitupant et derident illos qui secus non promiscet et secum non promoratur in suis potionibus atque cibis. qui non ridet et trufant cum eis. atque qui in plateis secum non promorant. Et qui per ciuitatem secum non icedunt eundo et redeundo. Nunc autem rememorari intendimus sub breuitate accenditiam quam ipsis oculis habet superuenire: permittendo eorum causas. ponendo tamen quod ad ipsorum curas necessaria esse probant.

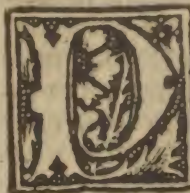
Cap. xij. Qd est de compositione oculorum.

Oculus siquidem
compositus esse p
bat ex diuersis
tunicis. p^{ri}a q^ua
ppe craneu com
morat. et est pelli
cula quasi supra carne inuesti
ta. Et post illa versus p^{te} ante
rior est alia tunica q^u d^r secun
da: et post illa. s^{ic} sequit^r retina.
Et sunt etia i oculo h^uiores sen
humiditates p^{re}s. q^uum p^{ri}nci
palior et nobilior est gradinosa:
et illa p^{ri}ncipali^r inst^{ru}m visus
existit: cui ex p^{te} interiori h^uus
craneu h^uiditas vitrea apodia
tur amplectens ipsam circulari
ter. ex illa parte deferens sibi nu
trim^{en}tu atq^{ue} pabulu. vⁿ nutrit.
et hec ipsius natura existit atq^{ue}
utilitas. et ex parte exteriori ver
sus aer^e albugine^{us} est aplectens
gradineu circariter. et ei clipe^{us}
atq^{ue} tutam^{en} existit. et illud quod
circudat et coopit albugineu ex
exteriori: est tunica vnea habens
colore migr^u tendente ad viridi
tate. Et post sequit^r ex eade par
te tunica q^u cornea nominatur.
et e coopies atq^{ue} circudas vnea
vndiq^{ue}. Et in exteriori p^{te} posi
ta est coiunctiua no coprehedens
vnea atq^{ue} corneas total^r ex om
ni parte. Et nuc dimitto hic po
nere oru et gnatione istaru. ne
mens tractatus nimium plon
get. Et hoc manifestu est. et eis
conuenire videt^r cyurgicis et ma
nibus operantibus. Dico quid^e
de q^u humor gradine^{us} est radix
et subiectu sensus visus recipiens
sp^{iritu}m visibile per neruum obticu
veni^{en}tem a cerebro. et vnusquis
q^{ue} oculus habet duos neruos
veni^{en}tes a cerebro: et inde ori^u
tur et sunt ambo obuiantes se
in via. et postea diuiduntur ab

innicem. Et cuilibet oculo pro
tenditur neruus qui tele retine
coniungitur. que est circun
dans vitreum. Et iste neruus
postmodum diuiditur et spargi
tur et extenditur et subtiliatur
et coniungitur cum venis pul
satilibus et non pulsatilibus ex
quibus est retina contexta pre
cepto diuine prouidentie. Et q^u
libet neruus ex istis neruis q^u
spargitur ext^{en}ditur habet ope
rimentum defendens ipsam a
nocumentis: sicut tunice vasis
apponuntur. et sunt etiam su
stentacula sustentia ipsos: si
cut fibule ponuntur in manu
brui^{us} cultelloru. Et tunica quⁱ
dem vnea v^{re} assimilatur: ha
bens foramen vnum a quo lux
extra emanat. Et sub ista est hu
mor albugineus simul cum sp^{iritu}
ritu qui spiritus tendit ab hu
more grandinoso ad tunicam
corneam. Et dicte tunice et hu
mores omnes sunt defendentes
gradineum a nocumentis. Et
cum dico spiritus: intendo sp^{iritu}
tum visibilem: q^uis q^ulibet aer
valde subtiliat^r sp^{iritu}s possit no
minari secundu sententi^{am} me
dicoru: et no loquor de spiritu se
cudu sniam dialecticoru. et ista
dixi de spiritu vt ex equiuocis
minime possit errari. Nunc seq
tur tractare de proprijs egritu
dinibus oculoru.

Cap. xv. Quod est de pustu
lis et paruis apostematib^{us} ocu
loru.

Distuler p^{ri}a apa
ta q^u oculis accidit
p^{ri} maiori p^{te} ru
bea existit. Sed
pustule q^u i alchor de pu
nea p^{re}creatur ad stulis.
albedine tendut. et g^{er}at ibi. s. i

Libet

alchornea sanies sicut fit i alijs membris causa alicuius pustule. Et potest etiā euenire ex cor-
rosiōe. Et fit diuersificatio i pu-
stulis paruis: secundum diuer-
sitatem suarum specierum. hoc
est in duricie et mollicie: qm du-
ricies seu dura pustula est: quā-
do procreatur sub pāniculo ter-
tio. et mollis quando sub primo
oritur. Sed pustula que sub cor-
nea oritur. si non est in directo
pupille: non habet visum remo-
uere. Sed si in directo fuerit vi-
sum remouet: atq; priuat omni
no: et laniatur cornea atq; ocu-
lus exterius eminet.

¶ Cap. xvi. Quod est de vario-
lis oculorum.

Variolarum qdaz
sunt parue quare
cura earuz lenis
existit. Et quedā
magne: quarum
cura difficilis exi-
tit. Quedam in edie existunt. et
fortior ex speciebus istarum est
illa que eminet in tm q tangit
pilos palpebrarum exterius et
capiti caluuli simulatur et ista
cura impolis existit. Sz si pua
fuerit erit postis hec cura eius.

Inter
pustu-
lā et va-
riolaz
differē-
tia est

¶ Et scias q differentia est in-
ter variolam et pustulā: quoniā
variola albedini ptinere vř: sz
pustula in sui radice nullā albe-
dinē vř hře. Et iterum ex vario-
la pote est vt pupilla torqueat.
et a sua exeat rotūditate. Qua-
re si pua fuerit tortura: sufficit
tibi in cura collirium rosarum:
sive sief rosarum fricatum sub-
tilissime euz albugine oui. et po-
natur in oculo gutta post gut-
tam. Et subtilia regimē. et pur-
ga corpus cum eo quod conue-

nit. Et quod magis laudat in
purgando caput est yerapigra
sola si corpus fuerit debile et tē-
pus obuianerit: sine non fuerit
aptum purgationi. et yerapigra
cum coloquintidia et medulla
amigdalarum si corpus fuerit
forte et tempus temperatū ma-
gis ceteris collaudatur: sed at-
tende quod ante purgationem
incipere debes a flobotomia ba-
silice si corpus robustum fuerit
extrahendo de sanguine in qti-
tate magna. et si debile fuerit: et
tempus non fuerit temperatū.
minue ex cephalica trahēdo i
modica qtitate. Et cōuenit in
hoc casu istō sief. qđ R. seminis
rosaz et corticis subtilis granorū
pini et caude eqne. anna auz. v.
licij et croci. añ. 3. j. sarcocole. 3. v.
f. seminis citoniorū. qrtā par-
tem ponderis totius predicte
receptionis. pistent optime et
cribellentur subtilissime vna a-
queq; res sigillatim per se. de-
mum plures simul reducuntur
et sub aqua rosata cooperian-
tur et permaneant in ea sic. iij.
horis. et malaxa optime: et de-
inde permiste sic quiescere et
aqua rosata clara que superna-
tabit remoneat. et qđ spissum
est et turbidum in vase vitreo
recōdatur et permaneant sic do-
nec induretur. et tunc infor: mē-
tur grana ad modum seminis
coriādrī: et cū necesse fuerit dis-
soluant eum albugine oui et in
oculo distillet. terrestreitas nō
et grossicies illa q remāsit a tur-
bido et spisso predicto in fundo
vasis itez pistet. et cū aqua rosa
ta misceatur. et super folia vitis
extēdat et clauso oculo desuper
ēplastret. Et in sūma dico q cu

ra istius est subtiliare regimen continando donec fuerit libera tus. Et scias quod quelibet va rola que in ynea ouitur curabi lis existit. preter illam que capi ti clauuli similatur.

¶ Capitulum. xvij. Quod est de dilatione pupille et eius constri ctione.

Hec quidem egritudo scilicet dilatio pupil le. et eius constri ctio maxime pueris habet enenire propter fletum eorum: sed possibile est quod co strictio ipsius sit naturalis. et illud tunc est valde bonum: eo quod spiri tus visibilis coadunatur simul constringitur et non in exitu di sgregatur: sed cu simul multus inde cum fortitudine exit. Et di latatio quidem iterum accidit vel accidere potest ex concussio ne. seu percussione aut ex multa retentione anhelitus sicut acci dit mulieribus in partu. Sed quando dilatatio est innatura lis. curatione indiget. et hoc cur sies sibi conuenientibus et cum alchool. Et attende quod diuer sicutur cura ratione etatis et se xus: quoniam cura infantium et mulierum est cum scies. et senib⁹ et his qui sunt in vltima iuuen tute cura sit cum alchool desicca tione. Et scies. infantium et mulie rum est hic. R. succi corticis gra natorum. ʒ. vna scedenegi indi. aur. iij. mandragore. camomil le. seminis lini. ana. aur. iij. croci aur. seminis citoniorum. ʒ. i. psi li. S. i. Terantur species subtilis sime et cribellentur per pannuz spissum. deinde misce hunc pul uerem cum succo predicto cor ticum granatorum. et cum. ʒ. v. aque rosate. et cum aur. x. succi

memithe optime colati: et pone ad lentum ignem. et decoque do nec inspissentur ad modum pa ste. et fac inde pillulas ad modu ciceris. ericcentur in ymbra: et cum necesse fuerit dissoluantur vna cum lacte mulieris recen ter mulso. et ponatur quottidie gutta post gutta in oculo. Sed si cum hac hac egritudine apo stema fuerit. incipere debes a stomia et a purgatione si etas non obuianerit: et virtus fuerit fortis et tpus conueniens exti terit: et quando sic est: de basili ca extrahere debes et in quanti tate magna. Sed si virtus fue rit debilis et tpus ineptum fue rit: tunc de cephalica minnere debes: et in modica quantitate. Collirium. ¶ Collirium competes illis qui sunt in vltima iuuentute et seni bus: et etia qui in senio sunt co stitui. R. antimonij abluti: et thu cie ablute lapidis ematitis la pidis lafuli et margaritarum. et flozis balaustiarum: ana. aure os. v. vnunquodq per se sigilla tim optie terat: et cribellet sub tilissime et misceantur malaxan do oia cu aqua decoctionis. iij. aur. flozis mirtelle et seminis ci tonioru et croci et seminis rose ca nine. ana. aur. iij. et fenugreci et viole. ana. aur. ij. omnia p dicta coquassent et bulliantur in dua bus libris aque leto igne. donec ad vna libram veniat. et colent p pannum spissum valde: et cum hac decoctioe miscere debes ma laxando puluerem predictaruz rerum: postmodum ericcentur. et iterum cu p dicta decoctioe mi sceantur et ericentur. et hoc decies fieri debet: et deinde ericcent et terantur et cribellentur subtilissi mo et de isto puluere distempe

Colli rium.

Libet

ratū cū aqua rosata in oculo d3
poni mane et sero donec fuerit
liberatus. Et hic pulvis non so-
lum confert illi qui dilatationē
pupille patitur ab egritudine.
verum etiam qui eam habuerit
natura. Sed si cum dilatatione
fuerit apostema. p̄io euacuare
debes corpus cū stomia. et post-
modum cum laxatiuis: sicut p̄-
diximus emplastrando oculum
desup cū floribus rosarum recē-
tium vice post vicem: vel cū co-
to nouo madefacto in aqua ro-
sata optima et odorifera valde.
donec sedatū fuerit apostema.
Et postea vteris collirio seu pu-
luere senibus: sicut p̄ueris sicut
prediximus. Et procerto habe-
re debes quod si negligentia in
cura extiterit pro maiori parte
ad descensum aque in oculum
habent deuenire.

¶ Cap. xviij. Quod est de descē-
su aque ad oculum.

Dis-
grecta
tip vi-
sus.

¶ Signa descēsus
aque ad oculum
sunt disgregatio
visus: et quod ap-
parēt aī oculos ip-
sorum quasi musce
volantes vel cimices. et hec vni-
formiter eis apparent. tam ieiū-
no stomacho quā repleto. Et hec
aque generatur: ex fumositati-
bus et vaporibus ascendētib⁹ a
stomaco et corpore superius suc-
cessine vice post vicem. et simul
coadunantur et conuertuntur in
aquā. sicut manifeste apparet i
balneo quod ex vaporibus a fu-
mositatibus resolutis sit ascēso
ad superficiem. et ibi congregā-
tur. et i aqua cōuertunt q̄ inferi⁹
guttatim cadit. Et cōuenit tibi
in curatiōe hui⁹ egritudinis vt
cura. sis studiosus in purgādo corp⁹

cū medicinis laxatiuis: et nō suf-
ficit tibi purgatio facta in hoc
casu cum verapigra solum: nisi
cum ea misceat aliquid de collo-
quintidaz aloē et semine feniculi
et in arabico dicit besbeg. et sa-
le et mastice p̄ cōfortatione sto-
maci. ¶ Sed si virtus fuerit for-
tis et tps et etas conueniens ex-
titerit. incipere debes a stomia:
et postea predicta purgatio sub-
sequi debet. Et in summa dico
scire debes et minime obliuio-
ni tradere etiam si egritudo re-
quirat et fortis existat virtus et
tempus et etas coadiunauerint
vt nullatenus stomies corpore
stiptico exstent. Quoniam si fe-
ceris ad incommodaz nocumē-
ta multa infirmus poterit per-
uenire. Quare in tali casu p̄ue-
nire debes adiunando eum cū
rebus mollicatiniis. Et cuz di-
co mollicare: non intelligo re-
laxare. cum hoc nomen equino
cum existat. Et tibi conuenit sci-
re quod mollicare stomachū et
intestina nō est idem quod pur-
gare. sicut in hoc multi erraue-
runt credentes quod purgare et
mollicare idem existat: qm̄ per
mollicare intēdimus id quod
educere habet feces lubrifican-
do que i stomacho et intestinis re-
periunt: sicut, mercurialis oleo
cōdita facere nouit: vel incidē-
do et abstergendo et aperiendo
sicut fit alimuri facto ex farina
ordei vel frumenti vel inciden-
do solum sicut cum aceto solo.
et sinapis etiam feces et super-
fluitates stomachi et intestinorum
educere potest. et pro tāto talia
minime purgare dicuntur. qm̄
purgare p̄pue dicit expulsio. fa-
cta a medicina cum electione. et
abstineat a cōtrariis oīno. et ci-

bateum pullis assatis cum modo dico pane optime fermentato comedendo parū. et in sero ad cenam. s. minime comedat. et comedere pullos elixos cum brodio in hebdomada tantum semel non nocet. Et si cocti fuerint cum rapis donec dissoluantur consuerunt quoniam rape oculis nō medicam proprietatē habere comprobatur. et multoties firmiter aspicere in oculis siluestris asini expertum est atq; certū mirabiliter eis valere. Et iterum rememorati fuerunt optimi ex medicis antiquis quod inclinare faciem apertis oculis super decoctionem croci eis conferre probatum est miro modo. et si cōtinuabitur hoc multoties possibile est ut ille vapor ide dissolvatur et liberetur omnino.

Sed postquā facta est descensio aque in oculum nō est laborandum tunc circa eum donec coaguletur et digeratur et ad terminum mediocrem inter subtilitatem et grossiciem deveniat.

Et postquam digesta fuerit: et ad terminū cōveniēte devenierit. tunc artifex laborare debet in extrahēdo ipsam post purificationem vlem totius corporis et partiales capitis. Et est necesse ut hic artifex in hoc sit aptus et subtilis valde. et multoties expertus: ne in hac operatiōe aliquam lesionē inferat alijs partibus oculorum.

Cap. xix. Qd est de extratione cataractarum ab oculis.

Portet quidez ut extrahatur cataracta post ipsius perfectā digestionem et coagulationē: qm si an-

te feceris redibit aqua ut prius. Et cum dico extrahere cataractam intellige sane qd impossibile est eam extrahere sicut multi crediderunt: sed profundatur cum acu inferius in spissitudinem oculi. Et facta profundatione ipsi extrahatur acus de oculo. Et postmodū debet esse infirmus in loco remoto: et quieto cum omni abstinētia ab omni operatione et exercitatione et ab omnibus que aliquam grauedinē facere possunt. et sic possibile erit ut liberentur cōplete. Cap. xx. Qd est de constrictione pupille naturalis et non naturalis.

Acus
Et scire debes quod constrictione pupille naturalis et a natiuitate est laudabilis sicut prediximus: eo quod confert visui coadunando spiritum visibilem: quod si post natiuitate hec puenierit ex siccitate dominante ibidem vel ex humore aliq acuto locū illud desiccante. sicut apparet i pelibus seu corijs perforatis: quia quando ericcantur et constriuntur foramina. Et siccitas quidē accētalīs huic membro accidit sicut omnib⁹ alijs membris generaliter accidere potest: et quando accidit in quocunq membro fuerit difficilis existit curatiōis et quasi impossibilis: et nisi hoc esset: posset artificialiter curuitas in senibus remoueri. Et si laus sit et gloria altissima creatori qui posuit hoc esse impossibile ad certitudinem significationis senectutis. Quare medic⁹ pnt⁹ esse dī i hūmectādo solū modo tantum ut naturalis seu radicalis humiditas conseruari possit. et yleri⁹ minime possit

Liber

ericecari. ¶ Collirium conueniens huic. R. violarum buglosse an. ʒ. vnaz nenufar. partes tres vnus. ʒ. omnia hec ponantur in aqua pluuiali vel i aqua dulcis fontis et in cōuenienti vase: itayt optime submerse sint sub aqua. et illud vas in altero vase maiori pleno aqua ponatur. et ad ignem bulliat tandiu donec aqua colorem mutauerit. et predictae res taliter sint dissolue: vt ad modum paste deueniant. Et postmodum extrahantur et pistentur fortiter et ponantur in panno denso subtili et fortiter exprimantur i parapside vitrea et mūdavalde. ericetur collatura illa in vmbra. et postmodum informentur grana ad modum coriandri. et cum necesse fuerit dissoluantur cum albumine oui colūbe. et in oculū mane et fero distillētur. Et hoc collirium multū vtile existit mulieribus pueris et senibus. Sed omnino siccitatem remouere impossibile esse dicimus. Sed humectabitur membrum ad suam naturālē humiditatem conseruandam. et iterū albumen oui columbe cum viscositate gummi arabici in oculum distillatum confert similiter in hoc casu.

¶ Capitulum. xxi. Quod est de debilitate visus ex penuria et paupertate spirituum visibilium procedente.

Hec quidem egritudo pro maiori parte senibus accidere consuevit et coitu superfluo vtentibus. Et illis qui assidue firmiter in sole aspiciunt vel in

locis multum radiosissis: aut superflue splendentibus. Et cura huic est continue comedere oua hucolumbar in decocta cum rapis. et aut vitella ouorum galinarum tu elixata in aqua comedere cum ni sale. Et iterum in hoc casu confert comedere pullos cocumbarum siluestrium absque capitibus et collis coctos cum rapis. Et galine etiam cum predictis pullis et rapis decocte conuenientes in hoc casu existunt: absque collis et capitibus suis: eo quod capita istorum proprietatem probatur habere in faciendo cecitate. hoc est non videre post occasum solis omnino: sicut cerebra ipsorum predictorum proprietatem habere dicuntur in augendo seu multiplicando intellectum. Et ins etiam predictorum pullos columbarum siluestrium et galinarum predictis conferre dicitur. Et comedere etiam grana pini conuassata et posita in succo malorum vtilia sunt in hoc casu. Et precipe eis vt multotiens odorent mala odorifera: quoniam multum conferre eis. Et hec sunt ea que augent seu multiplicant visibilem spiritum.

¶ Capitulum. xxij. Quod est de constrictione nerui optici.

Ecce quidem egritudo accidit ex humore grossior viscoso opilante ipsum foramen seu canalē ipsius nerui: vnde spiritus visibilis huius pertransire. vel ex concussionē vel percussione ipsius cōstringente: seu obturante. Quod si opilatio parua fue

rit: sequit inde debilitas visus: et si magna et completa fuerit: omnino patiens efficit sine visu: et signū hui⁹ egritudinis est: q: si cōpresseris digitum super pu pillaz infirmi: pupilla alterius minime dilatat. Et potest etiaz accidere q opilatio erit in loco intersecationis vnius nervi super alterū. et tunc in ambobus oculis visus ex toto amittit. Et ex hoc admirantur medici q in vna hora priuatur visus: et ex toto amittitur in ambob⁹ oculis. Sed nō est admiratio illis qui sciunt anothomiam: quoniam isti duo nervi oriūtur a cerebro et extenduntur ad anteriora: et in medio frontis coniungūtur et vniuntur: et ibi intersecantur: quare si opilatio fuerit in loco intersecationis et vniōis ipso rum adinuicem fiet perditio vi sus in ambobus ex toto simul et semel. Et de hac egritudine di cit Gal. q est impossibile ad sanandum. Sed mihi videtur q flobotomia cephalire: et purga tio corporis totius: et capitis: et epithimare caput cum coto ma defacto in oleo rosato: et liliorū: et aneti mixtis et tepidis opti mam facient operationē in isto casu. Et distillare etiaz predicta olea calida ex alto super capitis partem anteriorem per subtilez canulā non modicum conferre videtur. Sed in principio opila tionis conferre dicimus multū oleum rosatū: quo renouate fue rint rose recentes pluribus an nis. Et cibi eorum sint subtilez et qui habent stomachū et inte stina ipsorum mollia conserua re: et lubuca retinere. et exer ceas in istis toto posse: quoniā

inuare poteris si opilatio fue rit debilis. Et possibile est etiaz quod predicta opilatio fiat ex apostemate: quare ex predictis dissolui potest: et inde videbis profectum istius cure si aliquid de visu remansit: et opilatio nō fuerit ex toto completa et cōfir mata. Quod si fuerit opilatio ex toto firmata et completa: et ex toto visum amiserit: tunc despe

Gale:

Capitulum vigesimumter tiuz. Quod est de humiditatib⁹ oculorum.

In minutlo visus in oculis multa rum est specieruz que sit i humiditatib⁹: seu in hu moribus oculorum. Et diuersificantur in gros situdine: et subtilitate: et in qua litate et quantitate. quoniam possibile est vt ingrossentur pre dicti humores ioltra debitum sue nature. vel subtilientur aut multiplicet in quātitate in eis humiditas accidentalis: et inde visus pturbat turbatōe leui. Et eū dico ingrossatio vel subtilia

Libet

Cura
valde
diffici-
lis.

tio: aut excessus in quantitate
aut qualitate: non intelligo ut
sit elogatio in his supflua mul-
tum a naturali dispositiōe: sed
q̄ incipit fieri elogatio. quoniā
quando exitus a naturali dispo-
sitione in predictis fuerit com-
pletus atq̄ firmatus: tunc cura
difficilis valde efficitur: quia dif-
ferentia non modica existit in-
ter rem que incipit ingrossari: et
eam que iam est ingrossata atq̄
firmata. Et medicus per se co-
gnoscere oportet signa istarum
rerum ex accidentibus infirmo
superuenientibus. et studeat to-
to posse infirmus ad pristina
et naturalem redeat dispositio-
nem remonēdo accidentia in-
naturalia omnino. Et ista que
dicta sunt sufficiunt illis solum
modo: qui diu in predictis egri-
tudinibus per se pluribus vici-
bus operati sunt: vel illis qui lō-
go tempore studuerunt in logi-
ca et in scientia naturali. et expe-
ti sunt in cognitione rerum ge-
nerabilium et corruptibilium et
huiusmodi: et cum predictis se
iuuabunt: et non abbreviaui
hunc tractatum non ponendo
particularia cōueniētia in hoc:
nisi ne multum prolongaretur
sermo in ipso. Et quāuis opera-
tiones manuales omnes parti-
culariter integre et perfecte co-
gnoscam: quia tamen ex sola
visione alicuius vulneris ani-
mus meus debilitatur in tantū
q̄ ad immensam syncopeim de-
nenio. ideo hunc tractatum ab-
breuius predicta pticularia omit-
tendo.

¶ Capitulum vigesimumquar-
tū. Quod est de egritudinibus
que fiunt in mutina seu albedi-
ne oculorum.

T accidit
in albedine
apostema-
ta: sicut in
alijs mem-
bris accide-
re cōsueue-
runt: et cura
hui⁹ est in

principio flobotomia. et subtilia-
tio regiminis ponendo in oculo
lūm aquam rosatam in qua ste-
terint in mollia licium et semi-
na citoniorū tādiu donec aqua
colorem mutauerit: et postmodū
coletur et misceatur cū ea aqua
albumen oui. et deinde in oculo
quotidie distilletur donec
liberetur.

¶ Capitulum. xxv. Quod est de
inflatiōe cōiunctiue absq̄ apo-
stematē.

T accidit hece gri-
tudo cōiunctiue
et pro maiori par-
te senib⁹ propter
debilitatez sui ca-
loris innati. et fit
etiam ex punctura musce: vel al-
terius sibi similis. Et cura hui⁹
est ponere cotum vel speciam li-
ni madefactā in hac decoctione
que. R. floris camomille et semi-
nis lini. ana. aū. .j. aqua. .j. de
coquatur vsq̄ ad cōsumptionē
quarte partis: et coletur: et in illa
colatura apponatur de albumi-
ne oui. aū. .ij. optime miscendo
et distilletur in oculo quotidie
sutta post guttam ea existente
tepida: deinde cotum madefa-
ctum in eadem desuperpona-
tur.

¶ Capitulum vigesimū sextū.
Quod est de tassa que est gutta
rubea que fit in albedine oculo-
rum.

Fit etiā

Et etiam hec egritudo in consuetudine. s. macula rubra: vel gutta rubra ex percussione panni vel sibi similis. Et cura huius est flebotomia cephalice si infirmus poterit sustinere et flebotomare pullum columbarum sub ala: et illum sanguinem calidum distillare in oculum quotidie donec fuerit liberatus.

Cap. xxvij. Quod est de granulosis generatis in albedine oculorum.

Et etiam granulosa in albedine generatur: sicut in pupilla et in alijs partibus oculi fieri consueverunt. Et cura huius est flebotomare cephalicam in principio: et purgare corpus ipsius cum verapigra. Et post infundere semina citrinorum in aqua rosata et ipsam tepidam quotidie in oculum distilla. et si post. iij. dies in oculo aliquid remaserit: in predicta aqua rosata miscebis aliquid licij et croci. et quanto vetustior fuerit egritudo tanto magis addes delicio et croco. et quanto diminuit egritudo tanto minus de croco et licio. Et quod minus de his poni debet est ut in. 3. predictae aque ponas de vino quoque octanā partem anserinis. Et si multum prolongaretur egritudo. non nocet addere aliquid de mirra. Et postquam egritudo incipit declinare et remanet in oculo de spissitudine granuli et de colore ipsius utere abstersivis et mundificatiuis que sint absque mordicatione: addendo aliqua que habent

oculum confortare. Et si inneterata fuerit egritudo multum: fiat hoc alcohol. R. spume maris eris vsti. ana anserinis. v. antheres seminis florum malorum granorum anserinis. aureos. ij. dardachic. anserinis. et pistetur unaqueque istarum per se: et cribellentur subtilissime et misceantur cum aceto: et postmodum exsiccentur: et iterum terantur et cribellentur et misceantur cum succo feniculi. et iterum exsiccentur et terantur quinquies et misceantur cum aqua rosata valde aromatizata terendo et exsiccando. et postmodum cribellentur subtilissime per pannum spississimum: et conserventur optime in vase vitreo. et cum necesse fuerit mane et sero de eodem in oculo ponatur donec fuerit liberatus.

Cap. xxviij. Quod est de sebel.

Et etiam hec egritudo in consuetudine evenire reperitur multotiens. et est quedam contextura rubra facta in superficie coniunctive seu albedinis oculorum: et nominatur in arabico vene altheben: et non sunt vene procedentes ab epate: nec arterie a corde venientes: sed venis assimilantur que involute sunt et contexte supra albuginem. et aliquando intantum extenduntur quod nigrum cooperire reperiuntur. Et convenit medico in principio istius egritudinis ut sit studiosus in purgando infirmum et flebotomando ipsum et apponendo oculo alcohol abstersivum sicut illud quod nuper supradiximus: et subtilizare regimen: et sic liberabitur de oculo. Et si in cura pigritia fuerit

Alche
ol.

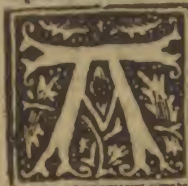
Althe
veni
vene.

Abhomeron

Liber

rit aut aliqua de causa regimē eius fuerit ineptum: augebitur egritudo et ingrossabitur: et indurabit donec visui inferat nocumentum: quare cum sic fuerit de necessitate erit ut per manus chirurgi habeat pertransire. Et tales in arabico collectiōes scēbellium nominantur.

¶ Caplm. xxix. Quod est de cōiunctina cum apostemate et sine apostemate.

Accidit etiam cōiunctine repletio cum apostemate et sine extēsiōne venarum: et repletione ipsarū: et cum rubedine ipsius cōiunctine et grossie palpebrarum cum abundantia lachrymarū: et habens hoc non potest aerem inspicere: quare flobothomiam multum cōferre dicimus: et purgatio etiam vtilissima existit: et pone super oculum cotum ma- defactum in aqua rosata tepida vice post vicem: et sit in pre- dicta aqua aliquid licij dissolu- tum: et si in naribus inijcies col- lirim de memithe: inde ma- gnum videbitur iuvamentum.

¶ Cap. xxx. Quod est de nimia subtilitate spiritus visibilis et ipsius grossicie.

Scias quod egritudi- nes et accidentia ipsa- rum oriuntur in parti- culis membrorum: et etiam in sustentatibus ipsa mē- bra: sicut accidit in spiritu visi- bili: quoniam si fuerit subtilis plus debito videbit solum pro- pe et nō a longe. et si grossus ul- tra debitum videbit a longe et non prope: et cura vniuscuiusq; istorum est reducere vnuquodq;

ad suam naturalem et propriā dispositionem: et non solū mē- bra: verumetiam sustentantia ipsa. Et scias quod vni cuiq; pre- dictarum particularū sunt pro- pria accidentia: et non declara- ni ea omnia: et eorum curas par- ticulares: eo quod hic noster li- ber nimium prolōgaretur. Sed scripsi ex accidentibus manife- stiora: in quibus sub qualibet suarum specierum multe species continentur. Et posui curas ge- nerales ipsarum: ex quibus cu- re omnium particularum exi- stentiam sub eis intelligi pos- sunt.

¶ Capitulum. xxxi. Quod est de his que ab extrinsecis cadunt in oculos vel in nares vel in au- res.

Et non remansit mihi iam ad rememorandū aliquid de his que mē-bris sensuum pertine- re videntur nisi de his que ab extrinsecis habent provenire: si- cut est palea subtilis: et lapides parvi: et arena: et his similia. Quare si subito i principio pre- dictorum enētus studiosus fue- ris: levis erit ipsorum cura. et si non periculum eminet. et id qd in oculo cadit de leui curatur: dummodo non inuiscetur ibi: et in tunica non diristete- rit inuiscatum. ¶ Sed si in au- rem aliquod semen vel granum ceciderit: sicut frumentum vel granum orde vel his similia: il- lud leue minime indicamus: quoniam attrahit ad se de hu- miditate ibidem existente: et in- de augmētatur: quare in mem- bro illo calefactio et ebullitio ge- neratur: et inde putredo: et inde prava accidentia consequuntur

propter nobilitatem membri: et propter propinquitatem ipsius nocu-
menti ad cerebrum quod radix om-
nium sensuum existit: et fit inde
supercalcraftio in toto corpore:
et aliquando orpilationes patiuntur:
febres inordinatas ab alijs febris
bus: et omnia ista sunt propter pi-
gritiam extrahendi illud in prin-
cipio sui casus: et aqua etiam quando
in anrem cadit: et ibi longo tem-
pore moratur: magnam facit no-
cumentum quibus eius substan-
tia subtilis existat. Quoniam quando
ibi longo tempore moratur: in-
grossatur: et postmodum alterat
naturalem complexionem cere-
bri. Sed quando aqua aut ventus in
anrem subintraverit dolorem pa-
rit. Quare studiosus esse debes
in reparando complexionem ipsius
naturalem: et in naturalem remo-
nere quocumque modo fuerit: sicut
tibi videbitur convenire. Sed quando
aliquid in oculo ceciderit: illud
est lene removere in principio: et
hoc cum picicariolis vel stilo: seu
cum tenta vel cum filo: et turbatio
que inde sequitur in oculo remo-
neatur cum albugine oui apposi-
ta. Sed si id quod in oculo cecidit
fixum fuerit in eo atque firmatum
vel inniscentum. Tunc eger indi-
getyna ex predictis curationibus
que scripte sunt in cura scabel.
Et ungula etiam cum in oculis
evenerit simili modo curatur. scilicet
ut eaz incidat ille qui optime in
illa curatione vel operatione est
expertus: et illi cui aliquid in au-
rem de nono ceciderit aure ipsius
impleri inbeas ex oleo sissamino
tepido: et postmodum fac enim
sternutare ponendo sternutato-
ria in naribus ipsius: et erit ibi in-
continenti. Sed si id quod ceci-
derit diu illic fuerit: ita quod iam al-

terationem receperit: et ipsum co-
natus fueris extrahere violenter
vel removere: facies ibidem in-
flationem et apostema evenire:
cum illud membrum in disposi-
tione maximi sensus existat: et
de leni ad dolorem intolerabilem
ipsum poteris provocare: intan-
tum quod ad defectum inde posset
pervenire: vel prope: quare cum
omni sollicitudine intendere de-
bes in mitigando dolore ipsius
apostematis: et incipere a slobotomia
cephalica: et a purgatio-
ne ipsius infirmi: sicut ei melius
convenire videbitur: et postmo-
dum pone in aurem infirmi oleum
rosatum cum tertia parte ipsius
olei anetini: et cum cognoveris
apostema optime esse digestum:
ipsum fac sternutare sicut supra
diximus et erit ibi.

¶ Capi. xxxij. Quod est de ani-
malibus subintrantibus in au-
rem.

Et scias quod quando ani-
malia auribus subin-
trant, inde labores ma-
ximi et inquietudines
habent provenire: quare si pre-
dicta animalia fuerit parvi cor-
poris: sicut sunt pulices vel eis puli-
similia: tunc aurem implere de-
bes oleo tepido: et sic morua
eribunt evacuando. Sed si ani-
mal fuerit magnum non est con-
veniens tunc ipsum mortifica-
re: quoniam inde maximum con-
sequitur nocumentum. Sed tunc
implere debes aurem ipsius suc-
co foliorum persici mixto cum aqua
tepida: quia ex illo omnino fru-
gatur: et postmodum aquam eva-
cuare studeas: ponendo ibidem
oleum anetinum: et ipsum evacuan-

Libro

do et ericcando. et enacuat etiam predicta aqua ponendo in aure granum frumeti q ab omni putredine et perforatione sit remotum in pecia ligatum: qm violenter ericcando aquam predictam extrahere est probatum. et sicut dictum est in auribus ita intelligendum est et operandum in naribus.

Capitulum. xxxij. Quod est de sanguisugis nares subintrantibus.

San-
guisug-
sa.

Et receptio quidem aliquorum animalium extrinsecus per nares loquiquum valde a veritate esse videtur: sed multotiens bibendo aquam naribus sanguisuga subintrare reperitur. Quare sternutatio ipsam expellere probatur: et si in naribus visui appaerit: ipsam cum pizegaro-
lis extrahere debes. Et ea que ipsas occidere habent numero plurima reperiuntur: ex quibus est seratura ligni rubei: et succus marubij: et centauria dissoluta cum aceto. et carseelion adustus: et multa alia que rememoratus ero in egritudinibus gule. Et que hic dicta sunt mihi sufficere videntur. Et tamen scias quod sumus in marubij tractus per os vel per nares fortissime eas habet perneare.

Tractatus nonus qui est de egritudinibus cerebri. et est continens capitula viginti.

Capitulum. i. Quod est de egritudinibus anterioris partis cerebri.

S alteratur hec pars in caliditate: frigiditate: siccitate: et humiditate. Et incipimus nunc primo determinare de alteratione facta a caliditate. Et ille cui hec qualitas in anteriori parte superabundaverit: loquitur inordinate: et consequitur corruptio eide in imaginativa: intantum quod imaginatur ea que vera non existunt. Et ego quidem vidi hominem: qui imaginabatur se videre quedam amicum suum volentem occidere ipsum. et hec corruptio erat in imaginaria: que quidem corruptio seta egritudo eidez supuenerat ex longa et multa equitatione per calorem solis. et sine dubio predicta caliditas non erat euacuata a siccitate. Et primo post equitationem predictam per solem passus fuit effimeram. et post eam corruptionem imaginativam. Et cum facta fuisset infusio multa capitis. ipse ex aqua rosata aceto cum succo corticis cucurbitae et oleo oliuarum dulcium in frigidato in puteo conualuit incontinenti: et ad pristinam rediit sanitatem. Sed si in eadez parte corruptio imaginativae ex frigiditate seta fuerit. inde maximum consequitur impedimentum: quoniam infirmus nullatenus potest imaginari aliquid quod subtilis intellectus existat. Et si cum frigiditate humiditas fuerit associata: accidit infirmo superfluum somnus et aliquando dormiendo oculos tenerapertos. Et potest etiam eidem accidere: quod cum difficultate valeat

palpebras elenare. Et in somno
similiter fortissime pfundatur:
et sequitur inde aliquā dissolutio
catarrhi cum opilatione narinū.
Quare si dicta egritudo ex sola fue-
rit frigiditate: dicimus q̄ inun-
ctio: scilicet ex oleo de benvel de spi-
ca nardi est cura optima et perfe-
cta: quā temperate calefacit: et est
necessarium nō obliuiscaris omni-
no eorum que p̄diximus scilicet q̄
membra principalia de necessi-
tate requirūt in suis medicami-
nibus ea que subtilia sunt et sti-
ptica. et quāuis egritudo omnino
requirat aperitina pororum: mi-
nime tamen desistere debes ab
appositione stipticarum et subti-
lium medicinarum ad cōserua-
tionem naturalium virtutum
ipsius membri. Et medicine etiā
que sunt aromaticæ maxime ha-
bent principalia membra cōfor-
tare: quare ipsis egent pre cete-
ris in omnibus suis necessitati-
bus. Sed si frigiditati humidi-
tas fuerit associata: olenz de spi-
ca cum modica quātitate olei ro-
sati dicimus ei sufficere.

¶ Cap. ij. Quod est de egritudi-
nibus medie partis cerebri.

Et scias q̄ pars media
cerebri vere cerebrum
existit: illud q̄ ibi exi-
stet est recte cerebrum
naturale. et potest etiam ei eneni-
re quelibet predicta spēs male
complexionis. Sed accidentia
que ex istis cōsequuntur: fortio-
ra valde existunt prioribus: quā
si ei solummodo acciderit inten-
sa caliditas: cogitativa tunc for-
tissime perturbatur. et in omni-
bus suis cogitationibus insta-
bilis esse reperitur: et omnia ei
communia esse videntur: et per-
seuerabit sic donec ille posue-

ris que dictam malam qualita-
tem habeāt remouere. Sed scias
q̄ pars ista media cerebri minime
sustinere potest virtutes me-
dicinarum fortium sicut potest
anterior. et adhuc longe minus
q̄ posterior: eo q̄ cōmissura cra-
nei que indirecto istius partis
reperitur: est rarior: valde et mi-
nus cōiuncta seu sigillata alijs
commisuris: ergo postq̄ ita est
virtutes medicinarum facilius
possunt per hanc commissuram
ad cerebrum pertransire q̄ per
alias commissuras aliarum cel-
lularum. Et quia cum hoc etiā
cerebrum quod in hac parte me-
dia existit: magis est humidum
atq̄ molle: idē ipsi mala qua-
litas citius et lenius dissoluitur
et remouetur. Et cum hec pars
sit minera et radix atq̄ fons alia-
rum cellularum inde cum maio-
ri diligentia et omni temperan-
tia est medicanda: abstinendo
ab omni appositione fortium me-
dicinarum: et specialiter ab his
que in suis qualitatibus nimis
excedunt et maxime in frigidita-
te: quoniam hec pars omnino mi-
nus potest frigiditatem sustine-
re alijs cellulis.

¶ Cap. iij. Quod est de mala cō-
plexione in media cellula inte-
rioris cerebri.

Et accidit cogitatione
ex mala complexionem
frigida tarditas cū ra-
ritate et eius cogitatio
instabilis omnino efficitur: et
postmodum redit ad primam
cogitationem cum omni duri-
tie et tarditate. Et cura huius est
temperate hanc partem calefa-
cere: quamuis hec pars magis
caliditatem possit sustinere quā
frigiditatem cum ei fuerit neces-

Libet

se. Et si cum frigiditate humi-
tas preabundauerit: quamuis
raro contingat: tunc tibi suffi-
ciet in cura oleum de halchaon
id est de cotula ferida: vel olenz
corticis citri. vel ephithima ex cor-
ticibus citrozum recentium sa-
ctum: aut ex macis conqassas-
tis et mixtis cum aqua dulci. Et
si siccitas cum frigiditate affue-
rit: turbatur intellectus aliquan-
do: et aliquando non: et opera-
tur inordinata. Et generaliter
dicimus quod cura siccitatis mem-
brorum quasi impossibilis est: et
specialiter istius cum sit princi-
pale. Quoniam si conatus fue-
ris curare eum cum humidis
absque obuiatione cum stipticis
timeo quod induces eum ad
relaxationem totius corporis:
quare sufficere dicimus in cura-
tione huius ea que predixim:
sciendo quod cerebrum minime po-
test sustinere ea que sunt in ex-
cessu frigida sicut prediximus et
specialiter cellula media.

¶ Cap. iij. Quod est de passio-
nibus que fiunt in parte poste-
riori cerebri.

Scias quod ista pars
melius potest sustine-
re et facilius virtutes et
potentias medicinarum
alijs partibus ipsius cerebri.
Et ratio huius est: quia ossa que
in hac existunt parte duriora ac
densiora valde sunt ossibus alia-
rum partium cerebri: et poro etiam
istius partis longe densiores et
corpulentiores et duriores cete-
ris partibus cerebri reperiuntur:
et propter hoc virtutes me-
dicinarum intrinsece illam par-

tem penetrare non possunt: nisi
cum difficultate. Et cura excel-
sus qualitatum in ista parte fit:
sicut diximus in predictis: sed se-
curius operari potes in ista quam
in alijs postquam cognoscis quod
facilius potest hec pars virtu-
tes medicinarum sustinere alijs
partibus cerebri. Sed hec pars
intantum differt ab alijs: quon-
iam si hec pars superflue infri-
gidatur: accidit idem infirmo dis-
ficultas memorie. Et si infri-
gatio in eadem parte in ultimo
facta fuerit: priuabitur memo-
ria infirmus ex toto: sed possibi-
le est dictam memoriam recupe-
rare calefaciendo istam partem
cum emplastris et vncionibus
et cibis sibi convenientibus. Et
cerebrum quidem leporis in con-
fortatione memorie et ipsius re-
paratione maximam proprieta-
tem comprobatur habere. Et inu-
ectio etiam facta ex castoreo vel
ex oleo ipsius: eripsum similiter
odorare memoriam potissime
habet recuperare. Et huic parti
posteriori memoria appropriat-
ur quemadmodum cogitativa
medie: et anteriori: imaginativa
deputatur.

¶ Cap. v. Quod est de egritudi-
nibus et omnibus suis acciden-
tibus prouenientibus ex destru-
ctione seu corruptione comple-
xionis totius cerebri.

Et possunt quidem he-
c egritudines et acciden-
tia prouenire cum hu-
moris vitio: et sine hu-
moris vitio: et quocumque modo
fiat sequitur inde corruptio vel de-
structio institute regimine totius
corporis. Et ex istis egritudi-

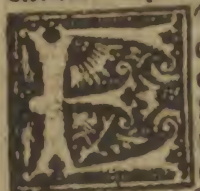
nibus est apoplexia: siue corruptio complexiōis fuerit ex substantia ipsi⁹ cerebri: siue ex alijs membris hoc ei habeat prouenire. Et iam cognitum est atq; scitū qđ apoplexia est spasm⁹: et spasm⁹ est attractio neruorū sūus snā radicē. Et quādo hec actio est volūtaria: tūc naturalis est: et quando innoluntaria existit: illud ex pluribus et diuersis causis habet prouenire scilicet aut ex superflua siccitate membris adueniēte: sicut in carne falsa apparet euidenter: quia contrahitur ex ipsa siccitate: et in corijs que fortissime in-
crispantur ex eadem. Et potest etiam ex humiditate spasmus enenire scilicet ab humore humido a natura egrediente. et qñ ex eodem vapor grossus oritur et resoluitur: et efficitur ille vapor ex substantia aquosa: et ex eadem predictus vapor efficitur, quare repletur mēbrum intā-
tum quod non potest cerebrum predictum humorem sustinere vt prius: sicut apparet l⁹ vtrib⁹: quoniam quando in edem vinū ebullit non possunt vinū sustinere sicut ante ebullitionē eo quod ante ebullitionēz ipartes cōiuncte existunt: et in ebullitione in aeritatem et vaporositatem conuertuntur: quare locum maiorem habere indigēt: vnde vter contrahit et tumescit: intantū qđ non videtur posse sustinere. vnde ex omnib⁹ dictis speciebus spasmus efficitur: et ex ipsis membra cōtrahuntur. Et fit spasmus in corpore seu in substantia neruorū qui a cerebro progrediunt: quare intm est spasmus: inq̃tuz infusio in eisdē facta esse reperit. Et si ra-

dice osam neruorū facta esse reperitur: tunc sequitur vniversalis spasmus in toto corpore. Sz spasmus ex siccitate pueniens efficit a ieiunio vel a superflua abstinētia: et ex labore vel exertatione: et superfluis vigilijs et nimio coitu: et ab omni superflua euacuatione desiccante: et ex intēsa et superflua caliditate: quare si ex siccitate dñante solū modo fuerit: curā ipsi⁹ difficile esse iudicam⁹: tñ fieri pōt q̃uis cum difficultate et paulatine et post tēporis longitudinem. Et scias qđ humiditas est nomen equinocū: eo qđ qđā humiditas est cui⁹ potētia et substantia est hūida: et qđā hūiditas reperit: q̃ licet sit humida actuali: sicca tñ potēcialiter existit: sicut colera et acētū: quorū vtrūq; potēcialiter siccū existit: tñ in sui substantia et actualitate humidū et fluidū esse reperitur. Quare dico qđ spasm⁹ efficit siue fieri potest ex qualibet hūiditate actuali siue eius cōplexio et potentia fuerit sicca: siue humida: eo quod quādo in substantia nerui aliqua humiditas infunditur: siue illa fuerit potēcialiter sicca et actuali humida: siue hūida actu et potētia: neruus contrahit et coadunat et ingrossat: sicut in reb⁹ extrinsecis est videre: qm qñ hūiditatib⁹ ifundunt: augmētant in grossitudine: et diminuant in longitudine: et tali modo efficit spasmus. Et fit etiaz spasm⁹ ex pūctura nerui: eo qđ ibi generat āpa ppter multam sensibilitatem ipsius: et ppter ipsi⁹ habilitatē recipiēdi āpa et nocumentum: sit etiaz attractio vsq; ad radicē eiusdē ibidē: et ide spasm⁹ generatur. Et si studiosus fuerit
d. iij

neru⁹.

Libro

ris in principio in curatione di-
cre puncture nerui annihilabi-
tur spasmus ita qđ nō eneniet.
¶ Capitulum. vi. Quod est de
curatione puncture nerui.

Curatur siqui-
dez hec egritudo
cū rebus calis et
siccis ex sua com-
plone et natura.
et habentib⁹ sub-
stantia subtilē: sicut est sulphur
et enforbium. Et ego iam cura-
ni quēdā ex pūctura: ponendo
sup eā sulphur tātum: et curat⁹
fuit incōtinētī. Et scias qđ quā-
do infundit humiditas i quā-
tate pauca: qđ dē magne qua-
litatis idest potētialis humidi-
tatis: tūc non efficitur spasmus
sed inde relaxatio vel eius spe-
cies oritur: eo qđ neruus diffi-
lius potest hanc qualitatem sci-
licet humiditatem alijs qualita-
tibus sustinere. Et salmus vñs
est qui a radice oritur scilicet a
cerebro: et particularis qđ in mē-
bris efficitur particularib⁹. Et
quis iam sufficienter rememo-
ratus sum de spasmo: nunc de
epilentia volo facere recorda-
tionem.

Spas-
mus
vni-
uersa-
lis.

¶ Cap. vii. Qđ est de epileptia
pcedēte a cerebro.

Epileptia quidem
tunc efficitur quā-
do humor grossus
diffunditur et spar-
gitur in canalib⁹
et meatibus cere-
bri: et humor grossus esse nō po-
test: nisi sit flegma aut melanco-
lia. Et quando p̄dictus humor
opilat canales seu meatus ce-
bri: tunc contrahitur cerebrū
ut expellat a se nocuumētum: et
inde sequitur contractio totius

corporis: et tremant membra
omnia: et fit in eo gemitus et ru-
gitus ppter relaxationez et de-
bilitatem virtutis motiue volū-
tarie: nec dilatatur pect⁹ et mo-
netur solito more. Et accidit ei-
dem mentis perturbatio cū di-
minutione et annihilatione alye-
litus: intantū qđ quasi suffoca-
tus esse videatur: et cum cona-
tur attrahere aerē: illud facit cō-
impetuositate valida atq; forti:
ut restaret deperditum: et facit
illud stertēdo ppter pondero-
sitate et grauedinem cerebri
ab humore extraneo atq; gros-
so comprimente ipsum: sicut in
somnia grati efficitur: et dū dis-
soluitur humor ille: separatur
spasm⁹. ¶ Et diuersificatur hec
egritudo sū diuersitatē grossi-
tudinis humoris et ipsi⁹ subti-
litate. Et non solum ex humo-
re opilante ventriculos hec ori-
tur egritudo: verū etiam a vapo-
re et fumositate ascendente ad
cerebrū: resoluta ab aliquo hu-
more corporis extraneo et horri-
bili. Et sunt in hac egritudine
paroxismi sicut in febrib⁹. fieri
cōsueuerūt ex operatione et vir-
tute de supercelestib⁹ corporum.
Que quidem corpora a deo vi-
uō: et vtero perfectionem et influē-
tiam habere et recipere sciuntur
certissime et comprobantur. Et
videtur nō modicum: id quod
operatur luna in corporib⁹ in-
ferioribus qđ a globo lune infe-
rius existunt. Nōne hic manife-
statur in cucumeribus et cucur-
bitis: intantum quod a vulga-
ribus consecularibus scitur cer-
tissime atq; cognoscitur: et ita si-
militer operatur etiam in om-
nibus alijs rebus inferioribus
huius mundi: quib⁹ nō ita cer-

issime cognoscat. Et nonne cri-
sta sequitur motum lune: atq;
ex eodem efficitur. Eodem mo-
do et species epileptie dicimus
effici atq; currere motu eiusde;
atq; cursu. Et scias quod epi-
leptie que in senectute efficitur
cura difficilis valde existit. Et
que in somno accidit et dormiē-
do ex leni causa efficitur. quare
ipsius cura lenis similiter esse
probat. Curam istarum dua-
rum specierum vnam et eandē
esse dicimus: nisi intātū quod
differantur in fortitudine et
continuatione. ¶ Et principis
curationis istarum est rectifica-
re regimē istorum: dādo eis pul-
los gallinaceos paruos: quo-
niam absolute ceteris carnib;
eos laudabiliores esse dicim;
et panem mūdum et optime fer-
mentatum: propinādo eis om-
ni mane ad bibēdum decoctio-
nem radicis liliorum: et capillo-
rum veneris: et radicis de ben:
addendo in eadem decoctione
postq̄ fuerit colata de melle in
tāta q̄titate quod possit amari-
dinem et saporem ipsius malū
remouere. Et hic quidem medi-
cina in hoc casu peroptima exi-
stet: purgando eos cū eadē vice
post vicē pluribus vicib;: prout
eis videbitur conuenire. addē-
do eidem ea que virtutem ipsi;
medicine capiti habent depor-
tare remouendo ab hoc omnez
pigritiam. que. R. aloes agari-
ei optimi et perfecti: turbitū mū-
di: besbeg idest polipodij recē-
tis in grossitudine mediocri:
epithimi cretēsis. añ. aur. vnū
lapidis ilazuli: et succi liquir. q̄
in arabico dicitur robassus: be-
nissēs. idest viole. salis commu-
nis añ. partes. iij. aur. vnū in-

terioris colloquintide: et stica-
dos. añ. iij. partē. aur. i. Incida-
tur colloquintida subtiliter: et
cetere medicine pistentur. et in-
fundantur omnes medicine p̄-
ter colloquintidam in aqua: in
qua abluti fuerint cortices sen-
squāme eris que in arabico di-
cuntur tubelhagonaz: cum tan-
tūdem succi pomorum dulciū:
et pone ad solem: et cum fuerint
exiccate: iterū infundantur vt
prius. et exiccentur: et deinde re-
cipias colloquintidam predi-
etam: cui addes aur. vnū amig-
dalarum dulcium pistatarum
cū quarta parte aur. pulueris
dragagā. et misce cū predictis.
Et dosi hui; in medicine est pon-
dus. v. aur. cum sero lactis: aut
cum aqua distemperata cū de-
cima pte sui sape. et bullita vsq;
ad spissitudinem mellis. Et si
non purgabitur sufficienter cū
hac dosi: addes in sequēti dosi
q̄titem secundum quod tibi
videbitur conuenire: considerā-
do tempus: etatem: et comple-
tionem recipientis: dietādo et
et rectificando cibum eius p̄t
tibi videbitur conuenire: et pur-
gabis eum pluries cum dicta
medicina: quoniam iste humor
pessimus et horribilis non exa-
cuatur vice vna. Et suspēde ad
collum eius radicē peonie. Et Sma-
smaragdus in hoc similiter ma-
gnū effectum probatur habe-
re. Et iaz tibi memoratus sum
quod iste humor vnde hec orit̄
egritudo non potest esse nisi fle-
gma aut melācolia. Sz ex quo
istorum orta fuerit ista egritu-
do cognosces suis signis spe-
cialibus scilicet quia si etas in-
firmitas fuerit senectus: signū est
abundantie melancolie. Si q

Sma-
ragd?

Libet

fuerit decrepitas flegmatis. Et iterum aspicias personam patientis: considerando primo colorem ipsius: quia si nigri coloris fuerit et capilli ipsius similiter nigri fuerint: testantur superabundantiam melencolie: et lenitas cum mollicie carnis superabundantiam flegmatis. Et iterum labor et exercitium et paucitas comestitionis: abundantiam melencolie significant: sicut delirio et quies et ociositas testantur superabundantiam flegmatis. Et scire debes quod medicine que proprie habent meliam trahere et purgare sunt iste: scilicet epithimuzilapis lazuli: eleborus niger: et polipodium. Et que naturaliter flegma attrahere habent et purgare sunt interiora coloquintide cartamnis: bdelium: et semē viti ce: et aloes etiā purgat: atque expellit illud flegma quod coram se reperitur esse: et flegma quando grossius valde existit: tunc melencolie assini ilatur. Quare si dictas medicinas laxatiuis suis miscueris optimum erit. Et est conueniens miscere antequam purgationē facias: et non sufficit miscere eas siccas: nisi misceris eas cum aliqua re fluida atque humida siue molli que in se colligat virtutes earum permanendo sic in eadem per dies itegrum ad hoc ut virtutes ipsarum sese valeant penetrare et intra se sic optime fermentent: et postmodum ad solem exiccetur: et demū eis vtere sicut decet. Sed si epilepsia inuaserit vigilando: tunc cura eius grauis et difficilis valde existit: et paroxysmi eius longi valde existunt: et cura impossibilis est: et

maxime sensum. Et cura supradicta alleniat egritudinem et diminuit paroxysmos adiutorio dei.

¶ Capitulum. viij. Quod est de epilepsia procedente ex colligantia aliorum membrorum a cerebro.

Et etiam epilepsia in cerebro ex colligantia quorundam membrorum corporis infirmorum ad cerebrum: quorumque vie et canales ab ipsis ad cerebrum existunt: unde fumositates et vapores resoluti ab humoribus malis et horribilibus ad ipsum ascendere possunt. Et cum ad ipsum ascendant efficitur ab ipsis vaporibus spiritui animali id quod accidit lumini solis ex fumositatibus et vaporibus et destruit complexionem cerebri alterando animalem complexionem. Et contrahitur cerebrum ut expellere possit a se nocumentum veniens ad ipsum a mala complexione predictarum fumositatum et vaporum: et inde efficitur spasmus: qui quidē epilepsia nominatur. Quare si cognoueris quod predicta egritudo procedat a manu vel a pede: tunc ligare debes dictum membrum fortiter stringendo ante aduentum paroxysmi: quia ex hoc accidentia fortissime minuantur studendo semper purgare corpus sicut diximus: et rectificando regimen ipsorum sicut preordinauimus. Et pertinet etiā alterare membra. unde egritudo procedit post purgationem: incipiendo a fricatione ipsius cum manu ante cibum: et postmodum cum panis aspero: ponendo super ipsum ex medicinis calis et subtile

flegma
sm. i.

lib^{er}: sicut sulphur et similia. Et si fuerit delicatus valde solum modo pone oleum anetinum et sibi simile. Et propina ei ad bibendum ex aquis termarum postquam fuerint infrigidate: et si non posses ex ipsis habere: da ei ex aqua mellis optime despumata: preseruando a cibis grossis: et sic liberabitur cum auxilio dei. Et est necesse omnino ut prohibeas in omni specie epileptie etiam in omni accidente malo cerebro superueniente alleu et cepe et his similia: quoniam proprietatem habent magnam cerebrum perturbare: et abstineant a fabis: quoniam et ipse proprietatem habent in perturbando et destruendo cogitationem. Et si resdebess quod colligatia maxima existit inter stomachum et cerebrum: et hec certissime manifestatur: quando humor acutus ac inflammatus valde in stomacho esse reperitur: quia intellectus destruitur: et infirmus totaliter alienatur. et similiter videre potes quod quando in cerebro alicuius colera superabundat: multoties coleram vomit et in stomacho sentiet mordicationem. Et spasmus quidem qui epileptia nominatur: possibile est ut sine perducatur vel deueniat ad perturbationem intellectus: et specialiter cum fuerit ex melencolia: vel e contrario perturbatio intellectus faciat venire epileptiam. Et hec erit secundum humorem peccantem: et secundum preparationem membri ad recipiendum: quoniam non omnis epileptia orta ex melencolia facit perturbationem intellectus: nec omnis perturbatio intelle-

ctus ex melencolia habet inducere epileptiam. Sed hec reperiuntur enenire solum quando humor est melencolicus. Et ex flegmate minime. Et possibile est etiam quod perturbatio intellectus fiat ex humore colerico et acuto qui in principio aduersionis existit: et ex hoc impossibile est epileptiam procreari. Et istius epileptie tres sunt species. Quarum prima est que ex melencolia oritur. Secunda que fit ex flegmate. Tertia que preedit a vapore seu fumo resoluta ab humore aliquo malo: horribili ente in aliquo membro inferioris corporis ad cerebrum ascendente. et perturbatio quidem intellectus accidit ex melencolia que profundata est in venis ipsius cerebri: et in substantia eiusdem: et potest etiam enenire ex humore melencolico in stomacho existente. Et istius speciei est alia que est lenis: et alia que grauis existit. Illa vero perturbatio que est ex melencolia profundata in venis ipsius cerebri possibile est: ut in eisdem solummodo existat: et possibile est etiam ut inde humor horribilis non solum in eisdem: verum etiam in ipsis et in substantia ipsius cerebri esse reperiatur. Et que in venis tantum existit: eius curam leuem esse dicimus: cognoscendo quod accidentia istius egrotudinis grauiataque lenia existunt: secundum proximitatem et elongationem ipsius materie ad substantiam cerebri. Quare in curatione istius incipere debes ab infusione capitis cum oleo amygdalarum: continue odorando: poma amara aromatica: et comedam amygdalas que nocte una fuerint infusum.

Liber

se in aq. & ciba eos testiculis gal-
lorum inueniunt & alis ipsorum.
Et fac eos iacere in molli lecto:
elongando eos ab omnibus ac-
cidentibus fatigantibus ani-
mum. & elongando eos ab om-
nibus cogitationibus malis. Et
propina eis ad bibendum aqua
infusionis liquiritie conuassata.
& panis sit albus & flora-
tus valde. & sic liberabitur cum
auxilio dei. ¶ Et si sciueris quod
dictus humor sit profundatus
in ipsa suba ipsius cerebri. & scies
hoc ex fortitudine accidentium
& continua perturbatione intel-
lectus tunc cura difficilior val-
de existit. & tempus prolixius ad
curandum: tamen cum eodem
prescripto regimine est curan-
dus. Et melancolia in toto cor-
pore fortissime superabundare
rit. quod cognoscet ex colore san-
guinis extracti ex basilica sini-
stri brachij qui niger valde ex-
istit: quod si sic fuerit minue de
eo prout etas ipsius requirit et
virtus & complo & regio et tem-
pus. Sed si sanguis dictus val-
de rubens fuerit non eget tunc
aliqua minutione. Et cum cogno-
ueris sanguinem nigrum in ve-
nis abundare: studeas primo an-
te flumiam corpus humectare.
et humorem subtiliare: et fac ei
hunc syrupum compositum in
quo virtus liquiritie et vine passe
& iunbe & flos buglosse preaba-
re reperiatur ponendo cum
predictis id quod totum corpus
habeat confortare. & specialiter
cerebrum: sicut mastix. et pone
etiam cum eodem que habeant sub-
tiliare absque calefactione: sicut
est flamula & eupatorium: & que
sunt aromatica et confortantia
spiritum animale sicut sunt po-

ma: & non est in pomis id quod
in flamula et eupatorio de siccita-
te. Et in hac egritudine siccita-
tem considerare debemus pre-
ceteris rebus: elongando nos
ab ipsa toto posse: sed de ne-
cessitate oportet nos uti ea in
hac egritudine. Aliquando
propter eorum subtilitatem: si-
cut est flamula & eupatorium.
¶ Et hec est compositio syrupi
rememorati. R. liquir. passula-
rum enucleatarum: iunbe: flo-
ris buglosse. ana. ʒ. vna. capil-
lis veneris. flamule. eupatorii.
ana. partes. iij. ʒ. vnus. masti-
cis. ʒ. ʒ. que sunt conuassanda
conuassata: & ponantur in. xv. li-
bris: aque per noctem vnam. et
mane ponatur ad lentum ignem.
& bulliant vsque ad consumptionem
tertie partis et colentur. Et mi-
sceantur illi decoctioni: ex succo
pomez aromaticorum libris. iij.
cui miscebis succari libras. x. &
bulliant vsque ad decoctionem sy-
rupi. de quo propinabis ifirmo
omni mane. ʒ. ij. cum. ʒ. vi. aque
ad bibendum. Et infra diem ali-
quid parum de eodem miscebis
cum aqua ad bibendum quan-
do sitit. Et hec est medicina la-
xatiua que competit huic egrit-
tudini. R. polipodij recentis sub-
tilitate & grossitie mediocris: epi-
thimi. lapidis lazuli. ana. anr.
duos. elebori nigri et benesteg.
id est viole ana. anr. vnum inte-
rioris coloquintide albe matu-
re. & diagridij. & folia coloquinti-
de. & sal. & ʒ. ʒ. et allei. ana. quar-
tam partem aut. vnus. Incidat
coloquintida subtiliter: & misce
cum ea duplum eius medulla-
rum amigdalaz: & tunc optum est
coloquintida ex pulvere dragg.
alborum et misce omnia predi-

San-
guis
rube-
re eget
minu-
tione.

et cum electuario facto ex pomis odoriferis confectis cum zuecero. Et de hac confectione recipere debes pond⁹ an⁹. viij. cum aqua calida. Et si ista dos non facit operationem suam completam adde eidem an⁹. l. Et cum optime purgatus fuerit: ciba eum gallina elixa in aqua cum modico sale et oleo et pane optimo fermentato. Et si vult potest buglosam in predicto iure elixare: et ipsam cum pane comedere: et si non reperietur buglosa loco eius ponat sillas scilicet bletas condiendo eas cum oleo amigdalorum: elongando se ab omnibus cibis grossis et ab omnibus fructibus exceptis pastulis enucleatis. Et si vult masticare lambendo succum pomorum aromaticorum facere potest. Et bibat syrupum prescriptum in cibo et extra cibum sicut diximus. Et in lebece in quo sua cibaria decoquantur apponatur ligatura bizanciorum una puri auri donec decoquantur.

Capitulum. ix. Quod est de mirach que fit a partibus inferioribus.

Sed perturbatio intellectus que ex stomacho habet puenire: aut ex mirach: aut a caliditate forti procedente ex aliquo membro principali: esto certus quod illud fit causa colere ignee: aut ex apostemate facto intestino quod fundo stomachi est coniunctum: unde humores

res aduruntur. Qui quidem humores colere nigre demum pingere videntur: et exinde puenit inflatio oris stomachi propter debilitatem virtutis digestiue: et risus in ventre: et anxietas in hora digestionis. Aliquando emittit cibum indigestum. Et causa horum accidentium est calor extraneus. Et iam declaratum est quod calor extraneus impedit operationes caloris naturalis: eo quod calor naturalis coquit et digerit cibum: et calor accidentalis adurit ipsum: et conuertit in fumos malos. et ex istis vaporibus et fumositatibus accidit simile ei quod accidit ex humore adusto coniuncto cerebro. Et sequitur ex hoc perturbatio intellectus ex melancholia. Et diuersificantur accidentia secundum diuersitatem vaporum et statum differentiam specierum uniuscuiusque vaporis in grossitie et subtilitate. et rum. secundum appropinquationem nature ipsorum ad naturam fumi calidi valde vel ad naturam fumi non multum calidi. Et quidam infirmi sunt qui timet id quod nihil prodest eis scilicet mortem. et quidam sunt qui omni affectu considerant mortem ipsam. Et quidam sunt qui conatur toto posse iactare se ipsos in aquam. Et quidam qui cogitant ea que sunt valde peruersa et extranea: sicut quidam qui cogitabat facere plantulam in uno puteo: et fecit emi salinam unam farine. et iussit serpientibus suis ut ipsam in puteum proicerent et pedibus ipsam optime malaxarent: quod facere noluerunt. Sed cum ille fortis et probus esset accepit arma sua: et illi territi suam fecerunt voluntatem scilicet proiecerunt farinam in puteo: sed in-

Libeꝛ

tus intrare minime voluerunt. Et cum hoc vidisset infirm⁹ intravit ipsemet nudus: et incepit miscere farinam suis pedibus. deinde exiuit et conuocatis propinquis suis ordinauit vt de illa comedere deberent. Qui cum hoc vidissent timuerunt ne se ipsum occideret et ligauerunt eum et duxerunt ipsum ad me: et curauit euz. Et alios vidi quam plures habentes perturbationem intellectus: qui loquebantur de rebus quas nunquam viderant: et imaginabantur se eas vidisse. Etiaꝫ recordor cū essem cum patre meo studens coram ipso in medicina: qui vocatus fui ad eundem ad fratrem de bētamīn dominum sibilie: et inueni eū qđ iam cogitauerat qđ mors ipsum detinnerat: et non poterat loqui nec se mouere motu locali: sed pulsus eius minime manifestauit prauationem motus ipsius immo complexionem calāam ex humore calido existente in stomacho demonstrabat. Cui propinaui ad bibendū aquam rosatā cum succo pomorum: et aquā mente cum modica quātitate pulueris sandalorum et masticeis. Et inde alleviatus fuit aliquantulum ab egritudine: tamē illa imaginatio fantastica nō recessit. Et ego non poterā cogitare quid hoc esset: et cōtinuāui stare cum eo dieꝛ nocteꝛ cognoni quod egritudo ipsius aliquando augmētabatur et allevabitur aliquando. Quare autem aut quod hoc esse non poterat nisi a re extrinseca: et querēs eū cum toto posse nō poteram inuenire. Sed quadam die querens bibere porre-

xerunt mihi potum in vase ipso cum quo frater bentamin biberet cōsueuerat: et percepi in aqua illa extraneum saporem: quare ipsam non modicum abhorui: et dicta aqua erat aromatizata cū modico odore horribili: quare non cessati fortiter exclamare dicēs. Quomodo poterit iste domin⁹ liberari cum quotidie eum potetis toxico? unde quidā ex ministris suis mihi cepit fortiter supplicare vt tacere deberem: et non abstinui propter hoc eo quod si tacuissem: maxima fuisset proditio: quare scitū fuit quod in aquam cum qua ipsum potabant ponebant carnem putridam et fortiter exiccātam et tritam ligatā in pecia: et quādiu aqua illa putrida morabatur in stomacho ascendebant ab ipsa vapores mali ad cerebrum et perturbabant intellectum. Et medici omnes illius regionis laborabant circa curationem illius: et non potuerūt eum curare: donec frater ei⁹ euz elongauit a sibiilia: et pro certo tunc remota fuerunt ab eo illa mala accidētia: quoniam illud faciebant sub spe auferendi pecuniam ipsius. Et ego eum vidi post remotionem eius a sibiilia optime liberatū: et in suo intellectu restitutum: et hoc recitaui vt sit tibi similitudo qđ quēdammodum perturbatio intellectus accidebat illi a vapore ascēdente a stomacho ad cerebrum ex aqua illa infecta ab extrinseco recepta: ita euenire pōt perturbatio intellectus ex humore corrupto in stomacho continue existente: aut ab humore venenoso fixo in carnositate stomachi

vel in villis eiusdem: qui quidē in stomacho tandiu perseverauerit: donec in ipso mala sui complexio infigatur et confirmetur. Et quando dicta complexio valde mala existit: tunc ibidē apostema oritur et confirmatur. et quā ibi diu perseverauerit: ascēdūt ab eodem ad cerebrum fumositates male: et fiunt ab eisde in cerebro accidentia mala secundum naturam ipsarum: sed ipsa mala complexio non remouetur a cerebro nisi cum magna difficultate: et post longitudinem temporis: et nunc intendo complecti curam perturbationis intellectus que a stomacho et suis coherētibus habet provenire. Et est hoc quod primo incipere debes ab his que infrigidare habent temperate. Et cum hoc sint humida in sua cōplexione quāvis infirmus humide complexionis existat: apponendo cum predictis omnino stiptica habētia modicam subtilitatem propter proprietatē iunamenti stipticitatis temperate unicuique mēbro: et maxime stomacho. Et confert etiam squapus iste. ℞. liquiri. mūdate. 3. iij. et pone eam ad lentum ignē cū libris sex aque. post infusionem ipsius in dicta aqua per noctem vnam. et bulliat vsq; ad consumptionē ipsius medietatis et cola eam. et adde illi colature de vino malorū granatorum dulcium libras tres. et succi pomorum dulcium libras duas: et de decoctione prunorū colata lib. j. succi pisorum. 3. iij. mastice: et ligni aloes. añ. añ. ʒ. i. tere has duas res. et pulueriza. et liga in pecia. et pone iuncta ad lentum ignem cum se-

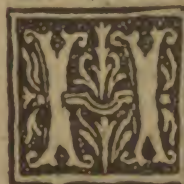
ptem libris succari: et bulliant spumando ea continue donec bullierint: et bulliāt vsq; ad spissitudinem. Et de isto propinabis ei omni mane. ʒ. j. cum. ʒ. iij. aque ad bibendum: et cum sitierit, infra diem dabis ei de eodem ad bibendum valde temperatum cum aqua frigida: et stude in regimine ipsius equando eum dando sibi pullas magnas decoctas cum vino granatorum: et succo pomorum: ponendo aquam simplicem cum eisdem cum tanta quantitate ipsius aque rosate: non ponendo aliquid de speciebus nisi solum de coriandro. addendo aliquid olei cū valde modica quantitate salis: abstinendo a comestione rerum dulcium in excessu. et a rebus salis: et ab omnibus grossis in sua complexione. Et de fructibus comedere potest granata dulcia solum: et nō nocet ei masticare post cibum de piris lambēdo solum de succo ipsorum. Et si putas quod in stomacho eius sit humor horribilis calidus aut in concavitate ipsius: aut imbibitus in substantia et carnositate eius: aut inuiscatus seu coniunctus in officio portonarij inferioris stomachi: propinabis ei ad bibendum añ. ʒ. ex aloe. Et si fuerit fortis virtutis dabis ei tres cum octaua parte añ. vnius ex scamonea et octana parte añ. ex mastice cum aqua lactis et succo pomorū añ. Et si lac fuerit cōgulatū cum flore cardonis garzi erit melius in hac egritudine cauendo omnino ne medicinas laxatiuam exhibeas donec egritudo fuerit in sua fortitudine

Libe

et augmento eo q̄ laxatium
quāvis fuerit rectificatum ⁊ tē-
peratū quātū plus possibile fue-
rit: impossibile tñ est quin pro-
pter acuitatem ⁊ motū ipsi⁹ nō
cōmoueat et generet grossitiem
et duritiem similem apostema-
ti: cū ad introitū humoris mali q̄
in stomacho existit. Et cum di-
co grossitiem similem apostema-
ti: intēdo grossitiem que in mē-
bro preter naturā generatur: si-
cut accidit in manibus illorū
qui vogāt seu nauigāt de tumo-
re: ⁊ illis quibus in aliquo mē-
bro ponitur id quod tumorē ge-
nerat: sicut est piasia: ⁊ ynapsia.
et similia. Et cū dico apostema
intēdo humores vel humores
coadunatos vel coadunatos in
aliqua parte corporis: tē quib⁹
pori illius partis corporis opi-
lant̄ intantū q̄ nō fit pulsus in
illa parte sicut prius. Et omne
apostema est tumor: pter natu-
ram: sed non cōuertitur. s. q̄ om-
nis tumor pter naturā sit apo-
stema. Et postquam quierit
fortitudo grossitiei que aposte-
mati assimilatur: qd̄ ignis persi-
cus nominatur: vel gutta rubea
tunc post spaciū temporis re-
mittitur eius acuitas ⁊ rubedo
ipsi⁹ manifeste diminuitur: qm̄
quādo collectio alicuius humo-
ris in aliqua parte corporis exi-
sit absq̄ putredine ⁊ corruptio-
ne: tunc natura intendit ad dis-
solutionem tantūmodo: sed si il-
la collectio cum putredine ⁊ cor-
ruptione fuerit: illud fit ex calo-
re naturali ⁊ accidentali simul
qui in eo existūt: ex quorū actiōe
et operatione digestio efficitur
et completur in predicto humo-
re: eo q̄ calor naturalis solus nō
cōuertit humorem ad sanie:

sed ad nutrimentū appropri-
tum nature membri solus: ⁊ ita
calor accidentalis solus nō pōt
humorem aliquem ad sanie de-
riuare: sed facit speciem comple-
te corruptionis: quam quidem
corruptionem natura paulati-
ne a membro expellit ⁊ eliquat
eam et dissoluit: et tūc cessat for-
titudo caliditatis illi⁹ propter
actionem caloris naturalis. Et
cum dico calor naturalis inten-
do spiritus cuius fundamentū
est epar ⁊ cor: hi calores ambo
sunt custodes et conseruatores
corporis totius et calor accidē-
talis impedit operationes isto-
rum in quantum potest: ⁊ aggra-
uat corpus: et contristat ipsum
et fatigat. Et iste calor innatu-
ralis aliquando fortificatur in
tantū q̄ facit euenire febres di-
uersas cū paroxisimis: ⁊ aliq̄
ex eis sunt interpolate: ⁊ aliq̄
sunt continue permanendo sic
donec liberantur: vel moriunt̄.
Et ex isto calore accidentali pu-
rescit corpora mortuorū: ⁊ dis-
solvuntur continuitates mem-
brorum ipsorum. Et quādo de-
ficit calor naturalis a regimine
corporis alicuius: accidit illi id
qd̄ euenit corporibus mortuorū
a calore putrido accidēiali de li-
quefactione ⁊ dissolutione con-
tinuitatis membrorū. Sed laus
sit altissimo creatori: qui posuit
calorē naturālē ad tutelam ⁊ de-
fensionem predictorū.

¶ Cap. x. Qd̄ est de opilatione:

Et egritudo mul-
totiens accidit cā
sparsionis seu de-
rinationis humo-
rū ad aliqua mē-
bra parua q̄ opi-
lant̄ loca suarū expirationū et fe-
nestras

nestras ipsorum: intantum qđ calor naturalis ibidem non potest peruenire. quare de necessitate illic oritur calor accidentalis. Quapropter velociter dentigratur membrum illud: et putrefcit. et separatur continuitas illius. Et si ipsaz tetigeris in principio sue denigratiōis inuenies id calidum. et istud est manifestum qđ hoc est propter calorem accidentalem ex quo membruz putrescat. Et hec opilatio multas habet species.

Capitulum. xj. Quod est de apoplexia.

Dicitur egritudo quādo accidit alicui velociter atq; subito motū ipsius atq; sensum habet auferre quare si priuatur ex toto sensus et motus. moritur infirmus omnino anteqmā possit iuari a medico: et suffocatur ppter priuationem motus pectoris. Sed si de motu voluntario aliquid remanserit ille motus expellit suffocationem. Et quia in hac egritudine frigiditas super ipsaz cōplexionem dominari reperitur. ideo minor quantitas anhelitus sibi sufficere poterit: quā tēpore sue sanitatis facere cōsuenerat. eo qđ frigiditas habet multum minnere necessitatē anhelitus. Et apoplexia quidem oritur ex sparsione humoris grossi: qui in vltima frigiditate existit: et grossicie ad loca nobilia cellularum cerebri donec integre repleantur et quanto humor faciens istam egritudinem maioris fuerit frigiditatis: tanto tardius accidit et paulatine efficitur. et accidentia lentius et tardius oriuntur

et nō subito. Ergo oportet te studiosum esse in cura istius incipiēdo abvntione capitis enz oleo rosato in quo sit decima pars ipsius de balsamo postquā fuerit calefactū et desuper pone peciam vnā lane vinctam ex eo que sit aliquantulum grossa. et fac eum odorare odores bonos calidos: sicut est alkitram et muscū vnūquodq; per se. Et si cum alkitram miscueris aliquid de musco: inuenies illud maximū iuuamētū. et odorare nigellam similiter multum valet: et etia; odor sigilli sancte Marie cōfert multum. et si cognoueris qđ aliquid possit deglutire distempera aureum semis de tyriaca alfernz antiqua cū melle. et propina ei. et unge extremitates eius cū oleo masticino dando ei etiā de eodē aliquid ad bibēdum et abluē pedes eius et crura cum aqua calida. Et si de anhelitu fuerit alieniatus fac eū sternutare semel vel bis tātum cum lincinio posito in naribz: et si videtur meliorari nō tardes purgare eum cum medicina laxatiua que istum humorē habeat euacuare. Et quia hec egritudo nō expectat digestionem humoris et incisionem eiusdem ideo necesse est tibi vt in sua medicina laxatiua apponas ea que fortiter habeāt incidere: sicut est acetum et sinapis. et ea que deferāt virtutem medicine ad caput: sicut allenū. Medicina perutilis ad hanc egritudinem. R. oppo-

Medi
cina.

Abhomeron.

e

Libet

tur: tertiam partem aur. vnus.
grana catapucie duo. Incide
colloquintidem et misce eam cum
tantundem plueris dragagā. et
misce omnia predicta ad modum
electuarij cum syrupo facto ex cor-
tice citrozum. et mastice. añ. et
dosis eius sit aure. v. Et si non
est sufficiens purgatio. adde au-
reum vnu et distemperetur cum
aqua decoctionis mastice in
qua sit odor eius sufficiens. Et
esto certus quod hoc est bene ex-
laratinis isti egritudine conue-
nientibus. Et cave tibi omni-
no ne misceas aquam cum ali-
qua re quam capiti apponere vo-
lueris. Nec potabis eum nisi si-
tim habuerit validam: et spero
si egritudo non interficit subito
sed expectauerit aliquantulum
et ipsum purgaueris cum predi-
cta medicina: quod alieni abun-
tur accidentia: et continuando
hanc curam liberabitur omni-
no. et scias quod ille qui patitur
apoplexiam: si magnum spacium
habuerit. inter vnum anhelitum
et alium. et illum fecerit cum du-
ritia et granedine: mors eius est
propinqua. Et ciba eos colum-
bis siluestribus quorum capita
et colla sint abscisa: et decoquuntur
lento igne. et postmodum pi-
sentur carnes earum et colen-
tur: et propinatur ius illud eis:
quoniam hec medicina est eis
cibus conueniens valde. Et si
possent comedere da eis car-
nes eorum: quia est eis medici-
na appropinquata: et passeris etiam
assate vel subfrise in sartagine
cum almuri eis utiles valde exi-
stant. cauendo eos ab omni ci-
bo frigido et grosso.

¶ Capitulum. xij. Quod est de co-
gelatione.

Ecce egritudo oritur
ex complexione frigida quod
minatur super complexionem cere-
bri. Et cura eius
lenior existit cura apoplexie pre-
scripte. unde sufficit tibi fricare
caput eius mantili. et postmo-
dum desuper spargere puluerem
subtilem gariofi. precipiendo
odorare muscum et ambra et
consert etiam in hac egritudine
eis odorare dendrolibanum et
salsucum et mentam et basilicon
et subfumigare eum cum gal-
bano et ambra: et ciba eum pas-
seribus et pullis columbinis vo-
lantibus siluestribus: et cana-
bir: et anatis assatis vel deco-
ctis in sartagine cum almuri.
aut in sartagine decoctis in fur-
no. et frica corpus totum fri-
catione communi inter fortem
et lentam. et aqua eius ad bi-
bendum sit aqua termarum si te-
ru

¶ Capitulum. xij. Quod est de
subet.

Ecce quidem egritudo
oritur quod humiditas ma-
la multa abundauerit in substan-
tia cerebri cum
fortitudine et ei aliquid frigi-
ditatis fuerit associatum. Sed
si qualitas humiditatis forti-
ter dominatur absque dominio
aliarum qualitarum. scilicet frigidita-

Silue-
stribus
colum-
bis.

his & caliditatis: sed fuerint due temperate & equales: aut caliditas parum ab equalitate fuerit egressa: tunc non oritur suber: sed generatur somnus magnus atque plenus & profundus. Et scias quod suber non fit sine gemitu vel stertatione: sicut apoplexia similiter non reperitur absque forti et graui stertatione et gemitu: sed leuissimis stertatio seu gemitus sicut passus fui longo tempore non est aliqua significatio super his. Et cura huius egritudinis est odorare pentafilon et semen basiliconis et gariofilos: et rutam. Et iterum omnia predicta pistentur subtilissime: et spargantur super entem totius capitis. Et distilla in aurem infirmi parum balsami. unguendo similiter nares ipsius cum eodem. Et propina ei omni mane ieiuno stomacho ad bibendum quartam partem aur. j. de optimo balsamo. Et com-bure coram eo de tamarice et scala. et fac impastare panem eius cum aqua infusionis maratri. et da ei ad comedendum de dianiso. Et si cognoueris quod humiditas predicta fuerit ex abundantia slegmatis in stomacho. purga eum cum hoc catartico. R. seminis vitice et agarici. an. aur. iij. polipodij. aur. ij. colloquintide quartam partem aur. j. Incide eam subtiliter: et misce eam cum granis pini bene pistatis: deinde istam cum omnibus predictis malaxa. et fac magdaleonem cum decoctione feniculi. et de hac confectione da bis ad bibendum infirmo aur. v. cum decoctione feniculi calida. Et si non purgatur sufficien-ter adde aur. j. Et fac custodiam sicut conuenit laxatiuis: et fac

enim sternutare ponendo in na-ribus suis licinium coti. extir-pando aliquando pilum vnum vel duos ex naribus. Et fac euz subfumigari cum alchitran et thure.

¶ Capi. xliij. Quod est de sirsen calido cum alienatione.

Ecce quidem egritudo generatur ex alijs egritudinibus et suis causis: quare accidens earum ipsam esse dicimus.

Sed postquam in cerebro confirmata fuerit indiget cura speciali et propria. Et accidit, hec egritudo aut ab humoribus acutis et mordacius existentibus in stomacho: a quibus resoluuntur fumi et vapores: qui ascendendo ad cerebrum colliguntur in eo. aut oritur a febre acuta valde calidissima atque forti: que facit fumositates caput ascendere: aut forti caliditate sol: aut ab alijs causis facientibus vel procreantibus immensam caliditatem. Quare si confirmata fuerit egritudo et accidentia ipsius fuerint fixa atque mansua: indiget cura speciali.

Sed si non fuerit confirmata egritudo neque fixa: remouetur remota causa ipsius. unde in illa que fit a caliditate solis sufficit tibi apponere capiti ipsius oleum rosaceum: in quo rose pluries sint iterate: et infrigidatum in puteo: iterando pluries et frequenter: et sic omnino liberabitur. Sed si fuerit ex caliditate ignea procreata ab humoribus acutis et calidissimis existentibus in stomacho non suff-

Cura:

Liber

ficiet cura predicta: sed oportet
ut sis studiosus ad infigidanda
stomacum. Quare si predi
cti humores fuerint in concan
tate stomachi euacua eos p vo
mitum: et tunc remouebitur cau
sa. Et si fuerit a caliditate ignea
procreata a febribus intensiuis
siue fuerint concludere et insepara
biles: siue non: tunc omnib⁹ mo
dis. oportet te cōplexionem ei⁹
infigidare: cum magna caute
la atq; studio: eo quia febris si
fuerit ex putredine: et tu multi
plicaueris infigidantia in cu
ratione ipsius: ingrossabis ma
teriam: et etiam si esses tam ex
cellentissimus in scientia medi
cinali sicut fuit archilinus: non
posses plenarie frangere febre
putredinalem solum cum frigi
dis absq; lesione et nocumento
caloris innati: si hoc feceris cu
virtute primarum virtutum vel
operationū. Et si infigidabis
temperate: possibile erit q; fran
ges fortitudinem febris sine no
cumento caloris innati. Et etiā
hec frigida temperate non de
bes exercere nisi post apertione
opilationis cum rebus subtilia
tibus et incisiuis et digerentib⁹
humorem. Et ea que faciūt hāc
operationem sunt medicine ca
lide: quoniam operatio calida
rum rerum adiuvat ad conser
uationem caloris naturalis: et
ipsum auget: et remouet radicē
putredinis. Et ista non possunt
fieri cum medicinis predictis
frigidis temperate nisi eis mi
scueris incisiua et aperitiua: et
hoc non facimus ut calefacia
mus naturam: cum sit superflue
calida sed intendimus causam
putredinis remouere aperiēdo
opilationes et subtiliando atq;

sciindendo humores. Sed si in
tendis frangere fortitudinē ca
loris innaturalis absq; putredi
ne: fac cū medicinis infigidan
tibus: que non transcendant si
nem secundi gradus. Et esto cō
tentus in his specialiter in ista
egritudine. Et miscere acetum
cū istis medicinis est valde vti
le. Quoniam est vehiculum et
delator: aliarum medicinarū ad
membra ad que minime p̄trās
re possent absq; eo. Et est ne
cesse ut he medicine sint frigide
actu et potentia. et non sufficit
frigiditas earum potentialis
nisi ifrigides eas ponēdo ipsas
in aerem frigidus scilicet in pu
teo frigidus: vel ad ventum. Et
cum fuerit egritudo pone petiā
lini madefactam in niue super
caput eius. Et non tradas obli
uioni q; cerebrum in quantum
est cerebrum est frigide comple
xionis: et propter hoc non potest
sustinere frigiditatem actuaalem
in excessu sicut possunt alia
bra que nō sunt frigida. Et esto
memor que et qualia accidētia
pessima ipsi cerebro habeant p
uenire ex superfina frigiditate:
et pro tanto non debes frigida
in excessu in ipso superflue itera
re. Et potabis eum cum aqua ro
sata et aqua citrulorum. quarū
partes sint equales cum quarta
parte ipsarum de aceto: et cum
isto potu etiā potes ponere mi
scam panis lotam ad comedē
dum. Et erit ei cibus utilis val
de et medicina et longinquus
ab omni putrefactione. Et si hoc
syr̄sen fuerit ex causa seu egritu
dine alicuius alterius membri
nervosi: non poterit remoueri
lo modo nisi remoneatur causa
Et si fuerit ex apostemate visibi

Ad

Sy
sen

li apparente in aliqua parte corporis: et non fuerit infirmus in principio sui flobotomatis: emplastrabis locum hoc emplastro. quod. R. floris camomille: seminis lini puluerizati et farine ordei. Et misce cum oleo rosato. et si cū hoc dissoluitur est bonum. ergo illo uti debes. Quod si dictum apostema ad saniem devenit: stude in maturatione eiusdem: et postmodum aperies ipsum evacuando saniem: et facta apertione cum evacuatione saniei remouentur accidentia. Et quod remanet post apertionem: stude ad digerendum cum mica panis albi impastata cum decoctione pedum arietis. Sed si predictum apostema ad saniez non deuenerit: tunc primo ipsum flobotomare debes: et postmodum circa resolutionem intendere debes frangendo caliditatem ipsam cum predictis. addendo predicto emplastro sticados et radices yungorum. Quoniam sticados admirabilis efficacie reperitur esse in hoc casu: et iam tibi sufficenter declarata est cura istius egritudinis: que est perutilis omnibus febribus cum quibus est apostema siue fuerit intus: siue extra. Et cibus eorum sit farinata ordei vel panata clara: aut mica panis pluries lota: sumendo in potu aquam ordei.

¶ Cap. xv. Quod est de priuatione intellectus ex frigidityte.

Detrubatur quidem intellectus ex mala complexionem frigida et sicca quia iam est fixa et radicata in ipsa substantia cerebri. Et accidunt ex ea vigilie: sicut ex necessitate ymbria seu te

nebrositas tempore pluuie esse reperitur: cui subueniendum est ponendo oleum ro. super caput patientis in maxima quantitate. Et etiam de eodem apponere debes in naribus et auribus eiusdem. Et balnea eum in aqua tepida dulci inducendo ei letitiam toto posse. et fac ei omnem quietem et suauitatem elongando eum a mulieribus. Et fac eum odorare linguam bouinam: et mala aromatica. Et non obliuiscaris cum hoc toto ipsum purgare ab humore frigido et sicco. et hoc facere potes cum polipodio recenti optime conuassato: ponendo id ad coquendum cum gallo veteri: cui crura sint fracta et omnia alia sua ossa cum suis pulpis sint optime contrita in aqua dulci cum modico olei et salis: et coriandri recentis: et cum perfectissime fuerit decoctum exprimendo fortiter coletur: et in illa colatura iterum decoque .i. polipodii: recentis et postmodum cola: et propina illam infirmo ad bibendum in ieiunio. Et si cum hac non purgatur decenter: scias quod eius egritudo est male dispositionis: quare oportet te redire ad purgandum ipsum cum medicinis laxatiuis predictis purgantibus melencoliam.

¶ Capitulum. xvj. Quod est de mania.

Daccidunt hec egritudo: scilicet mania et destructio intellectus ex mala complexionem vaporum ascendentium ad caput: siue sint calidi: siue frigidi. Et si causa fuerit calida sunt omnino sine timore: et specialiter si caliditati siccitas fuerit associata.

poli-
podio

Liber

**Mors
propinqua**

**Ma-
nia.**

ta. Quod si dicta mala complexio fuerit vniuersalis toti corpori: ita quod sit insita et radicata in corde: tunc quando sanguis eius ebullierit: mania efficitur pessima atque fortis: et si persenerauerit mania tandiu quousque ad timorem aque veneniat infirmus: et ab ipsa fugiat: mors eius est propinqua. Et hec accidunt pluribus animalibus: scilicet leonibus: canibus: equis: mulis et asinis: et iam accidit quod quidam mulus voluit mordere quendam hominem: et homo versus est in fugam vadens per viam vnam strictam: et mulus sequebatur eum: qui cum peruenisset ad introitum talis stricti et brevis infixit se ibidem: et cum non potuisset exire propter stricturam et breuitatem: mortuus fuit ibidem. Et hec egritudo transfertur ab vno animali ad aliud eiusdem speciei: et etiam alterius speciei: et hoc accidit secundum preparationem complexionis et nature vniuscuiusque ad recipiendum dictam malam complexionem: sicut apparet in ramis arborum quoniam habiliores sunt ad recipiendum actionem ignis quam grosse arbores: et oleum etiam citius recipit complexionem suam et natura sua operationem ignis quare faciat semper vna que frigida existit. Et in hac mania quoddam mirabile reperitur: quia si collectum fuerit de vrina istius in quantitate multa in vinali vitreo: videbis quod clarificabitur vrina: et sine dubio videbis intus formas calculorum natescentes: et si ipsam colaueris per pannum subtilem nullum vestigi-

gium illorum seu signum in petra poteris inuenire. Et si dictam vrinam iterum in vinali repones: et ibidem aliquantulum permanserit: veraciter iterum videbis eos ut prius. Et super hoc libenter causam ponem si mens intellectus esset sufficiens. Sed si mala complexio fuerit in cerebro solum simpliciter sicca non fit inde mania: sed solum perturbatio intellectus: et cogitationes male et pessime. Et fit etiam perturbatio intellectus ex diminutione proprie substantie cerebri: sicut accidit illis qui superflue vtuntur floribotomia. Sed hoc esse videtur ex sententia diuine providentie. Et si quis dixerit respondendo quod senibus diminuitur intellectus propter ipsorum cerebroz diminutionem: ergo pueri secundum istam rationem: perfectiorem intellectum et meliorem multum habere: deberent omnibus alijs etatibus: cum habeant cerebrum proportionaliter plenius et non est ita. Respondes quod sicut senibus diminuitur et destruitur intellectus propter paucitatem substantie ipsius cerebri: ita infantibus vel pueris impeditur et destruitur eorum intellectus propter multam admixtionem que fit in substantia eorum cerebroz ab humiditatibus preparatis ad applicationem et nutritionem substantie cerebroz ipsorum propter exuberantiam nutrimenti ipsorum: et in hoc tempore: seu etate augetur humiditas naturalis: et etiam superfluitates: et propter hoc prolongantur

Rñl

tur somni eorum: et etiam sup-
 finitates que exeunt ex narib⁹
 eorum: et ex corporibus sunt in
 quantitate multa. Quare sum-
 marie tibi dico: quod puer do-
 nec fuerit in hoc esse: non pote-
 rit esse perfecti intellectus: do-
 nec fuerit completus: quoniam
 sicut membra eorum non sunt
 completa in mensura et quan-
 titate: ita eorum intellectus nō
 est completus: donec veniant
 ad etatem perfectam. Sed quā-
 do senibus accidit perturba-
 tio intellectus propter diminu-
 tionem substantie cerebri: tunc
 cura impossibilis est. Tamen
 rege eos propinando eis amig-
 dalas dulces ad comedendū
 cum pane bene fermentato: et
 zuccaro: quoniam ista augent
 substantiam cerebri: et etiam
 vna passa est eis utilis: quia
 impinguat epar. Et hic defect⁹
 qui fit in cerebro: fit in parte
 anteriori: et propter hoc ima-
 ginatiua solū pro maiori par-
 te senibus destrui reperitur: et
 interdum etiam eis destruitur
 cogitativa: quando consumi-
 tur cerebrum quod in media
 cellula existit: et etiam memo-
 rialis quādo diminuitur sub-
 stantia ipsius cerebri: que in
 posteriori cellula collocatur.
 Quare ad restaurandum hanc
 humiditatem: da eis amigda-
 las cum zuccaro sicut dixi: et vn-
 ge caput ei⁹ cum oleo amigda-
 larum dulcium cui sit admixta
 decima pars ipsius de oleo ma-
 sticino: eo quod membra prin-
 cipalia non sustinent medici-
 nas in quibus non sint ea que
 habent confortare: Quis acci-
 dens egrotudinis ea nō requi-

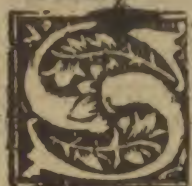
rat: quoniam intendere debes
 ad confortandum et fortifican-
 dum partem illam in qua egri-
 tudo reperitur. Sed ex istis tri-
 bus partibus cerebri: posterior
 citius exicari deberet ratio-
 nabiliter propter sui naturam
 et complexionem ceteris alijs.
 Sed quia aer leuiter ad eam
 pertingere non potest: propter
 grossitudinem et soliditatem
 ossis continentis ipsam. Et quia
 est omnino clusum absq^{ue} om-
 ni foramine et porositate: ideo
 minorem recipit desiccationez.
 Sed pars anterior cerebri: eo
 quod os eius continens ipsum
 est apertum et porosum: et aer
 ad ipsam per anhelitum cito
 pertingere potest: ideo citius
 desiccatur: et etiam citius quā
 cerebrū quod in media cellu-
 la esse reperitur: eo quod aer ad
 ipsum non ita cito potest perue-
 nire nec ita leuiter. Et quia os
 continens ipsam similiter est
 obtusum solidū et absq^{ue} porosi-
 tate sicut est os posterioris par-
 tis cerebri: ideo longinquum a
 siccitate esse reperitur. Et quan-
 do siccitas cerebri superuenit
 in ista parte anteriori: vel in
 alijs oib⁹ partibus: simul cura
 erit difficilis valde iuuenibus:
 et etiā alijs qui sunt in maiori
 etate: Quis sit possibilis. Sed
 decrepitis est impossibilis om-
 nino: vnde intēdas in curatiōe
 istius partis vel omniū partiū
 cū medicinis supradictis. Sed
 attende q^{uod} qñ os cranei vel vbi
 os ipsius fuerit densum solidū
 et absq^{ue} porositate tūc vñ debes
 fortioribus medicinis: eo quod
 grauius et difficulter possunt
 penetrare. Sed vbi inueneris

antes
 rior
 ps ce
 rebri.

Liber

cranetum porosum et non ita solidum: citius possunt medicine intus penetrare. Quare leuioribus indiges, medicinis et debilioribus.

Capitulum. xvij. Quod est de humiditate que oritur in cellula anterioris cerebri et circa cerebrium.

Cias quod humiditas subtilis que oritur in cellula anterioris cerebri et circa ipsum est immensi fetoris: et ex illo intellectus perturbatur. et non potest infirmus caput suum sustentare. et non loquitur nisi cum difficultate magna: et quando interrogatur de aliquo tarde et pigre et cum perturbatione respondet: et pro maiori parte non intelligitur: et est absque intellectu. Et ego tempore meo vidi quendam cui superuenit hec egritudo: et nulla medicina ei prodesse potuit: et mortuus fuit inde. Et hec egritudo multotiens accidit quibus: et ouis illa que habet hanc egritudinem a pastoribus dicitur

**Cura
huius
egritu-
dinis**

matronia. Et cura huius egritudinis est caput cauterizare: et sine dubio chirurgi multum errant: cauterizantes omnes in capite quibus accidit perturbatio intellectus: et sequitur inde maximum nocumentum: quoniam si causa egritudinis fuerit caliditas et siccitas: vel caliditas solum: aut siccitas solum: aut fuerit causa ex diminutione substantie cerebri: considera quid inde contingere potest. Sed in hac egritudine sine dubio cauterizatio est cura viliior alijs quia desiccet horribilem humidita-

tem: et eam extrahit ad partes exteriores. Et si posueris in naribus ipsius succum rose canine: que arabice dicitur secaica: Se-
nahamaz multum confert. Et ca-
etiam alia medicamina que a ha-
medicis assueta sunt inijci in
naribus faciendo caput pur-
gari: sicut est aqua fide: et aqua
cucumeris agrestis: et similia.
Et continuando has medicinas
et rectificando regimen ipsius
poterit liberari: et desiccabitur
inde humiditas illa nocua: et
liberabitur deo dante.

Capitulum. xvij. Quod est de scythomia que in arabico dicitur abscedar.

Taccidit aliquando homini quod stando et superpedando apparet ei quomodo: circumspectu noluntur do-
nec cadat. Et oritur hec egritudo ex vaporibus subtilibus et acutis colericis ascendentibus superius per arterias ad cerebrium replendo ipsam: et accidit spiritui naturali motus malus. Et predicti vapores ascendant superius propter amplitudinem arteriarum: que tales a nativitate existunt. Quare predictis confert incidere arterias: que sunt post aures. Sed si dicti vapores ascendunt per arterias retis vel retine miraculose modicum inde sequitur iuvamentum. Et si provenerit dicta egritudo ex amplitudine aliarum arteriarum tunc confert incisio predictae arterie. Et debet med-
Med-
icus: cus.
nem huius infrigidatione tem-

perata sci licet propinādo ei lactucas elixas ad comedendū; et ad potandum aquam ordeī cū agresto: nisi stomachus fuerit imminse sensibilitatis: et potabis enim etiam aqua ordeī: et aqua frigida cum aqua rosata. Et ab omnibus fructibus abstineat: preterq̃ a medullis seminum anguriarum et citrulo: rū: q̃ ei exhibere debes postq̃ cognoueris qd̃ dicti vapores ab humorib⁹ colericis fuerint generati. Sed illa que a stomacho procedit ad cerebrum potest ex humore vno oriri: vel ex pluribus ex quibus generatur vapores ascendentes ad cerebrū. Et cura huius leuis satis existit scilicet purgando stomachū cum aqua infusionis mirabolanorum citrinorum: et scamonee et violarum. Et confert etiam hec decoctio: que purgat stomachū a colera. R. feri lactis coagulati cum lacte fici libram. 5. et infunde in eo aur. iij. corticis mirabolanorum citrinorum et violarum aur. v. Alchazar sicci aur. v. et permaneant omnia simul in dicto sero vsq̃ mane: et tunc colentur optime fricando et exprimendo: et in predicta colatura adde quartam partem aur. vni ex scamonea miscendo ei aur. x. scrupi mastice. et x. scrupi citoniorum. da bibere et taret cibis quousq̃ compleuerit op⁹ suum. Et si modicum assellaret ex dicta portione da ei ad bibendum de dicto sero: expectando sicut in alijs medicinis. et cibum pane optime fermentato cum pullis vel carnibus edinis decoctis cum vino granatorum et agresto. Et semine laudabiliores in hoc casu existunt

masculis: et ex ipsis adhuc meliores sunt albe. et post que varie existunt. Et aquam ordeī bene preparatam cum aqua dulci eis similiter conferre dicim⁹. Sed si dicta egritudo ex humoribus putridis orta fuerit: tunc yerampigram cum sero lactis vtilem et sufficientem eis esse dicimus: et etiam aloes solum cum sero confert: et si ei miscueris aliquid agarici erit melius. Sed si predicta putredo in stomacho fuerit inde orit̃ fetor oris et fissura labiorum: et est possibile quod ex dicta putredine eueniat cerebro calefactio subita cum horribilibus cogitationibus: et propter impetuositatem et fortitudinem accidentium impediuntur spirit⁹ animales intantum quod viere videntur et eleuantur: et conculantur subito: et mouentur extraneis motionibus: et inde sequitur scotomia. Et hoc multo

scotomia.

¶ Cap. xix. Quod est de dolore totius capitis: qui qd̃ in arabico dicitur baidda.

¶ Dolor fortis qui accidit in capite aliquando est continuus: et aliquando est cū interpolatio-

Liber

ne habēs paroxismos. Et qui habet ipsum non potest sustinere voces et vociferationes fortes propter debilitatem nervi audibilis: et propter debilitatem etiam totius cerebri: et sicne dubio tales voces excitant dolorem. Et non mireris quia quando dolor fortis est in aliquo membro augetur ex fortiori voce. Et causa huius est aer motus a forti voce qui percussit membrum dolorosum: et inde dolor augetur. Et hec est optio Gale. etiam in egritudinebus oculorum: cui quidam in hoc obuiaverunt: medici vero minime: immo sententijs ipsius totaliter adheferunt. Et qui habet hunc dolorem similiter non potest aspicere in magno splendore: eo quia sicut nervus per quem auditus ad cerebri tendit non potest fortem sonum ferre: ita nervus opticus per quem species visibilis venit ad oculum non potest magnum splendorem et lumen sustinere: eo quod quando tam fortis dolor est in toto capite: impossibile est quin etiam oculi non sentiāt. Remanet ergo nobis inquirere: ubi et in quo loco seu parte capitis iste dolor principaliter existat: et absq̃ dubio dictus dolor inuentus est in panniculo qui sub craneo moratur idest dura matre vel in illo qui est post istum circumdans cerebrum idest in via matre: et quando in aliquo dictorum est dolor non potest ferre vocem magnam: nec lumen intensum.

Restat adhuc scire quid sit dolor: et causa eiusdem. Jam ergo declaratum est quod dolor nil aliud est quam sensibilitas contrarie qualitatis existentis in membro: quare cum perseveraverit perducet ad solutionem continuitatis. Et solutio continuitatis accidit aut propter extrinsecam: sicut incisio ensis vel percussio facta a re aliqua: aut ex contusione. Et potest etiam esse solutio continuitatis ex extensione valida facta a superflua repletionem: aut ex ventositate vaporosa. Et si ventositas dicta vaporosa facta fuerit a frigore: potest etiam ex eadem dolor fieri fortis: eo quod quilibet res que habet subtilem naturam pungit: quantum sit frigida. Et tu scis quod vapor natura sui subtilis existit: et hac de causa provenit solutio continuitatis: sicut apparet in rebus extrinsecis: quod quando extenduntur fortiter ultra debitum laniantur et rumpuntur. Et acuta etiam quando recipiuntur sunt causa solutionis continuitatis. Et argilla similiter seu terra malaxata optime cum forti aceto: et exterius epithimata solvit continuitatem cutis. Et etiam siccitas cum in corpore superfine exuberaverit cum modica extensione illud idem leviter facere potest. Et quando frigiditas superaverit intantum quod congelatur membrum et induratur: sequitur inde solutio continuitatis. Et etiam ex rebus calidis et acutis receptis per os vel exterius emplastra

his: sit solutio continuitatis: sicut ex sinapi et tapfia: quia ex sua subtilitate profundantur: et corrodunt et solvunt continuitatem. Et nos videmus quod acetum quannuis id quod in sua co-plexione dominatur sit frigiditas sicut dicit Gal. frangit vtres et perforat eos: et rupit vegetes. Et sit etiam solutio continuitatis ex coagulatione sicut cera et pix. quia quando sunt coagulata franguntur ex leui extensione vel a percussione ab aliqua re dura. Sequitur ergo quod iste dolor tam difficilis et fortis sensibilitatis esse non potest nisi a superflua repletione et extensione existente in membro valde sensibili. sicut est dura mater et pia mater. Et quando fuerit ex vapore frigidus ibi recepto dolor erit validus atque grauis. Et si fuerit ex calido vapore existente in locis predictis leniter illum cognoscere potes. eo quod dolor erit acutus valde et mordicatus. Et tactu etiam ipsum cognoscere potes. Et signum illius qui sit a frigiditate vel a vapore frigidus est quia infirmus delectatur in appositione rerum calidarum actu et potentia super caput: et videtur inde recipere iunam et sentit in capite dolorem magnum cum grauedine et ponderositate: atque mordicatione et punctione. Et qui sit ex caliditate est dolor difficilis atque fortis cum punctione et mordicatione. Et cura generalis istius doloris est rectificare regimen ipsius comedendo ordinate et debitis horis. Quod si fue-

rit dictus dolor ex repletionem cum grauedine. cura eius propria est flebotomia. considerando tempus: et aetatem: consuetudinem: regionem: et complexionem. Et qui fuerit ex vapore frigidus: curatur vaporando caput cum sticados: et si fuerit ex calido: confert ei bibere aquam rosatam confectam cum psillio integro: quoniam medicamentum prohibent punctionem eius. Quod si fuerit predictus dolor ex repletionem multa sanguinis: flebotomandus est ex cephalica.

¶ Et si ex arteria flebotomandus: longe melius erit: sed scire debes quod sanguis ille cum magna difficultate retinetur et solidatur: et propter hoc tecum habere debes ea que habent sanguinem fortiter retinere: sicut sunt pili leporis minutissime. et cisti mixti cum albumine oui et sipso: aut folia mirte subtiliter pulverizata cum psillio integro mixtis cum aqua rosata: et ponere super locum similiter stringit.

¶ Et cum vis incidere arteriam: ipsam stringe versus radicem sui: ne superflue sanguis exire possit: incidendo eam cum re frigida: et non cum igne.

Et si cognoueris flegma cum sanguine abundare: fac eum vti exercitatione temperata cibando enim cibis declinantibus ad caliditatem temperatam et siccitatem: sicut sunt turtures et passeris: et his similia. Abstinento ab onis et piscibus: et a panata que in atabico dicitur caride: et ab aqua frigida val-

Medi
ci.

Tur-
tures
passe-
res.

Libet

de: sed quando vis eam propi-
nare miscere debes cum ea ali-
quid mellis vel zaccari: aut rob-
væ palse decoctum vsq; ap spif-
situdinem mellis: faciēdo vt re-
cipiat eaz tepidam. Et si cogno-
neris manifeste quod dictus do-
lor a vaporib; calidis procedat:
incide arteriam incisione frigi-
da: faciendo enim abstinere ab
omni re calida: et ciba enim galli-
nis elixatis in aqua cum modico
olei et salis et aceri. Et potes
etiam eam coquere cum cucur-
bita: non ponendo gallinam cū
cucurbita. nisi post decoctionez
cucurbite. Et potest etiam deco-
qui euz succo granatorum: et fac
eum multotiens odorare mirtel-
lam cum ligno aloes et sandal. et
purga eum cum sero lactis coa-
gulati euz lacte fici addendo ei
aliquid scamonee. Et cum fue-
rit purgatus numera fellas: et
quot vicib; assellauerit: tot die-
bus quiescat post purgationez:
et postmodum facies eum vomere:
et post vomitum iterum eum
purgare debes. Et iam superi-
declaraui loca que apta sunt
recipere hunc dolorem: quan-
tis videatur quod dolor in osse
existat. Et quomodo hoc eē pos-
set: cum secundum opinionem
quorundam os omnino careat
sensu? Et ego dico quod si ali-
quid habet os de sensu: est val-
de grossum: et propter hoc impos-
sibile est quod illie dolor perci-
piatur. et iam inuenimus Gal.
dixisse que adinuicem sunt pos-
posita: quando dixit quod ossa
omnino sunt absq; sensu: et alibi
dicit quod dentes habent sen-
sum: et non grossum: immo val-
de intensum. Et opinio magno

Gal.

rum medicorum est quod sensus
non sit in aliquo membro: nisi
veniat in eodē per nernos sub-
tilissimos diuifos: et contextos
ibidem. Quare cum ossa non vi-
deantur habere talem texturaz
neruorum: sensum habere non
debent. Et ergo sicut cerebrum
mittit virtutem sensibilem per
neruos omnibus membris: ita
epar sua virtute naturali mittit
nutrimentum per venas omni-
bus membris. et si ossa ideo ca-
rent sensu: quia nervi in eisdem
non sunt diuifi et contexti minu-
tissimi: vt capilli eadem ratione
omnino absq; nutrimento et an-
gmentatione esse deberēt: cū ve-
ne capillares diuise in eis non
reperiantur: neq; virtus natura-
lis fortior esse reperitur in introi-
tu membrorum quam animalis
immo animalis valde fortior in-
dicatur. Et tu vides quod ossa
quandiu sunt in corpore anima-
to permanent sine putredine et
corruptione: et etiam omnes car-
tilagines. et cum prinatur corp;
a vita: corrumpuntur omnino.
Ergo quid est illud quod cōser-
uat ossa in corpore animato a
putredine? Non potest negari
quin illud sit spiritus vitalis pro-
cedens per arterias ad omnia
membra que arterie in membris
ipsis minutissime diuiduntur.
et eodem modo ossa recipiūt nu-
trimentum propter vicinitatem
venarum nō pulsatilium. Qua-
re ergo hac eadem ratione et via
non possunt recipere sensum: os-
sa propter vicinitatem neruoz.
sed naturaliter ossa inquantū
sunt ossa multe existunt siccita-
tis. et propter hanc sunt grossi et
debilis sensus: et apparet hoc in

Et
ri

plantis pedum rusticorum: quoniam
quavis lente et debilitate recipi-
ant sensus: tamen non omnino
a sensu privantur: quoniam vi-
des quod quando aliquid ex ip-
sis inciditur ferro quavis non
sentiant dolorem: de quo sit cu-
randum: tamen sensum habere
probat. Et quia ossa duriora
et sicciora existunt plantis pedum
rusticorum: adeo lentius et tar-
dius et grossiori modo sensum
percipiunt. Et si aliquis dixe-
rit scriptum esse quod ossa care-
ant sensu. diximus quod illud
dictum est eo modo quo dicitur
quando aliquis habet collum
breue: quod careat collo: et quod
quando aliquis habet debilita-
tem visus quod careat visu. Et
ista que dixi dico secundum mea
existimationem et intellectum: et
est veritas omnino: et investiga-
re hoc per viam experimenti in
animalibus est difficile valde
quoniam quando in aliquo me-
bro investigando procedes: in-
cides primo carnem: et postmo-
dum nervos. demum pelliculam
que cooperit os: scire debes quod
omnia ista acutissimi sunt sen-
sus. ergo cum pervenitur ad os
incidendo vel rascando quomo-
do sentire debet cum sit debilissi-
mi sensus: et hoc certissime scire
debes auctoritate yppocratis: quod
quando duo dolores simul sunt:
maior denigrat alterum. et abs-
que dubio ossa habent sensum
quavis modicum. et quomo-
do non debet occultari dolor in
osse cum sit debilissimi sensus:
post immediatam incisionem
factam in carne nervis et pel-
liculis que sunt membra tanti sensus
certe sic esse debet absque ulla du-

bitatione.

¶ Capitulū. xx. Quod est de
emigranea que in arabico dicitur
sechichia.

Emigranea
est egritudo
capitis qua
dolor compa-
rendit me-
diam partem
capitis. qua-
re scire debes
in qua parte

Emi-
gra-
nea:

sit egritudo predicta. Et scire de-
bes quod esse non potest in ali-
qua parte capitis nisi in panni-
culo qui cooperit cranium exte-
rius: vel in illo qui est sub ipso:
qui dicitur dura mater aut in il-
lo qui est circumdans cerebrum:
qui pia mater nominatur. Et dif-
ferentia que est inter istam egi-
tudinem et prescriptam que di-
citur baldia. est quod illa est in
toto capite. ista vero solum me-
diam retinet partem. Et oritur
hec egritudo aut a ventositate
calida: aut ex repletionem super-
flua. et que ex ventositate cal-
da procedit: fit subito et cum ex-
tensione foris: et sentit infirmus
acuitatem humoris. unde resol-
uitur vapor in loco in quo est: sed
si fuerit ex repleione: sentiet infir-
mus gravedinem in loco cum ru-
bedine oculorum et faciei. et po-
test etiam enenire ab humoribus
existentibus in stomaco a qui-
bus vapores et fumositates resol-
vuntur qui ad caput ascendunt:
et ibi percipitur incendium et mor-
dicatio valida. Et si flobotomia
quod est confectio. quando fuerit ex repleione
et infrigidatio corporis etiam

Bald-
da.

Liber

cum rebus notis p̄scriptis. Et
ciba enim pullis et gallinis de-
coctis cum succo granatorum
acetosorum. Et potet aquā or-
dei: et abstineat omnino ab om-
nibus procreantibus fumos vel
vapores acutos: sicut est vintz
coctum et vinum passularum
et similia. Et abstineat etiam
a pomis granatis dulcibus:
quoniam cito in coleram ver-
tuntur: et sic eis non modicum
nocere videntur. Et quando di-
cta egritudo ex repletione fue-
rit sola slobotomia aliquando
potest liberare. Sed quādo cau-
sa fuerit ex superabundantia ca-
lidorum humorum existentium
in stomaco a quibus vapores
superius ad caput ascendunt.

Cura
ppria

Cura eius propria existit eua-
cuare illos cum laxativo con-
uenienti: aut euz vomitu leui:
et sufficit hec purgatio. R. mi-
robalanorum citrinorum et che-
bulorum et indorum: et viola-
rum: et nenufar. añ. aur. x. con-
quassentur optime: et ponantur
in feruentem aquam per noctē
vnam: et in mane colentur ex-
primendo fortiter: et illi colatu-
re adde quartam partem aurei
vnius ex scamonea trita. ʒ. j. sy-
rupi acetosi. ʒ. j. syrupi facti ex
cor. citrorum. et. ʒ. j. syrupi ma-
sticini: et propina ei ad biben-
dum: et si non purgabitur suffi-
cienter: da ei ad bibendum de
predicta colatura: solum regen-
do euz sicut conuenit medicami-
ni: dando ei in cibis si super-
abundauerit humiditas in sto-
maco que habeant eam erica-
re prout tibi videbitur conue-
nire. dādo ei semp post cibum
aliqua stiptica confortantia et cō-
uenientia stomaco vt sunt pira

assata: vel citonia: vel alia simili-
a.

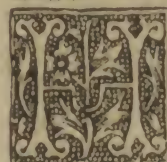
¶ Tractat. x. de egritudinib.
colli: et est continens capitula de-
cem et octo.

Sic q' col-
lum compo-
situm est ex
mēbris sim-
plicib. et cō-
positis. et ipsa
officialia cō-
posita sunt
ex consimili-

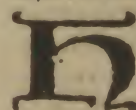
bus: et in quantum collum com-
positum est ex cōsimilibus eue-
niunt ei egritudines cōsimiles:
et in quantum collum compo-
situm est ex officialibus membris
eveniunt ei egritudines officia-
les. Et nos intendimus dicere
egritudines que possunt ei eue-
nire.

¶ Capitu. j. Quod est de opila-
tione.

Ec quidem egritudo: scz opilatio acci-
dere potest i venis:
nervis: et in ipa nu-
cha. Et cura huius
est manifesta. s. cum rebus ape-
ritinis et subtiliatinis humo-
ris: et hec cura est generalis opi-
lationibus omnium membro-
rum.

¶ Capitulum. ij. Quod est de re-
laxatione.

Ec quidem egritudo
accidit in collo maxi-
me accidentaliter: scz
licet ppter apostema
qđ sit vel oritur in nucha: et inde
sequitur sub apate relaxatio om-
nium mēbroz gñalr: et si fuerit
apā magnā valde: vel forte in-
terimit subito. Sed si fuerit apā

parulum cum modico dolore et
tumore: non inde efficitur rela-
tio. et si apostema cum tumo-
re factum fuerit solū immedia-
te nuce priuabitur inde sensus
solum in media parte corporis
scilicet exposito: sed motus rema-
nebit in parte apostematis. qua-
re talibus in principio consuli-
mus fieri flebotomiam si virtus
fuerit sufficiens: et postmodum
inungere locum cum coto ma-
defacto in oleo rosato tepido
multotiens: et ipsam cotum sic
madefactam per totam noctem
desuper tenere vsq; mane. Et
esto certus quod si confirmabi-
tur apostema deueniet infirmus
ad priuationem sensus et mo-
tus: ut supra dictum est. Et sci-
re debes quod opinio quorun-
dam antiquorum medicorum
fuit: quod priuatio sensus vel mo-
tus: vel utriusque simul non fit: nisi
ex frigiditate solus. Sed nos
dicimus quod possibile est pri-
uationem sensus et motus fie-
ri in corpore temperato: et etiam
in illo cui caliditas modicū ex-
cedit: et absque dubio egritudo
hec euenire potest ex diuersis
causis: et etiam ex frigiditate.
¶ Capitulum tertium. Quod est
de spasmō.

Fit quidē
spasmus in
collo sicut in
alijs mem-
bris accide-
re cōsuevit.
Et ē duarū
specierū. scilicet
ex siccitate

et humiditate: et spasmus qui fit
ex siccitate possibilitate est ut ac-
cidat successine et paulatine: et
possibile est quod fiat subito pro-

pter intensam euacuationē hu-
miditatum factam subito. Sed
spasmus qui fit ex humiditate:
semper subito habet puenire:
et huius humiditatis sunt due
species: vna quidē que non con-
uertitur in vaporem: sed rema-
net sic infusa in neruo: unde in-
grossatur: contrahitur: et abbre-
uiatur: et sic spasmus efficitur.
et est etiam alia humiditas: ex
qua resoluitur vapor: et inde
spasmus efficitur: eo quod me-
brum quod ferre poterat dictam
humiditatem antequam cōuer-
teretur in vaporem post conuer-
sionem eius minime potest eam
sustinere: quare inde spasmus
habet deuenire. Et si quis no-
bis obijceret dicēs quod in ea-
dem hora in qua humiditas re-
soluitur in vaporem: dolor in-
de percipi deberet: et non senti-
mus illum: dicimus quod va-
por donec in motu existit pro
maiori parte non facit dolo-
rem: nisi figatur: quoniam si
vapor fuerit acutus et mor-
dax: non tamen ex eo perci-
pitur dolor: sed incendium so-
lum et mordicatio inde habet
prouenire. Sed spasmus qui fit
ex siccitate: cura est generali-
ter humectare corpus totum:
et specialiter membrum spasm-
matum: et si fuerit ex humi-
ditate purgabis eum cum vera
pistra: et similibus: et unge
locum cum oleo de rasemini et
camomillino: et oleum de lilio
est medicamen proprium spasm-
mo qui fit ex humiditate: et si
fuerit dicta humiditas in vapo-
rem conuersa: et inde factus sit
spasmus: purgabis eum cum
medicinis predictis: et unge lo-
cum oleis predictis addēdo eis

vera
pistra

Libet

et sopum recentem.

¶ Ca. iij. Quid est de tremore.

Hec egritudo oritur in collo sicut in alijs membris: et est pugna et contatio victorie: que fit inter ponderositatem membri et virtutem quam deus prestauit motui membrorum animalium: quoniam quando dominatur grauedo et ponderositas membri supra virtutem ipsius inclinatur inferius: et si virtus preualebit ponderositati et grauedini eleuabitur superius: et sunt duo motus qui sunt successive: et isti motus diuersi cum coadunantur simul dicuntur tremor: et collum quidem preparatum est recipere tremorem ex qualibet leui causa adueniente virtuti motus propter grauedinem et ponderositatem capitis: quoniam caput pre ceteris membris hominis grauius et ponderosius extitit. Et scias quod tremor accidit aut post egritudines: aut post euacuationes superflua aut ab extrinseco propter frigiditatem aeris: aut propter percussione: aut ex vulnere adueniente capiti consolidato aut non consolidato: ex quibus virtus motus debilitatur: unde fit tremor. Et capita leporum elixata cum aqua et sale et oleo rosa, comesta inuant mirabiliter: sicut experimento probatur: et hoc inuamētum faciunt virtute diuina in hac egritudine que virtus dicitur virtus occulta: seu a tota specie. Et iam aliqui veteres conati sunt loqui super hac virtute: et ego dico quod impossibile est scire certitudinem ipsius: quoniam intellectui humano adeo sublimi et glorioso impositus est terminus ultra quem

impossibile est ipsius pertransire. Et o quod bene dixit Galenus quando dixit quod ista scire pertinet ad solum deum altissimum et omnipotentem: quia videmus quod medicamina vlcerum: pulmonis: et pustularum ipsius in hoc modo reperiuntur: et nos ipsa ignoramus: tamen pecudes ipsa cognoscunt: quia quando aliqua ouis habet vlcus in pulmone separatur ab alijs: et vadit querendo res. Et dicunt pastores quod ipsa querit herbam vel herbas ad comedendum: et incontine ti post comestionem liberatur a vulnere liberatione perfecta: et ego iam vidi in pulmonibus pecudum signa solutionis contumacitatis cum consolidatioe integra et perfecta: et non cognoui nec cognosco herbam illam hucusque neque etiam aliqui ex predecessoribus nostris ipsas cognouerunt. ¶ Sympus conferens tremori et confortat omnia membra: et caput proprie. R. rubee tinctoris sicados: et corticis citri: et corticis exterioris fisticozum ana. ʒ. i. thuris puri: mastice et rosarum ana an. v. et liquiritie pondus quarte partis omnium predictorum: conuassentur omnia et infundantur omnia preter mastice in xv. libris aque feruentis per noctem unam: postea adde mastice: demum bullias lento igne ponendo cum predictis ad bulliendum an. j. puriori. et bulliant usque ad consumptionem medietatis: et cola optime exprimendo in dicta colatura pone libras quinque syrupi facti cum decoctione corticis citrorum et zuccaro. decocti ad consistudinem et libram unam mellis dispartati: et bulliant simul usque ad spissitudinem

Qua
re acci
dit tre
mor.

spissitudinem sirupi: et bibat ex isto syrupo patiens omni mane 3. ij. cum. v. 3. aque in qua extinguitum sit ferrum purum mundum et limatum: et omnino absque erugine. et euentatum ab omni cinere: sen pulvere vel sordicie. quod consuevit ferro adherere: et tandem debet ipsum calefieri et in ipsa aqua extingui: donec aque medietas consumatur: et postmodum coletur: et cum ipsa syrupus debet distemperari. Et inunge nucham et collum descendendo inferius per spinam usque inferius cum oleo de ben aromatizato: et si non inuenis illud: quamuis non sit ita uile facias cum oleo sinapis. Et est necesse medico considerare et subtiliter attendere omnia ista scilicet complexionem patientis/etatem/tempus/regionem/et consuetudinem/et regimen eius tempore sanitatis. id est si homo laboriosus sit et assuetus pati vigilias: aut non: et secundum quantitatem coadunationis predictorum: si facere debet medicus prout melius sibi videbitur conuenire: addendo vel diminuendo. Et scire debes quod differentia est inter cibum et medicinam: eo quod medicinam mensurare debemus secundum tempus/etatem/complexionem/et consuetudinem/et regionem/et egritudinem: sed cibus minime sic est mensurandus: quoniam si complexio cibi elongata fuerit valde a complexionem patientis: quamuis talis cibus frangat complexionem et causam egritudinis. tamen inde corpus non recipit nutrimentum: sed expellitur cum fecibus et superfluitatibus: quare oportet ut cibus sit complexionis equalis: neque enim conuertere debes

ad oppositam causam facientis egritudinem: verbi gratia. ut si sit senex frigide complexionis: et in tempore frigido: et non assuetus labori et exercitio: et cibus eum cibis calidis: non inde recipient nutrimentum membra sua: immo repudiabunt. Et si quis dixerit quod mel est cibus calidus et senibus laudatus: dicimus quod quamuis sit calide complexionis non tamen multum in caliditate excedit. et non calefacit corpus nisi in tantum quantum recipit de caliditate a corpore: eo quod non multum elongatur a complexionem naturali corporis nisi intantum decoqueretur quod eius sapor ad amaritudinem deueniret: et tunc membra senis: et etiam aliorum non recipient nutrimentum. Mel autem cum sit dulce non multum elongatur a complexionem equali: et senex est animal: et in quantum est animal habet caliditatem actualem: mel vero cum sit calidum eius tamen caliditas est potentialis: et caliditas actualis est manifesta: et mellis caliditas est occulta: et propter hoc nutrire potest. Res autem que excellenter calida existit neque prestat nutrimentum senibus neque alijs. Et etiam si iuuenes qui calidas patiuntur egritudines nutrire volueris rebus frigidis in excessu: non inde nutrietur: immo repudiabunt talia a natura sui corporis: quous talia cause egritudinis sint contraria: quoniam si talem infirmum nutrire volueris folijs mandragore: non restaurabitur: neque nutrietur aliquid ex eis. Sed in lactu cis est res laudabilis valde: quod quamuis eius frigiditas fortis existat eius tamen substantia non

Caliditas
melis.

Abhomeron

Liber

est grossa: quare cito a corpore incipit passionem: et omnia que hic diximus: sint tibi in memoria in omnibus alijs egritudinibus tanq̃ necessaria.

¶ Cap. v. Qd̃ est de egritudinibus spondilii colli.

de spō
dilib⁹
colli.

Accidit spondilibus colli ut recipiāt humores viscosos: mucilaginosos q̃ diuiduntur et sparguntur inter coniunctionem ipsorum spondilium: et accidit ex hoc q̃ ipsa spondilia profundētur intrinsecus vel extrinsecus prominent. Et quando exterius prominent leuis tunc cura erigit: quia inde nucha non recipit lesionē: sed quando intrinsecus profundantur: tunc necē inducunt: quia inde sequitur squinantia pessima et mortifera: et quando a medico causa talis cognita perfecte fuerit: purgare debet corpus generaliter ab hoc humore: et hoc facere poterit cū colloquintida et bdellio: quia sunt optima in hoc casu. Et stude in ericcando illum humore dissoluendo ipsum. Et pone sup̃ spondilia colli puluerem gariofilorū: et macis mixtum cum vino ad modum emplastri: et liga desuper: et da ei ad deglutiendū ea que sint leuia aliquantulū grossa: sicut est mica panis optime fermentati: et similia. Et fac eū sternutare inclinato capite: quoniam inde recipit muamentū. Et in summa dico q̃ cura istius egritudinis est primo corp⁹ totū euacuare generaliter ab humore: et specialiter seu particulariter masticando grana catapu-

cie expnēdo exterius flegma qd̃ inde exierit ab ore: et desiccando humorem: seu consumendo: ponendo desuper emplastrum predictum ex macis: et gariofilis distemperatis cum vino: et stude paulatine ad redeundum spondile: vel spondilia ad locum suū naturale: cognoscēdo quod hec egritudo naturaliter periculosa est valde et festina. Et ppter hoc studiosus esse debes in cura: prestando remedia absq̃ dilatione.

¶ Cap. vi. Qd̃ est de dislocatione spondilium colli.

Quocant hec spondilia: aut versus partem dextram: et vel versus sinistram. Et hec dislocatio est valde grauis: et inde accidentia fortia et difficillima consequuntur: et si dicta dislocatio vel tortura fuerit parua: modicū inde infirmo sequitur nocumentum. Sed si fuerit magna dislocatio: forma ei⁹ erit sicut angulus rectus vellanda et efficitur inde relaxatio totius corporis: aut squinantia et spasmus: et hoc accidere potest aut ex casu: vel a postemate: que faciunt exire spondilia ex locis suis. Ex dislocatione spondilium veniunt accidentia hec quoniam si fuerit dislocatio solum absq̃ lesione nuche: accidit ex hoc paruitas membrorum et pruinatio nutrimenti ipsorū: et prouenit ex hoc sicut accidit arbori imperfecte fracte: in qua nutrimentum tortuose procedit: et potest etiam ex tali dislocatione infirmus fieri gibbosus. Sed

biflocatio facta fuerit solum in una parte: cum hec fuerit parua aduenit inde membris patitas nutrimenti: sed si fuerit magna fit inde relaxatio medietatis totius corporis: propter extensionem que fit in alio latere: eo quod quando spondili accidit extensio: sequitur inde spasmus absque dubio: et quodlibet istorum accidentium per se potest inducere necem: et multo magis si omnia simul fuerint congregata. et ego puto quod relaxatio illa que causa humorum fit: mortem infert suffocando propter putredinem ianhelitus pectoris. Et omnibus predictis egritudinibus confert flobotomia propter dubitationem apostematibus: et resolvere id quod infusum est de humore: et deriuare ad aliam partem illud quod nondum est infusum: et confortare locum lesum seu percussum: et id in quo omnia prescripta inuamenta si mal sunt coadunata: est olenum rosatum in quo rose recentes vicibus pluribus sunt infuse: et sufficit illud ad inungendum locum: et si res fuerit aliquantulum dilatata ad dissolutionem humorum: adde olenum de liliis de iasemino si poteris inuenire. Sed si egritudo fortis extiterit operatio erit inanis. Et postquam locutus sum de spondilibus: nunc loqui intendo de nucha. Et scias quod nucha est sicut fons a qua mittitur omnibus membris que sunt sub ipsa sensus et motus: et nervi sunt sicut riuuli qui oriuntur ab ipsa.

Capitulum septimum.
Quod est de egritudinibus nuche.

Accidit in nucha aliquando stupor qui fit a me dico propter appositionem frigidam rerum desuper: aut propter equitationem faciem per magnam nitem: et fit inde quedam species egritudinis: que in arabico dicitur, alchadar: in qua priuatur sensus et motus membrorum existentium sub ipsa. Et huic egritudini confert inungere locum cum oleo nucum cui additum sit in qualibet .j. ipsius octaua pars aurei vnius ex euforbio: et si non haberes oleum de nucibus: pone loco eius olenum de lilio mixtum cum oleo oliuarum: et oleum de ben etiam mixtum cum oleo de iasemino similiter in hoc loco confert valde. Et adde predictis oleis ad confortationem caloris innati de oleo balsami: et alia olea confortantur accidentaliter calefaciendo ipsa ad ignem: et sic agendo operabitur tua medicina perfecte. Et scias quod id quod patitur nucha de egritudinibus patiuntur etiam nervi qui oriuntur ab ipsa. Et mihi iam accidit id quod dicam tibi: scilicet quod euendo precepto regis in abuzachadria cum frigore vehementi et forti pluuia et vento: qui quidem ventus mihi adueniebat parte sinistra pede meo per illam parte existente discooperto durante illa tempestate sic per totum diem: et sic euendo mihi cecidit patinus de pede: et non potui ipsum intus reducere eo quod non poteram mouere coram: quare alius mihi posuit ipsum in pede: et iterum cecidit: et reiteratus fuit mihi: et tertio iterum cecidit

Alchadar.

Liber

Balsa
mi.

et mihi ab allo imposit⁹ fuit: eo
q^d minime coram⁷ cras mouere
poteram: et tunc cognoui q^d a pe-
de crure et cora priuat⁹ erat mo-
tus et sensus. Et cum veni ad pa-
trem meū nō potui ire sed duct⁹
fui ab alijs: quare inunctus fui
in cora et spondilib⁹ inferiorib⁹
cū oleo illo q^d apportaneram cā
illius infirmi p^{er} quo veneram q^d
quidē erat paralyticus: et in quo
priuatus erat sensus et motus: et
in illo oleo erat balsamū. Et feci
mihi aerem rectificari cum forti
igne et magno: et adueniente die
fui liberatus: et p^{er} certo scias q^d
nerui citi⁹ valde apti nati sunt
recipere egritudines q^{uā} ipsa nu-
cha: q^{uā} neri sint duriores et
solidiores ac densiores ipsa nu-
cha: tñ quia sunt subtiliores ipsa
ideo citius et lenius possunt re-
cipere passiones. Et etiā quia a
diuina p^{ro}uidencia nucha h^{ab}et de
sensorium ad sui custodiam et cō-
seruationem cū sit sicut radix: eo
q^d a destructione et corruptione
ipsius destruūtur omnes nerui
qui sunt sub ipsa: et non conuer-
titur. s. q^d a destructione alicui⁹
nerui: vel neruorum destruatur
nucha vel corumpatur.

¶ Cap. viij. Quod est de aposte-
mate nuche.

hec egritudo acci-
dit nuche aut in sub-
stantia ipsius aut in
pellicula que est circū-
dana ipsam: et potest hoc accide-
re ab humoribus diuersis sed p^{ro}-
pter acuitatem et velocitatē egrit-
udinis oportet te esse sollicitū
circa flobotomiam: etiam si vir-
tus debilis fuerit. Quod si fue-
rit debilis minues de quantita-
te: si fortis fuerit in maiori quā-
titate extrahere debes: et postmo-

dum purgare humorem illam
quē videris vel cognoueris abū-
dare cum medicinis sibi appro-
priatis: et postea inunges locū
cum oleo rosaceo calefacto ad
ignem: vel cū oleo rosaceo mixto
cum oleo de lilio: aut cum oleo
de iasemini: aut cum oleo de al-
chachoem: quodcunq^{ue} eorū in-
ueneris magis apte: eo q^d id q^d
inuenitur in ipsis non est res de
qua medicina magnam faciat
solicitudinem. Et esto certus q^d
scientia medicinalis non opera-
tur ab aliquo perfecte nisi post
longam et multam consuetudi-
nem: et longam experientiam in
ipsa: et nullo modo cum sophisti-
cationibus vel sophisimis logi-
calibus. Eo q^d si aliquis sophisti-
cādo se voluerit intantum subti-
liare in medicinis laxatiuis: vt
inueniat in ipsis quantitatem et
qualitates purgationis propor-
tionaliter: vt egritudo et quanti-
tas humoris vel humorum exi-
gere videtur: et non excedat in
plus vel minus vno pilo: intan-
tum perturbabitur eius mens et
intellectus ipsius taliter deuia-
bit: q^d tardabit in curatione in-
firmi intantum q^d infirmus inde
ad mortem poterit deuenire.

¶ Cap. ix. Quod est de opilatio-
ne nuche.

quidē opilatio
que fit in nucha ac-
cidit ab humore
grosso: et potest fie-
ri in vna p^{ar}te ipsi⁹
nuche vel in tota
nucha: q^d si fuerit in parte: erit
relaxatio corporis eiusdem p^{ar}-
tis secundum diametrum: et si
fuerit in tota nucha: erit relaxa-
tio totius corporis ab illo spon-
dili inferius. Et si dicta opilatio

Ma
cia
sci

fuerit debilis atq; parua: acci-
det inde solum duricies et pigri-
cia sensus et motus absq; rela-
xatione completa. Quare medi-
co conuenire videtur: propina-
re in hoc casu ea que sunt aperi-
tiua subtiliatiua et incisua: et
vine puocatiua. Et iam est co-
gnitum quod quodlibet aperi-
tiuum et incisuum absterfium
existit: et non conuertitur quod
quodlibet absterfium sit aperi-
tiuum et incisuum. Et scias qd
syrupus squinzabin squilicis
factus: cum melle distemperat⁹
cum quatuor tantum ipsius aq
rosacee in hoc casu multum co-
mendatur: et si in eadem aqua
rosacea decoctum fuerit aliquid
liquiricie mundate erit lōge me-
lius: quia remouet acuitatem et
ponticitatem aceti: et inde etiā
remouet nocumentum quod in
nervis habet generare. Et si co-
posueris ei hanc medicinā erit
valde vtilis. ℞. yreos: pollicarie
eupatorij: asari. ana. aū. j. cen-
tauree maioris quartam partes
aū. j. seminis melonis munda-
ti ad pondus medietatis om-
nium predictorum: liquiricie
quartam partem totius predi-
ctorum: conuassentur que sunt
conquassanda: et pone ad len-
tum ignem cum. ʒ. xv. aque do-
nec redeat ad medietatem: et co-
letur optime exprimendo: et po-
ne in illa colatura de syrupo ci-
tri: et de syrupo squinanti. ana.
ʒ. j. et bibat ex illo septem die-
bus vel decem et poterit esse qd
cum eo liberabitur: quod si non
liberaretur ex eo prepara te ad
purgandū ipsum ex illo humo-
re. Et hec medicina est valde co-
nueniens in hoc casu. ℞. almu-
chel et est bdellium: et iussie qd

est armoniacum: et ales beneg:
id est serapinum. ana. aū. j. colo-
quintide quartam partem aū.
vnius. Incide coloquintidam
minutum: et misce cum ea aū.
ʒ. ex medullis amigdarū mū-
daturum et quartā partem aū.
j. ex puluere dragg. et omnia ma-
laxa cum syrupo squinabin. in
magdaleonē: et propina ex ipso
aū. v. cum aqua calida ad bibē-
dum: et si non purgaretur suffi-
cienter: distemperabis de reli-
quo cum aqua calida et dabis
ei: et fac eum seruare custodiam
quemadmodum conuenit in
alijs laxatiuis: et inunge nu-
cham in loco vbi cognoueris es-
se opilationem cum oleo de iasa-
semin: vel rosaceo: de quocunq;
melius habere poteris: quoniam
ista habent opilationem eius
remouere cum auxilio dei: et esto
certus quod ita est de nucha: si-
cut de alijs membris corporis:
eo quod si elongata fuerit a sua
complexione naturali: oportet
te laborare vt ipsam redire fa-
cias ad eandem: et non debes
eam curare cum rebus multum
remotis a temperamento vel
equalitate. Et medicamēta que
in eis facies non debent peni-
tus secundum gradū pertransi-
re: sed secure vti poteris his que
sunt calida a principio primi vsq;
in fine secundi gradus ponē-
do semper cum predictis confor-
tantia cum aliqua stipticitate fa-
ciendo aromaticitatem: et aro-
matica exuberare cum predi-
ctis vltra posse: quoniam est
perutile in hoc membro absq;
dubio. Et oportet te etiam cum
omni sollicitudine preuidere et
considerare in hoc membro: vt
minime ei applicare facias que
f iij

Medi-
camē-
ta,

Dedi-
a val-
e bo-
a,

Libber

sunt calida vel frigida : sicca
vel humida tantum q̄ mem-
brum non possit ea faciliter su-
stinere.

Ca. x. Quod est de apostema-
tibus que fiunt circa guttur.

Et fiunt circa collum et
guttur apostemata: et
pro maiori parte fiunt
prope caput: et comu-
niter ab omnibus nominantur
ista que in istis locis oriuntur
Sanzirra. .i. scrofule. Materia ve-
ro harum est flegma: et istud
flegma aut est grossum: aut vi-
scosum: aut est flegma grossum
desiccatum ultra id quod sue co-
plexioni pertinere videtur: et co-
nersum quasi ad naturam mele
colie. Et potest etiam fieri a tali
flegmate cui humor adust⁹ ha-
bens acuitatem naturaliter sit
admixtus. Quare dissolutio et
maturatio in tarditate et breui-
tate istarum erit secundum na-
turam predicti humoris et mixtio-
nem ipsorum ad invicem: quoniam si
in dictis apostematibus nulla
rubedo apparuerit: firmus esse
debes in tua opinione: quod omni-
no sunt absque mixtione alicui⁹
humoris acuti: et si cum hoc du-
ra fuerint: significatur quod melen-
colie habent pertinere: et si mol-
lia fuerint scire debes quod flegma
naturale dominatur in eisdem.
Empla-
pla-
stru. Cura horum est emplastrizare
ea in principio cum camomilla: et
farina ordei: et rosas mixtis cum
aceto: eo quod acetum huius flegma in-
cidere et subtiliare: et suis nocu-
mentis obviare: et frangit acui-
tatem humoris acuti si ex eo ali-
quid est in causa: et da ei ad bibē-
dum syrupum squinzabin ad in-
cidendum flegma cum decoctio-
ne liquiritie et passularum em-
-

plastrum: eo quod liquiritia et
passule habent nocumentum:
quod potest provenire ab acui-
tate siccitate squinzabin remo-
uere. Aliud emplastrum est quod
eas dissolvit. Radices alchar-
scaunia: et credo quod sit cicla-
men: et karobe porcine: et distē-
pera cum decoctione camomil-
le: et fac emplastrum: considera-
do: ut non insistas in istis solus
cum resolutionis: ita ut non mi-
sceas cum eis aliqua humida: si-
cut est flos lingue bovine quod est
valde utilis in hoc casu: et etiam
succus pomorum eo quod si usus
fueris resolutionis vaporabitur
subtile et remanebit grossum quod
indurabitur et convertetur ad la-
pideitatem: et nos videre possu-
mus simile in operationibus il-
lorum qui intendunt absterge-
re et mundificare canales aqua-
rum a rebus duris et grossis exis-
tibus in eis: quoniam ipsi non insistant
solum in extirpando et absterge-
do: verum etiam cum sparsione
aque in maxima quantitate utilis
le grossities undique mollescent:
et cum eadem aqua defluendo
recedant: et hoc idem faciunt me-
dici et facere debent. scilicet ponere hu-
mectantia: et mollescentia: cum
resolutionis: ad hoc ut adequen-
tur sit materie: et ut citius resol-
vantur et enapordentur equaliter.
Et purga infirmum ab humore il-
lo a quo tibi videtur convenire: et non
indiges slobotomia in hac egri-
tudine pro maiori parte: quoniam raro
a sanguine et colera habent pne-
nire. Et si fuerit aliquando ab istis
vel ab aliquo istorum est valde ra-
rum: et hoc cognoscere potes suis
signis: prout iam supra deter-
minatum est: et si sanguinem
cognoveris exuberare minue et

En
str

illo: prout tibi videbitur conuenire secundum virtutem patientis: et plenitudine ipsius. Sed si infirmus cum predictis scrofulis sic permiserit: et steterit longo tempore absque regimine aliquo et consilio medicorum nec usus fuerit resolutiuis subtilitatis et incisus tunc omnino ille ad sanum deriuabitur quare propeera cum omni sollicitudine ad eius generationem faciendam: et si complexio infirmi humida fuerit: fac emplastrum ex pasta fermentata mixta cum butiro: et si eius complexio ad aliquam siccitatem deriuauerit: et tunc habeamus micam panis: malaxa eam cum decoctione pedum arietis. Et cum maturatum fuerit apostema aperire locum in loco ipsius pedet: ut inde sanies facilius et melius possit mundificari. Et hoc si optime cognoueris et scieris anathomiam membrorum: et caue ne decipiaris in incisione scilicet ut non facias eam in loco vene: vel arterie: aut nervi: ita ut ex illa incisione possit lase maior egritudo oriri priore: eo quod si sciam anathomie penitus fueris ignorans: ita quod eam non fuisti expertus nec eam vidisti: sed solum ex ea scis aliquid ex auditu: impossibile est ut veritatem huius possis cognoscere certissime: et perfecte: et maxime in membris prius: et propter hoc si fueris sic ignorans caueas tibi ab incisione facta cum ferro oino: sed pone super locum quem intendis aperire stercus columbarum malaxatum cum brodio pedum arietis: si fuerit delicatus et molli complexio: aut puer. Sed si infirmus fuerit rusticus vel senex: miscebis et malaxabis dictam stercus cum sapone molli.

Et si fuerit infirmus mediocri complexione et etatis: miscebis cum butiro antiquo: quoniam faciet locus aperiri in breui. Et rege infirmum subtili regimine longo tempore scilicet cum pullis paruis: et talsea facta cum aceto: et pullis plenis amigdalorum et panis madefactus in oleo cum modico sale et comestus offertur valde. Et facta apertione primo pone intus tantam inuolutam in melle per diem unam et alijs diebus pone tantam optime tinctam ex unguento de palma dissoluto cum oleo rosaceo: et fac prout tibi videbitur conuenire: considerata etate infirmi et sua complexione: et secundum quantitatem consolidationis vulneris in tantam debes diminueri donec fuerit liberatus cum adiutorio dei.

Cap. xi. Quod est de solutione continuitatis colli.

Et quia collum est membrum compositum: id ei accidere potest solutio continuitatis sicut alijs membris acci-

dere consuevit: et hoc ei evenire potest: aut ab extrinseco: aut ab apostemate. Et scias quod multe egritudines oriuntur in collo ex dissolutione continuitatis: et maxime in nervo nominato in arabico nervus retrogradus: et quando egritudo ibidem generatur: destruitur vox: eo quod partes epiglotti non claudunt debite et convenienter: nec dilatantur: et efficitur eius vox rauca ad similitudinem
f. iij

nervus
retro-
gradus

Liber

litudinem vocis hominis fortiter in frigidari: et si dict⁹ nervus fractus fuerit: cura ei⁹ tunc est impossibilis. Sed si fuerit dicta egritudo ex apostemate: tunc curabitur curato apostemate. Quare studeas in removendo ipsum sicut diximus scilicet cum evacuatione: et purgando humores: et resolvens ipsos: et faciēdo omnia predicta tempore cōuenienti. Sed si fuerit ex opilatione enacna corpus cum laxatiuis: et postea studeas in dissoluendo opilationem: et in aperiendo eam cum oleo anetino et similibus: donec redeat membrum ad statum suum proprium miscendo cum predictis aliqua que sunt sriptica et aromatica. Sicut recipiendo ex oleo rosaceo partes vnam in tribus partibus olei anetini: et ex eo inunge locum. Sed si dicta causa processit a mala complexionē frigida nervo eneniente que eidem superuenerit a nīve vel vēto: aut pluvia: vel aliquo alio frigido aere aut ab appositione medicinarum frigidarum et narcoticarum: sicut imperiti medici facere consueverunt: tunc cura tua esse debet cum rebus calefacientibus: et inq̄tum causa fuerit frigida actu et potentia intantum ei resistere debes cum rebus contrariis calidis: scilicet actu et potentia. Et quia ex predictis causis coagulatur sanguis ille qui in nerno predicto existit: ideo insistere debes cum rebus calefacientibus et aperiētibz actu et potētia: sicut sunt ista et hīs similia scilicet oleum anetinum: et oleum de narcisco:

pinguedo de alchorac. i. grne: et aliquid aliquātulum pinguedinis gal racine: misceantur omnia supra dicta: et calefac istud vnguentū: et inunge locū pluries sic faciēdo: et madesac cotum in eodez tepido et suppone. Et scias qd omne mēbrū existēs in pncipalitate et nobilitate nervi: minime sustinere pōt cōtrarietates medicinarum existentū in ultimo absqz medio: eo qd q̄uis fuerit membrum densum: solidum atqz firmum: cuz hoc toto destruitur eius virtus: et perditur et adnihilatur: ex appositione taliū medicinarū existentium in vltima cōtrarietate. Et hoc cognoscere debes ex dictis antiquorum et vera dicunt loquēdo de dētibz. s. id quod eis magis nocere pcipit: est quādo extrema eis accidant absqz medio. s. comedere: vel bibere calida actu in excessu post frigida actu in excessu: et tamen substantia eorū est dēsa: solida atqz dura ad recipiendū passionem et intantum sunt dure substantie: q̄ aliqui antiquorū medicorum crediderūt quod essent impassibiles et absqz sensu: et tñ veraciter sunt sensibiles. ¶ Quāto ergo nervi qui sunt molliores et magis delicati debēt magis recipere passionem et perturbationem ab extremis ipsis dentibus: et absqz dubio quando medici ponunt hāc comparationē principaliter in dētibz: nō intelligūt solū de dentibus: sed de omnibus alijs membris corporis. Sed cū hoc nocumētum pcipit in dentibz: qui sunt tā dure et dēse substantie: quanto magis in alijs que sunt mol-

horis valde et rariores substan-
tie percipi deberet: regimē ergo
eius dī ad caliditatem modicā
pertinere. Et omnes alie medi-
cine sint temperate: vel ad mo-
dicam caliditatez pertinentes
quē admodum supra diximus:
sicut in cibis eorum propinare
turtures et minutas aues ne-
moris: et etiaz passeris in esta-
te elixatas: et in hyeme assatas
in veru: vel decoctas cum almu-
ri vel suffrictas in sartagine: sī
scias quod ea que sunt in vlti-
mo assata magis medicine ha-
bent pertinere q̄ ad cibum vel
ad nutriendum.

Cap. xij. Qd est de inflatione
facta in epigloto.

Toritur qui-
dem i epiglo-
to apostema
z diximus cu-
ram: sed non
nocet spālem
huius hic re-
memorare.

Quare primo flebotomare de-
bes infirmū de cephalica bra-
chi dextri: et extrahere de san-
guine secundum quod tibi vi-
debitur conuenire. Et si vide-
bis epiglotum fortiter rubere z
in tactu calidum da ei ad bibē-
dum paulatine aquam rosaceā
in qua diu steterint semina cit-
toniorum cum zuccaro et modi-
co aceti: ita vt non percipiatur
sapor eius scilicet aceti. Sed si
fuerit absq̄ caliditate et rube-
dine manifesta: tunc fac eū gar-
garizare rob de moris mixtum
cum aqua rosacea: et etiam de
illo paulatine et successiue atq̄
continue deglutire: et subtilia
cibum eius propinando ei solū

eis pulli cum pane optime ser-
mentato. Et si apostema fue-
rit magnum z multi nocumen-
ti: omnino flebotomare euz de-
bes. Et etiam si nocumentum
ipsius fuerit debile: penitus fle-
botomare debes: eo quod san-
guis secum ducit humores: et
tempus est breue: et nocumen-
tum quod est minutione san-
guinis habet puenire: cito po-
teris restaurare. Sī si timuerit
infirmus minutionem: purga
eum cum purgatione leui: scili-
cet cum hac decoctione. que dē. deco-
ctio,
mirobolanorum citrinorum: et
violarum: et seminis cartami: z
seminis angera. i. vitice z liqui-
ritie ana ptes equales. Et om-
nia ista pone in aqua decoctio-
nis masticeorum: cuius quanti-
tas sit ad mutationem coloris
aque: z fac omnia predicta mo-
rari in eadem per totam noctē
et diē: et postea cola eam expri-
mendo fortiter. Et pone in ea-
dē colatura de sirupo tamarin-
dorum vel de sirupo squinzibin
prout tibi videbitur cōuenire:
et de hac decoctiōe propina. in-
firmo prout tibi videbitur con-
uenire: seruando custodiaz in-
firmo sicut fit i alijs laxatiuis.
Et si non percipitur in loco ca-
lor manifest⁹ vel rubor: fac in-
firmum gargarizare sirupum
squinzabin tepidum: et rob mo-
rorum: et aliquid aceti cū qua-
tuor partib⁹ aq̄ dulcis. Et stu-
de vt eius cōplexio pmutetur z
alteret ad siccitatē scilicet dādo
ei panē optime fermentatū cum
pullis assatis: z etiaz ex farina
ordei vstulati: fit cibus q̄ dicit⁹
alzasa. i. pulles: ceu inscularuz
est factus ex farina dicta ordei

Liber

inflati cū aqua ⁊ modico zuc-
cari: qui est valde vtilis in hoc
casu. Et si color epiglotti fuerit
similis colorī melangiarum et
in epigloto ipso apparuerit tu-
mor magnus valde cum duri-
tie. dubitādū est valde de suffo-
catione infirmi: quare propere
debes ad flebotomandū in-
firmum: sciendo quod ille san-
guis q̄ erit erit grossus atq̄
niger. Et sic securabitur a timo-
re suffocationis. Et purga infir-
mum cum lapide lazuli: vel cū
lanatura ipsius lapidis lazuli:
secundum quod virtus infirmi
poterit sustinere: vel cum deco-
ctione facta cum polipodio epi-
thymo: ⁊ elleboro: nigro: ponen-
do cum predictis aliqua q̄ siccita-
tem predictarum habeāt re-
mouere: sicut sunt viole liquiri-
tia ⁊ nomiflar. Et etiam ponere
debes q̄ habeāt dolorē mitiga-
re: quoniā de consuetudine hu-
ius loci et egritudinis est dolo-
re: ⁊ pūctionē sentire: sicut sunt
flores sticados: ⁊ succus pomo-
rum: quoniam hec conferūt du-
pliciter. s. q̄ frangunt siccita-
tem ⁊ remouēt dolorē. Et si co-
gnoueris q̄ humor sit mltē ma-
gnitudinis: tūc dare debes p̄di-
ctas medicinas laxativas cum
tota substantia frāgēdo siccitatē
iparū cū oleo amigdarū dul-
ciū: vel cū sirupo squinzabin fa-
cto cum passulis enucleatis: et
maxime si infirm⁹ fuerit, quadra-
genari⁹: ⁊ coloris bruni ⁊ pilo-
sus: et nerui ipsi⁹ lacerti sint ple-
ni grossi atq̄ lati: ⁊ vt cōsuetu-
do infirmi sit esse solitarius cum
multis cogitationib⁹: q̄ cum sic
reperit p̄ certo talis erit melan-
colicus. Sed si infirmus fuerit
iuuenis: ⁊ non fuerit cōplexio-

nis melancoſte: quod scies quia
color ei⁹ erit albus: et erit bone
conuersationis: ⁊ p̄suetudinis:
tūc scire debes q̄ ille humor nō
erit multe grossitudinis. Qua-
re talibus dare debes decoctio-
nem medicinarum soluz absq̄
substantia rectificando ipas cū
medicinis sibi proprijs: ⁊ cōue-
nientibus: vt nature amicabi-
liores existant prout tibi meli⁹
videbit expedire scilicet cū siru-
po de melle: aut cum sirupo ci-
tri: si intendis subtiliare humo-
rem et confortare naturam: aut
cum sirupo pomorum: si inten-
dis complexionem rectificare: ⁊
si certus fueris quod humor fa-
ciens egritudinem sit sanguis:
tūc flebotomia est ei cura prin-
cipalis. Et si aliquis alius hu-
mor: vel humores fuerint vel
erunt in causa: et etiam ex acu-
tis scies in vnoquoq̄ quid erit
faciendū ex predictis. Et quo-
tiēscūq̄ in epigloto: aut i vñula
magnum fuerit apostema dila-
tatum non potest esse secur⁹ q̄n
infirmus ad suffocationē possit
deuenire.

¶ Capitulum. xij. Quod est de
squinantia.

Scire debes qd
squinantia potest
fieri ex vno humo-
re vel ex plurib⁹.
Et hoc scire pote-
ris ex accidētib⁹
q̄ ab egritudine fiūt. Quoniā si
ex vno humore fuerit: accidētia
erunt significantia super illo: ⁊
si ex pluribus erunt composita
accidentia atq̄ mixta. Et q̄uis
forte hoc difficile sit cognoscere
tamen si optime fueris perscruta-
tar⁹ ex dictis accidētib⁹ optime

flores
stica-
dos:
succ⁹
pomo-
rum.

poteris cognoscere atq; scire unde et ex quo humore dictum apostema fuerit generatum: et iam tibi significavi in precedenti capitulo signa et accidentia simplicium: et ex ipsis poteris satis leniter composita cognoscere atq; scire. Quare si apostema fuerit compositum ipsum purgare debes cum medicinis compositis: et si simplex cum ipsis medicinis simplicibus supradictis: sed scias quod aliquando apostema vult talis conditionis, existit: quod nullatenus curam alicuius medicine recipere potest: et quoniam sic est tunc ad ferrum. scilicet ad excursum te redire oportet. Et quoniam hoc sit contra nostram intentionem. scilicet curare cum ferro: tamen volo ut scias a me quod si eam incideres radicatus: unde gravissime egritudines habent provenire scilicet quia aer ad pulmonem velociter tendit absque obstaculo et desensione aliqua que possit frigiditatem aeris frangere: et eius contemperare complexionem: unde sequitur debilitas virtutis cordis: et illa de causa virtutes debilitentur: et dissolvitur reuma: quare infirmus velociter et subito ad mortem inde poterit pervenire cognoscendo quod si assidue fetidam suspenderit ad collum patiens apostema vult vel si qui natus confert ei valde ex sui natura et proprietate.

¶ Ca. xiiij. quod est de apostematibus accedentibus canne pulmonis.

¶ Riuntur etiam quedam apostemata in canna pulmonis quemadmodum in meri fieri consueverunt:

et omnia ista apostemata: siue que sunt in meri: siue que in canna pulmonis oriuntur: sunt punitiva et multi nocuenti. Et si hec apostemata non perveniunt ad magnam magnitudinem sicut talia apostemata que in largis locis nascuntur: hoc non est nisi propter stricturam loci: quia non possunt in eisdem locis dilatari. Sed sicut dictum est in apostematibus epiglotti de causis: signis: et curis: sic et in istis que in hoc oriuntur membro intelligere debes excepto quia hec membra scilicet canna pulmonis et meri: propter siccitatem et maciem ipsorum non recipiunt humores qui sunt grosse substantie valde. Et propter hanc maciem que est in canna pulmonis quando in ipsa oriuntur apostemata: creantur amigdale ex locis suis que sunt obviates aeri: et absque dubio hac de causa inde oritur tussis falsa: eo quod non inuenit aer obstaculum et obviatorem: quare inde hoc accidens habet provenire. Et quoniam in meri accedit hoc apostema. inde duo magna nocuentia habent provenire. unum est difficultas deglutienti: et aliud est intensus loci dolor: et quando certus fueris quod in aliquo predictorum membrorum fuerit apostema: non tardabis flamma illo modo propter brevitatem temporis huius egritudinis: ponendo postmodum super locum ea que habeant ipsum apostema spargere subtilizando et resoluendo: et fac eum gargarizare aquam rosaceam cum decoctione de cassia fistula et rosarum. Et iste etiam et ista commiserunt apostemati canne pulmonis: et specialiter odorare ipsa calida: et aere predictorum calidum

duo
ma-
gna
nocu-
menta.

Liber

intus trahere inspirando mol-
tificando corpus cum his que
humori peccanti tibi magis vi-
debuntur expedire. Et dico cer-
tissime: et hoc habeas pro con-
stanti: quod in his apostemati-
bus et in omnibus alijs existen-
tibus intra corpus somnus est
pessimus et nocivus: et pro tan-
to quantum eum removere po-
teris ab eodem tantum illud fa-
cere debes donec humor ad dis-
solutionem ceperit devenire: ci-
bando eum subtiliter absque in-
terfusa molestia: et extrahere eum a
somnia pacifice et quiete: recita-
do ei nova delectabilia atque pla-
cida: et si ista non sufficerent: fac
ei omnia que ipsum a somno
poterunt removere. Quare si iu-
venis fuerit et tempus estatis:
fac eum odorare canforam: quia fa-
cit eum vigilare absque molestia
et impedimento: et si senex fue-
rit et tempus estatis: sufficit ei
tantum odorare aldeheben. id est
Alde-
hebe-
sticados cum aliquantulo canfo-
re: et quod facit sticados facit ru-
ta. Et quemadmodum somnus
adiuvat apostema fortissime
dissolvere: quando est in decli-
natione et in via dissolutionis:
ita et ipse somnus quando apo-
stema est in principio et in via
generationis et confirmationis
potentissime adiuvat ad ipsius
confirmationem et augmenta-
tionem: et sic est causa sue mor-
tis. Et iam superius tractavi et
mentionem feci de apostemati-
bus que in istis locis oriuntur:
eorum curas sufficiens ordinavi.
Quare cum ad brevitatem
intendamus curas singulares unius-
cuiusque omitto: et eorum acci-
dentia: eo quod cura unius est

quasi cura omnium aliorum.
Et propter hoc non posui curam
squinantie scilicet illarum que de-
bet fieri cum incisione canne pul-
monis ad quantitatem forami-
nis naris vel parum minus: et
illud omisi: quia est difficile val-
de: nec tempore meo vidi aliquem
qui eam fuisset exercitatus: sed
quando discipulus eram in hac
arte: volui perscrutari dicta mo-
dernorum huius artis in hac
causa qui dicunt quod Gal. nul-
lam fecerat mentionem huius
cure: sed inveni fuisse: eo quod
G. ipsam posuit ubi precepit in-
cidere scissac: et scindere cannam
pulmonis: et propter hoc volens
experimentare sumpsi capream
vnam: et incisi corium: et pellicu-
lam que est subtus: et de canna
pulmonis etiam aliquid minu-
lupino et lavabam vulnus cum
aqua mellis quotidie: et quan-
do vulnus incipiebat cooperiri
carne: desuper spargebam pul-
verem subtilissimum nucum ci-
pressi donec fuit liberata. Sed
quia meo tempore non vidi ali-
quem qui hanc fecisset: propter
hoc eam nolui primo ordinare.
Et accidit quandoque canne pul-
monis debilitatio vocis propter
multam vociferationem: vel pro-
pter intensum laborem: et illa de
causa ibi oriuntur granula par-
na: huic cure sufficit gargariza-
re aquam rosaceam. Et debili-
tatur etiam vox propter ingros-
sationem que fit a multa insu-
sione humiditatis statis visco-
si in pelliculam canne pulmo-
nis: et huic cause sufficit desicca-
tio.

Capitulum. xv. Quod est de

raucedine vocis.

Cura vero huius
egritudinis est
comedere aliqd
de raphano cum
modico zuccari:
et ius etiam cau-
lium vel brodin-
eorum in hoc casu confert mul-
tus. Et oritur quadoq; hec egri-
tudo ex asperitate et siccitate can-
ne pulmonis. Et cura illius est
comedere amigdalas excozia-
tas dulces cum succo liquiricie.
Et postquam deriuat⁹ sum⁹ ad
tractandum de raucedine vo-
cis que fit ex influxione humi-
ditatis slegmatis viscosi: in
cannam pulmonis que descen-
dit a cerebro vicio reumatis vel
catarrhi: et hoc non solum medici
sciunt: immo etiam et vulgares
istud intelligunt et cognoscunt
nunc anteq; intendo tractare de
raucedine que vt vicio alterius
egritudinis sicut accidit ex stri-
ctura gule cum aliqua instita:
vel sibi simili intantum quod
costringitur inde nervus retro-
gradus et comprimitur et sequi-
tur raucedo. Et fit etiam a cau-
sa intrinseca scilicet ab opilatio-
ne facta in ipso nervo retrogra-
do: et hoc fit raro et in minori par-
te. Ergo studeas festinater inu-
gere locum stricture cum aliqui-
bus oleis resoluiuis si egritudo
fuerit antiqua: sicut cum oleo
nucum antiquarum et oleo de
iasemino et de narciso cum pin-
guedine anatis. Et pre omni-
bus istis expertus sum pingue-
dinem storacellorum qui come-
dunt olivas. Sed si egritudo fue-
rit recens et in principio sufficit
punc inunctio cum oleo rosaceo

aromatizato. Si autem iam tras-
ierit egritudo. xx. dies: tunc vii
debes predictis oleis mixtis. Et
non obliuiscaris subtiliare re-
gimen infirmantis: et ipsum di-
minuere: quoniam si sic feceris
recupabit vocem infirmus oino
domino concedente: sed si lesio
aliqua facta fuerit in vijs vocis
ex dicta strictura: cura eius tunc
est impossibilis. Et fit etiam di-
cta raucedo ex apostemate fa-
cto in nervo retrogrado. Et cu-
ra eius est cura predicta: subti-
liando regimen. Et si superius
nominavi olea plura et diuersa:
et in vnum collecta huic egritu-
dini conferentia non credas
me fecisse illud absq; preuisio-
ne et cautela: quoniam omnes
medicines que operantur intrin-
secus vel extrinsecus si fuerint
plures vnius coplonis et vnius
nature: et in vno gradu simul mix-
te: reperiunt maioris virtutis et
efficacie in omnibus egritudi-
nibus: quam si dederis vnā solā
illius coplonis et nature: et illi⁹
grad⁹ in vno eodē pōdere: vbi Gra-
g⁹ a: qm si recipies medicinas
vnā simplicē que sit calida vel
frigida: siccā vel hu. in pncipio
scōi gradus: et decōposita sum-
pseris in eadē quātitate: que in
illo eodē gradu fuerit pplona-
ta: inuenies cōpositā longē ma-
ioris efficacie q̄ simplicē intā-
tum quod. 3. vna de cōposita
plus operatur quā. 3. l. de sim-
plici: et hoc non recipitur solum
in virtutibus p̄is: verū etiā in se-
cundis et tertijs: certissime istud
idem inuenitur: et quāuis cau-
sa huiusmodi sit manifesta: tñ
ipsa ad presens omitto trēdēs
breuitatez seruare: sicut in prin-
cipio hui⁹ libri promisi: nihil illo

Gras
dus.

Liber

minus hec et alia in sequenti-
bus vilia ero rememorat⁹ deo
concedente: et iam superius me-
morati quod opilatio fieri po-
test in neruo retrogrado: sicut i
alijs nervis fieri consuevit: ex
qua rancedo oritur generatur.
Nervi optici. Et etiā in duobus nervis opti-
cis a quibus lux oculis delega-
tur fit opilatio: et intantum qd
quando clauditur oculus vnus
nullatenus pupilla alterius di-
latatur. Et quando sic est medi-
ci sunt desperati de cura huius
egritudinis: hoc iam declaratū
est in tractatu oculorum. Sed de
hoc quod medici dicunt quod
cura aliqua non p^{ro}dest in illo
casu nullatenus sum cum eis:
nec eis assentio v^{el}lo modo. Et
sicut dico de ista opilatione: ita
dico de opilatione facta in ner-
uo retrogrado: quod cura non
est imp^ossib^{ilis} omnino: inmo me-
dicine p^{ro} certo eis debent valere
et eos iunare si debite exhibean-
tur. Quare inungere debes lo-
cū cū predictis oleis simul mie-
tis: non omittendo purgationē
v^{el}lem toti⁹ corporis: et etiam par-
ticularem capitis: sciēdo quod
materia egritudinis non trahi-
tur a capite nisi medicine et vir-
tus ipsarū illuc deferantur: vnde
de consulo vt alie a dictis medi-
cinis preparantur que deferant
virtutes ipsarum ipsi capiti ve-
lociter propinando eas distem-
peratas cum aqua mellis: et hāc
viā et doctrinam adinuenerit pa-
ter me⁹: et fuit valde bona: et post
quam ipse obiit ego posui alius
nunciam delatorem medicina-
rum ad caput: quamuis de hoc
cum eo minime fuisset locut⁹.
Et non diffidas omnino quan-
do beneficium et iunamen ista-

Aqua
mell.

rum medicinarum non appa-
ruerit velociter et subito: quoniā
aliquando excitando: ipsas nō
tantum signum aliquod bene-
ficij et iunaminis apparebit: sed
interdum liberabitur subito
deo dante.

Ca. xvi. Quod est de pustulis
in meri seu in ysofago.

Et oriuntur pustule in
meri ex comestione re-
rum acutarum: sicut
est sinapis et similia:
vel ex assumptione medicina-
rum fortū et acutarū que recipiunt a
medicis ad occidendum san-
guisugas existentes in gula. Et
fiūt hac de causa ibidem pustu-
le rubee parue et minute. Et cu-
ra huius est succus requilitie
cum mucillagine: scium citro-
niorū cū aqua rosacea dissolutū
rū retē⁹ in ore et paulatine sug-
gēdo et labēdo deglutire.

Ca. xvij. Qd est de corruptio-
ne et putrefactione in gula et me-
ri: et eorum p^{ar}tibus adiacentib⁹
in tempore epidimie.

Oritur etiā i istis
membris et i suis
partibus adiacē-
tibus putrefactio
tempore magne
epidimie et pesti-
me mortalitatis: sicut i alijs mē-
bris fieri consuevit: quare ptes
gule corrūpunt. Et hoc nō acci-
dit nisi qñ ē epidimia pestifera
pestima et maligna: et nō est mi-
rū: qm aliqñ in tali tpe corrū-
punt nervi pedū qui sunt mem-
bra solida et cadūt. Et qñ tracta-
bo de epidimia: et de egitudine
bus que fiūt in ipsa: et de suis

accidentibus: tunc curam omnium ponam cum adiutorio dei.

¶ Capitulum decimum octauum
Quod est de priuatione sensus et motus et relaxatione meri et yfologi.

Accidit etiam aliter quando in neruo illo in quo insita est virtus deglutendi spes relaxationis et priuationis sensus et motus. et potest etiam hoc nocumentum euenire in ipso neruo a quo dictus neruus recipit influentiam et virtutem sensus et motus. Et hoc ei accidere potest propter frigiditatem complexionis sue. unde paratus est recipere dictam lesionem. Et hoc ei contingere potest: aut ex assumptione narcoticarum medicinarum: aut ex potatione aque frigide in magna quantitate: et specialiter illis qui non sunt assueti bibere eam: et potest aliquando hec egritudo subito euenire: et interdum paulatim efficitur. Et quando fit ex potatione aque multe frigide: tunc fit subito. Et quando continue et paulatim usus fuerit frigida: tunc successive et paulatim huiusmodi egritudo efficitur: et quando sic est: incipit cum dolore leui: et cum difficultate deglutendi que paulatim et successive augmentatur donec deuenerit ad priuationem deglutendi perfectam. Et hoc accidens quando accidit est pessimum valde: quoniam infirmus non potest vlllo modo cibum nec medicinam deglutire: quare oportet cum omni sollicitudine procurare ad eius sanitatem recuperare.

randam: aut in breui morietur.

Et quando ad hoc deuenit: curatur pluribus modis. primus ^{primus} modus est ut apponas canulam ^{cana} argenti vel stanni in gulam. Et sit canula habens caput quod ponitur intus in ore strictum: et illud quod remanet in manu a parte exteriori sit latum valde. Et scias quando appones canulam in gulam: mouebitur stomachus ad subuersionem et vomitum naturaliter quare eam tunc subtrahere debes: et stare donec cesset vomitus: et iterum eam intus ponere: et cum subuersio et vomitus vel motus superuenit subtrahere: et sic facies donec ex consuetudine remoueat. subuersio et motus: et quod sit absque abhominacione infirmus ex appositione ipsius canule. Et tunc sicut dictum est pone latus strictum intus in gula: tenendo latus amplius in manu: et inde lac proice recenter multum: aut pulues ex farina tritici: tantum ex aliquo istorum quod inde possit infirmus nutrir: studendo semper in remouendo causam egritudinis cum quibus tibi videbitur conuenire: cognoscendo quod ex tali cura sequitur non modicam nocumentum: scilicet quod inde debilitantur virtutes membrorum gule omnes. Secundus ^{Secundus} modus ^{cura} curationis huius egritudinis est ponere infirmum nudum in tina lactis: quod sit tepidum et recenter multum: aut in tina plena ex pulibus farine tritici que sint liquide cocti. quoniam optimo quorundam medicorum est ut illud nutrimentum ingredietur per partes inferiores corporis: et etiam per poros totius corporis ipsius.

Libet

Tertius
tia cu-
ra.

sed hec opinio debilissima val-
de existit atq; frivola. Tertius
quidem modus est: et est rectus
certus: atq; verax: scilicet quod
tali modo nutritur infirmus ab-
q; dubio: et est talis: scilicet ut re-
cipias lac vel pulvis ex farina
tritici liquide decoctas: in vesti-
ca vna capre: vel eius simili: et
sit in collo ipsius ligata vna ca-
nula argenti ad modum cliste-
ris: et facta mundificatione in-
testinorum perfecta cum cliste-
ribus absterfuis et mundifica-
tibus: pone dictam canulam, in-
tus in ano: et exprime dictam ve-
sicam diligenter cum manu: do-
nec totus lac vel pulvis in inte-
stino recto ab infirmo recipiat:
et sic inde dictum intestinum su-
gendo recipit nutrimentum: et
ab ipso aliud intestinum sibi co-
tiguum rapiendo sugit: et ab il-
lo aliud donec sic successine ad
fundum stomaci dictum nutri-
mentum habet deuenire: inde
stomachus recipit quod sibi con-
uenire videtur: et ab eo nutrit.
Et iam quidam reperiuntur me-
dici qui nituntur probare quod
nutrimentum nullatenus reci-
pi potest per clistere in intestinis
ut ad stomachum possit deueni-
re: et hec per dicta Gal. qui dicit
quod clistere iniectum per infe-
riora in intestinis non potest vl-
lo modo ad stomachum pertin-
gere et deriuare. Et sic arguendo
affirmant quod nec nutrimen-
tum inde iniectum vllo modo ad
stomachum poterit peruenire:
sed isti tales decipiuntur et errant
comparando et equiparando me-
dicamina iniecta per clistere nu-
trimento predicto iniecto secundum mo-
dum determinatum: quoniam
certum est quod violentia et im-

Gale.

pulsio que est in clisteri non est
tanta neq; ita fortis: quod pos-
sit medicamina iniecta per ipsum
vsq; ad stomachum proicere et
delegare: eo quod virtus attra-
ctiua intestinorum et stomachi
ipsa medicamina abhorret: et
propter hoc non attrahunt: sed
expellunt: sed cum corpus indi-
geat nutrimento vehementer et
intestina a fecibus competenter
sunt depurata: ideo nutrimentum
inde iniectum virtute attracti-
ua in ipsis fortiter viget attra-
hitur de intestino ad intestinum
vsq; ad stomachum. Et neq; in
medicaminibus clisteriorum re-
peritur virtus vbi habeant asce-
dere a partibus inferioribus ad
superiora naturam: sicut inuenit
in colera acutissima que quando
descendit: aliquando interi⁹ vsq;
ad fundum ani. et ibi facit magnam
punctionem: et voluntate egeret
di: sicut dicit Gale. potest esse qd
homo se abstinere et retinere, pro-
pter aliquam necessitatem: vel quia
est in platea associatus: vel in me-
sa. Quare illa colera redundat
ad superiora: et sic ascendendo po-
test vsq; ad stomachum deuenire.
Et cum sit odiosa et abhominabi-
lis per superiora vomendo eijcit.
Et quomodo non possumus imagina-
ri quod lac et ius gallinarum: et pul-
vis iniecta per clistere sicut di-
ctum est quod virtute attractiua forti-
mediate intestinorum et stomachi
non possint vsq; ad stomachum de-
intestino ad intestinum perueni-
re: cum semina que existunt in
olla vel aliquo vase terreo existe-
te iuxta aquam attrahant nutri-
mentum et humiditatem mani-
festissime vltra ipsum vas. Tunc
vsq; iam determinari modos nu-
tritionis huius patientis: quorum
hic ultimus

hic vltimus conuenientiō: et ve-
rior: et magis eligendus a me esse
indicatur. Nūc autē ingeniū cu-
rationis hui⁹ intēdo hic breui-
ter pertrahere. Et dico q̄ est ne-
cesse inungere locū exterius cu-
oleis aromaticis et subtilis sub-
stātie que nō habeāt superflua-
caliditātē: sicut est oleū rosaceū
factū ex oleo oliuarū: et oleū de
salsellino: et oleum amigdalārū
amararū: et hoc fiat s̄m q̄ medic⁹
egritudini videbitur expedire
scilicet inungere locū cum vno
illorū simplr: aut simul mixtis.
Et vbi ordinari ponere lac vel
pultes: in illo et eodem casu po-
tes adco bene assuescere brodiū
pullorū: vel turturū: vel colūbo-
rū masculorū: sed illa principa-
li ter ordinauerā: eo q̄ hoies isti⁹
partis illis frequētius vtūtur: et
etia q̄ in hac egritudine sunt
loco cibi et medicine valde in-
naturae. Et est necesse vt oia pre-
dicta sint tepida: et studeas enī
omni sollicitudine: vt nō sint fri-
gida nimis actu: neq̄ calida
actu in excessu: quoniam cibi: et
medicine q̄ sunt actu iminēse
seu superflue caliditatis: habēt
destruere calorē naturalem: qui
quidē calor est instrumētū oim
virtutū corporis: et est ipse calor
naturalis sicut agēs: et calefac ce-
rebrū cū rebus aromaticis sub-
tilibus rēperate caliditatis. Et
id quod magis laudatur plus
est expertum in hoc casu est bal-
samū. et si nō posses balsamū cō-
petēter habere inuenies de car-
pobalsamo: quāuis apud nos
difficilius reperiat̄ q̄ ipsum bal-
samum: et iterū oleū de granis
pini cōmēdat̄: et similiter oleū
de alchaoen. i. de cotula fetida
multum valet. Et si in qualibet

vincia alicuius predictorū oleo-
rū ponatur aut. j. optime: et pu-
re ambre: erit effectus maioris
valde et tutioris in omnib⁹ deo
dāre. Et postq̄ breuiter expedi-
tus suz de egritudinibus colli:
nūc intēdo determinare de his
que sibi contigue existant: sicut
est pulmo et meri.

¶ Tractatus vndecim⁹ de egrit-
udinibus pulmonis: et est cōti-
nens capitula tria.

¶ Cap. j. Quod est de egritudi-
nibus pulmonis.

Cire debes
q̄ pulmo est
mēbrū poro-
sum et spon-
giosum val de pul
de: et q̄ i suis mone
porositati
bus inueniū-
tur anuli si-

miles anulis cāne pulmonis: q̄
tendūrysq̄ ad extremitatē ipsi⁹
pulmonis: et inde vadit aer: ser-
anhelitus per totū pulmonē. et
hec experiētia probatur in ani-
malibus mortuis: scilicet sufflā-
do fortiter intus per cānā pul-
monis: inflabitur enim pulmo
totus manifestissime: et cum in-
de aer exierit: detumescendo cō-
trahitur pulmo: et simul partes
eius constringuntur. Et descen-
dit etiam aliquando flegma et
catarrus a cerebro ad pulmonē
et exinde prouenit tussis et stri-
ctura anhelitus. Et cura huius
est mūdicare corpus a flegma-
te cum pulpa coloquintide et si-
milibus: et confortare caput cū
aromaticis calidi et siccis. sicut
sunt gariofili: et macis: et cina-
momum electum: et consuetudo
est conficere emplastrum ex pre-
dictis et ponere super caput.

Abhomeron.

8

Nota
cura.

Libër

Sed ego expertus sum quod facere puluerem ex istis subtilissimis: et spargere super caput est longe maioris efficacie et effectus in hoc casu: et hoc fuit dictum et consilium patris mei in fine sui sermonis. Et ego expertus sum quod recipere de vna: quasque dictarum specierum per se: et subtiliter quolibet puluerizare singulariter: et miscere eas omnes simul cum aliquibus ex istis succis prout complexionem et naturam cuiuscunque infirmus magis videbitur convenire: scilicet si hyems fuerit cum succo de naphana: id est mente: vel cum succo merzanzium: id est maiora: ne: aut cum succo de berëgeme: scia: id est basiliconis gariofilati: et si tempus fuerit calidum et febricitauerit infirmus: tunc misceo dictas species solum cum aqua frigida: aut cum aqua rosata propter sui aromaticitatem: et est melius: et facio eas ericari: et postea iterum eas puluerizare: et demum super caput spargere quoniam sic faciendo virtutes earum melius simul coadunantur et ununtur. Et quia hoc experimentum sic pluries et pluries probavit: propter hoc ipsum collaudando pre ceteris recomendo. Et est conveniens ut alteres complexionem infirmi convertendo ipsas ad naturam siccitatis cum aliqua caliditate: et hoc fieri potest cibando eum passeribus assatis et turturibus: vel ipsis factis in tassea: et similibus. Et scias quod flegma quod descendit in pulmonem non de facili inde potest exire. Et hoc ideo quia aut illud est flegma subtile et liquidum valde: ita quod pulmo non potest ipsum exterius expellere: eo quod

quando anhelitus et aer spargitur per pulmonem dividitur dictum flegma et infunditur et imbibitur in ipsum: quare aer erit: et illuc sic imbibitum remanet: vel erit illud flegma grossum et viscosum valde. Quare propter sui viscositatem intantum adheret ipsi pulmoni quod non potest inde expelli: nec evacuari: ergo si cognoveris quod illud flegma sit liquidum et subtile: studeas ipsum ingrossare toto posse: et hoc facies recipiendo ex dragaganto albo: et gumma arabica alba: et pillulas fac cum decoctione minubarum et unam teneat post aliam continue in ore. Et quod inde eliquatur et dissolvitur paulatim degluriat. Sed si sciveris quod flegma sit grossum et viscosum tunc fac istas pillulas. R. amigdalorum: et succi liquiritie: et beseartusba. quod est flania in lingua hispanie: et pistetur omnia. et misceatur cum sirupo facto de cortice citrorum: et fac pillulas: et teneatur sub lingua: et si fuerit ultra me viscositatis: misceantur cum sirupo centauree minoris optime decocto: et fiant pillule ut dictum est: et teneantur in ore: et abstineat a multa repletionem cibi et potus: et non comedat fructus nisi illos quos dicam.

¶ Capitulum secundum. Quod est de apostemate pulmonis.

Oritur in pulmo ne aliquando aqua sicut in aliis membris accidere consuevit. Et illud apostema fieri potest ex vno humore solo aut ex pluribus

Expi-
mentum
est.

Sed secundum naturam sui corporis impossibile est in ipso fieri apostema ex solo flegmate propter conuersionem continuam flegmatis cum ipso pulmone. Neque ex sola colerica propter subtilitatem sui: et propter largitatem pororum corporis pulmonis non potest ibi diu permanere: quin inde defluat et discurrat: quare ille humor ex quo oritur hoc apostema est sanguis: et hoc est quia grossitudini aliquantulum pertinere videtur: quare ibidem potest aliquando diu permanere: et non est etiam pulmo sic assuetus ipso quin possit ex ipso ibidem fieri apostema. Et scias quod pulmo est omnino absque sensu: et si habet est occultum valde: sed illa pellicula que est circumdans ipsum: quamuis sit subtilis valde: tamen nervosa existit: unde sensum habere probatur: et iterum est sciendum quod pulmo et sue pellicule sunt absque nervis: sibi ferentibus et prestantibus motum: et cum mouetur non mouetur per se: sed motu pectoris. Et dicunt quidam medicorum quod si pulmo haberet sensum perfectum hoc est si esset perfecti sensus: ad ultimum languesceret propter sui motum continuum: eo quod vita animalium existit in anhelando seu inspirando aerem et expirando. Sed hec opinio mihi frivola atque omnino vana videtur: eo quod pectus est magni et perfecti sensus atque acuti: quia ad ipsum nervi magni multi derivantur: et continue et assidue moventur: et movendo se movet etiam pulmonem: et tamen non fatigatur nec languescit: quare ratio et opinio predicta vacua et nulla esse videtur: sed hoc non intendo

ad presens in hoc loco solvere: et declarare. Immo redeo ad illud quod preterministi: et dico quod quando apostema est in pulmone: tunc infirmus patitur continue striduram anhelitus validam atque fortem: et acutam febrem et continuam propter vicinitatem ipsius pulmonis cum corde: et tussim violentam: et impetuosam: et facies eius est rubea valde: et specialiter poma maxillarum: et anhelitus eius est frequens et velox atque calidus valde: sed cum hoc est mediocris inter magnitudinem et parvitatem: et pulsus ipsius est velox et frequens: ita quod valde subito una percussio aliam sequi videtur: sed non ex necessitate pulsus durus esse reperitur in hoc apostemate: quod vis de natura apostematis talis esse deberet. Sed quia pulmo est membrum molle: ob hoc oportet quod pulsus ad molliem habeat declinare: et quia non est nervosum etiam: et hac de causa multa talia accidentia occultantur et annihilantur que apparere deberent quantum est de natura apatis que non apparent: et hec est causa quare durities pulsus non reperitur in hoc apate quando est in carnositate ipsius pulmonis. Sed si apostema fuerit in pellicula que est circumdans ipsum: tunc pulsus habet ad duritiem pertinere: sed est omnino absque dolore. Et quando febrem videbis acutam: et tussim violentam: et cum tussi aliquid non sereabit: et omnia signa que prescripta sunt: in unum collecta fuerint: pro certo habeas quod apostema est in pulmone. Et iam supradictum est quod istud apostema non fit ex puro flegmate: neque ex colera

Pulmo molle membrum

Liber

Simpliciter generatur ex sanguine: vel ex sanguine et colerica mixtis: et est longinquum etiam valde quod apostema oritur in pulmone ex melancolia eo quod pulmo eam odit et abominatur valde propter ipsius grossitatem et acetositatem. Et scire debes quod pulmo non nutrit nisi ex sanguine subtili claro rubeo atque lucido. Ergo postquam videris infirmo omnia superscripta signa in vno collecta slobotoma ipsum: consideratis tamen conditionibus notis scilicet etate: complexionem: tempore anni: et regione. Et in summa dico quod vno non est minuendus quando sic est. Sed pulsio esse debet in minuendo plus vel minus: prout melius videbitur convenire. Sed slobotomia esse debet ex basilica dextri brachii vel ex saluatella manus que in arabico dicitur aziffac. Et sit studium tuum in cibando eum ex rebus que non excedant in frigiditate superflue: sed sint confortantia dupliciter. scilicet cum aromaticitate et spiritibus myrti humide. Et subtilia regimen ei dandum ei solam aquam ordeii ordinatam factam et colatam. Et si fuerit debilis virtutis vel nature non transeas ultra panatam: et fac eum abstinere ab omni specie carnis omnino: quoniam si sic feceris remouebitur apostema: et liberabitur infirmus totaliter deo dante. Et iam videre potes manifeste quod deus sublimis et gloriosus propter hoc pulmonem creauit cum substantia rara: et canalibus largis et dilatatis: ut superfluitates et viscositates inde valeant faciliter pertransire. Et quia ipse pulmo vicinus cordi existit. Quod quidem

cor est membrum sicut iam scimus: si quod est conseruationum vite in omnibus corporibus ex suo spiritu vitali qui in eo quotidie generatur et conseruatur. Et quod seruatur huic spiritui est anhelitus. Et cor secundum dictum philosophi est principium et radix omnium virtutum totius corporis: ab ipso fit effusio et delegatio omnibus membris. Et quidam sunt qui dicunt quod cor non est radix et fundamentum nisi virtutis vitalis solum: et epar virtutis naturalis: eo quod per ipsam totum corpus nutrit et augmentatur: cerebrum sicut per seipsum solum est principium et radix spiritus animalis et ab ipso procedunt virtutes sensus et motus. Sed hee opiniones non sunt medicine multe utilitatis: nec est res necessarium omnino medico ad sciendum ipsam: eo quod est res difficilis et obscuravalde: et propter hoc fuit hec contentio et disputatio iam sunt mille anni inter quosdam. Sed id quod necessarium est ad sciendum in arte medicine: et absque cognitione cuius non est medicus nominandus est certissime scire et cognoscere. Cor est fons et principium spiritus vitalis et vite in animalibus. Et quod quiescente motu cordis cessat vita omnino. Et quod cerebrum est fundamentum et principium spiritus animalis. Et si aliqua de causa cerebro accideret solutio continuitatis moriretur animal in breui. Et epar sicut est origo et fons spiritus naturalis: in quo est radix et principium nutritionis: et ab ipso tanquam a fonte et iugine hec virtus omnibus membris dirigitur et delegatur. Et si accideret ei solutio continuitatis: non diu animal

Aziffac
 fac sal
 uatella
 manus.

tum vita posset permanere: quous
nō ita cito moreretur: sicut si in
supradictis duobus mēbris ac-
cideret et eueniret: et causa hui⁹
est q: materia virtutis cordis est
spūs vitalis: qui quidem spirit⁹
est instrū vite in omnib⁹ mem-
bris: sicut dictū est. Quare qñ de-
struitur ei⁹ operatio cessat vita
omnino: sicut qñ remouetur vel
cessat lux solis vel lampadis se-
quitur tenebrositas et obscuritas
subito et incōtinenti. Et hoc idē
dicim⁹ de cerebro. Sed quāuis
epar sit princeps spūs natura-
lis: et ab ipso, ceteris mēbris di-
rigatur: sicut ab alijs duob⁹: scz
corde et cerebro sui propriū spiritus
diriguntur: tñ cum isto spū na-
turali vadit sanguis ad omnia
membra nutrienda. Qui quidē
sanguis indiget conuersione et
mutatione: et mutatur et alterat⁹
de colore in colorem sū naturā
vntas cuiusq; membri recipien-
tis: quare hic spirit⁹ grosse sub-
stantie existit respectu p̄dictorū:
et hec conuersio coloris in colo-
rem et substantie in substantiā nō
fit nisi in tempore determinato
et non subito. Sed operatio q̄ fit
a duobus alijs p̄scriptis mem-
bris principalibus agitur et ope-
ratur ex subtili substantia corū
dē. Quare si acciderit alicui isto-
rum solutio continuitatis: pri-
uatur subito eorū operatio et be-
neficium absq; mora: sicut clari-
tas dici cessante sole: et etiam in
obscurō cessante splendore lam-
padis incōtinenti sequitur ob-
scuritas et tenebrositas per se
absq; dilatiōe aliqua. Ergo ma-
nifestum est ex p̄dictis q̄ oia
p̄dicta tria membra sunt prin-
cipalia. scz. cerebrum: cor et epar:
eo q̄ non solum habere vident⁹

et reperiuntur virtutem innatā
tantum qua se ipsa regunt: ve-
rum etiam et influentem habere
cōprobantur: ex qua fit influē-
tia omnib⁹ alijs membris corpo-
ris: et sine qua diu membra per-
manere nō possent: neq; vita in
corpore. Et quodlibet istorū est
in se et per se principale: et nō est
differentia inter ipsa nisi in tpe:
quous p̄ho aristoteli videatur q̄
solū cor sit principale membrū:
et vna ex principalibus causis
ipsius ad hoc cōfirmandum est
q̄ cor est primum membrum qd
generatur in corpore animalis:
et talis questio est philosophica
et naturalis. Sed medicine ni-
hil cōferre videtur. Et ego nō in-
tendo hic declarare nisi ea q̄ me-
dicine principaliter habeāt p̄ti-
nere: et que nocumētis corporis
possunt obuiare. Et quia iā elō-
gatus sum hucusq; appria intē-
tione: nūc ad presens ad ipsam
redire intendo. Et dico q̄ ppter
colligantiam et vicinitatez que
est pulmonis ad cor febris q̄ fit
ppter apostema pulmonis est
pessima valde et acuta: et ob hoc
natura conatur toto posse ad ex-
pulsionem nocumentorū facien-
dam quam citius potest. Quare
re euacuo que fit p̄ flebotomiaz
est necessaria valde in principio
huius apostematis: et hoc secu-
re fieri potest: eo q̄ hec egritudo
acuta est et brevis: propter mol-
liciem substantie corporis pul-
monis: et propter caliditatē ipsi⁹
quam habet a vicinitate cordis
et a colligantia ipsius: et quibus-
dam apostematib⁹ aliqñ accidit
strictura et coarctatio fortis anhe-
litus. et hoc fit vna duarum cau-
sarum: aut ex nimietate putre-
dinis facientis stricturā anhe-
litus

Qd
phic⁹

Libër

**Cura
re leui
ter.**

rus: sicut sepe contingit in apostematibus epatis: aut ex cōuersione humoris in sanie q̄ fit ppter grossitudinem membri et obedientia humoris: ut est sepe videri in plenresti. Sed apostema pulmonis semper fit cū strictura forti et cum magnitudine febris. Et curatio huius leniter efficitur et complete. et hoc propter raritatem membri et largitatem viarum. Et quando apostema non resoluitur: impossibile est quin vna duarum causarū eneniat: videlicet solutio continuitatis in pulmone: vnde fit febris ethica et consumptina: aut ericatio substantialis humiditatis pulmonis: ex qua fit defectio et pthysis: et in arabico dicitur alcal. Et quando istis accidit inflatio pedum tūc mors est vicina. Et si dictum apostema ad sanie deuenierit: et in sui exitu laudabilis apparuerit sanies alba scilicet et mediocriter spissa absq̄ odore malo: prolongabitur egritudo: et fiet cronica. Sed si non fuerit alba: nec substantie mediocris: et color eius ad rubedinē declinauerit: adhuc longior efficietur. Et si ad nigredinem deuenierit: scias pro certo quod infirmus morietur. et etiā si post nigram albam et laudabilem spuerit: non pro tanto est confidendum quin ad vltimū moriatur. Et scias quod solutio continuitatis que fit in pulmone est difficilis valde ad coadunandum et consolidandum propter continuum motum ipsius: et propter ipsius substantie raritatem: cognoscendo etiam quod pulmo est membrum maximi instrumenti. Quare si apostema eius sanie generauerit:

et ipsa sanies fuerit viridis vel nigri coloris: morietur infirmus omnino infra .xx. dies. Sed si sanies predicti apostematis alba fuerit: prolongabitur infirmitas tempore longo absq̄ liberatione et euasione secundum sententiam medicorum: et fit inde ethicus et pthysicus cum screatione continua et tussi inseparabili: et diminuitur caro eius continue et paulatine: et conuertitur ad colorem fuscum: et tantumma crescit et extenuatur donec cutis eius efficitur tota rugosa et contracta: et oculi eius sunt concaui: et nares acute: et ungues incuruantur: et ad vltimum nō potest palpebras superius eleuare: et hoc non accidit propter somnum: sed ppter defectum virtutis non potentis ipsas eleuare. Et cum ad hanc deuenierint dispositionem: tunc mors eius est vicina. Et multi ex istis de pulmone sanguinem eijciunt et nō moriuntur pro maiori parte nisi post inflationem pedum ipsorum. Et quibusdā ex istis accidit fluxus ventris propter debilitatem virtutis retentine: vel propter debilitatem virtutis immutative: et tunc velociter moriuntur. Qd si dictum apostema sanie non procreauerit tunc flobotomia cura est ei perfecta: et liberabitur cum ea deo dante: et subtiliare regimē in hac egritudine confert multum quemadmodū supra dixim⁹. Et assuescat infirmus ea que habeant subtiliare et aperire. Et ex istis que experta sunt et plurimum approbata in apostematibus pulmonis alcharscainna. i. panicald vel yin gi et cusbaralbeer idest capilliveris et capilli vengeris quidem

conferunt in hoc casu: eo quod
complexio eorū temperata exi-
stit et ob hoc conferunt pre cete-
ris alijs medicinis in dissoluē-
do apostema pulmonis: et pro-
prietatem habent in omnibus
egritudinibus pulmonis: et cō-
ferunt tussi. Et misce eam predi-
ctis medicinis que habeāt ven-
trez mollificare: sicut est raunt:
sciendo quod istud raunt: quod
isto meo tempore reperitur non
solutz habet mollificare ventrē:
verum etiam ipsum purgare:
Quis illud qđ antiquit⁹ inue-
niebat strigere diceret. **M**e-
dicamē conveniens huic egri-
tudinē. R. liquoritie: et panicald
in aqua carfene: et capilli vene-
ris: et flauie. añ. añ. ij. violarū.
añ. j. raunt recentis. añ. s. q̄li-
bet per se cōquassentur sicut cō-
uenit: et ponant omnia ad len-
tum ignem ad bulliēdum pre-
ter reubarbarum in. xv. 3. aque
et bulliant vsq; ad consumptio-
nem medietatis: et colentur ex-
primendo fortiter: et cū hac de-
coctione dissoluantur añ. viij.
medulle cassie fistule addendo.
3. ij. sirapi de mastice miscendo
huic prescriptum reubarbaruz
subtiliter puluerizatum: et pro-
pina infirmo ad bibendū: quo-
niā hec medicina saniter cor-
pus mollificat atq; purgat: et
nō indiget illa custodia que in
alijs laxativis fieri consuevit:
s; propina ei ad comedendū de
pane. 3. ij. vel. iij. si vis euz vbe-
rius reficere: attendendo quod
quando tu das medicinam la-
xativam siue istam vel aliam:
eam tepidam dare debes: eo qđ
si frigidam dederis actualiter:
nocebit infrigidando calorem
naturalem: et coagulando hu-

mores: et si calidam superflue
dederis inflammabit calor ac-
cidentalē: corrigendo infirmū
ne in somno superflue profun-
detur. Et ego spero in deum qđ
cum hac cura et via erim⁹ suffi-
cientes in dissolutione et cura-
tione huius apostematis. Et
cum videris acuitatē febris len-
tescere et quietam fieri: et anhe-
litus malus nō affuerit: et tussis
similiter mollis et lenta fuerit:
scias pro certo quod apostema
tunc est eliquatum: et cum fue-
rit infirmus ex tali egritudine
liberatus: secure p̄pinquis di-
cere poteris quod optimam cu-
ram in ipso es operat⁹. Et si cū
hoc nō secut⁹ fueris intētionēz
tuā: hoc est qđ a p̄a conuertat ad
sanitē: et cū infirmus spuit sreat
saniet tussiendo: que sanies si
nigra fuerit vel viridis: v̄ istis
coloribus pertineat: nō est spe-
randum nec attendendum in
alleuatione et curatione acci-
dentium infirmi: sed anteq̄ iu-
dices de hoc facto prius cōside-
rare debes tenorē virtutis infir-
mantis: et fortitudinem egritu-
dinis: et dies creticos: et iudica
a principio screationis hui⁹ sa-
niet: qm̄ quāto citius et tempe-
stivius screate cepit talem sa-
niet: citius morietur: sciendo
qđ pro maiori parte principiz
screationis saniet nō fit nisi in
die creatica. Quare dico quod
si sreatio talis saniet fuerit: vel
inceperit in terna die a p̄nci-
pio egritudinis qđ infirmus non
trāserit p̄ maiori pte sextā diē
a p̄ncipio egritudinis: s; si 8⁹
fortis fuerit moriet⁹ i octava die
egritudinis: et si sreatio saniet
iceperit i sexta die: impossibile est
qđ infirm⁹ trāseat decimā diem.

g iij

Liber

Et cum ero locutus de diebus creticis: tunc memorabor de his omnibus tractatu breui. Et sanies illa que coloris est melongiarum vel que viriditati habeat pertinere mixta nigredini: magis mortis est significatiua quam illa que est rubei coloris: et aliorum colorum: eo quod illi colores significant mortificationem in atri caloris. Et scias quod sanguis non exit nisi postquam anima est aperta. Et cum sic est signum est certissime latitudinis et debilitatis nature non potentis digerere et conuertere sanguinem illum ad saniem: quare hic non percipitur esse aliqua digestio. Et cum dico sanguis: non attendas quod intelligam sanguinem purum: sed est mixtus cum alijs humoribus: sed denomino ipsum sic a dominio et a colore. Sed cum sanies apparuerit alba et mediocriter spissa: et exierit leniter et absque difficultate: tunc securus esse poteris quod prolongabit egritudo. Et si studiosus fueris valde in curatio ipsius regendo enim perfecte prout sibi conuenire videtur: proficies ei non modicum: et efficietur vita eius melior atque lenior: et alieniabitur eius accidentia: et sic operabitur infirmus omnes suas virtutes naturales: exercebit artes suas: et possibile erit quod recedente ab infirmo omnia sua accidentia: intantum quod ab omnibus putabitur esse liberatus: et ipsemet se putabit esse sanum perfecte. Medicus autem certissime scire debet: si illa est vera opinio vel non.

medi- O quaz dignus est laude talis
cus di- medicus cum sic operatus fue-
gnus rit faciendo totum quicquid de
lande arte fuerit faciendum. Infirmus

vero taliter permanebit: donec terminus eius fuerit: et talis homo dici non potest absolute sanus nec infirmus. Et regimen saniei apatis pulmonis esse debet cum rebus absteruis et mundificatiuis: et non calefactiuis cum aliqua incisione et desiccatione: sicut est terra sigillata que a proprietate confert pulmoni: et quamvis stipticitatem habeat: pro tanto non amittit virtutem confortandi membra intrinseca: et capilli veneris usus post quartumdecimum diem confert ei: et besbege. i. macis etiam postquam fuerit ablutus in aqua pluries est valde bonus: et cortices citri similiter conferunt valde in hoc casu: eo quod fortitudo virtutis mirabiliter valet in hac egritudine: et he medicine quas diximus multum valent habentibus sanie in pulmone confortando.

R. ergo erynaquaque istarum partes equales: et bulliant in aqua: et propina infirmo ad bibendum cum sirupo facto ex scariolis: aut cum rosis recentibus. Et ex rebus multum conferentibus huic egritudini est hic scilicet vitapias bolum armenum et ponas eum in vase aliquo terreo cum carbonibus ignitis: et sit vas habens coopertorium quod in medio superficie habeat foramen unum: unde fumus possit exire: et asperge ibi aquam rosaceam: et recipiat infirmus illud fumum per os temperate pluries in die: istud confert: quia aromaticum confortando pulmonem et cor: ericcando pulmonem: et regendo cum subtili regimine. Et melius regimen istis est panis bene fermentatus cum zuccaro rosaceo.

Et iam recordatus sum quod

ater meus dicebat mihi: quod
ater suus habuit quēdam hy-
panum in cura q̄ patiebat hāc
egritudinem: et extenuat⁹ fuit
tantum tota caro eius con-
sumpta fuerat: et auus meus
psūm totaliter curauit scilicet
quia cibabat eum pane bene
fermentato. cum zuccaro rosa-
leo: et pane similiter bene fer-
mentato cum oleo oliuarum: et
taliter resumptus fuit: et suam
recuperavit humiditatem: nec
ei superuenit aliquod accidēs
malum: et vixit postea tam lon-
gum tempus quod medicus q̄
curabat eum scilicet auus me⁹
obijt ante ipsum: et postea diu
remāsit in manib⁹ patris mei.
Et obijt ad vltimū ex alia egri-
tudine et nō ex ista. Et mihi si-
militer quando incepti practica-
re superuenit ad manus meas
quidam qui patiebatur talem
egritudinem: et innui ei regi-
mē dictū: et sic recessit tussis ab
eo: et impinguatus fuit: et redijt
ad operandam artem suam: et
ad exercendum omnes actiōes
suas: et sic vixit postea lōgo tē-
pore: ita quod eo tempore fuit
epidimia in illa regione: et ipse
mortu⁹ fuit in ipsa ex febris acu-
ta. Et iam inuenim⁹ quod Ga-
lenns precepit dare tyriacam
magnam in ista egritudine: et
confert multum: lac etiā asine
recenter mulctum: ita quod in-
continenti cum exit ab vbere re-
cipiat eum infirm⁹ nec ab aere
inficiatur. Et quia lac asine et
carnes eius non est licitum sa-
racenis comedere: ideo precipi-
mus sumere lac capre: q̄ sit per-
fecte sanitatis loco eius. Et est
necesse vt propines ei ad come-
dendum crura de hēlo: et me-

dullam de ausēg: et oculos ra-
morum et folia ipsorum. Et vna
passa ad comedendum lauda-
ta est valde in hoc casu. Aqua
vero quam bibere debet sit mū-
da et pura et remota ab omni
mala qualitate. Et ego dico qđ
omnes species carniū sunt ma-
le in hac egritudine. Et q̄ sto-
macus patientis hanc egritu-
dinez est debilis: ideo ei debes
dare de cibo in quātitate tali vt
eum possit digerere absq̄ diffi-
cultate magna. Et dixit etiam
Gal. qđ cancri flumiales opti- Gal.
me abluti ita quod eorum hor-
ribilitas sit ablata et conquassa
ta decoquantur in aqua diu:
postea colentur fortiter expri-
mendo quod illa decoctio mul-
tus valet in hoc casu. Et postq̄
Gal. hoc affirmat certissime cre-
dendum est quod sic sit: cum sit
talis et tantus in hac arte. Sed
hanc non faciunt actionez sua
complexione sed a sui proprie-
tate: eo quod inter complexio-
nem ipsorum et pulmonem exi-
sit similitudo: et quia nō sunt
grosse substantie: et sunt habē-
tes humiditatem i sui comple-
xione: et sunt mundificati hū-
morum: ideo in summa sunt cō-
ferentes in hac egritudine. Et
commendauit similiter Gal. da Gal.
re in hac egritudine troiscos
andaracharon: quoniam sunt
inuatiui valde. Et aliquando
sanies oritur in pulmone absq̄
apostemate: nominato in ara-
bico yaram: quesit quādo adu-
nant humores in corpore pul-
monis qui non possunt vere sa-
nies nominari: eo quod sanies
vera non est nisi in loco in quo
est inflatio atq̄ tumor. Sed sa-
nies q̄ fit absq̄ apate fit ex hū-

Libet

morib⁹ derinatis in pulmone
ab alijs mēbris q̄ inniscant̄ ibi.
Quare mēbrū debilitat̄ int̄m q̄
non potest ipsos a se expellere:
et propter hoc diminutio mor⁹
generatur ab anhelitu in loco
illo vbi humor dictus fuerit in-
niscatus: et continetur hic hu-
mor in commissuris suis. Sed
vera sanies generatur quando
tumesceat pulmo: et inflatur ex so-
lutione continuitatis: que orta
est in eo ex dispositione aliqua
mala innata ei. Et generatur
solutio continuitatis in pulmo-
ne sicut in alijs membris. Et ac-
cidentia propria que accidunt
ex dictis causis est extensio q̄
tussit: eo quod constringitur pe-
ctus super pulmonem: quando
repletur aere. Et possibile est q̄
hec egritudo in pulmone acci-
dat ex vna duarum causarū
quas nunc diximus. Et potest
etiam pulmoni euenire solutio
cōtinuitatis non a seipso: sed a
supfluitatib⁹ malis ibi derina-
tis quēadmodum nunc dixim⁹
de apatib⁹: et pōt similiter i ipō
oriri corrosio ex humore acuto
illuc delato et infuso: q̄ humor
ibi adurit̄ ex calore accidēta-
li: aut ex ira: vel ab angustia et
fatigatione supflua spirituum:
quare ab illo corrodit̄ loc⁹ et vl-
cerat̄. Et cura hui⁹ est cura apā-
tis ei⁹ excepto q̄ hec est gravior
ad curandum: et quod principa-
liter cōuenit in hoc casu: est tē-
perare complexionē: et mitigare
mordicationē cū reb⁹ cōueniē-
tib⁹ sibi: sic cū viscositate semi-
nū citoniorū: et cū decoctiōe iui-
barū et liquiritie: et bibat ipaz:
et fit etiam solutio cōtinuitatis
in pulmone ex forti extensione

Cura.

facta i ipso ab impetuosa et va-
lida tussi: vlt a clamore forti: aut
a superfluo onere atq; grani vl-
tra q̄ sua possibilitas exigit et
requirit: vel ex casu a loco alto
aut exvitatione et impulsione
facta cū pectore valida atq; for-
ti: et isti tales efficiunt p̄lo san-
guinem feruentem absq; maxi-
ma tussi. Et sanguis ille q̄ eici-
tur est lucidus et rubens non
grossus sed subtilis. Et cum di-
co de sanguine feruente: intelli-
ge quod sit ampulosus et spu-
mosus. Et cura horum est pu-
mo flobotomare infirmum ex
basilica dextri brachij: minuen-
do de sanguine put virtus ei⁹
exigit et requirit: et subtiliare
regimē eius multum: et nō exer-
cite: nec moueatur: sed q̄scat:
et caneat a risu: et a superflua
locutiōe: et spiritualiter ab alta
vociferatione: et cum videris q̄
tussis violenter inquietat eum:
precipe ei vt omni modo et in-
genio abstineat ab ipsa toto
posse: et teneat pillulas leues
sub lingua continue: quas di-
cturus sum hic inferius: deglu-
tiēdo eas paulatine: donec mi-
tigetur tussis: et curando tussim
curabitur similiter cā ipa q̄ fa-
cit ipam egritudinem. Qd si cā
fuerit tēsiō scā a supflua reple-
tiōe: cura ei⁹ ppria est flōmia: et
si fuerit casus vel pcussio inun-
ges locū cum oleo rosaceo tepi-
do. Qd si tussis fuerit ex catar-
ro: tūc curād⁹ est p̄lo catarrus
sicut causa primitiua: et antecē-
dēs hui⁹ egritudinis: et medici-
ne q̄ cōferūt i hac egritudine. s.
catarro sunt medicine siptice
subtiles: qm̄ sua subtilitate de-
facili possunt ad pulmonez de-

gare: et stipticitate sua habent
sum et partes suas constringe
et coadunare atque confortare:
superfluitates ad ipsum ve-
nientes recipiat: et seruando viā
anc quam ordinauimus: abs-
dubio non modicū infirmo
officies deo dante. Et iam su-
a diximus quod flōmare de-
es basilicam dextri brachij in
ac egritudine: et mihi videtur
quod facta flōmia basilice flō-
iāda sit vna ex arterijs que eis
magis vicinatur: et subtilia regi-
men eius dando solum ptisanā
ardei: et liga coras eius istitis
nanquam per se ligatiōe for-
i: faciendo euz quiescere absque
labore: et propina ei omni mane
aliquid ad bibendum: quod ha-
beat confortare cum stipticita-
e aliqua: sicut est sirupus rosa-
reus cum aqua dulci: et si aqua
uerit ex fonte qui respiciat ver-
us orientem erit laudabilior: et
extingue in aqua illa calibem
purissimum atque mundum tan-
diu donec ad minus ex aqua di-
minuatur quarta pars ipsius:
sternendo in domo eius folia
vitis et myrtelle et similiū: et odo-
ret citonia et rosas: et ea que ha-
beant cor confortare et dilatare:
ad hoc vt sanguis diuidatur et
spargat ad exteriora corporis:
et nō prohibeas ei somnum: nec
exerceas te multum in pronocā-
do ipsum: sed dimitte illud na-
ture. Et si cognoueris quod hu-
mor a capite dissoluatur: et infe-
rius distilletur ad pectus et ad
pulmonē: et tēpus fuerit hyems
et complexio eius humida et fri-
gida extite: it: tunc ppara ei hoc
medicamen. R. macis partem
vnā: et gariofilorum partem
semis: et piperis nigri partē de-

cimam: fiat puluis subtilissim⁹:
et sparge super partem anterio-
rem capitis: quoniam multum
confert i hoc casu: et specialiter
quādo primitina causa huius
egritudinis fuerit ex catarro.
Et calefacere partem anteriore
capitis temperate quocūq; mo-
do fiat prodest multum in hac
egritudine. Sed si causa huius
catarri fuerit ex aere calido: oīo
abstinendum est ab omnibus
predictis medicinis: nec sparge-
re debes sup caput aliqua que
sint complexionis calide et sicce
in excessu: sed sufficiunt ea que
sunt temperate complexionis:
cum modica siccitate et aroma-
ticitate: laborando in remonen-
do tussim toto posse: cognoscen-
do quod quando totum quic-
quid comeditur et bibitur semel
et absque dilatiōe deglutitur mo-
re solito: non peruenit virtus il-
lius ad pulmonem nisi per viā
resudationis: videlicet eo mo-
do quo videtur in vasis recenti-
bus terreis quando implentur
aqua: quā tunc trapellando et re-
sudando per poros ipsorū exte-
rius ad modum rois effundit
atque manat: et ppter hoc ordina-
mus pillulas ad tenendū cōti-
nue sub lingua: ad hoc vt medi-
camē ipz paulatine deglutiēdo
possit ad pulmonem deriuare: et
virtus harū pillarū esse debet cō-
fortatiua cum modica stiptici-
tate et siccitate: pertinet ad ali-
quam frigiditatem temperatā.
¶ Confectio pillularū conferē
tiū in hac egritudine. R. gum-
mi arabic. et dragg. et semis ci-
te. iorū: et antere. añ. quartā p-
tē. 3. vnus: terre sigillate aur. ij.
terat onū quodq; per se: et ribel-
let: et conficiatur cum sirupo li-

Catar-
rus.

Confe-
ctio
pillul.

Libër

quirittie: et fiant inde pillule ad modum lupini: et teneantur in ore die et nocte: deglutiedo paulatim quod dissoluitur ex eis: et bibat ex his que superius diximus: abstinendo a motibus laboriosis: et a vociferatione forti: et a decubitu in locis duris: et maxime qui non sunt assueti: eo quod quoad infirmus iacet in lecto duro: vene et arterie comprimuntur: quare sanguis inde euacuaturspargitur per totum corpus: et quia forma venarum tam pulsatilem quam non pulsatilem que sunt in pulmone contraria existit forme omnium aliarum venarum totius corporis: eo quod vene pulsates que sunt in pulmone similes existunt omnibus alijs venis non pulsatilibus que sunt in toto corpore: in subtilitate cum sint solummodo vnitunicate: et vene non pulsates que sunt in pulmone sunt duarum tunicarum: et propter hoc arterie pulmonis citius scinduntur et laniantur alijs venis non pulsatilibus que sunt in pulmone: et hac de causa solutio continui tatis que fit in pulmone est praeior et difficilior: valde et periculiosior: ceteris alijs que fiunt in toto corpore et magis remota a liberatione: vel impossibilis: quare studiosus esse debes cum omni sollicitudine ad consolidationem faciendam cum his que diximus: antequam ad saniem habeat devenire: cognoscendo quod si ad consolidationem huius vulneris pulmonis per te infirmus poterit devenire: dignus eris laude et gloria valde ex hac cura. Et non credas quod hoc vulnus consolidetur ex proprio sanguine sicut vulnera aliorum

membro: fieri consueverunt: sed si consolidatur non fit nisi post longum tempus. Et postquam visum fuerit quod consolidatio huius sit expleta et confirmata: non debes desistere ab usu medicinarum ad minus usquequo transacti fuerint sexaginta dies. Et si non consecutus fueris intentionem tuam: hoc est quod ad saniem conuertatur: iam superius dictum est quid agere debes. Et iam audiui a patre meo quod ad eum venit quidam ex officialibus hispanie: qui patiebatur hanc egritudinem scilicet quod eiecerat sanguinem a pulmone: et pater meus studuit ei et fecit ei omnia que visa fuerant ei convenire: intantum quod ad tantam convalescentiam devenit: quod putabat se esse liberum integre et perfecte: et inceptum facere facta sua: et agere omnia que consueverat in sanitate sua et pater meus correxit eum in iungendo ei a quibus se abstinere debebat: et maxime ab usu mulierum: et a superfluo cibo et potu: et a violentis motibus et laboriosis: et ab equitatione equorum qui sunt semper robusti atque fortes. Et procedente tempore equitavit quadam die equam unam: et cursavit eam violentiter: et eadem die reiecit de sanguine in magna quantitate. Quare ex hoc et ex usu mulierum et alijs erroribus multis quos fecerat obijt in brevi. Sed quoad servavit regimen sibi impositum: sane vixit: et bene fuit hoc per septem annos.

¶ Capitulum .iij. Quod est de tussi que provenit a mala complexione et de omnibus alijs speciebus.

P scias qđ
pōt i pulmo
ne euenire
cōplexio, ca-
lida aut fri-
gida vel sic-
ca ex q̄ ori-
tussis. Et en-
ra huius est

monere illā malā cōplexionem;
dūerēdo ifirmū ad oppositū
li⁹ qualitatis extranee. Et iaz
ut q̄ qđā rex habebat tussim.
Et nihil per ipsam spuebat: vel
ciebat. Et cū medicus su⁹ vi-
uisset ipsum pcepit ei vt cū fibu-
s suis clauderet scissurā capi-
tū sui anteriorem: et ablata fuit
bipso tussis icōtinēti. Et cau-
sa tussis illius erat frigiditas q̄
tingebat pect⁹ exteri⁹: vnde
pulmo inde lesionē recipiebat:
virtus expulsiva conabat ex-
pellere illud nocuentū ab illo
nēbro. Quare hec tussis nō erat
nisi ex qualitate mala frigida.
Et accidit multoties tussis etiā
illis q̄ supflue exercitant curre-
do vel nauigādo seu vogādo: et
maxime si nō sunt assueti. Et cā
quins est: q̄ ex tali exercitio la-
borioso stomac⁹ eorū supcalefit
et ericcatur: et ericcant etiā loca
vñ aer inspirat: et ex tali siccita-
te pcreat tussis icōtinēti: quēad-
modum videre potes q̄ accidit
tussis subito illis q̄ odorāt cam-
phorā cum sit frigida valde. Et
pōt etiā esse causa tussis illorū
q̄ supflue fatigant curredo vel
nauigādo dissolutio humorū q̄
dissolunt a supfluo motu: et ca-
dunt vel descendūt ad pectus
vel ad pulmonem. Et ira simili-
ter promouet tussim duab⁹ de
causis scilicet caliditate et siccita-
te: et cum sciueris cām tussis:

primo studere debes in remouē-
do ipsum cum suo opposito: vid-
quod dixi tibi de rege habeas
pro exemplari in omnibus. Et
adhuc iterum tibi id qđ superius
dixi et scripsi in capitulo pulmo-
nis: scilicet q̄ quando ipsylcus
supernenerit et curatus fuerit: si
cut diximus ordinare possibile
erit quod vinet sic diu: et forsā
ad vltimum morietur alia egri-
tudine. Et pōt etiā tussis eue-
nire sicut aliqui ex antiquis pro-
tulerunt medicis causa vermiū
qui assimilantur muscis q̄ oriū-
tur in pulmone: et ex illis fit tussis
valida atq̄ fortis. Et cura
huius est trahere per cannā
pulmonis famum centauree et
aristologie longe. Sed hanc
egritudinem nunquam vidi: ta-
men memoratiōem facio de
ipsa: sicut quidam antiqui fece-
runt medici. Et fit etiā tussis
quando procreantur pori seu
clani in membris que sunt pro-
pinqua pulmoni: ex quibus cō-
primitur pulmo: et inde sequi-
tur tussis. Et fit tussis etiā a tu-
more splenis et grossitie ipsius
et hec non remouetur nisi remo-
ta causa. Et fit etiā ex aposte-
mate epatis et duritie ipsius.
Quoniam quando est magnus
fit tussis: vnde oportet dictā cau-
sam remouere. Et fit etiā ex
pleuresi q̄ fit aut sub costis aut
supra costas. Et etiā genera-
tur tussis ex hydropili. Et fit si-
militer ex tumore stomaci q̄ fit
ex v̄tositate magna in ipso vel
ex superflua repletionē eius ca-
bi et potus: que fit quando pa-
tiens est gulosus: specialiter qñ
repletio est talis quod non inne-
nit stomachus vnde habeat expi-
rare: quare conatur stomachus

Sto-
mach⁹

Libet

expellere: quod potest: sicut ap-
paret quando aliquis ponitur
in aliquo paruo loco vndiq; et
fortissime clauso: ita quod non
potest eijcere a corpore quod si-
bi nocere videtur nec expirare
eo quod non habet locū in quo
possit se dilatare: aerem conue-
nientem spirare: donec aperia-
tur locus: et aer ille inclusus et
pessimus euentetur: et nouus et
cōueniēs inspiretur: et huic etiā
simile accidit illi cui in vltimo
stomachus repletur: quia quādo
sic est etiam a stomacho non po-
test aliquid vomere nec supe-
rius eijcere donec a virtute dige-
stina aliquid digeratur: et infe-
rius aliquid descendat: et inde
spacium acquirat stomachus: et
hac de causa accidit tussis pro-
pter talem repletionem: ex vici-
mitate ipsius ad pulmonē: pro-
pter cōpressionem: et multoties
moriuntur homines suffocati
propter talem causam: et fit etiā
tussis ex subita mutatiōe aeris
ad oppositū sui. Et fit etiā tuf-
sis ex assumptione quarundā
rerum quarū proprietates est no-
cere pulmōi: sicut sunt fungi
mali qui nascuntur in pede seu
prope radicem cuiusdam arbo-
ris: quod quidē arbor dicitur arabi-
ce helecaminum. Et fit etiam
tussis cā mali pulueris. Hucus-
q; sufficiāt que diximus de egi-
tudinibus pulmōis. Nūc au-
tem intēdimus determinare de
egritudine cordis.

¶ Tractatus. xij. de egritudine
bus cordis: et est continēs capi-
tula septem.

¶ Capitulum. i. Quod est de egi-
tudinibus cordis in generali.

Quint egi-
tudines in
corde: aut
a seipso aut
ab alijs mē-
bris. Quo-
niam quā-
do passio-
nes genera-
tur in quibusdam membris pa-
titur etiam cor: ex compassione
ipsorum et inde parua atq; gra-
uia generantur accidentia. Et
iam scis quod cor est princeps
dominator in toto corpore: et vir-
tutes eius sunt potentes: et ope-
rationes eius sunt manifeste ap-
parētes. Et opinio magni et ex-
cellētissimi phi: et quod sunt ex sua
secta honorata: est quod cor so-
lum est princeps inter omnia
membra corporis: et dominator
omnium: sed Ga. sentit quod sit
solū princeps et principum spi-
ritus vitalis: eo quod animal ali-
quod non moritur nisi quando
deficit spiritus vitalis qui est in
corde. Et scias quod creatio ip-
sius cordis et eius forma est ex-
cellens in bonitate omnia alia
creatiōe et forma ceterorum mē-
brorum que sunt in toto corpore:
cum sit solidus et densus reli-
quis membris omnibus: et est
habens duas vacuitates seu cō-
cavitates: quarum principalior
est que est in late re eius sini-
stro: eo quod plus habet et reti-
net de spiritu vitali alia vacuita-
te ut ex eius substantia exeant
seu procedant arterie que mo-
nentur motu continuo et non
locali sicut motionē ipsius cordis.
Innamentum autē istius mor-
tis est manifestum in attrahendo
aerem frigidum: et in expellēdo
calidum superflue et fumosum.

si nisl esset talis enetatio: sus-
citeretur eius calor naturalis:
extingueret in eo. Et a cor-
fm Ari. procedunt motus vo-
ntarijz naturales: eo qd credit
epar et cerebruz recipiant in-
uentia ab ipso. Sed mihi vide-
r qd cor sit nobili⁹ ceteris prin-
palibus. s. cerebro epater testi-
lis. Et quia est nobilior z ma-
is principalis: ideo qn vult fie-
apa in ipso: anteqd cofirmet:
pozitur patiens oino: z deficit.
[Caplm. ij. Quod est de tremo-
e cordis qui arabice dicit alta-
deg.

Scias qd accidit i
corde tremor si-
cut et in alijs me-
bris consuevit ene-
nre. Sed ille qui
fit in alijs mebris
generatur a vaporib⁹ et tumo-
ritatibus qui ascendant z attrin-
gant masculos seu lacertos z cu-
tim. Ille vero tremor qui est in
corde accidit propter multā re-
pletionē que est in eo: z ab ipsa
provenit motus ille extraneus
et horribilis qui dicit altadeg.
Et cura hui⁹ est slobotomia cū
multa extractione sanguinis. z
postea confortare cor cum illis
que habent ipsum confortare: si-
cut cū margaritis et lingua bo-
uina et auro puro z similibus.
Medicame ad hoc cōueniēs
valde. R. margaritarum z sete
crude: z seminis basiliconis ga-
rio filati: et seminis boraginis: z
lingue bouine. añ. aur. x. corti-
cis citrozum: sedes indi: gario
filorum macis. añ. aur. iij. pure
ambre atqz pfecte. aur. .ij. terat
vnaqueqz harū medicinarū opti-
me per se: sed seta pri⁹ incidi dz
minutim quanto plus fieri pōt:

postea teri optime dz simul cuz
perlis: z demū cū alijs miscean-
tur medicinis: z postmodū pul-
nis oim dictarū malaret optie
cū aqua rosacea in parapside q
sit perfecte vitreata: ad vltimūz
laminā auri puri aliquātulum
grossam: z frica super eā fortiter
virgā puri auri pri⁹ lamina ma-
defacta cum aqua rosacea tan-
diu donec vestigiū auri i medi-
cinis appeat manifeste: abluen-
do dicta lamina auri super me-
dicias cū optima aqua rosacea
vel cū sacco pomorū miscēdo di-
ctū aurū cum predictis medici-
nis simul: z addendo huic rece-
pte pōdus medietatis ipsi⁹ de
electuario pomorum dulciuz: z
postea confice cum sirapo facto
de lingua bouina bene cocto cō-
fectiōe bona: z propina infirmo
de hoc medicamine omni ma-
ne ieiuno stomacho pōd⁹ aur. v.
[Cap. iij. Quod est de chardia-
ca.

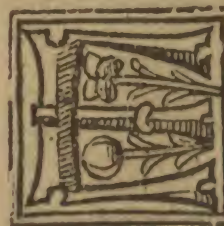
Mecgritudo eue-
nit in corde: z est
mor⁹ magis im-
petuosus natura-
li: et fit aut ex cā
extrinseca: velut
a forti ira: qm ab ipsa fit ebulli-
tio valida: z augmentatur calor
in corde: z hec est principalis cā
ipsius. Et fit etiam accidentaliter
a terrore: eo qd quando ali-
quis timet superflue: non spar-
gitur calor naturalis per totum
corpus: sed constringitur intus
et languens diminuitur: z debi-
litatur: et ex tali constrictiōe tra-
hitur sanguis ad cor simul cuz
alijs humoribus: sicut apparet
in reb⁹ extrinsecis: vcz qn audi-
tur in aliqua ciuitate rumor ter-
ribilis ex quo cōmuniter pane-

Libber

sciunt homines: quare omnes trahuntur ad regem tanquam ad radicem ad manutenendum eum: ita et sanguis cum calore naturali et spiritibus et cum alijs humoribus trahitur ad cor: et inde sequitur coquassatio in eo et fit chardiaca. Et fit similiter ex sollicitudine nimia quam aliquis habet causa perducendi aliquid ad effectum: et hec sollicitudo dupliciter diuiditur: quia aut vertitur circa vindictam faciendam: et hoc ponitur et continetur sub ira: vel erit sollicitudo causa acquirendi aliquod magnum lucrum: vel causa consequendi aliquid in quo multum delectetur: et tunc dilatatur cor et spargitur calor naturalis et spiritus ad exteriora: intantum quod debilitatur cor ex illa inanitione: et sequitur inde chardiaca. Et fit etiam a superflua debilitate virtutis: ita quod ex quolibet leui motu vel labore chardiaca excitatur: quia scitum est certissime et manifeste quod omnis motus excitat calorem: maxime cum est fortis et subitus: et si patiens est debilis quilibet motus qui est in eo est cum maiori difficultate et labore: eo quod graue est debilem mouere: unde non fit nisi cum difficultate et labore: quare calor in eo fortis efficitur: et sic chardiaca generatur. Cura huius egrotudinis est regere enim cum cibis et potibus temperate: et odorare aromatica frigida que habent confortare membra principalia et spiritus: sicut est myrra que confortat sui naturam et complexionem: et rose: et sandali: et nenuphar: et sirupus de sandalis factus cum tribus partibus sui ex aqua rosacea: et tantundem

de aqua dulci: et propinquo et ad bibendum sufficit ei: et medulla citrulorum: et cucumeris saracenici habent curare hanc egrotudinem sui complexionem: et confortando sui aromaticitate. Et est inuenta qualitas in his ad hanc egrotudinem quam ignoramus omnino: sed experientia hoc certissime manifestatur. Et generatur etiam aliquando in corde sanguis adustus: unde fit chardiaca illa dicta ex natura ipsius et sui acuitate. Et oritur similiter chardiaca ex mordicatione que fit in ore stomachi: quando in ipso inuenitur humor mordicatus vel acutus propter vicinitatem ipsius ad cor. Et hac de causa antiqui nominabant os stomachi cor. Et cum cognoueris in hac egrotudine melancoliam abundare: conforta cor cum his que prescripsimus de confortantibus cor: et maxime hoc facere norunt. Et cura illius que fit ex mordicatione oris stomachi est euacuatione illum humorem ab eo cum vomitu vel solutione.

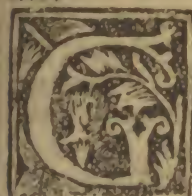
¶ Capl. iij. Quod est de aqua que congregatur in marsupio cordis.

¶ generatur aliquando in marsupio cordis humiditas aquosa que assimilatur urine: et accidit ex hoc infirmo consumptio et diminutio carnis paulatine: sicut fit in phthisi. Sed ego nunquam vidi hanc egrotudinem: nec curari ipsam nec inueni quod Galienus de eius cura aliquam fecerit mentionem.

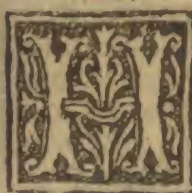
tionem: tamen si aliquid debet
valere in hoc casu: valent ea que
sunt subtilissima et resolutiva et
desiccativa cum aromaticitate:
sicut est aqua feniculi: et horum si-
milium.

¶ Capitulum. v. Quod est de pel-
liculis que sunt in marsupio cor-
dis.

Conerantur siqui-
dem in quibusdam
additiones in mar-
supio cordis que
sunt ad modum
cartilaginum et pel-
licularum ad invicem mixte: sed
nullus ante nos locutus fuit de
hac cura. Tamen si aliqua me-
dicamina possunt valere: erunt
illa que sunt subtilissima et dis-
solutiva et aromatica cum qua-
dam humiditate.

¶ Capitulum. vi. Quod est de ethi-
ca cordis.

Et egritudo ori-
tur in corde ex ma-
la complexionem sic-
ca que sit in ipso:
et hec febris desic-
cat substantiales
seu radicalem humiditatem que
est in porositatibus membrorum
condensata ut cambiatur et pars
membrum fiat. Et cura huius est
si fuerit in principio et ex siccita-
te sola cum rebus humectantibus:
et olfaciat poma aromatica: et bi-
bat lac capre medicetatis sicut
erit ab ubere. Et continuet in-
trare quotidie in tinam aque dul-
cis tepide plenam ut non sudet.
Sed si cum siccitate dicta cali-
ditas fuerit: tunc magis confortat
odorare nenufar: et violas quam
dicta poma. Et cum tractabo de
ethica: latius de hac cura lo-
quar.

¶ Capitulum. vii. Quod est de
apostemate quod sit in marsupio
cordis.

Et egritudo cum
accidit in marsu-
pio cordis non fit
nisi ex causa cali-
da: sed si medicus
fuerit studiosus
et sollicitus valde ad hanc egrit-
tudinem remouendam: poterit
in brevi curari: et hoc fit sloboto
mando eum citissime: minuen-
do de sanguine in maxima quan-
titate: et velociter postea infri-
gida complexionem cordis, con-
fortando eum: et hec fit recipien-
do de sirupo myrte: partes unam:
et de sirupo sandalorum partes
quatuor: et tempera cum aqua
rosacea: et da bibere. Et conti-
nuo fac eum odorare myrtam re-
centem et nenufar. Et si negli-
gens fuerit medicus aut tardus
in hac cura: morietur infirmus in
breui: eo quod marsupium est cir-
cundans cor: quod est membrum
tam nobilissimum et principa-
lissimum sicut scis. Hec autem
que scripsi hucusque de corde sunt
secundum sententiam predecessorum no-
strorum medicorum. Nunc au-
tem intendimus dicere a nobis
que ab aliquibus non sunt scri-
pta de eo. Et dico quod quando
infrigidatur cor ultra id quod
conuenit sue complexioni natu-
rali sequitur inde in corpore to-
to pigritia et tarditas et debili-
tas in omnibus suis actionibus
et operationibus. Et si cum hoc
siccitas preualuerit plus eo quam
sua natura exigit: requirit: erit
patiens sollicitus atque audax et
non potest aliquid quod sibi non
placeat sustinere. Et si cum di-
cta frigiditate: prescripta siccitas

Marsupium.

Abhomeron

h

tas in ultimo abundauerit: non solum dicta accidentia infirmus patietur: verum etiam ei superueniet egritudo: que arabice dicitur dubul: et latine nominatur synthesis. Et est quando siccitas profundata est tantum membris quod illa humiditas radicalis que parata est ad cambium ut pars membri fiat consumitur ex toto et desiccatur. Et ego vidi quendam infirmum meum qui patiebatur hanc egritudinem cuius caro erat diminuta et consumpta in ultimo: et erat studio sus sollicitus et curiosus in ultimo: et omnino impatiens: et omnes actiones et operationes suas agebat sicut in sanitate facere consueverat: et permansit sic in hac dispositione donec fuit mortuus: et causa sue mortis fuit hec scilicet quia voluit intrare tinam aque calide: et ego prohibui sibi quantum potui: sed noluit me audire: et cum intrasset in eam non diu stetit quod leuiter mortuus fuit.

Tractatus. xij. de egritudine hepatis: et splenis. et est continens capitula sex.

Capitulum primum. Quod est de epate et de tribus speciebus hydropisis.

Arist.

Cias quod epas est unum ex principalibus membris corporis: sed Aristoteles sentit eum videri quod operationes ipsius procedant a caliditate cordis tamen sententia medicorum est quod epas per se ipsum est principale: et opera

tiones eius a seipso procedant absque influentia alicuius alterius membri in ipsam. Et propter hoc dicit Hippocrates quod bonitas et hilaritas vite a sanitate perfecta hepatis habet euenire: et epas est fons et principium virtutum naturalium: que sunt virtutes attractiva: repressiva: digestiva et expulsiua: et he virtutes influunt ab epate ad vniuersum corpus et in omnibus membris: et ab ista influentia omnia membra singulariter dictas virtutes naturales habent exercere: et nutrimentum membris totaliter assimilare et eis vnire. Quare he virtutes omnes ab epate procedunt ad omnia membra corporis: unde si debilitas inuenitur in corpore in virtute mutatiua orietur in eo egritudo secundum illam debilitatem: sicut hydropisis cum suis tribus speciebus. Una quarum dicitur carnosa: in arabico habet nomen Ishami. Secunda vero dicitur asclites vel vtrosa: que arabice dicitur cebli. Tertia autem nominatur timpanites: et arabice vocatur zachi: et timpanites fit etiam quidem a debilitate hepatis. Et ego tractabo de vnaquaque istarum specierum tractatu completo: et incipiamus a carnosa que a nobis dicitur yposarca. Et dicimus quando debilitatur virtus digestiua hepatis tunc nutrimentum efficitur crudum et indigestum: ita quod non potest in sanguinem conuerti: et sic remanet flegmaticum. Et tu scis quotienscumque secunda digestio que est in epate errat in digerendo: tunc impossibile est quod cet

ra membra possint illud nutrimentum digerere: et in sui substantiam convertere et assimilare. Et postquam digestiva epatis deficit: et alia membra omnia de necessitate deficiunt: atque errant in digerendo: et sic sequitur inde hydropisisque dicitur yposarcha. Sed tympanites oritur quando epar incipit digerere chylum et non potest sufficienter eum complere: et immutare in omnibus suis qualitatibus sicut conuenit propter debilitatem sui: et non potest perfecte dissolvere quod dissoluendum est: nec preparare ad expellendum quod expellendum est. Quare conuertitur in vaporem siccum atque grossum: qui quidem mittitur ad concavitatem ventris: et inde efficitur in eo inflatio cum duritie: eo quod quando debilitatur epar conuertit chylum et immutat secundum complexionem et naturam malam que ei appropriatur in illa hora. Et hic impossibile esset nobis dicere: que qualis: et quanta sit ista conuersio: sed scitum est perfecte atque cognitum: quod quilibet calor siue naturalis siue accidentalis: tam si fuerit extrinsecus siue intrinsecus: si inuenit rem aquosam in quam agat: conuertit illam in vaporem: et illud quod est grossum in esse remanet: subtile autem euaporat: et recedit. Epar autem quando est in sua complexionem naturali optima et perfecta est causa vniuersalis: conuersionis nutrimenti in omnibus membris secundum naturam et complexionem vniuersalemque ipsorum. Sed quando debilitatur calor naturalis in eo ita quod non potest hanc operationem complete agere gene-

rantur inde vapores multi qui conuertuntur et coadunantur in concavitatem ventris: et fit hydropisis que dicitur tympanites. Et pro maiori parte est hec egritudo cum grossitie et duritie splenis magna: eo quod quando epar non agit in substantiam nutrimenti id quod debet de sui proprietate et natura: hoc est mutare dictam substantiam in rem aliam que omnimodo in omnibus assimiletur sue substantie et qualitati. Et quando hec operatio exit a natura versus aliquam partem caliditatis: tunc supercalefit nutrimentum et aduritur: et natura illud mittit ad splenem: eo quod omne adustum pertinet ad melencoliam: et sic inflatur splen atque tumescit: et hac de causa pro maiori parte non inuenies tympaniticum absque egritudine et tumore et inflatione splenis. Sed hydropisis siquidem ascites generatur quam non possunt renes attrahere aquositatem que generatur in epate cum sanguine qui consuevit descendere ad renes per vias vane: quia cum remanet in epate cum sanguine: repudiatur a membris: unde sanguis ille aquosus ab ipsis membris expellitur ad ventris concavitatem: et inde fit ascites. Nota tamen: quod si hic error fuerit principaliter ab errore et debilitate epatis: non potestis sequestrare purum ab impuro: et specialiter aquositatem dictam: fit primo hydropisis que dicitur yposarcha: et secunda: scilicet ascites a debilitate et egritudine renum habet provenire. Sed considerare debes utrum illa egritudo vel debilitas re-

Ascites.

h h

Libcr

num fiat vel procedat ab epate: vel sit causa alicuius pprie egritudinis que est in ipsis renib⁹: q̄ si peccatum non fuerit in epate sed est sanum omnino: ⁊ debilitas et egritudo fuerit in ipsis renibus: tunc principaliter fit hydropisis que dicitur ascites. Et debilitas quidem virtutis epatis euenire potest a mala cōplexione que fit in ipso. Quorū species. viij. sunt sicut est manifestum: quatuor. s. simplices: et quatuor composite. Et cura vniuscuiusq; est reducere epar ad suā complexionem naturalem cum quibus cōuenit. Sed debilitas epatis que fit ab egritudine q̄ est in ipso corpore epatis est opilatio vel apostema. Et apostema est egritudo cōposita ex cōmilibus et officialibus. Cura si quidem opilationis est cū aperitiuis: apostematis vero cum remouentibus causam ipsius. Et accidit etiam in epate durities causa potatōis aque frigide ultra debitum: vel debilitas virtutis ipsius causa vsus aceti supflui. Et cura duricie que fit ab aqua frigida non est solum cum calidis simpliciter: immo indiget cum eisdem que sunt confortantia stiptica et aromatica: sicut camomilla: et flores rosarū: et similia. Et nota quod species hydropisis sic componi et misceri possunt adinuicem quemadmodum et species febrū simul componuntur. Quare si medicus subtiliter et studiose perscrutatus fuerit in cognitione simplicis: leuius poterit cognoscere compositam ab eadem. Et q̄ curam simplicis perfecte sciet operari inde absq; difficultate ⁊ curam composite optime sciet

exercere. ¶ Confectio cōueniens Cor
valde ad hoc. ℞. lacce lignorum etio
mundate: florum camomille et na.
rosarum: cinamomi electi: masti
cicis: gariofi. et sicados. ana. ʒ.
i. seminis lini modicum vsula
ti: oliuarde idest rute caprarie:
acrenan idest scolopendrie. añ.
ʒ. s. Teratur vnaqueq; istarum
per se: et cribelletur subtiliter et
cōficiantur cum sirupo de char
scatna: et propina patienti om
ni die ieiuno stomacho ex ipso
aur. v. vel circa illud et inunge
epar cum istis oleis equaliter
mixtis: scilicet dealchocal et de
iafemino: et de granis viridi
bus: et ciba cum pane bene fer
mentato cum turturibus: ⁊ pas
seribus: et pullis perdicum eli
xatis in aqua sale. Sed si debi
litas epatis fuerit ex vsu aceti
superfluo: tunc cura illius est si
rupus iste. ℞. passularum enu
cleatarum: et liquiritie munda
te. ana. libram. s. panichal. rear
sene et gafet: et oliuarde. ana. ʒ.
iij. masticis. ʒ. i. conuassentur
quelibet per se: et infundantur
omnia in sufficienti aqua per
noctem vnam: mane autem bul
liant lento igne vsq; ad consum
ptionem medietatis: et colen
tur exprimendo fortiter et opti
me: et adde huic colature zuc
cari libras decem et mellis li
bras. v. et decoquantur vsq; ad
spissitudinem sirupi: et da pa
tientī de isto omni mane ieiun
no stomacho. ʒ. ij. cum. ʒ. vi. aque
dulcis tepideret cum aur. v. mel
lis rosacei. Et inunge epar cum
oleo de granis viridibus: et ca
momille ana.

¶ Capi. ij. Quod est de aposte
mate epatis.

Sin
pus

Eritur quandoque in epate apostema. Quod si fuerit in substantia sue carnositatis: et ad saniem denerit: non spero quod infirmus inde in perpetuum possit liberari: eo quod epar est membrum principale et fons potentissimus: unde quando taliter patitur priuatur eius virtutes omnes et destruantur et sequitur velociter mors.

Cap. iiij. Quod est de opilatione epatis.

Ura huius egritudinis est aperire opilationes ipsius cum decoctione oliuarum: panicalis et scolopendrie et similibus: et succus feniculi est maximus inuamentum in hoc casu.

Cap. iiij. Quod est de dolore epatis.

Ponitur aliquando in panniculo epatis extensio: sicut in alijs membris consuevit euenire: unde sequitur dolor fortissimus quasi intolerabilis: et apparet patienti quod epar sit quod doleat. Et est sensus huius panniculi acutissimus propter multitudinem paruorum nervorum in ipso contentorum. Ego autem passus fui hunc dolorem: et curavi me inungendo locum cum oleo de vitellis ouorum: et nunc cum equaliter mixtis: et liberatus fui in ipsa die: sed factus fui inde yctericus. Et de ipsa inferius loquar domino concedente.

Cap. v. Quod est de egritudinibus splenis.

Scias quod splen est membrum quod habet ad se trahere superfluitates melancolicas: et trahendo illas nutritur ex subtiliori et puriori parte ipsarum. Et generantur in ipso quandoque egritudines: sicut in alijs membris fieri consueverunt. Et non est splen ex membris principalibus corporis: nec habet multas operationes in corpore exercere: nisi quia trahit ad se superfluitates grossas: sicut renes trahunt subtiles et aquosas: et istud membrum augmentatur et ingrossatur multum. Et cura huius est cura suprascripta in epate. Et scire debes quod splen sustinere potest fortiores medicinas valde ipso epate. Et non tradas hec obliuioni: scilicet quando vis dare medicinas pro splene ut admisceas eis semper ea que habeant acetositatem: eo quod istud membrum proprie nutritur isto sapore: et propter hoc attrahit acetositatem: et rapit eas violenter: et hac de causa miscenda sunt acetosa medicinis splenis ut deferant virtutes earum citissime ad ipsum: et acetum habet dictas medicinas citissime ipsi spleni ferre et deponere. Et iam est notum quod quando ingrossatur splen intantum quod non potest ad se trahere grossitiam sanguinis atque eius fecem remanet tunc dicta feces cum sanguine et spargitur per venas in vniuersum corpus: et alteratur inde complexio epatis et debilitatur: et ex ipsa debilitate sequitur una ex speciebus hydropisis vel plures. Et de hydropisi et suis tri-

h iiij

Liber

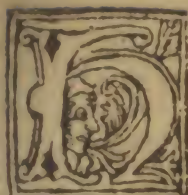
**Cōse-
ctio.**

¶ Confectio sirupi conferentis valde duritiei et magnitudini splenis. **R.** camomille ⁊ corticia radicia tamarisci: olinarde als gasec: thumeni: al. sticados et iahade et flazia: al. capilli vene ris: et scolopendrie et asaraba: thara. añ. ʒ. i. rubee tinctoris. ʒ. ʒ. radicia de alzaru. ʒ. ʒ. corticia radicia feniculi: ⁊ corticia radia eam caparis. ana. aũ. v. masti cis aũ. iij. croci aũ. i. liquiritie mundate pondus medietatis omnium predictarum medici narum: conquassentur que sunt conquassanda per se: ⁊ infundā tur nocte vna in .xxiij. libris aque calide: et mane bulliant lento igne vsq; ad consumptio nem medietatis aque: et colen tur fortiter exprimendo: et illi colature adde. viij. libras mellis dispmati: et libras. ij. zuccari: ⁊ bulliant iterum lento igne do nec incipiant spissari: ⁊ tunc ad de aceti vini fortissimi libras. ij. et bulliāt vsq; ad spissitudinem sirupi: et reponantur in vase vi treato: et cum opus fuerit: da de eo patienti ab. ʒ. i. vsq; ad. ij. ma ne ieiuno stomacho cum ter tan to aque dulcis calide: et cū duo bus aũ. mellis rosac. et cibetur cibis subtilibus et de carni bus dentur ei pulli parui et co lumbini: et si vis dare ei galli nas vna die dabis: et alia non: et rege enim taliter donec fuerit liberatus. **¶** Et emplastrum istud iterum spleni superpona tur: quoniam confert valde. **R.** radicia tamaricis et camomil le: ⁊ flozini narcisci: ⁊ flozum de

**Em-
pla-
strū.**

iasemino. ana. partes equales: radicia caparis quartam par tem: farine ordeï vel spelte quā tum est quarta pars omnium medicinarum et incorporentur cum aceto et aqua equaliter mi xtis: et pone calidum super sple nem: et liga super hoc empla strum folia viridia ficus: ⁊ com edat infirmus ante cibum po mitella caparorum postquam fuerint madefacta in aqua cum sale et aceto: quoniam sunt ma gni iuuamenti in hac egritudi ne: et teneat dictum empla strum in nocte: et in die inun gatur bis cum oleo de lilys et rosaceo. Sciendo quod aliquan do hec egritudo cernificatur per vnam turbidam quando min gitur in quantitate magna. Et hoc ideo quia quando splen nō potest trahere dictam superflui tatem ad se: remanet cum san guine: et expellitur inferius per vnam. Et aliquando dicta su perfluitas expellitur a natura ad cutim exteriorē corporis: ⁊ fiunt ibi vestigia nigra lata vel coloris violacei: et incontinen ti post apparitionem dictorum Spl vestigiorum remouetur duri ties et grossities splenis: et hoc vidi pluries proprijs oculo bus: sicut multotiens vidi ycte riciam citrinam in cute fie ri quando colera exterius ex pellitur ad ipsam: et quando iste humor per secessum emit titur non curatur ab omnibus: sed quando in cute apparet: tūc ad medicos currūt velociter pre timore.

¶ Capitulum sextum. Quod est de yctericia citrina.

De egritudo i cor-
pore generat quā
do colera siml' ex-
teri⁹ ad cutim ex-
pellitur: vt verti-
tur color eius in
similitudinē coloris citri: et al-
bum oculi similiter. Tamen cō-
siderare debes vtrūz hic patiens
prius pateretur acutaz febrem
vel non: et si patiebatur: vide si
post istam expulsiōem rema-
neat alienatus a febre vel nō:
aut si erat prius sine febre: sed
apparente ycteritia fuit febris:
et iterum si erat cum febre: con-
sidera vtrum dicta ycteritia ap-
paruit ante septimum diez vel
post. Qd si in septima die ene-
nerit: spera bonum de infirmo:
eo quod facta est ista expulsiō
post digestionem materie. Qd
si apparuerit dicta ycteritia in
principio febris: timendum est
de infirmo ne habeat apostema
calidū in epate: vel in suis pelli-
culis. Et quando sic est omnes
humores ad epar deriuantes
in coleram conuertuntur: et in-
de color totius corporis infici-
tur atq; intingitur ab eadem.
Et cum fueris certificat⁹ quod
hoc apostema est in epate con-
firmatum: fac tunc omnino pa-
tientē abstinere ab omni re ca-
lida atq; dulci: ab oleo oliuarū
et ab omni pinguedine et vni-
uersitate: qz si dederis ex istis
aliquid interficiēs infirmū om-
nino. Et studeas potare eum
aqua cucurbite: et ciba eum pa-
nata decocta in aqua ipsius cu-
curbite: non admiscendo ei spe-
ciem aliquam nisi coriandram
vel succū. Quod si virtus fue-
rit debilis: dabis ei cucurbitas

coctas cum perdicibus: et infri-
gida eas in puteo vel niue. Et
si certus fueris quod in epate
non fuerit apostema: considera
si oppilatio aliqua fuerit in cā-
nali: seu meatu superiori vel in-
feriori cistis fellis vel vernica
seu pustula in aliquo ipsozū
generata. Quod si fuerit tunc
colera extēditur atq; spargitur
per totum corpus cum sangui-
ne: et mēbra sui acuitate et ama-
ritudine repudiant ipsaz: et ex-
pellunt eam ad cutim: que est
membrum debile: et est mēbrūz
creatus a deo sublimi ad defen-
sionem corporis totius: sed ex-
pellitur in eam a natura ppter
mellius. Et cum scieris quod
non fuerit in epate: sed est i ali-
quo predictorū cānaliū fel-
lis: regēdus est infirmus sicut
diximus addendo et minuen-
do put tibi videbit expedire: fa-
ciendo tamen curam blandam
atq; quietaz donec dicta pustu-
la fuerit digesta vel dissoluta.
Et si vernica fuerit ibidem: im-
possibile est quod diu moretur
quin dissoluatur vel corrodat:
cū colera quotidie inde trāseat:
et sui acuitate habeat ipaz dis-
soluere rodere et desiccare. Sed
si ycteritia fuerit ex liberatione
colere que propter sui multitu-
dinem et abundantiam spargi-
tur per totum corpus: que abū-
dantia facta est ex multa coe-
sione rerum calidarum sicut
mellis et similium. Tunc cura
eius est leuis: quia non indi-
get nisi frangere caliditatē cor-
poris totius: et hoc cum aqua
cucurbite: et citrulorum et angu-
riarum: et cum aqua rosata: ppi-
nando ei pdicta ad bibendum

veru-
ca.

h iij

Liber

postquā fuerint infrigidata in
nive vel i puteo. Et da ei ad co-
medendum lentes decoctas in
aqua cucurbite: et aceto: quoniā
est cibus in hoc casu valde vti-
lis et perfectus: et fit etiam icte-
ritia ex potu alicuius rei mali-
tiose. Sicut accidit azir filio ali-
qui erat cōtestabilis regis: qui
misit pro me: vt ad eum sibilie
ire deberem: et inueni euz glau-
cuz in corpore toto: sicut est cor-
tex citri: et amiserat appetitum
comedendi ex toto. Et conside-
rando cum omni sollicitudine
super negotio: graue mihi val-
de videbatur inuestigare et cer-
tificare me de causa huius egri-
tutinis: et hac de causa nō au-
debam ei curam adhibere. Et
considerando precedentia in-
firmantis: non videbam quod
ex ipsis istud accidens habe-
re debuisset: eo quod in eodem
instanti in quo habuit icteritiā
habuit similiter et casum appe-
titus. Cogitauit quod bibit et
comedit rem venenosam: de na-
tura cuius erat conuertere com-
plexionem corporis toti⁹ in co-
lericam. Et dixi quod hec con-
uersio erat ex proprietate rei di-
cte: et non ex sua complexionē:
quare conuersus ad deum con-
fidens totaliter in eum rogauit
vt ei minime plus nocimenti
inferre possem quā illud quod
habere videbatur. Dedi ergo ei
ad potādū pond⁹ triū granorū
ordei de bezehard. Glosa.

Beze-
hard. Nota quod magis propriuz
bezehard et vtili⁹ ceteris est il-
lud quod prope oculos ceruorū
outur in partibus orientis tali
modo. Sciendum est quod cer-
ui magni illi⁹ partis comedūt
aliquando serpentes vt fortes

fiant: et antequam recipiāt in-
de nocumentum currūt ad flu-
mina dulcia: et intrāt intus tā-
tum donec aqua attingat cis-
usq; prope os et totum illud no-
cumentum habent a natura: et
tantuz morantur sic absq; vlla
potatione aque. (Quod si bibe-
rent aliquid de aqua moreren-
tur citissime) donec oculi eorum
incipiunt lachrymare: et illa la-
chryma inniscatur et coagula-
tur sub palpebris: et intantum
sic morantur: et oculi tantuz sic
lachrymātur donec illa lachry-
ma crescit et augmētatur ad quā-
titatem castanee vel nucis: et cū
sentiunt venenum recessisse et
nocumentum: exeūt inde: et va-
dunt viam suam: et illa lachry-
ma sic indurata vt lupis frican-
do cadit: et inuenitur ab homi-
nibus: et est bezehard perfecti⁹
et vtili⁹ ceteris cucurbite. Et posui
aquam cucurbite ad repriimen-
dum furiositatem illius calidi-
tatis acquisite: et bezehard ad
expellendum venenū: et sic po-
sui complexionem cucurbite fri-
gidam contra complexionē ca-
lidam patientis: et proprietatē
bezehard cōtra qualitātē et p-
prietatez veneni: et sic inde per-
fecte fuit liberat⁹. Unde ex hac
cura fui mirabiliter commēda-
tus. Et qui viderunt et audie-
runt venena pro nihilo repu-
tabant faciendo illud. Et iam
scinisi quod antiqui medici di-
xerunt quod ictericia que fit in
in principio egritudinis est ma-
la valde: eo quod fit ante di-
gestionem materie. Sed ego
dico quod eo quia ictericia fit
ex humore acuto esse debet ve-
locis motus in omnibus suis

actionibus et passionibus: unde non videtur esse longinquum nec extraneum si recipit digestionem in secunda die et magis in quarta: et maxime in iuuentute: et in regione calida: et in tempore calido: et quando fiant venti orientales vel meridiani.

¶ Etiam hucusque locutus sum de leteritia prout mihi videtur sufficienter. Nunc autem intendo tractare de laniatione et scissura sifac: et exitus intestini quod est supra ventrem.

¶ Tractatus. xiiij. de egritudinibus que fiunt in sifac: et est continens capitula duo.

¶ Capitulum. i. Quod est de scissura sifac: et exitu intestini.

Sifac aliquando scinditur: aut ex percussione facta cum ligno vel lapide ventre repleto existeret: aut ex saltu valido post repletionem: vel ex impetnosa et continua tussi: aut ex superfluo pondere: et horum similitum. Et scias quod quando scinditur sifac prius in principio sit parva et modica quotidie augmentatur et dilatatur: et in tantum sic multiplicatur donec intestina exeat: non habentia quod sustentet ipsa nisi cutim exteriorem: et inde sequitur dolor ventris: et rufitus: et dispositio infirmi tota mala efficitur: et maxime illis qui utuntur exercitijs laboriosis: sicut est equitatio et cursus equorum: et operatio artium que fiunt cum

difficultate et labore magno et similitum. Quare in istis qui laboriose et quotidie sic exercitantur quotidie dilatatur in eis scissura. Cuius autem huius egritudinis est quies: specialiter illis qui hanc sustinere possunt: cum modico cibo et potu: et continuo iaceant super dorsum: abstinentes a foris vociferatione. Et si tussiant abstineant ab ipsa toto posse: et studeant ut eam quietam faciant atque lentam: euitando sternutationem quantum possunt. Et postmodum reducatur intestinum in locum proprium: ligando desuper emplastrum sipticum non tamen grosse substantie nimis: et continuo optime omnia ista possibile est quod liberetur deo dante.

¶ Sciendum tamen quod consolidatio huius sifac est difficilis valde: eo quia eius situs est in loco humido valde: et cum mouetur corpus: semper eum eo mouetur et conquassatur sifac. Ego autem tempore meo vidi quendam amicum meum qui passus fuit hanc scissuram: et recessit ab eo hac de causa possibilitas exercendi omnia que agere consueuerat. Et erat tunc iuuenis. Et cum illa superuenit ei dolor validus in ventre causa multe comestionis vuarum et pomorum: et iterum in toto corpore acutissimos habuit dolores: ita quod nullatenus poterat se mouere: nisi cum difficultate et labore maximo. Studui ergo circa eum in remouendo dolores: et precepi ei ut minime comedere deberet: nisi modicum panis bene fermentati cum passeribus decoctis in rasce tam diu decoctis donec carnes

Libër

eorū dissoluti ab ossibus videan-
tur. Et sic tenui eum cū isto re-
gimine iacendo supin⁹ p̄ duos
menses: ita quod non poterat
orare more sarracenorū nisi in
corde suo: et sic remoti fuerūt do-
lores remota materia eorum: et
liberatus fuit ab eis integre et
perfecte. Et remotis doloribus
cepi laborare circa rupturā: sed
fessus et fatigatus p̄ longitu-
dine temporis dimisi eum p̄-
cipiens ei vt quiesceret tempo-
re longo iacendo supinus: et sic
stando cū dieta modica ac subri-
li: rediit intestinum in locū suū
p̄manens vacuū: et sic cōstricte
fuerunt partes: et consolidatus
fuit p̄fectissime absq̄ cura alia.
Et quod rememoratus sum de
isto non feci nisi vt sit exemplū
alijs cum contingeret casus si-
milis.

¶ Capitulum. ij. Quod est de vul-
nere ventris.

de vul-
nere.
v̄tris

Quando autem in
ventre sit vulnus
ex ferro: ligno: vel
lapide: ita vt zir-
bus inde exeat.
tunc primo medi-
cus laborare debet: vt ipsū zir-
bum intus remittat et redire fa-
ciat: et si super ipsum appa-
rit puluis: vel pilus: vel segatu-
ra alicui⁹ ligni: primo est opti-
me abluendus cum aqua tepi-
da: et postea quiete intus repo-
natur. Et si aliqua pars zirbi
denigrata fuerit vel corrupta
incidatur: et cum fili sete sua-
tur: et ponatur intus: ponendo
super futuram ea que habet cō-
solidare subtiliando regimē vt

superfluitates: minime ibi pos-
sint abundare. Quod si ex vul-
nere sanguis in quātitate mul-
ta non emanauerit: fac infirmū ha-
ch-
ka
ex basilica que arabice dicitur
halchaka flebotomari: quo-
niam est cura generalis in om-
nibus vulneribus prohibens
fluxum humorum ad locū vul-
neris. Et si ex vulnere intesti-
num exierit absq̄ vlla lesione
fuit: tunc studeas cum omni fe-
stinatiōe et sollicitudine vt ip-
sum leniter atq̄ plane redire fa-
cias: eo quod si aliquam mo-
ram extra faceret: inflaretur: et
non posset postea redire vnde
exiuit. Quod si ex mora forsan
ad inflationem denenerit: ha-
beas tunc aquam dulcem cale-
factam tepidam in vltima tem-
perantia. Et sparge ipsā super
osificium vulneris vice post vi-
cem: donec inflatio remouea-
tur: postea cum omni planicie
et suauitate labora vt ipsum in-
tus redire facias: iniungendo
ei quietem cōtinuam: et vt ab-
stineat ab omni vociferatione
clamorosa: et a superfluo cibo
et potu. Et cibus eius sit: cuius
modica quātitas multum nu-
triat: et sufficiant ei in cibo duo
testiculi galli decocti in tassea.
Et studeas in remotiōe humo-
rum: et in elongatione ipsorum
a loco vulneris: et inunge par-
tes que remote sunt aliquantu-
lum a vulnere in circuitu cum
oleo rosaceo odorifero atq̄ aro-
matizato et non moueatur in-
firmus vsq̄quo vulnus fuerit
consolidatum. Sed si cum vul-
nere p̄foratū fuerit intestinum:
et fuerit ex gracilibus: impossibile
est meo iudicio vt liberet et p̄soli

det. Qd si fuerit i grossis ipote
erit vt viuatur infirmus: & si sola
vna ex pelliculis itestini fuerit
pforata vel exaniata: poterit in
de bene liberari deo dante: et si
vitra fuerit perforatum: diffici-
lis erit cura atq; grauis: & possi-
bile erit forsan vt viuatur infirmus
sic in ista dispositione. Sicut vi-
sum est ab hominib; de quibus
dam animalibus. Et vidi tem-
pore meo hominem a quo ster-
cus per vulnus exibat: qui vixit
sic in ista dispositione mala lon-
go tempore: faciendo facta sua:
& acquirebat vnde viuebat q̃-
nis malez cū difficultate. Tunc
usq; ego declaravi sub brenita-
te acchitia hui; mēbri. Nūc autē i
tēdo determinare de accidētib;
stomachi.

Tractatus. xv. de passioni-
bus stomachi: & continet capi-
tula sex.

Capitulum. i. Quod est de ethica
stomachi.

Ecce egri-
do qñ acci-
dit: al icni: p
modificat
stōcs pan-
latine: & sub
tiliat corp;
eius: intm:
donec ad

subtilitatē pāni deueniat: & de-
bilitat inde stomachus: ita qd nō
pōt cibū digerere. Et hac de cau-
sa primo inter egritudines sto-
machi de ista volui tractare: qz
medicis occulta valde esse pba-
tur. Attende ergo in cura hui;
egritudinis: & caue nevtaris ali-

quo modo in hoc casu cōfortari
tibus stomachum cognitis q̃ ha-
beāt stipticitatē & siccitatē. Ne
forte stomachus ab eis supflua
recipiat: calefactionem. Signa
quoq; hui; egritudinis sūt hec
s. abñtia vomitus: & q̃ in somno
nullā egerit humiditatem: ex ore:
& debilitas & casus appetitus &
debilitas maxima digestio: ita
qd in stercore ipsius nulla dige-
stio esse reperitur: & est absq; ma-
lo odore: et intantum pmanet
non mutatū qd assimilāt cibis
comestis: nec habet patiens eru-
ctationes: & si aliqñ eructat: illud
facit debilissime et sentit nocu-
mentum a cibis desiccatis: &
pulsus vero ipsius est durus: et
parvus: et absq; diuersitate et
variatione. Et cum hec signa in
aliquo apparuerint: certus esto
quod est macies & ethica stoma-
chi: & maxime cum dormierit in
firmus supinus: si apparuerit
concauitas in loco stomachi tūc
firmus esse debes i illa opinione
omnino. Et si posueris manum
tuā cōprimendo sup stomachū
in illa concauitate: et ibi perci-
pies duriciem esse & acuitatē si-
ne dolore patientis ex illa cōps-
sione: & percipies pulsus sub ma-
nu tua & percussione: tunc cer-
tissime & absq; vlla dubitatione
hec passio ē macies & ethica sto-
machi: eo quod perceptio sen-
sus pulsus non est nisi ex arte-
ria que est in orificio stomachi
que minime sentiretur vilo mo-
do nisi corpus stomachi magni-
fice esset extēnatū. Incipe ergo
in cura hui; egritudinis ab inū-
ctione stōi ipsius cū oleo amig-
darum dulcium: & oleo grano-
rū viridiū. j. alzarū: sintq; l. j. i.

Cura.

Liber

Em-
pla-
struz.

olei amigdalorum . aur. ij. olei
granoruz alzarij: et decima pars
ipsozum aque dulcis tepide: et
cibetur cum pullis paruis doco-
ctis in tasse: et oleū eius sit oleū
amigdalorum dulcium: et pro
speciebus vtatur mastice bul-
litis in ferculis suis: et cerotum
ad ponendum super stomachū
fit factum ex pice nauali mollifi-
cata cum oleo amigdalorū dul-
cium: quod super stomachum te-
nere debet tantuz per dimidiā
horam parum plus vel minus:
quoniam si diu ibi permaneret
non modicum infirmo nocumē-
tum haberet infirmitas. Et remoto
emplastro incontinenti, intin-
gatur stomachus oleo amigda-
larum dulcium: et oleo rosaceo:
que ambo sint recentia minus
vnius anni: et propinetur ei lac
capre ad bibendum: quod sit tā
recenter mulsū quod nullam
infectionem ab aere receperit:
cuius quantitas sit ab .j. .j. vsq;
ad .ij. et ciba eum pullis et testi-
culis gallozum quoniam testi-
culi huic infirmo laudabiliores
existant ipsis pullis: et cibetur
in die ter. Et studeas vt cibi ei⁹
sint facili digestiois: prohibē-
do ei oīa sicca: siue sint calida si-
ue frigida: cognoscēdo qd calida
sunt maioris nocumēti: et si sint
hūida: eo qd caliditatis ē dissol-
uere: et postquam ita est per ac-
cidens habent desiccare: quam-
uis hūida sint natura: et hoc
apparet in aqua calida: quoniā
quamuis humectet: et actu et po-
tentia manifeste: tamē propter
ipsius actuale caliditatem de
substantia membri habet aliqd
dissoluerē: et nos debem⁹ in hac
egritudine euitare cum omni
solicitudine que habent et pnt

dissoluerē et desiccare: immo in-
tentio tua tota esse debet in ha-
mectando hoc membrum: et ei⁹
digestionem confortādo. ¶ Et
nota quod stomachus est me-
mbrum nobilissimum velut prin-
cipale propter colligantiā oris
stomachi ad cerebrū: et propter
multam quātitatem neruorum
qui sunt ibi: et hac de causa solli-
cite intendere debes in confor-
tando ipsum et manutienendo
ei⁹ virtutē: ponēdo in oib⁹ suis
medicaminibus stiprica: et aro-
matica: et si haberent aliquam
amaritudinem: sicut est amari-
tudo rosarum non noceret: im-
mo cōferret multuz: et pulle sue
et testiculi gallozum: quas come-
dere debet: debēt esse cocte mul-
tum: et panis eius sit optime fer-
mentatus: parum vel quasi ni-
hil habens de sale: et sit ex perfe-
ctissimo frumēto: quod optime
sit masinatum: et buratatum: et
malaxatum perfecte cum dulci
aqua tepida: toleum quo vti de-
bet: sit oleum amigdalorum dul-
cium: vel oleum sisaminum: ta-
men scire debes quod oleū ami-
gdalarum dulciū est conue-
nientius: et magis laudabile: eo
quod oleum sisaminum habet
membra debilitare vtentibus
de eo multū: cū careat omni sti-
plicitate: et habet fetorem oris
procreare cōtinuādo illud mul-
tum: quous nō noceat aliqn. reci-
piēdo de eo bis vel semel i ipsa
hora qn extrahit. Et nō nocet ei
abstinere a potu quando come-
dit. Oleū vero oliuaruz si fuerit
ablutum ter vel quater: in hac
egritudine cōfert etiā. Et aqua
ordei cōueniēter preparata mo-
dice exhibitā valet. Jā ergo mi-
hi videtur hucusq; sufficienter-

Ad
ord

declarasse que ad curam huius
egritudinis habent pertinere:
volo tamen modo addere istud
modicum scilicet quod oportet
te omnino euitare ea que sunt ma-
gne stipticitatis: et amaritudinis
quibus stomachus in quantum est sto-
machus requirat stipticitatem re-
peratam cum modica amaritudi-
ne: tamen tam propter egritudi-
nem quam propter naturam me-
bri debet euitare omnia aceto-
sa. Sed ut deferatur virtus me-
dicinarum ad villos stomachi:
oportet aliquando ut misceas
suis medicinis aliqua acetosa.
Et citonia allata multum valent
in hac egritudine: quoniam sua
humiditate sibi remouet: et sua
stipticitate et aromaticitate ha-
bent virtutes confortare: et sua
acerositate faciunt peruenire vir-
tutes ad villos stomachi. Et sic
completa est remoratio huius
egritudinis: que occulta est val-
de pluribus medicis: et paucos
de eo inuenimus tractauisse.

Capi. ij. Quod est de aposte-
mate stomachi.

Ehec quidem egri-
tudo in stomacho ali-
quando euenire potest
sicut in alijs mem-
bris euenire consue-
nit. Sed scire debes quod omne apostema
quod fit in partibus stomachi in inferioribus
est minoris doloris: et eius accen-
tia leuiora valde sunt. Quod si
fit in officio stomachi: sed id quod
fit in fundo stomachi maioris est ma-
gnitudinis quam id quod accidit
vel oritur in officio ipsius. Et
cura quidem horum omnium apo-
stematum generalis est. Primo
ex basilica stibotomare: et frequenter

ter clistrizare: et regimen multum
subtiliare utendo narcoticis. scilicet
stipticis frigidis in principio
multum cum paucis resolutiuis:
et quanto plus persenerit apo-
stema tanto diminenda sunt nar-
cotica: et resolutiua augmentan-
da. Et narcotica convenientia
in hac egritudine sunt sicut ci-
tonia: et pira: et quia ista sunt ci-
bus: ideo convenientiora sunt
quam pura medicina. Et que sunt
narcotica simul et resolutiua:
sunt sicut zucearum rosaceum.
Et que sunt fortis resolutiua
in hac egritudine sunt sicut zuc-
earum rosaceum mixtum cum
modico flore camomille: quoniam
camomilla de sui proprietate
reperta est ac probata dolo-
res intrinsecos mirabiliter mi-
tigare. Quare firmiter dico quod si
infirmum taliter reueris a prin-
cipio apparitionis apostema-
tis scilicet cum narcoticis dictis
vel similibus et resolutiuis libe-
rabitur infirmus absque magno
labore et dolore: si dictum aposte-
ma fuerit in fundo stomachi ge-
neratum. Sed si ortum fuerit in
officio eius: prouenient infir-
mo accidentia pessima: sicut car-
diaca: que si persenerit diu
perducat ad syncopim et ad de-
fectum virtutis. Febris quoque
semper est accidens coniunctum
huius egritudini cuius fortitudo
vel debilitas est secundum no-
bilitatem loci ipsius apostema-
tis: et secundum naturam humo-
ris eius: curando hanc egritu-
dinem si peruenit ad sanem:
dummodo apostema in fundo
stomachi fuerit generatum: infirmus
diu poterit viuere: eo quod vir-
tutes ipsius vitales et naturales
inde numultum debilitantur: sed

Liber

naturales penitus debilitantur: eo quod stomachus minime digerere potest cibum propter dictum apostema: quoadmodum antea facere consueverat. Et postquam in ipso non bene digeritur: impossibile est quod in epate digeratur: cum sit in hoc opere ipso debilius. Si autem apostema in officio ipsius stomachi fuerit: ex eo multum patiens debilitatur: et vix absque syncope esse reperitur: tamen virtus digestiva longe melior in isto reperitur: quam in illo in quo efficitur in fundo: eo quod fortior et melior locus digestivus stomachi est fundus eius. Et possibile est quando in superiori parte stomachi fuerit apostema: quod etiam singultum patietur. Quare dico quod si diu perseverauerit hoc apostema sine liberatione in brevi deficiet infirmus: propter debilitatem virtutis: et propter frequentiam praeorundum accidentium que successively fiunt in ea: et si in fundo eius fuerit prolongatur infirmitas diu et forsitan liberabitur ex eo: et si non moritur post longum tempus. Quando vero sanies in hoc apostema appa-
paruerit: da ei ante cibum abstergere suam et mundificativam ad potandum: sicut alreza et ea que habent stomachum confortare: sicut mastices: quoniam proprietates masticeorum maxima est in conferendo nocumtis stomachi: sicut liquiricie proprietates est dolorem eius removere. Et omnia medicamina istius passionis confecta sunt cum zucaro: quia si usus fueris melle longo tempore: corrumpes stomachum. Et attende quod quando propinas hec medicamina infirmo: et non sentit inde dolorem: certissime scire debes quod

locus ulceris coopertus est sanie multa: unde tunc non sufficit uti debilibus abstersivis et mundificativis ac incisivis: immo indigescentum que faciunt dictas operationes cum fortitudine et violentia. sicut est centaurea: et quod fortiter incidit absque caliditate est agrestis decocta. ipsa enim proprietatem habet conferendi stomacho: et electuarium factum: ex cinis vitis cum proprietate et virtute confert in hac egritudine. Et utere huiusmodi incisivis prout videbitur infirmo convenienter. vix si infirmus ex istis moridicatione pateretur abstinere ab istis: et sis contentus regimine supradicto: quam pro maiori parte si apostema fuerit parvum: et regimen fuerit ordinatum: evadet patiens omnino. Si autem magnum extiterit: impossibile est cura eius.

Capitulum iij. Quod est de veruca que oritur in stomacho.

Et generatur quando quod in stomacho veruca si est in aliis membris. Et ego quidem vidi hanc passionem cum essem in carceribus de halli: vni de familia sua: et ipse non digerebat cibum et febricitabat febre inordinata: que aliquando fortiter inualefcebat: et interdum debilitabatur: et habebat solutionem non magnam: et ille egestionem erat varij coloris: et non bene cognoscere poteram causam sine egritudinis: et cum tetigissem pulsum eius inveni ipsum inordinatum: et non magnum: cognovi ergo ex hoc quod apostema erat in membro multorum nervorum: et specialiter quod erat serinum: et debilitas virtutis patiens ob-

alreza
masti-
ces.

habebat magnitudini ipsius pul-
sus. quare ista manifestabatur ve-
rucam esse in ipso stomacho: et quod
non erat multe velocitatis pul-
sus signum erat manifestum quod
non erat de genere calidorum
spatum: et paulatim quidem ei
caro diminnebatur quotidie: et
cum posuissem manum meam
super fundum stomachi inue-
ni duriciem ibidem ad quanti-
tatem vnius pomi absque sensu
alicuius doloris: et cum fortiter
compressissem manum: tunc sen-
sit modicus dolor. Et quoties
iterabam compressionem: fortius
dolebat. Cognoui ergo certissi-
me quod erat moriturus: tamen
ipsum quotidie confortabam: fa-
ciendo ei ea que habent egri-
tudinem mitigare: quamvis essem
de eius curatione desperatus:
eo quod virtus ipsius quotidie
debilitabatur. Et quadam die
cum assellasset: assellauit quod-
dam rotundum quod habebat
formam pomi cum radice vna:
et erat solidum. Et quoties post-
ea assellebat egerebat sangui-
nem in magna quantitate: et sic
persenerauerit pluribus diebus.
Et cognoscebam certissime quod
moriebatur: tamen verecunda-
bar sibi dicere. Quadam autem
nocte vocauerunt me et inueni
eum quasi mortuum: et indigna-
tus fuit contra me credens quod
ego quia eram in carceribus do-
mini sui non curassem de eo di-
ligenter: quamvis sibi purissime
et fideliter seruuissem: deus no-
nit. Sed debilitas virtutis ei
et prauitas et fortitudo egri-
tudinis obuiauerunt curationi sue
cum omnia in manibus dei exi-
stant. Et quamvis de domo mea
et possessionibus meis me extra

risset: non fui culpabilis propter
hoc deus non it. unde dominus
patientis precepit ut affligerer
illa de causa quare conuersus
sum ad dominum: et dixi: fiat vo-
luntas dei. Et cum essem in in-
troitu ianue carceris dixi illi quod
ducebat me: qui erat de maiori-
bus ciuitatis. iste dominus in-
tendit me molestare absque cau-
sa: deus nouit. Et iam sunt plu-
res dies quod proposueram ei
dicere veritatem. scilicet quod non poterat
enadere ab egritudine ista villo
modo: sed verecundabar contri-
stare animam patientis. Nunc
ante quod video quod intendit me pro
nihilum aggrauare: dico vobis quod
non viuet ultra. xij. dies. Ira au-
tem et perturbatio animi quam
habebam me intantum coegit
quod dicta verba taliter dixi quod in-
firmus me intellexit: et seriose illud
feci: et sic positus fui in carcere:
Et septem autem diebus in antea
cecidit virtus eius manifestissi-
me: ita quod misit pro vxore sua
et filiis: et in nona die mortuus
fuit. Et quod memoratus sum
de hoc casu non feci nisi ut ex-
plum sit vobis in alijs: tamen si
virtus eius fortis extitisset non
erat impossibilis cura eius: nisi
forsan alias multas verucas
in stomacho habuisset: et absque
dubio hec veruca non oritur
nisi ex humore melencolio: vel
ex flegmate grosso viscoso. Et
accidunt hec ex comestione car-
nium camellorum antiquorum
et similium: et ex comestione etiam
crudarum carnum. Et cum pro-
curabam, inarestan. i. hospitale
infirmorum inueni quendam
qui ibi habebat verucam in sto-
macho. Cuius egritudo aliqui
fortis erat: et interdum debilis

Exem-
plum.

Libe

non permanēs in vno statu: nec ex assellatione alieniatur. Et cum consumptus esset a carne: mihi venit ad curandum: et ex consilio meo et cura alieniatus fuit: et incepit carnem restaurare: et demum incepit comedere contraria cibaria: et mortuus fuit antequam ad magnam cōsumptionem deuenisset: et absq; dubio hec veritas erat prope orificium stomachi: et ideo velociter mortuus fuit propter dissolutionem et casum virtutis quemadmodum dixi.

¶ Capitulum. iiii. Qd est de fici qui fit in stomacho que in arabi co dicitur dubelati.

F procreatur aliquando in stomacho quedā species apostematis quā arabice dicitur dubelati: et ego iam vidi tempore meo quendam qui patiebatur hāc egritudine: quē erat iuuenis in fine etatis illius: et cōmuniter erat bone virtutis: cuius cōplexio erat calida et sicca: et erat multe comesticiōis: et absq; custodia aliqua. Cui supvenit debilitas magna in suo corpore toto cum multa macie et extenuatiōe: et cum hoc toto comēdebat ea que in sua sanitate cōedere consueverat: et erat absq; febre: et bene cibū suū digerebat: neq; medicis obediebat in custodiēdo se a malis cibis. Et cum non potuisset ire: decubuit ad lectum: et tūc mihi facta sua recitavit. Et ego steti tēpore bono quod nolui ei consulere: de mū precibus suis coactus incepit eum regere et curare: et quādiu in meo regimine permanebat: bene erat ei: et cum a regi-

mine elōgabatur: corrumpebatur facta sua. Et tūc diu sic perseverauerit donec ad speciē ethice deuenit cum magno calore: et ad vltimum febris illa conuersa fuit ad paroxismos manifestos: tamen inordinatos: et quādo comēdebat non morabatur diu quod pulsus eius ad duritiem conuertebatur cum modica velocitate: et exinde cepit apparere in fundo stomachi corpus apostematis: et ex sua inordinatiōe cibi in breui apparuit apostema in grossitudine pomi granati magni manifeste: et cepit habere fluxum ventris: et exinde cepit habere stomachus motus malos: quoniam supervenit ei spasmus: et singultus: et mortuus fuit ille cum prunis et fortibus accidentibus: scilicet cum dissolutione virtutis et sincopi frequenti et successiva: et nunquam illud apostema apertum fuit. Et miror fui non modicum quod infirmus ille portit tantum durare: donec apostema dictum ad tantam magnitudinem habuit pervenire: sed pro certo hoc non fuit nisi quia ipsum apostema erat ex humore proprio melancolico: aut ex flegmate quod erat in vltima grossitudine: et si gnū huius erat: quod erat quam si omnino absq; dolore nec vnamquam putredo aliqua ab apostemate in stomacho resolvebatur: nisi quādo morti appropinquavit. Et hoc ideo quia aliqua res non movet aliquid nec mutationem facit: nisi quā movet: et pro maiori parte hec egritudo incurabilis est propter grossitiē humoris et ipsius malitiam: et hac de causa resolui nō potui. Sed si hec egritudo ex lenib; fuerit: et medicus

Sp
ma

medicus fuerit studiosus pote
rit paulatine eā dissolvere: hu-
mectādo dubellati int^o et extra:
qm̄ rem grossam impossibile est
dissolvere nisi prius humectet:
et cū humectata fuerit leni^o dis-
soluet. Medicus autē postea mi-
scere d³ has medicinas simul et
tēperare eas: et iterare ipsas diu
donec fuerit liberatus. Si autē
apā dictū ad apationem et eru-
ptionē deuenerit: tūc cura eius
erit impossibilis ppter malitiā
humoris qui erit ab ea: et ppter
nobilitatē ipsi^o mēbri qd est im-
mense necessitatis et magne opa-
tionis in corpore. Et pnt etiā ex
hac egritudine alie infirmitates
in corpore fieri: et hoc est qd cōple-
tio epatis ab ipsa alteratur hoc
mō: qd cib^o in stomaco patiētis
nō bene digeritur: et si in ipso nō
digerit impossibile est qd in epa-
te digerat: et sic epati inducit le-
sionez sicut vides qd qñ aliquis
hō granū frumēti integrū non
decoctū nec vlulatū vel cōritū
deglutierit: qd stomachus nō po-
test ipsum digerere: et si stoma-
chus nō potest hoc facere: ergo
quō epar facere poterit? Et sic
de alijs cibis: quia quando sto-
machus nō pōt ipsos digerere:
nec epar. Et hoc alias latius de
clarabo deo concedente.

¶ Cap. v. Qd est de humoribus
diuersis imbibitis in flegmati-
co stomaco.

In stomaco qui-
dē aliquādo im-
bibit flegma mi-
xum cum colera
in tunicis stoma-
ci: et in ipsi^o gros-
sicie: quare sequitur infirmitas hac
de causa debilitas virtutis di-
gestionis: et conatur vomere: et

nō efficit res de qb^o sit curadū: et
h³ eructatiōes. Qd si eructatio
illa fuerit acetosa: scias pro cer-
to qd cū illo flegmate mixta est
melēcolia: propina ergo infirmitas
oī mane ad bibēdum de sirupo
squinzabin: et de sirupo feniculi
ana cū tāto aque decoctiōis ma-
sticis calide et sufficiet. Si autē
dicta eructatio fuerit sumosa p-
pter comestione rerū siccarnz et
dissolutiuarū: et abstinentiā rerū
humectatiuarū: scias pro certo
qd colera est imbibita in ipso sto-
maco. Et signū hui^o certissimū
est motus inferioris labij. Et cū
hoc cognoueris: incipias ena-
cuare colerā cū scamonea et aq-
lactis coagulati cū semie carta-
mi: vel cū mirobalanis citrinis.
Et qñis Gal. de hoc nō fecerit
mētionē. s. qd habeāt virtutē coa-
gulādi lac experientia tñ nos do-
cuit: et laudauit qd optimi sunt
ad coagulādūz ipsum. Et si ista
colera non fuerit ex illis qd pro-
cedūt ab epate: sed fuerit ex spe-
cieb^o colere eruginose vel prassi-
ne: accidētia tūc erūt fortiora et
ipetuosiora: quare non sufficiet
purgare solum cū scamonea et
lacte dicto: immo oportet vt mi-
sceas cū predictis de lapide la-
zuli: aut infusionem lapidis la-
zuli in lacte. Postea dabis ei ad
purgandum ea que ducunt hu-
morem grossum: sicut est scamo-
nea cum quarta parte ipsius ex-
bdellio cum aqua cucurbite: vel
cum aqua lactis. Et quia iste
humor ad siccitatem declinat:
ideo non debes ei dare aliquāz
medicinam: nisi sit mixta cum
re humida: sicut aqua cucurbi-
te vel aqua lactis. Et aloes etiā
cum scamonea mixta cū re hu-
mida cōfert in hoc casu. Si autē

Cura:

Gale.

Abhomeron

i

Liber

eruciatio fuerit acetosa: et cum hoc patiens habuerit tremores labij vt dictum est: scias pro certo quod hic humor imbibitus in ipso stomacho: primo fuit colericus: postea fuit ibi adustus: et conuersus est ad melencoliam. Purgabis ergo ipsum quemadmodum inferius declarabo. Si vero id quod infusum est et profundatum in corpore stomachi fuerit flegma: dabis ei primo ad bibendum sirupum squinzibin factum ex melle. Quod si fuerit inuenis: sufficiet tunc ei dare sirupum squinzibin simplicem cum sirupo feniculi. viij. diebus vel decem. Regimen quidem eius sit panis bene fermentatus cum pullis vel turturibus et passeribus factis in tassea. Et si colerica fuerit materia decoquantur predicta cum aceto. flegma autem purgabis cum semine vrtice et cartami bdelio et oppoponaco et serapino añ. partes equales: pulpe colloquintide minutim incise: et infuse in lacte amigdalarum tanto quod sit decima pars. Misceantur omnia predicta cum sirupo squinzibi facto ex zuccaro: et da infirmo ad bibendum secundum virtutem patientis a quatuor aureis. in quinque. Si autem fuerit: estas: et patiens inuenis: omnia predicta misceantur cum oleo amigdalarum dulcium: quoniam est bonum. Quod si certificatus fueris: quod humor sit melencolicus: et illud scies ex motu labij: et ex motu stomachi ad vomendum: et quod quando stomachus eius est vacuus eueniant ei ymaginatioes terribiles et somnia varia: et pro

maiori parte somnia eius sunt vera: hec sunt propria signa huius egritudinis. Igitur postquam hic humor est melencolicus non sufficit ad incidendum illum cum sirupo squinzibin solo: immo oportet vt addas amigdalas amaras: et sirupum centaurea: et sirupum feniculi: cui dabis omni mane ad bibendum cum aqua tepida vsque ad quindecim dies. Et postea purgabis cum elleboro nigro: quia illud proprium est in attrahendo hunc humorem in hac egritudine: sed primo rectificabis eum hoc modo: scilicet pones eum primo per noctem vnam in oleo amigdalarum recentium: et decoctione polipodij recentis et ad remouendum angustiam ellebori nigri addes aliquid de sicados: et cum hoc etiam adiunat ad euacuationem dicti humoris: et pone similiter modicum de lapide lazuli: aut de aqua in qua fuit ablatus lapis lazuli. Quod si estas fuerit dabis solum infusionem harum medicinarum. Aliud medicamen ad hoc. R. polipodij recentis: florum nenuparis ana. ʒ. vna ellebori nigri: epitimi. ana aureos quinque violarum et liquiritie ana aureos decem. et ʒ. vna aque infusionis ex lapide lazuli optime trito: que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur per noctem vnaz in aqua feruenti: et colentur fortiter exprimendo et in oibus. x. ʒ. huius colature ponat. ʒ. i. colature dicte infusionis lapidis lazuli: et ʒ. ij. sirupi liquiritie et ʒ. i. sirupi masticiini. Et propina ad bibendum cum duobus granis

ordei scamonee non multū tri-
te. Et fac custodiri infirmum in
hac purgatione sicut fit in alijs
laxatiuis. Et quia hic humor cū
difficultate nō modica mouet: et
eradicatur ex loco suo: ideo opz
vt iteres hanc medicinam plu-
ries atq; pluries: ponendo spa-
ciuz inter vtrasq; tot dieb⁹ quot
sellas fecerit ex ipsa medicina.

Aliud **Medicamē aliud.** R. lapidis
lazuli: polipodij: epinimi: viola-
rum. añ. anr. j. ellebori nigri in-
fusi p noctem vnā in oleo amis.
dulcium: et folia colloquintide
añ. quartam partem auf. vni⁹:
scamonee pondus duorum gra-
norum ordei. Teratur vnaqueq;
harum per se: pter folia colloqn-
tide: q; incidi debent cū forficib⁹
minutum: addendo p̄dictis me-
dicinis ex puluere dragaganti
ad pondus ipsarū: et tantūdem
ex amigdalis dulcibus munda-
tis et bene tritis et misceantur cū
sirupo masticino: cui dabis ex
ipso medicamine añ. iij. facta
abstinentia a contrarijs: et p̄pa-
ratione dicta cum. 3. j. oximellis
simplicis: et tribus. 3. aque cali-
de: resendo eū prout cōuenit in
laxatiuis. Et est possibile q; ille
idem humor q; est imbibitus in
stomaco: sit etiā in ipsa cōcanita-
te ipsius: tñ qd purgat vnū pur-
gat et reliquū. Si vero dicti hu-
mores varij fuerint et diuersi in
specieb⁹ et cōplexionib⁹: difficul-
ter cognoscuntur et medicātur:
verbi gratia. ponatur q; flegma
imbibitū sit in villis stomachi:
et in concanitate ipsi⁹ sit colera
vel melencolia: et ista quidem co-
lera q; erit in cōcanitate: genera-
ta erit ex cibis calidis et siccis:
aut deriuata erit ibidem a kisti-
fellijs. et si fuerit melencolia erit

a splene. Signa autem quando
colera est in pcanitate et flegma
imbibitū in substantia ipsi⁹ sto-
machi sunt hec. s. q; stomachus cō-
tinue mouetur ad vomitum: et
qn vomit: reijcit coleram: et est
absq; motu labioz et tremore: eo
q; flegma imbibitum remouet
acuitatem colere. Sed etiā non
est longinquū quin situm patia-
tur validam atq; fortem: eo q; co-
lera illa mouet sui natura: et fle-
gma q; est imbibitū in villis sto-
machi. phibet sensibilitatē aque
et alioz potuum qui bibuntur: et
oia q; in stomaco intrant miscē-
tur cū colera ipsa et incorporant
et ppter acuitatem ipsius colere
et mordicationez q; semp mor-
dūt atq; pungit: pulsus efficitur
parus atq; durus: et cui hec ap-
paruerint accidentia: fac eū vo-
mere cum aqua mellis mixta cū
succo raphani: quoniam hec fa-
ciunt vomere coleram: et edu-
cūt etiā aliquid ex flegmate im-
bibito in stomacho. Et propina
ei de sirupis predictis hoc est de
sirupo dicto qn flegma est imbi-
bitum in substantia et villis sto-
machi: et purga eū cuz laxatiuis
supradictis: nec diminuēdo ali-
quid nec decidēdo. De melēco-
lia aut q; est in cōcanitate stoma-
chi inferi⁹ determinabo. Si ve-
ro fuerit econtrario. s. q; colera q;
deriuata est ab epate ad stoma-
cum: aut ab ipso stomacho gene-
rata erit in substantia ipsi⁹ im-
bibita: flegma aut repertum in
sui cōcanitate. Qd quidem fle-
gma ibi discursum fuerit a cere-
bro: aut in ipso stomacho genera-
tum ex comestione ciboz gros-
sorum et frigidorum valde et hu-
midorum: aut ex superflua et
nimia comestione: aut erit ibi

Melē-
colia.

Liber

procreatum propter etatez ipsi⁹ patientis: et sui complexionem. Tunc signa horum erunt ista. s. q^d mouetur quotidie ad vomen dum vice post vicem: et h³ motu validum labij inferioris: et sitis eius est fortis: et maxime quando flegma viscosum redit ad sal sedinem: quia de natura falledi nis et pprietate est inducere sitim: et propter viscositate flegmatis: qm viscositas flegmatis adherens fundo et parietib⁹ stomachi non permittit deuenire aqua vel alium potum ad ipsum stomachum. Et colera q^d est imbibita in substantia: et in villis stomachi manifestum est q^d h³ etiam sitim pcreare. Cum aut certificatus fueris ex predictis q^d sic fuerit sicut diximus: incipe in curatione istius dare ei decoctionez raphani cum syrupo squinzibin facto ex forti aceto: et fac eum vomere cum isto medicamine pluries et pluries: et postea euacua coleram cum his que predictamus super⁹ in isto capitulo qn colera est simpliciter imbibita: qm colera monetur ad expulsionem. Quod si certus fueris q^d dicta colera redundata fuerit ab epate ad stomachum: tunc credo q^d dare infirmo aquam angurie et citrulorum liberabit eum educendo coleram exterius: partim per urinam et partim per sudorem rectificando complexionem villorum stomachi: et frangendo mordinationem quam facit colera in ipso stomacho. Si vero colera generata fuerit in ipso stomacho: non proficit aqua anguriarum: et citrulorum predicta: sed indiget euacuationis cum his q^d diximus que habent coleram euacuare: qm simpliciter ibi colera dominatur.

Cura.

Item ponatur q^d melencolia sit in fundo vel in concavitate stomachi: et colera vel flegma sit imbibita in substantiam stomachi. Qd si colera est imbibita in substantia ipsi⁹ stomachi: tunc tremor inferioris labij est magis fortis et manifestus: et apparens. Et accidit infirmo instia vigiliarum: et cum excitatur a somno mouetur cum timore et perturbatione: et appetit⁹ comedendi in eo fortis existit: sed cum modica quantitate cibi remouetur appetitus ille: propter naturam colere: et digestio tarde efficitur et pulsus ei⁹ est durus: et accidit infirmo angustie interdum: quas ipse idem ignorat vñ. s. pcedat. Et cum videris ista: incipe in curatione istius euacuare melencoliam: cognoscendo q^d melencolia q^d est in stomacho non potest esse defusa neque dura: propter ipsi⁹ acetositatem: qm acetositas h³ ipsam dissoluere et eliquare sicut aqua qm si sic non esset non posset moueri. Et credo q^d purgando melencoliam non indigebis purgare coleram que est imbibita: q^d cito per se mouebitur et euacuabitur: et ea que habent melencoliam purgare iam dixi in egritudine hac simplici. Et si forte melencolia fuerit imbibita: et alius humor fuerit in concavitate: hoc accidit raro et in minori parte. Et vere dico q^d mihi impossibile esse videtur: et hoc ideo quia membra ipsam abhorrent sui natura: et cum proprietatem habeat desiccandi qn est in concavitate: propter sui ponderositatem non recipit a poris corporis ipsi⁹ stomachi: et non potest intus penetrare donec virtus expulsiva stomachi fortis fuerit. Si aut virtus expulsiva membri debilis

Colera.

fuerit: et virtus cōseruatiua ipsius defecerit in cōseruando et in expellendo: tunc humor ibi putrescit propter defectum cōseruatiue tunc inde febris efficitur: et quā hec egriundo cum febre efficitur hucusque nō sum rememoratus: sed quā de febribus determinabo ibi tunc determinabo de hac egritudine quā fit cum febre. Sciēdo quod quemadmodum hec passio accidit propter humores qui eneniunt in stomacho: ita accidere potest ex mala complexionē simplici vel composita quā generatur ibidem.

¶ Cap. vi. Quod est de motu stomachi qui dicitur in arabico fo lab: latine vero singultus.

desin
ultu.

Scias quod singultus potest accidere propter fortem caliditatem igneam: aut ab intensa frigiditate: aut propter nimiam siccitatem: sed impossibile est quod possit accidere ab humiditate sola: etiam si flegma liquidum in stomacho abundauerit: non enim oritur inde singultus: sed accidit ei voluntas vomendi: sicut dixi quando flegma in stomacho superabundat. Et scias quod pro maiori parte singultus accidit propter malam complexionem simpliciter calidam: aut a complexionē mala calida et sicca: vel a mala complexionē calida et humida: non quod humiditas aliquid ad hoc faciat. Curatur quidem singultus qui accidit a sola caliditate ignea cum aqua frigida sola. Quod si corpus patientis fuerit extenuatum: et virtus erit debilis. misce cum aqua aliquid mellis: vel de syrupo liquiritie prout tibi melius videbitur conuenire secundum naturam patientis. Et ca

tura.

ne ne des mel nisi perfecte fuerit dispumatum: quia stomachus potenter posset debilitare. Sciēdo quod zuccarum est magis cōueniens quam mel. Et da infirmo ad comedendum de pulpa citrulorum et cucumerum: seu anguriarum: quia cum istis perficies intentionem tuam in remouendo caliditatem: et nō diu permanent in corpore: immo exeunt per urinam et sudorem trahendo inde coleram: et comedat etiam lactucas decoctas per se aut cum carnibus. Et quamuis lactuce in corpore habeant permanere: humor tamen qui ex ipsis generatur non est malus: cum sit subtilis ad modum aque: et pro tanto non facit ventositatem sicut faciunt poma: cucurbita autem quamuis infrigidet et inde nobis in hoc videatur satisfacere: tamen quia ex ipsa humores grossi generantur qui sunt tardi motus: non sumus securi quin in fine faciāt nocumentum: maxime si comedantur antequam decoquantur: intantum quod ad ultimam dissolutionem deueniant. Si vero singultus fuerit ex causa frigida: da infirmo ad bibendum syrupum de mastice cum aqua infusionis liquiritie: et inunge stomachum cum oleo de ben: in quo positum sit aliquid de galis: et si non inueniretur illud fac inunctionem cum oleo de alscaris. Quod si singultus provenit a siccitate sola que fortis in stomacho fuerit: hoc non accidit nisi post cōsumptionem humiditatis radicalis que est in corpore in gradu secundo. Quare oleum amigdalorum dulcis in hoc casu multum valet cum

Alia
cura.

Libro

adiutorio dei. Et bibat sirupum
liquiricie rationabiliter factuz.
Et ponere manum delicatā sup
stomacum tenendo eam tantū
donec percipiat calorem intus
in corpe stomachi penetrare cō-
fert valde. Et cibus eius sint tes-
ticuli gallozū decocti in tassea
cum oleo amigdalazū dulcium.
Et si infirmus aliquantulū for-
tior fuerit dabis ei extremitates
alarum pparatas in tassea cum
medulla panis bene fermētati:
et auis que dicitur alcamam: et est
avis parua et alba et assimilatur
azacir. i. stornello si cōpetenter
decoquatur confert in hoc casu.
Et galline etiam tenere decocte
cū lacte similiter cōferunt. Et bi-
bere aliquantulum lactis capre-
ianensis tepidū sicut exit ab vbe-
re multū valet morando tñ tan-
tum a receptione alteri⁹ cibi do-
nec lac fuerit digestum: et bibat
aquam infusionis liquiricie mū-
date: et potest etiam bibere aquā
infusionis vne passe: q̄ non mul-
tum steterit in ea: ita vt modicū
vel quasi nihil mutet colorem: et
bibere similiter aquam ordei te-
pidam cōfert: dūmodo cū siccita-
te stomachi nō fuerit frigiditas
Et balneum tine aque dulcis cō-
mendo in hac egritudine: tñ in-
trare stupham: seu siccum bal-
neuz minime laudo. Et dñ infir-
mus se elongare a cogitationi-
bus superfluis: et a vigilijs sūt
superfluis toto posse. Et scias q̄
oritur etiam singultus aliquan-
do a spasmo qui fit in stomacho
ipso propter subitam inanitiō-
nem: et intensaz que fit in stoma-
co: et inde spasmat. Et potest
etiam singultus euenire a timo-
re nimio qui accidit alicui pro-
more. ppter terrorem superflū alicui⁹

Signu
1⁹ ene-
nit a ti-
more.

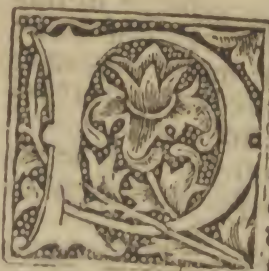
magni viri: unde humores om-
nes redeunt ad partes cordis: et
inaniter stomachus et alia mem-
bra a calida substātia: et inde p-
uenit singultus ppter frigidita-
tem que stomacho subsequitur cā-
pdicta: et maxime si cōplexio sto-
machi patientis frigida fuerit
naturaliter: aut infrigidat⁹ fue-
rit accidentaliter: et hac de cā qñ
aliquis subito terrefit: vel treme-
scit: accidit ei singultus: qñ sto-
machus a calore naturali et spiri-
tu inanitur: et inde infrigidatur.
Et mihi etiā videtur q̄ qñ alicui
aliquid magni terroris seu tre-
moris accidit: euenit ide in sub-
stātia cerebri spasmus: et oritur i
illo panniculo qui diuidit cere-
brum in duo media motus mor-
dinatus: ita q̄ nō mouetur suo
motu naturali: eo q̄ iūgit pars
cogitativa parti cōseruatiue seu
memoriali: et inde in eis accidit
motus inordinatus: et puenit ex
illo singultus ppter colligatiōem
cerebri ad stomachū: et etiā vomit-
us. Et he cause a me rememora-
te sunt q̄ magis veritati vicine
esse vident: qñ scire has res cer-
tissime nō est necessariū in arte
medicine. Sed sciētia naturalis
et diuina hz harū rerū certitudi-
nem et veritatem subtiliter inda-
gare: et ppter hoc ego non assero
has res esse veras certissime et
omnino: qñ impossibile est eas
sic scire: et solus deus q̄ eas crea-
uit et fecit eas veraciter nouit et
cognoscit. Sed ego nomino hec
accidentia vt veniam ad remo-
tionem cause. Cura autem est
postquam fuerit singultus: bi-
bere sirupum pomozum factuz
cū succo mēte: aut sirupū masti-
cis. Et studeat comedere ea q̄
habēt pfortare mēbra principa-

Nota
cura.

na et confortantia spiritum anima-
lem: et odoret poma aromatica:
et ambriam et muscu: et similia se-
cundum tempus in quo fuerit.
Considerando etiam complexio-
nem et consuetudinem patien-
tis: dicendo ei ea que habeant ipsius
letificare et confortare: et dare ei
spem firmam velocis et cite li-
berationis: et fac ei recitare ea que
faciunt dilatare cor: et risum for-
titer prouocare: ita ut membra mo-
neant simul cum anima: et calor natu-
ralis et spiritus dilatentur ad ex-
teriora tali modo ut vincant et
dominentur super membra. Et cum
dico anima intelligo spiritum
animalis: quoniam anima non scit ab
aliquo nisi a deo glorioso que eam
fecit et creauit: et a mer ab illis que
sapientiores sunt me ignorat
quod ipsa sit: nisi quia scit ipsam esse
ex effectibus et virtutibus ipsius. Et
fit quidem singultus a vaporibus
substantibus in villis sto-
machi: ita quod quando homo superflue co-
medit contrahit stercus et coadunatur
versus illam partem ubi va-
por existit: et inde sequitur singul-
tus. Sed quando phlegma et coadunatur
in stomacho non fit singultus:
sed peruenit inde vomitus. Cura
autem huius singultus est euacuare
stomachum: et postea assuescere
de resolutionis et calefacientibus
temperate in emplastris et electua-
riis: sicut sunt cortices citri et
mastix: et horum similia. Et
postquam sufficienter hucusque de
egritudinibus stomachi deter-
minauit: nunc ad egritudines
pectoris intendo redire: eas per
transiundo sufficienter cum adiu-
torio altissimi.

¶ Tractatus. xvj. de egritudi-
nibus pectoris et diaphragmatis

continens capitula septem.
¶ Capitulum. i. Quod est de apo-
stema pectoris et priuatione
anhelitus.

Etus qui
dem mem-
brum est ha-
bens mul-
tos nervos
et caro ei
est dura et
densa. Et quia
sic est: ideo

in eo fit apostema ex humore
grosso valde: et fit etiam in pe-
ctore difficultas et priuatio mo-
tus ipsius scilicet quando in nu-
cha oritur egritudo: vel in ner-
uo qui procedit a nucha ad pe-
ctus a quo fit motus eius. Et cum
hoc etiam quando fit egritudo
hic remanet homo viuus do-
nec studeatur in cura ipsius co-
petenter. Et hanc curam me-
moratus fui quando determi-
naui de egritudinibus nervorum:
et nunc secundo hic de ipsa vo-
lo determinare. Incipias ergo
inungere in posteriori parte ca-
pitis scilicet in nucha cum pu-
ro balsamo. Et si non inuenitur
inunge cum oleo de carpobal-
samo: vel cum aliquo alio quod
habeat substantiam subtilem et
calefactiuam: sicut est oleum de
granis alzarum cum oleo rosato:
quorum partes sint equales cum
aureo vino optime ambrie dis-
solute in ipsis. Et si non habe-
res ambriam: pone de laudano
purissimo et aromatico: tamen
ambria longe melior existit: et
istud est melius consilium a quo
incipere debemus scilicet inun-
gere nucham incipiendo a puppi
capitis descendendo usque lumbis
ad digulum: quoniam si curaueris fonte

Cura
valde
bona.

Liber

virtutis motine curabitur egri-
tudo omnino. Et aliquādo ac-
cidit vt priuē anhelit⁹ subito
propter accidentis difficillima
et pessima que veniunt in nu-
cha super locū vbi oritur neru⁹
motinus qui monet pectus: et
quando hoc accidit infirm⁹ de-
ficat et morit suffocatus.

¶ Capitulu. li. Quod est de vl-
ceribus et scissuris que fiunt in
pectore.

de pe-
ctore.

fit siqui-
dez in pecto-
re ulceratio
vel vlcus et
scissura a cau-
sis extrinse-
cis. Et quan-
do hoc acci-
dit absq³ scissura panniculi est
vulnus sicut sunt cetera vulne-
ra. Et ego memorabor de ipsis
quando de vulneribus pertra-
ctabo: si autem dictus pannicu-
lus fuerit scissus: tunc patiens
non poterit anhelare tādū do-
nec illa scissura pmanebit absq³
clausiōe. Sed si a medico clau-
sa fuerit: vel ab ipso infirmo: aut
ab aliquo alio: tunc subito sibi
tussis eueniet: et redibit ei anhe-
litus quam diu vulnus permā-
ferit clausum: et possibile forsan
erit vt liberet: et totū hoc perti-
net ad capitulu de vulnerib⁹:
et ego tractabo de his qñ tracta-
vero de vulnerib⁹.

¶ Capitulum. iij. Quod est de
scabussia idest de plenresi.

oritur siquidē
in pectore aposte-
ma in parte inte-
riori ipsi⁹ sub pā-
niculo intrinseco:
quod arabice di-
citur scapssa. latine pleuresis: et

potest fieri ex vno humore vt ex
plurib⁹. Et cura hui⁹ est flōma-
re infirmū ex paslica brach: q³
oppositi: q³uis quibusdam no-
uis medicis nisi tēporis videat⁹
tur q³ sit minuendus ex eadem
parte egritudinis: inducendo
super hoc verba logicalia et so-
phystica: qd mihi nullatenus
videt esse rationabile: neq³ ve-
rum: immo credo certissime qd
facere illd omnino est mors in-
firmi: et fac infirmum abstinere
ab omni specie carnis: et a pane
frumenti. et pre omnibus alijs
rebus debet enitare carnes: et
cibus eius sint pulres fursurū:
que pulres sic debent prepara-
ri. recipiat fursur et ponatur in
aqua dulci: et tādū ibi dimitta-
tur donec aqua mutet colorem
multum: et postea coletur forti-
ter exprimendo: et decoquat do-
nec fiant pulres subtiles valde:
et propina infirmo prout tibi vi-
debitur expedire: quoniam in
principio ei⁹ egritudinis suffi-
cit satis iste cibus: et inunge lo-
cum patiens in principio cum
oleo rosaceo: et post tertium diē
insugat cū oleo anetino: et oleo
rosaceo quarū partes sint equa-
les. Et si videris qd tussis non
affuerit: s³ recessit: et dolor simi-
liter nō remāsit in loco: et febris
quieuerit: vel facta fuerit lenta:
tūc muta infirmū ad comedendū
cū chist ordei decoctum simplr
cū aqua dulci: et hoc ad minus.
4. diebus. Et postea muta ipm
ad comedendū micā panis de-
coctā in aqua: et hoc ad minus
vsq³ ad octo dies: et postea cibet
pane bñ fermētato madefacto
in iure seicle: et cuiusdā herbe q³
dicit arabice armol: et sunt atri- arm
plices: et est necesse vt omnino bert

abstineat a pullo vsq; ad q̄dra-
gesimum diem a principio egri-
tutinis: et istud est consiliū con-
ueniens atq; perfectissimū. Et
ab inde in antea cibetur pullo:
et paulatine donec perduces eū
ad suā p̄plexionem naturalem.
Sed si non fueris ad infirmum
nisi post generationē saniei in
ip̄o apostemate: operare quēad-
modū dici in sanie pulmonis:
cognoscēdo quod mollities seu
lenitas et albedo saniei est si-
gnum laudabile in pleuresi: vi-
riditas autē et q̄ ad nigredinem
pertinet cum diuersitate partū
ipsius sp̄ati et saniei est signum
malū et illaudabile. Et si post re-
iectionē saniei sanguinez p̄ os
emiserit: scias q̄ tūc infirm⁹ in
breui moriet. Et q̄ has causas
sufficiēter determinauit in egri-
tudinib⁹ pulmonis: ideo ip̄as
hic ponere p̄termittō: attēde
tū qd si in aliquo dierū. cretico-
rum saniem sp̄uerit albam et cō-
iūctā sicut in die quarto (q̄nis
istud i minori parte fiat) est lau-
dabile signū: q̄ fortitudinē vir-
tutis h̄i significare: vel si fuerit
in q̄nto: vel in septimo: seu no-
no: aut vndecimo: vel in quar-
todecimo: aut decimoseptimo
vel vicesimo: in omnibus istis
est signum bonum: et quanto in
minori sp̄acio t̄pis dicta sanies
laudabilis i colore et substātia i
diebus creticis appuerit: tanto
egritudo erit breuior et salubus
et q̄to tempus fuerit prolixius:
tanto plus significat super de-
bilitatē virtutis: cognoscēdo
tū q̄ q̄ncūq; sanies laudabilis
apparuerit in diebus creticis
non est superflua debilitas vir-
tutis: immo semper sperare de-
bes de salute infirmi. Sz si di-

cta sanies fiat illaudabilis in san-
colore et substantia: aut fuerit di es il-
nerforum coloruz et substantie: lauda-
non. solum significat super de- bilis.
bilitatē virtutis infirmi: verum
etiam super malitias humoris
vnde procreatur siue oritur ip̄a
sanies: sciendo certissime quod
tempus et etas adinuāt in lon-
gitudine et breuitate egritudi-
nis: videlicet q̄ si t̄ps fuerit tē-
peratū: vel calidū: erit digestio
breuior. i. velocior. Et si temp⁹
fuerit frigidū cū siccitate plon-
gabit digestio: et sic i estate ab-
breuiabitur egritudo: in hieme
aut plongat. Et si fuerit patiens
iuuenis: similiter digestio erit
velocior: et si fuerit senex: fiet tar-
dior. Et si decrepitu: impossibile
est quod habeat digestionē p̄fe-
ctam: et in pueritia similiter fit
tardior q̄ in iuuentute. Scien-
do certissime quod q̄to infirm⁹
fuerit fortioris nature: tanto
magis eius digestio accelerat
et ecōtrario. Et visis atq; cogni-
tis signis laudabilibus supra-
scriptis: sit tunc regimen patiē-
tis cū pultrib⁹ predictis. Ex-
cepto quod non subtilietur re-
gimē in vltima subtiliatōe. Et
da ei ad bibendum hanc deco-
ctionem. R. alchascaina et est
panichald. i. sp̄es yringoz: et fo-
cha: et camomille. et liquiritie: et
algeeth. i. enpatory: et capilli
veneris. ana. partes equales: et
decoquantur vsq; ad consum-
ptionē medietatis partis aq̄:
vt virtus earū optime extrahat
et da ei ad bibēdū hāc decoctio-
nem cū sirupo scariole: et i omni
potu suo fac vt sit liq̄ritia. Sciē Lac
do q̄ lac amigdalaz i hoc casu ami-
multū confert: eo q̄ facit leniter gdala
sp̄uere: et adiunat ad digerēdū rum.

Liber

reliquas egritudinis: et remouet mordicationem: et prouocat somnū. Et etiā postq̃ facta fuerit mūdificatio vulneris apostematis: non nocet istud regimē exercere: q̃uis febris recesserit: et tussis: et dolor similiter non affuerit: non decipiaris q̃ueriā hoc modo exerceas regimē: si cut dixi: quoniam veraciter credo q̃ hoc accidens non potest perfecte remoueri i minori spacio q̃. xl. dieb⁹. Et pro tanto nō est regendus regimine sani añ istud tempus: et postea nō cibet nisi extremitatibus pulloz de coctorum in tassea: cuꝝ modico panis bene fermētati: et hoc pluribus diebus: deinde paulatim ad regimē sanorum est perducendus.

¶ Capitulum. iij. Quod est de apostemate lateris.

De latere.

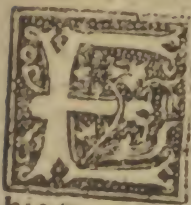

Dixit quādo q̃ ap̃a in pectore scilicet in carne q̃ est iter vnā costā et aliā: q̃ q̃dē egritudo arabice dicitur dat al genebr. i. egritudo lateris. Et cura ipsi⁹ est fōmare infirmū in principio egritudinis et latere opposito ap̃atis: et regimē quidez cibi et pot⁹ ipsi⁹: et cura eius sit quēadmodū pre dixi in pleuresi: operando illud regimē donec fuerit liberatus. Et dñā q̃ est inter pleuresim et hanc egritudinez est: q̃ dolor q̃ fit in pleuresi est dolor extēsi⁹: et acut⁹: et pulsus ei⁹ est durus: et serinus: et febris in pleuresi est intensior valde q̃ in ista: et maioris periculi: et quanto apostema fuerit vicinius cordi: tanto erit maioris periculi: et est maioris sensibilitatis: et q̃uis caro

fit multe sensibilitatis: et fortis et specialiter quando in ea sit apostema: non tamen est equi paranda sensibilitati que fit in pleuresi: eo quod locus ille est circumdatus ossibus duris et villis: seu pāniculis. Quare cuꝝ ibi sit apostema: etiam quod sit paruum est magne angustie: et inquietudinis cum dolore graui et istud apostema lateris scilicet quod fit i carne que est inter costas pro maiori parte est paruum: et nisi fuerit error in cura ex parte medici vel ipsius infirmi: liberabitur infirm⁹ omnino deo dante. Incipe ergo in cura istius a principio egritudinis: quēadmodum superius dixi in pleuresi scilicet in flobotomia: et cibis: et medicinis: exercendo omnia ordinate quātūz potes. Et iam vidi senem patrē memi bone memorie: cui dens misereatur: qui curauit vnā mulierem ex hac egritudine: et ingeniatus fuit extrahere humores ad partes exteriores: ita quod manifestum fuit apostema exterius cū tumore: et apertum fuit exterius: et inde curata fuit cura perfecta. Sed ego nūq̃ perueni ad hoc opus tam perfectum et miraculosum: nec adhuc sum: nec perueni ad illum gradū. Sz si pcesseris in hac cura: sicut dixi i pleuresi: credo p certo q̃ liberabis infirmū añq̃ ap̃a deueniat ad sanicem nutu dei. Et subtilia regimen tā i cibo q̃ in potu: quēadmodum dixi in egritudine pulmonis. Et si sanies inceperit appere inungse locum cum oleo rosaceo aromatico et anetino: quoz ptes sint equales: et sic opaberis donec fuerit liberatus.

Cu

¶ Capi. v. Quod est de scissura
venarum pectoris.

Et fit quidem ali-
quādo in pecto-
re vlceraatio et scis-
sura sicut in alijs
membris accide-
re consuevit: et de
his tractabo quando de vlceri-
bus aliorum membrorum deter-
minabo: et fit etiā in pectore in-
terdum scissura venarū: vel ali-
cuius vene. Quod si scissura di-
cta fuerit arteria erit periculo-
sum valde propter multam exu-
berantiam sanguinis: qui inde
emanat: et iste sanguis in medio
facit cadere dubitationem pro-
pter similitudinem que est inter
istum et sanguinem qui exit a
pulmone: quia iste sanguis qui
exit ab arteria pectoris: et qui exit
a venis pulmonis ambo sunt
rubei clari et subiles: et signum
distinctiuum est: quod quando
est a scissura arterie alicuique
est in pectore: infirmus sentit pū-
ctionem et dolorem in directo il-
lius partis: et qui exit a pulmo-
ne omnino est absque dolore. Et
scias quod natura huius egri-
tudinis erigit multum minu-
tionem: seruatis tamen condi-
tionibus minutionis: non tra-
dendo obliuioni dispositiones:
et etatem patientis: et naturam
ipsius: et alia: et da ei ad biben-
dum syrupū infrigidatū factū
cum decoctione sumach in aqua
rosacea ana partes equales: et
fit syrupus ex syrupis stipticis
sicut syrupus factus de zucca-
ro. Sed syrupus de mirtella nō
est dandus in hoc casu: quia pro-
pter sui grossiciem et dēsitatem
virtus eius non potest ad sanie-

egritudinis deriuare: et maxime
qui factus est de folijs et stipiti-
bus. Qui autem factus est de
extremitatibus et cimis ipsarū:
bene potest dari. Quod si tem-
pus et etas conueniunt in hoc:
et virus et plexio nō obuiant:
pone cum syrupo aliquid
cāphore: quoniam erit maximi
iunamentū: et liga coras fortiter
stringendo cum institis subtili-
bus: et fac odorare infirmum ro-
sas et sandalos cum aqua rosa-
cea: et modico cāphore. Quod si
non bene dormierit fac ipsum
odorare violas et nenufar: et da
ei modicum terre sigillate cum syru-
po: aut cum aqua rosacea: et cibis sit
pullus paruus infrigidatus in
puteo: cum pane similiter in pu-
teo infrigidato. Et syrupi om-
nes supradicti: et omnes potus
sint taliter infrigidati. et fac
ut custodiat se infirmus a labo-
re nimio: et a vociferatione su-
perflua. et possibile erit quod libere
tur isto regimine: tamen talis
consolidatio fit difficulter: quia
est in arteria. et si consolidatum
fuerit hoc vulnus isto regimine
dignus eris laude et gratia. Quod
si dictum vulnus fuerit in vena
non pulsatili: cura eius erit faci-
lis: et sufficet tibi satis cura pre-
scripta: quod si cōstrictus fuerit san-
guis: et ex loco ipsius vulneris
sanies emanauerit: non despe-
res saniem curare: tamen sis
certus quod impossibile est quod ad
plenum curetur: si per longitu-
dinem temporis non mūdifica-
tur sanies ad vlcus pulmonis
deueniet: et fiet putificus. Cogno-
scendo tamen quod ex sola apertu-
ra vene pectoris non morietur
infirmus: sed alia accidētia ma-
la et pessima pōt inde superue-

Cōsolida-
tio diffi-
cilis.

Libet

nire: unde moritur. Sed si in pe-
ctore aperitur vel scinditur arte-
ria magna ex arteria pectoris:
ex superfluo fluxu sanguinis et
impetuoso in breui infirmus ad
mortem potest deuenire. Quod
si constrictus fuerit sanguis an-
te superfluum exitum ipsius:
esto certus quod non inde infir-
mus patietur lesionem: nec ad
malum finem illa de causa de-
bet deuenire.

Capi. vi. Quid est de apertis quae
sunt in panniculo quod dicitur
pectus in longitudine in duo.

A fit siquidem ali-
quando in hoc pan-
niculo apertis: quod pro
maiori parte est ex hu-
more qui pertinet
ad subtilitatem: et
est ex apertis calidis. Et sequitur
ex hoc apertis tussis continua suc-
cessiva: et dolor extensus in lon-
gitudine: et perturbatio anhelitus:
et febris acuta: et pulsus serenus
propter naturam apertis: quod est
in tali membro nervoso et pan-
niculoso: et est diversus propter
nobilitatem membri: et vicinita-
tem ipsius ad cor: et sentit infir-
mus inflammationem: cum vali-
da siti atque siti: et ex inspiratio-
ne frigidi aeris magis mitigatur
sitis: quia ex potu aque frigide:
et anhelitus eius est parvus et fre-
quens: unde in huius curatio-
ne: stomia est necessaria valde in
principio. Et non determino in
hac egritudine ex qua fieri de-
beat: quia ex quacunque parte fiat
conferat valde: dummodo fiat ex
basilica: minuendo de sangui-
ne secundum dispositionem in-
firmi quam inuenis: considera-

tis tamen conditionibus. scilicet eta-
tis: complexionis: regionis: consue-
tudinis: et temporis: et minue de eo plus
vel minus secundum debilitatem et for-
titudinem patientis: et fac infir-
mum abstinere a cibis grossis:
leniendo eius intestina. Jam fe-
cit te scire superius quod differ-
entia est inter lenitiuum et laxatiuum.
Et postquam lenieris intestina:
purga eum: prout tibi videbitur
conuenire secundum acuitatem et na-
turam humoris peccatis. Et put-
tavi mihi videretur apertis hoc non acci-
dit nisi ex colera subtili: et purga-
eum cum sero capni coagulato
cum lacte fici: et pone in sero di-
cto de reubarbaro et de miroba-
lanis citrinis: et violarum: et li-
quiritiae: et nenufaris: et modicum
de mirobalanis indis: quia forsitan
aliquid de humore est adusto: et
pone etiam in isto laxatiuo ali-
quid de scamonea cum his que
habent suam malitiam frange-
re: et proprie cum confortantibus
stomacum: sicut acetosa et sica-
dos. **R**ecceptio utilis valde in
hoc casu. Re. seri capni coagula-
ti cum lacte fici. lib. j. et in ipso in-
funde ex mirobalanis citrinis et
liquiritiae: violae. nenufaris. an. an. f.
v. idorum. aur. iij. reubarbari re-
cetis. aur. j. et coquantur opti-
me: et permaneant sic in dicto se-
ro per noctem unam: et colentur
optime exprimendo: et adde huic
colature. syrupi mastice. 3. 5. et
octauam partem aurei unius de
scamonea: et da infirmo hoc ad
bibendum: mollicato corpore
prius cum inedulla cassie fistule di-
stemperata cum decoctione sco-
lopendrie sicce et cum sirupo ro-
saceo facto ex rosis recentibus.
Quod si tempus fuerit siccum:

da ei de sirupo violaceo: et come-
dat pruna ante cibum: sed post
cibum mīne. Et da ei panē ab-
lutū: et postea in aqua infusum
donec tumescat. Postea infrigi-
da eū in puteo: et pota eum aqua
i puteo infrigidata: et hoc facias
donec quieverit tussis: et febris
fuerit mitigata: et dolor similiter
mitigatus: et nō dimittatur istū
regimen: donec dolor et febris et
tussis cessauerint: demum da ei
aquam ordeī rationabiliter fa-
ctam ad bibendum. Sciendo
quod moderni medici multum
sunt longinq̄ ab opinione: Gal.
in faciendo aquam ordeī: eo qd̄
ipsi frangunt ipsum pistando
antequam bulliat: ad faciendū
istam aquam: et isti errant a via
veritatis: eo quod i vno qd̄ se-
mine inquātuz est semē: est vita
naturalis: antequam accidat ei
aliquid quod destruat ipsum.
Et si posueris ordeum in aqua
frigida: velociter attrahit ad se
aquam: et aperiuntur pori ipsi
et quando sic ponitur ad ignem
iam aperti sunt pori ipsius: et
eius partes dilatate: et ignis fa-
cit in vīs apertiones: ita quod
nulla opilatio remanet i eo. Si
autem ordeum fractū fuerit si-
mile est mortuo: vel infirmo: et
quia assimilatur infirmo: opor-
tet quod partes eius cuz fuerit
fractum: non dilatantur: nec at-
trahit in se aquam suauitate:
quam deus benedicens presti-
tuit sibi et donauit: quod si dixer-
imus ipsum esse mortuum: tunc
ab ipso penitus nulla fit attra-
ctio. Quam bene dixit Gal. de
ordeo sicut scies: qd̄ si decoqua-
tur cum cornice est maioris ab-
sterfionis: ergo mihi videtur qd̄
sic debeat fieri aqua ordeī. Acci-

pere debes ordeum integrum et
mundū ab omni mixtura om-
nium aliarum rerum: et pone eū
in aq̄ dulci frigida: ita qd̄ vno
qd̄ i pōdere ipsi ordeī sint duo
pondera aque: et sic permaneat
in modio per vnā vel per duas
horas: et postea pone ad ignem
et bulliat tādū donec aqua fiat
rubea: et depositum ab igne co-
letur: et postea ponatur ista cola-
tura in puteo donec infrigide-
tur infrigidatione vltima: et sic
eam dabis ad bibendum: et re-
ge infirmum isto regimine: vel
simili pluribus diebus: et post
ea muta infirmum ad bibe-
dum pulres ordeī preparatos
cum aqua dulci et munda: absq̄
eo quod sentiat aliquid de calo-
re ignis. Et postquam omnia
accidentia fuerint ablata: et se-
curus fueris omnino de egritu-
dine: da ei paulatine ad come-
dendum panem bene fermenta-
tatum: nec consenties ei come-
dere oua gellinarū decocta in
tassee cū pane fermentato. Nec
facias eum redire ad regimen
suum naturale: donec transēat
xl. dies a principio egritudinis
deinde gratum et paulatine re-
ducēs eum ad cōsuetudinē na-
turalem. Quod si dictū aposte-
stema ita ad sanieū deuenerit:
eo quod a principio non fuisse
ad infirmū: vel quia humor pro-
pter sui subtilitatem de leui re-
cipit passionem: vel quia virtus
fuerit fortis ita qd̄ cito potuerit
sanieū generare: aut propter vi-
cinitatem duorum fontium ca-
liditatis scilicet cordis et epatis
quoniam quelibet istarum cau-
sarum est causa velocis genera-
tionis saniei in ap̄te: sicut acci-
dit mihi cuz essem iuuenis: qm̄

Libeꝛ

passus fui laborem maximum a propinquis: et ab illis qui erant de cognatione hali. propter quod dāverbum dictum a patre meo cum essem iuuenis: qui voluit vlcisci de me modis quibus potuit: et ob hoc sustinui laborem et angustiam maximam de eo quod non consueueram agere vel pati: quia necesse fuit mihi ire pedes quamuis illud nunquam probauissem: et cum posui me ad decubitū pereipi dolorem in panniculo predicto: et tunc tussis et dolor in ceperunt iuleascere valde: et iuueni pulsus meum valde durum: et febrem patiebar acutam et egritudinē. Quare misi in quarta nocte pro flōmatorē: et feci extrahi de sanguine circa quantitatem libe vnus: et permansi sic. scilicet cum febre valida: et tussi forti: et dolore per totam noctem. Mane vero de necessitate oportuit me ire: et equitare cum angustia: et cogitatione: et magno timore et dolore.

Hali. Et cum perueni ad locum ubi erat dictus hali: ex dolore et fatigatioe: et vigilijs que passus fueram: dormiui: et in illo somno dissoluta fuit ligatura flōmie: et inde sanguis multus emanauit. Et cum excitatus fui a somno: remansi cum maxima debilitate virtutis: et inueni locum ubi iacebam repletum sanguine totū: et posito digito super flōmia: vocari et feci me ligari: et permansi taliter per totam illam diem: scilicet cum illis accētibz: sed nō fuit re augmentata. Sequenti vero die eieci sanie cum sputo que erat boni coloris et substantie: et deinū audiui noua que multiplicauerunt super me tristitia

et dolores: et inde amisi sensum et intellectum: et ita quod nihil potui postea intelligere: et procurare super negocijs meis et remansi sic quod non potui me ipsum regere: et non comedebā aliquid nisi quia propinabant mihi de aqua predicta: eo quod antequā egritudo inualuisset: pceperā ministris vt mihi semper de illa aqua dare deberent: et ego multum de ipsa bibebam: propter magnam sitim quā habebam. Et transactis diebus septem in cepti sentire et cognoscere: et imaginabar quōd mater mea seruiebat mihi in hac egritudine demum recordatus fui quod erat mortua: et sic de omnibus alijs cepi ducere ad memoriam et ad vltimum quesitū quid factum fuerat de patre meo: et mihi dictū fuit quod inerat vltima: et inde creuit mihi angustia atq; dolor: et visum fuit mihi quod essem perforatus in pectore: et supervenit mihi dolor maximus in capite ex illo timore: et timui ne me occiderēt: et supplicavi astantibus vt me occultaret: ita quod non sciret de me aliquid nisi essem viuus. Et lōgo tempore post istam magnā afflictionē remote fuerunt iste perturbationes a me. Sed illud quod passus fui: fuit apā quod generatum fuerat in pāniculo diuidente pectus et pulmonē in duo media et ex illo apāte ascenderūt vapores acuti ad cerebrum: quare tū ppter varias cogitationes et frequētes quas habebā ex predictis: tū ppter dictos vapores acutos et malignos: quā ferebātur circa cerebrum: oriū fuit mihi in vno pāniculorum cerebri

apostema calidum: et ex omni-
bus istis non remanuit quin fa-
cerem omnia necessaria predi-
ctis egritudinibus: et demum in-
cepi expuere saniem: et non so-
lum ex apostemate pectoris: ve-
rum etiam ex illa que descende-
bat a capite ad pectus: et postea
cognoui causam meorum accidē-
tium: et redij in sensum meum per-
fecte: et delectat⁹ fui in illis die-
bus cum ferculis predictis et ci-
bis: et cum ex toto fui alleviatus a
sanie: incepi assuescere aquam
ordet: et postea redij ad pul-
verem: et sic paulatim conuer-
sus fui ad meam consuetudinē
naturalem. Et quod hic scripsi
de ista mea egritudine: feci solū
modo ut sit exemplum in omni-
bus alijs similitudinibus. Et
iam dictū est superius quod in
hoc apostemate pperat sanies
velociter: et cum cognoveris quod
conversum sit ad saniem: fac de
regimine quemadmodum di-
ctum est superius. Et da ei ad bi-
bendum omni die decoctiones
yriugorum et liquiritie: quarum
partes sint equales. Item ista
decoctio similiter confert. R. fla-
viola pars. i. et decima vni⁹ par-
tis de picea recipiatur: et fiat de-
coctio: et propineetur euz sirupo
scariole: vel yriugorum: secundum quod
tibi videbitur convenire. Et di-
co quod in egritudine mea non
recordabar aliquid quod essem
facturus: nec mecum habui ali-
quem: qui sciret mihi consulere
nec me regere: sed in principio
docueram ipsos qualiter me re-
gere deberent. Sed a voluntate
divina processit illud quod non
intendebar in me agere: scili-
cet de evacuatione multa san-
guinis: et illa fuit causa mee li-

berationis: eo quod eram iu-
nis: atque fortis.

Capitulum septimum. Quod
est de passionibus diafragma-
tis.

Complete sunt cum
adiutorio dei re-
memoratioes de
egritudinibus et
accidentibus que
sunt in pectore: et

nunc intendas in hoc loco reme-
morationem facere de passio-
nibus diafragmatis quod cor-
na dicitur. Scire itaque debes quod
omnia que dixi acciderent de egritu-
dinibus et accidentibus in pas-
sionibus pectoris accidere et eve-
nire similiter possunt: et in hoc
scilicet membro. Tamen acciden-
tia que in isto emergunt sunt gra-
viora et periculosiora accidenti-
bus que fiunt in pleuresi et in
apostemate lateris. Et hec acci-
dentia sunt febris: et dolor pun-
gitivus: et tussis. Et dolor in ista
passione extendit ad latus tar-
tiora que sunt ossa pectoris simul
coniuncta: quorum loca est su-
pra ossa que dicuntur carfuf: et
sunt ossa pectoris que non sunt
ad invicem coniuncta. Et esto cer-
tus quod apostema que fiunt in isto membro
longe sunt graviora et periculo-
siora apostemibus que fiunt in alijs
membro et partibus pectoris: eo
quod in hoc apostema fit continuo per-
turbatio mentis: ac si esset in pa-
niculo cerebri. Et cura huius est
cura predicta: scilicet cum flobotomia
et mollificatione ventris: et cum la-
ratino prescripto: et da ei sirupum
de pancia. s. yriugorum: et omnia
ista fiant cum regimine iam dicto: et
si placuerit deo glorioso quod resol-
natur apostema dictum: absque
eo quod deveniat ad saniem:

Cura
na.

Cura
predi-
cta.

Liber

erit infirmo profectus maxim⁹
et inuamē. Qd si denenerit pre-
dictū apā ad sanie: q̄uis illud
fiat tardius et rari⁹: agere debes
quēadmodū docui in alijs. Et
caneas tibi ne sequaris appeti-
tū patiētis in cibis suis: et custo-
diat etiā ne ministri et astantes
moueāt eū: vel permittāt facere
inconueniētia: qm̄ modicus error
in ista egritudine esse potest cā
magni nocuementi et egritudi-
nis. Et postq̄ cognoueris q̄ sit
liberatus: reduc eū ad suū regi-
mē cōsuetū cibiz potus paulati-
ne non largiēdo ei subito. ¶ Et
nota q̄ in quocūq; membro ner-
uoso fuerit apā: pulsus in ipso
erit serin⁹: et in oī apate orto in
aliquo mēbro pectoris: vel i suis
pāniculis: et in diafragmate: erit
anhelit⁹ paru⁹ et frequēs oīno: et
maxime in apate pulmonis. Et
hucusq; iā locut⁹ sum sufficiēter
de mēbris superiorib⁹: nūc autē
incipere intēdo tractare de mē-
bris inferioribus.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipit liber secundus qui
continet tractatus septē:
quorū tractatus pri-
mus est continens
capitula sex.

¶ Cap. j. Quod est de egritudi-
nibus intestinorū generalib⁹.

De in-
testi-
nis.

Dicit
seruus re-
gis: q̄ in i-
ntestinis fi-
unt aliquā
do egritu-
dines. s. apo-
stemata: q̄
generant in vīs vel canalibus:
vñ cibaria habēt pertrāsire. Et
hoc in intestinis gracilibus: vel

in alijs: et dolor qui sequitur in
istis est continuus: et maxime si
apostema fuerit ex colera: vel ex
sanguine: et est possibile q̄ hoc
apostema sit absq; febre et siti.
Qd si ex apostemate factū sit opi-
lacio cānalis ex toto: dolor erit
fortissim⁹: et q̄ nutrimentū non
poterit inde transire necesse est
vt vomitu eijciatur: quare morie-
tur infirmus subito: tū propter
intensum dolorem: tum propter
prohibitionem transitus nutri-
menti per intestina. Et si dictū
apostema fuerit ex flegmate: in-
firmus nō sentiet inde magnū
dolorem: et possibile erit vt dis-
soluatur illud apostema: et ma-
xime si fuerit ex subtili flegma-
te. Qd si fuerit ex flegmate gros-
so: assimilabitur humori melen-
colico: excepto quod non perci-
pies aliquam caliditatem: sicut
percipitur in humore melēcoli-
co. Sed melēcolia que ex colera
adusta generatur: est subitio-
ris substantie omni modo oib⁹
alijs speciebus melencolie: et le-
uius: et velocius mor⁹. Et illa
que fit ex flegmate grosso est tar-
dioris motus valde: et grossioris
substātie. Qd si fuerit ex sangui-
ne adusto: erit mediocris i sub-
tilitate: grossitie: tarditate et ve-
locitate. Apostema autē quod
oritur ex melencolia est gros-
sioris et densioris substantie val-
de apostematibus aliorum hu-
morū: eo quod melencolia est
grossior alijs humorib⁹. Et mo-
dus apostematis melēcolici est
quia illud apostema ad magnā
deuenit magnitudinē: et est abs-
q; forti dolore: et ille dolor simi-
latur punitioni formicarū. Co-
gnoscēdo firmiter q̄ apostema
factū ex melēcolia nullaten⁹ pōt
recipere

recipere digestionē. Et scias qđ
 cū dico flegmaticū vť ex flegma
 te: colericū vel ex colera: sangui
 neum vel ex sanguine: melenco
 licū vel ex melencolia nō intelli
 go vniformiter. Qm̄ enī dico ex
 flegmate: intelligo qđ cōplexio
 ipsius ap̄tis sit humida ⁊ fri
 gida in potentia. Et cū dico fle
 gmaticū: possibile erit qđ sit hu
 midū in potētia: sed nō erit fri
 gide cōplexiōis: ppter calidita
 tem acquisitā a putredine. Et
 similiter cū dico ex colera: intel
 ligo illud qđ est substantie subti
 lis: ⁊ eius cōplexio est calida et
 sicca. Sed cū dico colericū: intel
 ligo qđ sit cōplexionis calide et
 sicce: ⁊ eius substantia nō erit sub
 tilis: sicut qđ sit ex colera vitelli
 na ⁊ suis similibus. Et ita dico
 qđ cū dico ex sanguine: intelligo
 qđ sit complexionis calide ⁊ hu
 mide temperate: proportionate
 complexionī hominis. Et cum
 dico sanguineum: intelligo hu
 morem derivatū ad aliquā rui
 bedinem absq; perfecta conuer
 sione ipsius humoris in sangui
 nem: aut intelligo de sanguine
 naturali: qui propter excessum
 alicuius supflue caliditatis ad
 aliquā declinat adustionez. Et
 eodē modo intelligendū est de
 melēcolia. Quoniam cum dico
 ex melēcolia: intelligo humores
 frigide ⁊ sicce complexionis: qui
 est vnū ex quatuor elemētis vel
 humoribus corporis. Sed cum
 dico melencolicum intelligo de
 quocunq; humore conuerso ad
 melencoliam: non per viam na
 ture laudabilis et perfecte: sed
 qui deuiauit ab ordine natura
 li: ex aliqua adustione: ⁊ hic hu
 mor: nō est naturalis: nec ex ele
 mentis corporis: flegma autem

quod est frigidum et humi. ali
 quando ex vltiori digestionē
 cōuertitur in sanguinem natu
 ralem: qui est vnū ex elemen
 tis corporis: qđ nullatenus fie
 ri pōt ex alijs humoribus adu
 stis: eo qđ cinis qui per adustio
 nē est incinerat⁹: non potest ad
 tēperiez reduci. Sic ⁊ humores
 qui per excessum digestiōis ad
 adustionē deuenerūt: nō pōt ad
 equalitatem ⁊ temperiem dige
 stionis vllō modo conuerti: et
 quia hucusq; deuiaui ab inten
 tione propria: nunc ad eam re
 dire intendo. Quod si infirm⁹
 senserit dolorē in parte illa que
 est sub stomaco: ita quod ille do
 lor sit continuus et persenerāz:
 et cum hoc febucitauerit conti
 nue: scias quia tunc erit apo
 stemo in aliqua intestinorū: qua
 re flobotomia est necessaria: mi
 nuendo de quantite: prout tibi
 videbitur expedire: considera
 tis tamen conditionibus supra
 dictis. s. virtute: etate: tempore: Cura.
 cōsuetudine: regione: et da ei ad
 bibendū electuarium quod sit
 resolutiuum et mitigatiuū: si
 cut est electuarium factū ex flo
 re camomille et rosis recentib⁹:
 ⁊ flasia quarū partes sint equa
 les croci: ⁊ sem. lini ana decima
 pars predictorū: pistentur que
 libet per se: ⁊ cribrentur: ⁊ confi
 ciuntur cum sirupo de scariola.
 Dosis eius sit pondus triū au
 reorum cum aqua rosa. in qua
 cocta sint panical: que est spe
 cies yngorum et masticias: tan
 diu bulliat donec mutet saporē:
 colorem et odorem: et abstineat
 ab omnibus cibis grossis: absti
 nendo similiter a carnibus om
 nino: et ponat super ventrem
 oleum rosa. aromatizatum tepi
 Abhomeron
 k

Liber

Ann cum magna quantitate co-
ti intus madefacti desuper: et
itera illud scilicet cotum calidū
madefactum in dicto oleo plu-
ries. Et sufficiet ei in cibo prout
mihi videtur in die duo oua. Et
cum dolor fuerit mitigatus: et
febris fuerit diminuta: vtire
etiam isto eodem regimine: do-
nec omnino accidētia sint abla-
ta: sciendo tam quod optimam
curaz adinuenisti: postea reduc
eum paulatine ad suam cōue-
tudinem naturalem: vsquequo
pfecte fuerit liberatus. Et scias
quod omnia apostemata quan-
to fuerint ppinquiora stomacho
tanto sunt periculosiora. Et ite-
rū ista apostemata possunt fie-
ri in intestinis magnis et in gra-
cilibus seu parnis: et que fiunt
in gracilibus sunt maioris peri-
culi quam que fiunt in magnis
et cura est cura prescripta.

¶ Caplm. ij. Quod est de debili-
tate virtutis expulsiue intesti-
norum.

Gal.

¶ Istud accidēs
vel egritudo pōt
aliquando acci-
dere in vno inte-
stino vel in duo-
bus aut in pluri-
bus quod nō potest vel que nō
possunt expellere superfluita-
tes retentas in ipsis: quamuis
istud videatur impossibile plu-
ribus medicis. Sed Gal. hanc
egritudinē esse affirmavit: quā-
do dixit quod virtus expulsiua
intestinorum aliquando debili-
tatur intātum q̄ non potest ex-
pellere feces et supfluitates per
inferiora: et hoc non vltius de-
clarauit: nisi intantum quia di-
xit quod hoc non est occultum
medicis. Et hec egritudo quan-

do accidit est valde periculosa:
q̄re indiget subtili perspicatiōe
et consideratione eo quod dicta
debilitas virtutis expulsiue: q̄-
uis accadat a debilitate virtutis
expulsiue naturalis: non tamē
est a debilitate virtutis expulsi-
ue accidentalis seu voluntarie.
Virtus autē naturalis est illa
que prouenit principaliter ab
epate: vnde retentio que proue-
nit a debilitate istius virtutis:
solo modo facit accidere dolorē
fortem: eo q̄ intestina non pos-
sunt expellere feces per inferio-
ra. Illa autem retentio que fit a
superflua humiditate viscosa q̄
est in substantia villorum intesti-
norum: non facit dolorem fortē:
quare cum videris hanc egritu-
dinem euenire alicui: stude sub-
tiliter in cognoscēdo cām ipsi:
et vnde habeat procedere dicta
passio: et quādo sciueris pro cer-
to quod dicta debilitas expulsi-
ue fuerit ab intestinis: scz quia
deficiunt in motu suo naturali
expellere quod debent per seces-
sum. Et operationes quidē vir-
tutis naturalis sicut scis sunt
digerere et permutare cibuz. Et
in hoc etiam membro fiunt iste
operationes quemadmodū in
alijs mēbris. Et digeritur etiam
hic cibus et permutatur: qui iā
alibi est digestus: et expellitur
quod indiget expulsiue. Et an-
te omnia ista operat virtus at-
tractiua et retentiva. Et iste ope-
rationes naturales alię sunt
que fiunt mediantibus instru-
mentis: sed expulsiua pro certo
scimus quod est cum instrumē-
to. Alię vero que operant absq̄
instrumētis: non sunt sic appa-
rētes: et pro certo scim⁹ q̄ instru-
mētū huius expulsiue est pain-

tipaliter epar: qre studeas ipm
confortare toto posse cu medici
nis sibi couenientibus et appro
priatis: sicut cum pulpis passu
larum: qm habent ipsum forti
ter impinguare. Et epar etiam
adib. i. lupi assatum hz ipsum
mirabiliter a tota specie coforta
te: sicut a sapientibus est relatu.
Sed G. etiam dictum epar lupi
in suis medicinis recomendat
q habet epar hominis fortiter
ce = confortare. ¶ Receptio conue
dy = niens ad hanc egritudinez. R.
3. seminis rosa. et foliorum ipsaru:
passularum enucleataru. añ. 3.
j. liquiritie mudate et eupatorij.
añ. partes. iij. 3. vnus: et absin
thij et sandali: cinamomi: et ma
sticis. añ. quarā partem. 3. vni
terantur vnūquodq per se et cri
brentur: et adde istis de balsamo
aur. s. distemperatum cu melle:
et confice p dicta cum syrupo cor
ricis citri facto cum zuccaro. Et
dosis eius sit pondus. iij. au
reorū. Quod si non haberes bal
samum: pone loco eius tantun
dem de optima ambra. et inun
ge locū cu oleo nucum antiqua
rum: et pinguedine anatū: quorū
partes sint equales: et proicies
desup vincturam ex macis gros
se pistatis quod sufficere videat
ur: et hoc facias omni die donec
fuerit liberatus: et pota infirmū
aqua mellis: quia de leui spargi
gitur per membra: et est absterfi
ua: quia impossibile est quin su
perfluitates viscosae adhæreant
intestinis. Et hec facies quādo
sciueris q dicta egritudo fuerit
a debilitate et corruptione virtutis
intestinoz facta ab humore
illic existente: ergo necesse est
tibi scire et cognoscere vnde pro
cedat hec egritudo. s. an a debili

tate virtutis naturalis solūmo
do: an ex superflua humiditate:
vel ex superflua abundātia hu
morū illic congregatorū: ex
quibus intestina phibentur re
cipere virtutes: vel si pcedat ab
ambabus simul. Et hoc cogno
scere perfecte est valde difficile.
Et iam scripsi tibi superius cu
ram generalem in hac passione
de qua prout mihi videtur pote
ris satis esse contentus: et agen
do fm q dictum est ad finē de
bitum poteris peruenire. Et re
cordor: cuz essem iuuenis: q hec
egritudo accidit cuidam rusti
co: qui post multum laborem in
tempore calido biberat aquam
frigidam in magna quantitate
quare deuenit ad hoc quod nō
poterat feces eycere ab intesti
nis: et habebat inde dolorem tā
fortem quod vix poterat sustine
re: quare laboraui circa curā il
lius habendo consiliūz semper
a medicis mei temporis: a qui
bus non audini aliqua nisi va
na: quare iui ad patrem meum
vsq ad villam vbi morabatur:
et feci cum qualitate scire hu
ius egritudinis: et dubitatio
nem meam circa ipsam: rogans
ipsum vt me rectificaret in di
cta cura: qui mihi posuit librūz
vnum in manibus: et ostendit
mihi verba Gale. q iā superius Gale
sum memoratus: dicens mihi:
recede a me: et vade puiam tuā:
et non loquaris mihi amplius
de hoc negotio. Et ego sup
plicauī ei vt mihi aperte dice
re vellet curam istam: et ipse
tunc aperuit librum: et ostendit
mihi cartam dicens: prospice
hic: quoniā si inueneris hāc cu
ram: bene quidem. Sinautem
suspicioz q nunquā scies medi
k ij

Liber

cinam: et caue ne amplius in ea studeas: et tandem reuersus fui ab itinere meo: et legi in libro illo tandiu donec cognoni illud quod supradixi: et laboravi in cura illi⁹ donec fuit liberatus. Et post aliquod tempus redijt pater meus ad me: et quesuit a me de cura illius rustici: et cum audivit eam quam feceram: gaudius fuit: et vehementer alienatus fuit inde ab illa ira quā collegerat super me. Et hec egritudo quam iam dixi fit raro.

¶ Cap. iij. Quod est de ventositate intestinorum.

¶ In intestinis quandoque retinetur ventositas resoluta ab humoribus subtilibus et liquidis velut aqua: et pulsus istorum fit tortuosus: et vna percussio alteri intrinatur propter intricationem et inuolutionem quā fit in intestinis: et hac de causa retinentur feces que non inueniunt viam vnde exeant. Cura hui⁹ est inunctio supradicta cum oleo nucum: et pinguedine que arabice dicitur alga anatis añ. Et scias quod in omni retentione fecum: siue fiat ex ventositate: siue fiat ex debilitate virtutis expulsiue: quando exeunt: semper sunt liquide: et absque sanguine: et sanie.

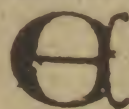
¶ Cap. iij. Quod est de retentione fecum et suis speciebus.

¶ Fit aliquando in intestinis quod retinentur feces omnino propter grossitatem et duritiem sue substantie: intantum quod efficiunt quasi lapides. Et hec egritudo quā accidit: non fit subito: et quando fit: non est nisi ex continuo usu grossarum rerum stipi-

carum: sicut est usus frequens seminum myrte: et snorum similium. Quod si non fuerit ex comestione stipiticorum: tunc feces non subito exiccantur sed paulatine. Et cura huius retentionis fecis est dare infirmo ad bibendum syrupum de centaurea cum decoctione violarum: aut syrupum violaceum cum decoctione centauree: et clisteriza patientem postquam fueris certus quod dolor est in intestinis inferioribus causa alicuius occasionum predictarum.

¶ Cap. v. Quod est de excoaricatione intestinorum.

¶ Excoaricantur aliquando intestina: aut ab humoribus acutis mordicantibus ipsa: aut ex veneno exhibitio acuto. Et cura horum est ea que habent consolidare et linire sicut sunt pulles facte ex farina risorum et amidi: quoniam ista habent mitigare mordicationem et consolidare: et effectus istorum sunt laudabiles. Et si clisterizabis cum aliquo istorum erit maximi iuuamenti. Et confert etiam valde clisterizatio cum lacte capre: vel camelarum et oleo ro. et id quod habet causam remouere: et rectificare complexionem: et infrigidare est syrupus ro. cum rosis siccis: et aqua ro. cum se. psilly assati: et integri si causa non fuerit ex veneno. Quod si fuerit: nulla res posset esse nocibilior: neque magis mortifera si cut ista. Quod si a principio huius passionis scieris eam esse ex veneno certissime: tunc dare debes infirmo ex optimo smeraldo pondus. vi. granorum ordei optime trito: distemperato cum aqua ad bibendum: et vi-

debis in opere huius: et inesse-
tu rem mirabilem accidere: et
euenire illi qui sumpserit ipsuz:
qm incōtinenti post assumptio-
nem hui⁹ incipit habere angus-
tiam cordis: et videtur ei q om-
nia membra eius eradicent ad
innicem. Et si post hoc sudaue-
rit infirmus dormiendo: pro cōs-
tātī habeas q erit liberat⁹ om-
nino. Et fac q ille qui sumpsit
smaraldūz abstineat a cibo om-
nino vsq ad decem horas: vel
saltim vsq ad octo. Et q̄uis in-
tentionis nostre non sit hic cu-
ram de venenis determinare: sic
pertransio. Et oportuit me de
his aliquid dicere propter illud
accidens quod habet. Et iam vi-
di tempore meo q haly quandā
habebat concubinam: cui super-
uenit vlcera in intestinis gra-
cilibus cum solutione magna.
Sed feces cum magno expelle-
bantur dolore. Et ego laboranti
diu in cura illius: intantum qd
fessus fui in illa. Et durauit illa
egritudo in illa dispositiōe vsq
ad .lx. dies. ⁊ mirabar d illa egri-
tudinē putans q esset ex humo-
re. Sed ad vltimum vidi q cuz
stercore exiit interior pellicula
intestini: et postea vidi alia vice
q alia pellicula intestini. s. exte-
rior: emanauit exterius cuz ster-
core in longitudine vnius pal-
mi et miratus fui ex hoc cogno-
scens quod aliquis humor non
posset esse vllō modo tanti acu-
minis quod posset facere tantā
excoziationem vna vice. Et de-
mum p certo cognoui quod vna
ex suis sclauis: venenum ei pro-
pinauerat ad bibendum. Qua-
re pro constanti habui qd nul-
la spes esse poterat de sua libe-

ratione: et sic inde mortua fuit
ex illa egritudine voluntate di-
uina. Et expertum est quod su-
spensio smaraldi in dissenteria Su-
spensio smaraldi in dissenteria spēsio
et in emorroidis existit mirabi- sma-
lis efficacie: et iuuamenti. Cum raldi
autem liberatus fui: et enasi a
manibus dicti haly: et suorum
hominum: rediens sibiliam: vi-
di in via quandam herbā quas
putari esse addion siluestre: et
non dubitabam: acceptum de
illa comedi modicum: et inde
habui dissenteriam magnam:
cum dolore ventris: et cum per-
nemi sibiliaz adhuc durauit dis-
senteria: tunc suspendi supervē-
trem meum smaraldum vnum:
et aliud posui in ore absq tritu-
ratione: et liberatus fui inconti-
nenti. Cholera autem venenosa
sunt innumerabilia. Et propter
hoc quilibet sibi cauere debet
ne comedat aliquid cognoscat
illud: et neq tēptet nisi habeat
secum smaraldum: vel tyriacam
vllō modo. Et iam reperiuntur
quamplures vulgares et vetu-
le: quas deus destruat ⁊ confun-
dat: qui et que plura cognoscūt
ex dictis olerib⁹ venenosis mor-
tiferis quam medici: faciant vel
cognoscant: quoniam illud qd
sciunt medici de predictis non
est nisi vt sciant eorum acciden-
tia remouere et suis mocumen-
tis obuiare: et non vt sciant
ipsa in se et in suis effectib⁹ alio
modo: nisi fuerint infideles: et
suas fides proprias voluerint
denegare: et propter hoc quili-
bet medicus tenetur obseruare
precepta hypocratis in hoc ca-
su. Que sunt quod quilibet do-
ctor in medicina non debet ali-
quem discipulum docere: nisi
k iij

Liber

pius iurare faciat ipsum ne ven-
tur medicinis mortiferis vel ve-
nenosis vllō mō. Et pater meus
cum essem puer: & discipulus su⁹
in medicina: me iurare fecit vt
nullatenus medicinis veneno-
sis vel mortiferis vti deberem.
Et cum sic inuenis essem et no-
uus in medicina: ibam de vna
ciuitate in aliam practicando.
Quadam vice sic eundo sociat⁹
fui vni proditori: qui a me occul-
te hesitabatur discere aliquam
medicinam mortiferam. Et ego
ab illo habueram in feudum pe-
tiam vnam terre quam mihi ab-
stulerat. Qui dixit mihi habeas
eam de cetero a me liberam & se-
curam: credens quod ego essem
de illis qui propter pecuniam
proditionem facere deberem: et
meam corrumpere legalitatem.

**Adu-
lator.**

Et idem adulator quem de⁹ de-
struat et cōfundat illuz dixit mi-
hi palam: scz q̄ ei dare deberem
medicinam: que velociter posset
occidere: cui iuravi per deum ve-
rum & pro certa veritate q̄ nihil
de talibus cognoscebam: dicen-
do ei q̄ medicus inquantuz me
dicens de talibus scire nō debet:
nisi vt cognoscat & sciat ex eis ac-
cidentia remouere. Qui dixit mi-
hi. Quomodo a me vis te occul-
tare & celare: postq̄ tibi meuz se-
cretum tale volui pandere & ma-
nifestare: quare timui valde et
dixi ei. Secretum tūz quod mi-
hi aperuisti a me nō manifesta-
bitur alicui in perpetuum. Et
postea dixi ei: expecta donec per-
quiram libros: et demum facias
tuam voluntatem si deo placue-
rit. Qui dixit mihi: quantuz vis
vt expectem. Respondi: da mihi
spacium. xv. dierum. Et illuz ter

minum quesui: quia affectabaz
fugere ab eo: et fui die illa in
magna angustia et tribulatio-
ne. Mane autem facto misit pro
me. Et ego timui ne mittere: ita-
la de causa: quare dolui ad mo-
tem. Et cum venissem ad eum
vidi quod iam deus: cuius no-
men sit benedictum in secula:
punierat eum: et inueni illum
iacentem: et prostratum absq̄
sensu et intellectu: intantum vt
me non cognosceret causa sue
egritudinis. Et tunc studui in
cura ipsius donec fuit alienia-
tus: et tunc sibi manifestauit cor
meum: dicendo ei quod obser-
uabam precepta hypocratis: in
hoc casu: et pater meus etiam
me constrinxerat ad sacramen-
tum: quare post paucos dies stu-
debat in destruendo me de per-
sona: sed gratia altissimi creato-
ris euasi ab illo periculo: rece-
dens ab illo loco. ¶ Et quia
hucusq̄ elongatus sum a pro-
pria intentione: nūc ad eam re-
dire intendo. Et dico qd̄ quan-
dū vulnus et vlceraio intesti-
norum fuerit modica: curari de-
bet cum pultribus supradictis.
Quod si creuerit vlceraio: ad-
de aliquid de gumma arabi. as-
sata: et sibi similibus. Quod si
ex dicto vlcere sanies emana-
uerit: dabis ei primo ad biben-
dum mundificantia: sicut est
aqua ordei cum melle: aut
aqua ordei sola: prout tibi vi-
debitur conuenire. Et donec
vlcus non perforauerit tuni-
cam seu pelliculam intrinse-
cam intestini: non est desperan-
dum de cura istius: sed si non
solum prima dicta tunica fue-
rit perforata: verumetiam et

**Thi-
cra**

alia fuerit penetrata et exco-
ta: tunc nullatenus speres nec
confides de salute eius etiam
si esses probior medicus totius
mundi. De his autem que mul-
tum conferunt ulcerationi in-
testinorum est terra sigillata pi-
pinata cum aqua mellis: aut cum
aqua in qua modicum de cen-
taurea longa sit bullita: et syrupo
ro. Terra siquidem sigillata con-
fert medicinis mortiferis. Et
possibile est aliquando quod in
talibus fluat sanguis per infe-
riora. Qui si fuerit valde rubeus:
erit ex apertione alicuius vene
in partibus illis: et cura huius
est potare infirmum aqua vel suc-
co plantaginis cum decoctione
masticis in aqua ro. et confert si-
militer in hoc casu terra sigilla-
ta cum syrupo masticis. Quod
si sanguis non fuerit multum
rubeus: sed assimilabitur aquo-
sissimo aque: tunc est possibile quod
sit ex potu sanguifuge: que est
in fundo stomachi. Et cura hu-
ius est bibere decoctionem cen-
tauree: vel nigelle: que arabice
dicitur scaunis: aut comedat sy-
napi cum aceto. Sed si cum di-
cto sanguine scilicet aquoso ap-
paruerit aliquid simile saniei:
tunc signum est quod procedat
ab ephe. Et iam superius sufficien-
ter locutus sum de passionibus
eius et suis curis.

¶ Capitulum. vi. Quod est de
emoroidis.

¶ E possibile est ut
ereat aliquando
sanguis per infe-
riora a loco illo quod
est iuxta antrum sci-
licet in inferiori
parte officij intestini: et quando

continuat sunt inde emoroides
parue et magne ad modum mori:
et aliquando fluit ille sanguis
ab una illarum venarum: que
terminantur ibi scilicet quando
aperitur: et exit in tempore no-
to: et purgatur inde totum cor-
pus: quando est super repleti-
tummodo virtus naturalis ex-
pulsiva fuerit fortis. Et cum sic
est: non est stringendus ullo mo-
do: cum conferat multum in pur-
gatione totius corporis. Et fit
etiam ex exuberantia humoris
melencolici mixti cum humore
colico acuto. Et iste etiam san-
guis non debet stringi quando
fit a fortitudine virtutis et sua
bonitate: quoniam est sanitas
totius corporis: et potest iterum
fluere per ista loca alicui ampu-
tata ut si alicui mutilata fuerit
manus: vel pes: eo quod sanguis
qui consueverat nutrire mem-
brum illud: si remaneret in cor-
pore prepararet ipsum ad egri-
tudines aliquas. Vnde ad aposte-
mata intrinseca vel extrinseca:
quare natura ingeniat expelle-
re ipsum per dicta loca: quando est fortis
ergo summarie dico quod nullus
sanguis qui per viam purgationis
emanaverit est stringendus ullo
modo. Cognitio autem illi quod a forti-
tudine et bonitate virtutis expel-
litur est: quia talis sanguis est niger
et mali odoris. Et si fuerit ex re-
pletionis cognoscitur ex precedenti con-
suetudine et partu. Vnde si assuetus
erat comedere panem grossum et
siliginosum: et nunc comedat panem
mulum: et de carnibus si consue-
nerat comedere carnes subti-
les: et nunc comedit grossas: et
consueverat minutione uti: et mo-
do dimisit eas: et similibus. Cura
huius

Liber

antē huiusmodi fit ex repletio-
ne: est minutio vene: et subtra-
ctio cibi et potus: et hec egritudo
dicitur ab auctoribus ragadie. Est
etiam alia species fluxus sangui-
nis per partes istas: quod fit ex re-
tentione fecum: et illa de causa
scinditur annis. Et erit iste san-
guis: et aliquando sanies. Que
quidem non est speciebus pre-
dictis. Et fit interdum ista reten-
tio fecum una vice post alias: ita
quod inde sunt scissure: et ex illis
scissuris sunt emoroides. Et cura
istorum est difficilis valde. Et cu-
ra huius est ut facias sedere pa-
tientem in decoctione camomille:
et cymarum myrte: quarum par-
tes sint equales: quibus miscetur
aliquid mellis. ¶ Quod si egritudo
fortior fuerit: fac ei hanc
medicinam que est magis fortis
scilicet fac ut fundamentum in-
firmi optime abluatur: et postea
fac eum sedere super corium unum
super quod sparsus sit pulvis

Receptio. iste. scilicet gallarum combustarum:
et camomille non combuste anni.
partes equales: et misceantur
cum aqua dulci: et siccantur ite-
rum: et puluerizentur: et spargan-
tur super dictum corium: et sedeat
infirmus desuper: et hoc faciat
semper quando ab assella lenatur: et
sedeat sic per spatium unius ma-
gne hore: et stude ut ista me-
diocriter mollia existant: come-
dendo lactucas: et cucurbitas de-
coctas: nisi fuerit egritudo que
prohibet. Et ficus sicce cum ami-
gdalis similiter sunt bone: et fi-
cus sicce etiam madefacte in oleo
dulci conferunt. Et comedere
etiam pruna ante cibum est bo-
num. Et utiliter dico quod leni-
re intestina quocumque modo fiat
donec fuerit liberatus est bonus

cum predictis et his similibus.
Ego hucusque prout mihi vide-
tur sufficienter sum locutus de
egritudinibus intestinum: et
suis causis. Nunc autem inten-
do de egritudinibus renum de-
terminare cum adiutorio dei.

¶ Tractatus. iij. qui est de egrit-
udinibus renum vesice et virge
et continet capitula octo.

¶ Capitulum. i. Quod est de re-
nibus in vniuersali.

Em quidē
sicut dictū
est: est mē-
brum offi-
ciale: et ne-
cessariū cor-
pori in re-
cipiēdo uri-
nam et nu-

tritur renes et sanguine et sup-
eruitatibus delatis cum urina
ad ipsos renes: et pori eorum sunt
densi: et corporis grossi. Et de
egritudinibus eorum est lapis
qui generatur in eis: et incipit
ab ipso.

¶ Capitulum. iij. Quod est de la-
pide renum.

In renibus
quidem ge-
nerantur la-
pides: quē-
admodū in
quibusdam
alijs mem-
bris consue-
uit fieri. Et

ego vidi lapidem generatum sub
lingua cuiusdam viri: prohibentes
ei locutionem: et eo remoto lapi-
de rehabuit vir loquelam. Et ge-
neratur ab humoribus grossis
qui indurantur ad invicem simul
donec ad lapides conuertuntur.

Et lapis quidem renum non est

omnino similis in duricie lapi-
di vesice: nec gñat in cōcanta-
te renū: sicut lapis vesice i cōca-
uitate vesice: imo generat ad-
herēdo corpori renū: sicut lapis
qui inuenit sub lingua. Et hac
de causa dolor fortis inuenitur
in dolore renū: et augmētāt do-
nec a natura exteri⁹ expellatur.
Et post expulsionē ipsi⁹ a loco
remanet ibi vlcera: et sensibi-
litas doloris. In lapide nō ve-
sice nō percipitur dolor: nisi cū
venerit ad collū vesice et est etiā
alia differētia: quia lapis renū
non est in termino duricie et
dēsitis et siccitatis: et magnitu-
dinis lapidis vesice: quare la-
pis renū citius frangitur et
puluerizatur q̄ lapis vesice. Et
generat quidem lapis in reni-
bus a superfluitatibus creatis
a cibis grossis et viscosis: et a de-
bilitate virtutis renū. vnde ibi
paulatine supfluitates coadu-
nantur: et indurātur propter di-
gestiuam ipsorum renū: que nō
pōt ipsas sufficienter digerere et
consumere. Et post q̄ lapis cō-
firmat⁹ est in renibus: et natura
expellit ipm extra: exco:iant in
illo exitu renes: et interdū exco-
riantur ex eo vene: vñ sanguis
mult⁹ exit cum vrina: et sine vri-
na: et aliquādo dict⁹ lapis intm
ifigit renib⁹: q̄ in separatione
ipsi⁹ frāgit vel aperit arteria et
sanguis q̄ ab ea emanat est ma-
gis rubicūd⁹: et lucid⁹: et subti-
lioris substātie q̄ sanguis ve-
narū: et fluit i maiori q̄titate in
tm q̄ multū debilitat infirm⁹.
Et accidit qñq̄ q̄ vnde remo-
uet lapis ibidē sanies pcreat:
et dolor ibi continue figit: do-
nec liberetur infirmus: vel mo-

riatur. In curatione igit istius
egritudinis sic procedendū est.
Cōsidera cū incipiūt huiusmo-
di accidentia apparere: vt sub-
tilies regimē patiētis: dādo ei
panē bene fermētātū cū spagis
decoctis: aut cum vrticis deco-
ctis: aut cuz anellanis: vel gra-
nis pini. Et cibus qui pre cete-
ris cōmendat in hoc casu: sunt
anes parue q̄ noiant albesbes
facte in tessēa: et pullietiam: et
galline pparate in tassēa simili-
ter sunt bone: et appropriate in
hac egitudine. Et pastinace
etiā: q̄nis sint grosse substātie
cōferūt huic egitudine sua p-
prietate. Et lenias itestina ei⁹:
dādo ei sic⁹ siccās cū nucib⁹ ad
comedendū: et postea purgabis
eū cū medicina laxatina q̄ ha-
beat illū hūorē grossū euacua-
re. ¶ Medicamē cōpositum ad
hoc. R. bdelliū oppoponacis se-
rapini: et seminis vrtice. añ. auf.
j. danci: et se. melonis excortica-
ti: et se. apū. añ. q̄rtā partē añ. j.
colloquintide octauam partes
auf. j. Incidat colloq̄ntida mi-
nutissime. Et misceatur cum ea
tātūde pulueri draga: et amigd.
dulcium excorticatarū et pista-
tarū: pistent oia et cōficiant cuz
sympo squinzabin: et dentur ex
eo auf. v. distemperati cuz sero
caprino in quo dissoluta sit me-
dulla se. cartami. Et si non pur-
garet sufficienter adde añ. j.
cum dimidio de dicto medica-
mine. Et custodiatur patiēs si-
cut fit in alijs laxatinis. Et fa-
cta purgatione reges eum in ci-
bis sicut dixi. ¶ Et dabis ei ad
bibendum omni die de hac de-
coctione que. R. liquiri. munda-
te capilloz vene. olinarde. se-

Medi-
camē
adhoc

Libro

minis melonis: et se. angurie: et
sparagi: et panicald. ana. an. f. j.
Et adde istis rebus aliquid qd
moneat et excitet renes ad at-
trahendum velociter ex rebus
habentibus acuitatem cum ea-
liditate: et absq; aromaticitate:
sed habeat aliquam horribili-
tatem: et horribilitas est dispo-
sicio media inter rem aromati-
cam et habentem malum odo-
rem: et hoc ideo quia renes ab
epate trahunt sanguinem aquo-
sum qui non est perfecte di-
gestus: ibidem ita ut sit con-
ueniens ad nutriendum cete-
ra membra: et illa superfluitas
aquosa nominatur vrina: et iste
sanguis mixtus cum vrina est
habens horribilitatem et abho-
minationem: quia omnis sup-
fluitas que procedit ab epe sen-
sibiliter habet abhominacionem
cum horribilitate: et quia renes
ex tali sanguine nutriunt: ideo
delectant in ipso et similes odo-
res appetunt: et cum affectuosi-
tate sibi attrahunt: et ideo preci-
pimus ponere in medicinis re-
num ea que habeat aliquam hor-
ribilitatem cum abhominatio-
ne: et sufficiet in hoc in medici-
nis renum radix apij cum spica
romana. an. an. f. j. Et decoquatur
in. xx. j. aque donec redeant
ad medietatem. Et pone in hac
colatura. j. j. syripi liquiritie: et
j. j. syripi corticis citri. Et om-
ni nocte circa matutinum post
descensionem cibi a stomaco pro-
pinabis ei ad bibendum cia-
tum vnum. Et spero quod si ita
rexeris infirmus q; liberabitur
absq; mictu sanguinis.

¶ Capitulum. iij. Quod est de
restriccionē sanguinis qui exit
de virga.

¶ Aut lapis
expulso fue-
rit et incon-
tinenti se-
quitur san-
guis mictus
iunc aliter
est regendus
infirmus sci-
licet quia incipere debes a flo-
botomia basilice dextri brachij:
minuendo de sanguine secun-
dum tenorem virtutis patien-
tis: et postea stude refrigerare san-
guinem: si fluxerit in maxima
quantitate. ¶ Medicamentum stringens
sanguinem. R. caude equine et ca-
muschi scilicet herbe que inne-
nitur super cortices querens: ro-
sarium recentium. an. an. f. j. et po-
ne cum istis aliqua que habeant
mollicare: sicut semē lini: et flos
camomille: quoniam si non feceris: no-
cebis infirmo ponendo tantum
stiptica: quia inde humores qui ibi
sunt costringunt et indurantur:
quare dolor fortiter augmentatur:
et propter hoc addes predictis me-
dicinis flores camomille: et se-
minis lini an. an. f. j. Coquassentur
ola et bulliant in. xiiij. j. aqua dul-
cis donec redeant ad tertiam partem.
Et hoc ideo quia ex stipticis cum
difficultate extrahuntur virtutes
eorum: et postea colabis: et illa co-
latura adde de syrupo liquiri. et
de syrupo ro. et de syrupo de ma-
stice an. j. j. et bibat eam in ma-
ne tempestine: abstinendo a ci-
bo donec descendat a stomaco.
Et ciba cum pane bene fermentato
cum pullis factis in tassa. Et iterum
dum dabis ei de zaccaro ro. et ali-
quid citruli medulla: et sic decoque
re pullos cum medulla citrulorum
magis commendo quam cum medul-
la cucurbite. Et cum costrictus fue-

rit sanguis: et sanies mundifica-
ta: et dolor continuus fuerit: tunc
dabis ei ea que sint mundifica-
tiua: absterfina: aliquantulum
dessecatina. ¶ Medicamen ad
pedi me. hoc compositum. R. spice nar-
di: squinanti: flauie: liquiri: mū-
date: quoniam quelibet istarū
medicinarum appropata est in
iunamento renū: et vesice: et me-
ri: et pulmonis: et canne eius añ.
aur. i. et tertiā assare baccare: et
seminis lini: et danci: et cetauree
minoris ana. quartam partem
aur. i. Conquassentur omnia et
bulliāt in. xiiij. 3. aque donec re-
deāt ad medietatem et colent: et
ponat i eis de syrupo rosarū et 3
firu. endiuie añ. 3. i. et dabis ei ad
bibēdū mane tēpestine abstinē-
do a cibo donec descendat a sto-
macho. Et postea cibetur pane
bene fermentato cum bletis seu
sclia decoctis: vel cū viticis pū-
gitivis. Et si nō habes de istis
da ei de gallina in tassea: vel pa-
nem bene fermentatum cum
oleo oliuarum dulcium et modi-
co sale: et etiam de zucca. ro. cum
amigdalibus excorticatis dulci-
bus: vel granis pini poteris
propinare. Et postquam cogno-
ueris quod vulnus fuerit mun-
dificatū: et sanies ablata fuerit:
dabis ei ad bibēdū de tertio i ter-
tium diem de syrupo plantagi-
nis: vel de rosaceo: ut iuuetur
inde natura ad complendam
consolidationē: vtendo istis me-
dicinis secundum quod tibi vi-
debitur conuenire et non plus:
quoniam si dolor fuerit fortis:
primo debes dolorem remoue-
re: et si sanguis emanauerit in
quātitate multa: uti debes me-
dicinis stipiticis: addēdo aliqd
de diureticis ut medicinas per

ducat ad locum: et si sanies mul-
ta fluxerit: dabis ei mundifica-
tiua et absterfina: et intende ad
illud. Et si fuerit necesse tibi in-
tendere circa lapidem propter
fortia accidētia que inde emer-
gunt: stude cum medicinis cor-
rodentib⁹ ipsum: et que habeāt
eum totaliter erradicare. Quod
si fuerit tibi necesse intēdere cir-
ca duas vel tres ex p̄dictis esri-
tudinibus: facias dando ei cia-
baria composita: et medininas
similiter compositas: plus et mi-
nus de vnoquoq; secundum qd
magis videbitur conuenire. Et
si vnum tantum medicaneris:
operare taliter vt non oblinisca-
ris alijs. Et iam duri te per viā
rectam: quia si sic operatus fue-
ris: p̄ficies omni modo deo dā-
te. Si autem dolor fortis fuerit Oleū
inunge locū cum oleo camomilli camo-
mor anetino: et pinguedine ana milli-
tis iuuenis: quoniam est multū nū et
commendata: et cum pinguedi-
ne anatis similiter. Et si mult⁹ nū.
sanguis exierit inunge exteri⁹
cum infrigidantibus et frangē-
tibus catitatem: sicut est oleum
ro. cuz tantūdem aque ro. Et si
indigueris intēdere circa duo
accidētia compone medicinas
sicut dixi ex conferētibus ipsis.
¶ Capitulum. iij. Quod est de
lapide vesice.

Apis quidem ve Lapi-
sice vbi generetur vesice.
iā superi⁹ decla-
rati qd in cōcani-
tate ei⁹ oritur. Et
fortificatur dolor
in istis qñ volūt mingere: et exco-
riat qñ collū vesice lapide et sp̄s
liter qñ ē asp̄ et spinos⁹. Et maxie
fortificatur dolor qñ lapis figit
i collo vesice ante exitū v̄le: qz

Libe

tunc impeditur exitus vñe: et ex
coriatur locus et sequitur mict⁹
sanguinis: cognoscendo qđ san
guis qui exit hinc nō est in ea
dem q̄titate sanguinis renum:
et eodem modo sanies que exit
a vesica est in minori q̄titate q̄
que exit a renibus. Et antequā
exeat lapis sentit infirm⁹ icēdiū:
et grauedinē i vrinando: vrina
tunc est subtilis et clara sicut aq̄
absq̄ vlla hypostasi. Et qñ in
cipit iste dolor: efficitur infirm⁹
stipticus valde: ita quod credūt
quidam medici qđ patiatur co
licam. Quando vero vrina inci
pit fieri ita clara sicut aqua: tūc
scias qđ est principium genera
tionis lapidis. Incipe ergo in
curatione huius passiōis a sub
tillatione huius regiminis: dā
do infirmo viticas elixas: et deco
quantur dicte vitice in decoctio
ne cicerum rubeorum. Et spe
cies eius sint cubebe: et arseni: et
est cimamomum tendēs ad ni
gredinem perfectissimū. Et da
ei a lib bendum sirupum de ha
lasce factum cum zaccaro cum
decoctione seminum melonis et
cōsentias ei vt comedat medul
las citrullorum in conuenienti
quātitate: si nō est qđ phibeat.
Et fac ei hac cōpositionē. R. la
pidis iudaici et gummi ceraso
rum: et lapidis spongie marine:
et corticis melonis: et succi liqui
ritie recentis. ana. ʒ. iiij. auella
narū. ʒ. ʒ. dauci et vitri vltrema
rini combusti: et anisi: et albasce
ana. aur. viij. pinearum mūda
tarum amigdalorum excortica
ta rū. ana. aur. iiij. pistentur que
libet medicinarū un per se: et ite
rum simul mixte pistent: et cōfi
ce cum sirupo liquiri. Et in qua
libet libra hui⁹ electuarij addā

tur ex optimo balsamo aur. ij. et
reponat in vase vitreo: vel opti
me vitrea to: et recipiat infirm⁹
de hoc electuario omni mane
ieiuno stō aur. iiij. cum sirupo
viol. et quater tanto aque cale.
Si a principio huius egritudi
nis vsus fueris hoc regimine:
spero in altissimo glorioso qđ li
berabit omnino ab ista passio
ne certissime. Cognoscendo qđ
medicines omnes que cōferunt
lapidi renum: conferunt simili
ter lapidi vesice sed lapis vesice
indiget fortioribus medicinis:
quoniam lapidis vesice medici
ne debet esse subtiles in vltima
subtilitate: vt velociter ducatur
medicines ad locum: et balsamū
est vna ex melioribus ad hoc.
Et etiam si lapis fuerit con
firmatus confert istud electua
rium. Sed oportet vt addas ea
que habeant mitigare dolores:
sicut est camomilla: et grana pi
ni abluta: et nuces dragg. et po
ne de istis secundum fortitudi
nem et debilitatem ipsius dolo
ris. Citram autem adustum qđ
superius dixi: multi medicorum
sic id credūt adurere: ponūt eū
ipsam ad ignem: donec rubicū
dum efficitur: et extinguunt in
aquam frigidam: et hoc pluries
sic faciūt: et cum credunt aliqua
facere: nihil faciunt. Comburi
tur autem isto modo: accipe vi
truz et inunge ipsam cum alk
trā subtili: et pone in ignem: do
nec rubeū fiat: et postea cum te
naculis recipias eum: et extin
gue in aqua: et ablue eum ibi: et
iterum inunge ex alkitrā: et re
pone in ignem: et extingue: et
ablue eum postea in aqua: et
sic septies facies: et erit com
bustum. Et iam scripsi tibi me

Cura.

**Cōpo
sicio.**

dicinas: et curas que a me sunt
experte. Et he sunt egritudines
que magis sunt appropriate re
nibus et vesice: et accidunt istis
membris similiter et alie egritu
dines sicut alijs membris ac
cidere consueuerunt vt aposte
mata. Et nunc incipiemus ab
apostemate renu.

¶ Capitulu. v. Quod est de apo
stemate renum.

E oriuntur
aliqua aposte
mata in re
nibus: sicut
in alijs me
bris fieri co
sueuerunt.

Et signu hu

ius est dolor continuus in reni
bus: et febris continua cum siti
assidua. Et cum cognoueris hec
et certus fueris quod apostema
fuerit in isto loco: minue de san
guine secundum quod requirit
virtus complexio: etas: tempus et
regio: et subtilia regimine: et fac eum
abstinere a diureticis omnino:
nisi cognoueris quod viscosi
tas multum abundauerit in eo:
et fac ei syrupum sipticum et
subtiliatiuum: et mitigatiuum dolo
ris. Et da ei ista que sunt appro
bata et experta in dissoluendis
apostematis: sicut est panicald quod
est species yringorum et sicados.

¶ Compositum ad hoc. R. pan
icald li. j. flauie: et rosarum perfectarum:
et camomille: et sandali an. 3. j. li
quiri. munde: et flos sicados: et
mastice: et seminis agurie munde
dati. an. quarta parte. 3. j. croci: et se
minis lini an. an. 3. j. Rad. apij.
an. 3. j. oia quassent: et infundantur
in quarta parte et semis vini
quantitatis aqua feructis dulcis: et mo
rentur sic usque mane: et postea

bulliant lento igne usque ad con
sumptionem medietatis aque:
et colentur: et in illa colatura ad
dantur syrupi rosarum facti ex resis re
centibus lib. 4. et aque rosarum lib. 11. 4.
et iterum reponatur ad ignem: et
bulliat usque ad consumptionem
aque: et fac syrupum: et de isto sy
rupum da ei omni mane. 3. 4. cum
aqua. Et nota: quod apostema renum est
d durum ad dissoluendum: et cum dif
ficultate mitigatur dolor: ei pro
pter opilationem suorum pororum.
Et hac de causa indiget subtili
regimine. flebotoma ergo eum de
basilica minuendo de sanguine
in magna quantitate. ¶ Oleum
ueniens huic passioni. R. olei
rosarum infusiati cum multis rosarum. 3. 4.
v. olei camomille: et anetini. an.
3. j. pinguedinis anatis quarta
partem. 3. j. misceantur simul et
adde his de aqua rosarum et aceto ad
quantitatem quarte partis et co
quassentur oia simul in vase vi
treo habente officium strictum:
tandem donec inspissentur: et deal
betur: et unge locum cum isto. Et si
infirmus decubnerit cum ore et
ventre infero: et distilles de hoc
medicamine tepido cum vase ha
bente strictum officium ab al
to: erit magis penetratiuum per
poros et eius iuuamen erit for
tius: et magis apparet. Et si de
iuiuuerit infirmum tuum tuis
manibus. s. quod dissoluatur apostema et
mitigetur dolor: scias quod hoc erit
magnum et mirabile: et fac conti
nuare regimen predictum supra
longo tempore sicut dixi: et post
ea paulatim reduce eum ad regi
men naturale. Si autem dictum
apostema deuenierit ad sanietatem: et sa
nietas cum vena exierit: fac eum uti
subtili regimine. Sed flebotomia non est necessaria vel utilis

Libec

postquam sanies euacuat: nisi corpus superflue fuerit super repletum. Quod si sic fuerit minues de basilica secundum quod videtur debetur conuenire: et predictis medicinis adde aliqua desiccantia minuendo ex eis mollicitantia.

Capi. vii. Quod est de mala complexione renum.

Tiam hucusque locuti sumus de egritudine renum in quantum sunt membra officialia: nunc autem remanet nobis scribere in quantum sunt membra consimilia: et sunt in eis egritudines quemadmodum in alijs membris: quia exeunt ab equalitate in caliditatem vel frigiditatem: siccitatem: vel humiditatem. Si autem exierint ab equalitate in caliditatem: cognosces illud a fortitudine attractionis ipsorum cum multa inflammatione vrine. Quod si dicitur exitus fuerit in frigiditate attractiva virtus ista erit debilis: et vrina erit discolorata: et hec compositio perducit renes ad debilitatem retentionis vrine: humiditas vero renum precreat in eis debilitatem attractionis et retentionis vrine. Siccitas autem renum facit attractivam fortitem valde cum debilitate digestiue: in tantum quod non possint inde recipere nutrimentum: et quia in eis non fit digestio: ideo conantur expellere: et iterum appetunt attrahere unde nutrantur: et non inveniunt propter defectionem decoctionis: et debilitatem retentionis: quare fit expulsio. Et hec est una ex speciebus diabetis: quam nominavit

Gal. i. libro suo de interioribus: et scitum est quod renes attrahunt urinam sanguinolentam ut ex illo sanguine mixto cum vrina nutrant renes quando sunt in sua sanitate naturali digerendo illum. Alia vero species diabetis scripta est in libro qui dicitur maior: hec autem qualitates supradicte aliquando simul componuntur. Quod si caliditas iuncta fuerit siccitati: erant accidentia diabetis intensiora et fortiora. Et si cum caliditate fuerit humiditas: tunc attractio renum est magis remissa: et vrina est colorata valde et spissa. Si autem frigiditas fuerit composita cum humiditate: sitis modica erit: et vrina fiet discolorata et multa. Quod si compositio fuerit frigiditatis cum siccitate: attractio fortis erit valde. Et ex ista compositione efficitur diabetis deterior: et magis maligna ceteris speciebus diabetis: et citius interficit infirmum omnibus alijs: et virtus patientis est debiliores: estis est minor quam que fit ex caliditate et siccitate: et consequitur iste patiens remedium ex aqua tepida magis quam ex alijs medicinis frigidis. Et scias quod quodlibet membrum quando declinat a sua complexione naturali in modica quantitate: tunc eius operatio modicum debilitatur: et non sequuntur inde fortia vel graua accidentia: et tale membrum dicitur neutrum secundum speculationem medicine. Secundum autem physicam speculationem egrum nominatur: eo quod scientia medicine non procedit nisi secundum sensum. Si vero membrum ab equalitate sua natu-

rali fortiter et in quātitate ma-
 gna declinauerit: tunc manife-
 stissime debilitatur eius opera-
 tio: et eius virtutes destruitur.
 Quicquid iam memoratus sum
 egritudines manifestas de dia-
 bete: cum omnibus suis specie-
 bus: et ex quibus causis habēt
 prouenire sūm q̄ nostra consue-
 tudo tractādi exigit et requirit.
 Nunc autem intendo determi-
 nare de alia specie diabetis no-
 minata a. S. in libro suo de egrit-
 tudinibus interioribus. Et fue-
 runt quidam medici qui credi-
 derunt q̄ verba eius sint cōtra-
 ria adinuicē: eo q̄ dixit in isto li-
 bro de interioribus q̄ diabetes
 oritur a siccitate renū: et in li-
 bro qui dicitur maimor: dixit q̄
 fit a debilitate virtutis mutati-
 ne renū. Et sine dubio a debi-
 litate renū procedit hec egrit-
 tudo: et hoc est veritas q̄ de vna
 specie diabetis loquitur in li-
 bro de interioribus: et de alia in
 maimor. Nūc vero tractabo de
 cura harū specierū diabetis:
 tamen aliqua ante volo prepo-
 nere verba: et sunt ista: q̄ cura
 membrorum cōsimilium est re-
 mouere causam facientē egritu-
 dinem: et reducere ea ad suam
 complexionē naturalem: consi-
 derando diuersitatē mēbrorum
 sūm etatem pueritū: et iuuentu-
 tis: senectutis: et senij: et sūm di-
 uersitatem sexus: et hoc est mani-
 festū: et necessariū est hec mēbra
 curare cū medicinis exētibus
 in contraria qualitate in simili
 gradu exitus sue cōplexionis: et
 si volueris minnere de virtute
 medicine: videlicet vt aliquid
 minus creat in contrariā quali-
 tatem egritudinis: nō erit pec-
 catū: nec iuste es reprehenden-

dus ex hoc: eo q̄ id quod nō po-
 test cōpleri in duobus vel tribus
 diebus complebitur in pluribus
 sūm illam similitudinem. Et cer-
 te hec est via perfecti viri: et ex-
 perti in arte sua. Qm̄. y. dicit stu-
 deas tuo posse proficere infir-
 mo tuo cum incipis curare eū
 in prospiciendo cū hoc ne infe-
 ras ei nocumentum: vide ergo
 quā vtile istud documentū exi-
 stit. Quapropter cū videris mē-
 brū aliq̄d elongatū a sua cōple-
 xione naturali: in duobus vel tri-
 bus gradibus studeas ipsum
 primo reducere eū medicinis
 cōtrariis illi qualitatis in vno
 gradu vel duobus. Sed hoc cō-
 siderandum est cum summa di-
 ligentia et cautela: videlicet mē-
 tiēdo quantitātē elongationis
 complexionis innaturalis a na-
 turali et propria complexionē:
 quoniam intantum vnus me-
 dicus excellit alium inquantū
 veritati in cognoscendo magis
 altero ap propinquat. Et hec res
 est valde necessaria ad sciendū
 in arte medicine: et cum hoc in-
 diget studio magno: et experiē-
 tia longa. Et super hoc est neces-
 sariū vt medicus sit boni et per-
 fecti ac perspicacis intellectus.
 O quā bene dicit Ptholomēus
 cum dicit q̄ scientia stellarū ex
 rebus illis est. Et nota quod
 oia membra principalia indi-
 gent medicinis confortatibus
 eorū virtutes: licet contrariētur
 accidentibus ei egritudini. Me-
 dicine autem confortatiue sunt
 medicine non multum stiptione:
 et hac confortatione indigēt ce-
 tera mēbra: quoniam quodlibet
 membrū propriā hz medicinā
 et sibi conuenientē. Et predictę
 medicine stiptione cū hoc sint aro-

Ptho-
 meus

Liber

matice: quia aromaticitas necessaria est omnibus membris: exceptis his que ex re horribili nutriuntur: sicut sunt intestina: et renes. Egrotudini vero cui stipticitas infert nocumētum addere debes tantum de alijs medicinis: donec illa stipticitas occultetur. Et sic iam compleri id quod volui in hoc loco declarare. Nunc autem restat mihi determinare de specie illa diabetis que puenit ex debilitate virtutis immutative. Attende ergo in hoc loco quid dicitur simile. scias itaque quod virtus immutativa est una ex virtutibus procedentibus ab epate. Quarum quatuor ibi esse reperiuntur. videlicet attractiva: retentiva: mutativa: et expulsiva. Et omnes iste destruuntur destructa complexione epatis ipsius. Defectus autem qui provenit a debilitate virtutis attractive est quod membra non attrahunt nutrimentum et inde deveniunt ad defectum et consumptionem. A debilitate virtutis retentive sequitur quod superfluitates que exeunt per sudorem vel per fluxum ventris: sunt indigeste. Sed a debilitate virtutis mutative provenit ydropisis: vel diabetes sine sententiam Gal. Et a debilitate virtutis expulsive sequitur quod feces exeunt illaudabiles et tempore inconuenienti: et quod id quod deberet exire cum fecibus: retinetur. Et iterum a debilitate virtutis mutative provenit quod digestio est inconueniens in stomacho: et epate: et omnibus alijs membris quare ex hoc proveniunt species ydropisis: videlicet yposarca: asclites: et tympanites: et est possibile quod in uno

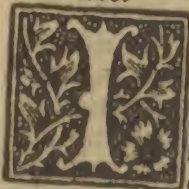
eodem infirmo sint due ex istis speciebus simul et aliquando tres: et a debilitate huius virtutis dicit Gal. quod efficitur diabetes. Et pro maiori parte quando una ex istis virtutibus debilitatur: debilitantur et relique si fuerit in membro principali: in reliquis vero membris minime: eo quod quando non principalia exeunt a sua complexione naturali in caliditatem: frigiditatem: siccitatem: vel humiditatem: non debilitantur propter hoc alia membra: sicut ex duabus alijs speciebus diabetis. Et scias quod ille qui patitur diabete non potest assuescere coitum nec frequentare. Istis autem inunge renes cum oleo amigdalorum dulcium mixto cum aqua dulci multotiens in a die: et habeas eorum madefactum in istis pluries et superpone. Et si distillaveris ab alto predictam mixturam existentem in ampulla habente os strictum super renes erit maioris efficacie et penetrationis cum adiutorio dei. Et regendo infirmum hoc regimine: liberabitur scilicet in cibum dare ei ova gallinarum et gallinas in tassea: et oleum eius in condimentis sit oleum amigdalorum dulcium: et comedat amigdalas excorticatas cum zuccaro. Et edus de lacte est ei conueniens in tassea. Et galline etiam decocte in bono lacte similiter conferunt multum. Et accidit etiam quandoque renibus debilitas virtutis attractive: ita quod renes non attrahunt sanguinem ad sui nutrimentum: quare miscetur cum urina: et sequitur inde species ydropisis que dicitur ysoarca: cuius curam superius determinavi in curatioe specierum ydropisis.

Gal.

pissa. Si autem debilitas virtu-
tis attractiue renū fuerit ex su-
perflua humiditate ipsorum: et
de hoc fueris certus: cura tunc
esse debet contraria supradicte.
da ergo ei bibere sirupū de corti-
cibus citri: cum bona quantita-
te aque. Et cibaria eius sint tur-
tures: passerēs: et pulli assati in
vern: et elixi etiam cum almuri:
vel in sarragine fricti. Et galli-
ne assate similiter conferūt: et cō-
cede ei vt multum coeat cū mu-
lieribus. Et fac eum exercitare:
quod est contrariū eius: cuius
causa fuerit ex siccitate: quia il-
le indiget quiete: et ocio omni-
no. Et prohibeas ei ne litret bal-
neum: et si vult intrare non po-
nat se in lauello. Et eius introi-
tus sit ante cibum: stādo ibi do-
nec fudet: et nō dormiat postea:
et sic in brevi liberabit deo dan-
te. Et potest etiam enenire: qđ
dicta debilitas virtutis attracti-
ue renū procedat a destructio-
ne epatis: quod est mēbrū prin-
cipale: sed hoc nō manifestatur
leniter in renibus: nisi propter
multam attractionem ipsorum.
Et iam scis qđ virtus attractiua
precedit in nutritione membro-
rū alias virtutes: quoniā reten-
tiua non retinet: nisi rem attra-
ctam: et non mutatiua non alte-
rat nec immutat nisi rem reten-
tam: et expulsiva nō expellit ni-
si ex re attracta retenta et immu-
tata in tēpore sanitatis: per ac-
cidens aut et ex violentia expul-
siua aliquādo expellit id quod
nondū est mutatum. Et hoc in
hac debilitate renū non leni de-
claratur. Sed quando cōplexio
principalis mēbri destruitur: de-
struūtur cetera virtutes: qđ quā-
do epar intrigidatur infrigida-

tiōne certa et manifesta: destrui-
tur tunc virtus attractiua et re-
tētiua et mutatiua. Quod si sim-
pliciter siccitas preualuerit in
ipso epate destruitur inde vir-
tus mutatiua: tñ attractiua: re-
tētiua et expulsiva non ledun-
tur manifeste: nisi superabūda-
uerit in excessu. Qđ si sic fuerit
oēs inde destruiuntur. Et si hu-
miditas in modica q̄titate epa-
ti acquiritur: non leditur ex illa
manifeste: qđ est assuetus illa.
Sed si fuerit in excessu destrui-
tur attractiua et retētiua. Mu-
tatiua vero et expulsiva nō mul-
tum leduntur ex illa. Et in sum-
ma dico qđ quolibet qualitas qñ
superabūdauerit in excessu: est
causa destructionis ceterarum
virtutū. Et iam superius deter-
minari de principalitate huius
mēbri et eius nobilitate: et de suis
egritudinibus: et eius curis: et
de his que ipsum habent con-
seruare.

¶ Capitulum. vii. Quod est de
solutione continuitatis renū
et vesice.

Mrenibus quoq̄
accidit qñq̄ solu-
tio continuitatis
quēadmodum et
alijs membris ac-
cidere consuevit.

Quod si ex ferro vel simili facta
fuerit: cura est impossibilis. Si
vero ex apate fuerit p̄fidere pos-
sumus de salute ipsius: vtendo
his que habent ipsos conforta-
re et dissoluere: sicut oleū ro. bo-
num. Et potest etiā in collo ve-
sice apostema enenire: sicut in
renib⁹ dixi fieri posse: sed istud
est minus illo. Et quando apo-
stema oritur in collo vesice: ves-
ica impletur vrina: et non potest

Abhomeron

Liber

exire et inde sequitur angustia
et inquietudo cum dolore forti.
Et cura huius est flobotomia:
minuendo de sanguine fm q vi
Cura. debitor conuenire: cōsideratis
tamen cōditionibus scriptis in
isto libro: et subtilia regimē ipsi
subtrahendo ei omnes carnes.
et panem etiam: et potū similiter
minuere debes quantum potes.
Postquā scis qd viavine est op
pilata. Et si ex necessitate opz
te ipsum cibare da ei talia quo
rum modica quantitas multum
nutriat: sicut sunt oua: da ergo
ei duo elixa solūmodo: et inun
ge exterius collum vesice cum
oleo ros. tepido in quo rose plu
ries sint mutata. Et cum hoc re
gimine cito liberabit prout cre
do deo dante: eo quod resoluit
qd paratū est resolutioni et mi
tigat id qd aptū est recipere mi
tigationez. Et si non videris in
firmū nisi postquam ad sanietem
denenerit apostema: tunc cura
eum sicut dictum est in aposte
mate renūm cum fuerit apertū:
cognoscendo quod istud cuius
curatur et lenius apostemate re
nūm propter sui paruitatē. Qd
si dicta eius plusquam dixi in
grossata fuerit: superveniet in
loco grossities preter naturam:
et constringetur vīna: et fortifi
cabitur dolor: ita quod necesse
erit redire ad primā curam scili
cet ad mitigandum: et resoluē
dum: et ad minuēdum sangui
nem. Et possibilis est quod op
piletur collum vesice causa la
pidis: vel a sanguine coagula
to: aut a grossa sanie: quare dif
ficultas vane sequitur inde va
lida. Et cura huius est intrare
balneum: et resupinare infirmū

super dorsum suum: et movere
eum motu forti: quia ex tali mo
tu grania ad inferiora descen
dunt et sic lapis descēdet in ves
sicam: et fac eum vīnare iacen
do supinus: comprimendo sua
manu: et vīnando cessabit do
lor. Et postea da ei medicinas
fortes frangentes lapidem. Et
non inveni aliquid quod tam
cito frāgeret lapidem: sicut hoc
quod portavit pater me⁹ ex oriēte
et vocatur oleum alquiscemi.
Et cōfert eūā in frabili ter para
lisi: ita quod sanat eā eadē die.
Et color huius olei est viridis:
et est subtile in substantia et cla
rum sicut aqua: aromatici odo
ris acuti et fortis. Et ego vidi
plures homines qui curati fue
runt a lapide in .xxiij. horis. sci
licet quod istud oleum frangit
lapidem in eis in illo spatio. Et
nunquam vidi talem medicinā
tempore meo tam velocis ope
rationis: et tū miraculose sicut
ista est. Et dosis istius olei est
quarta pars aūf. j. Et si sentit in
firmus mordicationem in vī
nando: misceatur eum eo bis tā
tum de oleo amigdalorum dul
cium: et propinetur ad potan
dum. Quod si non inueneris de
isto: dabis ei de dianiso et adria
no tantum de vno quantum de
reliquo simul: quoniam cōfert
multum. Et si haberes de opti
mo et puro balsamo et dabis ei
ad bibendum franges lapidē.
Et iam recordor cum essem in
carceribus hali quod ipse misit
mihi scriptorem vñū suum: qui
erat in conditione mortis a la
pide: et precepi ei vt biberet ter
tiam partem. j. de optimo bal
samo: et eiecit lapidem cū ipsa

vina ipso die. Et de hoc sui medici mirati fuerunt valde: quere-tes a me si hoc haberem ab aliquo auctore. Quibus dixi quod sic. Et est possibile quod opile-tur via vrine a sanguine coagu-lato: vel a sanie grossa: quorum forma est forma sanguisugae. Et ista indigent omnino abster-sis: aperitiuis: et incisuiis: qua-uis faciant mordicationem: et procreent dolorem. Sed hoc ex necessitate conuenit. Et da ei ad bibendum aquam mellis in qua decocta sint semina communia et liquiricia. Et quod velocius confert istis est syrupus quinza-bin cum decoctione liquiritie. Et confert etiam in hoc casu in si- ringa que in arabico dicitur al- chatatah: proijciendo per ipsam mel dispumatam cum aqua li- quiricie.

¶ Cap. viij. Quod est de debili- tate vesice et exitu innoluntario vrine.

Haccidit aliquan- do debilitas vesti- ce: ita quod non po- test vrinam retine- re. Et causas eius superius determi- nauit. Et fit similiter a mordica- tione vrine quod non potest eam retinere quare guttatim exit. Et fit etiam a debilitate virtutis re- tentiue: unde exit inordinate vrina. Et istud euenit aut a mala complexionis membri: aut ab hu- miditate superflua imbibita in eodem membro: vel a re extrin- seca: velut senibus quando se- dent super lapides frigidos: vel induunt interulas et sarabulas

madefactas: et similia. Et po- test esse ex receptione medicina- rum frigidarum: vel appositio- ne eorum que sunt in vltima fri- giditate errore medicorum in apostemate calido. Si autem hec passio fuerit ex humiditate superflua imbibita in membro. Cura est subtiliare regimen: et desiccare illud: dando ei panem bene fermentatum madefactu in almuri et oleo: et turtures: et passeris assate et suffricte conse- runt: bibendo aquam in modi- ca quantitate. Et cum bibit il- lam misceat ipsam cum syrho corticis citri: vel masticeis: vel squinanti. Et inunge exterius locum cum oleo macis mixto cum oleo rosa. spargendo desu- per post inunctionem de macis pulverizatis. Et hoc facies: do- nec fuerit liberatus. Si vero di- cta esritudo fuerit ex mala com- plexione frigida solummodo absque humoris vitio: unge cum oleo anetini: et de alchacoem si- mul mixtis an. cum quarta par- te eorum olei amigdalorum: et continua hec donec fuerit liberatus. Et ciba eum car- nibus anatis: et anseris assa- tis: vel decoctis cum rapis. Et columbini siluestres mascu- li etiam sunt ei vriles. Et in istis duabus causis: scilicet qua- do fuerit ex superflua humidi- tate: vel ex frigiditate confert inungere nucham post caput cum oleo de lentisco: aut oleo balsami: cui mixta sit decima pars olei sinapis. Et fac ab- stinere eum ab omnibus re- bus frigidis et humidis et pro- prie ab aqua: quia ipsa naturaliter est nocua omnibus passionibus que

Cura.

sunt ex frigida et humida causa: quoniam nos non utimur in nutritione aliquo elemento simplici nisi aqua. Quod si quis dixerit nos utimur igne cum decoquimus taseam: vel carnes elixas ad ignem. Dicimus quod hec non est questio quia si operati sumus ignem in decoquendo predicta: miscemus aquam in illa decoctione: que frangit virtutes ignis. Et si dixerit iam decoquuntur carnes et semina sine aqua dicimus quod hoc fit in minori parte: quia cognitum est quod semina assata et carnes assate non continentur ab hominibus semel in mense vel bis. Et ego credo quod de mille hominibus vix unus reperitur qui aqua non utatur. Et si adhuc dicet: nonne quando imus per desertum et deficit nobis aqua recurrimus ad lac loco aque: et maxime ad lac infrigidatum: dicimus quod non reperitur de cibis compositis aliquis sic frigidus et humidus: et ita vicinus aque: sicut lac. Et iam denique ab intentione propria: et redeo ad ipsam. Et dico quod si fecerit ista quemadmodum dixi: liberabitur cum adiutorio dei. Et hucusque locutus sum de renibus et vesica: nunc autem incipiam loqui de testiculis.

¶ Tractatus. iij. Qui est de raicis et continet capitula quinque.

¶ Capitulum primum. Quod est de testiculis et de sterilitate que ex mala complexione ipsorum procedit.

Quia quod testiculi sunt ex numero principalium membrorum: et eorum virtus est magna valde: quia manifeste videmus quod quilibet eunuchus habet vocem subtilem: et est vilis consuetudinis: et moris et est absque barba: et non est stabilis sensus: et vix unquam inuenitur eunuchus sensati sensus et intellectus: nec legalis: nec unquam fuit auditum quod aliquis castratus fuisset bonorum morum. Sed forsitan aliqui reperiuntur qui habent aliquam probitatem cum ydonea et pulchra receptione seu collectione: sed hoc non habent a se: sed a doctrina aliorum: quia id quod a suo proprio intellectu procedit: modicum valere: vel nihil penitus reperitur. Et aliqui istorum reperiuntur qui non fugerent a leone: et sunt facientes magna dona. Et isti idem aliquando fugantur a modico quid: et recipiunt retro modicum quod prius dederunt: ergo rationaliter videtur ex his quod testiculi sunt membra principalia. Et accidit eis aliquando quod spermaveneriens in ipsis non bene digeritur: quare non generant. Quod si hec mala complexio in utero materno fuerit acquisita: non est laborandum a medico. Quod si fuerit post natiuitatem acquisita: aut aliquam habuerunt ab extrinseco contusionem: vel aliquam grossitiam preter naturam habuerunt: bene tunc curati recipere possunt: vide ergo quod si aliquis iuuenis vel medie etatis subito absque causa cognita vel manifesta sterilis factus fuerit: esto certus quod illud non pro-

cedit nisi aut a mala complexio-
ne calida in excessu: vel frigida:
aut humida: vel sicca: aut a com-
posita ex istis qualitatibus. Sm
q componuntur ad invicem. Et
potest etiā euenire a nimia im-
petuositate caliditatis febris. Et
ego cum essem iuuenis vsus erā
regimine calido: et non genera-
bam. et nesciebam causam: de-
mum habui causam: et vsus fui
cucurbitis: et odorabam nenu-
far: et cāforam cum pomis: et cum
fui a febre liberat⁹ genui filios
quos habeo: et alios pter ipsos
plures. Et sic habes curam hu-
ius: scilicet quia seruare debes
istud regimen: et dare debes ei
ad comedendum cucurbitā de-
coctam cum portulacis: et cum
pane bene fermentato: conside-
rando q modica quantitas ha-
rum rerum confert ei multum.
Si autem dicta passio fuerit a
complexione frigida: scire debes
q modica frigiditas multū im-
pedit generationem: et nos tem-
perare debemus illam comple-
xionem frigidam cum reb⁹ que
sint talis caliditatis q non no-
ceat generatiōi. Et hoc accidēs
multotiens senibus accidere re-
peritur. Et cura huius est dare
ei de tertio in tertium diem pon-
dus aurei ynnis de tyriaca ma-
gna aut de metridato: sed metri-
datum magis comendo in hoc
casu. Regimen eius sit vt des ei
columbos elyxos cū rapis: vel
sine rapis ponendo has species
cum eis. R. piperis longi: et car-
damomi: et cinamomi electi: et
aliquid etiam de pipere nigro:
et cicera etiam sunt bona in hac
intentione: et loco olei oliuarum
pone oleum amigdalaram: et

inunge membra spermatis: et
oleo de granis alzarrii et oleo ro-
saceo: et inunge posteriora capi-
tis cū spina tota ex oleo de ben-
in curas. 3. i. sit dissolutus aut.
5. optime ambre. Et da ei ad bi-
bendum syrupum de pomis cū
ter tanto aque calide: et cū duo-
bus granis musci: et vbi dixi q
debes euz inungere: inunge fri-
cando eum fortiter. Et ciba euz
ouis elyxis: et oua etiam piscin⁹
densorum non habentium mul-
tas spinas conferunt in hoc ca-
su: et generaliter dico q oua pi-
scium sunt vtiliora ipsa pisci-
bus. Et pro certo cepe cocte cū
carnibus aristinis bonis mul-
tum conferunt: et etiam crude
valent ad hoc: preter quod ego
dico quod sperma generat⁹ ex
ipsis procreat filiū stultum atq
solidum: nisi deus auertat qui
mundum regit et gubernat suo
precepto et voluntate. Et si sper-
ma quod generat⁹ fuerit humi-
dum: non tamen in excessu pro-
creat feminas. Et si i excessu fue-
rit humidum non generat villo
modo. Et cura horum est cōuer-
tere i complexionem eorum ad
siccitatem. Et dabis ei ad bibe-
ndum syrupum de corticibus ci-
tri cum aqua termarum. Et si
non posses habere de illa aqua
fac bulire de aqua communi in
vase optime vitreato vsq ad cō-
sumptionem medietatis: et cum
illa syrupum distemperabis: et
comedere etiam cortices citri cō-
feri. Impeditur etiam genera-
tio et destruitur a siccitate super-
flua. Quod si dicta siccitas non
fuerit superflua pro maiori par-
te procreabit masculum: tamen
omnia iussu creatoris proce-

Cura.

Com =
plexio
nes.

dunt. Si autem scititas exuberaverit in excessu: nullatenus generabit. Et eorum cure sunt difficiles tamen si longo tempore abstinerit ab usu mulierum possibile erit quod generabit. Si autem dicte qualitates fuerint compositae. vtz quod dicta membra spermatis fuerint complexionata mala complexionem frigida et sicca: aut frigida et humida scias quod iste due complexionem modicum habent generare. Complexio vero frigida et sicca generat spermam in modica quantitate: et illud quod generatur est subtile. Frigida autem complexio et humida facit subtile magis spermam: sed non in tam modica quantitate: et isti modicum generant: et quando generant pro maiori parte faciunt feminas. Et cura horum est rectificare complexionem eorum cum medicinis oppositis complexionibus: componendo eas secundum quod convenit. Qui autem habent complexionem calidam et siccam: habent appetitum mulierum temperatum: sed velociter eiciunt spermam. Et postquam incipiunt spermam matizare appetitus est fortissimus: et spermam est grossum valde: et pro maiori parte isti generant masculos donec incipiunt senescere. Et qui habent complexionem calidam et humidam sunt habentes appetitum fortissimum antequam eiciunt spermam: et non eiciunt illud tam velociter: sicut illi qui habent complexionem calidam et siccam. Et spermam ipsum est mediocre inter grossum et subtile: et pro maiori parte faciunt masculos: et si generant feminas sunt viriles in fortitudine et impossibilitate patien-

di labores: et totum procedit secundum voluntatem divinam: que sciens est omnium secretorum: sed teneor recordari de hoc quod dicunt medici. Et pro certo medici loquuntur usquequo intellectus eorum potest attingere. Et abinde desistunt. Et dicunt similiter medici quod habentes talem complexionem: scilicet calidam et humidam generant multos filios: et generant quasi usque ad finem senectutis absque debilitate virtutis eorum. Aristoteles vero dicit quod a septuaginta annis supra nullus potest masculum generare: sed experimentum nobis certificat: et manifestat quod non sic est: quia multos vidimus octuagenarios et supra masculos generasse. Et quamvis sint pauci: etiam ex centum et supra masculos generaverunt. Et laus sit et gloria ipsi qui hoc fecit et disposuit. Et credunt quamplures astrologi quod natiuitas aliqua non possit esse talis quod transeat centumviginti annos. Sed hec verba non sunt concedenda: quia scimus certissime quod sphere et stelle: et materia et forma: tempus et locus sunt res create et generate: quare nullam profectum vel nocumentum possunt agere vel imprimere nisi precepto et voluntate divine providentie. Et volo dicere in hoc loco quid mihi successit cum essem in carceribus de haly. Uxor mea erat pregnans: et hoc ignorabam: et ipsa infirmata fuit tali passione quod necesse fuit mihi dare ei medicinam laxativam: que fuit ta-

lis quod nullus posset estima-
re quod aliqua pregnantis etia-
et assumptione modice quan-
titatis fetus in ea posset rema-
nere: et ipsa recepit eam absq-
lesione sui et fetus: et postea de-
clarata fuit impregnatio eius:
et me penituit et valde de errore
quem feceram: quare misericor-
diam quesivi ab altissimo crea-
tore de eodem: et peperit filium
masculum: quem hodie mecum
habeo. Quam commendanda
sunt verba Gal. cum dicit: quod
qui a scissura dure matris vel
pic matris liberatur deus illius
fiscitavit: hec autem comple-
xiones que prescripte sunt alie
sunt a natiuitate idest in vtero
materno acquisite: et alie sunt
que post natiuitatem acquiritur:
via autem conueniens ad
hoc est ut facias redire eum ad
suam complexionem natura-
lem: et hoc cum medicinis op-
positis: sed non in eodem gra-
du sui exitus. Et si ali-
quis elongatus fuerit a sua co-
plexione naturali versus cali-
ditatem in duobus gradibus:
non debes ei dare medicinas
frigidas in duobus gradibus
sed solum in primo gradu: eo q-
continuando diu istud regime-
reduces eum pro certo ad suam
complexionem naturalem absq-
lesione et infirmitate. Et si subi-
to intenderis ad reductionem
sue qualitatis: cum medicinis
omnino oppositis: poterit esse
si erit fortis quod sustinebit se
et liberabitur. Sed si fuerit de-
bilis: aut ratione etatis vel na-
ture dubitandum est quod ip-
sum ad mortem facias deveni-

re. Quare agendum est remis-
sus et magis temperate sicut
dixi. Et totum quod diximus
hucusq- intelligendum est si egri-
tudo fuerit accidentalis. Sed
si egritudo fuerit naturalis:
hoc est in vtero materno acquisi-
ta: non enadet nisi vno istorum
duorum modorum. Vt autem stu-
deas eum taliter regere quod
facias eum permanere in sua
crassi et complexionis naturali:
et sic poterit vocari sanus in illa
complexione: aut ut reducas il-
lum paulatim ad oppositum
sue naturalis complexionis: et
hoc non potest fieri nisi in pue-
ro et in minori pte. Si vero fue-
rit maioris etatis nullo modo ip-
sua complexionis naturalis po-
terit permutari. Et a pueritia
etiam non potest transmutari:
nisi cum magna difficultate: et
post longitudinem temporis
cum multis expensis: et diver-
sis conditionibus: ita ut non fa-
cias ipsum exire et elongari a
suis debitis operationibus na-
turalibus. Et iam hucusq- de-
claravi signa propria comple-
xionis huius membri vniuscui-
usq- complexionis generaliter.
Nunc antequam remanet mihi de-
clarare alia signa specialia: et
sunt ista: quod pili in pectine
citius oriuntur in complexio-
ne calida quam in frigida: et
adhuc citius: si fuerit calida et
secca: sed cum devenierit ad se-
nectutem non crescunt tam ve-
lociter: et etiam in complexio-
ne calida et secca sunt pili crispi et
grossi et nigri. In frigida vero non
oriuntur ita cito: et subtiles sunt: et
non ita duri: sed sunt blandi: et et quoniam

Libeꝛ

Inerint scilicet testiculi frigide
 ⁊ sicce cōplexiōis. Cū aut̃ fuerit
 frigida ⁊ hūmida cōplexiō hū-
 ius membru: erant pili albi: co-
 loris lini et subtiles: ⁊ cum cre-
 scunt tendunt: aliq̃ntulū ad ni-
 gredinem. Et non inuenies ex
 istis cōplexionib⁹ q̃ sint debilio-
 res in coitu q̃ qui sunt frigide
 ⁊ sicce cōplexionis: sed q̃ sunt
 calide ⁊ sicce cōplexionis velo-
 cissime erigunt cū forti ⁊ acuto
 appetitu: sed cito debilitantur:
 et eorum virtutes diminuunt.
¶ Capitulum. ij. Quod est de
 apostemate testiculorum.

Interū q̃
 dez in hoc mē-
 bro apostema
 ta quēadmo-
 dum in alijs
 mēbris: et hec
 apata sūt ma-
 liciosa: ⁊ falsa
 ex natura propria sui membru.
 Studet ergo flobotomare patiē-
 tem ex basilica: si fuerit egritu-
 do ex abundantia sanguinis: ex
 opposita parte egritudinis. Et
 pone desuper emplastrū ex fa-
 rina ordeī factū ⁊ succo memi-
 te: et de panicald quorum par-
 tes sint equales: camomille an-
 there. an. partem mediam: que
 terenda sunt tere: et misce cum
 aceto et aqua ro. ⁊ fac ēplastrū:
 et pone desuper: ⁊ adhuc supra
 pone folia figi. Et inunge locū
 primo cum oleo ro. ⁊ succo sem-
 peruine et aceto: quorum par-
 tes sint equales: hoc emplastrū
 et inunctio etiaz proprie valet.
 Si apostema fuerit ex colera:
 aut si in ip̃o colera dominatur:
 et si virtus fortis fuerit: purga
 cū cū hīs q̃ coleraz educt: sicut

cum sero caprino coagulato cū
 lacte figi: ponēdo ex scamonea
 intus quartam partē aut̃. vni⁹.
 et de sirupo masticiis. 3. ij. nō po-
 nendo aliquid vinctuosum: qm̃
 si fieret pronocaretur calor. Et
 q̃ntitas aceti que ponit in istis
 apostematib⁹ colericis non de-
 bet esse nisi tantuz quod possit
 ducere virtutes medicinarum
 ad locum: eo quod acetum non
 mitigat perfecte vbi colera do-
 minatur: sed mitigat pfecte vbi
 sanguis vel flegma abundare
 reperitur: et istud nota. Si au-
 tem apostema fuerit flegmati-
 cum: quod pluribus et diuersis
 modis esse reperitur scilicet q̃
 potest esse ex flegmate vitreo: et
 illud est grossum: vel ex flegma-
 te adusto: ⁊ illud est falsum: vel
 potest esse ex flegmate quod nō
 est i vltima grossitie. Et potest
 esse ex flegmate acetoso: et illud
 flegma quod non est in vltima
 grossitie est naturale. Et potest
 etiam esse illud apostema a quo
 sum: ⁊ cum premittur digito ce-
 dit. In istis itaq̃ apostematib⁹
 bus flegmaticis vtere empla-
 stro facto ex farina ordeī: ⁊ cine-
 re lentisci: ⁊ misce cum aceto et
 aqua. an. partes equales: ⁊ po-
 ne desup. Si aut̃ istud aposte-
 ma fuerit ex flegmate grosso val-
 de: fac emplastrum quod dixi-
 mus in apostemate sanguineo
 sed adde de camomilla: ⁊ aceto
 in maiori q̃ntitate satis. Si ve-
 ro dictum apostema fuerit me-
 lencolicum: ⁊ ad colorem nigrū
 denegerit: scias quod istud apo-
 stema non poterit sic permane-
 re: immo augmentabitur val-
 de. Quod si volueris ipsuz me-
 dicinare cum fortibus medicis

nis fortificabitur egritudo: et
 augmētabitur apostēma. Sed
 sufficet tibi euacuare corpus a
 melencolia. Et hoc cum barbu-
 ria. i. cum polipodio et lapide
 lazuli: et epitho. añ. ptes equa-
 les: et adde ad rectificandū eo-
 rum malitiam: et suam siccita-
 tem remouendam: flores nenp-
 faris: et violas añ. partem. s. elle-
 boxi nigri quartam partē vni-
 pistentur quelibet per se: et cri-
 bellentur. Et frica dictas medi-
 cinas cum añ. j. olei amigda-
 larum dulcium: et incorpora cū
 serupo squinzibin. Et da ei de
 isto medicamine ieiunio stoma-
 co cum aqua tepida ad biben-
 dum añ. v. facta et seruata pue-
 niētī dieta dieb⁹ plurib⁹. Et po-
 ne spacium inter vnam assu-
 ptionē huius medicaminis et
 aliam tot dies quot assellauerit
 sellas infirmus ex eadem. Et
 postea iterum dabis: quoniam
 iste humor pro maiori parte nō
 euacuat vna purgatione: qua-
 re conuenit pluries iterare: sem-
 per ponendo spacium tot die-
 quot sellas fecerit infirm⁹. Tē-
 pus autem in quo dare debes
 laxatiuū esse debet tactū in ca-
 liditate frigiditate siccitate et
 humiditate. Et nō attēdas di-
 cta astrologorum in diuisione
 temporum anni: qui diuidunt
 ipsa secundum certum spaciu-
 dierum vel mensium quoniam
 scientia medicine non sic pro-
 cedit: immo secundum sensum
 et sensibilitatem procedit: quia
 illud tempus est temperatum
 vbiq³ terrarum in quo percipi-
 tur tēperies scilicet equalitas
 inter caliditatem frigiditatem
 siccitatem et humiditatem: in

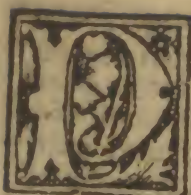
quocūq³ die vel mēse anni fne-
 rit. Et sapientes de toleta con-
 tradicunt huic opinioni astro-
 logorum dicentes quod sciētia
 radicalis medicine cui adhere-
 re debemus est secundum sen-
 sum et estimationem perfectā
 in arte medicine. Et dico quod
 medici non laudant purgatio-
 nem vel flobotomiam nisi in tē-
 pore temperato: eo quod quan-
 do tempus elongatur multum
 a temperie versus frigiditatem
 humores ghaliter sunt coagu-
 lati: et cōpacti: et difficulter pur-
 gantur: et mouentur. Et si vo-
 lueris omnino purgare in tali
 tempore cum medicamine la-
 xatiuo: timendum est de exco-
 riatione intestinozum: eo quod
 frigiditas aeris comprimit et
 expellit humores ad stomachu:
 et ad intestina: quare si dederis
 laxatiuum illa de causa: pote-
 rit dissenteria enenire hac de
 causa: quia natura est et fuit pi-
 gra ad euacuandum humores
 coagulatos et innisatos in mē-
 bris: et facta violentia a medi-
 camine laxatiuo inde dissente-
 ria subsequitur. Si vero aer ad
 caliditatem superfluum decli-
 nauerit: humores tunc velocis-
 sime euacuantur: et mouentur:
 quia humores sunt dissoluti p-
 pter caliditatem. Et post talem
 euacuationem sequitur debili-
 tas magna: quia spiritus etia-
 dissoluuntur illa de causa. Et
 cum dico spiritus intelligo ex
 quatuor membris principali-
 bus: valet: corde: epate: cerebro:
 et testiculis: quoniam isti qua-
 tuor spiritus istorum quatuor
 membrorum sunt sustentacula
 humane nature. Quod si tem-

Liber

pus fuerit superfine siccitatis: inde spasmus poterit peruenire. Et si fuerit superfine humiditatis: debilitatur ab ipsa purgatione patiens causa relaxationis et debilitatis virtutis retemine: et subsequitur inde fluxus super fluxus: qui dicitur lienteria: quia quando virtute retemina priuatur membrum: omnes alie virtutes destruentur: cognoscendo quod id quod dicitur de complexionibus simplicibus vir reperitur per maiori parte in aliquo tempore et regione: sed compositae bene reperiuntur: sicut est caliditas et humiditas: frigiditas et siccitas: frigiditas et humiditas. Sed per simplices complexionones poteris compositas cognoscere atque scire: sicut docui. Et vide quid faciunt tempora anni: quia in aliquo anno arbores velociter virebant: et properant citissime ad producendum flores: folia: et fructus: et alio tardant. Quare medicina non procedit nisi secundum sensum. Quod si processeris in hac cura isto ordine et regimine scilicet superponendo membro que habeant dissolueret: et que habeant stipticitatem: et subiliare: et mitigare: tunc cognosces inuamentum patientis. Et quauis ad perfectam liberationem non deuenierit: tamen egritudo alienabitur: et diminuetur apostema omnino. Et cum hoc toto indiget rectificatione cibi: et de melioribus cibis est gallina iascea. Sciendo quod ab aceto est abstinendum in omni egritu-

dine melencolica: et ab omnibus cibis grossi nutrimenti: sicut sunt pisces: oliue: et caules: et carnes bouine: et antiquorum arietum: et camelorum: leporum: et yrcorum: et stambecorum: ceruorum: et daynorum: et caprarum: et similibus: quoniam sua grossitudine et siccitate nocumtum inferunt in hac egritudine: vna autem passa et ad solem exiccata confert in hac passione: et grana pini: et amigdale dulces non nocent: immo conferunt. Testiculis autem quandoque accidit mala complexio cum dolore et sine dolore: humida enim complexio mala sola est absque fori dolore: sed operationes membri perturbat: et inde maligne et granes eneniunt egritudines. Sed quia testiculi sunt membra composita accidit in eis enervatio seu relaxatio ex forti attractione. Et si ex hoc non sit ruptura aliquarum venarum vel aliorum membrorum erit facilis eius cura. Si vero aliqua ruptura ibi facta fuerit: et complexio eius calida et humida extiterit: ibi putredo generatur que postea indiget euacuatione cum ferro: vel medicina. Si autem complexio patientis sicca multum fuerit: quauis rupturam modica fuerit: exiccantur testiculi: et arescunt.

¶ Capitulum. iij. Quod est de mala complexione sicca testiculorum.

D Otest quandoq; testicularis siccatas et macies enenire: et hoc pluries fit post curationē apostematum eorum. Cura autem horum est flebotomia seruatis conditionibus supradictis: et desuper pone eorum madefactum in oleo ro. aromatizato. Et cū dico oleū rosatum intelligo quod factum sit ex oliuis recentibus: sine sale: et quod non fuerint vel steterint ammassate: ne inde possint siccatatem acquirere et habere. Et quod illud oleum sit renouatum ex rosis recentibus annis pluribus: iterando rosas plures in anno: et subtilia regimen et remouendo eum ab omni genere vel specie carnis: et sufficiere ei dare panem benefermentatum cum lactucis vel portulacis decorticis: quoniam istud regimen remouet grossitudinem que accidit ab apostemate: et inunge postea locum cum oleo de alzarū. i. de nucibus cipressi et anetho: quoru partes sint equales. Et serua istud regimen donec perfecte fuerit liberatus. Quod si cōtusi fuerint: flebotomia patientem: et inunge cum oleo ro. supradicto et subtilia regimen multum: et sic optime et perfecte liberabitur prout credo: si vero fortis fuerit contusio: difficilis erit cura: tamen eadem est cum suprascripta. Et accidit etiam quandoq; testiculis relaxatio. et hoc accidere potest: aut ab egredine que fit in eis: vel ppter debilitatem renū. Et cum cōfortatur corpus: et rectificatur: mouet istud accidēs. Et fit quādoq; a senectate: et p. certo senect

est egritudo naturalis. Et cura huius est inungere testiculos cū oleo balsami. Et si non inuenis balsamum: pone loco eius oleū de alzeuru: sed non est tante efficacie: et inunge etiam spinā euz predictis: sicut dictum est.

¶ Capilulum. liij. Quod est de crepatura.

F accidit qñ qñ in orificio nerni in quo pñdēt testiculi: seu in foramine dilatatio: aut cā supñne hūiditas

fat? slegmatice: vel ex senectute: aut alteri? de cā: et pōt etiam inde descendere ad bursam testiculorum ventositas: vel aliqua humiditas que assimilatur speciei crepature. Et cura hui? est **Cura.** ut infirmus continue supinus iaceat ponēdo puluinar seu cussum magnum sub coris. Qd si id qd cecidit i bursam testiculi est vapor: studeas illū dissolvere: et pone defors super orificium stiptica. Et subtilia regimen eius: dando ei turtures et passerēs. Et pone super locum camomillā: rosas: et nuces de alchaharu. i. cipressi: et incorpora eas cum agresta et aqua equali. Et vtere isto medicamine donec fuerit liberatus. Et si id qd descenderit vel est in bursa fuerit humor: et est in quantitate parua: dissolue illud cum camomilla et farina ordeī mixtis: malaratis cum liriūio facto cum cinere cipressi. Si autem dict? humor in magna quantitate extiterit: studeas stringere locum

Libber

cum farina ordeï: et nucibus cipressi mixtis cum agresta: et precepej alicui, circumsico vt aperiat inferius bursam testiculi cum aliquo ferro frigido scilicet cuz lancea subtili inuncta cuz oleo ro. modicum ipsam intus pene trando ita quod faciat paruum foramen per quod solum ille humor possit exire: et cum dictus humor fuerit bene euacuatus: studeas solidare foramen cum vnguento seu emplastro de alnadi. i. de palma. Et accidit etiam quandoque in foramine nervi predicti in quo pendent testiculi quod exlaniatur et extenditur et dilatatur extra naturam: intantum quod inde descendunt intestina: et hec est deterior omnia alia specie crepature: et isti viri et cum difficultate maxima liberantur. Huic quidem precipere iaceat eo modo quo supra dixi: et fac eum abstinere ab omni motu et labore: et reducere intestinum intus ad locum suum paulatim: et fac emplastrum desuper ex farina ordeï: et de andaruzera, i. ypoquistidos: et de eupatras: et de nucibus cipressi quorum partes sint equales: pistentur et cribellentur: et incorporentur cum agresta vel aceto: et quauis non habeas ex hoc finem intentum omnino: tamen alleviabit egritudo regimine tali. Et scias quod eorum qui sunt in fine inuentutis cura est impossibilis propter siccitatem sue complexionis: et propter duriciem pellicule exlaniate. Infantes autem parvuli similiter non liberantur alia de causa scilicet quia non possunt abstinere a fletu et motu inordinato et labore: et propter hoc non consolidantur. Puer vero habet

intellectum: qui attendit et observat precepta medici propter dubitationem sui: credo quod cura huius non sit impossibilis: quoniam si observaverit quietem tenendo desuper emplastrum supradictum: servando dietam subtilem: et abstinendo se a contrariis: iacendo continue secundum ordine prescriptum: poteris liberari.

¶ Cap. v. Quod est de egritudinibus que fiunt in bursa testiculorum.

Fit in bursa testiculorum apostema. Et cura huius est sicut cura aliorum apostematum. Et fit ibi etiam quandoque solutio continuitatis: et cura est sicut cura aliarum solutionum continuitatis.

¶ Tractatus quartus de egritudinibus virge: et est continens capitula quatuor.

¶ Capitulum i. Quod est de opilatione que fit in virga causa lapidis vel alicuius alterius rei.

Fit quandoque in canali virge opilatio: et hoc aut a lapide: vel sanguine coagulato: vel a grossa sanie. Lapidem autem

extrahere debes cum ferro nominato in arabico alchartir, aut accipe virgam subtilem bene politam ad modum stili de ere vel argento: aut auro: et desuper fac incassare punctam unam de diamante: et pone per foramen virge usquequo attingat lapidem: et

ipsum poterit frangere cum ea:
 et in balsamo est proprietates vali-
 da etiam in frangendo lapides
 in hoc loco. Et rememorat^r fui-
 ram in precedenti curam lapi-
 dis sufficiēter: et curā etiam opi-
 lationis que fit a sanguine vel
 sanie: et potest etiam fieri opila-
 tio in canali virge a veruca que
 dicitur ibi. Et cura huius est cu-
 ra. dolo: fuerit fortis et intolerabi-
 lis: eo quod infirmus nō potest
 emittere urina: pforare virgā illo
 co supiori veruce ita ut vira pos-
 sit inde exire: et pforando quies-
 cit dolo. Et postea cura veru-
 cam inijciendo omni die per fo-
 ramen eius oleum amigdalā:
 rū: aut de susinano: et hoc plu-
 ries facto stude compulsiore ve-
 rucā cū aliquo instrumēto do-
 nec erupat: et postea pone intus
 ea que habet dolo remoue-
 re: sicut est oleum ro: et oleū ami-
 gdalarū equaliter mixtā: et octa-
 na pars aque decoctionis cen-
 tuaree minoris: et subtilis corti-
 cis pineorum: et candē equine:
 que tantum bulita sint donec
 aqua mutaverit colorē: et in ista
 colatura pone aliquid mellis: et
 pone de isto medicamine per fo-
 ramen virge omni die tam diu
 donec destructa fuerit veruca.
 Et demum cura foramē vulne-
 ris donec fuerit consolidatum:
 et hoc cum vnguento de alnaci:
 et semper cum urinauerit infir-
 mus ablue vulnus cum aqua
 mellis predicta: et desuper pone
 vnguentum anacidi donec cōso-
 lidetur. Si vero senex fuerit in-
 firmus propter sui superfluum
 siccitatem non consolidatur vul-
 nus in perpetuum. Et propter
 hoc nō est perforandus nisi fue-
 rit in articulo mortis.

¶ Cap. ij. Quod est de pūatio-
 ne sensibilitatis virge.

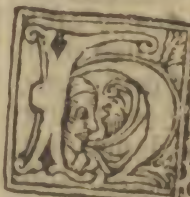

Eccegritudo cura-
 tur sicut cura-
 tur pūatio sensi-
 bilitatis alterius
 membri: et dicitur
 tur etiam quando

q^d in capite virge pustule rubee
 que in arabico nominantur alo-
 humbra: quibus collirium de me-
 mirthē confert multum: et ei⁹ re-
 glimen sit lactuca decocta.

Alohu
 bra.

¶ Capi. iij. Quod est de forami-
 nibus que sunt in virga.

Eccequidem passio
 accidit in hoc me-
 bro ex abundantia
 lactozum humo-
 rum et curatur cu-
 collirio de memi-

the: et regimē eius sit lactuca de-
 cocta.

¶ Capi. iij. Quod est de expul-
 sione spermatis.

Ecceho esgritudo
 evenit a debilitate
 virtutis: sic accidit
 erecūtib⁹ ab egri-
 tudine et senibus
 sed quando cor-

pus confortatur et vigoratur et
 redit perfecte in suam possibili-
 tatem remouetur istud accidēs
 et continuare testiculos gallos:
 habet istud accidēs remouere:
 et bibere aquam mellis confert
 valde. Si vero ex senectute fue-
 rit: cura est impossibilis: et q^d ma-
 gis pferit in hac passioe si nō fue-
 rit ex senectute sunt testiculi gal-
 lorum: et cerebrā passerū: et car-
 nes pullos: et colubos: et paruo-
 rū: et accidit etiā q^d mēbris non

Gal.

efficit sperma sicut sagittā causa incisionis chorde que arabice dicitur scebel: et est illa chorda inter testiculos et virgam: et hec recordatur fuit. **G.** Et huius cura est impossibilis. Et iterum dicit quod quando accidit tortuositas in virga non potest eicere sperma sicut sagittā. Et hec tortuositas potest accidere aut ex vulnere quod non fuit bene consolidatum: aut ex apate facto in aliqua chordarum virge: aut ex nimia siccitate alicuius chorde: si autem ex siccitate fuerit: cura est impossibilis: tamen precipe infirmo ut quotidie et multotiens inungat membrum cum oleo amigdalarum dulcium mixto cum aqua tepida: ita quod illa humiditas semper ibidem permaneat. Si vero ex apostemate duro et lapideo fuerit: fac fieri incisionem ex oleo anetino: et pinguedine anatis: et ex medulla cruris vituli: quorum partes sint equales: et misceantur simul: et inungatur multotiens membrum: et videbis inuamentum manifestissimum. Complete sunt egritudines virge. Et nunc incipimus determinare de egritudinibus vulue.

¶ Tractatus. v. de egritudinibus vulue: et matricis et est continens capitula octo.

¶ Capitulum. i. Quod est de sterilitate propter malam complexionem.

De membrum scilicet vulua et matris est multi sensus: sicut iam declaratum est: et hoc propter exuberantiam

tionem nervorumque est in ea. Et constringitur et contrahitur valde: et dilatatur: et elargatur multum: et hoc propter multas ligaturas tortuosas que sunt in ea. Et non eveniunt hec alicui membro nisi huic: et stomacho: et burse testiculorum. Et quando mulier incipit impregnari constringitur et contrahitur matrix: et quando fetus incipit crescere dilatatur matrix: usquequo deveniat ad terminum a deo sibi deputatum ex natura sui: et tunc dilatatur orificium vulve donec parturiant: quod prius erat tam strictum et obturatum quod etiam puncta stili non potuissent intrare: et cum incipit exire fetus descendit extra orificium matricis: et postea dilatatur orificium vulve intantum quod est exiens a natura absque tumefactione loci et istud dicitur dolosare. Et totum hoc factum est a providentia divina. **¶** Et fit sterilitas ab egritudinibus matricis: quod si fuerit a natiuitate: cura eius est impossibilis: nisi secundum voluntatem divinam: que autem fit a mala qualitate seu complexionem frigida vel calida siccavel humida: aut ab istis qualitatibus mixtis potest curari. **¶** Mala autem complexio calida in excessu destruit sperma: et consumit illud. **¶** Et cura eius est reducere dictam malam complexionem ad equalitatem: et hoc cum cibis et medicinis intrusis et extra. **¶** Mala vero complexio frigida acquiritur a balneatione: et natatione in aqua multe frigiditatis: aut a sessione super lapides multe frigiditatis: vel a comestione medicinarum frigidarum: aut a po-

stione emplastroꝝ frigidorum
 super ventrem appositoruꝝ pro-
 pter multam caliditateꝝ que erat
 in eo. ¶ Et cura eius est tempe-
 rare complexionem cum medi-
 cinis que habeant calefacere te-
 perate. Et conferunt etiam iste
 medicine quando fit a senectu-
 te: vel ab acceptione cibozꝝ vel
 di-
 e. medicinarum frigidaruꝝ. ¶ De
 dicamen conueniens ad hoc. ꝛ.
 olei rosacei: et anetini: et grano-
 rum de alcaurum ana. ꝛ. duas ꝛ
 aque decoctionis aristo. lon. de
 cocte cum. ꝛ. vna ipsius aristo.
 vsqꝫ ad consumptionem medie-
 tatis libram vnam et lambuco-
 rum terrestrium. ꝛ. quinqꝫ ꝛ mi-
 sceantur omnia simul: et ponā-
 tur ad lentum ignem: et bulliāt
 vsqꝫ ad consumptionem aque.
 ¶ Et postea pro qualibet. ꝛ. olei
 ponatur exagium vnum pure
 ambre: et cum isto fac inungere
 qualibet die intus in matrice: ꝛ
 proice etiam de isto per clistere
 vsqꝫ ad profundum et da ei ad
 bibendum omni die de serupo
 de corticibus citri cum sirupo
 de sicados ana. ꝛ. vnam cuz. ꝛ.
 quatuor aque simplicis tepide:
 et. ꝛ. vnam decoctionis centa-
 ree. Et de octo in octo diebꝫ da
 ei ad bibendum. auꝫ. ꝛ. r. y. iace
 magne: et carnes eius sint tur-
 tures et passeris ꝛ. i. ꝛ. anates
 decocte in tassea cum pane be-
 ne fermentato. ¶ Quod si dicta
 mala complexio ex siccitate fue-
 rit superflua: vnde sperma ca-
 dens in vulua vel matrice con-
 sumitur ꝛ. desiccatur tali modo
 quod ibi nulla generatio pōt
 fieri. Et hoc mulieri potest acci-
 dere ex superfluo vsu siccarum
 medicinarum ex errore medico-

rum: et etiam propter importu-
 nitatem mulierum que faciunt
 se medicinare de eo quod ne-
 sciunt. Illis ergo stude hume-
 ctare corpus totum: et matriceꝝ
 maxime. Et ciba eas gallinis
 pinguibꝫ in lacte decoctis: et
 cum quibusdam etiam auibus
 que in arabico dicuntur scumē
 conditis cum oleo amigdalaruꝝ
 dulcium loco olei oliuaruꝝ ꝛ. cli-
 steriza matricem euz oleo de su-
 simāno vel amigdalarum dul-
 ciuz. Sed oleū de susimāno nō
 comēdo propter quedam nocu-
 mēta q̄ sunt in eo et sunt ista sci-
 licet quia est grosse substantie:
 et propter hoc tarde facit suos
 motus et operationes: et est sa-
 cilis corruptionis: et inducit fe-
 torē in membris: et maxime in
 superioribus: et fac intrare mu-
 lierem in tina aque dulcis tepi-
 de in qua moretur diu: et si vi-
 deretur ei graue stare totam in
 aqua: ad minus stet vsqꝫ ad res-
 nes: ponendo in dicta aqua ali-
 quid olei amigdalaruꝝ dulciū.
 Et si haberes oleum oliuarum
 dulcium sine aliqua penetratio-
 ne salis confert magis propter
 stipticitatem modicā que est
 in eo. Et iam te feci scire multo-
 tiens: et adhuc idem iterum tibi
 in hoc loco quod quodlibet mē-
 brum generaliter et specialiter
 principale indiget confortatio-
 ne cum medicinis stipticis tem-
 perate: et fac stare mulierem in
 domo cuius fenestre et ianue
 sint aperte a parte austri: et in
 qua discurrat aqua causa hu-
 mectionis aeris: et cum vult
 vri coitu euz viro suo causa im-
 pregnandi se: sit in camera cuius
 ianue et fenestre sint aperte a

Oletꝫ
 de susi-
 māno

Libe

parte orientis ita ut inde venter ille intret: et da mulieri ad bibendum de limatura eboris cum succo pomorum: aut cum decoctione liquiritie: et utat mulier ocio et quiete: et seruando regimen istud sicut dixi: impregnabitur deo dante. Et scias quod quando talis mulier incipit iuuentutem transire: et ad senectutem proximam appropinquare: medicine et regimen predictum est maioris efficacie et iuuamenti propter caloris diminutionem in ipsa. Et iam ante tibi dixi quod membra fortiter desiccata difficile est valde cum medicinis humectare. Et hac de causa pauca tibi hec scripsi et memorari: et sic copiam curam sterilitatis que a siccitatem procedit. ¶ Et nunc incipiam curam sterilitatis que fit ex superflua humiditate matricis. Et scias quod humiditas sola matricis: non destruit impregnationem: sed illa que fluit sicut aqua. Et hec diuisa in partes duas: scilicet subtile et grossam. De enim due exuberantes destruit impregnationem. Et cura horum est facilis: et hoc est: ut regas mulierem cum ericcationis actu et potentia: dando ei carnes assatas: et etiam in sartagine preparatas: ubi sint turtures et passeris: et fac clisterizare matricem eius cum istis rebus. Spelte conquassate: et radices liliorum conquassatas: et infunde in aqua: et stent sic usque mane et tunc pone ad lentum ignem: et fac bullire donec aqua mutet colorem: et in colatura illa pone libram. s. olei de granis catapnetice: et si non reperiretur de isto: pone loco eius tantum de oleo amigdalorum amararum cum

3. j. oximellis compositi: et fac cum istis tepidis clisterizare stante muliere supina. i. subiecta supra dorsum suum: ita quod nates et renes sint in altum: et caput et spatule sint declines: et sic istud retineat clistere istud per horam unam et postea euacuet: et sic faciat omni die usque ad octo dies: et postea fac licinium ex cotone: et desuper proijce pulueremacis: non ponendo multum de eis: quia istud membrum cum sit nervosum est multi sensus: et non posset talia sustinere. Et similiter carneas ponere de squinzibin: scilicet oximelle in quantitate multa: quia istud membrum leditur ab aceto. Et ego semper cum facio tales medicinas conueni ponere de eo in valde modica quantitate. ¶ Et si queres a me quare stomachus sustinet acetum absque magna lesione magis quam faciat matrix: cum sit maioris sensibilitatis: dico quod huic questioni potest responderi pluribus modis: vno scilicet modo propter consuetudinem: quia stomachus multum est assuetus recipere acetum. Et alia de causa est: quia epas multum innuat stomachum in suis operibus exercendis: et hoc est quia stomachus non digerit cibum solummodo per se: sed etiam ad utilitatem epatis et omnium aliorum membrorum. Et discordia quidem fuit inter medicos qui fuerunt ante Gale. talis scilicet: quod quidem eorum credebant quod stomachus nutritur ex humiditate propria stomachi que in ipso digeritur. Et alij dicebant quod illa humiditas non erat: nec poterat esse sufficiens ad nutriendum ipsum: sed nutritur a sanguine

Cura.

a sanguine que recipit a ventis
que veniunt ab epate ad stomacum. Et G. affirmat et dicit: et
verum est dictum eius quod nu-
tritur istis duabus viis. Et sen-
tentia mea in hoc est quod que-
dam pars istius stomachi nu-
tritur pro maiori parte ex pro-
pria humiditate digesta solum
in ipso stomaco cum modica qua-
dam parte et parua sanguinis
qui venit ab epate: et alia pars
stomachi nutritur recontrario.
Et sine dubio pars superior sto-
maci nutritur ex humiditate pro-
pria digesta solum in stomaco
cum modica et parua quantita-
te sanguinis qui venit ab epa-
te. Et inferiores partes stomachi
in maiori quantitate nutriun-
tur ex sanguine qui venit ab
epate: et in minor de propria hu-
miditate sui. Et partes medie
ipsius equaliter nutriuntur ex
ambabus. Et quia in stomaco
sunt partes carnosae: ideo melius
potest sustinere acetum quam ma-
trix: que omnino caret carnosita-
te: et etiam quia in fundo sto-
maci abscondant humores. Et ex
omnibus istis causis potest le-
uius et melius stomachus acetum
sustinere quam matrix. Et in un-
guem vulnam exterius cum oleo ro-
sa. et oleo de alchaoen. Et scias
quod pro maiori parte ex frigi-
ditate et humiditate hec egritu-
do habet provenire: et pro mino-
ri ex caliditate et siccitate. Jam
ergo videtur nobis sufficienter
posuisse curas huius passionis
simplicis: ex quibus scias cura-
re compositas componendo me-
dicamina prout videbitur con-
venire.

Capitulum. Quod est de apo-

stematibus.

stis preparatus est recipere apo-
stema: eo quod est in inferiori par-
te corporis: et cum hoc est rece-
ptaculum superfluitatum. Et apo-
stematibus que sunt hic sunt vel ex
sanguine: vel colera: vel ex melle
colia: sed ex flegmate in minori
parte. Et cura generalis omni-
bus est sicutotomia basilice bra-
chii dextri primo: et postea ex saf-
fena: et postea stude in refrenan-
do et mitigando humores: ita
ut non currant ad locum dolo-
ris: et subtilia ei regimen valde.
Et credo quod sufficiant ei. 3.
duo panis bene fermentati vel
parum plus: vel minus cum me-
dulla citrullorum. Et clisteriza
vulnam cum oleo rosaceo. Et si
cum hoc regimine resolvitur apo-
stema: bene quidem. Et si conuer-
titur ad saniem: necesse erit tunc
ut facias clistere cum aqua mel-
lis: aut cum ipso melle: et post-
quam sanies bene fuerit mun-
dificata: clisteriza vulnam cum
melle mixto cum medicinis de-
siccantibus habentibus propieta-
tem generandi carnem. Et in
melle est virtus magna in sel-
rando carnem. Medicamen-
tum ad hoc. R. farine ordeii et farine
vicie. ana. partes equalis: m-
cis cypressi et thuris adustis. an.
quartam partem unius partis:
que sunt conquassanda coquas-
sentur: et infundantur in aqua:

Ab homeron

m

T accidit quia
quod vulnus seu
infractio aposte-
ma sicut alia
membris ac-
cidere consue-
vit. Et hoc
membrum sa-

Cura
gene-
ralis.

Liber

et postea bulliant tantum vsq̃
quo aqua mutet colorem et co-
letur staminia valde dēsa: et mi-
sce cū hac colatura, de melle pu-
ro et spumato quantum est me-
dieras aque: et depuratur mel
isto modo. ℞. mel et misce cum
eo de aqua in bona quantitate
donec ferneat: et postea remoue
spumam et fac eam paulatine
bulire semper remouendo spu-
mam: postea cola et iterū pone
ad ignem: et fac bulire donec cō-
sumeretur aqua: et de isto cū pre-
dicta decoctione omni die fac
clister donec fuerit liberata. Et
hec cura est conueniens omni-
bus apostematibus fractisque
fiunt ex colera mixta cum melē
colia: aut que sunt ex melenco-
lia mixta cum sanguine: et apo-
stema ex melencolia in hoc loco
raro euenit: et quādo accidit nō
de leui curatur: quemadmodū
etiam nec in alijs membris: ta-
men semper studiosus esse de-
bes in mitigando dolorē eius:
et qđ magis conueniens est ad
hoc est oleum rosa. cum oleo de
vitellis ouorum: quod sit absq̃
omni acuitate et fetore. Et scias
quod oleum de vitellis ouorum
magnam et mirabilē habet pro-
prietate in egritudinibus vul-
ue: et etiam in omnibus mem-
bris magni sensus cum valido
doloze et forti: et omni die cli-
steriza eam cum istis duobus
oleis: et fac eam seruare regimē
subtile quod tēdat ad quādam
humiditatem sicut est brodium
galline cum pane fermentato in
modica quantitate: non come-
dendo de carnibus: et tene eam
cum isto regimine donec dolo-
res fuerint alleviati: et ipsa si-

Bro-
dium
gallie.

militer: et postea paulatine per-
duc eam ad suum regimē assue-
tum: et non tradas obliuioni re-
percutere et obnuare ne humo-
res possint ad locum deriuare:
et locum qui ibi est tumefactus
studeas dissoluere toto posse: et
finis vltimus ad quem potest
medicus peruenire in hoc apo-
stema melencolico est vt pro-
longetur egritudo: et inuat cū
hac passione mulier tēpore lon-
go faciendo semper suas actio-
nes naturales.

¶ Cap. iij. Quod est de corrosio-
ne matricis.

Ceneratur quidez
hec egritudo in
matrice exuberā-
tia humoris acu-
ti et corrosiui: et
quando fit in ali-
quo alio membro cum difficul-
tate curatur: ergo cum oritur in
isto multo difficilius: et iam re-
cordatus sum quod cum essem
iuuenis ad me venit quidā se-
nex trapezator: qui dixit mihi
quod quedam domina de qua
multum curabat: et eam multū
diligebat hanc patiebatur egrī-
tudinem: et ego diu in curatio-
ne eius laboravi donec fui fes-
sus: et quia eum multum dili-
gebam: feci hoc scire patrem
meum qui senex erat: et ipse
me desperare fecit de hac cura-
tione: dicens quod hec passio
ad mortem deducere eam debe-
bat naturaliter: et docuit quid
ei facere deberem. Et aliquan-
do hec egritudo in ea allevia-
batur: et interdum intende-
batur: donec sanguis in quanti-

tate maxima emanauit ⁊ corro-
sio dilatabatur: et intantum au-
gmentata et dilatata fuit corro-
sio q̄ corrosit vnam ex magnis
venis: ⁊ inde tantum sanguinis
exiuit: q̄ inde mortua fuit.

¶ Cap. iiii. Quod est de disloca-
tione matricis.

Dislocatur quā-
doq; matrix ex su-
perflua humidita-
te: ita quod exit a
loco debito. Et po-
test etiam accide-
re ex saltu: vel ex casu: aut ex ele-
uatione magni ponderis et si-
milibus. Et iam recordatus suꝫ
q̄ vidi mulierem cui matrix exi-
nerat extra vuluam: ⁊ videbatur
quasi esset fardellus parvus: et
remansit sic tempore longo sed
finem ipsius ignorauī. In prin-
cipio autem quādo apparet hec
egritudo: medicus leniter eā po-
terit curare: et reducitur omni-
bus istis modis quibus dictu-
rus sum: videlicet manu si vis: ⁊
si non: fac eam supinam iacere:
et fac q̄ aliquis sedeat super pe-
ctus suam: ⁊ alius super crura: ⁊
fac eam terrere ponēdo circa pe-
des: eius aliqua reptilia: sicut
sunt mures: vel lacerte: aut rane
vel his similia: ex quibus multū
terrefiat: et velit fugere ab ipsis
trahendo pedes et crura ad se:
et inde omnia membra et corp⁹
totum simul cōtrahantur: ⁊ hac
de causa matrix int⁹ redibit ad
locum suum: et cum redierit ma-
trix fac eleuari coras eius in al-
tū: et ordina vt iaceat supina:
et precipe ei vt non se moueat
omnino aliqua de causa: etiam

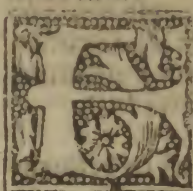
si vellet assellare. Et postea cli-
steriza eam hoc clisteri. R. ba-
lausti. et galle carobe recentis: ⁊
liquiricie ana partem vnam: nu-
cis cipressi partem mediam: sti-
cados et camomille ana quar-
tam partem partis vnius. con-
quassa que sunt conquassanda:
et infunde dictas medicinas
per noctem vnam in aqua mul-
tum feruenti: et in mane fac bu-
lire donec multum aqua mu-
tet colorem: et postea coletur: et
ex ista colatura accipe libram
ss. cui misce. ʒ. ss. olei de mirtella
facti ex floribus ipsius mirte: et
facto ex istis clisteri infunde co-
tum in istis et impone: et post-
ea liga desuper vuluam exte-
rius periam lini valde densam:
que sit implicata pluribus pli-
cis: et sit madefacta in decoctio-
ne mirte et balaustrarum: ⁊ post
ea suauiter liga eam cum insti-
tis ante et retro: et muta eam
bis in die. Sed ante ligationem
pone super vuluam: et ex oppo-
sito retro super spinam de pul-
nere subtilissimo de sticados im-
pastato cum aqua et aceto. an.
ita vt transeat de virtute eius
ad matricem: et in aqua sua po-
ne de serupo ro. vt bulliat: et
cum hoc regimine liberabitur
deo dante. Si autem matrix an-
tequā intus reducta fuerit mu-
tauerit colorem: pone desuper
cotum carminatum madefactū
in oleo rosa. et oleo lilij: quorum
partes sint equales: et sint tepi-
da ad modum lactis recenter
mulcti mutando cotum sic ma-
defactum pluries atque plu-
ries: donec illa superfluitas
et nigredo remoneatur: et de-
mum stude in reducendo ma-
m q̄

Liga-
tio.

Libe

tricem intus: quemadmodū dī-
xi: nihil penitus omittendo. Et
recordati fuerunt quidam medi-
ci q̄ aliquando putrefiunt liga-
mēta matricis omnia: et exit ma-
trix omnino: et periminet mulier
absq̄ matrice: et uiuit sine dimi-
nutione aliquarum suarū ope-
rationum. Et dixit mihi quidā
amicus meus de quo et eius ve-
ritate multum confido q̄ vidit
mulierē cui omnino matrix exi-
nerat: et remansit uiua faciendo
omnes suas operationes natu-
rales integre et perfecte: et sic esse
debet absq̄ dubio: cum non sit
membrūz principale: nec aliqui-
bus membris aliquas p̄stet viri-
litates: nec prestat aliquod iuu-
mentum in conseruando vitā:
nec inuentum fuit ad illud. Et
p̄ certo iuuamentum in mulie-
re est matrix sicut membrum vi-
ri in viro: tñ testiculi sunt mem-
brum principale: sicut declara-
tum est: et ex ipsis est vir: id est
masculus vir diuersificat⁹ a mu-
liere. Sed matrix non est alteri⁹
iuuamenti nisi quia facit appe-
tere coitum: et ad impregnatio-
nem recipiendam. Et facit cre-
scere et tumere vbera. Et greci
quādo volunt impinguare scro-
fas: extrahunt eis matrices. Te-
sticuli autem mulieris minores
sunt et existant illis viroꝝ: et
testiculi viroꝝ sunt rotundi:
mulierum vero plani. Cum au-
tem testiculi mulieris extrahun-
tur redditur animal incognitū:
quia ex omnibus animalibus
sunt masculi et femine: et cui
ablatis sunt testiculi non est ma-
sculus neq̄ femina: nec pōt esse
moris masculi nec femine: qua-
re de necessitate est alius a ma-
sculo et a femina.

¶ Cap. v. Quod est de fluxu mē-
struorum.

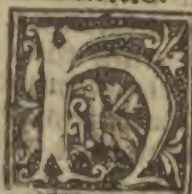
Luxus quidē mē-
struorum accidit
mulieribus: aut
per viam purga-
tionis superflui-
tatum: aut a ni-
mia subtilitate sanguinis: vel
quia nimius factus est sanguis
aquosus: aut propter nimiaz ca-
liditatem igneam acquisitam in
eo: vel ex apertione orificiorum
venarum propter mordicationē
et acuitatem sanguinis: cui au-
tez ex subtilitate sanguinis hoc
procedit: cura eius est ingrossa-
re regimen: deinde dā ei lentes
decoctas: et cruraz pedes hedoz
ad comedendūz. Illi autē cui ac-
cidit ex acuitate calitate ignea
acquisita in sanguine p̄pinabis
medullas citrulorum et anguria-
rum. Et si fuerit iuuenis et tem-
pore estatis dabis ei cucurbitas
decoctas cū carnibus arietūz iu-
uenum. s. vnius anni. Et qñ ex
apertione orificiorum venarum
p̄cedit ex mordicatione et acuita-
te que est in sanguine: dabis ei
ad bibendum aquam in qua co-
cta sint ista: scilicet liquiritie et
viole et nenusar. ana. anr. ij. p̄ si-
lū integri octa. partem anr. vni⁹
infunde in. xv. l. aque vsq̄ ad
mane. Et postea fac bullire leni-
to igne vsq̄ ad consumptionez
medietatis aque. et cola. et in
hac colatura adde. ʒ. sirupi ro-
facti ex rosas siccis. et. ʒ. ss. de si-
rupō dactilozum crudozum: vel
loco eius de sirupo agresti: et bi-
bat de ea ieiuno stomacho omni
die.

¶ Cap. vi. Quod est de retentio-
ne menstruorum.

Retineatur quidem menstrua in mulieribus propter grossitudinem humorum: aut propter debilitatem virtutis expulsiue. Et cura eius est subtiliare regimen eius: et incidere viscositates eius cum sirupo de yreos: et sirupo squinzibin simplici tantundem cum ter tanto de aqua. Si mulier transierit in uentutem: aut fuerit sener: et caro ipsius fuerit dura: et humor grossus exiterit: tunc omnino indiget sirupo squinzibin cum sirupo de yreos: sicut diximus. Et tu scias quod medicine que sunt diuretiche valde habere debent odorem horribilem: et aspidem: et ameos et daucus sunt convenientia ad hoc: et feniculus etiam tantum habet de horribilitate quantum sufficit. Complete sunt egritudines que accidunt vulue.

Cap. vii. Quod est de opilatione et sigillatione que accidit colomatrici.

Decidens quidem aliquibus mulieribus euenit a natiuitate i uero materno: quod si fuerit caro: incide cum ferro: et si fuerit os aut caro dura cicatrizata noli laborare.

Cap. viii. Quod est de laniatione matricis.

Decidens quidem aliquibus mulieribus euenit in tempore partus: aut quando violatur a uirginitate. Quod si fueris a principio precipe ei mulieri ut stringat coras suas: et possibile erit quod inoppor-

sanguine consolidabitur. Si autem non fueris in principio labia vulneris fuerint consolidata incide dicta labia ex utraque parte cum ferro: et sue cum filo sete crude: et pone desuper cosolidatina et sigillatina: sicut sunt absinthium. et anthere: et balanus sic exiccate. fiat puluis ex his subtilissimus: et sparge desuper futuram iterando pluries. Et scias quod futura que fit ex seta cruda non corrumpitur: nec putrescit donec vulnus perfecte sit consolidatum. **Mucusque** igitur prout nobis apparet sufficenter dicimus de egritudinibus propriis uiriuscunusque membri. **Nunc** autem incipiemus determinare de egritudinibus communibus omnium membrorum: et incipiemus cum auxilio dei determinare et loqui primo de ossibus que sunt columna et fundamentum omnium membrorum.

Tractatus sextus de egritudinibus ossium: et est continens capitula quinque.

Cap. i. Quod est de mala complexione et fractura ossis.

Dico quidem quod in quolibet osse potest fieri egritudo ex mala complexione: et hoc aut propter coniun-

ctionem eorum ad invicem: vel propter formam eorum aut appositionem ipsorum: vel propter mensuram eorum. Et est necesse super hoc considerare proprias eorum complexionem: inquantum est masculinus vel femina: et inquantum est puer inuenio: vel

m ij

senex: vel decrepitus: et etiam in
quātum est petrus vel iohannes.
Et super hoc similiter preter cō-
siderationem ossium: debemus
considerare carnem et nernos: et
ligaturas: et arterias: et venas et
villos: et cutem: quoniam quan-
do ista exeunt a sua complexio-
ne naturali trahunt similiter et
alterant ossa a sua debita com-
plexione radicali. Et notum est
q̄ ossa cōplexionata sunt ex vna
quatuor qualitatum simplicium
aut cōpositarum. Ergo qñ exie-
runt a sua debita qualitate: stu-
deas ad recuperationem ipsi.
Et accidit etiam ossibus dissolu-
tio cōtinuitatis que fractura no-
minatur. Istis igitur subtilia re-
gimen inquātum potes: et equa
membrum fractum: reducendo
ipsam in locum suum propriū.
Et illi qui sunt seruitores medi-
corum. sed cyrurgicorum assueti
sunt hoc facere proprijs mani-
bus. Sed mihi impossibile vide-
tur q̄ aliquid boni sciant agere:
quare eos non debes permitte-
re operari: et vide si membrum
lesum sit tale quod habeat sibi
par: sicut sunt brachia. et crura.
Stude ergo ut reducas lesum
ad formam sani: et si est ex mem-
bris que non habent societate:
sicut nasus: cogita formā ipsius
membru' qualis erat in sua sa-
nitate: et studeas ut possis redu-
cere ad ipsam toto posse. Quod
si dislocatio vel fractura in ossi-
bus magnis enenerit: faciem
extendere super discum seu ta-
bulam: cuius superficies sit ex-
tensa et plana: postea extende
ambas partes membru' lesi tra-
hendo fortiter cum ambabus
manibus ex utraq; parte: ita ut
elongentur partes fracte vel

dislocate ab invicem et postea
molla manus tuas ad hoc ut
nerui et ligature trahant ad se
membrum: et redeat ad locum
suum: et inunge locum lesum
cum oleo rosa. ponendo desu-
per petiam subtilem: et super illa
pone grossiores: et deum
liga cum stellis faciendo liga-
turam mediocrem. videlicet nō
multum strictam: nec mollem: et
siet ita ligatus per tres dies: et
postea solue: et liga iterum fa-
ciendo sicut prius in omnibus:
et hoc facias donec fuerit libera-
tus. Sed attende quod id quod
prius agere debes in istis est
flobotomia et opposita parte
egritudinis: et subtilia regimen
eius: et sufficit ei comedere pa-
nem bene fermentatum cum
pullo: non tamen vsq; ad saturi-
tatem: et hoc donec fueris cer-
tus ne locus apostemetur vsq;
ad triginta dies: et ab inde in
antea adinua eum cum gene-
rantibus humores viscosos su-
per fracturam ossis cum adiu-
torio dei. Et cibaria facientia
hec sunt pedes et crura edo-
rum et arietum: et continua
inunctionem: et ligationem et
dissolutionem: sicut dictū est do-
nec liberetur: et hoc fieri non
potest sicut credo in spacio mi-
nori quam quadraginta die-
rum. Si autem membrum fra-
ctum fuerit ex mēbris magnis:
et tu solus operationem dictam
non poteris exercere: habeas so-
cium vñitatum qui adiuvet te:
trahendo tu ex vna parte: et so-
cius ex altera: donec labia fra-
cture elongentur ab invicem:
et postea relaxentur manus:
ut nervi trahant ad se: et con-
iungentur partes simul: postea

Cib
ria.

Dislo-
catio.

duc manum tuam super mem-
brum lesum palpitando supe-
rius et inferius: et ex omnibus
partibus: et si inuenis ipsum
bñ reductū: et planū: et equale
bene quidem: sin autem sic du-
cendo manus equabis eum: et
planabis: donec fuerit ad locū
debitum reductum: et partes
simul optime coequate: et post
inunge eum: et ligabis ponen-
do petitas et astellas vt dictum
est. Et dissolue post tres dies: et
iterum liga ordinate omnia fa-
ciendo que diximus scilicet li-
gare et dissolvere: et inungere
de tribus in tribus diebus: et
hoc regimen facere debes infir-
mo forti: et qui sit discretus: ita
vt cognoscat suum profectum: et
ob hoc sustinebit dolorem. Si
vero infirmus fuerit pusillani-
mus et debilis virtutis atq; ti-
midus et indiscretus: habeas
adiutores et seruitores penes
te: qui sint tecum ad tenendum
eum vi: ita vt cū senserit dolore
non possit se villo modo mouere
nec destruere opus tuum: pro-
spiciendo tamen ne inferas ei
intensum dolorem. Si autem
contusio facta fuerit in naso: ne-
cesse est vt facias ex coto filato
formam nasi: ponēdo exterius
aliquid quod possit ipsam susti-
nere. Et extende super petiam
cerotum factū ex gūinis quod
possit nasum vndiq; colligere et
circūdare: et desup pone petias
plicatas plurib; plicaturis do-
nec habeant debitam grossitiē:
que petie sic duplicate pluma-
ceoli dicuntur. Et fac vt cōpre-
hendant nasum ex oibus par-
tibus: et fac vt inuiscetur dictū
cerotum super nasum: ponēdo

do desuper formam cōti predi-
ctam: que sit longitudine et bre-
uitate et forma in omnibus si-
cut nasus patientis. Et cū mu-
taneris ipsum: ablue primo na-
sum cum aqua mellis: et postea
cerotum cum forma repone su-
perius. Et fuerunt quidam me-
dici qui habebāt pro impossibi-
li curam fracture ossis corae: sed
ego vidi puerum qui liberatus
fuit de passione illa: et consoli-
datum fuit os eius: sed non se-
quitur ex hoc quod quilibet sic
debeat liberari: eo quod nature
et complexionēs ossium homi-
num sunt non omnes equales
quoniam puto qd liberatio dicti
pueri fuerit ppter molliciē et hu-
miditatē sui ossis. Quare nō se-
quit qd sicolib; debeat enenire.
Si aut ossib; supernenerit dis-
locatio: cura est vt facias redire
mēbrū ad suā formā naturālē et
positionē: et hoc elōgādo os ab
osse trahēdo fortiter: et relaxādo
manū vt nerui trahāt ossa ad se:
et redeāt ad suū sitū et locū natu-
rālē: et postea liga sicut superi-
dixi. Et subtilia regimē ei: et fle-
botoma euz si cōsenserint etas:
virt; tēpus et regio. Si non oia
ista adiunāt ad hoc: minne de
sanguine min;: fm qd dicte con-
ditionēs diminuant: put tibi vi-
debit; puenire et subtilia regimē
tpe pueniēt; et igrossa ipm tpe
quo videbit; exigere. Et scias qd
omnia ista ptiēt ad medicum
nobilē et honoratū: s; alias ope-
rationes manū dimitte mini-
stris medicor;: sicut est fleboto-
mia et canterium et incisio arte-
riarū. Et adhuc nobilioza istis
debent facere isti medicorum
seruitores: sicut test incisio pal-
m iij

Liber

pebriarum: et eleuare venas que
drinuntur in albedine oculorum:
et prosterne cataractas. Om-
nia hec ad dictos seruitores ha-
bēt pertinere. Ad medicum au-
tem honoratū nihil aliud per-
tinere dicimus: nisi vt consiliū
prestat solummodo ciborū me-
diamentūq; īfirmi: absq; aliqua
operatione manuum: quemad-
modum non conuenit ei face-
re syrpos et electuaria suis ma-
nibus: nisi esset in magna ne-
cessitate. Et pater meus fuit ex
istis qui temporib⁹ vite sue p-
māst sic sine aliqua operatio-
ne tali exercenda: quod si vo-
lūisset nihil facere sciūisset: q̄
non erat assuetus. Sed ego q̄-
uis sum in aio passibilis: amore
artis: et ex delectatione quam
habui in ipsa volui hoc exerce-
re: et primo studui in adiscēdo
facere syrpos et electuaria. Et
volui etiam per experientiam
scire operationes medicinarū:
et etiam ingeniz extractionis
virtutis medicinarū et com-
positionis virtus cum altera.
Et volui sūt scire loca ossium et
compositionem eorum adinui-
cem: et omnia hec scire volui: et
non solum scire: sed prop̄is ma-
nibus exercere: et hoc cum appe-
ritu maximo et desiderio: et sem-
per secutus sum viam istam: q̄-
nis sit vilis et contempta apud
medicum honoratum: quēad-
modum laboratores terre in il-
lo opere delectantur: et venato-
res in venando: et sic de alijs si-
milibus. Quod memorat⁹ sum
de his non feci causa promouē-
di aliquem honoratum medi-
cum ad exercendum predicta
opera suis manibus: sed si fue-
rit necesse in seipso: vel ī aliqua

dignissima vel carissima perso-
na: quod sciat facere et exercere:
et etiam ex misericordia et pie-
tate dei alicui pauperi: sciat fa-
cere hec vel aliqua leuia. Ea au-
tem que sunt turpia et abhomi-
nabilia et misera: sicut est extra-
here lapidem de vesica et simi-
lia: non tantum facere: verum
etiam videre: non videtur con-
uenire honesto et puro viro. Et
puto etiam quod honesto viro
non liceat: nec conueniat secun-
dum legem videre pudēda. Et
iam hucusq; diximus de his q̄
accidunt ossibus de dislocatio-
ne et fractura. Nunc autem in-
tendimus determinare de his
que accidunt ossibus in seipsis.
**Capitulū. q̄. Quod est de su-
peradditione ossis.**

Ingrossantur
quandoq; ossa in
sua superficie ab
humoribus mor-
dicatiniis qui in-
funduntur in ip-
sis ossibus: aut a sanie grossa q̄
transit super ipsa: vnde conca-
uantur et corroduntur et ingros-
santur. Et cura huius est redu-
cere ossa ad naturam suam pro-
priam: remouendo causam in-
ducentem dicta nocumēta. No-
cumentum quidem grossitudi-
nis et concauitatis remouetur
cum ferro: studendo postea car-
nis medicinis in restatutando car-
nem donec consolidetur: et orit⁹
quandoq; viscositas preter na-
turam super ossa que impedit
conglutinationem carnis fieri
super ipsa. Et cura huius est cū
medicinis desiccantiis et abster-
siuis fortibus donec remouea-
tur dicta viscositas: et redeat mē-
brum ad complexionem et na-

Et

turam suam propriam. Et de habentibus hanc proprietatem est ut recipias mel dispumatū: et decoque cum succo foliorum persici usque ad spissitudinem et utere quoniam sufficit in hoc casu. De medicinis vero que habent generare carnes dicam quando de vulneribus vniuersaliter pertactabo.

¶ Capitulum. iij. Quod est de scissura ossis in longitudine.

Et accidit quod quandoque in osse fit scissura in longitudine. Et causa huius est levis: et hoc fit confortando membrum: ut non recipiat humiditates extraneas: que impediunt suas operationes naturales. Et generatur aliquando in eadem scissura caro grossa et dura: que consolidat dictam scissuram.

¶ Capitulum. iij. Quod est de fractura ossis causa doloris.

Et fit quandoque quod in fortibus doloribus ossa franguntur: et ego iam vidi rupta ossa exire: et hec fractura accidit causa humoris acuti in fluxu in loco. Et quando videmus quod hoc in ossibus accidit: quid ergo fieri debet in carne? Et potest etiam hec fractura fieri in osse ex vapore seu vetustate inclusa in ipso osse vel in sua concanitate: nec hoc putandum est impossibile: quia videmus quod vasa terrea quando vento suspenduntur: et ad aerem: quod scinduntur ab ipsis et ad te quidem perti-

net cognoscere scissuras factas ab humore vel a vento: et hoc quia quando videris carnem corrosam in circuitu ossis cum dolore forti: et cum hoc os fractum fuerit et denigratum scias pro certo quod est ab humore mordicatio et acuto forti. Stude ergo in cura huius in reducendo membrum ad suam complexionem naturalem omnibus modis quibus potes. Et hoc purgando humorem peccantem cum medicinis laxatiuis: et resolvendo que sunt resoluenda cum resolutiuis: frangendo et mitigando eorum acuitates cum medicinis habentibus illam proprietatem: et hec est via certa et manifesta. Ea enim que habent purgare hunc humorem sunt purpuria: et epithimiū et aloes miscendo cum istis aliquid ex folijs colloquintide et scamonee: et quia hec medicine de proprietate et natura sui habent corpori inducere angustiam et dolorem ideo studeas in remouendo et refrenando cum pistacijs si potes inuenire et si non: pone loco eorum sicados cum amigdalibus dulcibus mundatis: et miscum eis: et da de ista medicina infirmo secundum virtutem ipsius consideratis etiam alijs conditionibus quesitis. Et fac eum bibere syrupum istum qui optimus est in frangendo et remouendo acuitatem dicti humoris. Et iunbe que arabice dicitur *suprep*. liquiritie mundate: viole florum nenusaris. ana. 3. i. spice nardi: mastice ana. aur. iij. conuassas que sunt conuassanda: et infunde per dies et noctem in libris. x. aqua dulcis: et

Opti-
mus est
in frangendo
et remouendo
acuitatem
dicti humoris.

Libber

postea bulliant lento igne vsq;
ad cōsumptionem medietatis:
et postea cola. Cui addes librā
zuccari albi: et iterū coque vsq;
ad spissitudinem: et propina pa-
tienti omni mane de ipso. ʒ. ij.
vel. iij. cū triplo aque frigide:
et si sitiret multum adde pl^o de
aqua: et pone super locum cero-
tum nominatū agrippa: quod
factum est cum cera et oleo ro-
faceo: ita quod cera madefacta
sit in aqua frigida multotiens.
Et postq̃ etiam resoluta fuerit
cera in oleo rosaceo: iterum in-
fundi debet i aqua frigida plu-
ries donec acquirat frigiditatē
et humiditatem: et hoc modo
mitigabitur acuitas egritudi-
nis: et remouebuntur dolores:
et si quis argueret et diceret: nō-
ne oleum est nociuum in apo-
stematibus colericis? dicimus
quod preparatio iam dicta sci-
licet infusionis cere et concus-
sionis cere in aqua dulci frigi-
da multotiens: et postea cere cū
oleo simul: potest dictum nocu-
mentum totaliter remouere. Et
dico quod quanto frigidior fue-
rit aqua: tanto magis habet di-
ctos dolores remouere. Et iam
pluries probaui hoc cerotū cū
est recens in combustionibus
ignis: quare si confert in com-
bustione ignis: sequitur quod
longe pl^o debeat valere in egri-
tudinibus calidis: et certe hoc
experimentum est iustum. Et
quia hoc cerotum sic est mitiga-
tiuū vt dictum est: ideo con-
fortando membrum habet ossa
facta ex vulnere repellere.

¶ Cap. v. Quod est de in-
grossatione ossis preter natu-
ram.

Agrossantur
quādoq; ossa
preter natu-
ram propter
grossum regi-
men inordi-
natum subi-
to factum et

non successiue. Et iam audiui
dici a patre meo: quod cuidam
viro vidit nasci in dorso suo os
ad similitudinem vniuersi cornu:
qđ erat minoris duricie ossis
naturalis. Et ipse pater meus
purgauit humores grossos in
ipso: et postea posuit medicinas
exiccatiuas super os ita quod
cecidit dictum os: sicut cadunt
cornua cerui in vere. Et mihi
etiam fuit ortum os vnum sup-
dorsum: magnum mihi inferēs
dolorem: et purgari me ab hu-
moribus grossis: et posui super
ipsum resolutiua: ita quod reso-
lutum fuit pro maiori parte: et
illud modicum quod remāsit:
non impediuit me in aliquo in-
operationib⁹ naturalib⁹ exercē-
dis. Ergo vbi cūq; inueneris sife:
facias sicut dixi. Et cū purgas
istos: noli ipso purgare solū cū
herb⁹ medicinar⁹: s; cū ipsis
medicinis pprijs. Et de melio-
ribus mineris ad purgandum
hos est lapis lazuli: sed in ma-
gnete est absq; dubio magnum
iuuamentum in hoc: sed ego ip-
sam non sum operatus: q; suffi-
cit mihi lapis lazuli: et ego p̃mē-
do opa ei⁹. Sed barbaria recēs
et epithimum cretense est de me-
liorib⁹ medicinis et securiorib⁹
in hac passione. Elleborum an-
tem nigrum fort⁹ est p̃dictis: s;
nō ita tutum. Et cum volueris
eū opare fac cū cautela. s. fran-

Oleo
rosato

gendo eius malitiam et siccitatem. Et de pillulis que conueniunt in hoc casu sunt iste. R. scemegbdelij polipodij et gescit et oppoponacia: quoniam ista habent trahere humores grossos ex innetariis et congegnationibus ossium: rex omnibus malis remotis. Et quauis interiora colloquintide sint huius proprietatis: tamen est fortior valde predictis: et magis periculosa: eo quia de proprietate et natura sui habet inducere excoitationem in intestinis: et nocet epati destruendo eius operationem. Et id quod habet eius acumen remouere et malitiam eius est gumma arabica. Sed nobiles et famosi medici qui fuerunt ante nos preuisti optime fuerunt de gumma arabica in remouendo nocumentum colloquintide et eius acumen: quantum in una parte: tamen non considerauerunt nocumentum ipsius in alia scilicet in angustia quam corpori prestare cognoscitur: et in nocumento ipsius ad epar et cor: et in corruptione eorum virtutum: quoniam ad remouendum ista competunt aromatica et subtrahunt cum quadam stipticitate sicut est spicanardi. O quam bonum et perfectum remedium est spicanardi: quia remouet nocumenta epatis et cordis: eorum virtutes confortando. Et de hoc aliqui predecessores nostri medicorum minime aliquid fuerunt recordati: nisi solum ille qui princeps medicorum existit: qui nobis viam preparauit in isto secumate: dicendo nobis proprietatem spice. Alij autem medici nihil de ipsa fuerunt locuti. Et fictici etiam multum conferunt in

remouendo nocumentum colloquintide: et non solum ipsius: verum etiam omnium aliarum que corpori inferunt angustiam. Sed id quod proprie habet nocumentum et acumen colloquintide remouere a suis qualitatibus primis: sunt amigdale dulces mundate. Et siccitas mala ellebori nigri remouetur proprie cum flore nenufaris: eo quod nenufar a suis qualitatibus primis remouet acumen ellebori nigri: et sua aromaticitate tollit angustiam et destructionem virtutum: quam corpori potest inducere sui malicia: et hoc diminuit suam superfluum laxationem. Et audiui a patre meo qui dixit quod pater suus quando rediit de partibus orientis scripsit unam receptionem unius medicine latine pro quodam rege in presentia nobilis medici: qui nominabit auen motaras: qui medicus honoratus postquam asperit scriptum: et vidit quod in illo latine posuerat nenufar: miratus fuit valde: et post considerationem et cogitationem placuit ei multum: et gauisus est inde commendans eum mirabiliter de illo opere. Et hoc ideo quia medici qui fuerant ante eum minime posuerunt remedium aliud quod ad remouendum nocumentum et maliciam quam dicta medicina. scilicet elleborus niger habet Ellebori inferre: et prestare per cor: bori sequens toti corpori: qui non fecerunt sic gri. in scamoea: qui posuerunt masticem in remouendo violentiam et malitiam scamonce: et hoc faciunt mitigando et refrenando angustiam: et confortando virtutes. Si diminuerunt in hoc. scilicet quia non posuerunt aliquid ad remouendum ei.

Liber

lilitatē et siccitatem: tamen par-
cendum est eis de hoc defectu:
quia parum ponitur de scamos-
nea in medicinis laxatiuis. Sed
de hoc sunt medici reprehendē-
di: qui non ponunt remedia: et
que habent angustiam medici-
narum remouere. Ego autem
sum certus quod aliqui qui le-
gent hunc meum librum: siue si-
uus sim seu mortuus cona-
buntur me reprehendere in his.
Quibus taliter dico. vtz quod
fiat due medicine: vna scilicet mea
voluntatem: et alia secundū suā
et videatur que illarū meli⁹ po-
terit remouere angustiam: et no-
cumenta epatis et dissinteriam:
et que pelus: quoniam volo et desi-
dero quod experientia me iuua-
re debeat et saluare vel dānare tā-
m in vita quam in morte: et nō solū
in his: verum etiam in omnib⁹
que dixi in isto libro: quia nō da-
bito quin multi sophyste multa
possint arguere: et sua sophysma-
ta facere. Sed ego dico quod ex-
perimentum semper est libra et
statera iusta et equalis: quāuis
sim certus quod multi sophyste
multa possint dicere sophysma-
ta erronea: que verisimilia esse
videntur: cum sint falsa: et hoc
ad dialecticos et logicos solum
habet pertinere: et nullo modo
ad medicū. Et qui talia inqui-
rere et perscrutari voluerit sem-
per errabit. Quare dico quod ex-
perimentum semper poterit ve-
rum a falso distinguere et separa-
re. ¶ Completus est hic tracta-
tus ossium. Et nunc incipiem⁹
determinare de egritudinibus
que sunt viles toti corpori factis
ex vno humore solo.

State
ra in-
sta.

¶ Tractatus. viij. et est continēs

capitula triginta et septem.

¶ Capitulum. i. Quod est de egritu-
dinibus: vltibus que fiunt in
carne et cuti totius corporis si-
cut sunt vesice: prurit⁹ et huius-
modi.

Et quidem
egritudines
scilicet vesti-
ce et prurit⁹
proueniūt i ma-
teria sūt em
ex eodē hu-
more: et diffe-
runt solū in

loco: quia vesice oriuntur sub cu-
ti: pruritus vero fit in exteriori
parte cutis: vel sub cortice exte-
riori: et hoc fit quando tales hu-
mores acuti et adusti et mordica-
tini in corpore generantur: quia
abominabiles et odiosi natu-
re existūt: quare ab ipsa exteri⁹
expelluntur. ¶ Et est etiam alia
differentia inter vesicas et pruri-
tus et est hic scilicet quod vesice
sūt ex humore grosso et viscoso:
pruritus autem ex humore sub-
tili et acuto generatur. Et he qui-
dem passionēs variantur simi-
liter in suis formis et humorib⁹.
Et scias iterū quod ex tali ma-
teria possunt fieri apostemata
calida: et gutta rubea et apata q̄
nominatur fornice: et p̄t et accide-
re inflatio toti⁹ corporis: et etiā
dura apata: q̄ egritudines om-
nes ab inuicem diuersificantur et
cognoscantur ex suis proprijs
formis et accidentibus: quem
admodum cognoscere debes
carbunculos et cancos pessi-
mos corrosiuos. Et subtilit⁹ at-
tendere debes in vnaquaq̄ ista-
rum egritudinū: ex quo humo-
re quolibet generetur: et vtrum
ex simplici vel composito: quo-

niam si generata fuerit ex simplicibus: forma erit simplex: et si ex composito: forma composita apparebit: et secundum compositionem humoris dictarum passio- num et apostematum: forme ipsarum simpliciter variantur.

Cura autem dictarum passio- num est euacuare humorem pec- cantem si est simplex et unus: et si est compositus simpliciter purga- re debes secundum sui compo- sitionem: et minue etiam si tibi vi- debitur conuenire: et studeas cum hoc refrenare et mitigare locum si est prope vel supra aliquod membrum principale: quoniam si ibi colligeretur materia: et si ibidem apostema aperiret: pos- set illi membro non modicum inducere nocumentum. Et at- tende cum tu vis mitigare vel repercutere in tali casu ut non facias absque aliquo resolutione: eo quod percussura inquan- tum sunt talia habent augmen- tare frigiditatem in loco illo: et frigiditas est ad ultimum cau- sa augmentationis doloris: et si non augmentat non habet vlti- mo remouere: quare consulo resolutionem apponere cum reper- cussuris et narcoticis ad remo- uendum dolorem: et hoc inten- dere debemus sicut dicit Gal. quia ubi est dolor ibi et humo- res habent decursum: et ponendo resolutionem cum percussuris et narcoticis: tunc habebunt nar- cotica effectum perfectum cum adiutorio dei. **R**eceptio con- ueniens ad hoc. *R.* rosarium et fa- rine ordei et fabarum et sandali- ana. *℞.* j. florum camomille et narcisci. ana. aur. iij. sebis lini et altee et croci. ana. aur. s. pistentur om- nia: tamen quelibet per se: et mi-

sceantur cum aqua ro. cui decima pars aceti sit amixtum: et empletur locus cum ipsis: et si humor fuerit subtilis valde sub- trahe acetum: et si fuerit grossus adde plus de aceto: et quia supe- rius docui sufficienter quomo- do qualiter debes subtiliare re- simen in talibus: et qualiter et cum quibus medicinis debes purgare unumquemque humo- rem: ideo ad presens hic pone- re premitto. Cum autem ap- pata fuerit digestum et maturum: tunc indiget ap- tione cum ferro frigi- do vel ipso aut cum medicinis acutis. Cum autem in ap- pata sa- nies incipit colligi et apparere: tunc iste attentus solūmodo in ma- turando ipsum. Que autem ha- bent maturare sunt ista: scilicet farina tritici et tritici canlium elixa- ti: quorum partes sint equales: sterco- ris columbini sicci quarta pars: pistentur quelibet per se: et incorporentur simul cum deco- ctione crurium et pedum arietis vel cum butiro veteri. Si vero patiens fortis fuerit et bruius: loco farie dicte pone panem recē- tem de frumēto: et si fuerit infans paruulus tempera decem medici- nas cum iure crurium ouium: et si fuerit iuuenis incorpora cum butiro recenti. Cum autem fue- rit ap- pata digestum et maturum: aperi ipsum in loco ipsius decli- ui: ut facilius sanies inferius de- scendere et exire possit: et hoc fa- cias cum ferro vel cum medicinis. **A**lia receptio. **R**eceptio apta et conueniens ad aperiendum ap- pata. *R.* sterco- ris colubini et farie tritici ana. partes equales pistentur et in- corporentur cum butiro: et hoc si fuerit puer paucorum anno- rum: et pone super apostematata

Alia
receptio.

Libec

ad quantitatem vnius denarij
grossi: et desuper pone folia ble-
te: et aperietur cum ista deco dan-
te. Si vero patiens fuerit dure
complexionis: aut senex: sic incor-
pora cum sapone: et desuper po-
ne ad quantitatem vnius dena-
rij grossi donec aperiat: et si fue-
rit infans de lacte: incorpora cu
oleo de sciscimano vel amigda-
larum dulcium et superpone vt
dictu est. Si autem fuerit inue-
nis: incorpora dictum medica-
men cum butiro decocto: et cum
fuerit apertum: ablue vulnus cu
aqua mellis in qua decocta sit
herba que dicitur vicia vel le-
gumen: et datur de ipsa ad come-
dendum bobus et equis: et deco-
quatur aqua illa decoctionis vic-
cie cum melle tandiu donec de-
nariat ad spissitudinem mellis
et in illa intingatur tenta et po-
natur in vulnere: et hoc fieri de-
bet bis in die: donec vulnus fue-
rit optime mundificatum: et de-
inde intingatur tenta cum vn-
guento anacii: scilicet de palma:
et mittatur in vulnere donec fue-
rit liberatus. Et hec cura conue-
nit illis quibus etas et comple-
xio fuerit temperata. Sed illi cui
etas fuerit senectutis: vel com-
plexio eius sicca valde extiterit:
pone cum vicia ad bullendum
in aqua de radice liquiritie: et de
succo blete: demum illam deco-
ctionem bullias cum melle vsq;
ad spissitudinem: et in illam in-
tinge tentam vt dictum est: et cu
madefacta fuerit tenta in illo li-
quore: sparge desup aliquid de
thure adusto. Si vero fuerit puer
et mollis complexionis: sufficit
aqua dulcis decocta cum melle
vsq; ad spissitudinem intrinse-

do in illa tenta: et ponet vsq; ad
profundum apostematis. Si au-
tem complexio eius fuerit tem-
perata et equalis: precipue vt po-
natur tantum: tenta seu tasta in-
tincta in vnguento alnachi. i. de
palma: et alia die madefacta in
aqua decoctionis vicia decocta
cum melle vsq; ad spissitudinem.
Si vero fuerit patiens in senio
constitutus: vel dure carnis val-
de: pone desuper tentam intin-
ctam cum alnachi: aliquid de
vitriolo puluerizato: quod si fue-
rit mollis complexionis in illa
etate: sufficit vnguentum alna-
chi. Sed in vesiciis illis que ara-
bice nominatur demonis: opor-
tet vt sollicite attendas quis hu-
mor est ille qui dominatur: quo-
niam si fuerit sanguis sufficit
tibi minutio seu stomia. Si au-
tem fuerit cola: purga eum cum
sero caprino coagulato cum la-
cte fici: ponendo in vnaquaq; li-
bra ipsius quartam partem anr.
vnius de scamonea que arabi-
ce dicitur machamuda: et .j. .i. s.
rupi de mastice regendo infir-
mum ista medicina: quoadmo-
dum dicimus et alijs medicinis
laxatiuis et ciba cum pane bene
fermentato: et cum lactucis de-
coctis cum panco aceto et oleo de
oliuis. Et si vis ponere aliqd
cum ipsis de carne hedi vel pul-
li facere potes. Si vero tibi no-
tum fuerit quod dictus humor
fuerit melicus omnib; modis
studeas ad expellendum ipsum
cum medicinis que habent il-
lum humorem educere: et iam
superius docui quod medicine
que habent dictum humorem
enacuare et purgare: sunt sicut
barburia et epithimum et ellebo-

ms niger. et lapis lazuli: et feci
te scire etiam quod medicine q
sunt ex mineris: fortiores sunt
valde illis que sunt ex vegetabi
libus: et commendavi tibi simi
licer lapidem lazuli in hoc casu
reprehendendo adamantem. s.
calamitam propter ipsius violē
tiam: et sit cura tua secundam
quod cognoveris de grossita
dine humoris: quoniam si fue
rit grossus valde: propina ei di
ctas medicinas cum tota sua sub
stantia: frangēdo eorum angu
stiam et violentiam: et que hoc
habent facere iam scripsi tibi
alias. Si autem dictus humor
fuerit non multum grossus: suf
ficient dare solam aquam calidā
in qua dicte medicine fuerint in
fusa per noctem unam et diem
et colatam: et de illa dare paula
tine prout tibi videbitur con
venire: consideratis et confer
natis conditionibus notis que
sunt hec scilicet tempora: anni:
complexio: etas: virtus: regio et
consuetudo: et misce cum dictis
medicinis aliquid de delectabi
libus et amabilibus nature:
sicut est mel quod est delecta
bile nature et sapidum lingue:
et amicum epati: et est cibus et
medicina: et his rationibus et
causis ponitur in medicinis: quia
medicine mutant et alterant
corpus: quare natura eas ab
horret: et delectatur in rebus
que mutantur et alienantur ab
ipsa natura leuiter: sicut est pa
nis et caro: et mel etiam quo
niam mel non alterat et im
mutat corpus sicut facit piper
et cucurbita: et psilium et his
similia: et quia mel delectabi
le est nature: propter hoc ab

ipsis ponitur in medicinis la
xatiuis: et in alijs que non sunt
laxatiue. Et si non reperiretur
mel pone loco eius aliqd dulce
sicut est zuccarū: quod est ami
cum stomaci et pulmonis: et ve
sice: et est melius melle. et. B. no
minauit ipsum scilicet zuccarū
mel. Sed in egritudinibus in
quibus colera superabundat val
de cave ne des dulcia: et sufficiet
sirupus de mastice sicut dixi su
perius. ¶ Receptio conueniens
huius passioni. R. barburie recē
tis epithimi liquiritie: passula
rum nuculeatarum: violarū añ.
3. i. lapidis lazuli quarta pars
3. i. elebori nigri et foliorū col
loquintide ana añ. 3. i. que sunt
conquassanda conquassa: et que
sunt pistanda pistetur: et infun
dantur per noctem unam in fer
uenti aqua: et postea manibus
fricentur et stringantur et colē
tur fortiter exprimendo: et in. 3.
viij. istius aque pone de sirupo
masticino et nenusariis et po
morum ana. 3. i. et de scamonea
octauam partem añ. unius. et
propina ei ad bibendam. Si ve
ro sufficienter non purgaretur
adde de dicta aqua. 3. viij. et. 5.
cum. 3. 5. dictorum siruporum: re
gendo eum sicut dictum est in
alijs laxatiuis. Si vero dictus
humor fuerit grossus in vltima
grossitie: non sufficiet dare in
fusionem dictarum medicina
rum solam immo conuenit ex
hibere medicinas cum sua tota
litate. ¶ Receptio apta ad hoc.
R. lapidis lazuli: barburie: et
epithimi: et succi liquiritie ana
añ. duos elebori nigri et ami
gdalarum excoctatarum ana
añ. 3. i. et. 5. bdellij et sicados

Liber

ana partes tres anſ. j. foliorum colloquitide quartam partem anſ. j. piſtentur omnia ⁊ incidaſtur folia colloquitide: et miſceaſtur cuſz amigdaliz excoctis piſtatis: ⁊ cum quarta parte gūme arabice que arabice dicitur catſira: madefaciendo omnia predicta cum oleo roſaceo ⁊ cuſz ſirupo ſquinzabin: et cum ſirupo liquiritie ſimul mixtis i forando maſdaleonem: et reciſpantur de iſto anſ. v. cuſz aqua calida poſtquā cognoveris patientis virtutem eſſe ſufficientem. Et ſi nō plenarie purgaretur dabis ei de eodem medicamento anſ. j. et cum fuerit purgatus perfecte cibabis eum cū gallina decocta in taſſea vel carne hedi. Et quāvis ſuperius dixerim quod iſte humor ppter ſui groſſitudinem acuitatem ⁊ malitiā non ſit purgandus in vna vice: adhuc tibi reitero quod eſt educendus in pluribus vicib⁹: ponendo ſpatium inter vnam purgationem ⁊ aliaſ ad minus tot dies quot ſellas aſſellavit infirmus. Si autem dictus humor groſſus fuerit vehementer quaſi in groſſitie vltima: et non fueris certus quod ſit melencolicus omnino dabis de hoc ſupradicto medicamento cum ſubſtantia ſicut dictum eſt: addendo de cartamo: et ſemine vrtice quantum ſcriptum eſt de barburia. Cognoscendo certiffime qđ ſlegma quando in vltima groſſitie reperitur ſequitur veſtigii melencolie: ⁊ regitur illo modo.

Cſi vero dicta paſſio fuerit ex alijs ſpeciebus ſlegmatis que non fuerit in tanta groſſitie: purgabis eum cum cartamo et ſemine vrtice et hijs ſimilib⁹.

Et ſi patiens fuerit multum ſlegmaticus adde aliquid de colloquitida. **R**ecceptio apta ad hec. **R**. ſeminis cartami ⁊ vrtice anſ. anſ. r. violarum et liquiritie p ana anſ. v. thumci. anſ. q. yſopi anſ. medium cōquaſſentur omnia et infundantur per noctem vnam in aqua feruenti valde ⁊ colentur fricando et fortiter exprimendo: et de iſta colatura recipiantur. **z**. v. ⁊ ſirupi maſticis et ſquinzabin. ana. **z**. j. et grana ordei. **ij**. de taſſea excoctata ⁊ piſtata: quod ſi non ſufficienter purgauerit: adde de dicta infuſione. **z**. mediam cum vncia media de dictis ſirupis: et regatur ſicut dictum eſt in alijs latinis.

Cap. ij. Quod eſt de pruritu in particulari.

Purritu neceſſe eſt tibi vt prouideas ſi cauſa ſit colerica: quod ſi fuerit ſufficit purgatio cum ſero carino: et ſi manifeſtum tibi fuerit quod ſit ex acuitate ſanguinis: fac minutionē: ⁊ regimē ei⁹ ſit lactuca decocta cum aceto et oleo aut caro hedi. Sed dico qđ caro galline longe eſt melior in hoc caſu carne hedi. Quod ſi ſciueris certiffime quod dicta paſſio procedat ab humore aduſto et illud quidem pro certo ſcitur quando locus in quo fuit reliquit veſtigium nigrum. Et hoc ſcies etiam ex alijs accidentibus: videlicet vtrum cito digeratur vel non: et ex forti vel non forti mordicatione et acuitate: ⁊ etiam ſi in gratando vel fricando magnā ſentit delectationē vel non. Quod ſi magnam ſentit delectationē

tit delectationem peior est omni-
bus in inquietudine et tedio:
quia est ex colera. Et prurit⁹ qui
cilius digeritur est ex sangui-
ne: et maiorem in corpore oppri-
met locum. Et qui fit ex humo-
re adusto difficilius digeritur
alijs humoribus. Sed si dictus
humor fuerit ex melencolia: pro
pina ei ad bibendum ius galli
veteris conquassando ossa eius
et frangendo ipsa ante decoctio-
nem: et pone tertia partem po-
deris ipsius galli de barburia
recenti: et coquantur simul ta-
diu donec dissoluatur ossa et ca-
ro: et postea frica manibus et co-
letur fortiter exprimendo: et de
isto iure da ei ad bibendum. §.
vi. Et cum fuerit purgatus re-
ge eum sicut dictum est in alijs
laratiuis. Quod si fuerit dicta
passio ex humore flegmatico gros-
so valde: et hoc scies quia sca-
bies erit maior: dabis etiam ei
de isto iure sicut dictum est. Si
autem pruritus dictus subtilis
et siccus fuerit: sufficit ei regimen
ordinatum: sicut est dare ei lactu-
cas decoctas cum aceto: et car-
nes hedorum et gallinarum: et
similium: et inunge eum cum oleo
rosaceo ponendo in vnaquaq.
§. olei rosacei aur. j. de alkitram
subtili.

Cap. iij. Quod est de variolis
et morbillis.

Et accidunt quidez in
hominibus variole et
morbilli ita generaliter
quod pauci vel nul-
li reperiuntur quibus non ene-
niant et materia harum passio-
num est sanguis corruptus et
malus menstrualis ex quo em-
bio in vtero matris per vmbi-
licum nutritur et augmentatur.

Cum autem post natiuitate na-
tus incipit inualescere et fortifi-
cari natura confortata expel-
lit hunc humorem malum et cor-
ruptum ad exteriora: et cum mo-
netur natura: ad hanc expulsio-
nem faciendam excitatur pro ma-
iori parte febris valida: et ali-
quando cum ea fit alienatio: et
differentia que est inter vario-
las et morbillos est quia vario-
le generantur ex humore magis
grosso: et morbilli ex subtili et sic
eo procreant: et prohibitu a me-
dicis est dare in morbillis me-
dicinam laxatiuam ne humores
inficiantur et ad venenositatem
conuertantur: et prohibent etiam
dare carnes et alia cibaria his
similia. Sed precipiunt in hac
passione dare leues decoctas in
aceto tantummodo. Ego vero
bene consentio cum his etiam la-
ctucas decoctas cum aceto: et me-
dullas citruli et angurie: et ad
bibendum aquam ordeii et angu-
rie: et etiam in cibo da eis cucur-
bitam valde coctam: et cum sim
assuetus sic agere possum me
multum collandare: et nunquam
volui dare istis sirupos aliquos
dulces ne augurio timendo pro-
pter dulcedinem ne conuertan-
tur ad coleram. Et scias quod va-
riole frequenter accidunt in ocu-
lis: et sunt causa perditionis vi-
sus: quare a principio studere
debes proijcere in oculis eorum
aquam rosa. in cuius. §. ij. sit in-
fusum aur. ij. sumathiorum: et di-
stillabis ex ipsa in oculis pluri-
bus vicibus in die: et euadet: et
preseruabitur ab illo periculo et
nocumento cum adiutorio dei
et pauci sunt qui perfecte sciunt
regere hos patientes: quoniam
dant eis dulcia: et illud quod

Vario-
las.
Mor-
billos.

Ab homeron

n

Liber

Ma-
gnum
pericu-
lum.

cogitant stulti vulgares: scilicet quod quando consulūt dare in morbilis et variolis mel et pisces salfos pro salute eorum: dico quod est mirabile valde quod non moriuntur. Sed generaliter dico quod qui recipiunt consilium ab istis vulgaribus stultis et euadunt a morte: pro certo hoc non est nisi quia nōdum venit hora et terminus sui finis quoniam pro angustia et labore et augmentatione et fortitudine egritudinis absque dubio perire deberent. Ego fui vnus ex illis qui cecidi in illo errore: quia cum essem paruus habui variolas: et pater meus nō erat mecum: et consilio quorundam cepi mel: et ex illa angustia et labore et fortitudine egritudinis quam habui mirum fuit quod euasi: sed semper in toto tempore vite mee fui memoratus de melle: et omnino cauendum est ne uigantur cum narcoticis aliquibus. Sed est optimū inungere eos cum medulla ossium bouum vel cernorum. Causa autem et materia morbilorum est humor calidus et siccus procreatus a sanguine menstruali in utero matris ex quo nutrit embryō: quare elongandi sunt omnino tales ab omnibus dulcibus: et ab omnibus speciebus carniū: sed regendi sunt in omnibus: sicut habentes variolas: et inungantur tantūmodo qui indigēt vunctione cū medullis predictis.

¶ Capitulum quartū. Qd est de morfea alba q non rubescit propter fricationez nec aliqua alia causa.

¶ **F**ouitur in capite aliquādo morfea alba lucida q tū fricatur non rubescit: et si vlceratur non eicit sanguinem: et causa huius est debilitas virtutis mutatiue epatis ex qua corrumpitur mutatio in alijs membris illa de causa: et potest etiam accidere hec passio ex frequenti et forti et inordinato motu alicuius de loco ad locum: et hec species cum accidit est incurabilis.

¶ Capitulum quintum. Quod est de morfea alba que rubescit ex fricatione.

¶ **E**hece est alia species morfee albe que generatur ex debilitate virtutis mutatiue membrorum corporis: quā qn nutrimentū aduenit eis nō sunt sufficiētia pmutare ipm in colore debito sicut decet. Et causa huius est calefacere mēbra fricādo ipsa fricatōe forti: et inungere ea sicut cū vunctionib⁹ calidis et incisuris: et aperitiuis: et summa intētio tua sit in cōfortādo epar cū reb⁹ aromaticis cōfortātib⁹ ipsum et cum aperitiuis habētib⁹ aliquāntulam amaritudinē et vtatur patiens his que habēt epar impinguare: et que habent digestiuam confortare. ¶ **R**ecceptio ad hoc. R. yreos radices feniculi: masticis spice: squinanti asari ana. an. iij. liquiritie mūdate ad pondus omnium: que sunt conuassanda conuassentur: et infundantur in quarta parte vnus quintarij aque dulcis per noctem vnā: et mane bulliant lento igne vsq ad cōsum-

ptionem medietatis et colentur: et in colatura illa pone syrupum de citris: et syrupum feniculi: et malorum granatorum ana. lib. ij. et bulliantur simul usque ad consumptionem decoctionis: et propter na ei omni mane de isto syrupo .j. ij. cum .j. v. aque. Et cum aut. iij. zuccari ro. et pone super locum morfee hoc emplastrum. R. rubee tinctoris: farine lupinorum ana. partem unam: centauree minoris partem mediam. seminis lini octauam partem unius: pistetur quelibet res per se: zincor porrentur simul cum aceto: et pone super locum morfee cum folijs vitis recentis vel similium: et cum ericcatur muta illum et si fuerit delicatus pone medietatem aque et medietatem aceti. Et regimen eius sint turtures preparate et valde decocte in tassea: et aues pue nemoris et pulli et pulle assati.

¶ Capi. vi. Quod est de morfea nigra.

Morfea quidem nigra est macula nigra congregata in cuti corporis.

Et causa huius est humor adustus inuiscatus et retentus in membris: qui quidem a natura extra pulsus est per sudorem: et accidit etiam hec egritudo quando aliquis balneatur et non fricatur cutis eius exterius cum aliquibus abstersinis et mundificatiuis: sicut sunt ista: pulpa melonum: aut eorum semina: vel mel: aut zuchcharum vel eorum similium: et cum retinetur hec superfluitas in cuti vel sub cuti generatur morfea nigra. Et curatur hec passio cum emplastro dicto in morfea alba et cum regimine in eadem dicto:

et cibentur cum pullis preparatis in tassea: quoniam est cibus commendatus in eis: et turtures: et carnes hedi etiam comestunt in hac egritudine. Et oleum istorum sit oleum amigdalorum dulcium: et aues parue nemoris sunt conuenientes etiam: et abstineat se omnino ab oluis et canibus: et ab omnibus generantibus melencoliam: et in summa dico quod sit contentus cibis predictis et similibus illis.

¶ Cap. vii. Quod est de granulis paruis que accidunt in corpore toto.

Et generantur aliquando in corpore hominis granula parua multa rubei coloris que arabice dicuntur alchalā. Et exiunt hec granula ex orificijs venarum capilarium: et causa horum est exuberantia sanguinis acuti que erit ex orificijs paruorum venarum et subtilium et adheret ibi: et scias quod quilibet sanguis cum exit ex sua vena mutat colorem et demigratur: et hoc plurimum accidit ex negligentia minutionis. Quare in cura incipiendum est a minutione dextri brachij trahendo de sanguine secundum quod tibi videbitur conuenire: quoniam conuenit etiam acuitati sanguinis.

et fac ei hunc sirupum ad rectificandum suam complexionem. R. liquiritie et iunbe. ana. .j. iij. capillorum veneris et semina cucurbitae et angurie. ana. .j. ij. violarum et sebesten. ana. .j. i. conquassa que sunt coquassanda et infunde etiam in .xxiij. libras aque per noctem unam: et in mane bulliat lento igne usque ad consumptionem.

n ij

Libet

sumptionem medietatis et co-
lentur: et in illa colatura ponan-
tur. x. lib. zuccari et mellis et ta-
marindorum. añ. lib. s. aque ro-
facee lib. j. et bulliant iterum vsq[ue]
ad decoctionem sirupi: et de isto
sirupo propinquetur patienti om-
ni mane. 3. ij. cum. 3. vi. aque. Et
regimen eius sit panis bene fer-
mentatus cum gallina decocta
cum cucurbitis vel portulacis.
¶ Cap. viij. Quod est de vesicis
duriis que arabice dicuntur alcel-
la idest petrose.

In corpore vesice dure
que generantur ex hu-
more flegmatico frigi-
do et grosso valde: et ideo sunt
absq[ue] dolore et fante: parue qui-
dem sunt lenioris curatiōis ma-
gnis. Et cura harum est subtilia
re regimen valde: et dare ei siru-
pum incisum et subtiliatum
flegmatis et aperituum oppila-
tionis sicut est syrupus squinza-
bin compositus de melle: et post-
ea euacua corpus cum medicinis
trahentibus illum humorem: de-
super pone emplastrum factum
ex armoniaco et aceto. Quod si
dicte vesice fuerint magnae: cura
erit difficilis valde: et possent in
tali loco superuenire quod non
possunt cum operatione manuū
eradicari. quod si sunt in loco
apto et convenienti ad eradicā-
dum: consuetudo magistrorum
est scindere cutem et ipsas extra
euellere et extirpare. Et est possi-
bile quod he vesice primo oriun-
tur parue: demum procedente
tempore crescunt et augmentā-
tur valde: et nutriuntur ex nu-
trimento adueniente: eis sibi
apto et simili: et specialiter quā-
do infirmus comedit pisces et

panem azimum et frigidum lac
et homin simile: quoniam talia
cibaria procreant istam passio-
nem et expertus sum in paruis
ponere emplastrum de narcis. i. En-
denarancis pistatis et malaxa- pla-
tis cum aqua: quia optime remo- stri
nentur in eo. et pbauit etiam da-
re omni die aut. j. ieiuno stoma-
co de medulla seminum: et ad
comedendum quod liberantur
inde: et confert etiam emplastra
re ipsas cum charisscasia: idest
panicald. Et aliquando he vesi-
ce generantur in iuncturis et sunt
absq[ue] punctione: que ab antiq[ue]
nominantur pustule iunctura-
rum: et fiunt ex humore grosso
inniscato in locis illis: qui a fri-
gore exteriori induratur. Et q[ui]
nis a medicis nostris plura me-
dicamina sint rememorata. Ego
tamen magis comendo ceteris
medicaminibus semina dicta
et narcis comestis emplastrata.
¶ Cap. ix. Quod est de verrucis et
poris.

In corpore veruce sen pori
quorum species
sunt multe: quia
ex eis sunt q[ui] fiunt
ex sanguine grosso: et sunt de ge-
nere granulorum paruorum que
arabice dicuntur alchalim: et de
eis parum superius fecimus
mentionem. Et cura eadem exi-
stet: et aliquae sunt sicce valde: et
eminent exterius multum: et
iste generatur ex flegmate gros-
sissimo terrestri et frigido: et cu-
ra harum est specialiter purga-
re illum humorem. ¶ Et hoc me-
optime fit cum isto medicami- cam-
ne. R. aloes. agari. barburie. i.
polipodij recentis: medulle carz

Cura
diffici-
lis.

thami: seminis vitice. succi liqui-
ricie. interioris colloquintide. añ.
pondus granorum orde. ij. suc-
ci cucumeris asinini vel succi so-
liorum eius pondus granivni⁹
et dimidiū orde: pistentur quelibet
per se preter colloquintidā:
que incidenda est cum forficib⁹
minutim: et incorpora simul om-
nia cum oleo de sereg: et cū auř.
s. grani fistico: et uel amigdala-
rum dulcium: et tantundem de
gumma arabica: et confice totū
simul cū syrupo de squinzabin:
et propina infirmo de ista confe-
ctione pondus. iij. auř. post cu-
stodiam ipsius aliquorum die-
rum: et si non purgaretur suffi-
cienter: adde aliquid de residuo
cum aqua calida: regendo eum
sicut in alijs laxatiuis: et hoc me-
dicamen confert regendo eū cū
regimine ordinato. s. cum pane
bene fermentato et pullis et gal-
linis in tassea: et pone super ve-
rucas aliquid de carobis humi-
dis pistatis donec cadant: et de
eis etiam que faciunt eas cade-
re est oleum quod remanet sen-
quod eliquatur a caseo veteri et
anniquo remento in vegetibus.
istud enim desiccat eas absq³
dubio: et facit eas citissime ca-
dere: et hoc etiam facit oleum
de frumento: et oleum lupino-
rum similiter. Et est adhuc alia
species pororum qui profunda-
ti sunt in carne multum. et emi-
nent etiam exterius et nominā-
tur pori profundati. Et cura
est eadem predictorum: scilicet
cum regimine et purgatione: s³
indigent cum hoc eradicatione
cum manu.

¶ Capitulum. x. Quod est de ti-
neositate.

Ecquidez passio ge-
neratur in corpe ex
humore sicco et gros-
so sicut sunt pori et
veruce: preter quod
siccatas huius humoris non est
tanta quanta est siccatas que fa-
cit poros. Et cōfert valde in hac
egritudine laxatiuum nomina-
tum in poris: et pone desup ha-
balzabar malaratum cū aqua: et
curatur inde. Et confert etiam
inunctio cum oleo de frumento
vel cum aliquo ex alijs dictis in
verucis. ¶ Et dicitur quod hec
egritudo etiam generatur ex co-
mestione la certarum: et tunc cō-
fert valde sumere de tyriaca ma-
gna a quarta pie auř. i. vsq³ ad
auř. s. ieiuno stomacho cum aqua
tepidā: et non comedat postea
vsq³ quo transeant hore. viij.
¶ Et pprietas lacerte est quod
si quis comederit eam vel bibe-
rit ex aqua in qua fuerit mortua
magnum corpori infert nocu-
mentum. ¶ Et mihi cum essem
in marestrā. i. in hospitali ac-
cidit hoc. s. quod in aqua quam
bibebam percipiebam horribi-
lem odorem: et omni die mihi vi-
debat^{ur} multiplicari: quare or-
dinari et feci hominem intrare
puteum ad videndum qd hoc
esse posset: credens quod aliqua
reptilia intus cecidissent et ille
questor inuenit lacertas mul-
tas mortuas: pars quarum erat
dissoluta et pars non. vñ timens
ne inde possem habere nocumē-
tum: incepti bibere de tyriaca: et
recepi de ea pluribus vicibus:
et sic euasi a nocumento gratia
dei. Et post longum tempus or-
ta fuit mihi pustula ad modum
granule super punctam nasi. Pustu-
la
¶ Et ego desuper posui de tyria le,
n iij

Libe

ta: eo qz cognoui quod illd erat ex humore venenoso a natura expulso: qui quidem humor generatus fuit ab aqua lacertaru predicta.

¶ Cap. xj. Qd est de corruptione et excoiatione cutis.

¶ T orit aliquando hec passio i corpore: et hec fit ex abundantia humoris melencolici mali multiplicati in corpore: qui a natura exteri⁹ expellitur ad cutem: quare virtus nutritiva cutis ex toto corrumpitur: et ideo non nutritur: et cum natura conetur ipsum exterius expellere non potest: excoiatur cutis et depilatur: et hic humor est malus valde: sed tñ est pro bono: quia exteri⁹ est expulsus. Et cura huius est mundare corpus ab isto humore malo melencolico cum rebus pscriptis que habent istu^m humorem educere. s. cū barburia epithimo lapide lazuli elleboro nigro et similib⁹ et de .v. in .v. diebus da ei anr. s. de triaca cū. ʒ. j. de sirupo de liquiricia et ter m de aqua: et tardet comestione^m vsqz ad .viij. hor. et postea comedat panem bene fermentatu^m in brodio galline facta in tassea: et bibat de brodio galline multu^m: et epithima cutim cum seminibus melonis excorticatis et flore camomille quoru^m partes sint equales pistatis et malaxatis cū aqua dulci: et tene desuper omni die mutando ipsum.

¶ Cap. xij. Quod est de lepra.

¶ T oritur aliquando hic cancer pessimus in corporibus hominum: scilicet lepra: et hoc est manifestu^m quia

est maxima egritudo: et pro maiori parte accidit propter vicinitatem et contractionem more cū ipsis leprosis: et fit etiam ppter comestione^m ciborum destruente^m complexionem: et quando hec egritudo inualefcit et super excedit: est difficilis curationis valde: tñ si spasmus nō affuerit vel supervenerit in aliquo membro possibilis est cura ei⁹. Quare intentio prima quam habere debes in curatione hui⁹ passionis est in aperiendo oppilationes splenis: et hoc cum corticibus radicis tamaricis: et corticibus radicis capparis: et pone cum eis de liquiricia et passulis ad frangendum eorum acuitatem.

¶ Receptio apta huic passioni. Re. corticis radicis tamaricis: et squinanti. ana. ʒ. j. polij montani quod dicitur arabice iahada et camomille. ana. partes tres. ʒ. j. mentastri et asare bachare: mēte. an. ʒ. s. centure minoris quarta pars. ʒ. j. que sunt conquassanda conquassentur et infundantur in decem libras aque p noctem vnam cum tanta liquiricia quantum omnia predicta: et mane bulliant lento igne vsqz ad cōsumptionem tertie partis: et colentur: et cum illa colatura ponantur lib. ij. zuccari. et bulliantur simul vsqz ad spissitudinem: et de isto sirupo bibat. patientis quolibet mane. ʒ. ij. cum aqua calida: et regimen eius sit panis bene fermentatus: et galline preparate in tassea: et loco olei oliuarum ponatur oleum amigdalarum dulcium: et postea purga humorem melencolicu^m cum dando ei medicinas enacuantes melencoliā cū tota sua substantia: sicut iā dixi tibi: sicut

Receptio

est polipodium et epithimum
et elleborum nigrum: et horum
similia. ¶ Receptio ad hec. R.
agarici polipody recentis lapi-
dis lazuli. añ. añ. ij. ellebori ni-
gri añ. j. foliorum colloquinti-
de quarta pars añ. j. scamonee
octava pars añ. j. incidať col-
loquintida cum forficibus mi-
nutissime et misceantur omnia
cum pulvere dragātorum et fi-
sticis et amigdalīs pistatis. añ.
añ. j. et cum omnia fuerint opti-
me pistata incorporentur cū si-
rupō de corticibus citrorum et
sqmizabin et dośis huius me-
dicaminis sit añ. vj. cum aqua
calida: et si non sufficeret addať
de predicta añ. j. et rege euz si-
cut dictū est in alijs laxatiuis:
et est necesse in hac medicina
vt ponatur spaciū inter assum-
ptionem vnius medicine et al-
terius pro qualibet sella duos
dies: et i hieme in omnib⁹ octo
diebus fac preparare serpētem
vnum pingue feminam et de-
coctam in tassea postq̃ ampu-
tatum fuerit ei caput et cauda
sicut decet: preparetur autē sic.
incidatur a capite et cauda per
iij. digitos: excorietur et intrin-
secus emundet: et abluat: et bñ
bulliat in aqua cū sale et aneto
bis. postea decoquatur i tassea
et madesfaciat panem suum in
iure illo: et bibat de illo: et nō co-
medat postea aliquod aliud do-
nec cib⁹ ille sit digest⁹. In alijs
autem diebus comedat galli-
nas in tassea: et bibat brodium
ipsarum frequenter: quoniam
illud brodiū est eis medicina
sublimis et melior omnibus.
Octo dieb⁹ bibat añ. vj. tyria-
ce magne. Et id quod meli⁹ est
eis faciēdo que diximus est vt

magnifice se custodiat a cōtra-
rijs et assuescat brodium galli-
narum q̃ntum potest.

¶ Capitulum. xij. Quod est de
cudar et de felleg.

Cudar: est difficul-
tas vel priuatio
sensus vel mot⁹:
vel amborum si-
mul: quoniam est
in aliquo mēbro
singulari: feleg vero est que fit
in vna medietate totius cor-
poris et latine dicitur paralisis.
Et accidit propter hanc egritu-
dinem hominibus quod non
possunt partē mēbrorum mone-
re: vel in eis sensibile percipere
vel sentire et aliqñ in eisdē i ea-
dē parte simul sensus et motus
totaliter annihilant et priuant.
Et sarraceni cōsueuerūt vocare
vnamq̃q̃ istarum passionū in
lingua sua alchadar et affeleg. alcha-
dar.
Et qñ hec egritudo fixa est i ali-
quo mēbro ita q̃ oio caret sensu
et motu vocant eā relaxationē: leg.
et illi etiam vocant priuatio-
nem sensus relaxationem: non
dicunt mendacium: sed vocant
eam nomine non assueto. Et iā
memorati fuimus de causis al-
chadar in egritudinibus capi-
tis. S; quare aliquib⁹ priuant
sensus tm̃: et aliqb⁹ motus tm̃ et
quibusdam mot⁹ et sensus siml
nōduz explanauī. Quare a me
andias et intelligas q̃ dicantur
sup hoc. Scitū est et cognitū qđ
fons et origo mot⁹ volūtarij pa-
cedit a cerebro: et scitum est etiā
q̃ fons sensus procedit a cere-
bro: et cerebrū volūtate dei mit-
tit sensum et motū oib⁹ mēbris
propinquis sibi per vias par-
nas. s. paruos nernos: et mittit
etiā cerebrū sensu et motū mē-
n. iij

Libet

bis per vnā viam magnam
scilicet per nuccā: et ipsa mittit
postea alijs membris sensum et
motum per vias paruas prece-
pto dei: et neri illi q̄ sunt mol-
les procedentes a cerebro vel a
nucca: illi sunt qui ferūt sensus:
et illi qui duri existunt prestant
motū: et putauerunt aliqui me-
dici quod eadem causa sit nocu-
menti sensus et motus et quod
ab eadem causa procedat: quia
crediderunt quod in vno eodē
neruo sit pars dura et mollis: et
sensus secundū eos procedit a
parte molli: et mot⁹ a dura. Sed
hoc est manifeste falsum: q̄ vi-
demus multotiens quod in ali-
quo membro deficit vel auferit
sensus: et remanet in eo motus:
ergo verum est id q̄ dicit Gal.
scilicet quia neri ferentes sen-
sum sunt diuisi et p se a neruis
inducunt motum: et diffe-
rentia que est inter species ner-
uorum sensus et species neruo-
rum motus non est occulta: qm̄
si hec passio fuerit in cerebro le-
sio et nocumētū sensus et mo-
tus percipietur: et erit in corpo-
re toto: et si fuerit in vna medie-
tatum cerebri: erit priuatio sen-
sus et motus: aut difficultas eo-
rū dē i eadē pte corporis in qua
fuerit nocumētū in cerebro: et si
fuerit lesio vel nocumētū in ali-
qua parte nuce: percipietur lesio
et nocumētū in illa parte cor-
poris: vel in illis membris in
quibus illi neri tendunt et va-
dunt: siue fuerint sensibiles vel
motini. vñ si impedimētū fue-
rit in motinis lesio percipietur
in motu: et si in sensibilibus erit
in sensu: tñ nota quod etiam in
neruis sensibilibus est aliquis
mot⁹: et in motinis similiter ali-

quis sensus semper reperitur.
Verū in motinis predomina-
tur motus valde: et in sensibili-
bus sensus: et causa quare neri
sensus sunt molles et mot⁹ du-
ri est manifesta: q̄nis ābe: spe-
cies scilicet motuorum et sen-
sibilium procedāt a cerebro vel
a nucca. Scias itaq̄ quod ma-
ior pars neruorum: sensibilibus
sunt qui spargunt et tēdūt vsq̄
ad exteriora corporis: et maior
pars motuorum sunt qui pro-
fundantur in interiora corpis:
et ob hoc certissime in cuti q̄ to-
tū corp⁹ circūdat manifestatur
sensibilitas plusquā in ceteris
membris: et maxime in cuti vole
manus: adhuc magis in cuti q̄
est in extremitatibus digitorū
manus: et specialiter in illa que
est in extremitate idicis vel me-
dij: quoniam ibi maior tēperies
et magis equalis q̄ in alijs lo-
cis omnibus esse reperitur. Et
propter hoc sensus illic certius
et subtilius percipitur et mani-
festatur. Et propter hoc sensi-
bilitas sensus que est in exte-
riorib⁹ corpis: et maxime q̄ est i ex-
tremitatib⁹ digitorū manus et
p̄cipue in indice vel medio ma-
gis ceteris comēdat et laudat: et
de⁹ sublimis illic posuit sensibi-
litate certiorē: ppter vtilitatez et
custodiaz animalis. Et scias q̄
quolibet difficultas sensus vel
mot⁹: aut priuatio alicui⁹ isto-
ruz in arabico nominat se leg.
et cū ipedimētum vel priuatio
sensus vel mot⁹ fuerit in aliquo
membro singulari: sed nō in to-
to corpore: arabice tunc dicitur
cadar: et quando figitur in vno
loco vel in vna parte corporis
tantū dicitur relaxatio. S3 qm̄
ipedimētū vñ priuatio sensus

Gal.

vel motus fuerit in vna medie-
tatum totius corporis tunc p-
prie nominatur seleg. Et nota
quod causa egritudinis delcha-
dar aut delseleg est frigiditas
complexionis que dominaf in
aliqua parte cerebri vel i toto:
et quando in toto prednat val-
de: tunc mors in instanti existit
propter priuationē anhelitus:
quod si non multuz abundane-
rit frigiditas ista in toto corpo-
re cerebri: tunc soluz difficultas
vel nocumētū sensus vel mot⁹
vel amborū simul picipiet i co-
pore toto: qđ si dicta frigiditas
vel nocumētū fuerit in aliquo
neruorum procedētū a cerebro
vel a nucca ⁊ fuerit sub spōdili
ita qđ lesio aliqua non sit i ner-
uo qui mouet pect⁹: tunc viuere
pōt illud animal q̄uis egritu-
do magna existat: eo qđ inde nō
priuat anhelit⁹ qđ si lesio fuerit
in neruo illo vel i illis qđ monēt
pectus: tunc priuat anhelit⁹ et
moriē patiens suffocat⁹ ⁊ incōti-
nēti. Si aut priuatur sensus vel
mot⁹ in aliquo mēbro singula-
ri tūc intētio tua sit in ponēdo
curā in illo loco vñ puenit egri-
tudo. Et hec scies ex accidētib⁹
et signis. videlz si causa fuerit
ex mala pplexione frigida cum
materia vel sine materia qđ ifri-
gidant neruuz: tunc proueniet
nocumētū in illo neruo: ⁊ si fue-
rit i neruo sensus: fiet nocumē-
tū in sensu: vel fiet impedimētum
in motu. si fuerit in neruo mot⁹
vel in vtriusqđ si fuerit i ambob⁹:
et potest etiam fieri hec egritu-
do causa epatis ex quo prone-
nit compressio et cōplexio ma-
la in aliquibus neruis sibi vici-
nis ex qua compressione prohi-
bentur virtutes transire ad istō

membruz Quod si illa ppressio
facta fuerit i neruis sensus de-
struetur sensus in illo membro:
et si in neruis mot⁹ destruetur
motus: et si i ambob⁹ fiet i sen-
su et in motu: cognoscendo cer-
tissime quod quelibet mala cō-
plexio nocet i hoc opere. Ergo
omnibus modis pone intētio-
nem tuam in curando radicem
vnde puenit hec egritudo: qđ si
lesio fuerit i fonte: reddi ad fon-
tem: et si in riuulis ad riuulos
illos redi: vnde virtutes currūt
et procedunt. Et si scieris qđ
causa hui⁹ egritudinis sit ma-
la complexio frigida ⁊ sicca ca-
lesac locum cum rebus tempe-
rate calidis: habētibus multaz
aromaticitatē: reducēdo ad me-
moriā qđ iam superius dixi tibi
qđ he medicine esse debent sti-
price ⁊ subtiles: ⁊ sic tuam ha-
bebis intentionem. ¶ Medici-
na autem conueniens ad hoc
est olenum granorum de alzarū
factum postqđ grana dicta fue-
rint bene matura in arboze: po-
nendo cum dicto oleo decimaz
partem ipsius de balsamo: et in
hieme plus si habueris: et regi-
men eius sit cum rebus calidis
tamen non in excessu cognoscē-
do quod colūbi masculi de ni-
do siluestres conferunt ad hoc
valde et capita leporum in ta-
sfea: et turtures allate in veru: ⁊
etiam suffricte: et galli similiter
magni et specialiter nigri sunt
boni valde: et vtatur motu et
exercitio temperato in ieiunio:
quod si non posset ambulare
causa egritudinis excitetur ani-
ma sua mouēdo ei questiones
cōtrariando ei in omnib⁹ suis
dictis adhuc vt irascatur et ca-
lesiat eius complexio: ⁊ fricetur

Libër

corpus eius cum manib⁹ molib⁹ in ieiunio et post cibum remoueat ab omni motu animi et corporis: sed quiescat donec cib⁹ i stomacho sit digest⁹.

¶ Si vero causa fuerit humor frigidus valde: quod euenerit in neruo vel in ipso cerebro: stude in remouendo humores illum cum isto sirupo: aut da ei sirup⁹ de feniculo cum aqua infusionis yreos et squinanti: sed iste est sirup⁹ perfectissimus ad hanc passionem. R^x. yreos squinanti flauie. i. oliuarde eupatori⁹: polij montani macis corticis citri ana a^u x. mastice a^u v. conuassata omnia bene et infundantur in. xij. lib. aque feruentis: per noctem vnam: et mane bulliant lento igne vsq^{ue} ad consumptionem medietatis: postea colatur fortiter exprimendo: et in hac colatura pone. ij. semine nigelle: et feniculi. Et si tempus et etas consenserit. dabis ei sinapin pistatam et distemperatam cum aqua ad spissitudinem mellis cum lib. succi feniculi: et lib. iij. mellis: et lib. j. zuecari: et iterum simul bulliant vsq^{ue} ad decoctionem sirup⁹: et de isto sirupo propinentur ad bibendum omni mane. ʒ. ij. cum. iij. ʒ. aq^{ue} calide: et postq^{ue} potat⁹ fuerit de isto per. vij. dies:

purga
tio.
laxati
ua.

purga eum cum isto laxatiuo quod educit et purgat humores grossos. R^x. medulle seminis karta⁹mi: zini⁹. salis communis: seminis vruice: bdellij. oppoponacis galbani: squinzabin vel serapi⁹ni. aⁿ. pondus. a^u j. colloquintide quartam partem. a^u j. incide colloquintidam minutim et pone quantum est colloquintida de puluere dragantorum:

et a^u j. ʒ. de amigdalibus excorciatis et omnia ista madesiant cum sirupo squinzabi facto cum melle et propina de isto patienti pondus a^u j. v. cum aqua calida: et cum fuerit purgatus: dabis ei panem bene fermentatum cum gallo decocto in tassea: sed ante assumptionem medicine post meridiem comedat bletas vel vrticas decoctas cum gallina: et in mane sequenti bibat medicinam.

¶ Illis autem quibus hec passio euenerit causa apostematis coarimentis neruum: aut causa contusionis vel percussionis in illo loco: minue enim ex opposita parte lesionis: quoniam si fuerit egritudo in dextra minue ex sinistra: et e contrario si fuerit in sinistra minue ex dextra: et si fuerit in membris superioribus minue ex saffena: et si in inferioribus floboroma ex cefalica extrahendo de sanguine prout tibi videbitur conuenire: considera conditionibus suprascriptis: et inunge locum egritudinis cum oleo rosaceo calefacto et sufficiet tibi. Sed ego scio et similiter cognosco quod plures medicorum litigabuntur contra me de hoc dicto: quia credunt quod priuatio sensus et motus non accidat nisi a causa frigida et humida: et propter hoc credunt quod impossibilis sit eius curatio nisi cum calidis. Si autem perseverauerit dicta passio pluribus diebus: siue fuerit ex apostemate vel concussione aut percussione seu vulnere: pone tunc cum oleo rosaceo de oleo lilij. aⁿ. equalis partes: et si fuerit antiquius magis adde cum predictis. x. parte eorum de balsamo: et si non haberes balsa

vinum pone loco eius oleum de
scannir et est nigella: et proficiet
cum adiutorio dei. ¶ Et scias
iterum quod quando domina-
bitur multum qualitas calida
valde in substantia cerebri vel
in nervo priuatur similiter in-
de sensus et motus. Sed hoc ac-
cidit raro et in minori parte: et
hoc manifeste apparet quod quando
aliquis fortiter calefacit manus
suas ad ignem subtilitate sensus
amittit: ita quod non habet
ipsum sicut ante: quare si cognos-
ueris quod hec egritudo pueniat
a caliditate pessima: rectifica con-
plexione membri moderate pspi-
ciendo ne ifrigidesupflue. ¶ Si
autem difficultas predicta sensus vel
motor fuerit ex infusione facta in
nervos musculis ab humore fla-
tico et viscoso: subtilia eius regi-
me valde: et da ei sirupum prescrip-
tum quemadmodum diximus: et
medicinam etiam predictam: et da-
bis similiter: vream et succum fe-
niculi eum duplo ipsius aque:
et purga etiam humorem illum
cum aqua infusionis medulle kar-
tami: et sels vitice. ¶ Receptio
apta huic passioni. R. kartami
et se. vitice: et liquiritie. an. 3. vna
pulpe colloquintide. aur. 1. In-
fundantur in feruenti aqua per
noctem vnam: et in mane expri-
mendo et prius fricando mani-
bus colentur: et de ista colatura
dantur patienti ad bibendum.
3. viij. cum. ij. 3. sirupi de citris:
et hoc bibere debet seruato regi-
mine et recepto degestino pre-
scripto per octidiebus. Quod si
sufficiens non fuerit purgatio:
dabis ei de residuo dicte colatu-
re. 3. j. et s. 3. 3. dicti sirupi: et
fac eum custodire sicut fit in alijs
laxatiuis. ¶ Quando autem sic-

citas superflua dominatur in ner-
uo plus debito non vidi hucusque
quod subito inde accidit infir-
mitas difficultas vel priuatio sen-
sus vel motus: aut relaxatio con-
pleta in medietate corporis to-
tus vel in toto corpore. Sed po-
test ex hac causa hoc fieri succes-
sive et paulatine: post longitudi-
nem temporis: sicut videmus in
senescentibus valde: quoniam
hac de causa ingrossantur sen-
sus eorum: et grauatur auditus:
et diminuitur visus: et odoratus:
et gustus. Et hec siccitas proue-
nit in eis propter debilitatem sub-
stantie cerebri et propter pauci-
tatem spiritus naturalis et anima-
lis qui sunt in eis: et quia propter
senectutem diminuitur de sub-
stantia cerebri. Sed hi defectus
non accidunt eis nisi quia non
bene custodiuntur et reguntur
in cibis et potibus: quoniam qui
parci sunt et trahi in cibis et po-
tibus et alijs et rationabiliter et
ordinate in omnibus regun-
tur: enadunt competenter ab istis
defectibus et egritudinibus: nec
etiā in talibus destruitur intel-
lectus eorum: et intellige hec per
destructionem intellectus de-
structionem imaginatiue: discre-
tiue: et rememoratiue: quia istis
qui bene custodiuntur et regun-
tur non superuenit destructio ha-
rum virtutum. Sed accidit eis ta-
tum obliuio: sed imaginatiua et
discretiua et memoratiua seu re-
miniscentia permanet in ipsis
in sua naturalitate: sed pigritas
in memoria rerum: et quando recordantur
eis faciunt omnes suas operationes na-
turaliter: et quemadmodum in corpi-
bus senum naturaliter accidit fessi-
litas et labor propter debilitatem me-
morie eorum ita sicut enenit in intellectu

iporum. Et sicut vides manifeste quod quando senex exercitat corpus suum facit operationes quas intendit rectas et naturales sicut potest secundum suam politaré: sic et in intellectu iporum accidit: quod si recordantur eis que sunt exercenda: faciunt operationes suas naturaliter tam in imaginativa quam in discretiva et reminiscibili. Cum autem in istis accidit lesio atque passio non est tantum ex senectute: sed etiam ex infirmitate: illi etiam qui sunt in senio constituti dummodo fuerint in regimine recto et ordinato sicut diximus exercitant has virtutes recte et ordinate: nisi quia pigritantur in his. Sed hoc non faciunt stulti qui imaginantur res que non sunt. Sicut fecit quidam stultus qui cum esset in tectoynius domus: dixerunt ei quidam: eijcete in inferius et incontinenti fecit. Hucusque locuti sumus de caduchadar: que est difficultas sensus vel motus vel amborum simul que fit in aliquo membro singulari in pluribus. Et de se feleg. que est privatio sensus vel motus vel amborum in simul que fit in una medietate totius corporis.

Capitulum. xiiij. Quod est de feleg. i. de paralisi in particulari.

Et accidit aliquando hominibus lesio in nucha aut propter percussionem vel ex vulnere: aut propter apapap quod oritur ibi. Quod si fuerit in medietate nuche erit felles seu paralisis in illa parte in qua fuerit lesio. Si vero fuerit lesio in tota nucha privatur ex homine vel ex animalis vel quod fuerit vi-

cinum! complexionis hominis sensus et motus omnium membrorum existentium sub ea parte lesio: quod si incisio aliqua facta fuerit in nervo: parabit sensus si fuerit ex nervis sensus: vel motus: si fuerit ex nervis motus in membro vel in illis membris ad quod tendit ille nervus. Et huius cura est ipsa. Si autem deca lesio vel incisio fuerit in nervis anhelit? que veniunt ad pectus morietur patiens in brevi suffocat. Et si fuerit in nervo vel in nervis anhelit? qui sunt sub nervis anhelitus moventibus pectus poterit vivere: sed cum difficultate: et non prolongabitur vita eius multum: sed in fine morietur inde. Nunc autem intendamus de spasmo tractare.

Cap. xv. Quod est de spasmo.

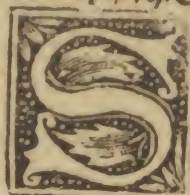
Et fit aliquando spasmus in aliquo membro quando nervus pungitur ac vel clavo vel his similibus. Quare medicus promptus esse debet incontinenti cum omni sollicitudine cum aliquis in nervo pungitur de super ponere sulfur tritum mixtum cum oleo olivarum. quod si neglexerit istud poterit ad spasmus leviter devenire. Et potest etiam spasmus provenire ex humoribus superfluis imbibitis in nervo: unde contrahitur et abbreviatur. Et cura huius est corpus desiccare et purgare ipsam cum his que habent educere illi humores: et hoc fieri potest cum aqua infusionis semis chartami et papaveris colloquintide: dando ei ex hac infusione. 3. v. cum. 3. ij. sirupi corticis citri. Et potest etiam spasmus evenire ex siccitate superflua sicut post nimiam et superfluum evacuationem naturalem aut ex

assumptiōe medicine acute val
de. Et cura ei⁹ est inungere po-
steriora capitis cum omnibus
spondilibus et reliquum corp⁹
etiam cum oleo recenti amigda-
larum dulcium: et ciba eum gal-
lina decocta in aqua simplici.
Et si vis ponere amigdalas et
laceris bonum et propina ei ad
comedendum testiculos gallo-
rum inuenum: quoniam sunt
optimi. Et i summa dico quod
pulle gallinarū et galline sunt
ei optime ad comedendum. Et
accidit similiter spasmus aliqñ
ex vaporib⁹ deriuatis in muscu-
lis vel in nervis: generatis ex
ebrietate nimia: aut ex multa
comestione pomorum: vel pota-
tione superflua vini ipsorum:
aut ex potatione agreste crude:
ex omnibus istis causis potest
ista species spasmi prouenire: q^{uod}
dicitur buzea. Et cura hui⁹ est
vt facias infirmū custodire ab
omnibus que possunt tales va-
pores generare: et sufficiet ei co-
medere passerēs vel turtures
decoctas in aqua et oleo deco-
ctiōe multa: aut allatas i veru.
et comedat panem bene ferme-
tatum cum his carnibus: ita q^{uod}
q^{uod}itas carnis sit maior q^{uod}itate
panis: et abtineat ab omnibus
fructib⁹ pterq^{uod} a granis pini et
ab auellanis mundatis: et inū-
ge posteriora capitis cum oleo
granorum de alzarū: ponendo
in vnaqua^q .j. illi⁹ olei aut .j.
optime ambre: et inūge etiā cum
oleo isto spondilia oia: et postea
fricet corp⁹ totū mollib⁹ mani-
bus absq^{ue} aliqua inūctiōe: post
istā fricationē inūgat cum oleo
antiquo nucū: et exercitet mul-
tum ante cibū: et quiescat post
cibum.

¶ Capitulu. xvj. Qd est de pul-
satione.

Et generatur aliquan-
do hec passio in qbus-
dam locis corporis: et
hoc fit ex vaporibus
coadunatis in musculis vel in
nervis qui petunt exitum et non
possunt: et hi vapores qui mouē-
tur in corpore dicuntur ventosi-
tates: sicut aer qui mouetur exte-
rius nominatur vētus: et hic va-
por: quando mouetur intus in
musculo vel in nervo fit ibidem
pulsatio. Et cura huius est cura
spasmi: et nulla alia differentia
est inter spasum et pulsationē. Cura
nisi quia extensio que fit in spas-
mo est fortis et magna: et ista dicta.
est debilis et parua.

¶ Cap. xvij. Quod est de saltu.

Altus quidem est
motus extraneus
preter naturam q^{uod}
quidem fit ex re-
bus que actuali-
ter foriter infri-
gidant: et etiam generatur ex re-
uocatione subita caloris natu-
ralis et spirituum ad interiora
sicut ex terrore et fletu superfluo.
Et cura huius est vt infirm⁹ re-
cipiat ea que corpus calefaciāt
temperate: et que habeant ner-
uos confortare sicut est sirupus
de sticados: et sirupus de cortici-
bus citri cum aqua tepida: et cū
duobus granis orde de musco.
¶ Cap. xvij. Quod est de tre-
more.

Cura.

Remor siquidem
fit ex pugna q^{uod} ac-
cidit inter virtutē
naturalem sustē-
tantem mēbrū: et
humorē aggrauā-
tem: qm^{od} huius intēdit sustentare

Liber

membrum: et humor ex sui natura, pstrare atq; depumere: et sic fiunt duo motus diversi: unus post alium: et unus est voluntarius: et alius violentus. Et cura est confortare corpus totum cum rebus predictis: sicut cum sirupo de sicados et de corticibus citri cum musco sicut prescriptum est: si tempus fuerit frigidum et patiens transierit iuuentute. Si vero fuerit iuuenis pone cum predictis sirupis de sirupo rosaceo: et tertia pars aque quam ponis cum predictis sirupis sit aqua rosacea: et rege infirmum cum testiculis gallosum et alis ipsorum: et de pullis dabis undique: et succus etiam pullosum est bonus valde. Quod si fuerit senex et erit tempus hiemis: dabis ei succum columbinorum siluestrii: faciendo sic: decollabis eos: et depilentur: et mundentur ab interioribus: abluendo eos optime: et postea pistentur opime in mortario: et ponantur in lebeo nono cum aqua et parum olei: et aliquid de coriandro sicco et sale et bulliant usque ad perfectam decoctionem: et postea colentur per clarum et rarium pannum fortiter exprimendo: et da ei ad bibendum illum succum: cognoscendo quod capitibus columborum inest proprietas pessima in faciendo dolorem capitis: et propter hoc eijcienda sunt capita et colla ipsorum: et hec que dicta sunt sufficiant in hac passione.

¶ Capi. xix. Quod est de assoab: quod latine dicitur pedoscilli.

Occurrunt aliquando in corpore sub cuti exteriori pediculi parvunculi qui cum excoriat cutis exeunt animalia vix tam parva clau-

ra quam vix possunt videri. Et cura huius est purgare corpus cum semine kartami et semine urice. scilicet cum aqua infusionis istorum: quoniam ista erradicant causam et radicem horum omnino: et inunge locum cum oleo amigdalorum amararum vel cum oleo granorum de cherua: et pone desuper canam pistatam et malaxatam cum succo foliorum persici: et ciba enim perdicibus decoctis in tassea cum aceto et pane bene fermentato: et abstineat ab omnibus fructibus recentibus: et specialiter a ficibus siccis et recentibus: et ab vnis et iuiubis et pomis. Et in summa abstineat ab omnibus fructibus propter quod ab auellanis: et fricet corpus suum cum carne seu pulpis melonum si reperiuntur: et si non cum seminibus ipsorum: et si non fuerit multum macilentus: fricetur corpus eius cum succo foliorum persici: et sufficiet ad liberationem eius cum adiutorio dei.

¶ Capitu. xx. Quod est de vena que dicitur mediana et est egritudo que pro maiori parte accidit nigris.

Eccurrit aliquando in corporibus quorundam egritudo que pro maiori parte non reperitur nisi in nigris: que arabice dicitur halalnachalaidini: et est in principio quando hec apparet hec egritudo quod exit a corpore aliquid ad similitudinem nerui: et ante apparitionem huius videtur esse quedam apatio in loco et postmodum exire incipit paulatine: quod si adheret instantum quod irascitur: moritur patienti incontinenti. Cura huius passionis est ligare plumbum super

deco-
ctio.

locū stringēdo fortiter vt cōpri-
matur fortiter locus subtus: et re-
tineatur taliter q̄ nō possit exte-
rius prominere: et hoc nō potest
fieri in spatio minori vnius an-
ni: et causa huius est exuberan-
tia humoris grossi valde: et ista
egritudo specialiter accidit in
nigris: et est eis appropriata: et
fit in eis fm cōplexione ipsorū: et
intendēdū in curatione istius
in remouendō causā eius: et in
digerēdo humorem et subtiliā-
do: et incidēdo ipsum: et hoc cū
sirupo squinzabi facto cū squil-
la: et bibat omni die vsq̄ ad .x.
dies. 3. j. cum. ij. 3. aque tepide:
et postea purga eum ab isto hu-
more grosso. Et hoc cum isto
medicamine. R. bdely: polipo-
dy: oppoponacis: kartami sem.
vrtice. añ. añ. j. pulpe colloquin-
tide quartam partem. añ. j. in-
cidatur colloquintida minutis-
sime: et misceatur cum amigda-
lis excoctis et puluere dra-
gātorū. añ. quarta pars. añ. j.
relique medicine subtiliter pul-
uerizent: et cribellentur: et confi-
ciantur cū sirupo squinzabin
simplici: et dētur ex eo añ. v. cū
aqua tepida: et si non purgane-
rit sufficienter dabis de residuo
añ. j. et 5. Et rege eum sicut in
alijs laxatiuis. Et pro qualibet
fella expectet duos dies ad reci-
piendū aliam medicinā: et rege
eū cibis boni nutritiōis: et inū-
ge locū cū oleo de lilys et rosaceo
quorū partes sint equales.
¶ Cap. xxi. Qd est de vermine qui
oritur sub cuti et de combustio-
ne ipsius.

Et generatur aliquan-
do inter cutim et carnē
vermis: et nōiatur hęc
passio egritudo bouis

eo quia pro malori parte bob⁹
accidit: q̄ si neglexerit medicus
occidere ipsum: potest inde ma-
gnū consequi nocumētū: q̄
si cognoueris hoc: statim cū ap-
paret combure locum inconti-
nenti cū ferro calido: taliter vt
perueniat ferno: ad vermem in-
tantum q̄ moriatur: demum cu-
rabis cocturam cum rebus cu-
rantibus alias cocturas: et po-
ne desuper linthea de ysea mi-
xta cum farina ordei et dulci
aqua: et si posueris etiam angī-
bra confert valde: et pone aliqd
aceti in tam parua quantitate
q̄ nō mordicat: sed vt possit du-
cere virtutem medicine ad pro-
fundum combustionis: et cū re-
cesserit dolor inunge locum cū
agrippa et oleo rosaceo: donec re-
moueatur tumor: et postea ablue
locum cum aqua mellis: et spar-
ge super locū combustū pulue-
rem rosarū: q̄ si deperditū fue-
rit aliquid de carne: pone desu-
per vnguentū de alnadi donec
locus carne repleatur ponendo
desuper puluerē rosarū donec
consolidetur: et hęc cura est gñā
lis oibus cocturis: Si autē pa-
tiens timidus fuerit de coctura
accipe testā medie nucis et epua
eam et pone intus ista. R. fari-
ne lupinorum: et fuliginis cami-
ni et piperis et radicis scare. añ.
partes equales: tere has medi-
cinas et madesac eas cum al-
churam: et imple dictā testā nu-
cis ex hac confectione: et pone
super locum vermis tenendo tā-
diu donec virtus medicine irā-
eat ad ipsum: et ponit dicta me-
dicina in medietate teste nucis
vt comprehendatur loc⁹ vermis
vndiq̄ ab ipsa: ita vt non possit
exterius exire donec occidatur.

Cura
Gene-
ralis.

Libor

et purga etz medicina dicta in
egritudine vene medeni.

¶ Capitulum. xxiij. Quod est de
vermibus qui oriuntur in intesti-
nis.

Vermes qui genes-
ratur in intestinis
gracilibus pro ma-
iori parte sunt ex
comestione frume-
ti vel farine non
bene cocti vel his similibus. Et
cura est cum rebus amaris et de-
siccatis: et iam memorati sunt
medici quod ex fortibus et desic-
catis in hac egitudine alcham-
bil: et si non reperitur exhibeat
de succo flanie podus aur. triu-
cum dimidio aur. centauree mi-
noris distemperatis cum dna-
bus libris aque decoctionis se-
rature pini. 3. j. et fac ut infirmus
patiat famem et siti per duas
horas ante assumptionem dicte
potationis. et postea recipiat
ipsam et eribunt in breui: et re-
cipiat in comestionibus suis al-
muri: et comedat in ieiunio pa-
ne factum cum semine nigelle se-
niculi. Et si tempus et etas con-
senserint: dabis ei sinapi pista-
tam et distemperatam cum aqua
ad spissitudinem mellis cum pa-
ne: exhibendo ei post aliquid ace-
ti ad temperandam caliditatem
sinapis: quod si prius dares ei
acetum non posset postea tan-
tum comedere de dicta sinapi
quod sufficeret ad occidendum ver-
mes. Et scias quod he res etiam
occidunt sanguisugam ebibitam
et ego expuli sanguisugam dando
patientem per tres dies semen ni-
gelle in ieiunio: et iunxit me in
hoc etas infirmi et tempus an-
ni: quoniam inceperat senesce-
re et tempus erat hiemis. Et ab-

stineat ab omnibus rebus dul-
cibus maxime ab humidis et dul-
cibus. Et continuet comedere
acetum et alimuri donec fuerit
liberatus.

¶ Cap. xxiij. Quod est de cucur-
bitinis.

Et generantur aliquan-
do in intestinis ma-
gnis vermes parvi si-
miles seminibus cu-
curbitarum. Sed isti non ita ci-
to occiduntur sicut predicti: ta-
men continuandum est regimen
predictum: et de foris super ventrem
pone emplastrum quod possit eos ineca-
re: sicut istud. 3. farine lupino-
rum et centauree minoris et folio
rum persici et prassij: pistentur et
distemperentur cum aqua dul-
ci: et. x. pars ipsius acetum: et adin-
nat: ad necandum istos et educen-
dum clistere factum cum aqua seu suc-
co marnbij et suis similibus: et
omnibus modis continuando
has medicinas eos occidunt et
eradicant omnino. Cognoscen-
do quod qui vermes habent in cor-
pore cum sunt famelici angusti-
tur valde: et quando stomachus
ipsorum est inanitus vomunt: et sen-
tiunt in intestinis et in stomacho
agitaciones et motus extraneos
et habent stridorem dentiū in som-
nis ita quod audit: et ex ore ipsorum
est salua et humiditas tunc: et
excitantur a somno cum timore. 3.
quod cucurbitini sunt in intestinis
magnis ideo non percipiunt dolorē.
¶ Cap. xxiij. Quod est de vermi-
bus minutis et parvis qui oriuntur
in inferiori parte intestinorum.
Hermines qui generantur
in fundamento intestino-
rum sunt exestate putre-
facto cum stercore. Et
cura est regimen predictum et me-
dicine

qđ si feceris pro certo decipieris
et ciba eū cū gallis et cū pane be
ne fermentato.

grossitudine. Et cā hui⁹ est exu-
berantia humorū grossorū q̄ sunt
ultimi in grossitudine qui descē-
dūt ibi ppter pōderositatē ipso-
rū. Et cura huius est quasi ipso-
sibilis. Sed laudabilior via in
curatione ipsi⁹ est euacuare cor-
pus cū medicaminib⁹ educēti-
bus istū humorē postq̄ subtili-
tatis ipsum et incideris cū me-
dicinis dictis superi⁹. i. cū siru-
do facto ex radice lilij ⁊ succo fe-
niculi ⁊ alijs oibus prescriptis
superi⁹. Et fac emplm superius
resolutiuū ⁊ cōsumptiuū: ⁊ cū re-
ponebis emplm cā alleuatio-
is cruris inūges locū cū oleo p-
amomillino et ro. aromatizato
mul equaliter mixtis: et nō mi-
nus de prolōgatiōe alleuatio-
is hui⁹: qm̄ etiā cū optima cu-
ra vix percipitur melioratio in
pore lōgo.

Em =
ptm.

Et ouſ aliqui in corpo-
rib⁹ aliquoz aᵑa noia
tū cācer qđ arabice dī:
cauſatā: ⁊ eſt difficilis

cure valde: ⁊ noiatur caner ab
illo aiali sic noiato qđ est habēs
crura lōga ⁊ multa: et accidit p
maiori parte in cruribus ppter
largitatē venarū ipsorū ⁊ ppter
abūdātiā humoris melēcolici:
⁊ gnedinēz pōderositatē ipsi⁹
et assimilāt isti⁹ vene venis va
ricū in s: ossitudine. Et he tres

Abhyomero

H

Eccegritudo que dicit
varicesoritur in crurib⁹
et est similis varicib⁹

vene et ingrossant et exteri⁹ pmi
nent. Et generat ex melēcolia et
grossa vētositate: incipe incurā
isti⁹ a purgatione corporis ab
humore melēcolico: et hoc cū la
pide lazuli et barburia. i. polipo
dio et similib⁹: et hoc medicamē
scriptū est superius. Et fac ei fie
ri sirupū dissolutiū et subtilia
tium. R. corticis citri: et macis.
añ. ʒ. j. spice: squinātī: camomil
le: semina melonis affoca. añ. p
tes tres. ʒ. j. 2 quassa q̄ sunt cōq̄
sanda et infundāt: i. x. lib. aq̄ dulcē
per noctē vnā: in mane sō bul
liāt lēto igne vsq̄ ad cōsumptio
nē medietatis: demū collent: et
in ista collatura addātur lib. j.
succei feniculi: et lib. viij. mellis:
et simul bulliāt vsq̄ ad spūitu
dine: et exhibeat de isto olī mane
ʒ. ij. cū. ʒ. v. aq̄: et pone super cru
ra farinā ordeī et camomillam et
rosas. añ. ptes equales: misceā
tur cū aqua dulci tepida et desu
per pone. Sciendo q̄ hec passio
est difficilis curationis: tamē cū
magna et cōtinua atq̄ lōga sol
licitudine et cura poterit ad me
horationē et alleviationē deue
nire: et ppter hoc nō est sal⁹ pro
mittēda infirmo: nec spes certe
liberationis eidē est exhibēda:

Libër

**Pur =
Satio.**

egritudines. s. varices & elefan-
tia & cācer: sunt ex humore gros-
so et melēcolico & terrestri valde
tñ hi humores diuersificant ad
inuicē in grossitudine: qz vnus
grossior est altero: illud, reliqui-
tur in discretiōe medici. Purga-
ergo hūc humorē cū substantia
dictarū medicinarū sicut cū la-
pide lazuli et suis similibus di-
ctis: et ciba cū pullis paruis cō-
ueniēter decoctis: & pane de fru-
mēto optime ferimētato: & fac eū
abstinere ab oib⁹ cibis grossis:
et ab oibus fructib⁹ preterq̃ ab
anellanis & amigdalas & fisticis
et potes etiā ei cōsentire poma
granata & pira optime matura.
¶ Cap. xxvij. Qd est de dolori-
bus iuncturarū.

R fiūt aliqñ in corpo-
ribus quorundā dolo-
res iūcturarū q̃ proce-
dūt ex abūdātia gros-
sorū humorū vel viscosorū q̃ in-
fundunt in iūcturis: & possibile
est q̃ isti humores in quibusdā
indurātur iūcturis admodū la-
pidis: & cura horū est impossibi-
lis. Sed cura horū d̃z esse añ ta-
lē indurationē: & tūc in ipsis cō-
parebit vtilitas: & incipe in cu-
ratiōe horū dādo sirupū cōposi-
tū cū aqua decoctionis radices
lilij: & succi feniculi per duas se-
ptimanas: & postea euacua ip̃z
ab isto humore grosso cum hoc
Medi
camē, medicamine. R. bdely oppopo-
naxis & scibmes: interiora collo-
quintide preparata sicut dictū
est superius eo q̃ hec trahūt hu-
morē ab istis locis: & inunge lo-
cum oleo de lilij & oleo camo-
millino & anserino: & pinguedie
anatis & oleo amigdal. mixtis
quorū partes sint equales: & ita
tur hoc regimie sādū donec vi-

deatur effectus medicine cū ad
iutorio dei.

¶ Ca. xxix. Qd est de dolore qui
fit in substantia intesti.

Hec quidez passio orit̃
in intestinis ex hūore
aquofo cōuerso in vapo-
rē ex quo sequit̃ passio
granissima: et illa de cā laniant̃
arterie & vene: & pōt inde cōseq̃
viceratio i pulmōe: & scias q̃ me-
dicine q̃ p̃ueniūt mitigare do-
lores p̃mouēt istū: sicut sunt me-
dicine calefactiue & dissolutiue
& apitine: qm̃ dissoluēdo hūc hu-
morē p̃mouēt dolorē intēfuz qm̃
itolerabilē: eo q̃ vapor: nō imit̃
t̃it dolorē nisi fuerit cōuersus in
vētositatē: cognoscēdo q̃ d̃ria ē
inter vaporē & vētositatē: qm̃ va-
por: d̃z qñ q̃escit nō mouet: vēto-
sitas qñ mouet: & tūc iducit do-
lorē p̃pter motū & extēsiōē: & sic
hoies cōsenerūt noiare vapo-
res extrinsecos vētū qñ mouet̃.
¶ Ergo p̃ia intētiō tua sit in cu-
ratiōe hui⁹ euacuare hūc hūorē
aquofoz absq̃ p̃paratiōe & rece-
ptiōe alicuius digestiui: & suffi-
cit tibi semē kartimi in hac intē-
tione: & si vis addere sem̃. vtice-
erit curavisti. & dā ei oī mane de
isto sirupo. ʒ. ij. cū. vi. ʒ. aq̃ cali-
de. R. succi feniculi collati lib.
ij. seia melonis. ʒ. ʒ. masticis
aur̃. ij. cōquassent̃ & infundātur
p̃ noctē vñā in aqua calida: ma-
ne vero bulliāt lēto igne vsq̃ ad
cōsumptiōē. iij. pt̃s: & collent̃:
et huic colature adde lib. ij. mel-
lis: & decoquant̃ ad spissitudinē
sirapi. Et inunge locū doloris
post fricationē cū palma man⁹
cū oleo camomillino & anetino
et pinguedine anseris mixtis
equaliter et vta hoc regimine
donec liberet̃ cū ad iutorio dei.

Cui

¶ Ca. xxx. Qd est de dolore q fit
ex labore ⁊ fatigatione.

Et sunt aliqui dolores
in corpore ex forti labo
re ⁊ fatigatione: et spā
liter in insuetis: qd si
fuerit hyems inunge eū cū oleo
anetino ⁊ rosaceo tepidis: et in
estate sufficiet oleum rosacem
solum: ⁊ cū istis liberabitur cum
adiutorio dei: et scias qd labor
est a pā vniuersale totius corpo
ris: ⁊ ppter hoc oia mēbra cale
fiunt: ⁊ sentitur dolor vniuersa
lis in omnib⁹ membris toti⁹ cor
poris: sicut accidit nanigantib⁹
cū remisassidue: qui cū quiescūt
dolent vniuersaliter in oib⁹ mē
bris: s; magis in manib⁹ ⁊ sicut
superflue ambulātes dolent in
oib⁹ membris: sed magis in cru
rib⁹ ⁊ pedib⁹. Et incurrētū hāc
passionez subuliare debes regi
men dādo eis pullas decoctas
in talsea cū aqua ⁊ aceto: et acci
dit multotiens effigera febris
ex tali labore: ⁊ si in stomacho sūt
vene replete aliquo humore p
parato ad putrefactionez fit inde
febris putrida sū naturaz illi⁹
humoris. Et postq̄ expeditus
fiero de tractatu isto loquar de
fezibus ⁊ curis earum cū adiu
torio dei.

¶ Ca. xxxi. Qd est de podagra q
arabice dicitur anacras.

Hec egritudo accidit
pedib⁹ q dicitur anacras:
et est a pā qd fit in vno
pede: vel in duob⁹: et
naturaliter ibidez accidere pōt
velocius q̄ in alijs mēbris: eo
q̄ pedes sunt positi in ista p
te corporis: ⁊ maior pars huius
passionis gñatur ex humore ca
lido descendente ad pedes ⁊ in
de apostematur: s; nō coaduna

tur humor in hac egritudine in
vno loco p pā sicut in alijs a pā
tib⁹. Et accidit anacras p maio
ri parte parnos pedes hñtib⁹: ⁊
ambulantib⁹ superflue ppter con
suetudinem: ⁊ paucos vidi cur
sores q̄ vināt ex arte illa qui nō
patiātur ex hac egritudine: ⁊ p
etiā euenire ex humoribus non
acutis: ⁊ primū qd euenit eis est
dolor ⁊ deinde ingrossant et ca
lescūt. Cura hui⁹ est stōmare ce
falicā ex opposita parte pedis
subtrahēdo de sanguie sū cōdi
tiones notas: q̄ si tumor fuerit ex
dñio acuti humoris: ⁊ illd scies
ex acuitate et fortitudine dolo
ris. oīno ⁊ phibe tūc fieri vncio
nem: sed desup pone farinaz or
dei mixtā cū succo had derē: cuz
alchana quātū est quarta pars
farine orde: cōsiderādo tñ com
plexionē patiētis etatē ⁊ tps an
ni: ⁊ purga infirmū cū sero capri
no coagulato cū lacte fici cum q̄
dissolati sint aur. ij. de tamarin
dis q̄bus addatur quarta pars
auri de machamda . i. scamo
nea. Et si cognoueris q̄ nō fue
rit humor tātē caliditatis acui
tatis: purgabis put cognoueris
de essentia ⁊ qualitate ipsi⁹: ⁊ p
cipe infirmo parū ambulare ē
post liberationē perfectā: ⁊ cum
fuerit liberat⁹ pone sup pedes
q̄ habeāt ipsos cōfortare: non tñ
cū aromaticis sicut necessariuz
est principalib⁹ mēbris: ea s; q̄
hñt cōfortare mēbra q̄ non sunt
principalia sunt stiptica ⁊ tem
perata inter caliditatē ⁊ frigiditatem.
Aromatica vero appropria
ta sunt principalib⁹ mēbris
tantum: ea q̄ spiritus animalis
et vitalis ⁊ omnes spūs delectā
tur in his. Illi autē qui credūt
qd omēs spūs ab vno fonte q̄b

Cura.

Bro
mati
ca.

Liber

una radice pcedant: sicut sunt magni medici et summi natura-
les aliqui ex his sunt qui credunt
q̄ radix illa et fons sit cor sicut
peripaterici. Et alij sunt qui di-
cunt q̄ radix illa est cerebrum.
Nos aut cognoscim⁹ q̄ aroma-
tica maximū inferunt inuamen-
tum cordi in sincopi odorando
ea et nō solū cordi verūetā oib⁹
membris sibi vicinis.

¶ Cap. xxxij. Quod est de scissu-
ris que accidunt manibus et pe-
dibus et alijs membris.

Et multotiens accidunt
scissure manib⁹ et pedi-
bus: et maxime pedib⁹
eo q̄ plante pedum fri-
cantur per terram: et inde acqui-
runt siccitatem: et de hoc omni-
modam habem⁹ certitudinem
s. q̄ qñ res humide desiccantur
scinduntur: sicut apparet in tra-
bibus: q̄ postq̄ desiccatur eorū
humiditas in eis sunt scissure
multe: et in terra etiā hoc idē ma-
nifestatur. s. q̄ postq̄ fuerit plu-
uia humectata: et postea successerit
ventus et sol: repletur scissu-
ris. Ergo hec egritudo indiget
humectatione: tñ scias pro certo
q̄ id quod scissum est non con-
solidatur humectando: et hec
egritudo indiget cura cōposita
s. q̄ sit abstersiva et habens mul-
tas humiditātē: et sicut est alchā-
na madefacta cum butiro recen-
ti: aut cum oleo amigdalorum
dulcium: vel cū oleo oliuarū dul-
ci tenendo hoc medicamen per
noctem integraz de sup: et ablue-
re etiam seu madefacere mēbra
scilla cōfert valde: et laudabilior
via que possit haberi in scissuris
pedum est nō ponere pedes in
terra vllō modo: et i scissuris ma-
nuum q̄ absterneat a tactu reruz

Scis-
suris.

siccaram et aridarum: et a nauiga-
tione cum remis: et nocet etiā so-
dere terram: et facere lapides ter-
reos et vasa fictilia: qñ oia hec fa-
ciunt scissuras in manib⁹ et ta-
ctu terre et abstinendo ab his et
similibus continuando medica-
men predictum liberabitur deo-
dante.

¶ Cap. xxxij. Quod est de egrit-
udinibus vnguium.

Et vnguib⁹ quidem
accidit aliquā scissura et
depilatio et fractio. Et
cura horum omniū est
appositio alchanne distempera-
te cū oleo oliuarum. Et dixerūt
quidam q̄ ponere vermes terre-
stres in oleo et bullire simul et de
super ponere: curat scissuras vn-
guinum manuum et pedum.

¶ Cap. xxxij. Qd est de sciatica.

Et oritur aliquādo do-
lor in quibusdam qui
extenditur a coniūctu-
ra core pcedendo dire-
cte vsq̄ ad cauitam pedis et ali-
quando vadit toruose: et hec
egritudo dicitur sciatica: q̄ gene-
ratur ex humore frigido conten-
to et generato in loco: et ibi infert
nocumētum sicut in alijs mem-
bris. Et sunt multi medici qui
curant hāc passionem cum mul-
tis cocturis. Sed via recta ad cu-
randum istam egritudinem est
dissoluere incidere et subtiliare
hunc humorem: et hoc dando ei
omni mane ad bibendum. ʒ. ij.
oximellis squillici cum . iij. ʒ.
aq̄ calē: et de septē in septē dieb⁹
dabis ei partes. ij. an. s. de ty-
riaca quoniam confert valde: et
inunge locum cum oleo de scau-
nix. i. de nigella calido: et cum
oleo de sinapi quorū partes sint
equales: et oleo de lilys quantū

Cl

illa duo mirtis: et si euacuaueris
corpus ab illo humore: p certo
eradicabis radices egritudinis
cū adiutorio dei. ¶ Medicamē
optimum ad hoc. R. bdellij op-
ponacis: schibenes. añ. aur. j.
agarici feminini: medulle: se.
kartami: et se. vitice. ana. partes
tres. aur. j. asse dulcis quarta ps
aur. colloquintide. viij. pars aur.
incide colloquintidaz minutim
et malaxa eam cum quarta par-
te. aur. j. de lacte amigdalarum
tantundem pulueris dragag. et
in corpora omnia predicta cum
oleo amigdalarū dulcium et ori-
melle squilitico valde aceroso: et
ppinētur ex isto aur. xj. cū aqua
calida. Et si non purgatur suffi-
cienter adde de residuo aur. s. et
rege eū sicut in alijs laxatiuis: et
ponere ventosas siccas cū igne
siue post purgationem seu ante
super sciam cōfert valde: qm̄ era-
dicat humorem a pfundo: et tra-
hit eū exterius: et inunge locū cū
oleo de lapidib⁹ qd̄ dī: benedictū
vel cum alkiram.

¶ Cap. xxxv. Quod est de dolori-
bus ypocundriorum.

Et accidit ypocūdris
dolor qui arabice dici-
tur zarzuter. Et causa
huius est motus vapo-
rum qui moventur motu violen-
to atq; forti qui oriuntur a subti-
li flegmate. Et cura hui⁹ est sub-
tiliare regimen: et cibare cū pas-
seribus pparatis in tassea: et as-
satis in veru. et etiā suffricis: et
da ei medicinas calidas puocā-
tes vrinam. ¶ Receptio apta et
conueniens ad hoc. R. radices
feniculi. et seminis eius. seminis
pastinace. montane: flanie: liq-
ricie mūdare: squinanti. añ. aur.
et seminis vitice. aur. ij. semina

melonis ad pondus omniū: ba-
sitionis. 3. iij. conquassentur
omnia et infundantur in li. ij. aq
feruentis per noctem vnā. ma-
ne vero bulliant lento igne vsq;
ad consumptionem medietatis
postea colentur: et in illa colatu-
ra ponantur lib. ij. zuccari: et de-
coquatur vsq; ad spissitudinem:
et ppinentur ei quolibet mane
3. ij. cū. vj. 3. aque calide: et inun-
ge locū extrinsecū cū oleo de ia-
semino. et pinguedine anatis: et
vtatur hoc regimine donec fue-
rit liberatus.

¶ Cap. xxxvj. Qd̄ est de aposte-
matibus q̄ fiunt sub spatula dex-
tera vel sinistra. et est inter pro-
fundum apostema qd̄ dicit ara-
bice altahalep.

Et oritur in co: pore qd̄
dam qd̄ nominat ara-
bice altahalep. et sunt
apostemata que gene-
rant sub spatulis in dextera par-
te siue sinistra et pfundantur in-
tus valde: et hec apata genera-
tur ex humorib⁹ adustis vel ex
flegmatico humore grosso: aut
ex aquoso sanguine. Sed illius
quod fit ex humoribus adustis:
cura est impossibilis: et hoc ma-
xime accidit senibus qñ sunt cu-
ritosi et laboriosi valde: sicut ene-
nit patri meo qñ captus fuit ab
hali filio ioseph qui tantum sti-
mulauit eam q̄ adusti fuerunt
humores in corpore eius et inde
habuit altahalep in parte sini-
stra: et medicus qui curabat euz
incidebat de carne dicti aposte-
matis et nihil sentiebat inde. et
intantum durauit hoc qd̄ pne-
nit nocumentum vsq; ad cor. et
mortuus fuit secūdo die hac de
causa. ¶ Hec apostemata sunt
difficilis cure valde eo q̄ humo-
o ij

¶ Medi-
cus.

Tabula.

rea sunt adusti: et ideo sunt gravis
et dure digestionis inter quod non
possunt converti ad sanie[m] laudabi-
lem atque albam: immo convertun-
tur ad sanie[m] turbidam: atque ni-
gram et virulentam: et nullum ap[er]ia
magnu[m] potest perfecte curari. nisi
prius deveniat ad perfectam dige-
stionem et ad sanie[m] laudabile[m]
convertat: cognoscendo firmiter quod
omne ap[er]ia melencolicu[m] aggravat
et multiplicat in nocumento ex
factu ferris siliis: istud ap[er]ia est
corrosivum et corrodit valde in cir-
cuiu sui: et tunc temporis quando prius mens
obijt cui deus anime sue miserea
tur eram in studio. sit ergo regimen
huius. s. de althalep tale. In pri-
mis minue de sanguine si per d[omi]nio-
nes consenserint: et postea purga-
bis eum pluries cum rebus purganti-
bus melencolicis: et pone super ap[er]ia
calefacientia et mitigantia dolo-
rem. Quod si ap[er]ia non aperitur: sed re-
solvitur quod resolvendum est de sub-
tili: et mitigatur quod est mitigandum
de doloribus. Scias quod medicus
magnu[m] quid fecit valde. et iam cu-
ravit maiorem partem egritudi-
nis: eo quod quibus reliquie huius
ap[er]atis fuerint putreficate nihil
ominus remanebit quin infir-
mus omnes suas faciat operationes.
Si vero a principio non fuerit ser-
vatum istud regimen: et humores
ap[er]atis incipiunt ad putredinem
devenire: et infirmus fuerit senex:
non expectes curam in ipso: immo
dicas: et habes eum per desperato:
et rege infirmu[m] blandiendo ipsum
cum oleo rosa. et suis siliis quibus
nihil proficiat. Cum autem fueris in
principio huius fac ei istud lem-
plastru[m] postquam fuerit purgatus
pluries a melencolia sicut dixi.
℞. farinam ordei. rosarum: fari-
ne fabarum, camomille yringo-

Cura
diffici-
lis.

Em-
pla-
stru[m].

rum ana. 3. ij. seminis lini. semi-
nis altece: quod arabice dicitur chatemi
an. an. iiij. foliorum vitice: carobe
porcine an. an. ij. pistentur que
libet per se et cribra que sunt cribellu[m]
da: et distempera ea cum aqua ros-
acea: in cuius vniuersualis lib. sit
distemperata. 3. 5. et pace alterat.
i. liberat rias. Et istud emplastru[m] po-
ne super locu[m] ponendo desuper
emplastru[m] folia vitis recentia: et
cum fuerit exiccata mutabis illa.
Si vero dictu[m] apostema fuerit ex
humore slegmatico grosso: pro
maiori parte curat. Et mihi ene-
nit cum essem iuuenis: et passus
fui multos et intensos dolores
antequam aperiretur: et postquam aper-
tum fuit: liberatus fui coplere.
Quod si hec passio euenerit alicui
seni qui sit sicce complexionis sub-
tilia regimen eius quantum potes:
ita quod non comedat aliquid ha-
bens grassitudinem: et sufficit ei
dare pullas paruas et factas in
tassea cum aceto et pane bene fer-
mentato: et da ei bibere qualibet
die. 3. 5. syrupi squinzabin cum
3. v. aque decoctionis yringo-
rum. Et sit decoctio talis: scilicet
in. vi. an. yringorum ponantur
3. x. aque: et bulliant usque ad con-
sumptionem medietatis: et cum il-
lis. v. 3. decoctionis distempera
bis dictum syrupum: et dabis de
isto omni mane: ut dictu[m] est. Et
pone desuper emplastru[m] factu[m]
cum farina ordeis yringis: et camo-
milla. an. equales partes. pisten-
tur et distemperentur cum aqua et
tertia parte sui aceti: et desuper em-
plastrum pone folia vitis vel si-
cle. quod si apostema ad maturatio-
nem devenierit stude: ut os seu
apertura fiat inferius: et ubi vis
quod rumpatur pone illic ster-
cus colubinu[m] mixtu[m] cum butiro

secundū aperturā quā intendis
facere: et cum apertū fuerit ena-
tua saniem: et intus pone lici-
nium seu tētā madefactam in
melle dispuato et decocto cū
aqua vsq; ad spissitudinem re-
tinendo illud liciniū nocte tota
et mane remoue illud et pone
aliud madefactum ī emplastro
alnaci mixto cum oleo rosaceo
equaliter et bullitis ad spissitu-
dinē mellis: et permaneat sic p-
totā noctem: et si patiens fuerit
delicatus vel non delicatus: po-
ne de vitriolo in alnachi plus
vel min⁹. Et si videtur tibi diffi-
cile equare concantatem vul-
neris dicti apatis carni bene:
accipe fulliginem fornacis vbi
funditur es et tere eam: et ablue
illam cum aqua multotiens: et
de illo puluere sparge super lici-
nium: et tandiu pone in vulne-
re donec optime sigillet. Si au-
tem dictum apostema fuerit ex
humore sanguineo febris erit
fortior: sed citi⁹ liberabitur. Et
cura ipsi⁹ est slobotomare pri⁹:
et postea desup ponere mitiga-
tina doloris et narcoticha. R.
apta valde ad hoc. R. farine fa-
bay: yrigoz camomille: spina
folia vitis. añ. eq̃les ptes: pistē-
tur et distēperētur cū agresto: et
pone desuper: et sup emplastruz
pone folia vitis recētia: et cū in-
cipit ericari madefac ipsuz cū
aqua rosacea. Si autem ad sa-
niem deuenerit: fac ei curā pre-
dictā in flegmatico: excepto q̃
in isto magis sollicitus esse de-
bes in frigidare: et in illo magis
intēdere debes in subtiliare: in-
cidere: et dissolnere. Si autē p̃di-
ctum apostema ex colerica fue-
rit non proficiet ei vnguentum
alnaci: immo magis infert no-

cumentū: nec etiā acuta vel ace-
tosa: sed sufficiet ei supponere
cortices cucurbite vel angurie
vel horum similia. Sciendo qd
in ista regione oia apata q̃ na-
scūtur in predictis locis nomi-
nātur althalep: et greci ipsa no-
minant babui. q̃ autem hūt ex
humorib⁹ adultis non recipiūt
digestionē quē admodū dixim⁹
et ppter hoc nō curant: et ex hac
egritudine obiit pater me⁹: co-
gnosendo q̃ hoc ap̃a est corro-
siuum: et corodit in circuitu sui
partes vicinas: q̃re necesse in-
ducit q̃uis sit in partib⁹ igno-
bilibus corporis: nedum in no-
bilibus: vel prope nobilia mē-
bra: et propter hoc moriuntur
pro maiori parte habentes hāc
passionem.

¶ Capitulum. xxxviij. Quod est
de apostematibus que dicunt
doggam.

¶ Riuntur aliqui in
extremitatib⁹ di-
gitorum manuū
vel peduz apata
q̃ dicunt doggā:
q̃ latine panari-
ciū noīat: et facili⁹ cura et ma-
gis laudata est desuper ponere
cerumē seu sordities illas q̃ re-
periunt ī aurib⁹: vñ panē masti-
catum: et si fuerit delicatus suffi-
ciet ei farina masticata ad ma-
turationem hui⁹ apostematis:
vel passule pistate: aut sic⁹ vna:
quoniam hec passio leuiter cu-
ratur et sine timore. Sed huius
egritudinis reperit qdā spēs q̃
est valde mala: vñ que corodit
extremitatē digiti: et extēdit ad
corrodendū carnē vñ manus
vel pedis: donec deuēniat ad
corrosionem maioris partis ip-
sius. Et hec spēs arabice noīat

o iij

Althalep
hales
ap̃a,

Liber

Cōue
niēs
medi-
camē.

egritudo spine. Gal. Nō nō no-
minat passionē hāc pprio noīe
sed posuit cām et curā ipsi⁹. Et
postq̃ cognoueris hāc speciem
q̃ ip̃a crescit quotidie ⁊ augmē-
tatur: stude in euacuādo corp⁹
fortiter: ponēdo ī laxatiuis ipsi⁹
res q̃ trahant hūores adustos:
⁊ de cōueniētib⁹ ad hoc est hoc
medicamē. R. corticis mirabo-
lanorū ⁊ kebulorum: et indorū:
epithimi barburie. i. polipodij.
añ. añ. x. sene kartami. feminis
vrtice. añ. añ. v. pistent optime
⁊ addat istis q̃tū est q̃nta pars
omnium dictarū medicinarū
de violis ⁊ florib⁹ nenufaris: et
infunde omnia in aqua calida
tanta vt cooperiantur ex ipsa: ⁊
colet in mane fortissime expri-
mendo: ⁊ in. vi. j. isti⁹ colature
ponat. j. j. ⁊. s. syrupi de liquir.
⁊. j. j. ⁊. s. syrupi de cortice citri: ⁊
adde huic octauā partē añ. de
scamonea: ⁊ octauā ptē añ. de
mastice. Et si nō purgaret suffi-
cienter cū istis adde de residuo
aq̃. j. ij. ⁊. j. s. syrupi sōnzabin: ⁊
ciba cū postea gallina elixata ī
tassea: ⁊ in die añ. assumptionē
medicīne dabis ei siclas elixa-
tus ī vesp̃eris: ⁊ si nō fueris stu-
diosus in liberatiōe hui⁹ ante-
q̃ deueniat ad maturationē et
eruptionē parum pficiet ei cu-
ra et medicatio postea: q̃ si de-
nigratur in circuitu ap̃atis ⁊ in-
duratur quēadmodū denenit
inimico meo qui nominabatur
zacharū qui misit pro me post-
q̃ exiit de carceribus hali filij
Ioseph: et inueni quod corā eo
erant plures medici et cū essem
propre eum ipse extraxit pedez
suum: ⁊ tere qđ non posuit ip̃m
in sinu meo: sicut assuetus erat
facere alijs medicis: tūc elon-

zacharū
rum.

gatus fui ab ip̃o: ⁊ considerauī
quod corruptio erat in circuitu
apostematis: quare dixi ei qđ
impossibilis erat cura ei⁹ om-
nino nisi cyrologus incidat car-
nem illam totā cum rasorio q̃
est in circuitu apostematis: qui
cum audisset hoc incepit furere
valde et angustiari: ⁊ medici in-
ceperunt ei blandiri tradendo
obliuioni precepta antiquorū:
qui preceperūt q̃ nō debemus
blandiri infirmo in egritudini-
bus. Quare promiserunt infir-
mo remouere eam bene cū me-
dicinis mortificatiuis: q̃b⁹ dixi
q̃ nō cognoscebā nec videbam
vllō mō q̃ illud facere possent:
eo q̃ anteq̃ mortificata sit illa
caro mala: denigrabitur altera
que succedit: ⁊ sic cōcordati fue-
runt oēs remouere eā cū medi-
cinis acutis: q̃bus dixi q̃ nō po-
terāt istud facere aliqua ratioe:
et sic recessi ab ip̃o: ⁊ medici for-
titer inceperunt me accusare: et
dicere q̃ nō poterā inimicitiaz
cooperire quā habeo erga euz:
tñ q̃uis ei⁹ inimic⁹ essem p cer-
to dicebā veritatē: tñ ista de cā
imaginauerat nocere mihi: sed
de⁹ abstulit ei potētia: neq̃ sui
medici aliquid sibi pfecerunt:
sed poti⁹ ei intulerūt grauiamē
et validū nocumētū. Et accidit
q̃nq̃ in hac passione q̃ corrup-
pit os et denigrat: quare ip̃ose
est q̃ sup illud os possit caro ge-
nerari: nec cōdēfari: vñ necesse
est radere illud fortiter: ⁊ cū ra-
sorio incidere carnē illā totā q̃
est infecta ⁊ corrupta: ⁊ subtilia
re regimē ei⁹: ⁊ sup locū pone fa-
rinam ordeī cum indico quorū
partes sint equales: ⁊ cum vul-
nus saniem eiecerit: pone tunc
farinam orobi mixta cū melle

Cu
sing
lari

et inunge partes vicinas que
sunt in circuitu apostematis cū
oleo rosaceo aromatizato: qm̄
possibile est cum hoc regimi-
ne: videbis rē laudabilem cum
adiutorio dei: quod si cōplō pa-
tientis fuerit sicca: valde: et fue-
rit sener adde farine ordei et in-
dico q̄tum est quarta pars eo-
rum de thure adusto.

¶ Explicit liber scōs theysir.

¶ Incipit liber tertius qui est
continens tractatus tres. Quo-
rum tractatum primus conti-
net capitula tredecim.

¶ Capitū p̄mū. Qd̄ est de febris
bus effimeris.

Scrit

seru⁹ auen-
zoar quod
cōsuetudo
est medico-
rum nomi-
nare vnū =
quēq; calo-

rem exeuntem a corpore preter
naturam: febrem. Sciendo qd̄
ex febribus quedā sunt in spi-
ritibus: et cum dico spiritus in-
telligo substantiā subtilem q̄ est
in corde: que quidē substantia in
intellectu n̄ro brevis est ad in-
telligēdū. Sz vinim⁹ donec ip-
sam habemus: et morimur qm̄
deus ipsam a nobis vult remo-
nere: et qdā febres oriuntur in
humorib⁹: et aliq̄ generantur in
substantialib⁹ mēbris. Et nunc
incipio ab ea que ortū habet a
spiritibus. Et dico quod hec fe-
bris parte generat a causis ex-
trinsecis sicut a forti ira et a sup-
fluis vigilijs: aut ab intenso et
forti labore: et exercitio exiens a
natura vel ex contractione sup-
flue more in sole: aut ab intēsa

frigiditate aut ex balneatione
in quibusdā aq̄s stipticis sicut
in aqua vitrioli vel aluminis et
suis similibus. Ira autem pro-
creat febrē: eo q̄ ab ipsa inflam-
mant spūs cordis et totū corpo-
ris: et inde sequit̄ effimera: que
cūz recedit a corpore non redit
ampli⁹. Et hoc intelligēdū est
dūmō humores temperati fue-
rint et equales in corpore i q̄ti-
tate. s. et qualitate: et interdū du-
rat per tres dies: et hoc est raro.
Et hec febris dicitur effimera:
si vero humores non fuerit in
corpore temperati equales: sed
exerunt ab equalitate et rēperie
in q̄titate et qualitate v̄l substā-
tia: tūc ad putridā leniter pote-
rit derivari: vel ad aliam speciē
febris: de quibus rememorat⁹
ero cūz de putridis p̄tractabo.
Cura aut̄ huius effimere q̄ ab
ira p̄cedit est infirmū letificare
donec remoueat̄ ira: et nō sub-
tilies ei⁹ regimē multū: et da ei
bibere syrupū mitigatiuū et re-
frenatiuū ire: sicut est syrup⁹ de
buglossa cui⁹ dosis sit. ʒ. i. cum
ʒ. v. aq̄ rosacee et quiescat absq̄
exercitatioe aliqua: et videas vi-
nā ei⁹. Qd̄ si signa laudabilia i
ipsa apparuerint attestantia fa-
nitati: scias q̄ liberabit̄ ab ip̄a:
ita q̄ non redibit: et signū certis-
simū huius est hypostasis alba
pineata et lenis: et equalis: ita
qd̄ in motu vasis cito abscondit
sursum: et cito redit inferius ad
suam debitā dispositionē: et in
isto signo nunq̄ cognoui erro-
rē t̄pib⁹ vite mee: quare cum vi-
des hoc certissime scias qd̄ non
redibit. Et si cum tali ypostasi
vana fuerit in colore et i substā-
tia sitis vine sanorū adhuc cer-
tior esse poteris q̄ non redibit.

Cura
huius
febris

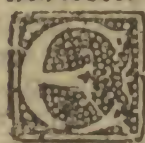
Libeꝛ

In illa etiam que fit ex cogitationibus et vigilis seruabis predictum regimen preter quod in illa que fit ex vigilis debes infirmum sollicitare ut dormiat diu et confert odorare flores nenufaris: et ungere nares eius cum oleo seminum cucurbitarum vel cucumeris: et potus eius sit syrupus violaceus: vel de buglossa: quoniam conferunt: et cum videris signa laudabilia cibabis eum pullis vel carne edi lactantibus. et hec cura sufficit in illa que fit ex ira et sollicitudinibus: et cogitationibus et vigilis. **Effimera** autem que fit ex fatigatione et labore indiget maiori cura: quoniam oportet ut ponas eum in tina plena dulcis aque tepide: ita quod balneetur corpus totum preter caput: et fricetur corpus eius totum in exitu cum interioribus melonum: vel pulpis ipsorum quando sunt bene maturi: et si non reperiuntur melones recipiant semina eorum et pistentur optime: et cum ipsis fricetur corpus: plecte ut creent vapores fumosi qui resoluuntur vel resoluti sunt a caliditate febrilis: et postquam videris signum certissimum quod tibi ita nominavi: habere debes per constantem quod non redibit febris amplius: et potus istorum sit sicut potus predictorum. Et ille etiam qui incurrit effimeram ex contractione more in sole balneetur similiter: et regatur regiimine dicto: quod si causa solis habuerit, dolore capitis intensius: infunde caput eius oleo rosaceo aromatizzato sit per septem et regio et corpus consenserint: et infunde sic: conquasset cum isto oleo tantumdem aqua dulcis: et distilla eam ab alto per cannulam: vel eum aliquo vase habere officium strictum: faciendo quod infirmus sit sedens: et talem super caput distillet ut spargat per totum: et in camera ipsius spargat: et suspēde folia canarum seu arundinum: et vitis: et mirtelle: rolando optime domum cum aqua: et hoc etiam profert predictis effimeris: et considera vinum: quod si videris in ipsa ypostasim residere in fundo albam et subtilem et regulatam in omnibus sicut dixi: scias per certo quod non redibit febris. Sed ille qui causa frigoris patitur effimeram est balneandus in aqua dulci: sicut fricando eum cum semine melonis: et deest ei omni mane de syrupo squinzabii. 3. i. cum. 3. iiii. aqua calide: et cibetur pullis si videris quod in vana sit ypostasis alba residens in fundo et continua atque lenis et ceteris bonis dispositionibus regulata. Sed illi qui patitur eam causa balneationis in aqua stipticis aperiant porum ipsius: et hoc ponendo eum in balneo dulcis aqua tepide fricando eum cum melonibus: vel cum seminibus ipsorum. Et si videris signum laudabile prenominationis in vana: cibabis eum pullis elixis in tassea eum modico acetum. Si vero cum ista febre non apparuerit in vana dicta ypostasis laudabilis: sciat proculdubio quod redibit febris et transibit ista febris ad aliam speciem febris: et hoc secundum quod corpus fuerit dispositum et preparatum: quod si ypostasis non residet in fundo: sed est pedens et nigra vel redit ad rubedinem: innue ei dietam subtilem prohibendo pullos oino: et regere eum cum pulvis farinae ordeum: et cum pane abluto quous antiquum non habuerit istam per subtilem dietam: imo si ipsos subtilis dieta erat nihil dare. Et reperiata apud ipsos erat dare

Libec

vsq; ad consumptionem tertie
partis: et colent et cum ista deco-
ctione distempera predictum si-
rupus: et propina ei omni mane
in ieiunio: cum aut sirupus de-
scenderit de stō ciba cū pullo de-
cocto cum aceto: et cum pane be-
ne fermentato: et conuenit cuilibet
medico vt faciat scire patiēti qđ
hec febris est longa ita qđ dura-
ta. xii. die vsq; ad quadragesi-
mum: et pōt puenire vsq; ad se-
ptagesimū: hoc totū puenit sm
grossitudine: et viscositate hu-
moris. Et scias quod hec febris
multonēs perducit ad ydropti-
sim: quare difficilis curationis
atq; grani⁹ existit: et infirm⁹ re-
manet in periculo grauissimo
atq; forti.

¶ Cap. iij. Quod est de sangui-
nea febre.

¶ Quod pole est qđ supra-
dicta effimera cōuer-
tat ad febrez sangui-
neā: cuius tres sunt
spēs: quia aut incipit
a principio sui ascēdere: et non
cessat sic ascēdere vsq; ad finem:
seu vsq; ad creticam sui determi-
nationem: et alia ecōtrario: que
incipit summo et semper pcedit
descēdēdo vsq; ad creticam sui
determinationem: et tertia est q
permanet in vno tenore seu sta-
tu vsq; ad finē: et hec febris cōti-
nue et semp affligit vsq; quo in-
firm⁹ mouē cū ipsa vel liberat: et
pro maiori pte non accidit hec
febris nisi iuuenibus. Cura hu-
ius est flōmia subtrahēdo de sā
guine vsq; ad sincopim: cū scue-
ris pro certo qđ febris sit ex san-
guine: qm si sic certissime fuerit
liberabis in vnā die vel in vna
hora: aut añ ligationez brachij:
cū hac conditione qđ patiēs sit

Cura

enacuatus a colera añ flōmiam
duas vel tres sellas.

¶ Capi. v. Quod est de melen-
colica febre.

¶ Et pōt ei esse qđ effime-
ra cōuertat ad melicā
febrem: et efficit quarta-
na: qđ ē grauior et diffi-
cilior tardior: digestis qđ quoti-
diana statica: s; ista nō est ita
deceptibilis et maliciosa sicut qđ
tidana: q̄uis sicut diximus sit
longior et difficilior digestio-
nis ipsa quotidiana et pro ma-
iori parte nō curatur nisi i esta-
te: et paroxysmi ipsius sūt de q̄r-
to in quartum diem: et duobus
dieb⁹ est inquiete: et porisimi hu-
ius plonganē diutius qđ poris-
mi statice: et hec febris naturalr
multū plongat: qm plies vidi
eā incipere in estate: et nō dimit-
tere vsq; ad aliā estatem: et qñq;
plongatur vsq; ad duos annos
et interdū plus: et hec pro ma-
iori parte nō accidit nisi senib⁹
et illis qui vnuēt carnes grossas
valde caseū saluz atq; vetus: et
qui vtūtur cōedere carnes arie-
tū magnorū: et hircorū et castra-
torum: et etiā q̄ assuescunt come-
dere pisces magnos et veteres
valde: et carnes salitas quorum
cunq; generum sint: et olinas: et
melongenās. Et in summa di-
co quod hec febris accidit illis
in quibus mīa p̄dñatur: si-
ne a complexionē sua radi cali:
aut a cibis malis generantib⁹
illum humorem: et cum incipit
paroxysmus huius videt infir-
mo quod grando cadat super
dorsū eius: et incipit cum tussi:
et cū recedit paroxysmus rema-
net mūdus omnino longe plus
quam in quotidiana: quia in
quotidiana non depuratur pa-

p. 111

tiens perfecte nisi post vltimam liberationem: et hucusque rememoratus sum: et rememoratus ero de istis simplicibus febribus particulariter: ut per simplices intelligas compositas: cognoscendo tamen quod pro maiori parte vix reperiuntur febres ex humore vno simpliciter: ita quod possis dicere quod ex purissima colera fiat febris: cum sit calida et sic valde et subtilis substantie: quod si accedit hoc est in minori parte: scilicet denotatio: ita quod quando colera dominatur in aliqua febre dicitur colica: que cum putrescit intra venas facit febrem absque rigore: sed cum eituatione et calore valido atque forti: et cum multa siti. Cum autem putrescit extra venas fit cum rigore forti: et sudat infirmus in declinatione et remanet quies: et due hec febres scilicet tertiana continua vel interpolata creuant pro maiori parte a. xiiij. die usque ad. xvij. diem nisi error supervenerit ab infirmo vel ab alijs. Sciendo tamen quod secundum mixturem colere remittuntur accidentia: et prolongatur febris plus vel minus.

¶ Capitulum. vi. Quod est de febre que fit ex colera vitellina prassina aut eruginosa.

Et potest etiam fieri febris ex colera que in vltima caliditate et siccitate existit cum substantia spissa atque grossa: sicut est colera vitellina et prassina aut eruginosa. Et potest esse quod hec colera sit admixta flatu: sed denominatur colica a dominio: et semper quod elongantur a simplicitate et puritate colore: secundum illud prolongantur paroxysmi et accidentia

sunt quietiora: et ista febris tertiana quando fit ex colera vitellina que est mixta flatu facit paroxysmos longiores quam qui fit ex simplici colera atque pura.

¶ Capi. viij. Quod est de cura febbris tertiane non pure que fit ex colera mixta flegmati.

¶ Cura: huius est potestare infirmum cum huius rebus temperate febribus frigidis et abstersivis: et his que habent provocare vritam et sudorem: sicut sunt ista: R. seia melonis et cucumeris: et florum camomille ana. an. x. seia lini: et fenugreci: et orobi an. an. iij. squinanti sparagi: spice nardi: mastice et seminis feniculi ana. an. v. coquassent que sunt coquassanda et ponant in duabus lib. aque dulcis: et bulliant usque ad consumptionem medietatis: et colent: et in hac colatura ponantur lib. ij. zuccari: et lib. ij. mellis: et lib. j. aceti: et bulliant iterum simul usque ad spissitudinem syrupi: et de isto dent infirmo omni mane. 3. ij. cum. vi. 3. aque: et ciba cum pullis parvis decoctis in agresto vel cum aceto. Sed febris illa que fit ex colera prassina vel eruginosa est fraudulenta et deceptibilis multum: et ei accidentia sunt difficillima et perniciosiora atque fraudulentiora valde accidentibus predictis que sunt in illa: que fit ex colera vitellina: et pro maiori parte non evadunt infirmi ab ipsis quin moriuntur: et qui evadunt liberantur cum difficultate: et post longum tempus. Et cum invadit paroxysmus huius febribus

Liber

angustiatur patientum multum: et habet inquietudinem magnam cum siti valida atque forti: et habet alienationes varias atque magnas: et iactat se per lectum huc et illuc: et cum instantia vigilaturum. et pulsus patientis in febre est durus: parvus atque diversus et pro maiori parte finis huius est malus et in minori parte liberatur: et quando enadunt cum difficultate enadunt et post longum tempus. Et accidentia que supernentunt in hac febre sunt pessima et fraudulenta: atque deceptorum: quia vana talium est pertinens ad viriditatem vel nigredinem: et ypostasis etiam eius est talis et cum predestinet ypostasis talis in medio: moritur patientis in brevi: et quando est in fundo adhuc citius. Quod si in die critica incipiat apparere revina nigra absque ypostasi: est signum fortitudinis virtutis. expulsiue: quare bonum est: et signum salutis. Sed ypostasis nigra est mala: quia significat lassitudinem virtutis in digerendo hunc humorem: eo quod quando natura est fortis et boni esse: conuertit ypostasim ad albedinem: et cum deficit natura: color ypostasis fit niger et moritur patientis velociter: si fuerit dicta ypostasis in fundo vasis: et si fuerit pedes in medio tardatur mors. Et est elongatio necis secundum elongationem ipsius ypostasis a fundo. **Cap. viij.** Quod est de febribus compositis.

Scias quod diversitas febrium compositarum est secundum diversitatem humorum quod ad invicem opponuntur: et accidentia etiam ipsarum diversificant secundum

varietatem dietarum comitionum et medicus qui perfecte cognoscit simplices. ex ipsis sciet et cognoscet compositas.

Ca. ix. Quod est de signis febris tertiane.

Febbris autem tertiane signa sunt: calor estuofus et fortis et sitis intensa cum instantia vigilaturum et vigilationes: que cum est intravasa: est continua et absque rigore. Sed cum est extravasa: fit cum forti rigore: et hoc idem quia colicis spargitur exterius ad membra sensibilia: et mordicat ea: et accidit ei sicut illi cui spargitur subito aqua calida super eam: qui contra hit et patitur rigorem: et sicut accidit vulnerato quando percutitur super idem vulnus: et paroxismi istius sunt breves et inadunt de tertio in tertium. **Ca. x.** Quod est de signis febris sanguinee.

Modum vero sanguine febris est quia continue affligit: et patitur siti et vigilans: et habet perturbationem mentis. Sed vapor qui preedit ab hac febre non est in tantum mordax sicut ille qui exit a tertiana.

Ca. xj. Quod est de signis febris quotidiane.

Signa autem quotidiane sunt quia est absque rigore: sed habet frigus et spiritus extremales frigidant valde: et habet alicuius oscitationes: et lachrymas oculi eorum. et iterum patientem sine copiam propter renocationem et constrictionem caloris naturalis ad interiora corporis. Et paroxismi huius sunt longiores predictis febribus: et corrumpit sensum destruit ap

petitus stomachi eorum: et sunt absque forti siti: et pulsus non est durus neque multum diversus vel variabilis: neque tante velocitatis sicut pulsus colericus: et urina eorum est spissa: et non deputatur perfecte inter unum paroxysmum et alium.

¶ Cap. xij. Quod est de signis febris quartane.

Signa autem quartane sunt hec scilicet frigus magnus cum oripilatione et videtur patienti quod gradus cadat super eum undique: et paroxysmi istius sunt longiores quam quotidiane: sed depuratur perfecte magis quam in quotidiana: et omnes isti humores diversificuntur et variantur secundum diversitatem suarum specierum: eo quod plures sunt species colere: et plures similiter sunt species flegmatis et melencolie etiam et sanguinis. Et non rememoratur sum hec nisi signa simplicium febrium in quibus nulla est admixtio alterius humoris: quantumvis vix non reperiantur omnino simplices atque pure sine aliqua admixtione in rei veritate: sed intellectu solo apprehenduntur. Cum autem perfecte cognoveris simplices febres et signa earum: ex ipsis habebis notitiam compositionum suorum accidentium. Et iam superius commemoravi et sufficenter declaravi curam uniuscuiusque humoris. Cum autem videbis febrem compositam ex duobus humoribus componere medicinam secundum illam compositionem: agendo plus contra humorem predominantem. Et cum sic feceris habebis consuetudinem inde: et erit tibi bene curare has febres et egritudines.

¶ Cap. lvi. Quod est de febre ethica et signis et cura eius.

Est adhuc alia species que dicitur ethica: et hec pro maiori parte non accidit nisi post alias febres cronicas que debilitant corpora et ericant humiditates: et inde corpus acquirit siccitatem et caliditatem: et ista febris proprie fit in radicalibus membris: et pro maiori parte fit post effimeram. Et hoc quando corpus preparatum est ipsas recipere et maxime cor: et hec febris permanet: et generatur in radicalibus membris propter siccitatem eorum: sicut ignis permanet et reservatur in rebus siccis multum: quoniam videmus quod lapis calcis quando tangitur sentitur frigidus: et cum tangitur ab aqua incenditur: et ardescit ardore valido atque forti: ita quod manifestissime percipitur et sentitur. Et sic est de illo qui patitur hanc febrem: quia cum tangitur corpus eius sentitur esse calidum non forti calore: et cum cibatur: sine illa cibaria sunt calida seu frigida: post duas horas vel tres inflammatur corpus eius totum: et anhelitus eius fit frequens et magnus: et pulsus eorum est durus et tensus: et remanet in hac dispositione usque ad complementum tertie digestionis: et postea paulatim dimittitur dicta inflammatio atque calor. Et hec febris in principio sua lenis est ad curandum. Et cura eius est ponere infirmum in balneo dulcis aque tepide pluries in die. Et da ei quolibet mane in diluculo de lacte capre recentis mulcto: et sit capra parva que

Cura
huius
febris.

Libet

generet multum lac: et moretur capra prope lectum patiētis: ita ut incontinenti post inulctionē ipsuz recipiat ne corrūpatur ab are: et mala inde fit digestio. Et istud fieri debet tam in calido aere quā in frigido: eo quod lac velociter corrumpitur: et alteratur: et cum est corruptus non facit landabile nutrimentū. Et incipiat bibere de isto ab .j. et gradatim ascendat vsq; ad lib. scia quia si inciperes dare quantitatē magnā a principio coagulare in stomacho: et inde mala et corrupta fieret digestio et quod hoc habet remonere est: ut ponat aliquid mellis dispartiti in fundo vasis: et super illud mūgatur lac: et misceatur simul et propinet in firmo fm mēsurā et ordinē supradictū: et post potum lactis non comedat aliquid oīno donec digeratur. Scia autē digestiōe si vis iterum dare sibi de lacte ad comedēdū da: et si nō est assuetus ciba euz pane frumētū bene fermētati: et carnibus assuetis: tñ omni mane da ei lac fm ordinē dictum: et carnes eius sint galline elix et preparate in asse. Et omni hora quādo stomachus est vacuus a cibis pone eum in tina aque dulcis tepide: et post exitum ciabis eum: et sic remouebitur febris euz adiutorio dei. Et scias quod ethica habet tres gradus primus est facilis curatiōis: eo quod nondum finita est humiditas in radicalibus membris. Scias Gradus autē secundus est quādo calor profundus est in humiditate roida: que imbibita est in radicalibus membris: et hoc etiam bene curatur: si perfecte regitur. Et gradus tertius

est: quando calor profundatus est in ipsis radicalibus mēbris. et hoc postquam humiditas eorum ex toto est consumpta atq; finita: et hoc ex toto est impossibile ad curandum. Sciendo similiter qd quilibet ex istis gradibus habet alios gradus ita quod aliq sunt qui citissime curantur: et quibusdam eorū prolongatur sanitas plus vel minus: et sic etiam aliqui cito moriuntur: et quibusdam eorum mors dilatatur et prolongatur. Testiculi autē gallozum qui impinguati sunt ex lacte sunt optimi in hac passione: et etiam qui non sunt impinguati ex ipso sunt satis boni. Potest autē esse qd hec febris ethica coniūgatur alteri febrī: cuius cognitio est difficilis valde nisi illi qui assuetus est valde et longo tempore experimentatus: quoniam possibile est quod ethica coniūgatur febribus colericis et flegmaticis et sanguineis: et etiam melēcolicis. Et si quis quesierit dicens quomodo hoc esse potest: quod ethica cum sit calida et sicca iūgatur febribus sanguineis et flegmaticis que sunt humide. Respon. quod ex membris quedam sunt sicce complexionis: et quedam humide: et aliqua frigida et aliqua calida: et etiā in vno singulari membro quamuis sit calide et sicce complexionis est possibile quod in eodem commoretur humor frigidus et humidus sicut apparet: et manifeste reperitur in stomacho et in vulua: quia cum sint in aliquibus calide et sicce complexionis coadunatus in ipsis flegma: quod est frigidum et humidum: et potest similiter esse e contrario: scz quod

prim^o
grad^o

Scias

R
sic

quod aliqua membra sint frigidē et humide complexionis: et in ipsis reperiatur colera que est calide et sicce complexionis: et ex februb⁹ sicut dixi quedā sunt que fiūt in spiritibus que dicūtur effimere: et quedam putride quarum species sunt quatuor: scilicet quod aliquę fiūt ex colera: et aliquę ex flegmate: quedā ex sanguine: et alię ex melēcolia. Et cōponunt etiā he febres iter dū adinuicē diuersis cōpositiōnibus. v. q. colerica pōt componi cū sanguinea et cū melēcolica et aliqñ cū flegmatica: et est possibile qd cōpositio fiat ex vno eodē humore. s. q. colera fiat et sit putrefacta intra venas et extra: et sic erit cōtinua et interpolata ex eodē humore: et pōt esse qd colera sit putrefacta intra venas et flegma extra vel ecōtrario: et possibile est qd in oibus istis cōpositiōnibus paroxismi iungantur simul: vel incipiant simul: quare accidentia sunt confusa et mixta adinuicem. vnde sunt difficilis cognitiois valde: et nō pōt haberi ista cognitio absq. studio et labore vehemēti cū magna preuisione: qm̄ graue est et difficilis res valde cognoscere cōpositiōnē interpolate cū interpolate: et cōpositiōnē cōtinuē cū interpolate: et etiā qñ sunt ex diuersis humoribus et cōponitur interpolate cum interpolate: vel interpolate cū cōtinua: et propter hoc ad cognoscendum ista indigemus studio magno cū preuisione et sollicitudine vehemēti: et hac de cā nō pñt perfecte scribi in libro: et est possibile etiam vt componantur due febres ex vno humore: ita qd interpolate erit multe putredinis et

vasa et cōtinua pauce putredinis intra vasa: et aliquando reperiatur qd ambe sunt magne valde: vel ecōtrario. s. qd ambe sunt parue multum: et commiscētur paroxismi adinuicē: ita qd vnus subintrat alteri: et cōmiscētur simul accidētia: et erūt he febres: aut oēs magne vel iōēs parue: vel aliquę magne et alię parue. Et cum dico magnā vel paruā: intellige per magnam multam quantitatem putredinis: et per paruam modicam quantitatem eiusdem. Et est possibile quod colera que est materia febris sit grosse substantie: et flegma subtilis substantie: vel quod melēcolia sit subtilis substantie et sanguis grosse. Ergo considerandi sunt paroxismi et eorum cursus et considera iterum quō componuntur interpolate cū cōtinuis vnius speciei vel diuersarū specierum: et quo cōponunt magne cū paruis: vel ecōtrario interpolate et continue: et cogita similiter qd vna febris potest componi cū duabus vel cū plurib⁹. Et est possibile iterum quod aliquis humor putrefit extravasa: et cū hoc habebit pleuresim ad periplemoniam: aut apostema in diafragmate quare paroxismi adinuicem componuntur: et vnus alteri subintrat: et propter hoc cognoscere ista difficile est valde: nisi illis qui multū assueti sunt in his. Sed illi qui non sunt assueti et per longum tempus approbati nunquā ad istā cognitionem poterant peruenire. Qua de causa medici multū reperiuntur errare in his. Ergo medic⁹ primo studere debet diligenter in cognoscendo febres simplices. Et postea attendere

Consi
dera
tio.

Abhomeron

p

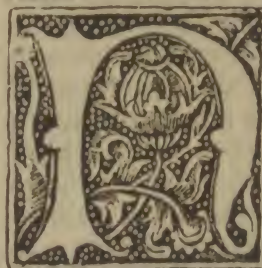
Liber

debet sollicite si vna ex compositionibus est: cum aliqua ipsarum febrium vel plures ex compositionibus. Quod si sic studiose et attente studuerit leniter ad cognitionem dictarum compositionum poterit peruenire: et quanto febris fuerit simplicior tanto dies indicativa et critica erit facilius cognitionis: et quanto fuerit magis mixta: tanto dies indicativa et critica erunt magis confusa et difficilius notionis. Et ego intendo nunc rememorare de diebus indicativis et criticis postquam dixerō hunc sermonem super febres. Esto certus quod multe febres fiunt propter debilitatem virtutis et stultitiam medici. et hoc quando medici consentiunt eis comedere plura cibaria quam virtus eorum sufficiens sit coque re et digerere: et hac de causa fiunt febres: quare necesse est ut propinentur eis cibaria ad pondus donec febris ex toto remoueat: nec post recessum febris incōtinēti debes addere in cibis: sed expectare debes usquequo transcānt v. dies: et tunc addere debes pondus aut. de cibis: et sic gradatim ascendere debes: donec fuerit recuperatus: et si sic nō feceris recidivabit egritudo. Cognoscendo quod omnes species carniū febucitantibus citissime conuertuntur ad putredinem. Et est impossibile quod post crīsim aliquid putredinis non remaneat in aliqua parte alicuius membri: que potest vigorari et augeri ex regimine malo vel inconuenienti. Et si regitur si cui debet ordinate: natura confortabitur et vigorabitur donec ipsam consumeret: et perfectissime expellet. Completus est tractatus

de febribus cum laude dei: sicut quod mihi sufficiens esse videtur.

¶ Tractatus secundus de crisi: et est continens capitula duo.

¶ Cap. j. Quod est de diebus criticis.

Nunc incipio rememorari de diebus criticis: et dico quod crisis est motus fortis virtutis corporis ad expellendum

humores qui materia egritudinis existit cum adiutorio dei. Quod si humor calidus et acutus fuerit: et regio similiter calida: vel temperata: et tempus fuerit estinuum: et patiens iuuenis existerit: leniter dictus humor recipiet digestionem in breui: sicut in quarto die: vel usque ad septimum: dummodo error non affuerit. Et est impossibile quod ante diem criticum non sit aliqua dies que indicet ipsum: in qua virtutes mouentur fortiori motu solito: et apparerebunt ypostasis alba pendens in medio vasis: que non fuerat ante: que si incipiet apparere in secunda die egritudinis: crisis fiet in quarta: et si in quarto: crisis erit in septimo: et si in quinto crisis fieri in nona die: et si in nona: expecta crīsim in vndeci. Quod si in vndecima incipiat apparere: expecta crīsim in quattadecima: vel in decima et septima: et si in quattadecima: vel in decima et septima: expecta crīsim in vigesima vel in vigesima prima. Quod si non apparuerint signa digestionis nisi in vigesima die: expecta crī-

Cibaria.

Crīsim
motus
fortis

sim in. xrv. vel in. xrvj. Sciēdo
q̄ post hos dies debilitāt vir-
tutes corporis super humorem
facientem egritudinez. intantū
q̄ possibile erit q̄ nō expelletur
egritudo per crisim: sed dissolue-
tur paulatine donec liberet. Et
si erit crisis fiet debilis et plonsa
bitur vsq̄ ad. xl. diem: et postq̄
transferint. xl. dies visum fuit
hypocrati q̄ non possit fieri cri-
sis vsq̄ ad. xl. dies ppter debili-
tatem virtutis. Et rememorat⁹
fuit hypocras qd̄ in omnibus
egritudinibus cronicis crises
non fiunt nisi in mensibus vel
in annis.

¶ Cap. ij. Quod est de signis et
accidentibus ipsius crisis.

Nunc autem restat vi-
dere et rememorari ac-
cidentia que veniunt
et emergunt in dieb⁹
creticis. Et dico q̄ crisis est pu-
gna que accidit inter virtutes cor-
poris et humore qui causa egri-
tudinis existit: et febris que fit in
die indicativa est fortior q̄ que
fit in alijs diebus. Et infirmus
deterius videtur se habere: q̄ in
hac hora patitur calorem maxi-
mum: et alienatur: et habet ptur-
bationez mentis: et imaginatur
videre que non videt: qm̄ querit
paleas vel festucas colligere de
pariete: vel ex alijs locis: et for-
san ante hoc euenit ei singult⁹:
et dolor colli et capitis et pruri-
tus in naribus: et cum videris
in die indicativa signa sanitatis
que predicti. videlicet. ypostasim
albam et equalem pendentem
in medio: vel substantiam vne
spissiore solito cū ypostasi ten-
dente ad rubedinem in fundo:
significat euasione et libera-

tionem cum crisi in sequenti die
cretica que succedit omnino. Et
est possibile q̄ in die indicativa
apparebunt signa attestantia
super euacuationē materie egri-
tudinis cum liberatione patien-
tis. Sicut si in die indicativa
eribit vna gutta sanguinis de
naribus: aut plures cum pruri-
tu narium et fricatione prono-
sticabis fluxum sanguinis ex
naribus in prima die cretica q̄
succedit euenire: et hoc non ac-
cidit nisi post graua acciden-
tia que precesserunt cum forti fe-
bre et calore. Quod si cum hoc
in die indicativa signa lauda-
bilia visa fuerint que diximus
euasione infirmi ex illo fluxu
denuntiabis. Si vero infirmus
transferit iuuentutem raro cre-
ticatur per fluxum sanguinis
narium. Et si in die indicativa
fluxus ventris apparuerit: expe-
cta salutem in sequenti die cre-
tica que succedit per eundem: et
si in die indicativa patiens su-
dabit aliquantulum cum ypo-
stasi laudabili et alijs signis di-
gestionis. euadet infirmus in se-
quenti die cretico cum sudore
forti vel cum fluxu ventris: aut
cum ambobus simul. Quod si
in dicta die indicativa signa vo-
mitus apparuerint: sicut est tre-
mor labij inferioris cum predi-
ctis signis bonis: in sequenti
die cretica salutem patienti cu⁹
vomitu denuntiabis. Excepto
quod humores nō sint imbibiti
in substantia stomachi. Si autē
in die indicativa cū signis lau-
dabilibus predictis patiens pa-
tietur dolore post aurem: vel in
aliqua alia parte pronosticabis
crisim futuram per apostema in
eadem parte. Qd̄ si dictus dolor

Libet

fuerit in locis vilibus corporis
relique eū omnino nature. Qd
si fuerit in nobiliorib⁹ membris
cōforta membrum cū his q̄ hnt
ipsum cōfortare: sicut cū oleo ro-
saceo ⁊ suis similibus: q̄ si time-
res cōuersionem apatis ad inte-
riores partes. pone desuper ma-
trātia donec locus rubeat ⁊ in-
grossetur ⁊ ad sanie cōuertat̃.
Cognoscendo q̄ quilibet mor⁹
q̄ fit a natura: ⁊ quilibet pugna
q̄ emergit inter morbum ⁊ natu-
ram: vel ecōtrario qñ fit in predi-
ctis dieb⁹ cū signis digestionis
laudabilis determinatis densi-
tatis q̄ crisis erit laudabilis ⁊
pfecta. Et semper qñ in die indi-
catina signa bona digestionis ⁊
laudabilia apparuerint pnosti-
ca salutis in sequēti die critica
que succedit. Si vero pdicta pu-
gna vel signa in alijs dieb⁹ ap-
paruerint: qui nō sunt indicati-
ui vel critici: sicut est sext⁹ dies
vel. viij. vel. x. vel. xij. aut. xviij. vel
xxij. vel. xxiiij. aut. xxviij. in oib⁹
istis pnostica crisin malam fu-
turaz. Quod si virtus patientis
debilis existit morietur: et si est
fortis erit imperfecta ⁊ cū recidi-
uatione. ⁊ finis ad vltimū erit si
cut placuerit altissimo creatori.
et in omnib⁹ pdictis dieb⁹ pari-
bus nō fit crisis pfecta. Et iā no-
biles ⁊ sapientes viri reperi sunt
dicere super his dieb⁹ criticis. q̄
nō fiunt nisi causa: stellarū: ⁊ ma-
xime lune: ⁊ satis sufficit medi-
cis credere q̄ ita sit postq̄ didi-
cerunt hoc a tātis ⁊ talib⁹ (sapiē-
tibus qui hoc pbauerunt tpe lō-
go. Et experimentuz etiam nos
semper certificat sic esse. ergo se-
cure possunt dicere medici. Ista
dies critica est bona: et ista non
est bona: et similiter de indicati-

nis. Si aut febris non fuerit ex
simplici colera: sed erit cōposita
aut patiens transferit inuentu-
tem: vel fuerit hyema ⁊ tps trigi-
dum tardabitur crisis in talib⁹.
Et p maiori parte si febris exte-
rit ex colera nō pura: non rece-
det ad min⁹ nisi vsq; ad. xx. diē.
Et febris sanguinis pro maio-
ri parte non separatur nisi post
multam euacuationem sangui-
nis nariuz: vel ex flebotomia or-
dinata a medico fieri vsq; ad sin-
copim aut mouetur infirmus.
Et est necesse i hac febre sangui-
nis ⁊ in colerica vt p̄cipias in-
firmo bibere aquam dulcem in-
frigidatam super niuem vel in
puteo: aut aquam ordeī tali mo-
do infrigidatam. Si panēs fue-
rit iuuenis et tempus calidum:
et secure ciba eum. cucurbitis et
ad potandum etiam dabis ei de
aqua ipsaruz. Et he due species
februm pro maiori parte in bre-
ui recedunt. Et hoc cum forti ri-
gore: quando in recessu earum
humor spargit ad exteriora sup
sensibilia membra. Sciendo q̄
non pulsatiles vene: nō sunt sen-
sibiles. Et si quis argueret di-
cens. Jam videtur quod Sa. sen-
tiat quod sint sensibiles quan-
do dicit q̄ orificia venarum ape-
rinntur propter mordicationez
sanguinis. Quibus dico qd hec
questio est frivola satis atq; va-
na: quia cum dico sensibiles in-
telligo de sensibilitate vitali que
procedit a nervis ad musculos.
Vene vero non pulsatiles ⁊ alia
membra corporis que dicuntur
carere sensu: habent quandam
sensibilitatem naturalem: sicut
videmus habere vegetabilia q̄
sentiant solem cum aduenit su-
per ea: et moventur versus euz.

Et videmus etiam aliquos flores qui aperisuntur de die: et clauduntur de nocte: et est iste ita mensensus vnus naturalis. ¶ In febre vero flegmatica non apparent signa digestionis: nec dies indicatua vel critica: nisi post xx. dies: vel prope: secundum quod erit natura flegmatis. Et potest similiter esse talis nature flegma quod non apparebunt signa digestionis etiam post dictum tempus. ¶ In febre autem quartana non eueniunt signa digestionis nisi in mensibus: et dies indicatiui in ea non sunt manifesti: et si apparent non percipiuntur nisi in mensibus. scilicet de mense in mensem. Et pro maiori parte he febres non recedunt per euacuationem manifestam. Sed per dissolutionem et consumptionem paulatim consumuntur et recedunt. Quare necesse est medicum propter istas eas que habeant humectare et restaurare. Si autem signa digestionis apparuerint manifeste: non tardes ipsum euacuare: et etiam si a natura euacuaretur: non cessabis pro tanto ipsum euacuare ab humore peccante. Et tunc quantum potes ne des in principio huius febris tyriacaz magnam. Quia si feceris reduplicabitur febris: vel fiet continua. Si autem perseverauerit febris de vna estate ad aliam: tunc dare poteris: sed in modica quantitate: scilicet a quarta parte aurei: vsque ad aureum. scilicet cum aqua calida. Et quemadmodum conuenit in hac egitudine: ut sis studiosus in digerendo et subtilizando humorem qui est causa huius febris: ita similiter conuenit ut sis studiosus in humectando ipsum. Et pater meus: cuius ani-

ma in manibus dei requiescat: curauit quendam ex quartana tali modo. scilicet quod precepit infirmo Cura febris ut qualibet die comedere deberet tria nuclea persicorum munda: data cum aqua calida vsque ad tane. x. dies: et postea purgavit eum sufficienter cum medicamine latratino adducente illum humorem: et sic liberatus fuit perfecte ita quod medici qui erant in tempore illo mirati fuerunt valde. Et nobilis senex auemutharas quesitum a patre meo: quare hoc fecerit: et ipse sibi reddidit rationem quod necessarium erat in illo sic facere. Qui gauisus fuit valde: et multum placuit sibi. Et illa disputatio reperitur apud multos istius regionis. Et scias quod omnis febris que simplex est: satis levis curationis existit. Sed illa que est composita difficilioris curationis est valde: et hoc secundum compositionem humorum adinuicem: scilicet quod quanto maioris compositionis extiterit: intantum erit difficilioris cognitionis et grauioris curationis: et iam rememoratus fui hoc in febribus compositis. Et est possibile febrem componi ex tam diuersis humoribus: et intantum quod intellectus humanus non poterit ad perfectam veritatem peruenire. Quare necesse est ut medicus sit studiosus et attentus suo posse incognoscendo compositionem quanto melius poterit. Et curet eum secundum quod melius sibi esse videtur. Confidens in deo quod rectificabit eum tramite recto: et ordinato: et intantum quantum medicus certius et melius cognoscit has compositiones intantum perfectior alijs et melior

Liber

esse reputatur. Quod si egritudo et compositio cognita fuerit a medico perfecte: vix aut nūq̃ morietur infirmus ex ipsa: et ei⁹ conditiones semper de bono in melius rectificabuntur: et procedent ei: et dies indicatiui atq̃ cretici erunt laudabiles atq̃ ordinati: et rationabiliter procedentes intantū quod quasi omnes mirabuntur. O quam vile quid medico esse reputatur: q̃si timuerit fortitudinem febris: vel grania accidentia que emergūt in ipsa tēpore appropinquationis crisis: postquam cognoverit quod dies indicatiua que p̃cesserit: fuerit laudabilis: et vixna visa fuerit cum ypostasi laudabili: et pulsus attestauerit super fortitudinem virtutis. Non debet ergo medicus istis visis timere si patiens syncopizauerit ex motu et fortitudine belli: et ex ascensu vaporum mordicātinū orificium stomachi: quod quidam medici cor nominare consueverunt. ego vero cum cognovero pulsum esse bonum et laudabilem significantem virtutis fortitudinem: et ypostasis fuerit alba continua et equalis residens in fundo: non dubito tunc de fortitudine egritudinis nec de sincopi superveniente ex mordicatione orificij stomachi: nec desisto facere que sunt faciēda circa egritudinem: quemadmodum feci circa egritudinem zeri filij hali sicut alibi recitavi. Cum autem cognoveris quod accidentia fortia que emergunt procedunt ab humore acuto: et calido existente in stomacho: sicut syncopis et vomitus: caue ne adiuves eum in prouocatione vomitus: quoniā si feceris per-

duces eum ad periculum mortis ob debilitatez virtutis. Sed adiuvā ipsum per viam accide⁹tis confortando stomachum: et hoc cum emplastro facto ex sacco citoniorum: et parum mastice: et cimarum vitis vel similibus. Quod si calor et inflammatio magna fuerit: adde predicto emplastro aliquid de succo zacheraro vel agreste: quoniā sic faciēdo corrugabitur stomachus: et coadunabitur simul: et confortabitur taliter: quod expellet comprimendo materiam retentam in ipso: per vomitum: vel inferius per secessus. Et si aliter operatus fueris: ut multi faciunt: scilicet qui volunt inuare naturam cum monetur ad vomitum dando ei decoctionem rassani. possibile est quod iunetur inde et alienetur. Sed hoc erit in minori parte. Et posset ad suffocationem et syncopim: vel ad mortem inde deuenire: et de hoc quod nos poterit securare. ¶ Inuēnsq̃ determinati et complendi tractatus februm et compositionē earum per viam breuem et cōpendiosam generaliter sicut mihi p̃ceptum fuit: et determinavi iterum de crisi et de diebus creticis: et de diuisionibus que accidunt inter ipsos. Nunc autem cum adiutorio dei incipiam rememorare de egritudinib⁹ que veniant tempore epidemiali: et de febribus eorum.

¶ Tractatus. iij. Est de epidemia: et continet capitula quatuor.

¶ Capitulu. j. Quod est de epidemia que puenit ex corruptione aeris.

Medi
cus nō
d̃z ti-
mere.

Suc.
co za-
charu

Ste aut egri-
 tudines que
 proueniunt ex
 corruptione
 aeris: reme-
 morate sunt
 ab yppocrate i
 lib. epidimia
 rum: et dixit i illo libro quod in
 quadam ciuitate que nomina-
 bat cherus exuberant pluuia i
 estate: et fuit illa estas estuosa et
 calidissima valde cum pluuia
 magna per tota estate: et superue-
 nit postea hominibus incen-
 dium magnum: ita quod vide-
 batur eis quod essent ab igne
 adusti: et in principio habebat
 pruritus magnum: ita quod
 scapellabant se tam fortiter: quod
 excoriabantur per totum: et hoc
 erat propter saniem que coadu-
 nabatur sub cuti et multis ho-
 minibus ceciderunt crura et co-
 re et musculi: et ossa i magna
 ritate: et tunc ex hoc scire possu-
 mus quod deterior aer est cali-
 dus et humidus: et hoc ideo quod
 aptior est ad recipiendum cor-
 ruptionem et putredinem cete-
 ris complexionibus aeris: et illi
 magis parati sunt recipere di-
 ctam corruptionem qui sunt eius-
 dem complexionis: et fuit tota
 illa estas absque vento aliquo exi-
 catiua: immo dicit expresse quod
 in toto illo tempore non vide-
 batur moueri aer ullo modo: et
 propter frigiditatem et siccitatem que
 in ventis septentrionalibus re-
 peritur collaudantur: et contra-
 rio meridiani vituperantur pro-
 pter eorum humiditatem et cali-
 ditatem. Et dixit in illo libro quod
 febres que tunc temporis ve-
 niebant: non erant fortes neque
 violente: sed erat lente et quiete
 intantum quod quasi occulte
 esse reperiiebatur. Et esto certum
 quod ille passiones que opposite sunt
 complexioni humane: et proprie
 complexioni vniuscuiusque ille
 sunt que pessime existunt: et ille
 que sunt similes complexioni non
 sunt tante malicie sicut oppo-
 site. Et hoc manifestatur ex hoc
 quod quando aliquis fortiter fue-
 rit in frigiditatem: et subito ad
 ignem se valde voluerit calefa-
 cere: vel repente in aquam cali-
 dam introierit: inde fortes do-
 lores patietur. Et hoc non solum
 medicis est notum: verum etiam
 vulgares optime cognoscunt.
 Et he febres deteriores sunt
 valde ceteris febribus: et lon-
 ginquiores multum a salute et
 liberatione: nec crises in istis
 fiunt ordinate sicut in alijs pro-
 cedunt: siue fuerint ex corruptio-
 ne aeris: siue ex malitia et pu-
 trefactione aque: seu ex corru-
 ptione ciborum. Et quanto cor-
 ruptio seu putrefactio predicto-
 rum minor extiterit tanto et ac-
 cidentia predictarum et mali-
 tia febrium leuiores esse reperi-
 untur. Sciendum pro certo quod a
 tempore yppocratis usque nunc: hypo-
 cras non fuit epidimia aliqua tam
 pessima nec malitiosa sicut illa
 nec in qua accidentia tam vio-
 lenta nec malitiosa apparue-
 rint sicut in illa. Sed bene vi-
 dimus pruritus validos: et sca-
 bies magnas: et variolas: et mor-
 billos: et putridas febres: et
 apostemata perniciose: ex qui-
 bus omnibus iam curauimus:
 quorum aliqui cum labore ma-
 ximo euaserunt: et aliqui ad
 mortem terminauerunt. Et
 p iij

Libër

vidi iuuenem habentem apostema perniciosum: et studui circa salutem ipsius: et incepti primo euacuare eum cum flebotomia et posui postea super apostema confortantia: eo quod non erat ex vilibus membris: demum purgavi eum ab humoribus malis qui peccabant in eum. Et propinavi ex medicinis laudatis in epidimia sicut est bolum armenum et terra sigillata: et iterum dedi ei aliquid ex mitridato. Et sic visum fuit conferre ei cura: et dissolutum fuit apostema. Et precepi ei ut abstineret a contrariis: et sic de bono in melius conualuit donec fuit perfecte liberatus. Et postea post tempus inuasit eum squinantia et mortuus fuit cum ea. Ex his autem que pluries: et pro maiori parte vidi accidere in epidimia sunt febres putride: que late in tantum esse videntur quod vix percipiuntur nisi a medico: et moriuntur subito cum eis. Et scias quod illi qui bene et ordinate se custodiunt tempore epidimie: et qui habent cautelam et provisionem convenientem: et hoc morando in mansionibus siccis et frigidis: et cibi et potus eorum similiter eiusdem fuerint complexionis evadunt bene a predicto periculo et nocumeto. ¶ **Receptio** conveniens valde in epidimia. ℞. stercoreis columbini sicci: aloes succotrinii: agarici feminini polipodii recentis: radices lilii celestis. añ. pondus añ. unius: thomeni. añ. j. minus quarta: salis et ellæbori nigri. añ. añ. .j. succi absinthii alcondzarathal causa foliorum colloquintide. añ. octa

Receptio.
ptio.

nam partem añ. j. Incide colloquintidam minutim: et misce eam cum tantundem amigdalorum dulcium: et postea coniunge ea cum predictis medicinis pulverizatis: incorporando eas cum butiro vaccino: et sirupo et quinzabin: et dabis ei ad bibendum cum sero lactis pondus. v. añ. Et si non purgatur sufficienter: adde de isto añ. .j. cum sero caprino: et regere eum sicut in alijs medicinis: et pro qualibet sella morietur duobus diebus a receptione ipsius. Et postea iterabis dando plus vel minus de isto medicamine: secundum tenorem virtutis et naturam patientis secundum ordinem medicine: et precipe ei ut ponat in cameris et domibus suis aromatica frigida: sicut mirtha et rose et eorum similia: et suffumiget domum a longe cum alkitram. Et fac rare domum multotiens cum forti aceto: obturando domum omnino a parte meridiei: et aperiendo eam a septentrione: quoniam aperire vel tenere eam apertam ianuis vel fenestris a meridie: nocet valde: et morari in solario scilicet in domibus altis: melius est valde quam in plano: et subtiliandum est regimen valde scilicet cum pane frumeti bene fermentato: et malaxato cum aqua et aceto: et comedat sichlas seu bletas decoctas absque aliqua specie: sed solum cum aceto: et non comedat tempore illo carnes ullo modo. ¶ **Cognoscendo** quod non corrumpitur aer solummodo ex causis predictis: verum etiam ex putredine aeris: que fit a corporibus

alki
tran

hominum: qui mortui sunt in bello in magna quantitate: quando diu morantur in loco. Et corrumpitur etiam quando aer in vno loco quiescit absque aliquo motu. Et corrumpitur similiter aer quando aque congregantur in aliqua parte civitatis: ita quod non moventur omnino: et tunc putrescunt et fetent: et corrumpitur aer inde. Et ab antiquis etiam consilium habemus: ut omnino moram minime contrahere debeamus prope sepulturas corporum mortuorum: et hoc propter vapores qui resolvuntur a corporibus ipsorum. Et sic iam diximus curam epidimiarum que est cum frigidis et siccis: et cum his etiam que habeant aperire: et abstergere: et trahere malos humores: sed antequam fiat purgatio aliqua precipiatur ut fiat evacuatio universalis: et hoc cum flobotomia: et subtiliando regimen quantum fieri potest: et utendo frigidis: et abstinendo omnino a superflua repletiōe. Et possibile erit quod sic faciēdo: multi forsitan qui morerentur liberabuntur: hac de causa. Et ab aere sicco et calido in excessu fiunt etiam passionēs: sicut obthalmie: et tussis multarum specierum: et asperitas gutturis: et sputum sanguinis: et fluxus sanguinis emorroidarum. Et hee egritudines sunt plus vel minus secundum excessum caliditatis et siccitatis ipsius maioris vel minoris. Ergo convenit ut recitantes aerem paulatim: abstinendo omnino in tali tempore ab exhibitione acutarum medicinarum: et etiam in omni epidimia: quoniam non laudatur

tales medicine in arte medicine. Sciendo quod hec caliditas superflua que fit in aere non oritur pro maiori parte nisi ex defectu et absentia pluviarum. Et tunc generantur predictae egritudines: et his similes plures numero. Sed non mortifere.

¶ Capitulum. ij. Quod est de epidimia que puenit ex aqua putrida et fetida.

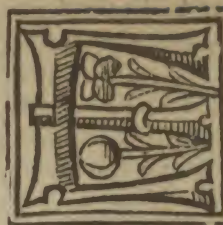
Que vero mortue que non moventur: et replentur fecibus: et in se bulliunt: et putrescunt: et fetent: sunt

causa corruptionis aeris: et pestilentie: et epidimie: et faciunt oriri febres acutas: et apata mortifera: et adhuc peius faciunt: quia sunt causa destructionis episcopi: et opilonis suarum viarum: et precreant spiritus ydropisis omnes secundum preparationes recipiētis: et inducunt etiam opilonem in splene: et in renibus: et sunt causa generationis lapidis in renibus: et vesicæ: et generaliter dico quod hec epidimia que fit ex corruptione et putredine male aquarum: omnibus alijs epidimijs deterius existit. Est etiam alia species epidimie: que subito interficit: eo quod quando cordi enenit aliquid ex aere putrefacto et corrupto quod sue complexionis et nature obviet a tota sua substantia et natura: subito moritur. Et hoc propter nobilitatem ipsius cordis: cum sit principium et finis vite uniuscuiusque animalis. Et dicit Galenus quod non moritur animal donec cor cesset a motu.

Liber

Et philosopho magno aristote
li videtur: quod cor sit origo et
principium omnium membrorum
et ceteris principali⁹. Sed Gal.
dicit q^d cor i vnoquoq³ aiali est
principium motus naturalis lo-
calis: et cerebri mot⁹ localis vo-
luntarij. Sed in summa dico q^d
cor in vita magnā hz necessitas
tem. Quia videm⁹ q^d qñ aliq^s
homo intrat in puteum in quo
aer aliquo mō nō monet: vel in
aliquam grottā: syncopizat: et
amittit sensum omnino incōti-
nēt: et si diu morat^r ibidē morit^r
subito. Et hec res est manifesta
q^d qñ in epidimijs hoies aliqui
inoriunt^r subito: q^d illud est ex
corruptiōez malitia aeris: qⁱ bñ
pōt aliq^s vivere aliqb^{us} dieb⁹
absq³ cibo et potu: sed si aufer^r
ei anhelitus: non poterit vine-
re vna hora. Et verū dixit ille. q^d
dicit q^d cibus et potus est nutri-
mentum corporis. Et aer nutri-
mentū spiritus vitalis existit:
eo quod ipse attrahit fumosita-
tes a profundo cordis: et recens
scilicet aer subintrat per anhe-
litum. Et sic intrando et exen-
do: purificatur a malis fumosi-
tatib⁹: et prohibet cor a putredi-
ne. Et hec res procedit ab illo q^d
est summe et vltime scientie sci-
licet a deo vero et benedicto: et
ab aere qui ispirat: qm̄ puenit
vsq³ ad mirabilem panniculū:
quem deus sub cerebro creauit
et inde procedunt spiritus po-
tentia et voluntate diuina.

Capitulū. iij. Quod est de squi-
nantia et dislocatione spondiliū
colli. eueniente ex quadam cor-
ruptione aeris.

Ter quada³
corruptione
aeris pōt ene-
nre quedam
spēs squinan-
tie: q^d disloca-
tionem spon-
diliū colli

habet pcreare: sicut memorat⁹
fuit hypocras. Et hec est dete-
rior spēs q^d possit inueniri: eo q^d
ab ea aliq^s nō enadit: et accidit
cū acuta egritudine: et aliquan-
do fiunt cum tali squinātia sca-
bies: et pruritus: et apostemata
periculosa: q^d accidentia aliqua
nō possunt euenire absq³ acuta
egritudine. Et cā dicte squinan-
tie q^d facit dislocare spōdilia col-
li abinuicē: est humiditas ma-
la: q^d ponit^r et derinat^r seu figitur
inter ipsa: et facit eā inuicem se-
parari: et dislocari: et illud os q^d
separat comprimit violēter cā-
nā pulmonis in tm̄: q^d suffoca-
tionē iducit. Et dicit hypocras
q^d ille cui hec accidit passio nū
cras. q^d liberat. Qd si quis quesierit
dicens q^d est causa q^dre spōdilia
colli dislocant: in tali epidimia
potiusq³ alia spondilia nuce: di-
co quod spondilia nuce compri-
muntur ex vtraq³ parte a costis
et a fortibus et pluribus mu-
sculis: que non permittunt ipa
dislocari vel separari. Colli au-
tem spondilia minime habent
talια defensoria: quare citi⁹ dis-
locant. De hac spē squinantie
pnitiose nūq³ dixit hypocras q^d
possit liberari. Et ego similiter
dico q^d est icurabilis oīno. Sed
an dislocationē posset cura pro-
desse: et hoc subtiliādo regimē: et
vtēdo desiccatiuis sicut dixi. Et
inunge locū patientis cū istis

hypo-
cras.

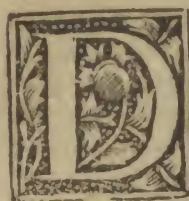
oleis subtilibus exiccatis. sicut cum oleo rosaceo: et de iasmino: et cum succo coriandri viridis simul mixtis: et inunctione facta cum istis: fiat pulvis ex terra sigillata: et misceatur cum succo coriandri viridis ad modum emplastri: et pone super locum infirmum scilicet ubi videtur aliquam foveam parvulam patientis. ¶ Et possunt etiam aliquando spondilia nuce dislocari: et hoc ex casu vel fortis percussione: et inde fiunt gibbosi: et hec est causa. nota quod nunquam liberantur. Sed reperiuntur aliqui presumptuosi qui conantur tales curare: sed potius ipsos ad mortem perdunt quam eos curare possint. Cum autem gibbositas parvulo infanti supernenerit moritur ex ea: eo quod cum crescit indiget multo anhelitu: et cum non possit ipsam sustinere suffocat et moritur. Si vero magno acciderit: possibile erit quod viuet. Sed vita eius erit tristis et angustiosa. Et dislocantur etiam aliqua spondilia dorso exterioris et anterioris causa fortis motus: qui procedit a multa et grossa ventositate: que in corpore existit et generatur: que continue: monetur donec dislocet dicta spondilia: et exterius expellet: et inde gibbositas generatur: que nominatur gibbositas ventositatio: et hec pro maiori parte accidit infantibus et mulieribus. Et non est mirum si ex motu grosse ventositatis dislocantur spondilia quoniam videmus quod omnia que fortiter et violenter moventur: sciuntur et laniantur. Et ex forti motu sciuntur

vene: et aperiuntur: et fit inde spiritum sanguinis: et sequitur inde ptyxis vel ethica. Et videmus etiam aperte quod vtri sciuntur et exlaniantur ex ventositate: quia cum implentur musto vel succo alicuius fructus nisi habeant evagationem ex ventositate generata in sua ebullitione sciuntur et exlaniantur: et sic accidit in corpore. Et cura huius est vtri regimine subtili et exiccatione: et evocare corpus: et fricare corpus totum sicis manibus. Et pro pinna ei in potu aqua decoctio yrisce: et yreos: et capilli veneris: et seminis melonis: et seminis sparagi: et succi apii: et feniculi cum modico sirupi squinzabin. ¶ Medicamentum ad hoc. R. seis melonis: yreos: capillorum vene: radices sparagi: et mastice ana. aur. una sce-des. indi. squinanti. an. partes tres aur. j. Conquassentur omnia et bulliant in .x. j. aque usque ad consumptionem tertie partis ipsius: et pone in illa colatura. j. j. sirupi squinzabin: et succi feniculi: et apii ortulani. ana. quartam partem. j. j. et bibatur quolibet mane cum aur. duobus. mellis rosacei: et fac eum exercitare ante cibum temperate: et post cibum quiescere dz. Et ista hucusque elongatus sum a propria intentione: tractando de dislocatione spondilium nuce: que fit absque pestilentia: et causa epidemiali. Nunc autem redire itedo ad id unde discessi. Et dico quod sufficienter sub breuitate determinavi de epidemia que fit ex corruptione et putredine aeris. secundum quod memorati fuerant antiqui in libris suis. Nunc hoc i-

Libet

pere volo determinare de epidemia que sequitur et generatur ex corruptione et putredine aque.

¶ Capitu. iiii. Quod est de cura sen p̄seruatiōe a periculo male aque.

Dico quod ille qui vult se p̄seruare a periculo male aque vti debet qualibz die ex electuarijs et p̄fectionibz magnis: sicut est electuarij de enforbio: meiridatum: vel tyriaca magna: et bibat q̄libet die vni⁹ ex istis quartaz partem aur. Et non comedat vsqz ad meridiez. Et non solum ista electuaria remouet nocumentum male aque: verum etiam p̄seruant a nocumento corruptionis aeris. Et si posueris aliquid ambre in aquam que bibitur confert multum: et iuuat etiam ponere aliquid aceti: et adhuc magis squibabin. Et quidam medici morati fuerunt quod comedere allea vel cepe: remouet nocumentum male aque. Sed ego abhorreo curam talem: quoniam habent humores calidos et acutos generare: et augent putredines. Quare mihi videt quod assuescere mala granata maza: sit maioris iuuamenti: et etiam recipere pluries de coriandro sicco vel viridi: habet remouere nocumenta q̄ veniūt ex epidemia male aque. Sz lac et pisces et oia dulcia cōedere in tali tēpore vel loco multum habent putredinem et corruptionē augmētare: Et mihi vī qd frequētare agresta: et succū limūcelloz: et acetositate citri: et semina eozū: et corti-

ces: p̄seruant a nocumēto male aque: et credo similiter quod cura feniculi: et seminis eius et panicula que est species yringorum: et arbutus et sunt fructus rotundi rubei: qui dicuntur emant: et sticados: omnia ista cōferunt multum in tali casu. Et si patiens quem vis curare sit ex illis qui iam biberit ex aqua mala putrida vel corrupta: et inde innasit eum febris acuta: vel scabies: aut aliqua species malorum apostematum: stude velociter in faciendo euacuatiōnem vniuersalem totius corporis: et hoc cum flebotomia: et etiā cum medicamine laxatiuo facto cum stercore columbi supra nominato. Et non credas quod stercore columbi positū sit a casu vel fortuna in predicto medicamine: sed fuit ibi positum cū electione et p̄uisione magna: eo quod predictum stercore habet purgare et expellere putredinem et corruptionem aeris: et aque prenominate fetide et corrupte: et in quantum est stercore assimulatur illi putredini: et pro tanto potest illam putredinem magis trahere: expellere: et purgare. Quod si aliquod apostema apparuerit: stude in curatiōne eius sicut cōuenit: et studeas erectificatiōe aeris: fm qd cura i pidimie exigit et requirit: qd si assuescat regimē quod predicti: elongādo se ab omni specie carnis: et abstineat se ab omnibus rebus humidis et calidis: sic agendo prosperabitur deo dante. Et omnibus modis confideranda est etas: complexio: virtus: et consuetudo: et regio in talibus: ex eo quod infans p̄uorū annozū: et decrepita nō

C

All
cur

poterit sustinere ea q̄ iuuenis
sustineret. Neq̄ qui fuerit deli-
catus et ociosus ⁊ timidus per
naturam poterit sustinere ea q̄
paterentur rustici siccī et nigri
et laboriosi. Et putant aliqui q̄
qui assuei sunt quieti et ocio
indigeant maiori desiccatione
rusticis et laboriosis. Sed in-
tentio nostra non est talis: sed
est vt reducamus vnumquenq̄
ad suam naturalem complexio-
nem: ⁊ complexio ⁊ natura illo-
rum qui sunt in ocio et quiete:
magis est humida et mollis q̄
sit illa rusticorum et portatorū.
Et hec res est generalis ⁊ notā-
da: ⁊ preuidenda in omnib⁹ cu-
ris. Et fit etiam epidumia ⁊ pe-
stilentia ex nimia penuria ⁊ fa-
me. Quare homines coguntur
comedere grana et legumina
mala: et illa malitia potest esse
ex seipsis: aut ex nimia antiqui-
tate et vetustate: aut quia come-
dunt ex speciebus malarū car-
nium: et illa malitia potest esse
vel quia ipse carnes male sunt
per se: ⁊ sui natura: et comple-
xione: vel quia sunt false mat-
tum: aut quia ex dicta necessita-
te steterunt in aceto tpe longo:
quia populus indiget talibus:
et conat talia comedere in tali
casu. Et ego vidi quando eram
in carcerib⁹ hali filij ioseph: ho-
mines q̄ comedebāt olera ⁊ in-
ueniebāt p̄ terrā ⁊ etiā comede-
bāt ex speciebus vtilibus ppter
famem necessitate. Quare quon-
die moriebantur. Et vel .xj. aut
plures. Et postea si cuꝝ ad-
intoro dei ex his vinculis et
reduci in hispaniam: vidi homi-
nes qui comedebant orobum
quibus dolor stomachi sequeba-
tur. Et quos vidi qui comede-

bāt quoddam qd̄ in arabico no-
minatur attahala et radices de-
lus ⁊ moriebantur. Et vidi simi-
liter in quadam ciuitate que no-
minatur mazar⁹: homines qui
ppter intensam famem quere-
bant: ⁊ frāgebant ossa antiqua
et vetusta cadauerum: ⁊ comede-
bant medullas ipsorum: et mo-
riebantur subito. Et cum tales
cibi possint esse diuersi ⁊ plures
numero: ideo diuersimode diui-
duntur: s̄m diuersitatem ⁊ varia-
tionem ipsorum: ⁊ s̄m illam di-
uersitatem diuersē fiunt egritu-
dines: ⁊ generantur: non soluz
s̄m diuersitatem dictorum cibo-
rum: verum etiam s̄m naturam
locoꝝ: et s̄m complexionem ⁊
naturam recipientis. Quare tot
et tante possunt esse variatōes:
quot impossibile esset eas scribi
in libro. Tamen dico quod ti-
riaca magna et metridatum. et
electuarium de enforbio: gene-
raliter omnia ista conferunt val-
de in omnibus predictis: ⁊ suis
similibus: dummodo abstineat
se a comestione malorum cibo-
rum et potuum. Illam vero qui
comederit cibaria mala. rege-
cum cibis bonis et laudabili-
bus: sicut est panis bene ferme-
tatus: et brodium galline opti-
me: vel caro edi lactantis: quo-
niam istud regimen facit eua-
dere a periculo proniente ex
regimine mali et corrupti cibi.
Si autem virtus fortis extiterit
et corpus fuerit repletum ex hu-
moribus horribilibus et corru-
ptis generatis ab aliquibus di-
ctorum ciboz. stude in purgā-
do eum ab illis humoribus. Et
iam superius tibi nominavi di-
uersitatem medicinarum laxati-
uarum: cum quibus extrahun-

Maza-
rus ci-
uitas.

Libet

tur et enacuatur omnes species
diuersitatis humorum unde ad
ipsas recurrere: considerando vir-
tutem et alias conditiones su-
pradictas. Et si videtur tibi con-
uenire dare ei bezecharth: sicut
sunt barbusse. i. cumani: et sma-
raldus: vel electuaria supradi-
cta: dabis cum prouidentia ma-
gna et studio: scilicet quod tibi vide-
bit conuenire. Cognoscendo quod
butirum quod posuit in medicami-
ne laxatio supra scripto non est
absque prouidentia magna: eo quod
butirum habet aliquid fetoris
et horribilitatis: et inde proprie-
tatem habet ad similitudinem
trahendi horribilitatem et pur-
gationem humoris predicti. Unde
usque rememoratus sum ge-
neraliter species epidemiarum. Et
eorum curationes: scilicet quod propo-
sui determinare. Et non rema-
net amplius determinare de ali-
qua alia specie. nisi de illa de qua
aliquis si vixerit: minime ena-
dere poterit: nisi miraculose et vo-
luntate divina: eo quod homo
secundum Gal. generatus est ex
spermate patris et matris: volun-
tate dei. Et nutrimentum em-
brionis est ex sanguine quod descen-
dit ad vulnam. Et quia ipse Gal.
nominauit dictum sanguinem:
sanguinem menstrualementem: puta-
uerunt aliquid sapientes quod
nutriatur embrio a sanguine
menstruali: sed non est ita. Ta-
men Gal. sequitur vestigium: et
consuetudinem grecorum: qui
vocant omnem sanguinem descen-
dentem ad vulnam menstrua-
lem, quemadmodum ipsi nomi-
nant omne apostema quod ac-
cidit gutturi siue sit ex sangui-
ne: vel ex colera: aut ex flegma-

te: seu melia: squinantiam. Et
quodlibet apostema quod ori-
tur in pectore: siue sit in panni-
culo: seu in pulmone: vel sub co-
stis nominant pleuresim: et de
quolibet tumore qui fit in pedi-
bus cum dolore: assueti sunt vo-
care anacras: scilicet podagram
ita omnem sanguinem venien-
tem ad vulnam: dicunt esse san-
guinem menstrualementem. Scien-
do pro certo quod si embrio ex
tali sanguine menstruali nutri-
retur sicut est ille qui expellitur
et purgatur a mulieribus: non
viueret illo modo. Immo nutri-
tur embrio ex sanguine valde
laudabili. Sed quis sanguis
qui naturaliter dicitur: est mem-
strualis: positus est et situs in
corde ipsius matris: ideo em-
brionis ab illo inficitur: et accidit ei
tinea: que tinea vulgariter a la-
tinis: dicitur sagro: in facie et ca-
pite: et destruitur appetitus eius:
et corrumpitur: et fit in eo appe-
titus comedendi lutum: vel car-
bones et similia. Et ille embrio
qui recipit hanc infectionem re-
ctificat eam in quantum potest: et id
quod non potest rectificari rema-
net in corpore: et moratur ibi. De-
mum natura ipsius per tempus
simul extra eicit et expellit. Mu-
lieres vero post partum si non
bene fuerint purificate: et ena-
cuata ab isto sanguine mens-
truali: multe species egritudinum
eis possunt superuenire: secun-
dum preparationem et natu-
ram vniuscuiusque: ex quibus
deficere possunt: et deficiunt
aliqui: et aliqui liberantur voluntate dei.
Embryo autem pro certo dicitur quod nutritur
ex bono sanguine puro et lauda-
bili. Sed quia pro certo dictum

Gal.

sanguis menstruus in matrice infunditur: et in corpore ipsi imbibitur: sicut vasa a liquoribus impositis imbibuntur eis et resudando exterius humectantur. Et quāvis vasa inuitreata longinquā sint ab infusione: et imbibitione liquorosorum: tamen videmus quod ex longitudine temporis recipiunt infectiones et imbibitionem a fermento postquam ibi factū fuerit et cōtinuatū tpe longo: ita q post multam abluitionem si posueris ibi pastam azimā fermentabitur absq fermento aliquo: qd nō fiet invase nouo: et hīc fecimate cōmisceatur aliquid modicū ex dicto sanguine in embuione: sed fortitudine matricis: et ex alio mīleo et bono nutrimento quod recepit non leditur dum permanet in matrice. Post exitū aut ipsius ab vtero nutritur infans et coadunatur calor naturalis in eo et augmentatur: et confortatur natura: et conatur digerere et subtiliare predictum humorem malū et nocuum: et ipsum exterius expellere: et hoc fit cū labore fortis: et angustia magna: et febre valida: atq graui. Sed ex substantia predictorū grossorū humorū fiunt variolae et morbilli q exeūt cū febre valida impetuosa et maligna: quoniam vides quod illi qui extrahunt butirum a lacte: et non faciūt illud nisi cum labore et pino atq forti valde: et motu laborioso atq graui. Quare credendū est quod in motu et expulsiōe variolarum et morbilli illud idem accidere debeat. Et iam in precedenti eorum curam rememoratus sum pro posse. Et causa quare de his hic feci mentionem fuit quia pauci

euadūt ab eis. Et quia semper euenire consueuerunt tempore epidimie facite ex corruptione aeris: vel causa aque putride vel corrupte: vel ex cibis malis et corruptis sumptis et comestis. Et etiam ad remouendū homines a mala opinione: quia credebāt quāplures q embrio nutrieretur in vtero matris a sanguine menstruo: quod falsū est: sicut determinauit: ita curam de eis superius ordinaui: ideo hic scribere praetermitto: nihilominus monitionē facio his in hoc loco. v3. q abstineāt omnino a rebus dulcibus et salis: et bibant aquā frigidā et purā: aut aquā ordei: et elongentur ab omni latrativo penit: donec egritudo fuerit in declinatione: et declinatione multū: quāvis aliqui medici hoc facere assuescāt. Si autem post alleviationem et declinationem egritudinis reliquiae aliquae remanere videantur in variolis vel morbillis: non erit malum ipsas euacuare cum medicinis lenitius habentibus propter atatem remouendi acuitatē materiei: sicut sunt tamaridi dissoluti in aqua: quia ipsas reliquias habent expellere et remouere tamen promatori partem indiges laborare cum istis. Et quia iam compleri quod determinare intendo in hoc loco: desisto in quiete confidens in domino.

Completus est liber theysseir alimudanar cum laude dei.

Liber

Incipit anti-
dotarium Abhomeronis abin-
zoar compositum.

Est

epitula anti-
dotarij ab
homeronis
anenzoar li-
bri sui they-
zit puenies
illis qui nō

didicerūt scientiā medicine de-
monstratiuā : et qui in practica
medicine minime sunt instructi:
et colliguntur in hoc loco vniuer-
saliter cure egritudinū cū siru-
pis et electuarijs et vinctiōibz.

Siru-
pis.

Sirupus conueniens
sanis. et cō-
seruat sanitatē cū adiutorio dei:
et cōfert causis promouētibz ar-
teticā. R. mirobalanorū citrino
rū: i. ndorū: capillozū vene. liqui-
ritie mundate: violarū. añ. 3. j.
corticis subtilis citri. scede. in
di. sandali: rosarū: seminis cucur-
bitarū mūdati. añ. 3. j. Iuinbe.
x. numero: squināti. 3. 5. agarici
aur. j. Quelibet medicina con-
quassetur per se: et postea oēs si-
mul ponant. in. xv. lib. seruētis
aque: preter mirabolanos et aga-
ricū: et bulliāt vsqz ad cōsumptio-
nem medietatis: et colentur. Et
in illa colatura ponatur lib. 5.
succu feniculi: demū habes mi-
robalanos et agaricum et pone
eos in aqua: et fac bullire vsqz
ad consumptionez medietatis.
et cola: et aggrega postea has co-
laturas quibz addes lib. vj.
zuccari: et fac bullire vsqz ad spis-
situdinem sirupi: et reponatur
in vase vitreo: vel optime vitrea

to. Sirupus enim iste cōfert do-
loribus capitis qui fiunt ex fu-
mositatibus malis: que ascen-
dunt a stomacho ad caput: et mol-
lificat corpus: et pronocat vrinā
et aperit opilationes corporis:
et confert etiam venenis malis
et remouet hoc iumentum male
aque.

Sirupus conferens Al
oppilatio-
nibus epatis et splenis: et debi-
litati epatis et stomachi: dissoluit
ventositates absqz calefactione
complexionis. R. semina melo-
nis citrulli et cucurbite mūda-
ta: et seminis scarole: et seminis
sparagi: mastitis: corticis subti-
lis citri: scede. idest solij indi-
ana. 3. j. sandali. rosarum: et se-
minis ipsius ana partes tres.
3. j. seminis cuscute aure. iij. al.
chefsdra. i. cicute: vel absinthij
parui. Iuinbe. x. numero: que
sunt conquassanda conquassen-
tur: et ponantur in. xx. lib. aque
feruentis per noctem vnam. et
mane bulliant vsqz ad consum-
ptionem medietatis: et colentur:
et in illa colatura addantur. an-
rei. ij. reubarb. et zuchari libras
ix. et lib. j. mellis: et iterū simul
ad ignem ponantur: et bulliant
vsqz ad spissitudinem sirupi. Et
bibatur de isto omni die cū sitit
cum aqua tepida.

Electuariū quod cō Ele-
fert sto- ma-
maco: et adiunat digestionem: riū
et est delectabile ad comedē-
dum. R. corticis citri elixati in
aqua mastitis: rose. ana. 3. vnaz
macis. 3. 5. darseni et est cinamo-
mum nigrum et odoriferū val-
de: aur. v. teratur quodlibet per
se: et cribelletur subtilissime: et
coniungantur simul: et cōficiā-
tur cum

tur cum sirupo de citonijis: et de
pomis dulcibus: quorum partes
sint equales: et fiat electuarium:
et reponatur in vase vitreato: de
quo comedere debet post cibum:
quonia confert valde. Et si sto-
macus preparatus est ad vomē-
dum causa mali humoris retē-
ti in ipso: aut causa debilitatis
ipsius: confert hoc aliud electua-
rium. R. electuarij cimarum vi-
tia tenerimarum lib. j. zuccari
rosacei lib. j. misce simul. Demū
R. macis: masticiis: corticis citri
subtilis añ. ʒ. j. que terēda sunt
tere: que sunt pistanda pistent:
et simul misce i mortario donec
optime incorporentur: et si vis
ipsum mollific: e: mollifica ipz
cum sirupo rosaceo recenti: et re-
pone in vase vitreo vel vitreato.
Dosis eius sint aure. v. Istud
enim confortat stomachū: remo-
uet vomitum: et confert debili-
tati stomachi: et omnibus specie-
bus eructationis.

Sirupus conferens
debilitati
visus et defectui ipsius. et omni-
bus speciebus squināne. Et de-
bilitatibus membrorum: et pro-
funditati somni: et quibus sali-
na in somnis effunditur: et illis
etiam qui cū exeunt a somno va-
na loquuntur et alienant. R. ru-
bee tinctoris: capillorum vene-
ris: oliuarde. i. polycarie acreuā
id est scolopendrie: camedreos:
mirabolanoz citrinorum: kebu-
lorum: et emblicorum: et belliri-
corum: sandali ana. j. ʒ. scēne: fe-
niculi: seminis masticiis: thu-
menti. i. sicadoz: añ. auz. iij. li-
quiritie mundate: florum nenu-
fariis. passularum de suria enu-
cleatarum: ana quartam partem
omnium supradictorum. Que

sunt conquassanda conquassen-
tur: et infundantur per noctem
vnam in libris. xl. aque fernen-
tis: et mane bulliant lento igne
vsq ad consumptionem medie-
tatis aque: et coentur: et in illa
colatura ponantur lib. x. zucca-
ri: et lib. iij. mellis: et decoquan-
tur ad spissitudinem: et reconde
in vase vitreato: de quo quali-
bet die bibantur. ʒ. ij. cum qua-
ter tāto aque calide: et confert cū
adiutorio dei.

Sirupus utilis scro-
fulis q̄ oriū Scro-
tur circa collum et sub ascellis: fulis.
et doloribus iuncturarum: et re-
monet dissolutionez reumatis.
R. yreos lib. j. squinanti: et pani-
cald. añ. ʒ. ij. al. quinque: masti-
cis. aur. v. Que sunt cōquassan-
da conquassentur: et ponantur
per noctem in. x. libris aque fer-
uentis: et mane bulliant ad len-
tum ignem vsq ad cōsumptio-
nem medietatis: et coletur: et in
illa colatura ponantur. ij. lib.
mellis: et. ij. zuccari: et simul bul-
liāt ad spissitudinē sirupi. Post
ea adde libram vnam fortis ace-
ti: et iterum decoquātur vsq ad
spissitudinem: et reponantur in
vase vitreato. Dosis ei⁹ sit quo-
libet mane. ʒ. ʒ. cum ter tanto
aque calide: et confert cum adiu-
torio dei.

Sirupus ad rancedi-
nem utilis Rau-
valde. R. succi caulium et succi cedis.
raphani: et rosarum odorifera-
rum ana lib. j. liquiritie munda-
te. ʒ. j. masticiis: aureos quatuor:
Que sunt conquassanda con-
quassentur: et infundantur per
noctem vnam preter succos in
libras quatuor feruentis aque:
et bulliāt vsq ad consumptionem
Abhomeron q

Antidotarium.

nein mediatis: et colentur: et mi-
sce cum predictis succis: et dissolue
cum istis lib. j. medulle castie-
stule: et decoquantur simul len-
to igne usque ad spissitudinem:
et bibantur de isto omni mane. 3. ij.
cum bis tanto aqua calida: lamben-
do successive et paulatim.

**Ele-
ctua-
rium.**

Electuarium quod
sumitur post cibum et adiuuat di-
gestionem. 3. ligni aloes: masti-
cis: corticis subtilis citri: anisi:
feniculi: et succi liquiritie ana.
3. j. masticis aur. v. quilibet pi-
stentur per se: et postea simul in-
gantur: et conficiantur cum ele-
ctuario pomorum: et dentur post
cibum: quia valet multum cum ad
intusio dei.

Electuarium etiam
conueniens predicte egrotudinis
confert valde cum adiutorio dei.
3. dragagasti: et succi liquiritie.
an. 3. iij. et pistentur: et bulliant
lento igne: cum libris. ij. succi ra-
phani: et. ij. lib. zuccari: et deco-
quantur ad spissitudinem: et fiat
loch.

Sirupus conferens tunc
si cum adin-
torio dei. 3. iuiube. sebesten: li-
quiritie mundate: semina rose:
seminis melois et cucurbitae an.
3. ij. masticis: et corticis citri. an.
aur. v. que sunt conquassanda
conquassentur: et infundantur
per noctem in. xiiij. li. feruen-
tis aque: mane vero bulliant le-
to igne usque ad consumptionem
medietatis: et colentur: et in illa
colatura ponantur lib. x. zuc-
ca. et. ij. lib. mell. decoquantur si-
militer usque ad spissitudinem: de quo

bibatur omni mane. a. ij. 3. usque
ad. iij. cum ter tanto aque calide: pil-
le. et confert cum adiutorio dei.

Pillule similiter confe-
rentes huic pas-
sioni. cum adiutorio dei. 3. suc-
ci liquiritie: et dragagan. peni-
diarum: et gumme arabice an. 3.
v. granorum pini: et amigdala-
rum dulcium. an. aur. iij. pisten-
tur quilibet per se: et que sunt cri-
bellanda cribellentur: et confice
cum sirupo rosaceo zuccari: et
bulliant postea aliquantulum
lento igne: et informentur ad
modum lupinorum: et tenean-
tur in ore die noctaque una post
aliam.

Sirupus aptus tortu-
re oris. 3. ru-
bee tinctoris: corticis citri: oli-
uarde: sequinati: asare baccha-
re: radices apij. an. 3. j. agarici: et
tauree minoris. ana. aur. v. con-
quassanda conquassentur: et in-
fundantur per noctem in lib. xiiij.
feruentis aque: Mane vero bul-
liant lento igne usque ad consum-
ptionem medietatis: et colentur
et in illa colatura ponantur siru-
pi corticis citri: et sirupi masti-
cis. an. lib. ij. et sirupi rosacei li.
j. decoquantur simul iterum usque
ad spissitudinem sirupi: de quo
bibatur omni mane. ab. 3. ij.
usque ad tres cum aqua cali-
da.

Electuarium quod
sumitur immediate post cibum:
conferens valde huic passioni.
3. electuarij corticis citri. et ele-
ctuarij de aniso. ana. lib. 5. ma-
sticis: et macis: et rubee tinctoris
an. aur. iij. puluerizetur iste spe

cies: et incorporentur cum predictis electuariis: et recipiantur de isto post cibum semper auri. v.

Sirupus aptus et conferens valde de spasmo sicco qui fit ex inanitione. R. liquiritie mundate li. ij. florum lingue bouine lib. 5. camomille: 3. j. seminis lini aur. ij. croci. aur. j. conquassentur que sunt conquassanda: et infundantur per noctem in lib. xij. fermentis aque. Mane autem bulliant lento igne: usque ad consumptionem medietatis: et coeantur: et in illa colatura ponatur lib. j. zuccari: et reponantur ad ignem: et bulliant lente usque ad spissitudinem: et propina ei ad bibendum indifferenter prout sibi placuerit.

Electuariū quod conuenit diuine passioni: et comeditur indifferenter qualibet hora sicut comeduntur fructus. R. amigdalorum excorticatarum lib. j. pistentur et conficiantur cum lib. vna electuarij pomorum: et cum 3. j. mastice puluerizati: incorporentur simul in mortario: et si vis ipsius mollicare: fac cum sirupo pomorum: et dosis eius sit ab. 3. j. usque ad. ij.

Sirupus optimus pro spasmus qui fit ex repletionem. In hac enim passione sicut dixi in libro incipiente dum est a flebotomia: et postea ei fiat sirupus iste. R. corticis citri seminis melonis mundate. macis ana. 3. j. mastice. 3. 5. conquassentur que sunt conquassanda. et infundantur in feruenti aqua per noctem: et mane bulliant usque ad consumptionem medietatis: et coeantur: et in illa colatura ponatur lib. j. zuccari: et reponantur ad ignem: et bulliant lente usque ad spissitudinem: et propina ei ad bibendum indifferenter prout sibi placuerit.

lianant usque ad consumptionem medietatis: et coeantur: et in illa colatura ponantur sirupi squinzabin: et sirupi corticis citri ana. lib. vj. et sirupi squinzabin lib. ij. et reponantur ad ignem lentum decoquendo ad spissitudinem: et propina ei quolibet mane a duabus uncis usque ad tres cum ter tanto aque tepide.

Electuariū conferens et comeditur valde dicte passioni: et comeditur indifferenter sicut comeduntur fructus. R. electuarij de aniso: electuarij corticis citri. ana. lib. j. alias sex. macis puluerizati. 3. j. incorporentur simul: et dosis eius sint aur. v.

Sirupus optimus conferens debilitati stomachi: et corruptioni appetitus. R. pulparum citiorum mundatorum: et cimarum vitis recentium et acetosarum ana. lib. 3. j. mastice: et seminis feniculi ana. 3. j. conquassentur conquassanda: et ponantur in quarta parte unius quintarii feruentis aque per noctem vixit et mane bulliant lento igne usque ad consumptionem medietatis: et coeantur. Ponendo de hac colatura partem octavam in quarta partis quintarii: et succi agreste ana. lib. j. reponantur omnia ad ignem: et coquantur usque ad spissitudinem: et da ei bibere omni mane. 3. ij. cum ter tanto aque calide.

Electuariū utile valde huic egritudine. R. limoncelloz excorticatoz: et inuoluat in pa
q ij

Antidotarium

sta: et ponatur in furno ita diu donec decoquatur sicut panis: deinde extrahatur: et mudent a semini-
b⁹: et pistentur fortiter cum zuc-
cero: ita ut super zuccharum: cui ad-
das: masticeis: et darseni. s. cina-
momi nigri odoriferi: et perfecti s³
quantitate receptionis: cui⁹ dosis
sint aut. iij. in omni hora s³ m⁹ qd
comeduntur fructus.

Sirupus p⁹ferens debi-
litati ep⁹is:
et ystericie: et corruptioni appeti-
tus: et sanitati impfecte. R⁹. s³ qui
nati: et spice nardi: seminis ma-
cedonici: et spice romane: et radi-
cis de sicade. i. cipari: passulaz
enucleatarum: liquiricie mundate
masticeis: oliuarde. i. pollicarie:
citrag. i. tap⁹se. an. aur. x. reubar-
bari recentis: croci. an. aut. ij. q⁹
sunt coquantanda coquantur: et
ponatur in. xiiij. lib. aque serue-
tis per noctem vna. Mane vero
bulliant usque ad consumptionem
medietatis: et colentur: et in illa
colatura ponantur zucchari lib.
vj. et mellis lib. j. et iterum bul-
liant usque ad spissitudinem len-
to igne: de quo bibat qualibet
die. an. ij. s³ usque ad. iij. cum ter tan-
to aque calide: et confert cum ad-
itorio dei.

Electuariū vtile val-
de p⁹di-
ctis causis. R⁹. lacte lignorum mun-
date: spice nardi: squinatu: ma-
sticeis: darseni: macis: gariofil.
an. s³. j. reubarbari recentis: et cro-
ci. an. aur. iij. rosarum ad pondus
omnium: pistentur quelibet per-
se: et cribellentur: et conficiantur cum
sirupo rosaceo: et sirupo pomorum
quorum partes sint equales: et
reponatur in vase vitreato: et da-
bis omni mane de isto ad come-
dendum. s. iij. aut. usque ad. v. Et ita

scis ex his que p⁹dixi: q⁹ qn epar
fuerit curatum: et sanatum sana-
tione integra. Digestio fiet: et erit
completa. Et cum digestio fuerit co-
pleta: liberabitur patiens ab ydro-
pisi et ystericia cum aditorio dei.
Et nosti etiam q⁹ debilitas ep⁹is
aut pcedit a mala complexionem
ipsius ep⁹is vel a mala comple-
xione aliorum membrorum. Et
scias iterum q⁹ male complexionem
simplices vel compositae sunt et ac-
cidere possunt et a causis intrin-
secis et extrinsecis. Et scias sicut q⁹
qn homines viuunt inordinate
in cibis et potibus: destruis epar:
et inde pueniunt ad ydropisim
propter defectum caloris innati.
Et satis est etiam manifestum: q⁹
ille qui est assuetus celebrare mi-
nutionem: et dimittit illas: inde
potest ad ydropisim peruenire.
Et similiter accidit mulieribus ex
retentione menstruum: et vi-
ris ex retentione emorroidarum.
Quare dico q⁹ sirupus p⁹dictus:
et istud electarium p⁹scriptum
confert multum omnibus spe-
ciebus ydropisis. Sed quia in-
teritio mea est abbreviare sermo-
nem: ideo pono curas vniuersa-
les: quia particulariter tractan-
do non possem breuitatem serua-
re: quam intendo: quare particu-
laris discretionis medici p⁹mitto
Tamen cum tu medicaris ypo-
sarcam: iunge in sirupis vel ele-
ctuariis: ea que habeant prouo-
care urinam: considerando sem-
per in istis et alijs egritudinibus
que sunt consideranda. Prouo-
cantia autem urinam sunt hec:
semina cucumeris sarraceni: et
melonis: et citrulli: et feniculi: et
succus etiam istorum: radix apij:
et eius succus: radix petroselli-
ni: et eius succus: charcass alba et

canthar. i. cameleonta et ipsi^o ra-
dir. Omnia autem ista possunt
ppinari cruda: vel cocta: sed co-
cta non inducunt dolorem sto-
maco: et p^o sunt cū adiutorio dei.

Sirupus p^oferēs dolo-
ribus sple-
nis: et remouet illos: et subtiliat
ipsum potenter. R. squinanti-
spice: eupatorij: se. feniculi: radi-
cis de tarsea. i. tamaricis: acre-
uam. i. scolopendrie: apij: rubee
tinctoris: curram halani: floris
camomille: passularum enuclea-
tarum: fr. i. valeriane: men. ana.
3. j. y^o eos partes tres. 3. j. radi-
cis caparis: et radice cedri. añ.
aur. ij. mastice aur. 5. conq^oas-
sa que sunt conq^oassanda et in-
fundantur per noctem vnam in
xxx. lib. aque feruentis: et bul-
liant vsq^o ad consumptionē me-
dietatis lento igne: et colentur:
et in illa colatura. adde lib. iij.
zucc. et mellis lib. j. et aceri lib.
iij. et iterūz bulliant lento igne
vsq^o ad spissitudinem: de quo bi-
bantur omni mane. 3. iij. cum
aqua calida. Et canendum est
omnino ne coquatur sirupus
iste in vase ereo: nisi stannato
optime: quoniam si fieret ina-
gnum posset inde consequi no-
cumentum.

Electuariū vtile pre-
dicti cau-
sis. R. fumen: radice taffe. ta-
maricis: acreuam: eupatorij: pas-
sularum enucleatarū: cro. añ. 3.
j. rubee tinctoris: mastice. añ. 3.
5. radice caparis. aur. iij. pisten-
tur et cribellent^r subtil^r quelibet
p^o se: et p^oficiant^r cū sirupo squinza-
bin de zucaro. Et dosis ei^o sit.
a. iij. aur. vsq^o ad. v.

Sirupus p^oferēs opi-
lationi: et

dolorib^o ypocundrior. R. kar-
scainna lib. j. liquiritie munda-
te. 3. viij. camomille y^o eos. ana.
3. iij. nanocha: et est ameos: dan-
ci. añ. 3. ij. que sunt conq^oassan-
da cōq^oassentur: et infundantur
p^o noctem in. xxx. lib. aque fernē-
tis. mane vero bulliāt lēto igne
vsq^o ad cōsumptionem medietatis:
et colentur: et in illa colatura
addantur lib. vij. zucari: et mel-
lis tantūdem: et lib. iij. decoctio-
nis camomille: et iterūz bulliāt
simul lento igne vsq^o ad spissi-
tudinem: dosis eius sit ab. 3. ij.
vsq^o ad. iij. cu^oz quater tāto aque
tepide.

Electuariū cōferens
p^odictis
causis: et comeditur indifferen-
ter: sicut comeduntur fruct^o. R.
mareanzus: et est maiorana: na-
hanna. i. mente. añ. 3. iij. corti-
cis citri: hasce et atan. ana. 3. ij.
mastice: et camomille. ana. 3. j.
succu liquiritie. 3. 5. gariofilorum
quartam partem. 3. j. pistentur:
et cribellentur quelibet per se.
Quibus addatur aur. j. puri et
optimi balsami: et conficiantur
cum sirupo de cortibus citri et re-
ponatur in vase vitreato: cuius
dosis sit ab aur. iij. vsq^o ad. v.

Sirupus conferens
sincopi: et Sina-
copi.
omni debilitati cordis. R. sete
combuste lib. j. succu buglosse: et
liquiritie munda. ana. lib. 5.
mente et gariofilorum: et basili-
conis: et maiorane. ana. 3. j. ma-
stice: et cortice citri. ana. 3. 5.
Que sunt conq^oassanda con-
q^oassentur: et infundantur in
xxv. lib. feruentis aque per no-
ctem vnam. Mane vero bulliāt
lento igne vsq^o ad consumptio-
nem medietatis: et colentur: in
a iij

Antidotarium.

enius colatura ponantur lib. x. succi pomorum dulcium. et lib. x. zuccari: riterum simul bulliāt vsq; ad spissitudinem: cuius dos sis sit omni mane ab. ʒ. iij. vsq; ad. iij. cum tquater tanto aque calide: pficiet cū adiutorio dei.

Electuariū valde vti le predi-
ctis causis. R. ligni aloes. anr. iij. corticis citri. ʒ. j. pistentur et cribellentur subtiliter: et conficiantur cum sirupo pomorum dulcium facto cum zuccaro: et propina ad comedendum: q; si patiens habuerit tremorem cordis causa flebotomie: erit perfectum.

Sirupus cōferēs val
de sputo sã
guinis qui prouenit a pectore:
vel pulmone: primo in hac pas-
sione celebrāda est minutio ba-
silice dextri brachij: et postea de-
tur de isto sirupo omni die ab
ʒ. iij. vsq; ad. iij. enj bis tãto aq;
R. corticis auellandarum que cir-
cundant nucleos acacie caude
equine. ana. ʒ. j. rosarum: et semi-
nis florum granatorum. ana. ʒ.
ʒ. sumac: et masticis. ana. anr.
iij. conqussentur que sunt con-
quassanda: et ponantur in. x. li-
bras. feruentis aque per noctē:
in mane vero bulliant vsq; ad
consumptionem medietatis: et
pone in hac colatura lib. iij. suc-
ci plantaginis: et lib. viij. sirupi
rosacei et reponantur ad ignem
decoquendo, ad spissitudinem:
et repone eum in vase vitreato.
Cuius dos sis sit quolibet mane
ʒ. iij. cum bis tanto aque tepi-
de. Et caueat sibi a vociferatio-
ne: et clamatione: et ab ira: et ab
omni motu passione anime: s;

requeat suauiter in camera sua
super lectum suum: et non come-
dat carnes omīno: sed comedat
panem bene fermentatum cum
zuccaro rosaceo.

Nacbazon qđ con
fert istis ch

causis: et comeditur ad modum
fructus. R. corticis auellandarū:
cimariū vitis seminis zerasce-
ris: idest seminis scariole. ana.
ʒ. j. mumie. anr. iij. pistet quod-
libet per se: et cribellentur subti-
liter: et congregentur simul: et
conficiantur cum sirupo rosa-
ceo de zuccaro rationabiliter fa-
cto: et de isto sumatur indifferen-
ter pluries in die: sicut recipiun-
tur fructus a. iij. aur. vsq; ad. v.
Quod si consolidabitur vulnus
et remouetur tussis: liberabitur
infirmus integre et perfecte. Si
autem tussis permanet: et val-
nus non consolidatur. Tunc in-
curatio. Maius aliter est ince-
dendum. videlicet quia curan-
dus est cum rebus temperatis:
habentibus proprietatem abster-
gendi: mundificandi: et desiccā-
di absq; acumine: et cum hoc ha-
beant aliquam proprietatem re-
soluendi. Cognoscendo q; ex le-
ui causa hec passio incidit.

Et huic cause cōfert va-
hoc medicamen. R. anis
rum amararum: quia sunt. cam
les valde in hoc casu. camomil-
le anthere: succi liquiritie ana.
ʒ. j. corticis citri. ʒ. j. fisticis. semi-
nis lini. an. ʒ. j. pistent quolibet
per se: et q; sunt cribellanda cribel-
lentur: reliqua pistent: et misceā-
tur oia cum sirupo scari. mixtio-
ne dura. Et de hoc electuari-
cipiat anr. iij. omni die
Et regere eum pane opti

mētato cum pullis: et gallinis: vel cū carnibus edi lactantis preparatis in tassea alba et similibus. Si vero sanies a pectore pcesserit leniter cū adiutorio dei poterit liberari predictis curacionib⁹. Qd si a pulmone emanauerit: tūc aliter est curandus. vcz preparando se omnibus modis ad hanc curam exercendam que est nobilis et maximi iuuamenti. Accipe ergo peciā bolli cōmunis cū quo tingit: et pūce eaz in ignē: et dimittat tandiu donec fortissime igniatur: et postea infundat in aqua rosacea in vase cooperto ad modū embotij: et recipiat per fistulam vel cānā fumū: et pos a longe: et patiens a longe debet fumū per os trahere multoties qz sic agēdo a p̄dicta passiōe poterit liberari. Et iaz cognita est manifestissime: et approbata hec cūtra: quoniam pater meus ipaz fecit regi de andellus: qui ide cognouit ex ea certissimum iuuamētū. Et abstineat patiens ab omnibus carnib⁹: p̄terq̄ a pullis gallinaceis: et gallinis preparatis in tassea alba vel viridi cum pane bene fermētato: elon d. i. do se ab oib⁹ alijs reb⁹. Sz co. i. pane cū zucca. rosaceo p̄t. i. qz hoc vtilissimū est valde huic passiōi.

len-
is.

Sirupus coferēs valde plenresifacite in pectore: vel pulmone. In primis fiat slobotomia i op̄posita pte ap̄atis: et fit de cefalica: et postea propinet ei de isto sirupo. R. chariscamine: et camomille liquiri: mūdare: acrenā. i. scolopendrie. añ. añ. x. seminis melor. s et hopnep. i. iniube.

añ. añ. v. radices apij: et de rari neg. i. feniculi. añ. añ. ij. conq̄sentur quelibet p se: et in nocte ponant in. xij. lib. feruentis aq̄: mane vero bulliant lento igne vsq̄ ad consumptionem medietatis: deinde fortiter expriment do colent: et in illa colatura ponantur. v. lib. zuccari: et. ij. lib. aq̄ rosacee: et bulliant simul vsq̄ ad spissitudinē sirupi: et sumantur de isto quolibet mane. 3. ij. cum 3. ij. aq̄ tepide. Et cib⁹ ei⁹ sit panis ablutus cū aq̄s q̄nq̄: et de isto comedat. 3. j. vel plus: p̄nt tibi videbit: et elonget ab omnibus speciebus carnū. Et cū hoc regimine deo dante resoluetur ap̄a tali mō p̄ueniet ad sanitatē als q̄ nō pueniet ad saniē.

Pillule ad tenendum die noctq̄ in ore: et id qd resoluit paulatine deglutiatur. R. liquiritie mūdare: et se. melonis et cucumeris mundatarum. ana. añ. x. pistetur quelibet per se: et incorporantur cum sirupo violaceo liquide: et ponantur ad lentum ignem: et bulliant donec inspissentur: et fiat pillule similes granis lupinorū: et teneant in ore die noctq̄: deglutiendo quod resoluitur vt dictum est: et conferant cum adiutorio dei. Quod si non contulerint: eo quod ap̄a conuersum est ad saniem: necesse est tibi aliam curam facere: et est hec. R. liquiritie lib. ij. p̄eos paniculd: violarum et iniube. añ. 3. j. sandali et rose. añ. ij. quartas. 3. j. passularū enucleataz. 3. s. que sunt pistanda pistent: et infundant i lib. ij. aq̄ feruentis per noctē vnaz: mane vero bulliat lento igne vsq̄ ad

Alia
cura.

q. iij

Antidotarium.

consumptionē medietatis et colent: et in illa colatura ponant. xv. lib. mellis et lib. ij. zuccari: et bulliāt vsq; ad spissitudinem: et dentur de isto patiēti quolibet mane. ʒ. ij. cū ter tāto aque tepide. Et cib⁹ eius sit tassea ex pulvis parnis: vel perdicibus parnis: recipiēdo tantum brodiū: et non carnes. Et q̄ritas cibi sit quarta pars eius: quod consueuerat comedere in sanitate ei⁹.

Pillule conueniētes in hoc casu. ʔ. se. lini assati: liquiritie. añ. ʒ. i. pistetur iste due res quelibet p se: et madefacias cum sirupo pomorum dulcium: et fiant pillule ad modū lupinorū: et teneantur ore donec liquefcat successive die noctuq;.

Sirupus conferens soloni venteris: et liēterie. ʔ. foliorū mirte et florum eiusdē. añ. ʒ. ij. se. malorū granatorum: qđ reperit in medio floris malorū granatorū: et coralli albi. ana. ʒ. j. mastice: et florū sticados. añ. ʒ. ʃ. que sunt conquassanda cōquassentur: et infundantur per noctem in. xv. lib. aque feruentis: mane vero bulliant vsq; ad consumptionē medietatis lēto igne: et colent: et in ista colatura ponantur de sirupo masticino: et de sirupo siccarum rosarum. ana. ʒ. iij. et iterum simul bulliant vsq; ad decoctionem sirupi. Et regimē ei⁹ sint perdicēs valde decocte scilicet vsq; ad dissolutionem suarum carniū: et postmodum cōdiantur in tassea: et propinētur ad comedendum. Et suspendatur ad collum patientis smaragdus qui descendat super stomachum: qm̄ confert valde.

Machazō quod est cōferēs valde in hac passione. ʔ. canis de equine: floz granatorū: floz mirte: et mastice. añ. ʒ. j. foliorū mirte: et se. lini. añ. añ. v. q̄libet pistentur per se. ppter grossitudinē substātie ipsarū: et cribellentur subtilit: et conficiantur cum sirupo mirtelle: et sirupo liquiritie. Et dosis ei⁹ sit quolibet mane et sero. añ. iij. aureis vsq; ad. v.

Sirupus conferens valde constipationi ventris. ʔ. se. kartami: mirabolanzorum citrinorū: violarum et liquiritie. ana. ʒ. ʃ. alias vnā. mēte. ʒ. ʃ. mastice et zaraui. i. aristologie. añ. añ. xl. pistentur quelibet per se et ponant in lib. fernēns aq et bulliant lēto igne vsq; ad consumptionem medietatis: et colent: et in ista colatura ponatur tantūdem zuccari: et bulliant iterū vsq; ad spissitudinē sirupi et detur de isto quolibet mane ieiunio stomacho. ʒ. iij. cū. ix. ʒ. aq tepide. Et regem eum regimine lenitino: sicut sunt carnes castratine: et edorum lactentium: elixere cum oleribus mollibus et lenitinis: quoniam confert cum adiutorio dei.

Sirupus cōferens in retentione vrinę. ʔ. seminis citruli cucumeris: melōis: et cucurbite mūdatarum. añ. ʒ. j. dauci: et radicis apij: et feniculi. añ. q̄rtā ptē. ʒ. j. cōquassent q̄libet p se: et ponant in. xx. lib. aq feruentis: et bulliāt vsq; ad consumptionem medietatis: et colet: et in ipsa colatura ponantur zuccari lib. vj. et mellis lib. j. et iterum bulliāt vsq; ad spissitudinem sirupi: et

Liēterie.
rys.

propinet de isto quolibet mane. 3. ij. cum. 3. viij. aque calide.

Electuariuz ^{valde} ^{utile} huic passioni. R. corticis melonis: et seminum communium: et mastice. ana. aur. x. pastinace masculine: scorpionum adustum: lapidis iudaici: et lapidis spongie. an. aur. v. q̄libet terantur per se: et cōficiantur cum sirupo sarifragie de quo dentur omni mane. aur. ij. cum supra dicto sirupo. Sciendo qd̄ istud electuarium non solum confert in retentione vrine simpliciter: verum etiam quando est causa lapidis: quoniam ipsum frangit: et educit illum cum vrina. Et inungatur cū pinguedine cati quia confert valde. Et cōfectio etiā sagenee et terbetine de q̄libet q̄stitas vnius castanee: si recipiatur cū aqua zuccari: puocat vrinam et lapidē frāgit: maxime si inūgatur: renes. pectē. et ylia: cum predicta pinguedine cati.

Sirupus ^{utilis} ^{valde} ^{de exco} ^{rioni} vesice: et scabiei. R. corticis subtilis granorum pini: et est illa que est inter testā durā et grana munda alba ipsorum liquiritie mundate: et rosarum. an. 3. j. pistētur quelibet per se. et infundantur per noctem in lib. xij. aq̄ feruentis: et in mane bulliant vsq̄ ad consumptionē medietatis: et colentur fortiter exprimendo: et illa colatura ponantur lib. ij. sirupi de bisshalfasū: et iterum bulliant lento igne vsq̄ ad decoctionem sirupi: et propinetur de isto omni mane a. ij. 3. vsq̄ ad tres: cū ter tanto aque tepide ad bibēdū.

Electuariū ^{utile} ^{valde} ^{de i hoc} casu. R. corticis subtilis pinorū predicti. 3. j. mastice et seminis sicandos. an. quatuor partes. 3. j. terantur quelibet per se: et cōficiantur cum zuccaro rosaceo: et si videretur spissum nimis: addatur aliquid de sirupo rosaceo facto ex rosis siccis: de quo omni mane det̄ circiter. 3. ij.

Sirupus ^{optimus} ^{cō} ^{Emor} ^{ferens} ^{tra} ^{roide.} fluxū sanguinis emorroidarū R. androziri. 3. ij. foliorum mirte: et balanliarum: et limature ferri. an. 3. j. liquiritie mundate ad pondus omnium: pistentur quelibet per se: et infundant̄ p noctem in. xviij. lib. aq̄ feruentis absq̄ limatura ferro ferri bulliāt vsq̄ ad consumptionem medietatis: limatura vero ferri ponatur in duas lib. aceti. predicta autē decoctio coletur: et in illa colatura ponantur lib. xij. zuccari: et li. j. mellis: et simul coquantur ad spissitudinem. Et cū fuerit prope finem decoctionis: extrahatur limatura ab aceto et ponatur in dicto sirupo et decoquatur vsq̄ ad complementū decoctionis: deinde coletur: de quo detur patiēti omni mane. 3. media cum aqua calida.

Electuariuz ^{valde} ^{utile} ^{i hoc} casu. R. succi liquiritie. 3. v. androziri. 3. v. et. 5. limature ferri ter madefacto in aceto: q̄libet vice per noctem vniā et exiccate. 3. 5. terantur quelibet per se: et cribellentur subtiliter: et cōficiantur cū sirupo optimi mellis decocti vsq̄ ad spissitudinē: et dentur patiēti quolibet mane ieiuno aur. iij.

Antidotarium.

Sirupus optim⁹ cō
ferens do-
loribus spine: et his. similib⁹ &c.
yzcos: lahada: hazarō. i. asara
baccara: eupatorij: quod arabi-
ce dicitur gessesh panicald: ca-
moinille: achil: amalech. i. mel-
liloti. añ. 3. j. acharō: ⁊ fodesghē-
di: ⁊ campestres. añ. 3. 5. ⁊ est po-
lium montanum et cāpestre: li-
quiricie mūdate: ad pond⁹ om-
nium: mastice ⁊ croci. añ. quar-
tā partē. 3. j. pistentur que sunt
pistanda: ⁊ infundantur in. xj.
lib. fernētis aque: ⁊ lib. ij. aceti.
Mane vero ponatur ad lentuz
ignem: ⁊ bulliant vsq; ad con-
sumptionem medietatis: et co-
lentur: ⁊ in illa colatura addan-
tur lib. viij. mellis: ⁊ zuccari lib.
et iterum bulliant simul vsq; ad
spissitudinē syrupi: et deē quoli-
bet mane. a. ij. 3. vsq; ad. ij. et. 5.
cū ter tātō aque calide.

Electuariuz ^{opti-}
mum
conferēs valde in hoc casu. R.
jansir: 2 scemegalbotin: 2 babo
neg. i. camomille. añ. 3. j. succi li
quiricie: gariofoli: 2 migdalarū
mandatarum: et pinearū mun
datarum. añ. 3. 5. terantur queli
bet per se: et cribellentur: et con
ficiantur cum sirupo squinza
bin: et que non possunt pistari
dissoluantur cum isto eodēz si
rupo: et simul conficiantur: 2 p
pinetur de isto patienti ab aūf.
ij. vsq; ad. ij. et. 5. q̄libet mane.

Sirupus conferens
valde do-
louribus ypocūdriozum qui ve-
niunt ex flegmate subtili: quia
sunt quasi intollerabiles: et euz
creditur esse in fine nōduz sunt
in principio. Et propter hoc est
necesse medicum esse valde sol-

licitum in prouidēdo circa hoc:
q: nō solum fit ex predictis huius
moribus: verū etiam ex vaporibus
sen ventositate: quare resolu-
tina sunt ponenda in hoc ca-
su. fiat ergo sirupus iste qui cō-
fert valde in hac passiōe. R. flo-
rū camomille: alchil: almelech
idest mellilori: et corticis citri: se-
niculi. añ. ʒ. ʒ. squinātū: chescu-
tha añ. ʒ. iij. seminis melonis
ex corticatu: ad pondus oīm: con-
quassentur omnia et ponantur
in. xx. lib. aque feruentis per no-
ctemynam: mane vero bulliant
vsq; ad consumptionem medie
tatis: et colentur: et in illa cola-
tura addantur libe. x. mellis
mundi spumati: et bulliant vsq;
ad consumptionem decoctiōis:
et propinentur omni mane iei-
iuno stomacho. ʒ. ij. cum ter tā-
to aque tepide. Et regatur cum
turturibus et anib; paruis ne-
moris in tassea.

Machabzō cōferena
huic cau
se. R. granorum pini mundato
rū. ʒ. v. anellanaz mūdatarum
ʒ. ij. succi liquiricie: masticia: ga
riofilorum: et feniculi. añ. aur.
iij. terantur quelibet per se: et
cribellentur: et conficiantur cū
sirupo de corticib⁹ citri optimo:
et dent̃ omni mane. aurei. v. cū
aqua calida.

Sirupus optim⁹ cō= feb=
ferēs cole= b⁹ =
ricis febribus. ℞. capillorū ve= leris
neris: seminis melonis: ⁊ cucu= meris: sandali: et eupatoriū. añ.
ʒ. i. florum nenularis: et vio= larum. ana. ʒ. ʒ. ʒ. masticis aur. ʒ. ʒ.
que sunt conqussanda con= quassentur: ⁊ infundant in lib. ʒ. ʒ. feruentis aque per noctem
vnam. Mane autez bulliāt len=

in igne usque ad consumptionem
medietatis: et colentur: et in illa
colatura ponantur lib. v. zuc-
cari: et lib. j. acetum: et mane: et tama-
rindi. ana. ʒ. iij. et decoquantur
usque ad spissitudinem sirupi: de
quo omni mane dentur. ʒ. ij. cum.
viij. ʒ. aque. Et regimen eius sit aqua
ordei infrigidata: et abstineat se
a rebus dulcibus. Et si conque-
retur patiens de siti: infrigide-
tur a qua ordei cum nix: vel po-
nendo eam in puteo: et propine-
tur ad bibendum.

Sirupus

conferens si-
noche. fiat
primo stomia euacuando de san-
guine quasi ad sincopim: post-
ea propinetur de isto sirupo. Re-
florum nenufaris: et violarum:
scandali. ana. ʒ. j. pistentur san-
dali: et ponantur omnia in. vi. libris
feruentis aque per noctem unam.
Mane vero bulliant usque ad con-
sumptionem medietatis: et colen-
tur: et in illa colatura addat lib.
j. aque cucumeris sarracenici: quod
dicitur arabice dulla: et lib. ij.
zuccari que bulliant simul ad
spissitudinem sirupi de quo datur
patienti omni mane. ʒ. ʒ. cum quin-
quies tantum aque: et ʒ. j. agresti.
Et iste sirupus valet: non solum
sinoche. verum etiam omnibus
febris colicis. Regimen autem
istorum sit aqua ordei infrigida-
ta in puteo: et mica panis plies
abluta cum aqua decoctionis
cucumeris sarracenici: et citruli.
addendo aliquid acetum: et infri-
gidetur in puteo: et de ista mica
sic preparata. dentur. ʒ. ij. Cogno-
scendo quod si dederis vel propi-
naueris patienti sinocham ali-
qua calida actu: inde non modi-
cum recipiet nocementum: quia nu-
quam erit quietus. quare ei om-

nia infrigidata in puteo vel in
nix exhibenda sunt. febris
autem compositis loqui ad pre-
sens pretermitto: eo quod non
conuenit huic tractatui de singu-
lis particulis determinare. Sed
compositionem siruporum face-
re poteris prout cognoueris con-
uenire ipsarum compositioni-
bus.

Sirupus

utilis febribus
stati-

cis. Re. yreos: et radices apij: et ra-
dicis dauci: nanogeha: et chassce
ana. an. x. centauree minoris: et
zahada: ana. an. iij. conquas-
sentur que sunt conquassanda:
et ponantur in. xij. libris feruen-
tis aque per noctem unam. Ma-
ne vero bulliant lento igne usque
ad consumptionem medietatis:
et colentur: et in illa colatura po-
nantur mellis et zuccari. ana.
lib. iij. et decoquantur usque ad spissi-
tudinem: de quo datur patienti
omni mane. ʒ. ʒ. cum. ʒ. ix. aque
tepide. Et regimen eius sit pa-
nis optime fermentatus infu-
sus in iure pullorem vel perdi-
cum: aut turturum perfecte deco-
ctorum. Et quando sitit datur ei
de sirupo. ʒ. ʒ. cum. ʒ. vi. aque ad
bibendum: et erit quietus domi-
no concedente.

flati-
cis fe-
bris

Electuarium

ap-
tuz

huic iterationi et cause. Re. corticem
citri decoctorum in aqua tadm donec
ablata sit amaritudo ab eis: et
pistent optime donec dissoluantur
ad modum electuarij addendo pan-
latine de zuccaro albo et duro:
semper pistando: et incorporando
simul: ita quod sit plus quam in
duplo de zuccaro: et de isto ele-
ctuario idifferenter recipiant omni
hora an. iij. ad modum fructus.

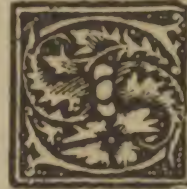
Antidotarium

Sirupus cōferens febribus melancolicis. R. florū ligue bouine. vios. añ. ʒ. ij. florum camomille. radices tamaricis. añ. ʒ. i. iube. ʒ. iij. seminis melonis. ʒ. ʒ. radices cappis q̄rtaz p̄tē. ʒ. ʒ. masticis aur. ʒ. Conquassentur oīa hec: et infundantur in. xviij. lib. aque fermentis. mane vero bulliant lento igne vsq; ad consumptionem medietatis: et colatur: et in illa colatura ponantur mellis: zucari: succi pomorum: et succi granatorum dulcium. añ. lib. iij. et reponant ad ignem lentum: et bulliant vsq; spissitudinem: de quo propinentur omni mane. ʒ. ij. cum aqua tepida. Et regimen eius sit panis bene fermentatus cum tassea alba vel viridi: dimittendo oīa acetosa.

Electuarium apertum et conferens valde in hoc casu. quod comedi debet indifferēter sicut fructus. R. electuarij pomorum lib. i. cui addeas florum camomille. et masticis añ. exagia. iij. succi liquiritie. ʒ. ij. terantur quelibet per se: et incorporentur cū electuario p̄dicto: de q̄ propinetur ad modū fructus oī mane añ. iij. vsq; ad vj. añ. ¶ Cognoscendo q̄ febris colica q̄n est extra vasa: fit cum rigore magno: et intēso calore: donec euaporetur: et recedit calor: et post recessu vire manere sicut sanus: et sic i circuit vadit: et receditu de tertio in tertium diem donec consumitur: et resoluitur humor: et sanus inde efficitur. ¶ Sed illa que est intra vasa omnino efficitur sine rigore: sed est cum inquietudine: et angustia valida: et intenso la-

bore: v̄l calore vsq; ad finem. ¶ Eibus autem que fit ex melia naturali. videlicet ex fece sanguinis: cuz est intra vasa: est habēs paroxismos: tamen sine rigore: et nō remanet mundus: neq; sicut sanus: nec recedit pro maiori parte absq; beneficio et consilio perfecti medici.

¶ Curationes podagricorum:

Cire debes quod aliqua podagra est que fit ex humore acutissimo: et aliqua que fit ex humore non tam acuto: et quedā que fit ex stāte: et aliqua que fit ex melia. Et siō mia est cura gñalis cōferēsoib⁹ suis spēbus. spātr q̄n patiens fuerit super repletus. Attēde quod si fuerit ex acuitate humorū: ponere debes super pedes epithima factum ex flore: camomille et rosarū et farine ordeī. añ: partes equales pistētur que sunt pistāda: et cribellentur: et conficiantur cum aqua rosacea: et superponatur pedibus. Si vero dicta podagra fuerit ex stāte pone desuper emplm scm ex farina ordeī: et cinere cipressi: quarum partes sint equales madefactū cuz aqua tepida: et supponatur: qm cōfert valde: et nō solū pedib⁹: verum etiam: qm tumor fit in cruribus: manibus: et pedibus cum mollicie: ita quod cedit degito quando premititur. Cum autem podagra fit ex melia ponatur super p̄des eorum. hec. De coquantur oua cum corticibus suis in aqua vsq; ad duriciem perfectam: et accipe vitella eorū: et tātundem florum camomille: et farine ordeī. et fiat emplm cuz aqua tepida: et superponatur.

Cu
gñ

Sirupus

conferens
 a= podagre. R. floris camomille:
 i= squinanti: spice nardi: yreos: fe-
 minis melonis: et panicald: et
 est spes yringoz: añ. 3. j. cōquaf
 sent que sunt cōquassanda: et in
 fundantur p noctē. j. in. xx. lib.
 aque feruentis: mane vero bul-
 liant vsq ad cōsumptionē me-
 dietatis: et colent: et in illa cola-
 tura addant lib. v. mellis: et lib.
 j. zuccari et lib. j. oximellis: et ite-
 rum bulliant vsq ad spissitudi-
 nem: de quo dent omni mane.
 3. ij. cū ter tāto aque tepide: et li-
 i= berabit cū adiutorio dei. Regi-
 1. mē autē eius sit panis bene fer-
 mētatus cū anibus parnis ne-
 moris pparatis in tassea: vel in
 patellis: aut assatis in vern. Et
 inungat locus cū oleo rosaceo:
 et anetino: et camomillino: et pin-
 guedine anatis: et oleo de iase-
 mino: quoruz partes sunt equa-
 les. Et cōfert cū adiutorio dei.
 Et sufficit ad presens cum lau-
 de dei.

¶ Tractat⁹ rabi moisi abēmai-
 mon quem soldano babilonie
 transmisit.

Ostēp ad manus
 mirami fuitoris
 moysi israeliti cor-
 dubini precepit
 picipis ac hono-
 rati regis perue-
 nit: cui de⁹ gloriosus honores
 suos augmentare: atqz crescere
 dignetur: qui mihi transmisit
 p quēdā suū nūciū. s. vt sibi scri-
 bere deberē regimē tale: cui se-
 cure et absqz dubitatiōe aliqua
 possit adherere: de curis egritu-
 dinū q nouiter ipsi meo dño su-
 pernenerūt: cui de⁹ digne i pas
 et omnes alias egritudines ab

ipso elongare: et sanitatem per-
 sectam cū eodem tpe vite sue p-
 manere. Mihi quidem rememo-
 ranit dictus nūtiū q dñs me⁹
 reuerendus cōqueritur de dari-
 cia et stipticitate sue nature: in-
 tantum q non potest assellare:
 nisi cū studio valido: duricia et
 labore. Et q innouata est eidez
 melencolia: et cogitationes ma-
 le: et q appetit esse solitarius: et
 timet mori. et dixit mihi iterum
 prenominatus nuntius q debi-
 litatus est stomachus eius tali-
 ter quod cibus corumpitur in
 eodem absqz perfecta et comple-
 ta digestionē. Quare super his
 quatuor ordinavi tractatus.

¶ Tractatus primus de regi-
 mine sanitatis omnium homi-
 num sub breuiloquio compila-
 tus. ¶ Secundus de regimine
 egrotantium quando non pos-
 sunt medicum reperire: vel non
 inueniunt perfectum et doctri-
 natum. ¶ Tertius de regimine
 dñi et eoz accidentib⁹ prout mi-
 hi per suū significauit nuntius.
 ¶ Quartus est cap. gñale cōue-
 niens atqz vtile sanis et egris oī-
 bus temporibus et locis.

¶ Non impropere
 tur mihi ab aliq-
 bus si aliquid di-
 cturus suz in hoc
 tractatu de his q
 in alijs tractatib⁹
 et locis rememorauit: eo q quili-
 bet tractatus sit secundum exi-
 gentiam et requisitionem que-
 rentis: aut secundum intentio-
 nē efficientis: et super hoc a deo
 excelso et glorioso implozo auxi-
 lium et iuuamen.

¶ Tractatus primus de regimi-
 ne sanitatis omnium hoīm com-
 pendio et breuitate.

Antidotarium

Letatio nostra in hoc tractatu ē: rememorare vias leues atq; faciles ad memorie recommendationez. Et exercere hec que dicturus sum erit magne utilitatis atq; prefectus in conseruationem sanitatis. Et hic tractatus est sū sententiam magnorum medicorū. Dicit hyppocras qđ conseruatio sanitatis existit in elongando se a multa repletionē: et a superfluo labore. vide ergo quomodo posuit hyppocras conseruationē sanitatis in istis duabus vijs. vj. vt quilibet se abstinēat a supflua et nimia repletionē: et etiam a tali excessu exercitij et laboris quod possit cibum corrumpere: et digestionem impedire: quoniam quando aliquis tantum comedit aut bibit quod satiatur superflue: ex necessitate sequitur inde extensio. Et scitū est quod quodlibet membrum quando extenditur ultra debitum soluitur ipsius unitas: et inde debilitatur virtus eius. Quare cum stomachus in tali dispositione existit: debilitatur virtus eius in tantū qđ nullo modo perfectam potest digestionē exercere: et accidit dolor in eo: et debilitas motus ipsius: et maxime cum potat aquam multam post repletionem. vnde impossibile est quin accadat ei vna ex istis reb⁹. vj. aut quod corrumpitur digestio tali modo quod inde potest ad mortem peruenire. Et si corruptio fuerint remissior atq; minor predicta: efficitur infirmus: sed liberabitur cū bono regimine et conuenienti.

Et adhuc potest esse leuior digestio mala intantum: quod sustinebitur patiens absq; eo quod perueniat ad egritudinem. sed cū labore. Species autem male digestionis diuersificatur secundum diuersitatem spērū ciborum et complorū et etatum atq; secundum preparationem membrorum ad recipiendum egritudines. ¶ Certissime cognoscendo quod si digestio mala vel corrupta facta fuerit in stomacho: impossibile est quod bona fiat in epate vñ in ceteris membris. Et dicit similiter Gall. qđ qui cupit se ab egritudinibus conseruare: custodiat toto posse ne malam faciat digestionem: et vt non moueat se motu laborioso vel superfluo post cibum: et hac de causa medici concordant. Et generaliter dixerūt qđ qui vult in sanitate permanere studeat surgere ante satietatem cum aliquo appetitu a mensa: abstinendo se omnino a tensione et superflua repletionē stomachi. Item adhuc omnes sapientes medici dicunt: quod ex sumptione mali cibi in modica quantitate minus sequitur nocumētum: qđ ex receptione boni et perfecti in quantitate superflua atq; magna. Eo qđ qñ aliquis recipit ex cibo nō bono aut malo in modica quantitate: in stomacho epate digeritur digestionē completa et perfecta. tum propter delectationē ipsius: aut quia calor et virtus preualet: et destruat supra illud modicū: et intantum qđ id qđ ex illo puenit ad membra: recipit et cōuertit ab ipsis: et assimilāt in sui nutrimentū optime et perfecte: et si qđ ex ipso superfluum remanet: est modicū valde vñ a

virtute expulsiua ipsorum faci-
liter expellitur ab eisdem: quare
ex hoc non provenit nocumen-
tum: et si quod acciderit est le-
ue: et imperceptibile: quod non
cognoscitur vel curatur. Qui au-
tem saturatur superflue: quis
ex optimo pane et perfecto: et no-
bilissimis carnibus: et perfectis
sime preparatis non potest bo-
nam facere digestionem nec lau-
dabilem. Et hanc cautelam me-
dici habuerunt: quando prohi-
bent ne aliquis cupiens sanita-
tem suam conservare: recipiat fer-
entia multa in una mensa: quo-
nia ex uno ferculo non potest
tantum saturari: quod inde va-
leat ad nocumentum de quo sit
curandum pervenire. Sciendo
quod si quis diversificantur cibaria
diversimode variatur digestio:
si nam naturam uniuscuiusque cibi.
Ergo quicumque cupit suam sani-
tatem conservare: studeat come-
dere in temperatis horis diei. et
taliter comedat quod stomachus
inde non recipiat extensionem
nec gravamen: et comedat ciba-
ria convenientia sue nature: in-
tantum quod non denegat ad
eructationem putridam vel cor-
ruptam: neque ad sitim: et quod sen-
tiat post cibum lenitatem: et quod
cibaria sua talia existant: quod
permaneant mollis: et salubris
nature. Et istud regimen toto
posse perseveret. Si autem ali-
quando incumbit necessitas co-
medere in horis calidis: minua-
tur de quantitate: eo quod virtus
digestiva in tempore tali et ho-
ra debilis existit: propter spar-
sionem naturalis caloris ad ex-
teriora. Et quando infrigidat
aer: addatur et multiplicet de quod
tate: quod si digestiva tunc igitur

fortificat et vigoratur propter co-
adunationem et constrictionem inna-
ti caloris ad interiora etiam con-
strictionem pororum. Et dico vobis
domine revere de inveritate: quod si quis
regeret se eo modo quo regit ani-
mal suum quod equitat: evaderet
a multis et diversis egritudini-
bus: quoniam non reperit homo quod non pro-
prietat suis eadem annonam semper et om-
nibus oris cibandi in tali proportio-
ne: si quis cogitare et scire potest quod
possit digerere atque ferre compe-
tenter sine difficultate et labore.
Quia bene scit quilibet quod si inordi-
nate cibaretur vel superflue: aut
fatigaretur ultra debitum: et inor-
dinatis horis: quod in firmaretur
sine dubio: quod non faciunt in seipsis.
Et sit quilibet attentus in suis mo-
tibus exercendis: quoniam est radix
maxime in conservatione sanita-
tis sue: et in pluribus egritudinibus
expellendis. Et iam dixit nobilis
hypocras: quod qui vult suam sanita-
tem conservare: utatur exercitio
sed tali modo quod non non perci-
piat dolorem in suis membris: nec
gravamen superfluum vel intusum.
Sciendo quod non reperitur res in
mundo quod possit motui et exercitio
ordinato equipari: eo quod ex motu
excitat et augmentat calorem naturalem
in omnibus membris. Et non est corpus
alicuius hominis in quo non multum
multiplicantur superfluitates aliquae:
et generantur: quibus comedat tem-
perate et cibaria optima et perfecta: ne-
dum in facientibus. Quia: que consu-
muntur exercitio et motu ordina-
to. Et expellitur etiam nocumen-
tum ex motu et labore quod accidit
ex malo regimine facto in ma-
iori parte hominum. Et scitum est quoniam mo-
tus non sunt equales: quia alii sunt
graves: et alii fortes: et quidam exi-
stunt debiles. Motus autem gravis

Antidotarium

Mētēio nostra in hoc tractatu ē: re memorare vias le ues atq; faciles ad memorie recom mendationez. Et exercere hec que dicturus sum erit magne utilitatis atq; prefe ctus in conseruationem sanita tis. Et hic tractatus est fm sen tentiam magnorum medicorū. Dicit hyppocras qđ conserua tio sanitatis existit in elonga s do se a multa repletionē: et a su perfluo labore. vide ergo quo modo posuit hyppocras conser nationē sanitatis in istis dua bus vīs. v3. vt quilibet se absti neat a supflua et nimia repletiō ne: et etiam a tali excessu exerci tū et laboris quod possit cibum corrumpere: et digestionem im pedire: quoniam quando aliq; tātum comedit aut bibit quod satiatur superflue: ex necessitate sequitur inde extensio. Et scitū est quod quodlibet membrum quando extenditur ultra debi tum soluitur ipsius p̄tinitas: et inde debilitatur virtus eius. Quare cum stomachus in tali dispositione existit: debilitatur virtus eius in tātū q; nullo mo do perfectam potest digestionē exercere: et accidit dolor in eo: et debilitas motus ipsius: et maxi me cum potat aquam multam post repletionem. vnde impossi bile est quin accadat ei vna ex istis reb⁹. v3. aut quod corrup pitur digestio tali modo quod inde potest ad mortem perueni re. Et si corruptio fuerint remis soz atq; minor predicta: efficie tur infirmus: sed liberabitur cū bono regimine et conuenienti.

Et adhuc potest esse leuior: dige stio mala intantum: quod sustē tabitur patiens absq; eo quod perueniat ad egritudinem. sed cuz labore. Species autem ma le digestionis diuersificatur se cundum diuersitatem sp̄rum ciborum et complonū et etatum atq; secundum preparationem membrorum ad recipiendum egritudines. ¶ Certissime co gnoscendo quod si digestio ma la vel corrupta facta fuerit i sto macho: impossibile est quod bo na fiat in epate vñ in ceteris mē bris. Et dicit similiter Gall. qđ qui cupit se ab egritudinibus conseruare: custodiat toto posse ne malam faciat digestionem: et vt non moueat se motu labo rioso vel superfluo post cibum: et hac de causa medici concor dant. Et generaliter dixerūt qđ qui vult in sanitate permanere studeat surgere ante satietatem cum aliquo appetitu a mensa: abstinendo se omnino a tensio ne et superflua repletiōe stoma chi. Item adhuc omnes sapien tes medici dicunt: quod ex sum ptiōe mali cibi in modica quā titate minus sequitur nocumē tu: qđ ex receptiōe boni et pfecti i q̄titate supflua atq; magna. Eo qđ qñ aliquis recipit ex cibo nō bono aut malo in modica q̄ titate: in stōz in epate digeritur digestionē completa et perfecta. tum propter delectationē ipsi⁹: aut quia calor et vtus p̄ualet: et dñat supra illud modicū: et intā tū q; id qđ ex illo puenit ad mē bra: recipit et cōuertit ab ipsis: et assimilāt in sui nutrimentū optime et pfecte: et si qđ ex ipso supfluanz remanet: est modicū valde. vñ a

virtute expulsiua ipsorum faci-
liter expellitur ab eisdem: quare
ex hoc non provenit nocumen-
tum: et si quod acciderit est le-
ue: et imperceptibile: quod non
cognoscitur vel curatur. Qui au-
tem saturatur superflue: quous
ex optimo pane et perfecto: et no-
bilissimis carnibus: et perfectis-
sime preparatis non potest bo-
nam facere digestionem nec lau-
dabilem. Et hanc cautelam me-
dici habuerunt: quando prohi-
bent ne aliquis cupiens sanita-
tem suam conservare: recipiat fer-
cula multa in una mensa: quo-
niam ex uno ferculo non potest
tantum saturari: quod inde va-
leat ad nocumentum de quo sit
curandum pervenire. Sciendo
quod si quod diversificantur cibaria
diversimode variatur digestio:
si nam naturam uniuscuiusque cibi.
Ergo quicumque cupit suam sani-
tatem conservare: studeat come-
dere in temperatis horis diei. et
taliter comedat quod stomachus
inde non recipiat extensionem
nec gravamen: et comedat ciba-
ria convenientia sue nature: in-
tantum quod non denegat ad
eruccionem putridam vel cor-
ruptam: neque ad sitim: et quod sen-
zat post cibum lenitatem: et quod
cibaria sua talia existant: quod
permaneat mollis: et salubris
nature. Et istud regimen toto
posse perseveret. Si autem ali-
quando incumbit necessitas co-
medere in horis calidis: minua-
tur de quantitate: eo quod virtus
digestiva in tempore tali et ho-
ra debilis existit: propter spar-
sionem naturalis caloris ad ex-
teriora. Et quando infrigidat
aer: addatur et multiplicet de quod
tate: quod si virtus digestiva tunc igitur

fortificat et vigoratur propter co-
adunationem et constrictionem inna-
ti caloris ad interiora etiam con-
strictionem pororum. Et dico vobis
domine reuerende in veritate: quod si quis
regeret se eo modo quo regit ani-
mal suum quod equitat: euaderet
a multis et diuersis egritudini-
bus: quoniam non reperit homo quod non pro-
prietat suis equis annona semper et ol-
bus oris cibandi in tali proportio-
ne: si nam quod cogitare et scire potest quod
possit digerere atque ferre compe-
tenter sine difficultate et labore.
Quia bene scit quilibet quod si inordi-
nate cibaretur vel superflue: aut
fatigaretur ultra debitum: et inor-
dinatis horis: quod in firmaretur
sine dubio: quod non faciunt in seipsis.
Et sit quilibet attentus in suis mo-
tibus exercendis: quoniam est radix
maxime in conservatione sanita-
tis sue: et in pluribus egritudinibus
expellendis. Et iam dixit nobilis
hypocras: quod qui vult suam sanita-
tem conservare: utatur exercitio
sed tali modo quod non non perci-
piat dolorem in suis membris: nec
gravamen superfluum vel intusum.
Sciendo quod non reperitur res in
mundo quod possit motui et exercitio
ordinato equipari: eo quod ex motu
excitat et augmetur calor naturalis
in omnibus membris. Et non est corpus
alicuius hominis in quo non multum
multiplicent superfluitates aliquae:
et generentur: quibus comedat tem-
perate et cibaria optima et perfecta: ne-
dum in facientibus. Item: que consu-
muntur exercitio et motu ordina-
to. Et expellitur etiam nocumen-
tum ex motu et labore quod accidit
ex malo regimine facto in ma-
iori parte hominum. Et scitum est quoniam mo-
tus non sunt equales: quia aliqui sunt
graves: et alij fortes: et quidam exi-
stunt debiles. Motus autem grauis

Antidotarium.

est ille quo fortiter anhelit? per
mutatur cū anxietate: et ille qui
fortior hoc existit nominatur la
boriosus atq; grauis valde. Des
bilis vero non inducit permu
tationem vel alterationē in cor
pore. Et optimum quidem est in
conseruatione sanitatis exerce
re atq; agere motus leues et nō
laboriosos: et non est conueniēs
vri exercitio: nisi facta et cōpleta
digestione. Et post expulsionē
superfluitatum prime et secun
de digestionis. v3. et stercoris: et
vrine: neq; debet fieri motus in
forti calore: vel in superfluo fri
gore. Motus conueniētes sunt
in mane post exitū a somno: et cō
pleta digestione: et facta expu
sione dictarum superfluitatum
scz stercoris et vrine. Dixit Gal.
in regimine sanitatis: q; quēad
modum exercitiū est conueniēs
ante cibū: ita nocinū est valde
post cibū: et specialiter post su
perfluam satietatem. Sciendo
q; motus superfluus et coitus: et
post cibum sunt omnia magni
nocimenti: et specialiter illis q;
habēt venas strictas naturali
ter: q; illi sunt qui recipiunt: et re
cipere pnt ex talibus multa no
cūmēta. Tñ sine nocūmēto pōt
quilibet se mouere: ambulando
tātū quātū sua dom⁹ in lōgitu
dine extēdit: ad hoc vt cibus de
scendere possit facilius ad fun
dū stomachi vbi digō naturalr ce
lebrat. Et somn⁹ est ex reb⁹ que
multū adinnāt digōnē: et maxie
in illis q; assueti sunt dormire i
die. Et de meliorib⁹ et vtiliorib⁹
rebus in regimine et cōseruatiōe
sanitatis est: nō addere cibū ci
bo donec p̄mus sit digest⁹: et nō
comedere nisi post naturalē ap
petitū: neq; bibere dz nisi rōna:

biliter sitiat: qm̄ multoties quā
plures hoīes patiunt sitē: et fa
mē mēdosam et innaturalē: q; fa
mes spāl̄r erit ex humore malo:
et mordicatio: q; mordicat orifi
ciū stomachi: et ide p̄creat fames
cui nullatenus est satisfaciēdū.
Et scias q; bibere aquā post ci
bū est vna ex reb⁹ que multū de
struūt digōnē: et nisi fuerit assue
tus in mēsa anq; comedat: et in
tra cibū nō bibat aquā simplicē
sine aliq; admixtiōe. Et de mōis
et ordinib⁹ cōseruatiōis sanita
tis est: expellere supfluitates in
oi hora et tpe inq̄tū pōt absq; re
tētiōe ipsarū: et nō p̄sumat q; co
medere: nec balneū intrare: nec
coire: aut dormire. seu aliq; iter
incipere: vel aliquē motū: grauem
facere: nisi pri⁹ dictas supfluita
tes toto posse conet expellere.
Et postq; fecerit aut cōpleuerit
aliquā ex dictis qnq; actiōibus.
similiter agere studeat illis idē:
hoc est tēptare dictas superflui
tates expellere. Et de ordinib⁹
sitr et cōueniētib⁹ reb⁹ in p̄serua
tione sanitatis: est vt q;libz sciat
et cognoscat naturā vniuscuius
q; specierū ciboz. Et de his et su
per his q̄plures medici diner
sos atq; varios ediderūt libros:
eo q; est ex rebus magne necessi
tatis in arte medicine.

¶ Explicit liber Abhomer
on abinzohar.

Colliget Auer

roys Medici vt acutissimi ita prestātis-
simi, cum marginarijs **Adnotationibus**
diligētissime (vbi congruere visum
est) additis. **Adiecta est et Ta-**
bula rerum scitu necessaria-
rum in principio operis
quo que scire volues-
is tibi facilius
occurrat.

I 5 3 I

Venundantur Lug. ab Jacobo
de Giunti.

Tabula

Tabula tra-

ctatum et capitulorum coliget
Auerrois.

Hee sunt capitula primi tra-
ctatus qui est de anotomia: et
sunt trigintaquinq.

Capitulum. i. De
diffinitione me-
dicine et distin-
ctione. fo. 3.

Cap. ii. De ano-
tomia mēbro-

rum in vniuersali. 4.

Cap. 3. De anotomia ossiū capi-
tis. 4.

Cap. iii. De anotomia dentium
et omnium ossium totius cor-
poris. 4.

Cap. v. De anotomia venarum
pulsatiliū. 5.

Cap. vi. De anotomia venarum
pulsatiliū. 6.

Capi. vii. De anotomia nerno-
rum. 7.

Cap. viii. De ligamentis. 9.

Cap. ix. De chordis. 9.

Cap. x. De carne. 9.

Cap. xi. De villis. 9.

Cap. xii. De humoribus. 9.

Cap. xiii. De membris simplici-
bus. 9.

Cap. xiiii. De spiritibus. 9.

Cap. xv. De lacertis. 9.

Capitu. xvi. De anotomia capi-
tis. 10.

Cap. xvii. De anotomia oculo-
rum. 10.

Ca. xviii. De anotomia nasi. 11.

Capitu. xix. De anotomia au-
ris. 11.

Ca. xx. De anotomia lingue. 11.

Cap. xxi. De anotomia extremi-
tatis oris. 11.

Cap. xxii. De anotomia toti⁹ ve-
tris. 11.

Cap. xxiii. De anotomia pulmo-

nierz carne eius. 11.

Ca. xxiiii. De anotomia cordis. 11.

Cap. xxv. De anotomia stoma-
ci et meri. 12.

Cap. xxvi. De anotomia intesti-
norum. 12.

Ca. xxvii. De anotomia epatis. 12.

Capi. xxviii. De anotomia sple-
nis. 13.

Ca. xxix. De anotomia fellis. 13.

Cap. xxx. De anotomia renū. 13.

Ca. xxxi. De anotomia vesice. 13.

Ca. xxxii. De anotomia mirach-
et sirbi. 13.

Cap. xxxiii. De anotomia ven-
tris et testiculorum. 13.

Cap. xxxiiii. De anotomia mā-
millarum. 13.

Ca. xxxv. De anotomia vulue. 13.

Hee sunt capla scdi tractat⁹ q
est de sanitate. et sunt. xxii.

Capituluz. i. De quiditate sa-
nitatis. 13.

Cap. ii. De cōplexionib⁹ mēbro-
rum consimilium. 15.

Cap. iii. De cōstitutionib⁹ mem-
brorum officialiū. 16.

Capi. iiii. De complexionem tem-
perata et distemperata toti⁹
corporis. 16.

Capitulum quintum. De sani-
tate membrorum officialiū
et eius speciebus. 16.

Cap. vi. De sanitate aliquantul-
in membris cōsimilib⁹. 17.

Capituluz septimum. De actio-
nibus et passionibus mem-
brorum. 17.

Capitulum octauum. De inna-
mentis membrorum cōsimi-
lium. 19.

Capitulum nonum. De inna-
mentis membrorum officia-
lium. 22.

Capitulum decimum. De inna-
mentis membrorum virtutis
generatiue. 24.

Tabula.

Cap. xj. De innamento instru- mēto:ū sensus.	26.	stis materialibus.	40.
Ca. xij. De innamento fili spi- ne.	27.	Ca. x. De egritudinibus nō ma- terialibus.	41.
Ca. xij. De instrumēto sensus tactus.	26.	Ca. xj. De egritudinib⁹ calidis et siccis nō materialib⁹.	41.
Cap. xij. De instrumento lin- gue.	27.	Ca. xij. De egritudinibus frigi- dis et siccis non materiali- bus.	41.
Ca. xv. De innamento oculo:ū et partium eorum.	27.	Capitulum. xij. De egritudi- nib⁹ mēbroz officialiū.	42.
Ca. xvj. De innamēto instrumē- ti auditus.	28.	Ca. xij. De egritudinib⁹ solu- tionis continuitatis.	42.
Ca. xvij. De innamēto instrumē- ti odoratus.	28.	Ca. xv. De causis egritudinum officialium.	42.
Ca. xvij. De innamento mem- broz voluntarij motus.	29.	Ca. xvj. De accidentibus super- uenientibus virtuti nutriti- ne in generali.	43.
Ca. xix. De innamento anhelis- tus et mēbrozum eius.	31.	Ca. xvij. De accidentib⁹ et egrit- udinibus supernuenientibus virtuti retentive.	44.
Ca. xx. De innamento cerebri et partium eius.	33.	Ca. xvij. De accidentib⁹ virtu- ti expulsiue supernuenienti- bus.	44.
Ca. xxj. De somno.	34.	Ca. xix. De accidentibus virtu- ti attractiue supernuenienti- bus.	45.
Ca. xxij. De complexionibus tē- porum.	34.	Ca. xx. De accidentibus virtuti nutritiue intestinozū super- uenientibus.	45.
¶ Hec sunt capita tertij tracta- tus qui est de egritudinib⁹. et sunt. 41.		Ca. xxj. De accidentibus virtu- tibus epatis supernuenienti- bus.	46.
¶ Capitulum primū. De quiditate egritudinis	36.	Ca. xxij. De accidentibus dige- stive venarum supernuenien- tibus.	47.
Ca. ij. De causis egritudinis in generali.	36.	Ca. xxij. De accidentibus virtu- ti nutritiue mēbroz superue- nientibus.	47.
Ca. iij. De causis egritudinum materialiū calidarū et sicca- rum.	37.	Capitulum vigesimūquartū. De accidentibus digestionē co- rebi impredientibus.	48.
Ca. iij. De generatione febris co- lerice.	38.	Capitulum vigesimūquin- tum. De accidentibus virtu- ti nutritiue cordis superue- nientibus.	48.
Ca. v. De febribus colericis lo- calibus.	38.	Ca. xxvj. De accidentibus sple- nis.	48.
Ca. vj. De egritudinibus frigi- dis et humidis materiali- bus.	39.		
Capitulum. vij. De egritudinibus frigidis et siccis materiali- bus.	39.		
Capitulum. viij. De egritudinibus calidis et humidis materia- libus.	40.		
Ca. ix. De egritudinibus copo-			

Tabula

Cap. xxvij. De accidentibus vir- tutibus renum superueniē- tibus. 48.	sanitatis et egritudinis in ge- nerali. 63.
Cap. xxviii. De accidentibus opa vesice impediētibz. 49.	Cap. ij. De signis sanitatis cor- dis. 64.
Cap. xxix. De accidentibus mē- bris generatiōis sicut vulue testiculis et virge et māmillis superueniētibz. 49.	Cap. iij. De signis cerebri. 65.
Cap. xxx. De expulsione plurimz mēbrorum. 50.	Cap. iij. De signis epans. 66.
Cap. xxxi. De accidētibus virtu- ti sensibili superuenienti- bus. 51.	Cap. v. De signis mēbrorū ser- nientiū cordi: et primo de pul- mone. 67.
Cap. xxxij. De accidentibus su- perueniētibz virtuti appe- titive. 53.	Cap. vi. De signis sanitatis sto- maci. 67.
Cap. xxxij. De accidentibus mo- tū voluntario superueniēti- bus. 54.	Cap. vii. De signis sanitatis testi- culorum. 68.
Cap. xxxiiij. De natura gustus et saporis in generali. 55.	Cap. viij. De signis sanitatis to- tus corporis. 68.
Cap. xxxv. De accidētibus sen- sui gustus superuenienti- bus. 55.	Cap. ix. De signis significātibz super egritudines in gene- rali. 68.
Capitulum xxxvi. De sensu odo- ratus et accidentibus eidem superuenientibus. 56.	Cap. x. De signis abundantie sanguinis. 69.
Cap. xxxvij. De sensu auditus et accidētibus eidem superue- nientibus. 56.	Cap. xi. De signis abūdantie co- lere. 69.
Cap. xxxviii. De sensu visus et accidētibus eidem superue- nientibus. 57.	Cap. xij. De signis abūdantie me- lencolie. 69.
Cap. xxxix. De accidētibus mē- bris anhelitus. 59.	Cap. xij. De signis abūdantie flegmatis. 69.
Cap. xl. De accidētibus tribus virtutibus imaginative co- gitative et memorative su- peruenientibus. 60.	Cap. xiiij. De signis egritudinū futararum. et primo per aerē et tēpora. 69.
Cap. xli. De accidētibus somni et vigiliarū. 61.	Cap. xv. De signis egritudinū futararum per egritudines parvas. 71.
¶ Hec sunt capitula quarti tra- ctatus qui est de pronosticiis et signis sanitatum et egri- tudinū. et sunt. 60.	Cap. xvi. De signis egritudinū presentium in speciali. 71.
¶ Capitulum primū. De signis	Cap. xvij. De pulsu et de gene- ribz et speciebus eius. 71.
	Capitulum xvij. De causis pul- sum. 73.
	Cap. xix. De diversitatibz pul- sū per res intrinsecas. 74.
	Cap. xx. De causis permutanti- bus pulsum ab extrinseco. 75.
	Cap. xxi. De urinis in genera- li. 75.
	Capitulum xxij. De coloribus uri- ne. 75.
	Capitulum xxij. De signis urine ex

Tabula.

substantia eius.	76.	a corpore que egritudines si	85.
Ca. xxiij. De significatiōibus	76.	gnificāt.	85.
ypostasīs vaine.	76.	Cap. xvi. De signis egri ⁊ ipsa	87.
Ca. xxv. De signis egritudinū	77.	rū causarū.	87.
cunilibet membru in gene-	77.	Ca. xlvj. De signis egritudinū	89.
rali.	77.	oculorū.	89.
Cap. xxvj. De signis fe. ⁊ primo	77.	Ca. xlvij. De signis egritudinū	89.
de effimera.	77.	aurium.	89.
Cap. xxvij. De signis feb. putri	77.	Ca. xlix. De signis egritudinū	89.
darnū.	77.	naſi.	89.
Capitulum. xxvij. De febre co-	78.	Cap. l. De signis egritudinum	89.
lerica.	78.	oris.	89.
Cap. xxix. De signis febris fle-	78.	Ca. li. De signis egritudinū gn	89.
gmatice.	78.	le.	89.
Capitlm. xxx. De signis fe. quar-	79.	Cap. liij. De signis egritudinū	89.
tane.	79.	pulmonis.	89.
Cap. xxxi. De signis feb. que in	79.	Cap. liij. De signis egritudinū	90.
arabico nominatur micha-	79.	pectoris.	90.
becha: ⁊ est fe. sanguinis.	79.	Cap. liij. De signis egritudinū	90.
Cap. xxxij. De compositione fe-	79.	stomaci. ſo.	90.
brum.	79.	Ca. lv. De signis egritudinum	90.
Ca. xxxij. De signis febris ethi-	80.	epatis.	90.
ce.	80.	Cap. lvj. De signis egritudinū	90.
Ca. xxxij. De signis apostema	80.	splenis.	90.
tum.	80.	Cap. lvij. De signis egritudinū	91.
Cap. xxxv. De signis apostema	80.	renū.	91.
tū colericorum.	80.	Capitlm. lvij. De signis egri. ve	91.
Cap. xxxvj. De signis apostema	80.	ſice.	91.
tum flegmaticorū.	80.	Ca. lix. De signis egritudinum	91.
Ca. xxxvij. De signis apostema	80.	intestinozum.	91.
tum melencolicorū.	80.	Ca. lx. De signis egritudinum	92.
Cap. xxxvij. De crisi in genera	80.	vulue.	92.
li.	80.	¶ Hec sunt capitula quinti tra	92.
Capitlm. xxxix. De speciebus cri	82.	ctatus qui de cibis ⁊ medici	92.
ſis.	82.	nis inſcribitur: ⁊ ſunt. 59.	92.
Capitulum. xl. De diebus creti	82.	¶ Capitlm primū. Cōplectit bre	92.
as.	82.	uiter intētionē huius quīn-	92.
Capitlm. xli. De signis ſignificā	82.	ti libri.	92.
tibus preſentem criſim.	82.	Cap. ij. De quiditate cibi ⁊ me-	92.
Ca. xli. De signis pronostiāti	84.	dicine.	92.
bns ſalutem.	84.	Cap. iij. De operationib⁹ quas	92.
Ca. xliij. De signis pronostiis	84.	operantur medicine in cor-	92.
malis.	84.	pore humano que ſunt pri-	92.
Ca. xliij. De rebns vniverſali-	84.	me.	92.
bns ad cognoscendū mēbra	84.	Capitulum quartam. De virtu	94.
intrinſeca egra.	84.	tibus medicinarum ſecūdis	94.
Ca. xlv. De his que egrediūtur		et tertijs.	94.

Tabula

Ca. v. De medicinis maturati- nis.	94.	Ca. xxvij. De cognitione medi- cinarū ciborū per rōnē sum- ptā a speciali differētia mix- ti que est saporum.	103.
Cap. vi. De medicinis molli- catinis.	95.	Ca. xxviii. De cognitione medi- cinarum et ciborū per ratio- nem sumptā a speciali diffe- rētia mixti q̄ est odorū.	104.
Cap. vii. De medicinis indura- tinis.	95.	Ca. xxix. De cognitione medici- narū et ciborū prōnē sumptā a speciali differentia mixti q̄ est colorum.	104.
Cap. viii. De medicinis opilati- nis.	95.	Cap. xxx. De cognitione ciborū et medicinarū pnt sunt par- tes terre nascentiū: et sunt lo- cus tempus et regio et opera- tio.	104.
Cap. ix. De medicinis aperiti- nis.	95.	Cap. xxxi. De cōplexionib⁹ cibo- rū et medicinarū specialiter fm q̄ certificat⁹ fuit. S.	106.
Cap. x. De medicinis euapora- tinis.	96.	Ca. xxxij. De carnibus.	107.
Ca. xi. De medicinis aperienti- bus ora venarum.	96.	Ca. xxxij. De piscibus.	107.
Caplm. xij. De medicinis stipri- cis.	92.	Ca. xxxiiij. De lacte.	107.
Cap. xij. De medicinis mitiga- tinis.	96.	Ca. xxxv. De caseo.	107.
Caplm. xiiij. De medicinis ge- nerantibus carnē.	96.	Ca. xxxvi. De ouis.	107.
Ca. xv. De medicinis cicatriza- tibus.	96.	Ca. xxxvij. De fructibus.	107.
Caplm. xvj. De medicinis cau- sticis.	96.	Ca. xxxviij. De aquis.	108.
Ca. xvij. De medicinis corrosi- nis et facientibus carnē ca- dere.	97.	Cap. xxxix. De granis que sunt cibi medicinales.	108.
Caplm. xvij. De medicinis at- tractinis.	97.	Caplm. xl. De fructibus arbo- rum.	108.
Caplm. xix. De medicinis con- fortantibus.	97.	Caplm. xli. De herbis et oleri- bus.	109.
Ca. xx. De operatiōib⁹ tertiatū virtutum.	97.	Ca. xli. De variatione virtutū medicinarū simplicium.	109.
Ca. xxi. De medicinis que ope- rantur a forma specifica.	98.	Ca. xliij. De medicinis q̄ ex mi- neris fiunt.	122.
Ca. xxij. De venenis.	99.	Ca. xliij. De diversis operatio- nibus lactis fm eius diuer- sitate: et de eis.	123.
Cap. xxij. De bezehardis.	99.	Cap. xlv. De operationibus ca- sei.	123.
Cap. xxiiij. De modo cognoscē- di virtutes medicinarum et ciborum.	99.	Cap. xlvj. De virtutibus buti- ri.	123.
Cap. xxv. De inuestigatiōe qua- liter sunt verificata signa ra- tionabilia ciborū et medici- narum.	101.	Ca. xlvij. De virtutibus coagu- li.	123.
Cap. xxvj. De modo cognosce- di cōplexionez ciborum per generales differētiās corpo- rum mixtorum.	102.		

Tabula

Cap. xlvij. De operat ionibus onorum. 123.	Cap. xij. De etiactatione corpo- rum calidorū. 138.
Cap. xlix. De fellibus. 124.	Cap. p. xij. De resumptione exte- nuatorum. 139.
Cap. l. De urinis. 124.	Ca. xlij. De conseruatione cor- porum: cuius membrū est di- stemperatum. 139.
Cap. li. De pprietatib ⁹ sterco- rum. 124.	Cap. xv. De conseruatione corpo- rum que preparata sunt in egritudines cadere. 140.
Cap. liij. De carne Tiri. 124.	Cap. xvj. De remotione et pre- seruatione corporū a labore viceratino. 140.
Cap. liij. De pinguedine. 124.	Cap. xvij. De remotione et pser- uatione corporum a labore aposo et extēstuo. 141.
Cap. liij. De medulis. 124.	Capit. xvij. De conseruatione corporum tempore pestilen- tie. 141.
Cap. lv. De brodijs et de pluri- bus alijs medicinis. 124.	¶ Hec sunt capita septimi tra- ctatus qui est de curatione morborum: siue de ingenio sanitatis: et sunt. 39.
Cap. lvj. De reb ⁹ marinis. 125.	¶ Cap. primum. Que est inten- tio in mala complexiōe ma- teriali et nō materiali. 142.
Cap. lvij. De modo ppositiōis medicinarū. 126.	Capit. ij. Quomodo et quando debeat fieri euacuatio et cu- ratio. 143.
Cap. lvij. De mēsuraz pportio- ne medicinaz simpliciu in- gredientium ppositas. 129.	Cap. iij. De spēbus euacuatio- nis. s. de flobotomia et far- macia. 146.
Cap. lix. De cognitione medici- narū cōpositarū per experiē- tiam. 131.	Cap. iij. De farmacia. 146.
¶ Hec sunt capita sexti tractat ⁹ q̄ est de regimine sanitatis: et sunt. 18.	Cap. v. De cura se. effi. in gene- rali. 147.
¶ Cap. primum. De fine artis medicine. 132.	Capit. vj. De cura se. effi. in spe- ciali. 147.
Capit. ij. De exercitio et modis eius. 133.	Cap. vj. De cura febris effimef q̄ est cū fluxu vētris. 148.
Cap. iij. De fricatione et modis eius. 134.	Cap. vij. De curatione febriz arsuarū acutarum. 149.
Capit. iij. De innamentis bal- nei. 134.	Cap. ix. De cura tiōe febriz pu- tridaz in generali. 150.
Cap. v. De opationibus sōni et vigilie. 134.	Capit. x. De cibatione et frica- tione et balneatione febrici- tantū. 153.
Capit. vj. De regimine corporis tēperati. 134.	
Cap. vij. De regimine eiusdē p coitū. 136.	
Cap. viij. De regimine eiusde p somnū et vigiliā. 136.	
Capitulu. ix. De diminutione cibi. 137.	
Cap. x. regimine corporum ha- bentium distēperantiā com- positam. 137.	
Cap. xi. De regimine corporuz calidorū. 137.	

Tabula

Capitu. vndecimū. De cura fe- tertiane.	154.	nis stomachi.	160.
Cap. duodecimū. De cura cau- sonidis.	154.	Cap. xxvij. De cura frigidi. et hu- midi. stomachi.	161.
Cap. xij. De cura febris flegma- tice.	155.	Cap. xxvij. De egritudinibus stomachi et aliorum mēbro- rum.	161.
Cap. xiiij. De cura febris quar- tane.	155.	Cap. xxix. De inflatione mēbro- rū et apātib⁹.	161.
Capitulum. xv. De cura febris et hicc.	156.	Cap. xxx. De euacuatione mem- broꝝ principalium.	164.
Cap. xvi. De sincopi et suis pri- culis et oib⁹ accidētibus im- pediētibus curationem fe- bris.	157.	Cap. xxxi. De cura apostematū frigidorum et alioꝝ apātum specialium.	165.
Cap. xvij. De sincopi pueniēte cā stomachi.	158.	Cap. xxxij. De solutione conti- nuitatis.	166.
Cap. xvij. De sincopi accidēte cā doloris.	158.	Cap. xxxij. De solutione conti- nuitatis venarum et arteria- rum.	168.
Cap. xix. De sincopi pueniēte ex supflua euacuatione.	159.	Capit. xxxiij. De fluxu sangui- nis: qui a mēbris puenit in- trinsecis.	168.
Cap. xx. De sincopi supueniēte ex supfluo fluxu sanguinis narium vel alioꝝz membro- rum.	159.	Cap. xxxv. De cura solutiōis cō- tinuitatis in venis et lacer- tis.	169.
Cap. xxi. De sincopi pueniente ex supflua vigilia.	159.	Capitu. xxxvj. De cura fracture ossium.	170.
Capit. xxij. De curatione male plerioꝝ specialium membro- rum.	159.	Cap. xxxvij. De cura officialium egritudinū.	170.
Capit. xxij. De cura male pple- tionis sicce stomachi sine ma- teria.	160.	Cap. xxxvij. De cura aquarum et sanierum in oculis genera- tarum.	170.
Cap. xxiiij. De cura caliditatis et siccitatis stomachi.	160.	Capitu. xxxix. De cura pōnis et situs.	171.
Capit. xxv. De frigiditate et sic- citate stomachi.	160.		
Capit. xxvj. De cura male pple-			

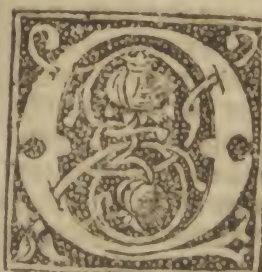
¶ Explicit tabula colliget
Auerrogs.

Prologus.

Incipit liber de medicina
Auerrois: qui dicti colliget:
et totalis liber iste continet
libros septem partiales.

Liber primus diuiditur in
Prologum et tractatum.

Prologus iste continet
duo capitula. Capitu-
lum primum hu-
ius prologi: quod
est prohe-
mium.

Quando

ventilata
fuit sup me
voluntas p
nobile pce-
ceptu ex pte
nobilis dñi
Audelach

Sempse a mirelmomini de ma-
rocho pro consilio suorum philoso-
phorum Auosait et Auenchalit:
et precepit mihi compilare unum
librum in quo contineret tota scien-
tia medicinalis in arabico que
affirmaret et iudicaret intentiones
priorum auctorum: que earum essent
retinende: et que dimittende: tunc
declinaui virtutes meas ad suum
preceptum: et augmentaui eas ad
suum seruitium: et compilavi istum li-
brum vltim: et vocaui nomen suum
colliget: eo quod icepi in eo ordinem
doctrinae a rebus vniuersalibus: et
ab illis procedam quousque deueniam
ad particularia: sicut fit in doctrina
triui specierum propositionum: secundum quod
est declaratum supra primo philosophi-
corum: ita feci in isto libro quod ego
primo consideravi comprehendere vltimas
regulas huius scientie: et postea intenden-
di ire ab illis ad membra sua: et
ad partes suas in vno alio libro:

quem proponam si placebit deo: ideo
vocaui ipsum colliget. Adhuc
elegi in ordine huius libri alium or-
dinem quem elegerint alii auctores in
suis libris: et iste est ille ordo qui
est magis quiescent in doctrina
huius scientie. Et scias quod aliquid non
poterit stare super finem huius libri:
nec intelligere maiorem partem eius
nisi ille qui legerit terminum in logica quod
ipse possit ad minimum cognoscere
modos trium demonstrationum.
Adhuc necesse est quod ipse sit de
illis qui vult fuerint aliquid scire in ra-
dicalibus naturalium scientiarum. Et si
non erit de aliquo istorum non solum
erit prius a certitudine inten-
tionis huius libri et ab utilitate eius
sed euemet ei ab eo magnam no-
cumentum: eo quod eum abominabitur
et despiciet. Et quando abominabitur
istum: scias quod abominabitur
veritatem huius scientie. Et diuisi
eum in septem partes: et quilibet eius
partem posui per vnum librum. Et non
expectes a me quod ego diuisam
partes suas ad numerum capitulorum:
neque quod appropuez vnicuique rei
capitulum per se: quia in illa re vanaglo-
riati sunt sapientes hyspanie an-
dalarum: et maior pars preterito-
rum auctorum. Sed pater philosophie non
vanagloriatus fuit in faciendo hoc in
maiori parte librorum suorum. Et for-
te quod iduxit eos ad faciendum hec
fuit debilitas discretive schola-
rii. Sed ille qui habebit virtutem
discretiuam sanam: cognoscat in vno
quoque libro differentias rerum pri-
mas et secundas: et diuidet vnam
rem ab alia secundum quod vi-
debitur ei magis conueniens in
hora legendi: et qui voluerit di-
uidere eos ad paruas partes vel
ad capitula faciat et nomet
ea sicut vult.

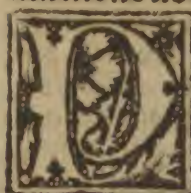
Solus
logicus
et philosophus
intelligit
opus
suum.

Capitulum. ij. Quod est de di-

Prologus

functione librorum.

Que
tracta
būtur
i p̄lo
libro.

Primus

liber tractat de anatomia: et nō multiplicabo i eo: eo q nō pmitto dicere rē nouā in eo que non sit dicta per alios auctores: quod tñ pmitto facere in alijs libris: qz in eis renouabo verba que non senserunt antiqui medici et qui añ me trasserūt: et pbabūtur a radicib⁹ scientiarū naturalīū.

Que 1
scōo.

Secundus

liber nominat li ber sanitatis: in isto diffinietur sanitas vera diffinitione: et narrabit complexionem et complexiones. oīum membrorū consimilium et officialium: et narrabit omnes operationes eorū: et per quam viam habent agere eorū operationes: et pati suas passiōes. Et narrabit omnes species sanitatis cuiuslibz membri p oēs causas qtuor. Et narrabit oēs species virtutum corporis humani et quid sint et quot sint: et sitū eorū: fm sententiam Arist. et Ga. breuiter. Et in isto loco cadet memoria dispensatiōis super duo spermata: qd eorū est pars embrionis: et quod nō: et cuius loco ip̄a stāt embrio ni an per materiam an per formā. Et narrabit de virtute primi motoris q est in corpore motu volūtario: quid est et vbi est situs eius an in nervo an in lacte certo. Et narrabit de motu pectoris et pulmonis: et divisione que cecidit inter auctores priores super sententiam. Ga. et remanebit dubia. Et narrabit breuiter naturam aeris reperiati. Et

de natura quatuor tēporū anni: et qualis temperantia est illa q dicitur in vere.

Tertius

liber dicitur q
liber egritudinis

liber egritudinis: et ibi diffinietur egritudo: et narrat spēs egritudinū simpliciu. Et mēbra p̄similia et officialia: et ponit in vnoquoqz eorū omnes quatuor causas vles: et etiā de particularib⁹. Et postea narrat oēs spēs egritudinū cōpositarū q sunt in mēbris. Et ponit causas earum secundū istaz eandem viam predictā. Et narrat oīa accidentia que superveniunt super eorū operationes in diminutione aut in debilitate. Et ponit cās istaz rerū plures: et in isto loco cadit diffinitio doloris: et q sunt cās ei⁹: et quot: et hic addim⁹ verba sup̄ sententiam. Ga. in hoc multū necessaria. Et narrat omnia accidentia sensuū et virtutū: et ponit causas scdm sententiam Arist.

Quartus

liber nominat
liber signorum

liber signorum: et narrat oēs signorū species significatiū supra sanitatē cuiuslibet membri per se in mēbris consimilibus et officialib⁹ ex parte operationum eorū. Et narrat super omnes species signorū significatiū sup̄ omnes egritudines cuiuslibet membri per se. Et signa accidentiū eorū ex parte operationum ipsorum scdm sententiā Arist. Et hic cadit diffinitio signi. Et narrat signa dominij cuiuslibet humoris in corpore hoīs fm compositionem ppriā naturalē tali corpori: et narrat signa cuiuslibet egritudinis et cuiuslibet accidentis q superveniunt corpori ex causa

seris circulantibus secundū di-
 oc. etum. y. Et narrat viam signorū
 significatū super egritudines
 magnas ex parte paruarū an-
 ticipantiū: aut ex parte accidē-
 tium: et narrat signa significan-
 tia super sanitatem et super egi-
 tudinem vniuersalem et particu-
 lares ex pulsus et vrine: et narrat
 signa significatia super egritu-
 dines que continent totum cor-
 pus: sicut febris et similia: et dat
 causas earum: et incipit a febre
 diei: et narrat omnes modos cri-
 sis et veros et falsos: bonos et ma-
 los: et tempora earum et causas
 earum esse et dies earum esse: et
 earum priuationis. Et hic red-
 ditur causa quare medici dicūt:
 quod si etiā veniat crisis in die-
 bus conuersionis ipsa est vera
 apud eos dummodo veniat in
 die critico cōuenienti illi egritu-
 dini: et hic cadit inquisitio si stel-
 le sunt cause in operationibus
 corporū inferiorū aut nō: et si sunt
 causa vtrū sunt cā p̄p̄inqua vel
 remota. ¶ Adhuc inq̄rit si astro-
 nomia est necessaria scie medici-
 narū an non. Et narrat signa
 crisiū ex parte rei exeūtis a cor-
 pore: aut ab ea quod videtur ab
 operatiōibus corporis egri. Et
 narrat signa significatia super
 quālibet egritudinem: mēbroꝝ
 interiorū. Et narrat signa signi-
 ficatia super egritudinē ex par-
 te rei exeūtis a corpore exitu accē-
 taliz naturalī. Et pōit dīctas q̄
 sunt inter fluxum qui accidit p̄
 egritudinem materialē q̄ sup̄ue-
 nit vni mēbro aut plus q̄ vni: et
 fluxū qui accidit p̄ egritudinē
 vtrūque que sup̄uenit mēbris. Et
 narrat opinionē plurimorū qui
 transibant de vna medicina ad
 aliam in vna medicatiōe alicu-

ius egritudinis. Et quare p̄bāt
 diuersas medicinas super eādē
 egritudinem: et hic exēplificabo
 exēpla conuenientia: et sentētia
 bo super sententiā cui⁹ est alias
 sup̄ securiorē viā. Et narrat oīa
 signa per que certificatur nobis
 in egritudine cuiuslibet mēbi:
 que eap̄ est materialis. et q̄ nō: et
 ista res est multū declarāda: eo
 qd̄ ē multū necessaria ad cogno-
 scendū medico.

Quintus liber nomi-
 nat liber me-
 dicinarū et ciborum. In primis
 diffinietur in eo quod quid est
 cibus: et quid est medicina: secū-
 dū sententiā Aristoteli. et Galeni. et
 narrabo naturā cuiuslibet isto-
 rum: et eorum vniuersalem ope-
 rationem in corpore humano: et
 etiam particularem et per quem
 modum operantur in corpore et
 numerum suarū principalīū
 virtutū: et q̄ ipsarū operatur per
 se et que per accidēs: et que vtri⁹
 earū est appropriata solum vni
 mēbro: et que plus q̄ vni: et que
 sunt illa membra: Et narrat q̄s
 operationes ipsa facit ex parte
 qualitatis: et quas ex parte ma-
 terie: et quas ex parte forme et spe-
 cificē: et ponit causam istorū se-
 cundum sententiā Aristoteli. Et
 narrat quomodo dicūtur cibus
 et medicine temperati et distem-
 perati secundum Aristoteli. Et nar-
 rat que via est magis vera in co-
 gnitiōe eorum: an via sillogismi
 demonstrationis: an via expe-
 rimenti: et si solum vnum istorū
 sufficit in arte: aut si ambo sunt
 necessaria. Et narrat longo se-
 rā mone oēs regulas p̄positiōis et
 necessitatē eius: et modi illarū
 regularū incedūt fm̄ sniam an-
 tiquorū et frangā verba Jacobi

aliquid q se vult oñdere sicut
pñm quando locutus fuit in
gradibus pñonis. Et declarabo
verba. S. in hoc id q sunt mul-
tum cōfusa hic.

¶ Que i
sexto .

Sextus liber notat li-
ber cōseruatio-
nis sanitatis. In primis decla-
rat verba. S. in regimine illius
qui hz tēperatā cōplexionē. Et
postea narrat spēs pparationū
materialiū alias naturalīū als
cōplexionalīū als vñm primas z
secūdas que inueniunt in indi-
uiduis. Et dabo cām quare in-
uenit qd in faciēdo pueniēs nō
eueniet qñtū. s. q nos aliqñ rege-
mus vñz eodē regimine in eo-
dē tpe: z i vna etate: z in eodē cli-
mate duo corpa q erūt ambo cō-
munia in pñiciis rebus in eo-
rū pparatiōe materiali sup ean-
dō pparatiōe tēperatiue: et erit
istud regimē pporionatū z cō-
nentiēs pparatiōi q inuenit in
ambobus eorū: z cū hoc toto nō
eueniet qñtū equat: s. i vno cō-
plebit: in alio deficiet. Et sicut i-
nueniem⁹ corpa q regunt pparatio-
regimine pueniētiē pparatiōis
eorū: z sanitas est cōpleta in eis
z diu viuūt. Et hic trāgam vba
diciēti qd illi qui regunt fm p-
ceptū. Gal. hñt longā vitā peni-
tus. Et narrat inuamētū aeris z
eius nocumētū fm diuersitatē
z cōplexiōe: z inuamētum exerci-
tū z specierū snarū fm q puenit
vñcuiqz mēbro: z inuamētū bal-
nei z specierū snarū: z inuamen-
tū somni z vigile z nocumētum
suū. Et narrat cōseruationē sa-
nitatis in vnaquaqz specie com-
plexionū sanitatis que est pñs
eis. Et incipit in regimine illi⁹
qui habet tēperatā cōplexionez
cuius mala cōplexio est in fieri:

z iste sermo sicut mltū pñlo hñt
libri s. ponunt i eo verba nona
bona z vñlia. Et narrat regimē
male pparationis manifeste s.
plus laboris qui euenit pñm
a se: nō per accidens nisi ppter
egritudinē anticipantē: z ponā
differentiam que est inter hoc
regimē z regimē laboris qui est
anticipatus ab egritudine vel
ab accidenti manifeste: z hic p-
cedā in regimine attractionis
maloz hñoz s. te a corpa vñū
mēbrū aut ad plura: aut it⁹: aut
extra: qua de causa ipsuz est pre-
paratum ad mala apostemata.
Postea loquar breuiter in cōser-
uatione corporis et defensione
eius a corruptione aeris.

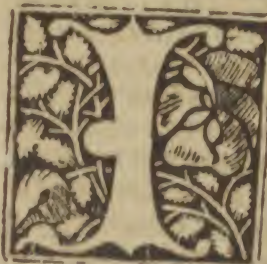
Septimus liber no-
tat li-
ber medicationis egritudinū: z
narrat medicationē z remotio-
nem accidentium: z iste est ordo
suus. In pñmis narrat vias me-
dicationis egritudinū que su-
perueniūt mēbris cōsimilib⁹
sine sint materiales siue nō ma-
teriales. Adhuc narrat medica-
tionem egritudinū que sunt
in mēbris officialibus per eādē
viā qua narrat i pñsimilib⁹: z
facit longū sermonē de hoc. Et
intrat sermonē tractatus remo-
tionis malitiē cōplexionis ma-
terialis z immaterialis: z tracta-
tus multarum differentiarum
que posui in regimine z medi-
catione male cōplexionis iue-
nis z male complexionis senis
quando elongati sunt a suis gra-
dibus natura ib⁹ quomodo de-
beant reduci ad ipsos cū gradi-
bus contrarietatis: z quot sūt gra-
dus contrarietatis propij vñ-
cuiqz ipsoz: z in hoc loco intel-
liget reprobatio super hoc quod

¶ Que i
septimo .

dict. S. in hoc: et narrat modus
graduum contrarietatis: cum nos
faciemus regimen proprium christo:
quod membro causa reducenda
di ipsum ad propriam suam tem-
perantiam quam ab ea exierit: et et
hic reprobanditur sententia Ga.
in hoc manifeste. Et narrat mo-
dos eunonis per flammam et far-
maciam secundum corpus egrum. scilicet quod
corpus est eis conueniens et quod
non: et quod tempus et que etas.
Et quod est conueniens solum
vni et quod ambobus: et quod est
priuatum ambobus et alias di-
ferentias similes istis. Et hic etiam
manifestabitur regimen pregnan-
tium: et modi actionum partis
opposite: et intentio huius sermo-
nis erit multum nobilis. Et nar-
rat vias medicationis et in om-
nibus febribus acutis et putri-
dis breuiter: et narrat vias medi-
cationis male complexionis ma-
terialis superuenientis alicui
membro ex mala materia acci-
dere vel attracta vel currere ad
ipsum. Et intendendo in hoc sermo-
ne in medicatione omnium spe-
cierum apostematum que gene-
rantur in membris interioribus
et exterioribus: et in qua nos de-
bemus flammare sibi et in qua non
et in qua nos debemus repercu-
tere et in qua non: et quibus reper-
cussus: et in qua materia: et in
quo tempore egritudinis: et nar-
rat medicationem egritudinis
dissolutionis continuitatis in-
ter et extra: ex causa interiori et
ex causa exteriori: et omnium vul-
nerum et percussionum: et cadit
in hoc loco medicatio egritudi-
num pulmonis et fixarum vena-
rum et arteriarum et apertum nernox
et egritudinum dislocationis.
Incipit primus liber qui est

de anotomia: et est continens ca-
pitula tringintaquinque.

Capitulum. i. Quod est de diffini-
tione medicine et distinctione.

Inten-

rio mea in
hoc tracta-
tu est trade-
re i arte me-
dicine sum-
mas sufficien-
tes per vias

breuem: ut sit ianua et introitus
desiderantibus perfici in parti-
bus artis: et ut sit memoria om-
nibus qui quesierunt ipsam et
sciuerunt cognitionem eius. Et
studebimus loqui in pluribus ver-
ba concordantia veritati. Quis
contrarietur opinionibus antiquo-
rum auctorum istius artis. Et dici-
mus quod ars medicine est ars opa-
tina exiens ex principijs veris:
in qua queritur conservatio sanita-
tis corporis humani et remotio
sue egritudinis secundum quod posse fue-
rit i quolibet corpore. quod est quod
finis artis istius non est ad sa-
nandum omnino: sed ad faciendum
illud quod potest fieri et in quantitate
conuenienti et tempore conue-
ni: et postea expectari debet finis
sicut est in arte naturarum: et in
regimine exercituum. Et quod artes
practice in quantum sunt artes conti-
nent tria. Primum est scire loca
suorum subiectorum. Secundum est sci-
re finem questum ad adducendum
ipsum in locis subiecti. Tertium
est scire infra cum quibus valea-
mus ducere finem illum in locum il-
lius subiecti. Ideo ex necessitate
ars medicine primo diuisa est
in istas tres partes. In prima par-
te que est ad sciendum loca sub-
iecti faciemus scire membra ex

Liber

quibus compositum est corpus humanum: simplicia et composita: et humores. Et quia et spiritus finis hic preintenditur: questi sunt dñe species. scilicet. conseruare sanitatem et remouere egritudinem: est ad huc ista pars diuisa in duas partes: vna est in qua faciemus scire quid est sanitas in omnibus rebus sustentantibus ipsam: et sunt quatuor cause. scilicet. materia efficiens: formalis: et finalis: et in omnibus eam consequentibus altera est in qua faciemus scire quod est egritudo in omnibus suis causis et eam consequentibus. Et quia non est sufficiens scire quid est sanitas: et quid est egritudo ad conseruandum vnum et ad remouendum aliud: diuisa est adhuc ista in duas alias partes. In vna faciemus scire qualiter sanitas conseruatur: et in altera qualiter egritudo remoueat. Et quia nec sanitas nec egritudo sunt per se note. Ideo in prima obuiatione fuit necesse nobis cognoscere signa que sunt signa sanitatis et egritudinis: et ideo ista pars adhuc est vna partium istius artis: ergo diuisa est scientia ista in partes. vñ. magnas. In prima quidem narrabimus membra hominis super que testificat sensus. scilicet. simplicia et composita et humores et spiritus. In secunda faciemus scire sanitatem et suas species et partia. In tertia egritudines et suas species et accidentia sua. In quarta significantiones significantes super sanitatem et egritudinem. In quinta instrumenta que sunt cibi et medicine. In sexta viam conseruationis sanitatis. In septima ingenium remotionis egritudinis. Et intendimus hoc hic

ordinare secundum istam diuisionem: eo quod hec diuisionem est ei subiecta. Et quia vna rerum quas artes speculative recipiunt ab alijs est loco subiecti et principia siue sint illa loca subiecti a principijs notis per se: siue sint a rebus quarum declaratio fit ab alia arte. oportet nos cognoscere in primis artes a quibus recipit hec ars primum suorum principiorum: deinde redibimus ad loquendum de qualibet supradictarum partium. Et dicamus quod aliquid huius artis est speculative: et illud est eius scientia naturalis: et aliquid eius est practicale: et pars practicalis est ars medicinarum experimentalis: et etiam illius est ars anatomicie. Sed theoralis primum est accepta a causis sanitatis et egritudinis: et maxime a causis multum remotis: sicut sunt elementa: et similia. Et ab arte medicine experimentalis discas cognoscere virtutes plurimum medicinarum: quod est: quia res quam comprehendimus per viam experimentalem est parua valde comparatione eius quod necessarium est nobis in hoc. Sed via artis medicinalis ratiocinativa est ad dandum causas rerum quas nobis inuenit ars medicinalis experimentalis et hec ars ab arte anatomicie recipit multas partium sui subiecti. Et quia artifex artis in quantum est artifex illius artis non potest cognoscere principia recepta in illa arte quamuis sciat illa: nescit enim ea nisi in quantum est artifex aliterius artis: ideo oportet eum recipere illa principia artis siue ab illo loco in quo sunt magis nota. Et maxime principia quorum omnes par

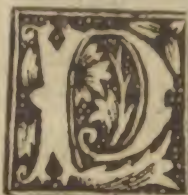
Diuisio
vñ.
partium

Man
arti
pba
sua
cipi

resciri nō possunt s̄m certitudi-
nem sicut est experientia medi-
cinarum. Et ideo de parte hui⁹
artis dixit. ¶ q̄ vita hominis est
brenis: q̄n dixit: vita brenis ars
vero longa. Quia parsque est p̄
viam experimentalem nō est in
ipsa breuitas: et ita est in hoc no-
stro tempore in pluribus mem-
bris que apparent per viā ano-
tomie: eo q̄ hec ars iā est ammis-
sa. Et debes scire q̄ artifex scien-
tie naturalis cōmunicat medi-
co: eo q̄ corpus humanū est vna
partium locorū subiecti natura-
lis. Sed diuersificantur adinui-
cem in hoc: quia iste considerat
sanitatem et egritudinem inquā
tunt entia naturalia: et me-
dicus cōsiderat ea inquā tū ap-
petit cōseruare vnum et remoue-
re aliud. Et ideo necessariū est
medico postq̄ sciverit summas
que aggregate sunt in hac arte
studium longum: et postea pote-
rit in ipsa inuenire accidētia in
materiis que sunt impossibilia
scribi. Et medicus q̄n fuerit sol-
licitus in operationibus istius
artis erunt firmata in ipso prin-
cipia experimētalitā per que po-
terit inuenire in materiis illas
summas: sicut est in artibus me-
chanicis et cogitativis. Et Ari-
sto. appropriat hanc artem inter
artes mechanicas invirtute. Et
ex hoc manifestum est quod res
dicta in diffinitione medicine q̄
est cognitio sanitatis et egritu-
dinis et rerum proportionatarū
eis: quod non est diffinitio vera
eo quod dimisit in eadifferentiā
per quam cognoscitur differre
speculationem artificis hui⁹ ar-
tis a speculatione artificis natu-
ralia scientie. Et ad hoc non at-
tendasei de quo dixerunt quod

nō est sanitas nec egritudo: quo-
niam non est inter nocumentū
operationum sensibilibum et in-
nocumentum earūdem mediū:
nec est variatio nisi secundum
plus et minus: et non est mediū
inter duo contraria ita quod sit
aliquod illorum in parte absq̄
parte in qua est aliud nec in tē-
pore absq̄ tēpore in quo est ali-
ud et est manifestum secundum q̄
dictum est in scientia speculati-
na. Et postquam narrauim⁹ in-
tentionem istius artis et partes
suas: et viā speculationis in ipsa
necesse est nobis loqui sup̄nā:
quamq̄ partem eius.

¶ Capitulum secundū. Quod
est de anotomia membrorum in
vniuersali.

Diffinitio que testi-
ficant super ea sen-
sus in corpore hu-
mano sunt species
duo: vna est mem-
brorum consimi-
lium. Verbi gratia hec diffini-
tio istius particule: et diffinitio
totius istius est diffinitio vna:
sicut sunt ossa caro: et eo quod
quelibet pars carnis de necessi-
tate est caro: quelibet pars os-
sis est os. Et secunda est mem-
brorum compositorum quorum
partes non assimilantur parti-
bus: sicut manus que composi-
ta est ex carne et osse musculo et
chorde. Et membra simplicia
sunt ossa: et muscoli: et chorde: et
nerui: et ligamenta: et caro et
assungia: seu pinguedo: et cutis
et villi: et sanguis: et flegma: et
melencolia: et colera: et spūs: et iste
est vapor perceptus in corde et
in cerebro. Et nos incipimus
nūc in rememoratiōe membro-

Ossa
capi-
tis. 23

rum consimilium seu simpliciū
et postea in rememorazione cō-
positorum.

¶ Capitulum tertium. Quod est
de ossibus capitis.

Ossa capitis absq̃
dentibus sunt os-
sa. xxiij. sex quo-
rum appropriata
craneo: et loca in
quibus coniu-
guntur ossa i craneo vocata sunt

in lingua arabica asoan: et ossa
ix. in mandibulis superiorib⁹ et
in auribus et duo in mandibu-
lis inferioribus: et vnum quod
nominatur gether: et hoc est os
quod est sub craneo quod dicitur
inter ipsum ⁊ superiores mā-
dibulas. Et oīa hec ossa coniu-
guntur simul cōiunctione sera-
tuli q̃ nominatur in arabico de-
rarasi: preter duo ossa inferioris
mandibule: que coniunguntur
coniunctione nodatili.

¶ Capitulum quartum. Quod
est de dentibus et omnibus ossi-
bus totius corporis.

¶ Entes sunt i vna
quaq̃ mādibula.
xvi. quoz duo an-
teriores notati sūt
duales: ⁊ in arabi-
co notant thomā

Et duo alij ex vtroq̃ latere supe-
riori ⁊ inferiori nominātur qua-
druales: ⁊ in arabico rabiathā.
Et duo superiores et inferiores
ex vtroq̃ latere dicuntur canicu-
lares. Et quinque ex vtroq̃ latere
scilicet dextro ⁊ sinistro nomi-
nātur molares. Sed aliquibus de
numero molarium deficit vnus
et sunt tantum quatuor: et ra-
dices molarium superioris mā-
dibule sunt tres et aliquib⁹ qua-
tuor: et radices molarium man-

dibule inferioris sunt due: ⁊ vna
queq̃ radix aliorum dentium est
cuiuslibet vna. ergo iam inue-
niemus quod ossa capitis sunt
ossa. 55. Et coniunguntur in ca-
pite apud foramen quod est in
ipso in posteriori parte spondi-
lia colli: et sunt spondilia. vii. et
sunt perforata ex vtroq̃ latere: ⁊
spondilia nuce coniunguntur
cum ipsis: et sunt. xvij. et dicitur
de. xij. ipsorum que sunt spondi-
lia anterioris pectoris: eo quod
ibi finitur eorum terminus: et
quinque eorum sunt spondilia no-
minata in lingua greca adini-
fos: et in arabico alkithan. ergo
inuentum est quod numerus
omnium spondilium craneo a
capite vsq̃ ad os nominatum
hagit sunt spondilia. xxiij. Sed
aliqui sunt qui habent vnum
plus hoc est. xxv. Et aliqui sunt
qui habent vnum minus scilicet
xxij. Et huic spondili infe-
riori coniungitur os nomina-
tum hagit: et istud compositum
est ex partibus tribus que sunt
similia spondilibus: et in hoc
adhuc cōiungitur: scilicet in osse
hagit in inferiori parte ipsius
os nominatum cauda. Et ipsius
compositum est ex tribus pecijs
sive partib⁹. Et tertia pars isti⁹
est vera cauda: ⁊ est quasi os car-
tilaginosum. Et hec oīa spondi-
lia coniunguntur coniunctione
nodatili preter spondilia duo col-
li prima: sed spondile primum
quod cōiungitur cum ipso liga-
tur duabus ad adeptionib⁹ vel
additamentis exeuntibus a cra-
neo: ⁊ intrans in duobus forami-
nibus spondilis primi. Et cōi-
guntur vtroq̃ latere ossis spō-
dilis hagit ossa duo ex vtroq̃ la-
tere vnum: et in ipsa est plana
ta colle

la coste que in arabico nomina-
tur athalnoz: et ibi pendet te-
sticuli: et hec sunt omnia ossa par-
tis posterioris. Sed ossa ante-
riora vel interiora ex inferiori
parte occipitij sunt ossa duo in
arabico nominata charcohatā.
Et ossa spatularum: et ossa pe-
ctoris: et ossa manuum: et ossa
ymbilicalia: que nominata sunt
in arabico henina et ossa pedū.
Sed tharthoa est os gibbosum
exterius et concanum interius:
cuius vnum ex duobus suis ca-
pitibus iungitur cum humero
et cum capite brachij nominati
haseht: et alia extremitas coniu-
gitur in latitudinem vel in al-
titudinem pectoris in loco fora-
minis colli: et ideo quia spatula
est posita supradorsus est am-
pla et in ipsa coniunctum est ca-
put quod cartilagosus: et quā-
to plus appropinquatur char-
coe tanto magis rotundatur: et
est in ipso concanitas quedā in
quam subintrat caput brachij
nominati aseth. Sed ossa pecto-
ris cōposita sunt ex ossib⁹ qua-
tuor: et in extremitatibus infe-
rioribus sunt cartilaginee. Ossa
vero costarum sunt. xij. in vno:
quoque latere gibbositates quo-
rum longiores sunt medie: et ex
istis sunt. vij. coste quarum extre-
mitas vniuscuiusque coniungi-
tur posterius in spondilib⁹ nu-
che: et in anteriori in ossibus pe-
ctoris cum capitibus cartilagi-
nosis: et quinque istarum non cō-
iunguntur pectori et nominantur
coste posteriores: et ideo quādo
premuntur cedunt pressioni: et
in parte inferiori pectoris non
est aliquod os nisi solus os um-
bilicale: quod moratur inferi⁹.
Ossa manus: sunt. xxx. ossa sci-

licet os brachij nō latum aseth:
et istud ex exterius gibbosus: in-
terius vero concanum: et habet
caput vnum quod in concanita-
te spatule intrat: et alia extre-
mitas ipsius intrat in marpec: et
habet nisi spondile vnum simi-
le rode qd in arabico nominat
bachar: et in isto subintrat extre-
mitas ossis nominati in arabi-
co zenad supior. Et ossa zenad
sunt duo: longitudo quorum est a
marpec vsq; ad os nominatum
rascelh: sed vnu ipsorum est parvū
et vocatur zenad superior: et aliū
est magnū et nominatur zenad
inferior. Et habent ista in dua-
bus suis extremitatib⁹ ex parte
rascelh additiones edificatas et
compositas ex ipsis et inter ra-
scelh et ipsa est nodus. Et re-
scelh compositum est ex ossib⁹
octo ordinatis in duobus ordi-
nib⁹: et hec ossa sunt fortia abs-
q; medulla: et sunt curuata cur-
natura: vt adueniat sue coniu-
ctiōi pulchritudo forme ad for-
mam rascelhorum. Ex quatuor
ex istis ossibus vel istorū ossibus
cōpositum est zenad manus: et
tales eū vocant mestal manus:
et ipsum coniungitur radici ra-
scete ligaturis fortibus. Quinq; digito-
rum autem digiti manus habent os
sa. xv. quilibet digitus. iij. et no-
minant in arabico alsolemiath
quorum semper vnus. alia pars
vnius coniungitur alteri⁹ par-
ti: et ipsa coniunguntur ossibus
solath per viam ligaturarū for-
tium: et os primum policis: con-
iungitur extremitati zenach su-
perioris ligatura ampla conue-
niente motui. Sed ossa pedis
sunt ossa. xxix. principium ipso-
rum est os testiculorum: et est
os exterius gibbosum interius
Colliget Auerroys. B

concatum: et habet extremitatē vna rotundatē se in suo ascēsu: et nominat pomum granatū testiculorum. Et alia est extremitas inferioris partis que intrat in foramen zenad inferioris siue maioris duorum zenatum cruris. Et duorum ipsorum zenatum longitudo est a genuisq; ad os calcanei: maior vero ipsorum zenath inferior: et minor: zenath superior: et extremitas duorum zenatum tangit simul calcaneum: et ibi in pede nascuntur noda tria: et curuatura ossis testiculorum in costa flectitur seu curuatur in parte posteriori: et in curuatura alterius ossis foraminis zenad maioris est ligatura genu: et supra eadem ligatura est os circulare et est rotundum: et est in ipsa cartilaginosa et nominatur oculus genu: et coniungitur in calcaneo interiori os nominatum alzochi: et in inferiori parte est os calcanei: et in istis duobus ossibus coniungitur rascet: et ipsum est compositum ex tribus ossibus: fabricatum et edificatum est edificatione sibi conuenienti: et postea coniungitur huic scabath pedis: et ipsum compositum est quinque. al. ex duobus ossibus. Et postea sequuntur ossa digitorum que nominantur domiath et sunt vnicuique digito tres preter pollicem qui non habet nisi duo ossa. Ergo inuentum est secundum sensum. Gal. quod ossa hominis vel hominum sunt. 348. al. 248. absque ossibus paruis que replent spacia iuncturarum que nominantur in arabico scirsunania: et absque osse epiglottis quod nominatur in arabico alaniath: et absque osse

se cartilaginoso quod dicitur aliqui anotomizatores quod est in corde. Et nos non abbreviamus loqui super compositionis formam istorum ossium partem partim: nisi propter hoc quod imaginatio in istis per viam estimationis est brevis et parua compositione earum rerum existentium in ipsis.

¶ Capitulum. v. Quod est de anotomia venarum pulsatilium.

¶ Vene sensibiles sunt duarum specierum scilicet pulsatiles et non pulsatiles. Sed pulsatiles compositae sunt ex duabus tunicis preter vnā: et vnāqueque est similis alteri nisi quod contextura interioris tunice tendit in latitudinem: et iste sunt fortiores: et contextura exterioris tunice tendit in longitudinem. Et iste vene apparent per viam sensus quod exeunt a corde: nisi quia exeunt a concanitate sinistra: eo quod propter propinquitatem concanitatis dextre epati necesse est ut sit studiosum cor ut attrahat nutrimentum ab eodem. scilicet ab epate. Et ille que exeunt a concanitate sinistra sunt arterie due: vna quarum est minor arteriarum habet vnā tunicā tantum: et illa est subtilior: scilicet maiori arteriarum habentium tunicas duas: et minor habens vnā tantum: habet eā tantum eo ut sit lenis et mollis ad extendendum et ad innandū se: et ad attrahendum aerem: et ad expellendum fumum vaporosum: et est amplior ut adueniat ab ipso ad pulmonem sanguis subtilis vaporosus propinquus digōi ad perficiendum se eo quod id quod nutrit pulmonem est cor:

et quia stat prope ipsum fert vel prestat ei calorem digestivum et suavem. Et ad hoc magis quod membrum pulsans in ipso est membrum leue et vocatur in arabico serint: et non curatur vt noceat ei: et vena ista intrat pulmonem: et diuisa est in ipso diuisione iam dicta: et vocatur arteria tauridi. Sed alia est maior magnitudinis maioris valde alterius. Et nominatur in lingua arabica alahor. Et quando hec vena ascendit ramificantur ab ipsa duo rami: minor istorum tendit ad concanitatem dextram duarum concanitatum cordis: maior autem circulatur circa cor: et postea subintrat in ipso: et diuiditur in eodem. Et illud quod remanet post ramificationes istorum duorum ramorum diuiditur in partes duas: maior earum descendit versus inferiorem partem corporis: et minor in superiori corporis: et pars que tendit in superiori parte corporis: diuiditur ab eadem cum ascendit in lateribus duobus in ramos tangentes membra existentia ex opposito eorundem: et quando exit versus ascellam exit ab eodem ramus vnus cum vena que non pulsat tendens vsq; ad manum in diuisione. alias ad indicem eiusdem. prima diuiditur ab eodem: et iunguntur ab eodem rami parui in lacerto exteriori: et interiori brachij nominati asceth et cum hoc sunt profundati et sepulti. Et quando iungitur ad latus marpech ascendit superius modicum et eius pulsatio apparet in hoc loco in pluribus cor-

poribus: et vadit de subtus ascellam: et tangit eam donec descendit aliquantulum a marpech. Et postea profundatur profunditate: et ramificantur ab eodem rami ad modum capillorum: et ipsis coniunguntur in lacertis brachij nominati cahat donec occupent locum magni brachij. Et postea diuiditur in duas partes quarum vna tendit ad rasceth vadens vsq; ad zenath superius. Et hec est vena que palpat a medicis. Et alia tendit adhuc vsq; ad rasceth et vadit vsq; ad zenath inferius: et hec est minor istarum. Et hec diuiditur in palma manus: et aliquibus apparent pulsationes in superficie palme manus. Et quando hec particula superior iungitur in loco transitus diuiditur in duas partes alias: vna quarum transiit venam profundatam que nominatur in arabico gedehg. et ascendit superius donec intret in craneo: et coniunguntur ab eadem in suo itinere rami intrantes in membrorum profunditatibus existentibus ibidem. Et quando intrat cranium diuiditur ibi in multas diuisiones: et tunc edificatur ab eisdem res nominata tela que extenditur supra cerebrum. Et postquam est diuisa coadunatur et profundatur: et tandem exeunt ab hac tela vene due equales in magnitudine sicut erant ante diuisionem: et conueniunt ad corpus cerebri et diuiduntur in ipso: sed vna istarum: et est minor: ascendit supra superficie faciei et capitis: et partitur super membra ibi existentia: et

Diuisio.

W U

Nota, aliquibus apparent pulsatiões in hac parte, post aures et in tibi-
bus. Sed pulsatio apparet ppe
istas duas venas: et est pulsatio
particule q̄ est apud venaz pro-
fundatam: et nominatur hec ra-
ma arterie somni. Sed particu-
la germinata a corde ad inferio-
ra corporis tendit. primo p viā
rectaz donec appodietur supra
marpech quintum: eo q̄ locus
sue oppositionis est ex opposi-
to loco capitis cordis: et ibidem
existit pulmo absq̄ appodiatio-
ne. Demū equitant supra spon-
dilia nuche: descendendo ad in-
feriora: et ramificantur rami ab
eodem a laterib⁹ utroq̄q̄ spō-
diliū dextri et sinistri et cōiun-
guntur membris existentib⁹ ex
opposito eorundem. Et ramus
primus qui ramificatur ab ipso
est ramus veniēs ad pulmonē.
Et post ipsum veniunt rami ve-
nientes ad lacertum existentez
intus in costis. Et post ipsuz ve-
niunt rami ad dyasfragma. Et
post veniunt rami ad stomacū:
epati et spleni et mirach: et intesti-
nis: et renibus: et vulue et testicu-
lis et vesice et virge. Et exeunt
ab ipsis rami iūcentes lacertos
exercentes ex opposito istorū duo-
rum locorum. Et qñ veniunt ad
terminū siue ad finem spondi-
liū diuiditur in partes duas:
et quelibet istarū tendit versus
vnū ex pedib⁹ per ramos duos
magnos ex parte dextra et sini-
stra: et diuiduntur in ipsis diui-
sione venarum: nisi quia pfun-
dantur: et eorum pulsationes
sunt in lateribus duorum emū-
ctoriorum quam in arabico no-
minant orbitan. Et in latere cal-
canei sub duobus ossibus no-

Scda
dini-
sio.

miatis calcagines: et supra dor-
sum pedum prope chordaz ma-
gnam.

¶ Capi. vi. Quod est de anoto-
miaventarum non pulsatillum.

Aene nō pulsatiles sūt
vnius tunice p̄ter
vnā istarum. Et in-
ueniuntur per viam
sensus q̄ ramificantur ab epate
et id quod germinat ab eis in
primis sunt vene due: vna qua-
rum est vltra concanitatē: et il-
la nominatur porta: et hec est ad
trahendum nutrimentum epa-
ti. Alia est vel erit a gibbositate
epatis: et ista est facta ad deferē-
dum nutrimentum et diuiden-
dum nutrimentum: et nomina-
tur concana. Sed porta diuidit̄
in corpore epatis in quinq̄ par-
tes et ramificant̄ he quinq̄ par-
tes in ramis paruis: donec iun-
gantur gibbositati epatis: Et
quando exeunt ab epate diuidū-
tur in partes octo: quarum due
illarum parue sunt: et vna ipsa-
rum iūgitur intestino nomina-
to duodeno. Et secunda ramifi-
catur ad fundū stomaci in por-
tanario. Sed vna ex sex tendit
ad superficiem dorsī partis dex-
tre stomaci ad nutriendum ipm.
Sed pars interior: nutritur in-
quantum obuiatur stomacho.
Et secunda iungitur spleni et
tandem separatur ab ipsa vena
vna a latere sinistro stomachi.
Et illud quod remanet diuidi-
tur in partes duas vna quarum
iūgitur medietati superiori sto-
machi et spleni ad nutriendum
ea. Et secunda iungitur gibbo-
sitati stomachi: et ibi diuiditur
in partes duas. Vna ipsarum

W
sio

diuiditur a dorso sinistro stoma-
chi: et secunda profundatur vs-
q; ad orificium stomachi: eo qđ
proicit ad orificium stomachi
superfluum siccitatis et acetosi-
tatis melencolice: quoniam. stu-
det splen ad expellendum ipm
cum superfluo ad prouocandum
appetitum stomachi sua titilla-
tione. Particula vero secunda
diuiditur in partes duas vna
ipsarum tendit ad inferiora me-
dietatis splenis. Et secunda
pars influit ad mirach et diui-
ditur in ipso. Tertia vero ex se
vadit ad latus sinistrum: et ad
intestinum rectum ad hoc vt su-
gat ab ipso. Et quarta tendit
ad gibbositatem stomachi et ad
mirach. Et quinta tendit ad
mesaraicas que sunt circa inte-
stinum nominatum colon. Et
sexta quasi circa intestinum ie-
iunum et orbem. Sed concaue
scilicet vene: radix eius separa-
tur ex seipsa ad trahendum nu-
trimentum a ramis porte. Et
post ascendit ab ipsa vena vna
magna in gibbositate epatis.
Et quando ascendit ista vena
non vadit nec elongatur mul-
tum donec diuidatur in duas
partes. Et vna istarum est ma-
ior et tendit ad partes inferio-
res corporis: et secunda ad su-
periora corporis: et hec pars su-
perior tendit vsq; dum iunga-
tur dyasfragmati. Et ibi diuidi-
tur in duas venas que diuidun-
tur in dyasfragmate: et post com-
primunt dyasfragma. Et post
compressionem diuiduntur ab
eisdem vene minute: et diui-
duntur in panniculo diuiden-
te pectus in partes duas et in
panniculo cordis: et in glandu

la nominata chota: et diuidun-
tur in ipsa. Demum ramifica-
tur ab ipsa ramus vnus: qui
iungitur in auricula dextra ex
auriculis cordis. Et hic ramus
diuiditur in partes tres: vna
quarum intrat in concauitatez
dextram concauitatis cordis et
iungitur pulmoni et habet tu-
nicas duas: et ob hoc nomina-
tur vena arterialis: et hec est ma-
ior omnium aliarum. Et secun-
da circūdatur circa dorsum cor-
dis et extenditur in ipsum to-
tum. Et tertia coniungitur in
parte inferiori pectoris: et nu-
trit pectora ibi existentia. Et
quando transit cor tendit per
viam rectam donec peruenit ad
oppositionem duorum tharco-
tan: sic enim nominantur in
arabico: et diuiduntur ab ea in
hoc suo itinere rami parui ad
ambas snarum partium: et ex-
eunt ab eisdem rami ad lacer-
tos existentes ex opposito mem-
brorum interiorum. Et quan-
do sunt ex opposito asselle: exit
ab eis ramus vnus extrinsecus
magnus veniens ad manus ex
latere asselle: et est vena nomi-
nata basilica. Et quando est in
opposito in medio trachee in lo-
co sui itineris diuiditur in par-
tes duas: vna istarum tendit ad
partem dextram et alia ad
partem sinistram. Et quelibet
istarum duarum diuiditur in
partes duas: et tandem equi-
tat vna ex partibus spatulam et
venit ad manum ex latere dex-
tro: et hec est vena nominata ce-
phalica. Et adhuc secunda di-
uiditur in partes duas in vno
quoq; latere: vna quarum va-
dit et profundatur et ascendit

Thar-
cotan.

Liber

in sua profunditate donec intrat cranium in suo itinere per collum usquequo intrat in cerebrum. Et ramificantur ab eadem rami parui coniungentes se membris interioribus propinquis colli. Et hec pars nominatur vena profundata. Sed secunda tendit in superficiem dorsii: donec diuiditur per faciem: et caput: et oculos: et per nares seu per nasum. Et hec est vena apparens et ramificatur arvena, spatulari: in suo itinere p brachium nominatur asceth: et diuiditur in nodo marpech. Et post suam diuisionem vena spatularis commiscetur cum parte vene assellaris: et descendunt: et tandem exit ex istis duabus in latere marpech vena: et est vena media seu communis: et dicitur in arabico hachal. Et pars secunda ex parte vene spatularis trahitur ad dorsum brachij nominati schahat: idest adiutorium. Et deinde equitat supra zenad superiorem: et illa nominatur chorda brachij. Et pars vene assellaris que moratur inferius vadit per latus intrinsecus brachij ad cahat donec iungatur capiti zenad superiori: et est aliquid rami vene existetis inter digitum minorem et annularem: et nominatur halarcia. Sed pars tendens ad inferiora corporis equitat spondilibus nache. Et postea descendit inferius et ramificantur in primis ab ipsa rami venientes ad ligaturas renum: et nominatur in arabico lasint alcoliet: et eorum villis et corporibus propinquis eis. Et postea ea ramificantur ab eisdem rami magni duo intrantes in concanitatibus renum. Et postea rami duo tendentes ad testiculos. Et demum ramificantur ab ipsis in latere vnusquisque spondilis vene due tendentes duobus lateribus: et iunguntur membris interioribus propinquis ei sicut vulne et vesice: et etiam illis existentibus extrinsecus: sicut mirach: et ventris: et lumbis. Et quando iungitur ad finem spondilium diuiditur ad partes duas. Una ipsarum tendit ad pedem dextrum: et alia tendit ad sinistrum. Et tandem ramificantur ab eis rami iungentes laceris testiculorum. Et aliqui istorum sunt profundi et aliqui sunt apparentes. Et quando iunguntur genu diuiduntur in partes tres. Una partium vadit in medio et iungitur ramis qui sunt in vnoquoque lacerto cruris interioris: et exterioris. Et alia pars in parte interiori cruris donec apparet prope calcaneum: et illa est nominata saphena. Et pars secunda vadit ultra apparitionem cruris: et illa profundatur ad latus exterioris calcanei. Et illa est sciatica: scilicet nominatur sciatica. Et ramificantur ab vnoquoque istorum quando iunguntur pedi rami diuisi in pede. Et rami qui sunt pedis ex parte digiti minoris et annularis sunt ex ramis sciaticis. Et rami pollicum sunt ex saphena: et nominantur in arabico cum allcasen.

Capitulum. vis. Quod est de
anotomia neruorum.

Apita istorū cor-
porum videntur
coniungi in cere-
bro vel in nucha:
et ideo imaginat
sen existimat qđ
oīa ista exeāt ab eis. Et videtur
qđ caput nuche coniūgatur post
in posteriori parte cerebri: et pel-
licula ipsius resistit nocumento
illi⁹ et durat vsq; ad os nomina-
tū hasceth. s. cauda. Et ideo ima-
ginat sen existimat qđ ipsa oīa
a cerebro. Et iūgūtur in nu-
cha in latere vnus cuiusq; spon-
dilis in vnaquaq; parte duo par-
ti vnus eorum vadit in partem
dextram: et alter in sinistram do-
nec iungātur in fine hascet. Et
coniungitur in fundo ipsius ca-
put vnum vnus nerui: et sic cō-
iunguntur in cerebro paria se-
ptem capitum neruorū. Par pri-
mum sunt nerui duo et apparēt
quasi oriuntur vel exeant a cere-
bro ppe ex opposito duarū carū
cularū similium capitibus ma-
millarum in quibus sit odorat⁹
et ipsi coniunguntur in oculis.
Et isti duo nerui sunt concani:
et quando elongantur a cerebro
tunc coniunguntur. Et foramē
vnus cuiusq; istorum tangit fo-
ramē alterius: eo vt spiritus ad-
ueniētes duabus pupillis: ocn-
lorum associantur: et vt sit duo-
bus oculis fons vna: et vt quasi
oriuntur prope pupillas oculo-
rum ad hoc vt appodientur in
ipsis et diuidūtur donec sunt in
tus in cerebro. Et demum exeūt
et tendunt vnūquodq; illorum
ad oculum existentem in latere

sui. Demum coadunatur in hu-
miditate vitrea vt deferat oculo
sensum visus. Et par secundum
videtur: ac si natus fuisset post
natiuitatem paris primi. Et ip-
se tendit ex eo versus partem
dextram et exit a craneo supra
foramen anterioris cellule secū-
de. Demum miscetur cum pari
quarto existente post ipsum: et
postea separatur ab eodem. Et
diuiditur in quatuor partes vna
istarum exit ab introitu nerui
nominati schabachi et descen-
dit ad ventrem sub dyasfragma-
te. Et secunda exit ex foramine
ossis existentis in sodat et tan-
git partes quinti. Et tertium
exit ex foramine a quo exit par
secundum. Et diuiditur in par-
testres siue ramos. Ram⁹ vnus
ex istis tendit ad locum existen-
tem in extremitate oculi nomi-
natum in arabico mach. et post
ea ad tempora et supercilia et
frontem et palpebras. Et secun-
dus transit foramen existens
prope caudam oculi: et ille est
locus nominatus in arabico
barbachi: et iungitur vsq; ad
ventrem nasi. Et tertius. s. ra-
mus descendit in concanitate
barbachi prope os subtile. Et
tandem ramificatur in ramos
duos. Vnus tendit ad dentes
et alter ad cutim timpule et ad
extremitatem nasi et superio-
ris labij. Et quarta scilicet pars
exit a foramine existente in mā-
dibula superiori ad linguam et
transmittitur in cutem ipsius
proprie ad dandum sibi sen-
sum suū. s. saporem suū. Et ressi-
dum ipsius diuiditur in radi-
cib⁹ dentū inferiorū et gingiuis
et in labio. Et natiuitas paris

2. par

3. par

4. par

B iij

quarti est post natiuitatem ter-
tij paris. Et diuiditur in pala-
to ad danduz ei sensum appro-
v.par priatum sibi ⁊ est sapor. Et par
quintam duplicatur et exit ab
ipso par vnum ad aures ad dā-
dum eis auditum: et ipsum na-
scitur a parte posteriori cerebri
et par nervi mandibule exit a
foramine nominato orobo: ⁊ in
vj.par isto nervo est odoratus. Et pa-
ris sexti extremitas vadit ad gu-
lam et ad linguam. Et extremi-
tas alia vadit ad lacertum exi-
stentem versus spatulam et cir-
ca ipsam: et eius extremitas de-
scendit in collum: et ramifican-
tur ab ipsa in suo itinere rami
coniungentes se aliquibus la-
certis epiglotti. Et quando de-
ruiantur pectori diuiduntur ad-
huc ibidem. Et tandem redeunt
adhuc extremitates sue ad su-
periora donec iungantur lacer-
to epiglotti. Et diuiduntur ali-
que ipsorum extremitates in dya-
fragmate prope cor et pulmonē
et meri: et partibus existentibus
circa ista. Et residuuz ista-
rum: et maior pars ipsarum va-
dit donec comprimant dyaфра-
gma. Et coniunguntur in ori-
ficio stomaci maior pars ipsa-
rum. Et residuum coniungitur
pellicule epatis et splenis et re-
siduitatibus intestinorum. Et
coniungunt ipsi ibi alique par-
tes paris tertij: et ipsam scilicet
par oritur a posteriori parte ce-
rebrui: et coniungit quinto. De-
mum diuiditur ab ipso: et exit
a loco future nominate in ara-
vii.p. bico aldaruallami. Et par se-
primus incipit a posteriori par-
te cerebri a loco natiuitatis nu-
che et diuiditur in lacerto lin-

gne epiglotti. Et videtur sensi-
biliter quasi vt exeant seu na-
scantur paria ex nucha. xxxj. a
nervorum. Et vnus scilicet ner-
uus est absqz socio sibi opposi-
to. Et paria octo ipsorum exie-
runt intus ex spondilibus col-
li. Et duodecim paria ex spon-
dilibus nuce ad locum oppo-
sitionis dorsii in directo pecto-
ris. Et paria quinque ex spon-
dilibus nominatis alchacam.
Et ista sunt in inferiori parte
dorsii. Et paria tria ex osse aggē.
Et tria ex osse asse. i. cande. Et
alterum non habens oppositū
exit ex medietate extremitatis
ossis nominati asse. scilicet can-
de. Et par primum exit ex fora-
mine iuncture prime iunctura-
rum colli. Et ascendit vsqz quo
diuidatur in lacertis capitis.
Et secundum par exit ex fo-
ramine existente in iunctura pri-
ma et secunda. Et tandem se-
paratur in duas partes. Et iun-
gitur extremitas ipsius in cu-
tim capitis. Et extremitas alia
in lacertis colli et i lacertis spa-
tule. Et tertium par ipsius exit
ex foramine existente inter iun-
cturam secundam et tertiam.
Et diuiditur in partes duas.
Una tendit ad lacertos existen-
tes in dorso. Et alia vadit ver-
sus partem anteriorem. Et di-
uiditur in lacerto posito ex op-
posito ipsius et in existente su-
pra ipsum. Et quartum exit
inter iuncturam tertiaz ⁊ quar-
tam. Et diuidit in partes tres.
Una quartum tendit ad dyaфра-
gma: et alia ad extremitatez la-
certi existentem in capite et in
cervice: ⁊ extremitas alia ad ex-
tremitatem lacerti spatule. Et

quintum oritur inter spondile quartum et septimum. Et sextum oritur inter spondile quintum et sextum. Et septimum inter spondile sextum et septimum. Et octavum inter spondile septimum et octavum et ibi est finis nodorū colli. Et nervi descendentes ab istis omnes sunt divisi in partibus quarum ipsarum partium una vadit ad lacertos pectoris et cervicis: partes alie vadunt ad lacertos dorſi et dyasfragmatis: preter paris octavi cuius aliquid non tendit dyasfragmati: et reliquae partes tendunt ad hascech et brachio et spatule. Sed paris septimi quedam pars tendit ad lacertum spatule et pars alia ad hascech. ¶ Et septimi pars vadit ad lacertum existentem in hascech. Et alia pars dividitur in cutim residui hascech. Et aliquid octavi paris transmittitur in cutim brachij. Et extremitas sui tendit ad lacertum brachij. Et par nonum exit inter spondile octavum et nonum. Et illud est principium spondilium dorſi. Et dividitur una suarum extremitatum in lacerto existente intus in costis. Et alia extremitas in lacerto dorſi. Et alia extremitas descendit ad spatulam et extenditur in ipsam. Et par decimum exit inter spondile nonum et decimum. Et pars una ipsius vadit ad cutim hascech. Et residuum dividitur: et pars una ipsius tendit versus faciem: et dividitur in lacerto existente in costis: et in lacerto inuestito supra pectus. ¶ Et alia dividitur in lacerto dorſi et spatule: et per hanc

viam est exitus nervorum et divisio ipsorum scilicet par unum inter iuncturas duas usque ad complementum duodecimi paris donec exeant ad par completens viginti paria ex corpore spondilis que sunt decem et novem. Et postea exeunt paria ex alchati ex corpore totius cervicis par unum usque ad complementum quinque parium: et partes ipsorum tendunt ad anteriora: et dividuntur in lacerto existente supra ventrem: et aliquae dividuntur in lacerto existente supra lumbos: et miscentur in partibus tribus existentibus supra ipsum nervi descendentes a cerebro: et a paribus duobus existentibus sub istis tribus descendunt ab ipsis rami magni ad crura donec descendant extremitatem pedis. ¶ Et demum oriuntur paria tria ab osse hasgez ex unoquoque foramine par unum principium eorum est a spondili vigesimo quinto. Et demum exeunt paria tria ex osse caude nominatum in Arabico hascech. Et solus absque socio: generatio ipsius prima est inter os tertium ossis aggez. Et os primum ossis hascech. scilicet caude: quod est os caude. Et post secundum istum ordinem inter duo spondilia par unum usque ad finem trium parium. Et solus paria sex paria. Par primum misceatur cum paribus venientibus ad crura. Et residuum ipsorum dividitur in lacertis anterioribus et veretri: et vesice: et vulvae: et pelliculis ventris. Et in partibus venientibus ab osse umbilicali: et a lacertis venientibus

f. par

Libro

vel orientibus ab osse haggez.
¶ Capitulum. viij. Quod est de
ligamentis.

Ligamenta que
sunt nominata in
lingua Arabica re-
bathat: eius corp⁹
est vel eorum me-
diū inter corpus
ossis ⁊ corpus musculi: ⁊ eorum
ortus est inter extremitates no-
dositatum ossium.

¶ Cap. ix. Qd. est de chordia.

Chorde que nomi-
nantur in arabi-
co banthar: sunt
medie inter liga-
menta ⁊ nernos.
Et ear⁹ ortus seu
nativitas est ex nervo veniente
ad lacertum: ⁊ a ligamento orto
ab osse.

¶ Capitulum. x. Quod est de carne.

Carnis tres sunt
species: vna est
caro mixta cum
nervo et chorde
illa nominatur
lacertus sine mu-
sculus: ⁊ illa est

maior pars carnis totius corpo-
ris: ⁊ hec ero memoratus in ca-
pitulo mēbroꝝ officialiū.

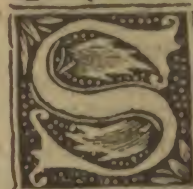
Secūda species est spēs carnis pu-
re: ⁊ in hac sunt multa ligamen-
ta: ⁊ hec est minor species corpo-
ris.

Tertia species est carnis
glandulose: ⁊ caro pura est illa
que est i capite mēbri. s. veretri:
et illa q̄ est in loco occulto dor-
si: ⁊ ex illa est caro exñs iter dētes.

Sed caro nominata glandulo-
sa est caro testiculorum et mā-
millar⁹: ⁊ ex illa est ēt i radice lin-
gue: ⁊ ex illa est caro exñs i sub-
ascellis ⁊ in duob⁹ emunctorijs
notatis in arabico orbitā: ⁊ que

est post apres ⁊ in collo: ⁊ istius
speciei est caro que est inter inte-
stina et nernos.

¶ Capitulum. xi. Qd. est de villis.

Ed de villis ero
memorat⁹ cū ero
rememorat⁹ mē-
bra composita exi-
stētia itus i corpo-
re: eo quia ille est
locus cōueniens rememoratio-
nis ipsorum ibi.

¶ Capitulum. xij. Quod est de
humoribus.

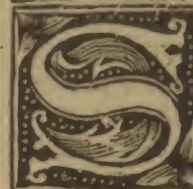
Humores appa-
rētes i corpore hu-
mano sunt quat-
tuor: scilicet san-
guis: flegma cole-
ra et melencolia.

¶ Capitulum. xiiij. Quod est de sim-
plicibus membris.

Simplicia mē-
bra sunt: cutis: vn-
gues et capilli et
hoc ē manifestū.

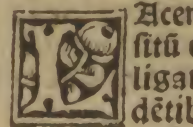
¶ Cplz. xiiij. Qd
est de spiritu.

Spiritus duo sūt. s.
spūs apparēs in
corde et spūs ap-
parēs i cerebro: s.
spūs i epe nō ap-
paret pviā sēsus.

Et hec sunt vba dicta supra sim-
plicia mēbra q̄ sufficiētia esse vi-
dētur i hoc loco: ⁊ qui volūt am-
plius addere addāt. Et nūc re-
dibo ad loquendū supra officia
lia mēbra: ⁊ incipiā a mēbro sim-
pliciori oīm ipsor⁹: ⁊ istud est la-
tus sine musculus.

¶ Capitulum. xv. Qd. est de lacerto.

Lacertus est corp⁹ cōpo-
sitū ex carne rubea: et
ligamētis ⁊ nervo ascē-
dētib⁹ supra ip̄z. Et ip̄

se est iduēs ossa ligat⁹ ligaturis
nascētib⁹ ab ossibus: et istud est
quando nervus cōiungitur su-
preme extremitati ipsi⁹ lacerti.
Tandem dividitur in partes:
et miscetur exiture carnis lacer-
tus: et germinat i osse posito sub
lacerto ligaturam: et miscetur
cum nervo et carne: et demum ex
omnibus istis exit corpus cum
vnu⁹ nominatum lacertus. Et
quando partes nervi veniunt
ad extremitatem inferiorem la-
certi: tunc adunate sunt partes
nervi ad partes ligamentorum
solū absq^{ue} alia ammixtione car-
nis: et tandem exit ab istis cor-
pus nominatum chorda: et hec
chorda tendit donec iungatur
extremitati inferiori illius mē-
bri. Et omnes lacerti secundū
intentionem Gal. existentes in
corpus. 529. Et dictū est quod
hec corpora variantur in forma
in quantitate: et in compositio-
ne: et quando virtus ab istis ger-
minatur: corde in forma com-
positionis ipsorum: tandem va-
riantur in quantitate: quoniam
aliqui sunt magni et aliqui par-
vi. Magnus est sicut lacert⁹ po-
situs supra corā et parv⁹ est si-
cut lacert⁹ positus supra oculū.
Et variatio ipsorum est in forma
q^{uod} tales sunt ex lacertis quorum
caro ipsorum nō miscet^{ur} cū nervo:
et variatio ipsorum est in chordis
oriētib⁹ ab ipsis: q^{uoniam} tales ex ip-
sis sunt q^{uod} chorda oritur ex duo-
bus lacertis: et tales sunt quib^{us}
ambobus ab vnoquoq^{ue} oriūtur
chorde. 2. vel. 3. et hoc est s^{ed} q^{uod}
cōvenit eis. S^{ed} variatiōes ipso-
rum ex parte oppositionis ipso-
rum sunt q^{uod} aliqui ipsorum oppo-
sitiō sua est in directo mēbri et

aliqui non. Et si debemus loq^{ui}
in vnoquoq^{ue} lacerto lacertorum
hoc verba essent proluxa valde:
nec essent huic arti multum ne-
cessaria: hoc est ad medicinan-
dū per cibos et medicinas. Sed
cirurgicis. i. opantibus cum fer-
ro magnum esset inuamentū.
Et dico adhuc quod post termi-
nationem istarum rerum par-
vū lucrū cōsequeremur. Et ego
narrabo de nervis q^{uoniam} ero locu-
tus inuamētū ipsorum in libro sa-
nitatis.

¶ Capi. xvi. Quod est de forma
capitis.

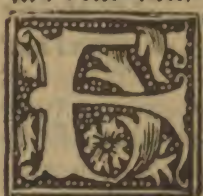

Forma capitis na-
turalis est rotun-
da habēs aliquā
planicem in vtro-
q^{ue} latere: ac sym-
met^{rica} fueris for-
mam ceream rotundam esse cō-
pressam in vtroq^{ue} latere. Habēs
intrinsecus cōcavitates coniun-
gentes se ad invicem: et nominā-
tur cellule cerebri: et sunt due exi-
stentes in parte anteriori cere-
bri et vna in medio: et alia in po-
steriori parte et prope cōiunctio-
nem istarū cellularum scilicet
partis vnius cum alterā: sunt
corpora formata formis talib^{us}
vt sint convenientes in aliquo
tempore ad claudēdum vel ape-
riendum. Et insunt cerebro due
additiones germinate a dua-
bus cellulis anterioribus simi-
libus duobus capitibus ma-
millarum derivantes vsq^{ue} ad
os nominatum colatorium: et
istud est os perforatum fora-
minibus multis: sed non per
viā rectam sed obliquam: et lo-
cus isti⁹ in craneo est locus cui
con iungitur extremitas na-

Liber

fi. Et ex paniculis duobus cere-
 bu vnus ex istis est fortis: gros-
 sus: et alius est subtilis. Subti-
 lis coniunctus est cerebro et no-
 minatus est capitis secundina
 vel secunda: et assimilatur secu-
 dine: eo quod in ipso sunt ner-
 ui et vene: ex quibus nutritur ce-
 reb:um: et ipse continuatur cere-
 bro in aliquibus locis. Et pāni-
 culis grossus coniungitur cra-
 neo: et etiam cerebro coniungit
 in aliquibus locis. Et hic pāni-
 culus fortis perforatus existit
 foraminib⁹ multis in locis duo-
 bus. Unus locus est in latere
 foraminis extremitatis nasi: et
 nominatus est colatorium: et al-
 ter est prope osse existente in pa-
 lato. Et istud similiter est perfo-
 ratum et sub cerebro. Et sub pā-
 niculo grosso est retis que in
 arabico nominatur alagama
 que est ex arterijs ascendenti-
 bus caput. Sed nuche spondilia ip-
 sam cooperiunt sicut os cranei
 cooperit cerebrum: et ipsa circū-
 datur a duobus pelliculis exēu-
 tibus: a duobus panniculis ce-
 rebri: et ex ipsa oritur nervus q̄
 ei coniungitur.

¶ Capitu. xvij. Quod est de for-
 ma oculorum.

Oma oculi com-
 posita est ex septē
 tunicis et tribus
 humoribus. Pri-
 ma ipsarum est q̄
 prope craneū mo-
 ratur: et est tunica pannosa: et ei⁹
 ortus est ex pāniculo grosso exi-
 stente in cerebro: et nominatur
 tunica fortis: et in arabico nomi-
 nata ē alnocha alsalba. Et post
 ipsam versus partem exteriorē
 est altera tunica pannosa. Et
 eius ortus est ex pāniculo sub

tili existēte in cerebro. Et nomi-
 natur secunda vel secundina: et
 arabice almissima. Et post istā
 est tunica retina: et ort⁹ eius est
 ex anima: musculi exēntis a
 cerebro: et est concavus. Et post
 istam in medio istius (pannicu-
 li est corpus vnum molle: et hu-
 midum nominatum humor vi-
 treus: et in arabico alzegia. Et
 in medio istius corporis est cor-
 pus vnum spericum habēs ali-
 quas latitudinem similem grā-
 dini in claritate et albedine: et
 hec humiditas nominatur grā-
 dinosa: et est corpus profunda-
 tum humiditate vitrea vsq; ad
 medietatem. Et post aliam me-
 dietatē existentem versus par-
 tem exteriorē scilicet aeris ab
 humiditate grandinosa est vnu
 corpus simile tele aranee: et illud
 est in vltimo claritatis et tersio-
 nis: et nominatur tela aranea:
 et in arabico haantebuthia. Et
 post istam versus partem exte-
 riorē existit humiditas vna si-
 milis albugini oui: et nomina-
 tur humor albugineus: et ascen-
 dit supra istam humiditatem
 versus partem exteriorē cor-
 pus vnum subtile asperum: no-
 minatum in arabico maciua-
 ru: versus albuginē, ex pte et ex-
 teriori. Et color eius variatur in
 corporibus: eo quod alicui est
 valde nigrum: et alicui min⁹: et
 alicui minus: et alicui est colo-
 ris calcedonij. Et in medio ver-
 sus grandinosam est foramen
 vnum quod quandoq; dilata-
 tur et quandoq; constringitur
 vice vna post aliam secundum
 quod conuenit humiditati grā-
 dinose quando est habens lu-
 cem: quoniam constringitur
 in magna luce: et dilatatur in

¶
 nar

parna. Et istud formem nomi-
natur oculi pupilla: et hec tuni-
ca nominat tunica pupillina.
Et post ista est cooperitura vna
corporis vni⁹ grossi: et fortis cla-
ri scilicet coloris celestis: simi-
le celo: factum ad modum cor-
ni albi: et nominata est tunica
cornea: et color ei⁹ existit ad mo-
dum eius tunica que existit sub
ea. Et ascendit supra istud cor-
pus vnum valde album nomi-
natum cōiunctina: preter quod
nō cooperit locum nigredinis
oculi: istud nominat albedo oculi.
Et ei⁹ ortus est: ex pellicula que
est versus os exterioris cranei.
Et ori⁹ corneae est ex tunica for-
ti: et ortus vne est ex secundina:
et ortus araneae est ex retina.
¶ Cap. xviij. Qd est de forma
nasi.

Orma nasi sunt
due vie diuiden-
tes se i ptes duas.
Una earum deri-
natur ad extremi-
tatem oris et alia

ascendit de super donec iunga-
tur ossi simili colatori quod cō-
positū est versus duas adeptio-
nes anterioris partis cerebri si-
milium capitibus mamillarū:
et iste vie circundantur ex vna
pellicula grossa orta expellicu-
la oris.

¶ Cap. xix. Quod est de for-
ma auris.

Auris est osse
petroso: et ideo no-
minatur in lin-
gua arabica aga-
ri: et ipso sunt vie
oblique multe et
tendunt taliter per viam tortā
donec iungantur musculo quin-
to orto a cerebro a quo ori⁹ pelli-

cula extensa supra os petroso:
Sed corp⁹ cartilaginosū exis-
teritis est auricula nominas-
tum: et istud est manifestum.

¶ Cap. xx. Qd est de forma
lingue.

Lingua ē caro mol-
lis et alba: inuolu-
ta venis multis et
pauis in quibus
est sanguis: et sunt
vene in ipsa et arterie et muscoli
in quantitate maiori vltra quo
ut sue magnitudini videatur cō-
uenire et ipsa cooperitur pellicu-
la oris. Et sub ista duo existunt
orificia iungentia vsq⁹ ad car-
nē glandulosam ipsius que est
posita sub radice ipsius.

¶ Cap. xxi. Quod est extrema-
te oris.

Extremitas oris te-
dit vsq⁹ ad istas
vias. vna ex parte
anteriori: et illa no-
minat canna pul-
monis. Et alia po-

sita est p⁹ ost⁹ ipam ex parte cerni-
cis supra spōdilia colli: et hec no-
minat meri. Et p⁹ istā trāsīt cib⁹
et potus. Sed per viā canne pul-
monis transeunt spūs et intrans
et exeunt per viam anhelitus: et
positum est supra viam istam
cooperitorium vnum ad coope-
riēdū ipsam in hora deglutiedū
v⁹ aliq⁹ dno possit subintrare de
eo quod deglutitur: quia si ali-
quid subintrat incōtinēti pno-
cat iussis. Et iam preparatū est
in hoc loco instrumentū vnu in
quo est vox versus orificiū can-
ne pulmonis: et istud instrumē-
tū est membrū nominatum epi-
glotum: et in arabico haugera: et
ipsum est cōpositū ex trib⁹ carti-

Liber

laginibus compositione pulcra
cōuenienti esse vocis: ideo vt sit
edificata et fabricata ex istis tri
bus cartilaginibus zampogna
vna vel fistula similis zāpogne
fistule: scilicet z flaboli. Et in cō
cavitate istius zāpogne est cor
pus simile lingue fistule: et in
istis locis sunt lacerta multavel
secreta multa.

¶ Capitulū. xxiij. Quod est de
anotomia totius ventris.

Scias q̄ concan
tas toti v̄tr̄ ex
tis sub osse tra
chee vsq̄ ad os lū
bi diuisa ē i duas
magnas partes:
vna est sup̄ coopiens pulmonē
z cor: z scda est inferi cooperiens
stomacū: et intestina: et epar: et
spen: z fel: z renes: z vuluā: z ve
sicam. Et diuiduntur iste due
concauitates membro vno no
minato dyasfragma: z istud dy
asfragma incipit a capite pecto
ris tendens per diametrum in
ferius ad vnumquodq̄ duorū
laterū donec derinetur. xij. spō
dili nuche: z istud est diuidens
inter superiora et inferiora. De
mum concanitas superior di
uiditur in partes duas: et ille
partes diuiduntur vno medio
quod transit per medium illa
rum partium donec iungatur
spondilibus nuche. Et hec con
canitas superior tota nomina
tur pectus: et terminus ipsius
est a superiori parte duorū tra
chee vsq̄ ad dyasfragma qd̄ di
uidit superiora ab inferiorib⁹:
et hec est forma pectoris.

¶ Capitulū. xxiiij. Quod est
de anotomia pulmonis z can
ne eius.

Canalis pulmonis
incipit ab extremi
tate oris sicut di
ximus: z qñ descē
dit sub trachea di
uiditur in. ij. par
tes. z quelibet pars ipsarū diui
ditur in plurib⁹ partib⁹: z circa
ipsas edificataz fabricata est ca
ro pulmōis: z iterū edificata est
ex oib⁹ istis cānis diuisis: z ve
nis existētib⁹ sub ipsis caro pul
monis: z caro edificata et fabri
cata circa ipsas est corp⁹ pulmo
nis: medietas hō pulmonis est
in cōcavitate dextra: z medietas
alia in cōcavitate sinistra. Et cā
na. s. ipsius pulmonis p̄parata
est z cōposita ex cartilaginibus
in forma annulorū sed non sunt
annuli cōpleti eo q̄ i p̄tate p̄
tis tertie annulorū ipsoz extre
mitates sue cōiūgūtur eis pellic
cule vni al. pellicula vna tēdēs
p̄ viā rectā: z p̄iūgūtur isti annu
li simul villis z ligaturis multis.
Sed isti annuli pprie sunt duri
et cartilaginosi: z gibbositates
istorū annulorū sunt versus par
tem exteriorē corporis: et p̄nt
palpitari manib⁹. s. pellicula cō
iungens annulos p̄ viā rectā.
Sed locus rectus ipsorum con
iunctus est meri. Et hoc est ac si
ymaginat⁹ fueris i corde tuo
fistulam, vnam vnus canne: et
ij. pars incisa sit in longitudi
nem et partes. ij. integre rema
neant et pars. ij. incisa in longi
tudinem coniuncta istī glutine
cum carta vna cum ambabus
extremitatibus linea recta siue
perpendiculari: z tandem intel
liges cannam pulmonis p̄ viā
conuenientem et rectam.

¶ Capi. xxxiiij. Quod est de
anotomia cordis z forma ei⁹.

Dorma cordis est rotunda admodum pithone que in arabico nominatur semiara: sed est transversa eo quod acuitas cordis existit versus inferiora corporis et radix versus superiora partem corporis. Et hanc pelliculam unam grossam circumdantem ipsum: sed non coniungit totum versus radicem. Et positum est in medio pectoris: sed caput eius. scilicet. acuitas tendit magis ad partem sinistram. Et arteria magna oritur ex ista parte scilicet sinistra: et ideo apparet pulsus maior in ista parte: et propter hoc imaginantur aliqui quod cor sit positum in ista parte. Et hanc cor concavitates duas magnas unam ex parte dextra: aliam ex parte sinistra: et versus radicem suam est res una similis cartilagini: et ipsa est quasi fundamentum totius cordis: et a concavitate dextra ad sinistram sunt vie: et in concavitate dextra sunt orificia duo. Unum ipsorum est officium vene coniuncte epati que oritur ab epate secundum Galenum. et a corde secundum Aretium. Et supra istud officium sunt pellicule tres aperiens se seu dilatantes in hora introitus sanguinis in ipsum: et demum claudunt clausione conuenienti. Et officium secundum est officium vene coniungens se ex ista concavitate in pulmonem: et est vena una quam non pulsant eo quod tunice ipsius sunt grosse ad similitudinem arterie: et istud officium hanc pelliculas aperiens se extra et non aliter nunc intus ex aduerso pellicularum alterius officii. Et in concavitate partis sinistre sunt duo officia unum est officium arterie magne: et habet pelliculas tres aperiens se in intrinsecum versus partem

exteriorem. Et secundum est officium arterie coniungentis se in pulmone: et supra istud officium est pellicula una aperiens se intus et extra. Et habet cor additones duas similes auribus: una ex parte dextra existit et altera in sinistra. Et pulmo est volatilis supra cor: et cor habet texturas multas variantes se in oppositione.

Cap. xv. Quod est de forma stomachi et meri.

Dum diximus quod in extremitate oris sunt vie due: una est via aere. scilicet. aeris ad pulmonem: et secunda est via cibi et potus per merum: et hoc vocatur merum: et istud compositum est ex duabus tunicis: una est extrinsecus et est carnosa: et textura ipsius tendit in latitudinem. Et alia est intrinsecus et est nervosa: aliter muscularis: et textura ipsius tendit in longitudinem: et aliquid ipsius tendit per diametrum: et ipsum positum est in posteriori parte supra spondilia colli: et ipsum elongatur et descendit inferius donec transeat diafragma et ligatum est spondilibus et villis ipsum ligantibus. Et quando transit diafragma dilataitur: et fit ex ipso stomachus et tendit aliquantum versus partem sinistram. Et ideo dicitur quod caput stomachi descendit in partem sinistram: et fundum in parte dextra: imagina ergo in corde tuo cucurbitam unam rotundam habentem collum longum: et cum ipsa iungatur collum aliud: et sic intelliges formam stomachi et meri: nisi quod stomachus existit a latere versus dorsum quasi guttulum longum

Dne
vie or

Liber

Tres
tuni-
ce sto-
maci.

et unum ex duobus capitibus
ipsius stomaci superius est me-
ri: et inferius est principium inte-
stinorum: et notatur portanarium:
et in arabico alheb: et ipse. s. sto-
macus est ligatus spondilibus
et etiam cum aliquibus intesti-
norum fortibus ligaturis sus-
tentibus ipsum. Et corpus sto-
maci compositum est ex tribus
tunicis: textura unius tendit in
longitudinem: et alia vadit per
diametrum: et illa est intrinse-
cus: et est illa tunica idest neruo-
sa. al. musculosa: et exterius est car-
nosa: et textura ipsius tendit in
latitudinem.

¶ Cap. xxvj. Quod est de forma
intestinorum.

Intestina compo-
sita sunt ex duab⁹
tunicis: et habent
texturam tenden-
tem in latitudinem
solum et super tuni-

Ieiun-
nū ite-
stinū.

Inte-
stinū
nary.

Inte-
stinū
nary.

cam interiorē adest viscositas
nominata in arabico lasuen. in
nestita ex ipsa inuiscatione sine
viscositate a natura. Et omnia inte-
stina sunt sex: tria minuta: et sunt
superiora: et tria grossa et sunt in-
feriora: et principium minuto-
rum est intestinum coniunctum
fundo stomaci nominatum duo-
denum. Et post ipsum est inte-
stinum nominatum ieiunum et
ista duo sunt erecta in longitu-
dine corporis: et officia istorum
coniungunt in epate plus alijs
intestinis: et post ieiunum est in-
testinum nominatum gracile: et
ipsum reuoluitur revolutioni-
bus pluribus. Et latitudo istorum
trium intestinorum est ad modum ad
quantitatem latitudinis porta-
narii. Et post ista est intestinum
nominatum orbium: et istud in-

testinum est latius non habens
transitum nec iter: sed simile est
fisculo vel marsupio: et quia non ha-
bet nisi unum os: ideo per ipsum
intrat et exit quicquid intrat et
exit: et ipsum est in parte dextra
positum: et post istud est intesti-
num nominatum colon: et inci-
pit a parte dextra tendens per
latitudinem ventris ad partes
sinistram. Et post istud est inte-
stinum rectum habet concavi-
tatem amplam in qua coadu-
nantur feces: sicut. urina in
vesica coadunatur: et super ori-
ficium istius est lacertus urine.
¶ Cap. xxvij. Quod est de for-
ma epatis.

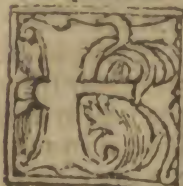
Par positum est in
latere dextro costa-
rum superiorum ex
costis superioribus
et forma ipsius est
forma lune: et est

habens concanitate in parte
lateris stomachi et additamen-
ta: et aliquibus insunt quatuor
et aliquibus quinque: et ipse est
cooperiens supra latus dextrum
stomacum: et gibbositas ipsius
est versus diafragma: et est liga-
tum ligamenti coniungenti-
bus se pellicule existenti supra
ipsum: et oritur a concanitate
ipsius epatis canale unum no-
minatum ianna epatis: et for-
ma ipsius est forma vene: nisi
quia est non habens sanguinem:
et illud canale est diuisum in par-
tes: et ille pars sunt partes mul-
te in quantitate multa: et veniunt
ex ipsis scilicet partibus partes
multe ad fundum stomachi et ad
intestinum nominatum duode-
num: et multe etiam partes ad
intestinum veniunt ieiunum: et
denum ad residuum aliorum
intestinorum

Dis-
sto.

Intestinorum donec iungantur
intestino recto. Et istud canale
quod est in porta epatis diuidi-
tur etiam in partibus interiori-
bus ipsi⁹ epatis ad partes mi-
nutas: scilicet ad venas capilla-
res similes capillis: Et a parte
gibbositate epatis apparet ve-
nana magna a qua omnes ve-
ne totius corporis volant flue-
rent: sicut diximus in anoto-
mia venarum: et radix ipsius ve-
ne diuiditur ab epate ad partes
minutas similes capillis: et ob-
uiatur in partes diuisas a cana-
li nominato porta: et nutrimen-
tum chimosum intrat in epate
per suam ianuam: et in illis venis
decoquitur donec redeat ad san-
guinem: et deumum exit per illam
venam magnam existentem in sua
gibbositate.

¶ Cap. xviij. Quod est de for-
ma splenis.

Splenis est
longa: et positus
est in parte sini-
stra ligatum liga-
mentis coniun-
gentibus pellicu-
le existentibus supra ipsum: et
est continuatum stomaco ex vna
parte: et ex alia parte costis po-
terioribus: et oriuntur ab ipso
conducta duo vnum ex ipsis co-
iungitur ori stomaci et aliud co-
iungitur in epate versus conca-
uitatem.

¶ Cap. xix. Quod est de forma
fellis.

Fellis positum est in
epate: et hz vias
duas: vna coniun-
gitur in concavi-
tate epatis: et alia
ramificatur et co-
iungitur inferioribus intestinis

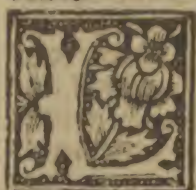
et in fundo stomaci.

¶ Cap. xxx. Quod est de forma
et anatomia renum.

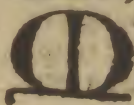
Renes positi
sunt i latere duo-
rum laterum spodiū
nace prope epate
ren dexter est in
altiori loco rene
sinistro: et vnumquodque habet
colla duo: vnum ipsorum coniun-
gitur in vena magna ascenden-
te a gibbositate epatis: et aliud
descendit inferius donec coniun-
gatur in vesica coniunctioe mi-
rabili: et iste due vie. s. ista duo
colla nominantur in arabico
alalbin.

¶ Cap. xxxi. Quod est de forma
vesice.

Vesice est forma
inter anū et vmbi-
licū: qui locus est
nominatus in ara-
bico ana: et com-
posita est ex dua-
bus tunicis: et in officio sui est
lacertus vnus: et vna venit a
renibus ad ipsam per vias no-
minatas alhalbin: et iste due vie
tendunt per dyametrum: et va-
dunt etiam per longum donec
transeant infra in vesicam: et ori-
tur ab ipsis corpus vnum simi-
le pellicule que aperit vesicam et
claudat eam ex parte renum: et
istud est sine dubio vt aliqd nō
redeat de vna ad renes.

¶ Cap. xxxij. Qd est de anatomia
mirach et zirbi.

Mirach qd etiam in ara-
bico nominatur mirach
hz sub lacerto existen-
te in vestito sub ventre
pelliculā vna: et est plana: et post
istam est coopertorium: et post
sunt intestina: et innamentum

Colliget Anerros

Liber

istius pellicule est ad obuiadū
ne intestina simul commiscean-
tur: sicut fit in egritudine i ara-
bico nominata sachot. et inna-
mentum coopertorū est ad cale-
faciendum intestina: et de istis
ero locutus largius in lib. sani-
tatis.

Cap. xxiiij. Quod est de ano-
tomia veretri et testiculorum.

Ritur ex osse vni-
bilicali corp⁹ ner-
nosum: musculo-
sum amplum: et
multarū conca-
uitatum: et sunt
sub ipso arterie multe: et late vl-
tra eo quod conueniret sue ma-
gnitudini: et istud corpus est ve-
retrū et oriūtur a pellicula vie-
due noīate in arabico albarba-
chi: et demum ramificatur et ge-
neratur ex ipsis pellicula. s. bur-
sa testiculorum et etiam testicu-
li: et veniūt a latere interiori ex
parte venarū inferiorū: rami
habentes innolupiones et liga-
menta multa: et circundant car-
ne glandulosa alba: et habēt te-
sticuli vias duas venientes ab
ipsis ad veretrum.

Cap. xxv. Qd est de anoto-
mia mamillarum.

Ma =
mille.

Mamilla est cōposi-
ta ex arterijs: ve-
nis et musculis: et
est repleta carne
glādulosa alba: et
iste arterie et ve-
ne diuise sunt in mamillis in
partes multas minutas: et re-
uoluuntur et torquentur reuo-
lutionibus et torcionibus mul-
tis.

Cap. xxv. Quod est de anoto-
mia vulue.

Vulua posita est i-
ter vesicam et in-
testinū rectū: sed
est superans vessi-
cā ex parte supio-
ri: et ligata est liga-
turis lenibus: et ipse sunt mu-
sculose: vt de facili possint extē-
di et dilatari et coadunari et cō-
stringi: et habet cameras duas
iungentes in vno orificio: et que
libet istarū camerarū habet
loca concava: et nominata sunt
in arabico alnech: et ista sunt
orificia venarū: vnde sanguis
mensstruus transit in vuluā. Et
post illas scilicet duas cameras
sunt additōes que testiculi duo
mulieris dicuntur et sunt mino-
res testiculis viroꝝ. Et id qd
superat ex vulua durat vsq; ad
orificium ipsius quod nomina-
tum est in arabico sereg. habet
additamenta prohibētia ipsū
a frigore. Et orificium vulue vir-
ginis est crispum: et ex crispitu-
dine illa oriuntur vene minate
habentes pelliculam vnam cō-
textam duabus texturis: vna tē-
dit in lōgitudinem: et illa est mi-
nor: et altera vadit in latitudi-
nem. Et quantitas hui⁹ anoto-
mie membrorum sufficiat hic: et
si aliqui volunt plus addere ad-
dant.

Explicit liber primus. Collig-
get auerroy qui fuit liber de
anotomia.

Incipit liber secundus: qui
est de sanitate: et est continens
capitula viginti et duo.

Capitulū. i. Quod est de sani-
tate et de complexionē atq; com-
positione mēbroꝝ in vniuer-
sali.

Sanitas est bona dispositio in membris corporis humani cum qua ipsum operatur operationem quam habet agere per sui naturam: et patitur passionem quam habet pati. Et ista diffinitio est ex diffinitionibus per se notis. Et ideo quod membris secundum quod testificatur sensus sunt due species: consimilis et officialis: debemus intelligere in unaquaque specie ipsorum quid ipsa est: et ponere differentias earum: et postea debemus enarrare que est actio et passio que appropriatur unicuique membro: et quando nos faciemus istud: tunc cognoscemus quid est sanitas vera cognitione. Et incipimus loqui super corpus consimilium partium. Et dicimus quod via in cognitione rei cum qua operatur membrum consimile suas operationes: et patitur suas passiones: est via per quam nos possumus certificari in radicibus istius scientie: postquam nos reperimus hec verba declarata in naturali philosophia. scilicet quod omnia corpora similia partium: in quantum sunt similia partium: sunt composita ex quatuor elementis: scilicet ex igne: aere: terra: et aqua: et est declaratum in libro generationis et corruptionis. quod via generationis non est nisi ex parte temperantie coniunctionis et complexionis: et in quarto methaphysicorum est declaratum quod complexio et coniunctio non fit nisi per modum decoctionis: que decoctio non fit nisi per calorem. Et quod differentia que res

peritur in istis corporibus consimilibus non evenit nisi secundum differentiam et mensuram temperantiam calidi: frigidi: humidum: et siccum. et secundum quod inuenitur in eis alia forma temperantie: testis determinatum ibi quod forme eorum non sunt aliud quam forme temperantie complexionales: et quod accidentia que sunt propria in unaqueque specie ipsorum non sunt stantia per se: sed sunt sequentia formas complexionales. Et hec est narratio que erat multum necessaria anticipare hic. Et sunt verba que sunt declarata in naturali philosophia per demonstrationes proprias et ordinatas. Et quando medici student tractare de istis rebus in huiusmodi arte: eorum verba non sunt super ista nec propria: nec ordinata: eo quod student attribuire res universales entibus particularibus: et ideo eorum dicta non sunt propria: et non sunt super viam quam intendunt probare: et tunc cadunt in re quam credunt adducere per demonstrationem. Et ista res accidit Galeno in libro de complexionibus: scilicet quod doctrina eius in illo libro non incedit secundum doctrinam quam fecit in libro de elementis per viam demonstrativam: et ista verba erunt multum levia apud illum qui studuerit in logica etiam parvo tempore. Et modo volumus reverti ad ordinem verborum nostrorum: et dicimus quod iste res quando erunt secundum modum quem diximus: tunc erit intellectum quod res quam diximus quod membrum consimile agit cum ea actionem suam aut patitur

Gal.

C. 9

Libeꝛ

Pr^o
m^o.

Sec^o
m^o.

Nonē suā patitur nō est alia res
q̃ forma cōplexionalis que pue
nit a mensura cōmixtionis qua
tuor elementoz. Et qm̃ res mi
scibiles nō inueniūtur in mixto
nisi duobus modis. Unus est vt
mensure sint equales: et ista mix
tio vocatur mixtio equalis cōpa
rando ipsam extremitatibus: eo
q̃ est in medio earum non decli
nans. Secundus est vt non sint
inequalib⁹ mensuris: et ista etiā
inequalitas est multis modis: et
fm̃ istaz inequalitatem sunt di
uersificate et inequales facte cō
plexiones specierum. Sed dabi
mus p̃ exemplo huius q̃ sicut
complexio equi est diuersa a cō
plexio hominis: ideo quia men
sure elementoz sunt mixte in eo
super latitudinem diuersam cō
mixtionis mensurarū earum in
hoīe. Et ideo q̃ illa forma com
plexionalis que est pp̃ia in vna
quaq̃ specie inuenit in ipsa ea
dem specie inequalitate et distē
perantia media inter multum et
parum: et etiam habet latitudi
nem que recipit plus et minus
intra extremitates: que tempe
rantia et equalitas non exit de
eis nisi qm̃ corrumpitur forma
specifica earū: necesse est ex hoc
q̃ vna et eadem complexio spe
cialis sit equalis et exiens ab
equalitate. Et istud est aut in vna
quatuor qualitatum aut in dua
bus: quarum possibilis est com
positio adinuicem. s. actiuarum
et passiuarum: quarum vna nō
contradicti alteri. s. calida et hu
mida: frigida et sicca: aut cali
da et sicca: frigida et humida. er
go cōplexiones consimiliū par
tium sunt de necessitate. ix. scilz
equalis. ca. fri. sic. et hu. aut ca. et
hu. aut ca. et sic. aut fri. et hu. aut

fri. et sic. Sed si inueniunt iste
ix. in corpore hominis in fine si
milanti fini extremitatis ele
mentorum in mensura qualita
tum. Istud autem non posset es
se si non esset possibile inuenire
corpus consimilium partiu: in
quo mensure elementorū essent
equales penitus in quantitate.
Et vie speculationis multū ne
cessarie sunt hic: tūc apparet q̃
est impossibile esse hic in quan
titate partium eorum: scilicet in
gravitate et lenitate. Ideo quod
dominans super corpora partiū
consimilium est aqua et terra
ideo habent coagulationem et
firmitudinem: et qualitates que
faciunt ipsa firmari et compleri
sunt ille que faciunt coctionē et
digestionem: et iō est appropria
tum generabile. al. naturale do
minationi partis agentis et ca
lide: et patientis hu. cu3 quibus
fit mixtio et coctio: et totū hoc est
declaratum in. iij. methaurozū:
et ab illis regulis est probatum
quod cōplexiones non sunt nisi
quinq̃ solui: vna scilicet equa
lis et quatuor inequales. Et qd̃
est impossibile duo corpora in
uenire que sint communia in ca
lidityate quod vnum sit siccus
alio: sicut opinatur. Gal. in puero
et iunene: et iam declarauimus
istud in alio loco meli⁹. Et scias
in summa quod mensure duarū
qualitatum actiuarum sumun
tur a mensuris duarum qualita
tum passiuarum: eo quod forme
proprie habent materias pro
prias sub eis. Et nos videmus
si nos exiremus ab intentiōe pu
blica multitudinis medicorum
esset difficile intelligere: et ideo
nos loquimur de hoc nimis. Et
adhuc error q̃ accideret ex hoc

in hac arte est multum parvus:
et ideo non facimus hic nouum
preceptum. Et etiam error que
diximus de temperata complexio
ne est parvus. Et ideo dicimus
q̄ est verum verbum. S. de eo q̄
dixit de cute vole man⁹. Et ma-
gis in ista pala vel palma apud
arabes ⁊ sonat pro extrema par-
te palme versus digitos palme:
et plus in ista que est super par-
tem que vocatur forniculata.
Et quando erit totus hoc quod
narramus: tunc res cum qua
operantur ptes consimiles suas
actiones aut patiuntur suas pas-
siones est de necessitate vna ista
rum nouem complexionum: si-
ue sint partes consimiles alijs
sive non. Et ideo necessarium est
scire naturalem complexionem
de istis nouem complexionibus
cuiuslibet membrorum: quod il-
la complexio est temperata com-
parando ipsam actioni membri
aut passioni eius. Et ista tempe-
rantia est illa que est dicta tem-
perantia specialis speciei: ⁊ ipsa
est illa complexio quam oportet
preservari in hac arte aut restan-
ri. Et quando stabimus sup co-
plexionem cuiuslibet membro-
rum consimilium: tunc stabim⁹
super complexionem membro-
rum compositorum ex ipsis. Et
quandoq; plus: ideo q̄ comple-
xio quedā est que appropriatur
in membro officiali inquantū est
officialis: et quedā est appropria-
ta ei inquantum est consimiliū
partium: non ex parte vnde est
officialis. Et quando nos stabi-
mus ex hac parte super comple-
xiones cuiuslibet membri mem-
brorum officialium: tunc poteri-
mus stare super complexionem
temperatam appropriatam toti

corpori: ideo q̄ complexionem
nos non appropriamus nisi in
hoc q̄ est inuenta membris offi-
cialibus ex quibus est composi-
tum: et ex membris officialib⁹: ⁊
ex parte consimilium. Et est ne-
cesse vt scias in primis quod ex
membris vel corporibus quedā
sunt composita ex elemētis pri-
ma compositione: ⁊ quedā sunt
composita mediante prima co-
positione. Et membra consimi-
lia q̄ sunt partes animalis sunt
huiusmodi speciei: ideo q̄ non
generantur nisi ex sanguine so-
luminodo: ⁊ sanguis generatur
ex cibis et potibus. Et scias q̄
sperma non est ex rebus q̄ sunt
pars membri aut simplex. aut
aliquod aliud membrorum: si-
cut declaratum est in naturalis
philosophia. Et ego faciam lon-
giorem sermonem in tractatu de
iuvamento membrorum. Nec
etiam melencolia: colera: et fle-
gma sunt elemēta membrorum
consimilium per viam secundū
quam est sanguis. Ideo quod
res que generantur plusquam
ex vna re non completur: nisi
quando miscentur ille res ad in-
uicem: et faciunt vnum corpus:
sicut est squingibin: quod fit ex
comixtione mellis cum aceto
et aqua: quorum quodlibet sta-
bat per se in actu. Et in vulua
non inveniuntur melencolia:
nec colera in actu que miscean-
tur cum sanguine ad hoc vt sint
postea pars membri. Sed cole-
ra et melencolia sunt in corpo-
re hominis ex certis iuvamen-
tis: que nos festinamus decla-
rare. Sed flegma est materia re-
mota: ideo quod ex ipso non ge-
nerantur membra nisi quando
fit sanguis. Et due colere non
fit sanguis.

Fle-
gma i
māme
bri re-
mota.

Liber

sunt materie membri nec propinque nec remote: ideo quia est impossibile ipsas conuerti in sanguinem: sed ipse sunt in eo in potentia: quia quando conrumpitur multotiens conuertitur ad eas. Et non fecit eos errare in hoc nisi locus consequentis: ideo quod videretur quod elementa non inueniuntur in composito ex eis nisi in potentia: cum dixerunt hoc. Sed et non conuertitur quod res que inuenitur in alia re in potentia sit eius elementum: sed sanguis est yle transibile vel mutabile ad aliam rem per accidens non sicut est yle cibus istorum per accidens: sed sicut vita est yle mortis. Et ideo non dicitur quod ser et spiritus sit elementum vini: sed dicitur quod vinum est complementum existentibus separatim istis ab eo: ideo quia sunt eius superfluitates separate ab eo quando digeritur: ita sunt vere due colere cum sanguine: eo quod quodlibet generabile habet aliquam superfluitatem que separatur ab ipso tempore digestionis.

de
mem
bra

¶ Capitulum secundum. Quod est de complexionibus membrorum consimilium.

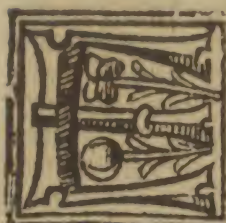
¶ postquam est declaratum istud: reuertemur ad ordinez nostruz ad enarrandum complexionem quorunlibet membrorum consimilium: et ab illo procedemus ad cognitionem eorum actionum

passionum: et dicemus quod ossa apparent ex suo esse: quod frigiditas et siccitas dominatur super ea: et similiter cartilaginea: et piluli: et chorde: et ligamenta: et nervi: et vene: et panniculi: eo quod calor ea corit: et frigiditas congelant: et ideo mollicat ea calor: aut dissoluit. Et ista qualitas est in vno eorum plusquam in alio. Et videtur quod siccior omnibus sit pilus: post illum os: et post illud cartilago: et post ligamentum: et post illud paniculus: et post illud vene: et post illas sunt vene pulsatiles: et post illas nervus vel musculus. Sed superfluitas frigiditatis eorum est ista: quod pilus est frigidior omnibus: et post illum ossa: et post illa cartilago: et post illam ligamentum: et post illud paniculus: et post illum lacertus: et post illum vene pulsatiles: et non pulsatiles. Et ista membra. scilicet. non appropriantur frigiditati nisi propter hoc quod frigiditas est illa que complet ea: et dominatur in eis: non quod ipsa sint priuata calore: sicut ipsa sunt appropriata siccitati: ideo quod siccitas est illa que complet ea: et dominatur in eis: non quod sint priuata humiditate: quia mixtio et digestio stant super humiditatem: et calor qui est in istis est in specie specierum accidentis. Sed membra super que dominatur calor et humor sunt caro: sanguis: et spiritus. Sed calidius omnibus est spiritus et post illum est sanguis: et post illum caro. Et per istam eandem viam incedunt humiditates: ideo quod spiritus est de genere aeris: et aer est humidior aqua sicut declaratum est in naturali philosophia. Sed inter membra frigida et humida in pri-

S
flu

mis est adeps: et post illum est pinguedo: et post illā cerebrū. s. substantia medullaris: et humiditates incedunt secundū hāc viam. Et hic est pelagus: i quo aliquis multum haberet navigare si tempus adesset. Et in alijs nostris libris iam locuti sumus prolixē. Sed multum recodare: et caue ne obliuiscaris quod dictū est supra scilicet q̄ de necessitate est q̄ sint gradus virtutum actiuarum super vnā et eandem complexionem secundū comparationem graduum virtutum passiuarum et nō intēdas post consilium ignoratum in hoc: et cōueniens est medico recipere cōplexionē istorū membrorum a naturali.

¶ Capitulum. iij. Quod est de complexionibus membrorum officialium.

¶ Tunc incipimus a cōplexione membrorum officialium postquā dixim⁹ de cōplexione cōsimilium. Et

dicimus quod cor postq̄ est cōpositum ex pāniculis et hgamētis et neruis est de necessitate calidum propter multum spiritum existentem in eo: et propter sanguinem existentem in eo: et etiam propter partem carnosā quā habet: et stat in corpore ad similitudinē vni⁹ clibani ignis in domo. Sed si est siccum sicut dicunt medici: aut temperatū: aut declinans ad humiditātē: hac est speculādū. Sed mihi videt⁹ q̄ est declinās ad humiditātē propter spiritum existentē in eo. Sed illud quod videtur

ex epate ex sua essentia est q̄ sit calidum et humidū. Propter ea quia maior pars suarum partium est carnosā: sanguinea: et etiam ad ipsū transmittuntur multe arterie. Et hic multa sunt inquirenda: et quia medico nō pertinet: ideo dimittamus. Et cerebrum est frigidum: ideo q̄ maior pars suarum partium est substantia medullaris et nerno sa: et similis huic. Et natura medulle que est in ipso: diuersa a natura medulle que est in ossibus: quia tu vides quod nō est in eo pars pinguis: aut vinctuosa: et quando coquitur ad ignem ingrossatur: et desiccatur: ideo quod pars aquosa que est in eo resoluitur propter calorem: et remanet pars terrestris. ¶ Et quēadmodum diximus de cerebro: eodem modo diximus de nucha. Sed splen et renes ipsa etiam sunt de membris calidis et humidis: quia renes sunt in hoc sub splene in gradu ppter grossitiez sanguinis qui stat in splene: sicut est splen est in hoc gradu satis inferior epate.

¶ Capitulum. iij. Quod est de complexione temperata et de distemperatis totius corporis.

¶ Et postq̄ est declaratum in complexione membrorum officialium et cōsimilium ab isto

possumus cognoscere quid est temperata complexio toti⁹ corporis. Quod si inueniuntur ista membra proportionata super istas complexionēs: ipsum est temperate cōplexionis penit⁹: et inueniunt in eo iste proprietates et illa signa q̄ dicit Ga. q̄ inueniuntur in temperata complexione. ¶ Et manifestum est q̄

multa
sūt in
q̄rēda
hic.

Bar:

¶ iij

Libet

ista temperantia non dicitur nisi in comparatione omnium partium totius corporis: ideo quia impossibile est istis membris con-
similibus exentibus eis a sua complexionione naturali: aut in una qualitate: aut in pluribus quod non superveniat permutatio aut corruptio per istum exitum. Et iste exitus habet multas causas: aut propter clima aut propter yle: aut propter agens aut propter mutationem quatuor etatuz: eo quod puer est calidus: et humidus: et iuvenis calidus et siccus: et senex est frigidus et siccus: et hoc manifestum est ex eorum operationibus: et ex propinquitate et longitudine generationis. Et etiam masculi complexio est calidior et siccior complexionione femine. Et hoc manifestum est ex operationibus eorum. ¶ Et aliquando permutantur complexioniones propter exercitia. Et propter cibos: et propter omnia extrinseca. Et sicut potest esse ista permutatio in consimilibus: ita potest esse in officialibus. Et post hoc in totalitate totius corporis concordantibus nobis ipsa omnia adinuicem. ¶ Et postquam est possibile esse hoc. Et est etiam ostensum quod exitus complexionum exeunt ad octo species apud medicos: tunc res propter quas operantur membrum suas actiones: et patitur suas passiones aut totum corpus: sunt novem species apud medicum: una temperata: et illa est naturalis: et octo sunt distemperate: eo quod corpus cui dominatur caliditas in membris et siccitas appropinquatur caliditati et siccitati: et sic in reliquis speciebus. Et hoc

modo intellige quod species complexionis sanitati sunt novem. Et temperata communicatur ambabus speciebus membrorum: salvo quod ipsa est in simplicibus primo in substantia: et in compositis secundario et per accides. Et ideo quia medicum appropriant complexionibus distemperatas qualitati actus et passivae: conveniens est appropinquare complexionem totius corporis istis duabus qualitatibus solum: et propter hoc sunt secundum rationem complexionum distemperate solum quatuor.

¶ Capitulum .v. Quod est de sanitate membrorum officialium et eius speciebus.

Declarata sanitas complexionum partium propter earum complexionem temperatam quam habent propriam: et in substantia conservatam: et per accides membrorum officialium et totius corporis. Modo redeamus ad declarandum sanitatem membrum officialis substantialiter in quantum est officiale et species eius. Et dicimus quod membra officialia: ideo quia sunt composita apparet ex eorum esse quod non operantur suas actiones et patiuntur suas passiones: nisi quando sunt in sua qualitate et in qualitate quantitatis: in quantum ipsa est quantitas: et in positione sua secundum modum naturalium: et in continuatione partium suarum: et in contiguatione terminorum eorum in coniunctione sua: et separatione: et in qualitate con-

functionis et separationis eorum: et situs eorum: et ordinationis.

Et quidam sunt qui opinantur quod istud intret in genere positionis sed si vocatur positio hoc non est nisi propter equinocationem. Sed qualitas eorum est quod sit forma eorum naturalis: et quod concatenationes eorum et vie sint secundum formam naturalem in eorum largitate et strictura: et quod sint eorum superficies in lenitate et asperitate secundum modum naturalem. **S**ed quantitas est in tempore quando inuenitur harum partium numerus naturalis: et eodem modo in suis mensuris. **S**ed modus eorum in coniunctione est etiam modus ille naturalis: sicut coniunctio partis membri officialis: pars parti: et separatio eorum: pars a parte: et qualitas coniunctionis et separationis trahit in hoc. **E**t continuatio: et coniunctio: et terminatio: et separatio: et coniunctio manifesta sunt. Sed continuatio plus conuenit in membro consimili quam in officiali: et paruum et magnum in esse in genere mensure: et est appropriatum quantitati continue: sicut est satis vel multum et parum appropriatum quantitati discrete. Et quantitas mensura in hoc quod appropriat sit convenientius appropriare eam membro consimili quam officiali: ideo quod officiale non est super mensuram suam naturalem: nisi quando est quodlibet consimili ex quibus est compositum super mensuram suam naturalem. **S**ed positio. al. oppositio: naturalis que est in membro hoc est ut sint eorum partes opposite membris manifestis sicut consuetudo est membri po-

siti. al. oppositis membris: et istud erit locus membri naturalis in corpore: sicut est epatis et stomachi: et sic in alijs est intelligendum: et ita est modus iste in positione. al. oppositione partis membri in seipso: pars parti. **S**ed quod diximus quod erit modus ipsi ex communicatione eorum partium suis partibus est modus naturalis: hoc existit in positione. al. compositione. puma que generalis est omnibus membris corporis: sicut est communicatio omnium membrorum principalium: eo quod non compleretur eorum operationes nisi cum eis: et etiam hoc est inuentum in membro cum membro: sicut communicatio stomachi cum cerebro in operatione sua que est appetitus. Et sicut est in partibus unius et eiusdem membri officialis cum parte que domi inat plus in operatione illius rei: sicut est communicatio omnium partium oculi ad cristallinam humiditatem. **S**ed sunt gradus. al. genus coniunctionis et separationis: et eorum qualitas: quoniam sunt ex membris que separata sunt absque ligamentis: sicut sunt digiti. Et eorum sunt que associantur ligamentis vel adhesionibus: eorum partes intrant partes: et eorum sunt quorum coniunctiones sunt nodatiles: et hoc modo potest esse quod mouetur membrum quod est pars coniunctionis ipsius situs. Sicut est planta manus que est pars coniunctionis brachij quod est nominatum in arabis scaphat: et ipsa planta coniuncta est ligamentis et adhesionibus: et cum hoc est coniunctio nodatilis. Iste sunt species dispositi-

Liber

Gal.

tionū que quando sunt in mēbris officialibus: et tunc habent agere suas actiōes naturales: et pati suas passiones: siue illas quas habent ab utilitate. al. a necessitate: siue illas quas habēt a nobilitate. Et a capitulis anotomie que ordinata sunt p multos alios auctores poteris scire istas res prolixius: et propter hoc non est mea intētio prolongare me in eis. Et si tu videri liberos Gal. et liberos aliorum medicorum qui sunt secundū suam opinionē: et videbis istū: tūc cognosces q illud quod diximus in diuisione specierum sanitatis est multum melius et verius q illud quod dixit homo quem scis. Et istud meli⁹ autem. al. melioramentum nō poteris cognoscere si tu non studueris in naturalibus sciētis: quoniam oportet qd tu teneas de via philosophorum aliquātulum plus q de via medici: et q iste liber nō est fact⁹ pro illo qui incipit tantūmodo legere.

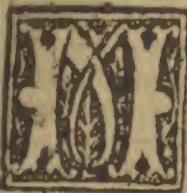
¶ Capitulum. vi. Quod est de sanitate aliquoaliter in mēbris consimilibus.

Et modo incipimus dicere: ideo quod inuenimus de complexionibus sanitatis appropriatis membris consimilibus que sunt in fine temperantie secundū se: et quasdam que exeunt a temperantia: sed exitus per quem non pronenit lesio sensibilis in actiōe aut in passione. Et similiter est in mēbris officialibus: et tunc inuenimus ibi qualitatem temperatā: et quantitatem temperatā: et pos-

tionē tēperatā: et cōmunicatiōnem temperatā. Et ista est bona dispositio super quam visus fuit. Gal. demonstrare in tractatu habitudinis bone: et qui eas voluerit addere. al. adiscere in isto libro non reputo malum. Ideo species sanitatum q sunt in officialibus membris sunt apud medicos octo: quatuor tēperate: et quatuor disēperate: aut augmentate. ¶ Sed quantum genus specierum vel generum dispositionum quidā sunt qui opinantur quod est vnum in quo communicant membra consimilia et officialia: et illa est forma coniunctiōis nostre. Ideo quia coniunctio est duob⁹ modis sicut scis vna est cōiunctio nodatilis: alia est coniunctio vera: et vera est appropriata massis consimili: et alia plus officiali. Sed coniunctio vera illa est consimilium: et debet numerari in habitudine sanitatis eorum. Amodo declaramus omnes species habitudinum sanitatum membrorum consimiliū et officialium: communes siue proprias. Et declaratum est in omnibus per quem modum est eorum communicatio. Et fuit necesse illi declarationi: ideo q operatio complexionis temperate membri officialis non est vna et eadez operatio cum illa consimilium: ideo quia est consimilibus propria et in substantia: et officialibus secundaria: et per accidens et alij medici nō subtiliari fuerunt in faciendo hanc diuisionem.

¶ Capitulum. vii. Qd est de actionibus et passionibus et de virtutibus membrorum.

MODO volumus tractare de actionibus et passionibus propriis in quolibet membro: et iste intentiones et cognitiones sanitatis stant loco causarum finalium: et ille de quibus hactenus loquuti sumus stant loco causarum formalium: et materialium hic est ponendum principium naturale. Et dicimus iam esse ostensum in naturali philosophia quod quodlibet corpus est compositum ex materia et forma: et quod materia non est inuenta nisi propter formam: et propter hoc collectum ex materia et forma scilicet ens naturale non est nisi propter operationes suas proprias in ipso. Ideo dicitur Aristoteles. quod natura non facit aliquid inuacuum. Et similiter inuenitur istud in rebus artificialibus: verbi gratia: quia ligna natiua non sunt inuenta nisi propter formam nauis: et figuram suam: et est inuentum collectum ex his ambobus propter operationem nauis scilicet navigare in aqua. ergo de necessitate est inuenire in membris hominis rem que sit etiam hoc modo scilicet quod sit in eis res stans loco materie: res stans loco forme: et res tertia scilicet actio et passio: que res ipsa erit finis collecti eorum. Et hic est necesse inquirere in primis que sit illa res in membrisque stant loco forme: et que loco materie: et postea veniemus ad declarandum actionem et passionem cuiuslibet eorum. Et dicimus quod membra consimilia apparent: ut in pluribus eorum quod sint loco materie compositi. Quia ossa ma-

nnum et ligamenta: et chordae: et nervi: et caro: et cutis apparet eorum esse quod non sint inuenta: nisi propter formam manus et forma manus que est composita ex illis non est inuenta nisi propter actiones et passionem: quibus ipsa appropriatur scilicet quod manus non posset extendi nec contrahi: nec colligere: nec facere alias suas operationes nisi propter hoc quod est composita. Et quantum membra consimilia non sunt inuenta nisi propter composita: tamen habet quodlibet eorum per se operationem propriam que manifestatur plus in composito scilicet quod manus non haberet firmitudinem ad sustentandum res nisi propter ossa: non haberet posse plicare se nisi propter carnem: et propter nervos: et alia similia. Ergo postquam diximus quod membra consimilia non sunt inuenta nisi propter composita: necesse est nobis videre si hic est aliqua res propter quam sit inuentum compositum et collectum ex eo cum qua compleatur operatio compositi. Et dicimus quod actiones et passionem naturales membrorum non sunt nisi propter calorem inuentum in ipsis propter calorem compositum quod est in membris partibus. Et hoc est demonstratum per scientiam demonstratam. Et cognitum per experientiam anatomicam. quod scilicet inuenitur in corde unum corpus vaporosum calidum in fine quod mittitur ab eo ad omnia membra per vias arteriarum: et ita opinatur quod sit in cerebro. Et postquam sic est: et iunctum huic quod omnes actiones et passionem non sunt nisi per calorem intrinsecum: sicut est declaratum in naturali philosophia de declaratione

Liber

rabitur adhuc in isto libro. ergo membra non faciunt suas operationes nisi cum formis eorum compositionibus: et cum eo quod accidit eis de isto calore: et coniunctum in membro de istis duobus caloribus. supradictis istud est sua forma: cum qua agit et patitur. ¶ Et abhinc potes cognoscere dominationem cordis super omnia alia membra: quia tu vides quod ipsum sufficiens est ex se: et alia indigent eo. Et similiter cerebrum est in hunc modum super membra in quibus dominatur: ergo membra simplicia non fuerunt inuenta nisi propter composita: et composita sunt inuenta propter istum calorem qui est missus a corde: et iste calor stat in eis loco forme et per istam collectionem fiunt actiones et passionibus que sunt proprie in quolibet membro. ¶ Sed si sufficit iste calor in faciundo hoc: aut sine hoc est alia virtus stans isti calori loco forme. ista non est res quam medicus habeat inquirere: sed dimissa nobis. ¶ Et dicemus breuiter quod hic sunt alie virtutes preter formas corporales que vocantur anime. Et istud est conueniens anticipare in paucis nobis antequam tractemus de actionibus et passionibus cuiuslibet membrorum: et narrare quot sunt ille species: postea reuertamur ad inquirendum rem cui appropriatur quodlibet membrorum: et istud erit quando cognouerimus in primis virtutes a quibus veniunt operationes. Et scias quod genera operationum sunt notiora quo ad nos quam virtutes: et virtutes apud naturam notiores: et ideo dicimus

quod philosophi et medici quando speculantur in operationibus: dicunt quod virtutes que sunt in homine sunt tres: aut naturalis: aut vitalis: aut animalis. Virtutes naturales apud eos sunt cum quibus fit nutrimentum argumentum et generatio. Et virtutes vitales apud eos sunt virtutes pulsantes que sunt in corde: et habent dilatare et contrahere inspirando et respirando: et virtus motiva que est in corde que vocatur electiva per quam mouetur animal ad appetendum rem vel fugiendum ab ea. ¶ Et virtutes animales apud eos sunt quinque virtutes sensu scilicet tactus et gustus: et odoratus: et auditus: et visus: et etiam virtus motiva in loco: et virtus imaginativa: et estimativa: et cogitativa: et conseruativa et reminiscibilis: et ista est quam videntur medici in dividendo virtutes anime: et quantum non sit conueniens parum tibi potest nocere in hac arte. Sed conueniens omnino est illa que fit secundum motum naturalem. Ideo quod manifestum est quod iste operationes non possunt appropriari quatuor qualitatibus solum: sed etiam virtutibus additis super eas que vocantur anime. Et postquam inuestigati sunt super istas operationes que vocantur anime: dicunt quod quedam sunt operationes que appropriantur plante: que habet tres virtutes supradictas scilicet nutritivam: et post illam crescitivam: et ista est finis nutritive: et post illam generativam: et ista est quasi finis crescitivae. Et est declaratum ibi quod ipse sunt anime: ideo quia sunt organice: et quia non sunt virtutes

res naturales : quod si ipsi non
appellauerunt eas naturales
nisi largo modo : istud esset veritas
si ipsi crederent quod ipsa esset
aia sive relationem : aut sive ope
rationem. Sed si ipsi credunt quod ipsa
in sui essentia sit virtus propria so
luta : istud est error significat sup
positionem eorum quod ita est : quod non
videmus quod Gal. in uno suorum
librorum assimilatur ipsam ad anima
ti : et venit ad diuidendum eam.
Sed virtus pulsativa est de ne
cessitate cibativa virtus : et divi
siva : et princeps : quod cum ipsa cor dat
calorem alijs membris : et est sicut
serviens virtuti principali ciba
tive : quia cum ipsa conservat. Et ideo
non est conveniens ponere illam
una virtute per se ab alijs virtuti
bus : ideo quia est ista virtus aie
nutritive sicut alie virtutes. v.
sive virtutes : sicut attractiva : re
tentiva : et digestiva : et expulsi
va : et discretiva : quoniam virtus
pulsativa appropriatur plus vi
te propter multum calorem qui
est cum ea. Et quidam sunt qui appel
lant plantam in ista virtute habere
quam. s. vegetativam. Et forsitan
medici non vocaverunt istam
virtutem entationis vitalem :
nisi propter hoc quod appropria
tur plus vite : quoniam sit de ge
nere nutritive sicut diximus.

Sed eorum divisio per quam
dividuntur virtutes animales ad sen
sum : et ad virtutem motivam in
loco : et imaginativam : et rationa
lem : et conservativam : et reminiscibilem
est omnino vera : salvo quod virtus
motiva in loco non est aliud plus
quam elenologia. s. virtus motiva
voluntarie : quoniam concordatur cum
ea imaginatio et consilium : et ita est
declaratum in libro de anima. Et
ipsi numerantur virtutes motivam

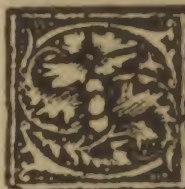
voluntarie in numero vitalis.
Et ponunt motivam in loco
aliam speciem : et istud non est
conveniens : quia non est nisi vir
tus nutritiva : et crescitiva : et sen
sitiva : et generativa : imaginati
va : et appetitiva : et fatidialis : et
motiva : et lactativa ex istis : si
cut est estimatio : aut cogitati
va : et conservativa : et reminisci
bilis. Et iam est hic declara
tum vel dictum quod virtus ra
tionalis est magis spiritalis
quam imaginativa : quia perfe
ctio virtutis rationalis est ap
prehensio rerum universalium
sicut potest intelligi a philosopho
in tertia particula prime sum
me physicoe : et in primo poste
riorum : quoniam intelligatur con
trarium circa finem primi libri
physicorum. Et qui habebit ne
cesse solvere ista dubia requirat
in locis illis. Et quia res uni
versales que sunt apprehensio
nes virtutis rationalis habent
particularia. necesse est invenire
in homine virtutem que ap
prehendat essentiam illorum
particularium contentorum sub
universalibus : et virtutem aliam
recordantem ista particularia
que sunt comprehensa a vir
tute propria eorum apprehen
sionem. Et ideo quis ista vir
tus apprehensiva particularium
non apprehendit ea nisi
habitudinibus imaginatis : sue
runt de necessitate tres virtutes
scilicet estimativa : que apprehen
dit essentiam particularium : et
reminiscibilis impressionis ex
timate. Et imaginativa a qua
apprehendit estimativa suam
impressionem : sicut servientes
virtuti rationali : ideo quia ser
viens preparat servito ea que

Liber

sunt sibi necessaria: aut studet in aliqua rerum appropriata- rum seruito. ¶ Et manifestum est quod virt⁹ imaginatiua pro- perat virtuti rationali ea que nō sunt apprehensa: sicut est mani- festum quod due apprehensio- nes scilicet existimatiua: et cōser- uatiua appropriantur apprehē- sioni virtutis rationalis: et quā- do remouentur res vniuersales a virtute rationali: et virt⁹ remi- niscibilis facit recordari essen- tie particularis: et cognoscit illā virt⁹ existimatiua: et tunc inue- nit virtus imaginatiua habitu- dinem illius essentie particularis que est recordata a reminiscibi- li et cognita ab existimatiua. Et quando imaginatiua iam ve- nit super suam habitudinem tunc virtus rationalis reducet ad se illud qđ erat pnatū ab ea. ergo iste tres virtutes ex hac p- te sunt ministrātes virtuti ratio- nali: et ministrās est lactās ecce qđ sunt lactātes ex hac pte sicut dictum est. ¶ Et ista verba sunt dicēda. atq; dimittenda hec sūm qđ stant: et recuperāda a natura li: quāuis nō sit necessariū arti medicorum scire hoc: nisi p mo- dū electionis melioramēti. Sed est sufficiens medico in istis re- bus cognoscere cōplonē cui ap- propriat vnaqueq; istarum vir- tutū pseruādo ipsam si esset pre- sens Et restaurādo ipsas si esset deperdita: ideo qđ sufficiens est ei in hac arte venire a cognitione forme complonalis: ad formas spirituales: sicut est sufficiens ei venire a cognitione materie ad cognitionē quatuor humorū et membrorum.

¶ Capitu. viij. Quod est de in-

umentis membrorum consi- milium.

Ed cum quiescit res super locū suū possum in hac ar- te: tunc erit mani- festum quod om- nia membra non sunt inuenta: nisi propter has virtutes: et iste virtutes propter has suas actiones: ergo non est inuēti in corpore aliqđ: mēbro- rum: nisi ppter aliquam actio- nem istarum virtutū: aut passio- nem earum. Ideo est nobis ne- cessarium inquirere actiones et passiōes mēbrozū: et cōplonē cui appropriant: et cognoscentes il- lud cognoscimus sanitatem cu iussibet membris: per suas fina- les causas pdictas in hac arte: id qđ iā cognouimus eā per cāz materialē et formalē. Sed cau- sam efficiētem nō est necesse no- bis hic narrare. ideo quia iā est separata: saluo si ibi esset res q̄ staret loco efficientis in statu cō- seruante. ¶ Et incipiem⁹ a iu- namento membrorum simpliciu: et dicemus quod res quā dirim⁹ que est necessaria paliā est duo- bus modis: vnus est vt sit essen- tia prime necessaria essentie vl- time: sicut fuit intentio essentie consimilinz necessaria ppter in- tentionem essentie officialium. ¶ Alius est vt non sit ex necessi- tate sed est qđ meliora sunt duo q̄ vnū: et significat nobilitatē in agente et patiente: sicut oculus qui nō est inuēti nisi ppter neces- sitatem videndi: sed natura dñi planit eos ppter melioramētū duplicationis: sicut nos declara- re debem⁹. ¶ Sed nos nō recor- dabimur istoz inuamētōz nisi

Illius qđ erit magis necessariū.
¶ De mēbris simplicibus que-
dam sunt ossa et similia ipsis: si-
cut cartilagines: et vngues: que-
dam sunt nerui: lacerti: ligamē-
ta: panniculi: chorde: cerebrum:
et ossa sua: et nucha: et caro: et se-
pum: et his similia: et pili: et cu-
tis: et sanguis: et flegma: et cole-
ra: et melēcolia et spiritus. **¶** Sed
ossium maius inuamentū ipso-
rum est ad fortificandum et sta-
bilitudinem: et in summa ipsa
sunt sicut fundamentum totius
corporis. Et inuamentum secu-
dum est ad defendendum et ab-
scondendum: sicut ossa capitis: et
ossa pectoris. Sed multitudo
eorum in corpore fuit propter mo-
tus particulares: et multos: quia
manus non posset moueri per
se nisi esset discontinuata ab os-
se brachij cum contiguitate am-
borum ossium. scilicet manus et bra-
chij: et ita est in quolibet mēbro
nodatiliū mobiliū discon-
tinuatorum. Inuamentū tertium
est: ut possit fieri resolutio super
fluitatū vaporosarum: sicut sunt
cōmissure que sunt in osse capi-
tis. Et potest esse quod sunt et alia
inuamenta: ideo quod si enemret
aliqua lesio alicui ossium: non
transiret ad aliud os alterius mē-
bri: quia discontinuatum est ab illo.
Item fuit necessitas multorum
ossium propter diuersitatem fi-
gure eorum: et qualitatis secundum il-
lud propter quod ordiata sunt:
et propter paruitatem et ma-
gnitudinem eorum. Sed diuer-
sitas in paruitate et magni-
tudine est sicut ossa parua: que
sunt in digitis: et ossa cruris et
core. Sed diuersitas in figura.
al. in forma: est sicut os quod de
necessitate habet esse forte et gra-

ue fuit factum durum et clausum:
et illud in quo fuit intentio ut
esset lenis: fuit factum durum et per-
foratum in qualitate: et illud quod
habet de necessitate esse coniu-
ctum cum carne fuit factum te-
nerum: sicut cartilagines et simi-
lia: et ista inuamenta sunt nota
per se: et homo potest cognosce-
re maiorem partem per seipsum
vel ab eo qui aliquantulum stu-
duerit in cognoscendo. Sed vn-
gues fuerunt facte propter duo
inuamenta vnum quod est cōe:
et est propter conseruationē ex-
tremitatū digitorum: sicut: poni-
tur ferrum in postremo haste lan-
cee. Secundum est propter sustenta-
mentum carnis digiti quā capit
aliquid. Et istud inuamentum
est magis proprium in vngui-
bus manuum quam in vngui-
bus pedum. Sed primum in-
uamentum communicat homi-
ni et alijs animalibus. In inua-
mentis nervorum cadunt mul-
ta dubia Gal. sentit quod in-
uamentum eorum ad ferendum
sensum et motum voluntarium
omnibus membris. Sed quod
apparet ex sententia Arist. est
quod non sit factus nervus nisi
ad temperandum calorem in-
trinsecum: ad hoc ut det virtu-
tem sentiendi: et hec opinio se-
quitur plus inuamēta cerebri.
Sed si est instrumentum motus
voluntarij in hoc cadit specula-
tio. Et confirmatio Gal. quod sen-
sus et motus sint a nervis est: co-
quod remoto nervo remouetur sen-
sus et motus: et hoc non est per
viam demonstratiuam. Et iam
disputauimus hoc in libris lo-
gicis. Sed apparet quod in-
uamentum nerui est de genere
inuamēti cerebri: et apparet in

Arist.

Gal.

Liber

nifeste q̄ nascantur ab eo: et q̄ non sint fixi in eo: sicut dixit Gale. Et ligamentorum iunamentum: et chordarum ad motum voluntarium est apparens ad oculum. Et panniculi fuerūt facti propter abscondere et defendere: et etiam ut sustineat membra que sunt suspēsa: et retineāt ea quāvis hoc iunamentum sit magis propriū ligamenti. Et iunamentū pāniculi positi supraventrem est de specie huius iunamenti: eo q̄ prohibet intestina egredi de proprijs locis sicut accidit herniosis. ¶ Sed venarum due sūt partes: una est arterie que portant spiritum et sanguinem a corde: et iste sine dubio fuerūt facte ppter hoc: et fuerūt ramificate et partite per totū corpus ad terendū rē istā: aut spiritū solum: aut spiritus et sanguinē simul. ¶ Alia est non pulsabilis in quibus non est spiritus sensibiliter: nisi nos induceret ad hoc vnum dictū simile dicto qd̄ dicit. G. in epate: quia dicit q̄ est fons spiritus naturalis: quem dicimus non esse: nisi propter virtutem nutritivam. ¶ Sed q̄ apparet ex iunamento istarum venarum est: quia facte sunt ad diuidendū sanguinem coctū in epate per alia membra et propterea fuerunt ramificate sicut arterie. ¶ Hic scire debes q̄ Arist. vult q̄ cibus et nutritivum omnium membrorum fiat ex duobus sanguinib⁹ mixtis insimul: et sanguis qui est in venis non pulsabilibus in epate est sicut materia sanguini misso per arterias cordis: et q̄ sanguis arteriarum est sicut forma sanguinis: et hoc est quia dat ei deum complementū et coctionez:

prima
pas.

Secda.

et facit ipsum cibum propinquum actui. Et. G. sentit q̄ sanguis q̄ provenit ab epate pervenit ad membra est cibus propinquus per se. Et probatio quidē philosophi in hoc est hic: q̄ sanguis ut est sanguis est conveniens ut sit cibus mēbris: et omne qd̄ nutrit debet enenire mēbris: et duo sanguines ut sit cibus mēbris veniūt eis: ergo membra debēt nutriri ex eis. ¶ Et propterea q̄ vnius eorum est crudus et alter coctus: crudus conveniēti⁹ est ut approprietur materie et coct⁹ forme: ergo debet esse comparatio cocti ad crudum sicut forme ad materiā et hoc est declaratum bene in libro de animalib⁹. Et ex verbis. G. apparet q̄ idē asserit q̄ mēbra superiora cibantur a sanguine arteriali: q̄ precipit incidi arterias in passione emigranea: et in epilepsia persenerante: et vniā ego scirem quid prohibet enī credere q̄ iste sanguis arterialis nō nutrit alias partes corporis. ¶ Sed cerebri medulle sunt due species: una est que stat in olla capitis: et ista sine dubio est yle. i. materia spiritus cum quo sūt sensus. Sed medulla que est in ossib⁹ est superfluitas cibi eorum. Et ossa solida non habent medullā: quia non sunt perforata. Et nomen medulle dicit equivoce ad hanc medullam: et ad eam que est in olla: et non nominamus eā medullam nisi quia sic a vulgo nominatur. ¶ Sed medulla que est in ossibus est superfluitas penitus: et hec est substantia temperata. ¶ Sed natura nuche est de natura cerebri: et iunamenta eorum sunt eadem et adhuc exponam differentiam que est inter

Interea quando narrabo inna-
menta membrorum officialium.
¶ Sed carnis due sunt species
118. sicut dictum est: et Arist. dicit su-
per has duas: quia sunt instrumē-
ta sensus tactus: proprie statia
cū eo: sicut stat oculus cū visu: et
demonstrat hoc quia sensus sim-
plex non inuenitur nisi a corpo-
re simplici: et quod nervus est ser-
uator carnis in hac apprehensio-
ne ad temperandū spiritū sensus
qui mittitur a corde: et ista fun-
damēta necesse est ut medicus
a nobis recipiat: et nos dicim⁹
de sensu et motu: quod una ex reb⁹
a qua est eorū permanētia sunt
celebrū et nervi. Sed una spe-
cies carnis quā Gal. vocat mu-
sculosam est unū ex mēbris offi-
cialibus: et in illo est virtus pri-
mi motoris. Propterea quod istud
est illud quod monetur ex se per
hanc virtutē: et non movetur per
aliud mēbrū quod ipsum moveat:
quia si per aliud moveretur: hoc
induceret nos ad inveniendū
corpus aliud quod monebit ex se.
Alias res duceretur in infinitū
quia nullū corpus monet nisi
moveatur. Et est necesse quod res
quiescat apud primū quod mone-
tur a motore immobili: et hoc pro-
batum est in naturali philia. Et
hec species carnis apud Gale:
est instrumentū motus localis:
et loquimur de ea quādo loque-
mur de mēbris officialib⁹. Sed
caro spōgiōsa inguinum: et sub-
ascellarū est facta ppter expul-
sionem superfluitatū. Et nō est
multū longinquum ad creden-
dum: quod multa ex carne nō sit fa-
cta nisi ad implendum loca va-
cua: et ad defendendum. Et in
summa istud est simplex mem-
brū in quo cōicant oīa animalia: si-

cut cor est membrū officiale in
quo cōmunicāt oīa animalia: et
sanguis manifestum est quod non
fuit fact⁹ nisi propter unā dua-
rū rerum aut propter dandū nu-
trimentū sicut sanguis qui est
in epate: et invenis quas opinā-
tur medici ut nascantur ab epa-
te: aut ut sit vehiculū spiritus:
et caloris: et iste est sanguis ar-
terialis. flegma est sanguis in-
digestus: et propterea debet di-
ci superfluitas sanguinea: hoc est
superfluitas diminuta ut sit san-
guis: non superfluitas: cuius
separatione a sanguine rema-
neat sanguis completus sicut a
colera et melencolia: ergo si ita
est: esse flegmatis fuit in corpo-
re de necessitate: hoc est quod impossi-
le est cibū converti: nisi ex eo ge-
nerētur superfluitates flegma-
tice. Et pōt esse cum hoc quod sunt
in ipso alia inuamenta: quia hu-
mectat mēbra: et adaptat ea ad
cibandum: et quasi est sicut ci-
bus preparatus eis: quā cib⁹ tar-
dat eis. Sed melencolia et cole-
ra sunt primo et per se in corpo-
re propter necessitates: quia cibus
chilosus quod vadit de stomaco ad
epat non posset digeri: nec esse
sanguis: nisi separentur ab eo
iste due superfluitates: sicut mu-
stū non potest esse vinū: nisi se-
parentur ab eo due superfluita-
tes una grossa et terrestris: et alia
subtilis: et propterea ordinavit
natura eis propria mēbra: et nō
fecit sic flegmati: quia iste due su-
perfluitates non habēt aptitu-
dinē ut possit esse ex eis aliqua
pars mēbri aliquo modo: quod
in flegmate benē pōt eē. Et ap-
paret etiā cū hoc quod natura non
preparavit istas: ut essent instru-
mentū serviēs virtuti nutritive
Colliget Auerroes. D

Fle-
gma.

Melē-
colia.

Liber

Explē.

per viā electionis boni : qz bursa fellia habet vnū meatum ramificatum: qui aduenit intestinis superioribus et partib⁹ intimis stomaci: et in aliquib⁹ hominibus stringit. al. tāgit stomachus: et facit idē opus qd facit in intestinis: qz bursa fellis mādāt per hūc meatū intestinis partem colere: que moueat ea ad expellendū superfluitates: et facit quasi abstersionez. Et similiter splen habet vnū meatū qui tangit os stomaci: et mittit ei partē parnā melēcolic ad pūgēdū illud: et ad mouendū appetitum cibi: qz ista operatio prouenit a rebus acetosis: et multa verba dicta sunt in alijs libris: sed nō expectes ex me vt laborē ad mirandum ea. ¶ Sepi vtilitas in corpore fuit: vt calefaceret sicut girbum dyasfragma. Et sepium est superfluitas sanguinis cocti a quo cibata sunt mēbra. Et propter hoc qm̄ est in corpe tēperate significat magnā sanitatē: qz si significat sup bonitatē nutrimentū: et qm̄ non inuenitur in corpore significat qd non est bona digestio: quia nō est superfluitas que venit a bona digestiōe: hoc est calida et humida. Et necessarium illud est ad implendū vacuitates etiam membrorum: sed quando multiplicatur in corpore significat super malam dispositionem: quia multitudo materie nutritiue que est sanguis est conuersa in sepium: et tūc infrigidatur mēbra et moriuntur: qz in hac superfluitate nō est sensus et perdūtur mēbra sensibilia qm̄ multiplicant super ea. ¶ Piloꝝ capitis superciliorū: et palpebrarū inuamentū est vt defendant: et hoc est manifestū. Quidem?

qd pili capitis defendūt cerebrū a frigore: et calore: et superciliorū et palpebrarū adiuuant ad defendēdū oculos a rebus extrinsecis. Sed pili subascellarum: et pedum et multi alij qui sunt super superficie corporis: qd apparet ex eis plus est ex necessitate materie: eo qd generat pilus ab vno vapore fumoso adusto fm Gal. et hoc indiget speculatiōe qz videtur qd pilus sit corpus extēdibile: siccum: et tale est superfluitas cibi siccū: quando nimis excoquitur: durat in illo admixtione pinguedinis: ergo nō est ille vapor cuius sit aggregatio partis supra partē. Sed est corpus cōtinuum fortis continuationis: extensiuum: crescens in longitudine. Et mihi videtur quod natura adducit istum vaporem: vt sit materia pili: ad hoc vt pilus trahat illam malā materiam ex corpore ad mundi ficandum ipsum per hoc: sicut tu vides quod similiter artificialiter faciunt laboratores terre: qui quando volunt vt ipsa fructificet: semināt semina que habent attrahere partem terrestrem adustam: et per hunc modum potest esse vt sit inuamentum corpori. ¶ Sed cuius videtur esse propter defendere: et abscondere: et stat foris sicut sunt cooperture membris intrinsicis. Et spiritus sunt propinqua instrumenta virtutis regitine corporis: et sic dicendum est quod ministratur a quatuor virtutibus: aut quinque: hoc est attractiua: retentiua: digestiua: et expulsiua. et discretiua. Et adhuc est inuenta alia virt⁹: q̄ cōicat toti corpi: que regitiua nūcupat: et q̄ sit: et ynde sit

multa dicenda sunt: et postea disputabimus: quicquid sit ab anima est: propterea priuatio eius est subita mors necessario. I

¶ Cap. ix. Quod est de inuamentis membrorum officialium: que sunt instrumenta virtutis nutritiue.

Et postquam narrauerimus inuamenta membrorum simplicium: narrandum est inuamentum membrorum officialium: unicuiusque partis ipsorum. Et hoc faciemus breuiter: exceptis casibus in quibus prolongandi sunt sermones illis qui nobis sunt similes. Et eligemus ex his quod manifestum est: et quod opinatur esse magis necessarium in hac arte: et incipiemus a membris que sunt instrumenta virtutis nutritiue: quia hec est virtus necessaria prima nostro esse: et propterea fuit corruptio suarum operationum mors. ¶ Et dicimus: secundum quod testificantur sensus membra disposita ad faciendas operationes istius virtutis sunt stomachus et sui ministri: sicut os: et infra eius: et ysofagus: et post hec intestina: et epar: et vena: et renes: et splen et iaculus fellis: et vesica. ¶ Primum inuamentum oris est masticatio cibi: et propterea fuerunt positi dentes: ut faciant ad hoc conueniens preparamentum: dentes quidem anteriores: ut incidunt: maxillares: ut frangant: molares: ut molant. Et scias quod in ore est aliquantula digestio: et homo quem tu scis appellas eaz. alio nomine. ¶ Ysofagus est meatus per quem transit cibus ab ore ad os stomachi: et operatio sua non est nisi in duabus virtu-

tibus: que sunt lactantes virtutem nutritiuam: hoc est attractio: et expulsio: quia est necesse attrahere ab ore: et expellere ad stomachum: et quando ista operatio perditur: moritur homo fame. ¶ Et instrumentum seruiens nature in his duabus operationibus: necesse est ut varietur: et apparet per anatomicam quod ysofagus est compositus ex duabus tunicis: una que est secundum latitudinem: et alia que est secundum longitudinem: et ista que procedit secundum longitudinem quando colligitur: et constringitur: et ascendit ad epiglotum: tunc fit attractio: et illa que vadit in latitudine facit expulsionem quando aggregatur: et amplectitur cibum: sicut vola manus aggregat se super res humidas: et constringendo eas expellit. Manifestum est quod stomachus est locus digestionis nisi cibi eidem ab ore: conuertendo illum in kilum: quia non potest conuerrere ipsum in sanguinem. Et hoc apparet ab eo: quod ministri sui in hoc opere sunt quatuor virtutes particulares supradicte. Sed digestio est magis manifesta in tunica carnosa: propter calorem qui est in ea plus: et propter illud quod ei aduenit ex arteriis: et venis: que ei adducunt calorem: et etiam est suppositus epar: ita quod ipsum calefacit: quia epar est ei circa positum a latere dextro: et splen est ei circa positus in latere sinistro: qui dat calorem. Sed attractio cibi quam facit ysofagus et meri fit per tunicam villorum longitudinalium: et adiuvat ipsam in hoc quod est in eo de tunica diametrali angula

Kilū.

D ij

Liber

Retentio. **ri.** Et receptio. alia retentio et expulsio fiunt per tunicam que pcedit per latitudinem: ideo qz qñ recipit cibum illa tunica aggregatur super ipsum ab oi parte quousqz cõpletur digestio: et digestionem facta aggregant oēs sue partes superiores super eā: et p̃munt eā inferi⁹: et est expulsio p hāc tunicā q vadit p latitudinē: et hz duas opatiōes d̃rias: hoc est expulsiōe inferi⁹ qñ est facta digestio: vel superi⁹ p vomitū. Sed opatio virtutis discretive non est multū manifesta in stomaco: nisi dicerem⁹ q stomachus nutrireitur ex chilo: quare desideraret cibum: et aggregaretur super ipsum: qd fit in eo. et opinio affirmat hic: q si non diceremus q stomach⁹ nutritur ex chilo: quare desideraret cibum: et aggregaretur super ipsum: et cessaret fames qñ comedimus: alias qñ desideraret et aggregaretur super ipsum nō esset virtus discretiva vel eius operatio multum manifesta in eo. Et si contingat q vnū membrū farniat alteri: se ipsum oblivioni nō tradit: ergo recipit nutrimentū: et utilitatem ex eo. Et accidit vt aliqui ex nostris socij adubitent ex hoc: quia membra ex chilo nō debent nutriri: nisi postq̃ conuersus fuerit in sanguine: et nō est adhuc cōuersus in sanguinē in stomacho. Ergo dicamus q stomachus nutritur ab eo ex modica re: que plus assimilatur qualitati quā quantitati: et testificatur ex hoc q subito quiescit fames: cum comedimus sicut subito quiescit sitis cū bibimus. Et adhuc non est inconueniens q in eo sit aliqua pars subtilis qua nutriat cito per aliquam humiditatem:

Quis nō sit sanguinea: quia tu vides multa animalia que nutriuntur: licet nō habeāt sanguinem. Et digestio fit in eo per caliditatem et humiditatem primo: et secundo fit per aggregationem quā facit stomachus super cibum: et qz ipsum amplectit. Et p̃pterea tūc quanto stomachus in animalib⁹ est grossior et durior: tāto fortior digestio fit: et hoc apparet in stomachis volucriz. Et p̃pterea voluerunt quidā antiquorum q digestio fiat p̃pter cōstrictionem aggregationis. Et opinatur q stomachi volucrium p̃sint stomacho: sicut sunt stomachi gallinarum et perdicum: qz hoc membrū nō fuit positum in eis durum et forte nisi p̃pterea: quia nō habent dētes molares. Sed intestina etiā videntur esse in s̃tra nutrimenti: qz ipsa non fuerunt facta p̃ncipaliter nisi vt transeat per ea digestus cib⁹ in stomacho per foramen qd appellatur porta. Propterea cū facta est digestio in stomacho aperitur locus iste et mittitur cibus ad intestina: et interim epar trahit ab illis succositatem chili p̃ venas que attingunt istud: et qñ compleuerit operationes tūc expellunt intestina superfluitates inferius: et illa est superfluitas sicca. ergo utilitas intestinoz est bina: prima: quia sunt via p quam cibus vadit ab illis ad epar. Secunda p̃pter expulsiōnem superfluitatis sicce. Et virtus in illis manifestior est expulsio. Et propterea fuerunt ambe sue tunice euntes per latitudinem. Sed virtus attractiua non est manifesta in eis: p̃pterea non habuerūt tunicam vnā in longitudinem: et ipsi est vir-

na digestiva: quia eorum com-
plexio est propinqua cōplexioni
substātie stomachi. Sed illa in-
testina nō habuerunt multā re-
volutionem nisi ut moraretur in
eis cibis donec epar traxisset ab
eis qđ necessarium erat. Et pro-
pterea dicit Aristo. qđ animalia
habentia paucam revolutionē
in intestinis sunt gnosa. Et ha-
buerunt duas tunicas ut essent
fortiora: qđ sunt via superfluita-
tum: et etiam quia oppositio vir-
tutis expulsivę i hoc est fortior.
Manifestum est in epate qđ
est immutatio cibi ad conuer-
tendum ipsum in sanguinem: et
postea mittit ipsum ad oīa mē-
bra: et ppter dominationem quā
facit super omnia membra nu-
tritiva opinabatur Gal. qđ esset
penitus in virtute nutritiva p-
ceps: et ipse nesciuit qđ postremū
nutrimentum est in corde: et in
eo p-ia virtus nutritiva est prin-
ceps. Et apparet de hoc mēbro
qđ habet quinq; virtutes dictas
hoc est digestivam: qđ facit san-
guinem: retentivam tempore di-
gestionis: attractivam quando
trahit chilum ab intestinis: di-
cretivam qđ dividit et cognoscit
tres superfluitates: hoc est sup-
fluitas aquosa quam trahunt re-
nes: colerica quam trahit bursa
fellis: melencolica quam trahit
splen. Et inveniri virtutem ex-
pulsivam affinem virtuti attra-
ctivę magnū dubium est: et hic
non est locus sue solutionis. Et
debes scire qđ iste quatuor virtu-
tes aut quinq; non sunt separa-
te ab invicem: sed sunt sicut mul-
ti operarij super unum opus: et
sunt virtutes que sunt sicut in-
strumenta vni virtuti que facit
nutrimentum: et facit cum istis

quatuor virtutibus in quolibet
membro: et ille in toto corpore
date sunt propter necessitatem
vnius virtutis intrinsece que
est in vnoquoq; membro: et hec
est virtus nutritiva principalis.
Deinceps contemplandum est
si ista principalis virtus est pro-
pria i hoc membro ad hoc ut sit
ipsum solum princeps membro-
rum istius virtutis: aut illic est
aliud membrum quod sit prin-
ceps ad ipsum in hoc opere: su-
per hoc est multum necesse di-
sputare. Et dicimus. iam ap-
paret per hoc quod declaratum
est in naturali philosophia: qđ
ista virtus non facit nisi vnam
partem membri nutriti: et quod
membra sunt composita ex ele-
mentis: et qđ compositum ex ele-
mentis non est compositum nisi
per modū temperantie comple-
xionis: et cōplexio fit per modū
decoctionis: et decoctio per mo-
dum caloris: ergo necesse est qđ
instrumentum istius virtutis sit
principium fortis caloris: quia
non est differentia inter illā rez
que est nobis necessaria ad esse
partis vel esse totius: et si ita est
ergo de necessitate iste calor est
in epate: et in alijs instrumētis
nutritivis. Et si ita est sicut dicit
Gal. qđ non lucrata sint alia mem-
bra que habent hanc virtutem
istam calorem. cum quo agunt
suas operationes nisi a calore
epatis. ergo epar certe est prin-
ceps ipsorum membrorum: quia
non completur eis hoc opus nisi
per ipsum: et ipsam complet ope-
ra sua per se: et tale membrū qua-
le est istud est dignius ut vocetur
princeps et ista est domina-
tio quam dixerunt tantum au-
ctores ipsum per se habere. Et

D iij

Liber

Gal.

Rhilo

propterea de rectore agricultorum
dixerunt quod sit princeps eorum. pro
pterea quia seruitia eorum non com-
plentur nisi ex regimine ipsorum: et
opus illi completur per ipsum:
et hoc est in omni specie dominatio
nis. ¶ Dico ergo utinam ego scirem
si possibile est a. G. et alijs qui se-
quuntur suam sententiam ut dicant quod
epar est sufficiens sibi in hac ope-
ratione ipso procedente cum eis quod mul-
te arterie veniant epari a corde quod
adducunt eidem multum calorem: quod si
epar est sufficiens sibi in hac ope-
ratione. ergo calor iste est in va-
num et sine aliqua causa. ¶ Et si
dixerint quod iste calor non datur epari
nisi virtutem vitalem: dicemus
quid est virtus vitalis que est in
membris: est ne alia virtus quam vir-
tus nutritiva aut sensibilis: et
nec nomen vite intelligit nisi super
has duas: licet accidat ut nomen
vite attribuitur magis sensibili
et hoc est contrarium ei: quod intelli-
gitur ex verbis hominis quem scis.
Nec aliud certificatum est ex istis
virtutibus nisi propter earum ope-
rationes: nec sunt hic alie ope-
rationes nisi iste due: hoc est nutri-
bilis et sensitiva. Si responderent
quod virtus pulsabilis in corde est
tertia virtus: et illa dicitur virtus
per se. Respondemus quibus nos
concederemus vobis hoc: cor in-
deat epari virtutem pulsabilem:
quia manifestum est quod vene epas
non sunt pulsabiles. Deinceps
appet quod virtutes pulsabiles sunt
proprie corde: et ista virtus est pro-
pria sua dominatio et quando domi-
nationem habet cor cum hac virtu-
te quia cum hac virtute dat et par-
titur virtutem omnibus mem-
bris: quando dat et partitur eis calo-
rem naturalem: cum hoc ipsum
habet conservationem sibi per

modum flabellationis: et cum
ista virtus videlicet pulsabilis
sit illa cum qua dat cor alijs mem-
bris primum nutrimentum dandorum
partiundo eis omnes alias vir-
tutes: ergo ipsum dicitur appropriari
de necessitate isti virtuti: hoc
est nutritive a latere quod est nutri-
mentum cordiale quod ipsum est in-
strumentum cum quo laborat ista
virtus in dando nutrimentum.
¶ Et si esset alia virtus hic propter
istam virtutem nutritivam: da-
ret alijs membris: quod impossi-
bile est esse in aliquo membro vir-
tutem contrariam in specie alijs
virtutibus que sunt in alijs mem-
bris: et non invenitur in alio me-
bro nisi in ipso existente mem-
bro principe: nec. G. nec alter me-
dicus dicit hoc. Et si ita est si-
cut diximus: et apparet quod com-
paratio cordis ad epar sit sicut
comparatio quam ponit. Gal.
epatis ad membra alia. Ergo
cor ex necessitate erit princeps
super epar in hac virtute: quia
epar non est sufficiens in facien-
do per se suam operationem nisi
propter calorem transmissum a
corde temperatum in quantita-
te et qualitate. ¶ Et est refirma-
tus iste sermo ut cor sit de neces-
sitate princeps virtutis nutriti-
ve. quod Gal. nec alij ex an-
tomis dixerunt nec credide-
runt: quod cordi veniret calor
ab alio membro: sed est suffi-
ciens per se sicut conveniens
est principi. Et ego iam proba-
vi tibi virtutem et calorem alias
a calore per viam doctrine disso-
lutine. ¶ Et si tu videris
quod indiget cor epari pro-
pter preparationem nutrimen-
ti non est propterea epar dignus
vocari princeps: sicut non est

conueniens stomacho propter
preparationem cibi ut vocetur
princeps epatis: nec etiam bu-
bulcus qui preparauit cibum
alijs bubulcis vocabitur prin-
ceps. Postq̃ declaratum est qđ
cor est princeps virtutis nutri-
tine: et apparet per anotomiam
quod non est in corpore vnum
membrum ad quod nonueniat
arterie a corde: ergo cor est da-
tor virtutis nutritine omnibus
alijs membris per viam quam
ego superius dixi tibi: et si ita
non esset arterie essent in vanū.
Et adhuc non fuit visum vnq̃
per anotomiam ut transiret san-
guis ab eo per venas ad cor: ad
huc sanguis qui est inuenis est
sanguis imperfectus: et non est
creatus in vehiculum spiritus
nisi sanguis arterialis. Et si di-
ceret aliquis homo quod medi-
cus non habeat necessariā hāc
inquisitiones: dico quod habet
multum necessariam et hoc in
futuro meli⁹ explanabo. ¶ Et
quando Ga. vituperauit archi-
genem: quia curabat virtutem
memorialem cum medicinis
cordialibus credēdo quod esset
transmissa a corde: et dicebat si
credis quod virtus memoria-
lis sit in corde: quare non appo-
nis ventosam. super ipsum: et
sit intentio tua in medicando
ipsam. Et ego dico quod hec
est vna reprehensio que est ma-
gis vituperabilis quam verba
archigenis secundum quod de-
clarauit hucusq̃ et declarabo de
inceps: quia cor est princeps om-
nium membroru: et fuit locus
eius in medio: quia hic est lo-
cus regis: ad hoc ut sit regimen
huius proportionatum equali-

ter omnibus suis circunferen-
tijs: et etiam ut melius custodia-
tur. Et propterea fuit circumpo-
situs panniculus grossus ut cir-
cundaret ligamentum suum.

¶ Sed nutrimentuz cordis est
ex vena que coniuncta est inter
epar et ipsum. Cooperimentuz
quod fuit positum super auri-
culam cordis fuit positum ut
aperiatur interi⁹ ad hoc ut san-
guis posset ingredi ad ipsam: et
postea clauderetur perfecte.

¶ Sed auricula que est in alio
latere hoc est auricula vene que
prouenit ab ista camera ad pul-
monem: secundum opi. quoru-
dam fert sanguinem ad nutrie-
dum pulmonem: quia nō sunt
vene continuitate cum illo.

¶ Et cooperimenta que sunt
super hanc auriculam ordina-
ta fuerunt ut aperirentur extra
et non intus: ad hoc ut sanguis
posset exire per eas ad pulmo-
nem. ¶ Sed vni duarum auri-
cularu: videlicet q̃ est in camera
sinistra: hoc est os arterie ma-
gne non fuerunt ordinata tria
coopertoria ut aperirentur ab
interiori parte ad extra nisi ut
iret sanguis et spūs ad arterias
et non rediret: et alia auricula q̃
est i hoc latere est os arterie ve-
ne que venit ad pulmonem. Et
ab hac arteria fit euentatio cor-
dis. Et propterea fuerunt ordi-
nata cooperimenta isti⁹ auri-
cle ut aperirentur de foris ab in-
tus.

¶ Sed quia sple nō habet
nisi duos meatus: vnus qui cō-
tinuus est epari et alter cum sto-
maco: et in splene stat spissitudo
sanguinis. Opinatur q̃ sit factus
ad trahendum superfluitatem
melencolicam epatis: et videtur

splen.
h3 tñ
duos
meat⁹

¶ iii

Libet

longinquum vt sint duo epata
quia non apparent in eo vene
misse ad aliud membrū. **¶** Vur
sa fellis ordinata fuit ad trahē
dum superfluitatem colericam
ab epate. **¶** Et renes etiaꝫ sunt
membra seruiencia epati quia
attrahunt aquositatem que est
in sanguine per venas magnā
que venit a gibbositate epatis.
¶ Sz vesica fuit ordinata ad tra
hendum superfluitatem aquo
sam a renibus: et coopertura q̄
est inter ipsam et renes similis
cortici quando humiditas tra
hitur ad eam aperitur: et quan
do remanet clauditur: ad hoc
ne reuertatur ipsa superfluitas
ad renes. **¶** Et scias et non tra
das obliuioni quod vnumq̄q̄
istorum membrorum que ordi
nata sunt ad trahendū super
fluitatem sanguinis non tra
hant nisi quia sint sibi conue
nientes in cibo: et etiam cū hoc
faciant inuamenta que sunt ne
cessaria. **¶** Et propterea in eis
sunt de necessitate. **¶** virtutes
particulares: scilicet attractiua:
et retentiva: digestiva: discreti
ua: et expulsiua supra dicte. **¶** Ita
sunt omnia instrumenta nutri
menti. Et habes quod digestio
nes que communicant omnibꝫ
membris sunt due: videlicet di
gestio stomaci: et digestio epa
tis: saluo quod tu non ponas
sanguini vnā digestionem in
venis: et si est parca est. Sed ter
tia digestio est que est propria
omnibus membris.

¶ Capituluꝫ. x. Quod est de in
uamentis membrorum officia
lium que sunt instrumenta vir
tutis generatiue.

¶ postq̄ declarā
tū est que sint in
strumenta virtu
tis nutritiue: vo
lumus declarare
instrumenta vir
tutis generatiue. Virtus enim
augmētatiua non habet ppria
membra sibi: sed eadem mem
bra que sunt virtutis nutritiue
sunt et istius. Membrorum ge
neratiōis quedā sunt que sunt
propria semine sicut vulua et
mamille: quedam sunt propria
mari sicut testiculi et virga.
¶ Sed testiculi fuerunt ordina
ti ad faciendum sperma: et ideo
fuit caro eorum alba et spongio
sa sicut caro mamillarū: et ideo
quando cōuertitur sanguis cō
uertitur ad similitudinem eo
rum: et faciunt ipsū album: sicut
epar conuertit chilum pro
pter suam rubedinem ad rubo
rem: quia vis est agētis assimila
re sibi patiens suum. Et de
bes scire quod istud membrum
non est sicut princeps virtutis
generatiue: quia ipa virtus sit
in eo sicut opinatur. **¶** quia il
lud non potest agere suam ope
rationem per se nisi per spūm
missum eidem a corde tempe
ratum in quātitate et qualita
te. Ideo apparet quod virtus
cordis que hunc calorem men
surat vt possit facere suas ope
rationes sit principalis genera
tiua: et virtus que est in hoc mē
bro est eius seruiens: et si habet
aliquam predominationem illa
est particularis. **¶** Sed testicu
li quos dicit. **¶** semina habere
apparet q̄ nō habeāt effectum
in generatione: q̄ sperma mu
lieris quod generatur in mulie

Quoq̄
virtu
tes su
pradi
cte.

Ba

Ba

ribus in generatione inuentio-
nez nō habet: et si aliquis vellet
dicere ammirando: ergo facti
sunt in vanum. Respondemus
q̄ nec in hominib⁹ mamille ha-
bēt aliquā inuentionē in gene-
ratione: et tamē habēt eas: ergo
debes scire q̄ aliquod inuamē-
tū est i vtrisq̄. Et si tu dices vn-
de apparet q̄ sperma mulieris
nō habet aliquā inuentionē in
generatiōe: dicendum q̄ mani-
festat sensu et cognoscit per ar-
gumentū: per sensum: q̄ homo
videt q̄ mulier ipsegrat absq̄
eo q̄ spermatizet. Et postq̄ le-
gi libros Ar. ego q̄siti a mul-
tis mulieribus de hoc et respō-
derunt quod plures impregna-
te fuerant absq̄ spermatizatio-
ne: et etiam si displicuisset eis
coitus. Et etiam vidi q̄ plu-
res ex istis impregnatas q̄ fue-
rāt a masculis violatē. Et vi-
cīa quedam mea de cuius sa-
cramento confidere multūz be-
ne poteramus iurauit i anima
sua q̄ impregnata fuerat subi-
to in balneo lauelli aque calide
in quo spermatizauerunt mali
homines cū essent balneati in
illo balneo. Et ego perscrutā⁹
fui vnū librū quē fecit auēcla-
dis de spermate: et inueni enī q̄
dicit q̄ hoc possibile est esse: et
reddidit de hoc rationē plurimūz
mihi placētē: quia vulua trahit
sperma ppter vnā ppriā virtu-
tē quā habet cū eo a tota specie:
et ad hoc nō est necessaria dele-
ctatio. o quā bene placet mihi.
¶ Sed illud q̄ cognoscit argu-
mento naturali est q̄ si sperma
mulieris posset facere hāc ope-
rationē: quā facit hominis sper-
ma: ergo generaret p se femina
et homo nō esset necessarius: in

quo nec esset opinādum: q̄ hec
operatio diuidat in illos i quā-
titate: hoc est vt sperma mulie-
ris faciat aliqua mēbra: et sper-
ma viri aliqua: q̄ q̄nis mēbra
sint multa: illa sunt vnū in vno
principio quod est in eis: et da-
tor istius principij quod est cor-
ipsam est dator omnium mem-
broū in potētia: et si esset suffi-
ciens mulieris sperma in dan-
do hoc principij: ergo sperma
hoīs nō haberet etiā inuentionē
in generatiōe: et similr dico in
spermate viri. Et si diceretur
quod aliqd istoz spermatū non
facit hanc operationē: quousq̄
nō sunt mixta adinuicē et ade-
pta sunt aliā formā et aliā dispo-
sitionē: sicut nō est sufficiens p se
acetūz: et p se melvī fiat oximel:
nisi q̄ sunt mixta simul. Respō
demus et cōfiteantur hoc quod
complonē habēt illa duo sper-
mata: et istud quod dat eis hāc
formā necesse est vt sit complēs
et ista duo spermata sunt hic lo-
co materie: et hic nō est res que
det formā nisi virtus generati-
ua: et de necessitate est q̄ mēbrū
q̄d habet hāc cōplonē vel q̄d fa-
cit hanc complonem est mēbrū
in quo est virt⁹ generatiua. Et
fm hanc opinionē esset necesse
dicere q̄ virtus generatiua est
in vulua. Et vt nā ego scirē que
necessitas est spermatis et san-
guinis ad faciēdū hanc opera-
tionē q̄ sanguis est sufficiens
ad faciēdū oia mēbra: quia ipsa
nutriuntur ex eo. Et postq̄ ita
est et apparet impossibile quod
sit operatio spermatis mulie-
ris et spermatis viri vnū in
spē: et etiam apparet prima frō-
te quod mulier habet operatio-
nem in Generatione: ergo con-

rñsio;

Libet

ueniens est qđ operatio vnus
sit sine opatione alteri: qđ sint
ambo declinantes in corū ope-
rationibus ad vnum sinez hoc
est embrionis: ergo quodlibet
eorum dat embrioni partem p
quā stat vel est. Et iste due par-
tes sunt materia et forma: et vnū
eorum est dator materie: et aliud
est dator forme. Et impossibile
est vt semina det formam et ma-
sculus materiaz. Ideo quia da-
tor nutrimenti debet de necessi-
tate esse dator materie: et femi-
na est datrix nutrimenti: ergo
debet esse datrix materie: et ma-
sculus dator forme: et sic dixit
Arist. Bristo. Et postqđ mulier nō ha-
bet aliquid de quo possit opina-
ri quod sit materia nisi sperma
et sanguis menstruus: et est ma-
nifestus quod sperma est humi-
ditas aquosa similis superflui-
tati: neq; solum est simile super-
fluitati. Sed pro certo est super-
fluitas: et impossibile est quod ex
eo membra nutriri possint quia
si possibile esset sufficiens: esset
sanguis: quia ex eo nutriuntur
membra: quia non est differen-
tia inter nutrimenti materiam
et materiam essentie: quia nutri-
mentum est essentia in parte: et
generatio esse est in toto: et ma-
teria totius et parris est idem.
Et etiam hoc testificatur quod
sperma mulieris non est mate-
ria embrionis: quia multe mu-
lieres impregnantur absq; sper-
matizatione: sicut dictus est. Et
iterum vulua mulieris vomit
suum sperma et trahit sperma
viri ad se. Que omnes res iste
ostendunt quod sperma mulie-
ris est superfluitas discurrens
propter delectationem: sicut di-

scurrit salina ex ore alicuius fa-
melici cum videt aliquem come-
dentem. Et apparet manifeste
quod sperma viri tenet locum
agentis: quia membra non nu-
truntur nisi per calorem natu-
ralem qui est in corde: et iste ca-
lor est primum instrumentum
anime nutritive. Et propterea
necesse est vt sit primum instru-
mentum virtutis complective.
Et similiter necesse est i sperma-
te viri aut in sanguine qui est
in vulua magnam partem isti
naturalis caloris esse in actu: et
impossibile est esse hoc nisi in
spermate propter suum calorem
et humiditatem. ¶ Et sanguis
ex quo generat embrio est san-
guis venarum mulieris qui est
in vulua retentus: et remotus est
vt habeat in se virtutem talem
qualis est ista: eo quia est san-
guis indigestus: et adhuc remo-
tius est vt sit in spermate mulie-
ris: vel etiam non est dicendum
quod calor naturalis sit in em-
brione ex se: ideo quia non ge-
nerat calor naturalis nisi a ca-
lore qui est in nutriente. Pro-
pter omnes ergo istas rationes
non est credendum quod sper-
ma mulieris sit materia vel for-
ma embrionis. Sz sperma viri
stat loco forme: et sanguis men-
struus loco materie: et spma mu-
lieris nō hz inētionē i gñatiōe.
Et nō est credēdū vt spma pre-
beat iuamētū solū qualitate sz
cōfert in iuamēto caloris quā-
titatini. al. q̄litatini. et p̄pterea
non habet Arist. reprehensio-
nez ab Hipp. et Ga. quod in mu-
liere que in saltando abortiuit
vj. die et fuit inuentū spma in-
nolūtū p̄aniculo: nec etiā querē

ad ab Arist. quod loco erat istud
spma. Et scio qd nō erat necessa-
ria in medicina ista inquisitio:
quia magis est inquirendū in
generatione animalium. Sed
nos narravimus istud hic pro
maiori iuamēto: et qui vult sci-
re questiones q̄ sunt inter Ari. et
Gal. legat librum de animalibus
et ibi inueniet illud quod dixi.
Et deinceps volumus reuerti
ad illud a quo fuimus separati.
Et dicim⁹ quod primum iua-
mentum virge est vt inijciat
spma in matricem: et scdm vt sit
meat⁹ superfluitati aquose. Et
iuamentū vulue est vt sit loc⁹
generationis: et cū hoc sunt alia
iuamenta: vt sit meat⁹ et via
superfluitati sanguinis non co-
cti qui generat in feminis: et est
sanguis mēstru⁹ q̄ ppter nimiam
humiditatez que gñat in eis ex
paucitate caloris earū intrinse-
ci nō est sufficiens calor earū ad
decoquēdū sanguinem q̄ mittit
ad mēbra earū: et idcirco expellit
ipsū natura certis paroxysmis
per meatū hui⁹ membrū. Et est
cōpositū multis villis transuer-
sarijs propter virtutem retenti-
uam que est in eis: et hz aliquos
villos lōgitudinales ppter vir-
tutē attractiuā vt trahāt spma.
S3 virt⁹ expulsiva q̄ est i hoc mē-
bro magna est: et ppterea hz vnū
villum latitudinalem. Et si tu
quereres vtrū vulua habet vir-
tutez immutatinā hoc indiget
speculatione: qz nō pōt dici qd
vulua faciat mēbra embriōis.
S3 virt⁹ iformatiua ipsa facit cū
calore fixo in spmate. ergo virt⁹
imutatiua que est in vulua non
est nisi loco conseruatōis: et iō
eum attingit: sperma aer corū

pit complexionem eius: et per
hanc viā pōt intelligi qd virt⁹
imutatiua est in vulua. Sed ma-
nifest⁹ est qd mamille sunt ad
faciendū lac propterea qd caro
ipsarū fuit spongiola et alba: et
ista membra habent colligan-
tiā: cū vulua. Et propterea quā-
do materie ppter aliquā causā
non veniunt ad vuluam currūt
ad mamillas: sicut est in mulie-
ribus lactantibus quia nō ha-
bent menstrua: et si habent
parum habent. Et sunt aliquę
mulieres que non possunt im-
pregnari dum lactant. Et ite-
rum cū materie descendunt ad
vulua pūantur a mamillis.
Hucusq; diximus iuamēta mē-
struorum et spermatis: deinceps
volumus narrare iuamēta in-
strumentorum sensus.

Cap. xj. Quod est de iuamē-
tis membrorum officialium que
sunt instrumenta sensus i gñali.

dicim⁹ qd quin-
q; sunt sensus. s. vi-
sus: auditus gust⁹
odoratus: et tact⁹

Quin-
q; sensus.

Manifest⁹ est
quod cerebrū non
fuit creatū nisi pp ipsos: et pprie
pp visū: auditū: gustū: et odora-
tū: et qlibet istorū hz suū instru-
mētum propriū. videlz: visus
oculum: auditus aures: odora-
tus nares: gustus linguam. S3
de instrumento proprio tactus
est dubium. quia. Gal. dicit quod
neruus qui oritur a cerebro est
ppriū instrumētū ei⁹: et est dato:
ipsarū virtutū alijs mēbris. Et
Ari. dicit qd istud instrumētum
est caro: et hic sequitur opinio-
nem quam habent de cerebro.
Quia. Gal. dicit quod i eo sunt Gal.

Liber

quinq; sensus: et dicit qđ est pñ-
ceps isti⁹ opatiōis hoc est qđ fa-
cit eā per se sine alicui⁹ necessi-
tate. Ari. aut dicit quod domi-
nium suū est particulare: qđ est
i hoc opere seruitor dominatio:
in cordis: posito qđ sensus fue-
rint in eo quinq; vel quatuor.

¶ Et nos volumus speculari in
hoc fm qđ speculati fuimus in
dominio epatis. Et dicim⁹ qđ
manifestus est ex anotomia qđ
multe arterie a corde mittuntur
ad cerebrum et fortes: et omnes
anotomici. et G. cum eis hoc cō-
fitem^r: rex hoc est pñtia pbatio qđ
cerebrum in hac opatione indi-
get corde. Sed si res qua innat
cerebrū propter cor per calorem
istū quē ei trāsmittit est hī⁹ nu-
tritina qua cerebrū nutrit. ergo
corde necessitate esset seruitor
cerebri in hac re. ideo qđ nutri-
mētū et virtus nutritina nō sunt
data in aīali nisi ppter sensus et
virtutē sensibiles. Sed res qua
innat cerebrum propter cor per
calorē quē ei trāsmittit est qñq;
sensus. Ergo virtus sensibilis
primo et pñcipatr est in corde: et
istavirtus est sensus cōis: cuius
esse pbatum est in libro de ani-
ma. ¶ Sed Gal. dicit qđ hec vir-
tus est in cerebro: et Arist. dicit
quod est i corde. ¶ Et si tu que-
ris vnde apparet qđ cor sit da-
tor cerebro caloris mensurati in
quantitate et qualitate secundū
quod conuenit vnicuiq; sensui
ex sensibus cerebri. Responde-
mus quod ratione debita est qđ
nō cuz omni calore sit quilibet
sensus: quia calor cū quo opera-
tur virtus nutritina nō est ille
calor cum quo operatur virtus
sensibilis. Et hoc apparet i dor-

miente et vigi lante: quia nos vi-
demus quod operatio virtutis
nutritiue est fortior cū nos dor-
minus: et tūc non est sensus
in actu. ¶ Ergo calor cum quo
operatur virtus sensibilis non
est in sensibus in actu cum ho-
mo dormit. Et hoc appet qđ quā-
do homo dormit tenendo ocu-
los apertos non videt: et si non
esset quia reuertitur calor i quo
est visus per neruū opticum ad
partes intrinsecas visus non es-
set priuatus. ¶ Et scias quod
vna et eadem virtus non potest
inueniri in potentia et in actu
simul et semel. ergo postquā ma-
nifestum est quod virtus visibi-
lis vadit cum spiritu visibili: et
spiritus visibilis cum calore na-
turali: quādo dormit homo nō
est virtus visibilis in actu: quia
si esset in actu videret in actu: et
non est ita ergo calor naturalis
qui viuificat virtutem sensibi-
lem non est calor virtutis nutri-
tiue: quando dormiens nutri-
tur: et non videt: et quando tu
scies vbi reuertitur et vnde trās-
mittitur tunc scies de necessita-
te locum virtutis sensus com-
munis. Sed mihi videtur pri-
ma fronte quod a corde trāsmi-
titur iste calor et ad illud reuer-
titur. Et propterea sunt partes
extrinsece quando homo vigi-
lat et operatio virtutis nutriti-
ue est fortior cum homo dormit
et corpus est frigidum deforis.
¶ Et nemo debet dicere quod Ce-
ortus istius caloris cum quo
stant sensus et vigilia genere-
tur primo in cerebro quia cere-
brum est membrum frigidum et
membra nerui frigida: et in ma-
iori parte eorum apparet ma-

Gal.
Arist.

Aristo

nifeste frigus: ergo incredibile est ut calefaciant corpus. Et ad huc de ratione apparet quod calor: qui est materia anime nutritive et calor: qui est materia anime sensibilis est unus loco subiecti: vel unum in situ: et non est duo loco subiecti nec in duobus diversis membris etiam duo. Quia anima nutritiva que est in embione est preparata recipere animam sensibilem: et statim ea loco forme et finis et nutritiva est ei loco materie: ideo fuit receptio in illo loco de necessitate qui preparatus est recipere. Et manifestum est quod anima non est preparata recipere nisi in loco sui subiecti et sui sit⁹ qui est calor naturalis. Ergo receptio anime ad formam sensibilem est de necessitate in hoc loco. Ad tres res unita ab his duobus est unum loco subiecti vel situs: quamvis non sint unum in aliqua duarum figurarum. Unum simpliciter hoc est unum numero: et unum diffinitione. Et hec est nobilis sententia quam dedimus. Et postquam ita est et etiam apparet quod calor: cum quo regitur sensus est calor cordis: ergo virtus que regit sensum communem est ibi: et cerebrum est serviens istius virtutis. Sed ipsum cor est princeps istius virtutis veraciter: quia dominatur super his in hac perfecta dominatione. Et nos potuissemus probasse has res magis per viam demonstrationis: sed nostra intentio est abbreviare. Et postquam declaratum est quod cerebrum est serviens cordi dando ei virtutes sensibiles per modum quem datur camerarius regi ut impleat voluntates suas quibus rex det ei

illam virtutem propter quam agit: necesse est deinceps scire que est via per quam servit cerebrum cor: quia iam declarata est via per quam servit epar cordi: hoc est Cor. quia preparat ei suum nutrimentum. Et dicimus quod non in qualibet mensura caloris completur operatio cuiuslibet sensus. Et adhuc apparet ad sensum quod non indiget forti calore: quia fortis calor prohibet eos apprehendere sensata extrinseca et impedit eos: sicut videmus quod homines qui distemperati sunt forti calore in cerebris eorum in egrotudinibus acutis credunt audire et videre ea que non sunt: et maxime apparet hoc in sensu tactus: quia fuit intentio in eo apprehendere quatuor qualitates et fuit impossibile ut instrumentum illius esset vacuum ex eis: quia ipsum est complexionatum ex eis. unde fuit factum in fine temperantie ut habeat sensum formorem. Et propter hec omnia quia cor est in fine caloris fuit ordinatum contra ipsum cerebrum ex opposito ad temperandum calorem suum ut sensus possit apprehendere perfecte. Nec fuit possibile ponere hanc frigiditatem eandem in corde a principio creationis quia essent diminute operationes nutrimenti diminutione manifesta. Et quod dum voluerit natura facere has duas operationes in animalibus perfectis in ultimitate perfectionis fuit positum cerebrum contra cor. Sed animalia que dicuntur spongia marina et multa animalia brutalia non videntur indigere cerebro: et specialiter nervo magno qui oritur a cerebro: et propterea

Cor.
Epar.

Alalia
bruta.

Liber

si incideretur aliqua pars illius animalis posset vivere et nutrir et crescere donec redire ad id quod erat. Et propter hanc causam videmus multa animalia que vivunt cum sint incisa usque ad medium sui. Et istud est servitium quod dicit Aristoteles et sequaces sui. et secta circumventium que dicitur emensaz. i. viator: quod cerebrum facit cordi. Et fuit ordinatum os capitis ad defendendum cerebrum. Et fuit rotundus quia figura rotunda est magis remota a lesione sicut faciunt castellani qui faciunt turres rotundas ut machina non possit eis nocere. Et adhuc quia figura rotunda plura continet in se et etiam est magis apta ad motum continuum.

Capitulum xij. Quod est de innamamento filii spine.

Innamentum filii spine est de genere innamamenti cerebri est quasi clavis ligans spiritus dilia. Et

postquam declarata est ex hoc sermone compositio. al. comparatio dominationis cerebri et similiter dominationis cordis: et declaratum est iterum quod eius innamamentum: deinde narrandum est innamamentum membrorum uniuscuiusque que data sunt his quinque virtutibus.

Capitulum xij. Quod est de proprio instrumento sensus tactus.

Et dicimus quod caro est proprium instrumentum sensus tactus. propter ea quia illud est mem-

brum quod communicat omnibus animalibus: sicut tractus est sensus communis omnibus animalibus. Et in carnibus perfectiorum animalium sunt sparsi multi nervi ad temperandum copulationem carnis: et quia nervi sunt similes copulationis cerebri est innamamentum eorum de genere innamamenti cerebri: propterea membra ad que non veniunt multi nervi sunt duri sensus. Et istius virtutis quiddam est quod concitat omnibus partibus carnis: et hic est sensus quatuor qualitatibus contrariarum: sicut caliditas frigiditas siccitas: et humiditas. et quiddam est quod est proprium uni membro: sicut est quando os stomachi sentit resolutionem factam in eo: et iste sensus appellatur fames et sitis.

Sed fames est sensus resolutionis substantie grosse calide et sicce: et sitis est sensus resolutionis substantie frigide et humide. ergo sensus proprius est duplex. Et sensus capitis membri de titillatione quam habet in hora coitus isti duo sunt connumerati in genere sensus tactus.

Capitulum xij. Quod est de innamamento lingue.

Lingue innamamentum est manifestum quod illa nervi sui non fuerunt facti nisi propter operationem gustus. Quis huiusmodi adligat alia res propter electionem meliorem hoc est ad preferendum lras locutionis. Et in radice lingue sunt duo officia que tangunt carnem glandulosam que appellatur generatrix saline et innamamentum istius saline est ut faciat manifestare gustus rerum saporatarum.

Capitulum xv. Quod est de innamamento oculorum et partium suarum.

De
gust

Et manifestū est quod oculi sunt instrumenta visus et quod sunt compositi ex septē tunicis et tribus humiditatib⁹: et sciendum est iuuamentum vnicuique ipsorum. Et apparet quod proprium instrumentum illius sensus sit humiditas rotunda que vocatur cristallina vel glacialis aut reticula aranea posita super hanc hū. Quia declaratum est in naturali philosophia quod hec apprehensio nō potest perfici nisi in corpore pervio hoc est aere et aqua: quia propter claritatem et parietatem que est in eis fuit eis possibile recipere colores: et non apparet in oculo corpus existens in ultima claritate: et luciditate natum ex temperantia aeris et aque nisi duo corpora: et non fuit ordinata rotunditas istius humiditatis cum aliquantula denexitate nisi ut reciperet rerum sensibilib⁹ multam quantitatem. ¶ Sed alie humiditates et alie tunice non fuerunt facte nisi propter hanc humiditatem. Et cum denexitate modica non est nisi ut recipiat a grandinosa: quia vitrea humiditas fuit facta ad nutriendum hanc humiditatem per viam roationis: et hoc fuit propterea quia natura sanguinis est remota a natura huius humiditatis: unde fuit necessarium ut aliqua re mediante fiat transitus sanguinis in pumo ut ipsa adaptetur ad nutriendum hanc humiditatem. ¶ Et albuginea humiditas facta fuit iterum ad humectandum hanc humiditatem et ad custodiendum humiditatem suam ab aere extrinseco: et

etiam ne turgent vneam tunicam. ¶ Sed tunica fortis vocata conjunctiva fuit ad custodiendum oculum a duritie nervi: et etiam ad ligandum oculum cum osse: et etiam propter aliam utilitatem quam dicemus post. ¶ Sed tunica que dicitur ferina fuit facta ad nutriendum dictam retinam per venas que sunt in ea: et etiam ut iuuet ipsam propter calorem naturalem per arterias que sunt in ipsa. Sed iuuamentum tele retine primum est ut det spiritum visibilem per nervos qui sunt in ipsa hoc est calorem naturalem cuius complexio adaptata est in cerebro. Et per duos nervos qui vadunt ad oculos: et etiam nutrit cristallinam humiditatem per viam roationis et dat iuuamentum caloris naturalis per arterias que sunt in ea. ¶ Sed Gal. confitetur quod aranea est ultima

Gal.

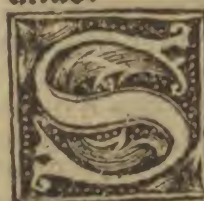
te parietatis et luciditatis: quia colores et forme imprimuntur in ipsam. ergo illi tele est proprium instrumentum visus: vel per se vel per adiutorium cristalline. ¶ Et tela vnea dicitur habere tria iuuamenta unum est ut nutriat telam corneam: et propterea fuit multum venenosa: secundum ut defendat cristallinam a duricie tactus corneae et propterea fuit hec tela mollis tantum ne disgregaretur spiritus visibilis et hoc facit propter calorem nigrum quem habet: quia natura est coloris nigri ut aggreget. ¶ Et foramen quod est in medio istius tele non fuit factum nisi ut esset forma sensati humiditatis cristalline aut aranee aut abarum: quia visus sic scis non fit extramittendo.

Liber

Sed oculus recipit colores per sua corpora pernia per modum per quem recipit speculū: et quādo colores sunt impressi in ipm tunc apprehendit eos spūs visibilis: et hoc ego bene probavi in libro de sensu et sensato sex ratio nibus: qd si aliquod corporū quibus est compositus oculus est conueniens vt in eo imprimantur colores per nimitā eius iperietatem ipsam corpus est proprium instrumentū oculi. Et inuamentum tele cornee etiam fuit vt defendat humorem albuginem et fuit facta clara et subtilis vt nō resistat humiditati cristalline ad recipiendum formas. Sed scdm inuamentū cōiunctine fuit factū ad mouēdū secum musculū qui mouet oculum. Et ista sunt inuamēta partū oculi fm Gal. et maior pars inuamentorum scdm qd vidisti hic sunt inuamēta arbitraria: sed sine dubio quodlibet ipsorū habet inuamentum propriū in se: et pars dominās in eo et suis finis non est nisi vt imprimantur colores in ipsam.

¶ Capitulum. xvj. Quod est de inuamentis instrumentorū auditus.

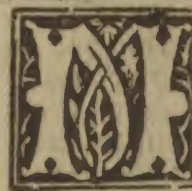
Sensu
auditus.

Ed instrumento ruz auditus manifestus est quod sunt aures: et primum in quo auditus est: est nervus qui venit ad eas qui cooperit foramen auris. Et dictum est quod foramen auris nō fuit tortuosum nisi vt aer frigidus nō intret tali modo qd ledat auditū. Et melius est dicere quod fuit tortuosum ne virtus auditus fuisset lesa a vocibus fortis-

simis. Et in summa scias qd hec figura habuit inuamentum in receptione vocis: et ideo factum fuit cartilaginōsum: et vocatum est auris tortuosa. Et alia animalia habent hoc pro alio inuamento: hoc est vt recipiāt voces venientes ab omni parte: et propterea plus regrediūtur foras et mouent eas.

¶ Capitulum. xvij. Quod est de inuamentis instrumentorū odoratus.

Manifestū est qd in instrumenta odoratus sunt natus: et fit i animalibus olfatilib⁹ per viā attractionis: et in

non olfatilibus sine attractiōe: sicut in apib⁹ et in alijs animalibus non habentibus olfactus. Et fm Aristo. iste sensus fit in duobus meatibus qui sunt in naso: et fm Gale. fit in duabus cartiliculis similibus capitibus mamillarū: et dicit qd propter remotionem istius loci indiguit attractione. Et ego dico quod si ita eēt vt dicit Gal. ergo odoraremur quānis nares essent opilate quando attraheremus aerem per os. quia palatum est apertum naso. Et fm qd dicit Auenzoar: nos odoramus odorem ciborum quando incipiūt digeri in stomacho. ergo a contrario nō est probatum qd per illas duas carunculas fiat odoratus qd si ita esset animalia inolfabilia non odorarent. Et scias qd non fuit data attractio odoratus nisi propter vnam duarum rerum: aut electiōe propter melius: aut grossitie sensus istius in animalib⁹ olfatilibus. Quia possibile esset vaporem enenire
are

Inuamentum

93

re odorata per se ad virtutem
sensibilem propter nimiam sub-
tilitatem substantie et propter
naturam sue impulsoria. Sed
propterea q̄ operatio olfactōis
est vna duarum rerū aut attra-
hendi aut mittendi: et est impos-
sibile vaporem venire ex re odo-
rata tēpore trāsmiſſionis aeris
extra. Et est possibile ipsum ve-
nire tempore attractionis: quia
aduē⁹ aeris odorati fit magis
per modum attractionis quāz
per modum effusionis. Sicut
tu vides cum volumus certe
sentire odores quod nos cona-
mur super attractionem: et hec
est causa propter quam fuit da-
ta attractio. Et apparet q̄ ani-
malia que odorāt sine attractio-
ne habent clariorem sensum q̄
animalia que odorant cum at-
tractione sicut videmus in for-
micis et apibus: propter debili-
tatem ipsius sensus in animali-
bus olfactibus sentit odor pau-
cus sine attractione: et quasi vi-
detur vt non sentiatur. Et cum
sit comparatio istius sensus in-
ter hominē et multa ex anima-
libus est iste sensus diminutus
in homine ab illis animalibus
que indigent hoc sensu in venā-
do vitam suam: et propterea di-
citur in proverbijs quod cū ita
animalia venant vitam suā
et hoc est quasi per viā prophe-
tie vel diuine providētie. ¶ Et
postquam narrauimus instru-
menta: quinq̄ sensuum volu-
mus narrare instrumenta que
facta sunt propter virtutem mo-
tuum.

¶ Capitulum decimumocta-
uum. Quod est de inuamen-
tis membrorum voluntarij mo-
tus.

¶ Dicimus quod
virtus que facit
mouere aīa hec
est imaginatiua
vel estimatiua quā
precessit virt⁹ cō-
cupiscibilis. et postea ibi confir-
matum est consilium vel ratio
ppter representationē rei ima-
ginare aut estimare sū q̄ decla-
ratum est in libro de anima. Et
est necesse perscrutari in hac vir-
tute: hoc est vt sciamus instru-
menta quibus oportet operari
et quot sunt. ¶ Dicamus quod **Mor⁹**
motus voluntarij quidā est pro-
prius et quidam est communis.
Communis est motus eundi
qui motus est totius corporis.
Sed proprius est motus cutis
frontis et motus oculorum: et
mandibularum et duarum na-
si extremitatum: et labiorum: et
lingue: et epiglottis: et mandibu-
le inferioris et motus capitis et
colli: et motus nasi: et motus no-
di vel humeri spatule cum bre-
done: et motus brachij a cubito
inferius: et motus iuncture no-
minate in arabico rascet: et mo-
tus digitorum: et vniuscuiusq̄
suarum iūcturarū: et motus mē-
brorum existentū in collo: et mo-
tus pectoris ad inspirandum: et
virge: et vesice quando claudi-
tur: et motus extremitatis inte-
stini recti quando retinent fe-
ces ne ereant: et mirach: core: et
cruris et testium: et pedū: et di-
gitorum pedum. Siti sunt mo-
tus qui dicuntur voluntarij. Et
est necesse perscrutari res a qui-
bus veniunt isti motus. Et dici-
mus quod manifestum est per
dispositionem istorum motuū
quod sunt a pluribus vno mo-
tore. Verbi gratia: motus man⁹ **Exem-
plum.**
Colliget Auerrois E

542 547 12

fit a chorda: et motus chorde est a musculo: et motus musculi est per se: et musculus est primum mobile: et non est hoc corpus quod moveat ipsum. Ideo quia omne corpus quod mouet corpus mobile est a necessitate mobile: et ideo est conueniens quod corpora quorum vnum mouet alterum veniant in fine ad vnum corpus quod moveatur per vnam virtutem motuam missam ei: dem: et non propter aliud corpus sed propter aliud principium quod est in eo sicut probatur est in naturali philosophia quod si ita non esset res procederet in infinitum. Ergo de necessitate debemus dicere quod principium est in musculo. ¶ Et quando opinatur medici quod motus musculi sit a nervo opinantur falsum: ideo quia si ita esset nervus moueretur aut per se aut per aliud hoc est propter aliud principium quod esset in eo: et ideo quia declaratum est in naturali philosophia quod quodlibet mobile habet motorem: et quod ille si est corpus non moveat nisi moveatur: et si motus esset a corpore res procederet in infinitum: ideo necesse est hic esse motorem qui moveat: et non moveatur: et qui non sit corpus. Hec est vna ratio per quam videtur quod qui mouet primum animal non est corpus sed virtus est anime: et quod hoc sit de necessitate in musculo. Et hec virtus est virtus voluntaria quam precedit ymaginativa: vel estimativa et confirmatio consilij. Et ideo quia iste motor non est corpus: necesse est vt primum mobile quod mouetur per ipsum sit corpus ad hoc vt hoc mobile sit

Opi-
niosa
fa.

sicut materia et ipsum erit ei sicut forma: quia impossibile est primum motorem in animali vt sit sine materia. Ergo necesse est speculari quid sit hoc primum corpus: et apparet quod sit calor naturalis qui est in nobis. Et tu vides quod quando intridantur membra eorum motus priuantur. Et est res nota per se quod vna rerum receptarum in definitione istarum operationum est calor naturalis. Sed iste calor naturalis differt proprijs differentijs in quolibet membro secundum operationes quibus appropriatur istud maxime in operationibus nutriti: et de hoc nullus discordat. Sed Gale. sentit quod origo situs caloris istius sit cerebrum: et ad totum corpus per nervos ab eo mittitur. Sed Aristot. sentit quod cerebrum sit seruitor cordis in hac operatione per viam qua seruit ei in sensibus secundum quod dictum est superius: et quod origo istius caloris est in corde. Et hoc potest videri manifeste quod ita est vt verum est: quia tu vides quod nascitur in corpore iter agentis quando vadit quod non fuerat et istud membrum a quo nascitur calor et vadit ad totum corpus est cor. ¶ Et propterea quando accidit homini aliquid quod ipsum terreat redit calor ad cor et tremunt crura: et potest esse quod cadit homo: aut non poterit moueri: ergo prima virtus regitua in hoc motu: et illud quod mensurat calorem in quantitate est de necessitate in corde. ¶ Et adhuc quod Gale. et oēs alij medici consentiunt quod virtus voluntaria est in corde: et si ita est

et apparet quod animalia non mouentur nisi voluntarie: ergo virtus hec est in corde: et cerebrum eius seruans in dando ei temperantiam. Et commune erit cum diceretur de hac temperantia ut fiat per nervum aut fiat cum spiritu animali ente in ipsum et non est differentia in hoc excepto quod in nervis spiritus animalis secundum Gal. non est apparet nisi in duobus nervis opticis. ¶ Sed primum mobile a calore naturali est musculus: ideo quia conueniens est quod calor naturalis operetur in primo: hoc est ut primo moveatur istud corpus cum quo habet similitudinem propinquioris ex parte caloris: hoc est musculus propter compositionem suam: quia est compositus ex prima carne simplici et nervis a quibus nascuntur chorde. Sed nervus solus frigidus est multum et non habet partem similem cum calore naturali. Et vena per se non est digna ut sit principium istius motus: ideo quia nascitur a membro non primo. Et de ratione non est quod instrumentum quod dat nutrimentum sit instrumentum motus: quia magis est conueniens ut nutrimentum fiat per instrumentum quietis. Nec etiam arteria conueniens erit huic motui: quia est operatrix operationum pulsationum que dissimiles et non conuenientes sunt motui voluntario: immo est simile ut sit contraria ei: et sit quasi disposita sicut res que velle et nolle aliquid simul. Ergo remanet ut sit musculus primum instrumentum quod mouetur a calore naturali. Sed

in membris quibus non sunt ossa et non sunt ramificata: et sunt parua: muscoli ipsi mouent ipsa sine medio: et ramificata mouent ea mediantibus chordis que nascuntur ab extremitatibus eorum: ideoque cum contrahitur trahit illam chordam: et quia alligatus est cum extremitate ossis: mouetur os suo motu. Et quando membrum habet duos motus contrarios adinuicem: tunc habet duo ossa vel duos musculos in duobus locis contrariis adinuicem quorum quilibet trahit per se suo tempore et prohibet alteri suo contrario ne faciat operationem suam illa hora: et si operati essent ambo una hora: tunc stat equaliter membrum et trahitur secundum unum statum. Verbi gratia: quando musculus qui est in siluestri parte manus trahit ipsam: vertitur versus partem siluestrem et quando musculus qui est in parte domestica trahit ipsam versus partem domesticam vertitur versus illam: et quando trahunt ambo simul existit equalis: et nullus est ipsorum per se ut tractu suo faciat ipsam verti intus et extra. ¶ Et numerus musculorum secundum Galenum est. 529. quorum in facie sunt. 45. quorum 24. sunt ut moveant oculos et palpebras. et. 12. ut moveant mandibulam inferiorem. et. 9. ut moveant alia membra faciei que mouentur voluntarie: et in istis sunt muscoli oculi sub cute frontis et profant fortitudini apertionis oculorum. Et duo muscoli qui mouent extremitatem nasi: et muscoli duo qui

Musculorum
nuer.
529.

movent labiū superius sursum:
et duo qui movent labiū inferi⁹
deorsum: et duo qui movent ma-
xillam. Et musculi qui movent
caput et collum sunt. xxiij. qui-
dam eorum trahunt caput ver-
sus illam partem solum: versus
quam positi sunt. Et alij sunt q̄
trahunt caput et collum: eorum
q̄dam sunt qui trahūt caput su-
peri⁹: et quidam sunt qui trahūt
ad partem anteriorem: et quidā
trahunt ad partem posteriorem
superiorem: et quidam trahunt
ad dextram: et quidam ad sini-
stram. Et ix. musculi mouēt lin-
guam. et. xxiij. musculi sunt pro-
pter motum colli et epiglottis et
septem musculi vnicuiq; spa-
tule. et. xij. vnicuiq; lateri qui-
bus mouetur brachium: et qua-
tuor musculi positi super cubitū
et duo sunt intus qui faciūt ip-
sum verti versus partem dome-
sticam: et duo stant extra vt fa-
ciant ipsum verti ad partem sil-
uestrem. et. xxxij. sunt in quoli-
bet brachio. x. extra. et. vij. intus
et. xxxvj. positi sunt super man⁹
xviij. super vnaquaq; qui mo-
uent manus ad partem dome-
sticam et partem siluestrem: et
ad motus pollicis et parui digi-
ti et volam manus. Et muscu-
li pectoris sunt. 107. eorum qui-
dam dilatant: et quidam con-
stringunt. Et musculi spondi-
lium sunt. xlvij. et. vij. extendū-
tur super ventrem sub ossib⁹ pe-
ctoris vsq; ad vmbilicum: et qui-
dam tenduntur secundum lon-
gitudinem: et quidam secundū
latitudinem: et quidam secun-
duz transuersum qui faciūt mo-
tum ventris constringendi et la-
xandi: et innant omes alios mo-
tus: et quatuor musculos habet

duo testiculi: et quatuor musculi
mouent virile membrum: et vn⁹
musculus tenet os vrine ne in-
debite fundatur: et quatuor mu-
sculi tenent orificium intestino-
rum ne sterces ante tēpus egre-
diatur. Et. xlvj. musculi ad mo-
tum corarū et crurium. et. xlvij.
ad motum pedum et aliquorum
digitorum pedum: et. xxiij. alijs
motibus digitorum pedum et
positi sunt super pedes. Isti om-
nes musculi sunt prima res que
mouetur a calore naturali com-
muni: aut calore proprio cuiusli-
bet musculi. Et postquam ita
est q̄ aliquod membrum nō mo-
uetur nisi per calorem naturalē
qui stat ei loco forme et propter
calorem qui est in musculo: et il-
le non mouetur nisi per princi-
pium anime. Et sciendum est
quid est istud principium: et vu-
de est et vbi est. Et dicimus qđ
quando associabitur huic q̄ de-
claratur est per vniuersalem ser-
monem: hoc est q̄ virtus que fa-
cit motum in loco est anima. Et
est declaratum etiam q̄ conue-
niens est q̄ motus vniuscuiusq;
corporis fit per virtutem volun-
tariam fixam in membro com-
muni quod cōmunicat toti cor-
pori quod sit mobile per se: et
per virtutem propriam volunta-
rie mentis membris particula-
ribus que mouentur p se et sunt
musculi: et apparet sensui quod
in corpore non est membrum
quod cōmunicet toti corpori:
et sit mobile per se nisi cor. ergo
virtus volūtaria communis est
in corde hoc est in musculo qui
est in eo: et quod virtutes parti-
culares voluntarie sunt in quo-
libet musculo particulariū mu-
sculorum. Sicut videmus quod

De
rati

Mu-
sculi
pecto-
ris sūt
107.

motus communis vitalis animalium qui est inspiratio habet principium a corde: et iste motus est coniunctus motui expirationis pulsatilis. Et propter hoc accidit quod pulsus magnificatur per motum: et minoratur per quietem. Ergo cerebrum et nervus non fuerunt nisi ad temperandum istum calorem in quo est principium virtutis voluntarie communis et proprie. Debes scire quod non est impossibile hic esse motum voluntarium absque musculo: sed si est: est propter calorem naturalem aut propter rem que stat loco eius in animalibus que non sunt sanguinea nec musculosa. Et sine dubio isti muscoli non sunt nisi in animalibus perfectis. Ideo grane fuit Gal. ad dandum musculos qui moveant linguam exterius: et motus duriciet membri tempore coitus. Ideo quia intentio sua erat omnino ut motus non esset nisi per musculos: et non est ita.

Capitulum xix. Quod est de iuvamentis anhelitus et membrorum eius.

Postquam narraui mus iuvamentum membrorum motum voluntarium est narrandum de anhelitu et membris suis. Ideo quia Gal. ponit ipsum motum voluntarium: et quia videtur quod cerebrum operatur in hunc motum credit quod motus voluntarius sit in eo: et si militer credidit quod esset in nervo: et credidit falsum: ideo quia iam probatum est quod hoc convenit esse in membro mobili per se: et propterea egritudo a qua provenit

lesio in motu est primo et per se in musculo: et per modum colligantie in cerebro et nervo.

Quare medicus debet curare lesionem istius motus intendendo primo ad musculum: et secundo ad cerebrum et ad nervum.

Instrumenta anhelitus sunt dyfragma: pulmo: canna: trachea: arteria: epiglottis: et vulva. Et proutquam nos tractemus de

Instru
tus. vij
sunt.

iuvamento vniuscuiusque istorum membrorum: est tractandum de iuvamento istius operationis: hoc est de anhelitu. Et dicimus quod medici sicut Gal. et alij visi sunt dicere quod anhelitus est propter duo iuvamenta: vnum ad ventilandum calorem naturalem cordis per attractionem aeris frigidi et expulsionem vaporis qui resolvitur a calore naturali qui est corpus fumosum qui non est conveniens eidem pro certo istud iuvamentum est vnum et necessarium animalibus calidis sanguineis. Sed illis que non sunt calida nec sanguinea non est necessaria hec operatio: sed sufficit eis motus artiarum qui venit a corde: et hoc reputo sicut anhelitum. Sed aliud iuvamentum quod dicunt esse est ut dei nutrimentum virtuti intrinsece ex aere qui recipitur restaurando ex spiritu tantum quantum resolutum est: hoc est falsum: quia impossibile est compositum nutriri ex simplicibus: quoniam si ita esset iam inveniretur animal esse simplex ex vno solo elemento: et Gal. negat hoc: et propterea dicit quod aqua non nutrit: et propterea dico quod primum verax est.

Sed cui ex virtutibus anime debeat attribui anhelitus: hoc

E ij

Libër

Gal. est perscrutandum: quia **Gal.** dicit qd debet attribui virtuti voluntarie: et dicit hic quia a nostro voluntate est vt anhelemus et non anhelemus. Et etiam dicit qd proprium instrumentum huius virtutis est nervus: et dicit quod si incideretur nervus qui movet diaphragma: homo non viveret nisi tantum quantum viveret strangulatus. ¶ Sed alij dicunt quod stat virtuti sicut motus pulsus. Et potest questionari dictum **Gal.** duabus rationibus. Una: quia tu vides quod anhelamus quando dormimus: ergo non est voluntarius: quia operatio voluntaria non fit nisi cogitatione et voluntate sicut dictum est. Alia quia videmus quod anhelitus qui fit impronise similatur motui pulsuum: ita quod **Hypo-**
crates **pocrates** ponit ipsius plures locos pulsus: scilicet tempore quo non egrotant membra anhelitus et dicit quod denuntiat complexione cordis sicut denuntiat pulsus: excepto quod non sit egrotando in instrumentis anhelitus. ¶ Et alij sapientes volunt quod sit compositus duabus virtutibus, videlicet voluntaria et non voluntaria: hoc est naturali et animali: et hoc inuenitur in motu plurimum membrorum sicut in motu palpebre oculi et in motu deglutitionis: quia manifestum est quod ambes virtutes iste sunt compositae: et ideo quando debilitantur iste due virtutes cadit defectus in operatione deglutitionis sicut accidit quando cadit virtus appetitus. Et mihi videtur quod opinio postrema sit veracior: hoc est quod hec operatio sit composita: vel possibile esset

dicere quod fortior esset opinio illius qui dicit eam esse naturalem: quia plures anhelitus quos facimus tempore sanitatis et egritudinis fiunt sine intentione: quare ponuntur ad denuntiandum complexionem cordis: et etiam suspiria proijciuntur absque intentione: et etiam quando magna necessitas anhelandi incumbit desistere non possumus: sicut accidit in tussi et similibus. ¶ Et natura non inuenit hanc virtutem actione voluntaria nisi propter necessitatem supervenientem: quando non sufficit virtus naturalis ad exigentiam cordis. ¶ Sed probatio quae probat **Galenus** affirmando quod hec virtus penitus est voluntaria: est privatio istarum virtutum quando est incisus nervus: et dicit probando postquam est incisus nervus est incisum instrumentum motus voluntarii: et inciso nervo cessat motus voluntarius. ergo est in nervo. Et iste syllogismus est falsus in principijs et corruptus in figura: quia quando remouetur, alias tenetur unum predicatum rei quae data est a subiecto non debet semper remoueri predicatum ab illa a qua est remotum subiectum: et qui opinabuntur hoc tenentur credere cum contradictione oppositi antecedentis in tota materia contradictionem oppositi consequentis: et ideo hec verba non sunt digna vt hic audiantur. Et iste est vnus modus in quo est manifestus: quia non habuit veram radicem in logica: quia si per remotionem nervi

Probat
batio
Gal.

remouetur aliq̄s motus: illud non est ex necessitate: vt quando neruus est vt sit ille motus vt dicatur quod neruus sit propria causa in hoc motu. Et iam nisi sunt homines percussi sup̄ venas et neruos dormitarios q̄ vadunt ad cerebrum: et tunc in eis priuate sunt omnes operationes voluntarie et propterea hoc nomine nuncupantur: et dicit Rasius quod quando rex indie volebat interficere nobis les interficiebat eos per hunc modum. Et vis tu dicere propter hoc quod omnes motus voluntarij sunt fixi in his duobus. Item que res est illa q̄ inbet hanc operationem in neruo nisi vna ex rebus propter quam completur hec operatio: et quādo illa lesa est: tunc necessario lesa est illa operatio quamuis non sit propria causa in hoc: q̄ corrumpitur propria operatio propter corruptionem virtutis transmississe illuc. Et de necessitate non est propter hanc priuationem voluntarij motus q̄ quilibet motus qui est in neruo qui ingreditur suam essentiam sit positus substantialiter voluntarius et per accidens accidit ei vt sit et ille voluntarij. Et quomodo poterit negare hoc: quia iam cōcedit quod motus palpebrarum sit per musculos sicut notum est per se: et eūz hec toto nō est voluntarius. Et si veller dicere quod sit totus voluntarius: adhuc nihil hic lucratur eo qd̄ est in musculo nō in neruo. Et postquam declaratum est quod iuuamentum sit in anhelitu: et que sit ei⁹ virtus neceſse est narrare iuuamē-

tum propriū: vniuscuiusq̄ membri propriū huic operationi. Et dicimus quod membrū quod manifestum dat iuuamentum in hac operatione est pulmo: sicut videmus quod quando dilatatur attrahit aerem intus et quando cōstringitur expelli foras. Et non est dubiū q̄ illud est propriū instrumentum in operatione illa. Sed qd̄ neceſse est speculari subtiliter in hoc est illud vtrum ille motus cum quo fit inspiratio et respiratio sequatur motus pectoris: nec per se habet aliquem motū an sit motus pectoris in anhelitu: inde continūz semper cū motu pulmonis vt sit eius adiutor. Sed Gal. dicit qd̄ pulmo nullū hz propriū mot⁹ in se: et q̄ mot⁹ illi⁹ sequit motū pectoris: et q̄ motus hanelitus q̄ sequitur motus naturalē: sit p̄ re musculosam magnā que d̄r dyaphragma quod separat inferiora mēbra a superioribus: et dicit quod magis propria res iuuamenti istius membri est hec operatio: quia nos videmus quod incōtinenti cum pectus dilatatur repletur pulmo aere: sicut videmus in follibus fabrorum. Et testificatur super hoc quod qñ vulnus factū fuerit ibi: et intret aer pectus: tunc cessat motus pulmonis et moritur. Et posset esse quod cessatio motus pulmonis quando vulnerat⁹ est pectus est propterea q̄ in frigidatur pulmo. Et in tēporib⁹ Arist. non cognoscebat aliud iuuamentū huius mēbri nisi propter separationē membrorū principaliz a nutritiis ad hoc vt non accideret tempore digesti-

E iij

Liber

tionis eis aliud ex calore illo. Et non debeat imputari Arist. hoc in defectum: quia istud quod apprehenditur per anatomicas est sicut res que apprehenditur numero motuum circulozum: nec illa erat plene scientia completa tempore Arist. Et si tempore Gal. erat ars medicine plene completa: tamen dicit Gal. non est impossibile post me venire qui inuenit in arte medicine quod per me non est inuentum. Et propterea in maiori parte rerum de quibus opinantur homines quod Gal. contradicat Arist. non est vera contradictio: sed sicut additiones et complementa: quia nullus reperit al. non deperit Arist. de eo quod dicit in iunamento dyasfragmatis et motu nervorum: secundum quod dicit in tractatibus vltimis de esse motus et sensus et iunamentis cordis et cerebri: et sic hic est sic dicendum: et non est dicendum quod illud quod dicit Gal. in rebus particularibus contradicat in vltimis Arist. Et modo volumus reuerti ad illud a quo separati sumus: et dicimus quod illud quod diximus ex sententia Gal. quod motus pulmonis sequitur motum pectoris: et hoc indiget speculatione: quia Gal. non verificat hoc nisi propterea quod videt quod cessante motu pectoris cessat motus pulmonis: et tunc moritur alal. Et ego dico quod non est hoc ita absolute dicendum quod motus pectoris sit causa principalis motus pulmonis: quia potest esse ut quilibet istorum. id est pulmo et pectus habeant hunc motum ex se: sed habeant unam proprietatem coniunctionis: propter quam nullus eorum mouetur sine alio: et propterea

cum cessat motus unus cessat motus alterius: et non est quilibet eorum causa motus alterius. Et si nos poneremus quod quando pulmo non mouetur hoc motu: tunc cessaret motus pectoris si cut dicit Gal. essemus arbitri per hoc secundum eum quod pulmo esset id quod moueret pectus dicendo quod si non moueret non diceremus quod non moueretur pectus. Ecce hic videtur quod Gal. perdidit in opinione sua quod non est impossibile esse motum pectoris et pulmonis ut moueatur simul sicut in globo uno: ut si unum non moueretur quod aliud non moueretur: quibus unus non sit motor alterius secundum modum qui dictus est. Item non est impossibile superueniente pectori mala complexionem per incisionem nervi que ei aduenit quod illa malitia non penetret ad pulmonem per illam colligantiam: quia una rerum ex qua egrotant membra est colligantia: et Gal. hoc concedit. Etiam per hanc eandem viam debemus dicere quod motus pectoris adiungit motum pulmonis: et maxime quando indiget forti anheliu. Et melior via quam eligere possumus in fine nostre propositionis est hec: quod membrum quod leditur cum cessat inspiratio et respiratio est cor: sicut manifestum est: et si cor est illud quod recipit hanc lesionem propter hanc cessationem et non solum lesionem sed et mortem: ergo de necessitate est illud membrum in quod est principium istius iunamenti. Et motus pulmonis secundum Gal. erat violentus vel per violentiam per viam qua mouentur corpora artificialia. Et

Gal.

nobis est dicendum quod illud principium motus est in ipso p
viam que est in corporibus na
turalibus. Et adhuc quod com
pletur hic motus per duos mo
tus. vtz naturalē et voluntariū.
Ergo melius quod dicere pos
sumus et hic est vt sint sicut duo
primi mobiles. scilicet quod musculus sit
primus in motu voluntario et
cor et pulmo primi in motu na
turali. Et Ga. tenuit in hoc tra
ctatu vias quas in alijs regulis
suis quod putat vt iste sit motus vo
luntari⁹ et putat quod non sit volūta
ri⁹ nisi per neruū et non apparet
per anotiā vt neru⁹ veniat ad
pulmonē quod possit sentire et
maxime per quem possit moue
re et potest esse quod nostra princi
pia non sunt sufficiētia veniendi
ad veritatē plurimū hāc inq̄stio
nū: scilicet in cōueniēs est vt loq̄mur
de his sūm aptitudinē hui⁹ tem
poris: quod non est impossibile vt ca
dant hec verba per quod possum⁹ cer
tificare de veritate hāc rez tpe
futuro: cū ad p̄ns spaciū non ha
beamus. Et non fuerūt ordinate
partes duplices pulmonis nisi
propter hoc vt si supueneret vni
parti mala dispositio vt alia sta
ret in iuuamēto loco ipsi⁹: sicut
contingit in vulnerib⁹ que la
niant vnā camerā pectoris
quod stat pars pulmōis que est in
camera non vulnerata loco iu
uamenti anhelitus: sed quādo
vulnerant ambe tūc statim mo
ritur patiens. ¶ Et iuuamentū
cāne pulmonis est propter in
spirationem et respirationem: et
cum hoc habet iuuamentū vo
cis. Et propter hoc fuit positus
in extremitate hui⁹ mēbri vnū
quod habet possibilitatem ge
nerādi vocē: et assimilāt vni. pue

lingue. Et misse sunt eidem a
musculo res que dant ei diuersas
dispositiones vt possit gene
rare diuersas voces. Et hoc iu
uamentum est tātū propter be
ne esse: et non ppter necessitatē:
propterea quod vox non est necessa
ria in esse nro. Et in maiori pte
facit natura hoc quod facit in vno
mēbro duo iuuamēta aut tria
quā dē esse hoc sicut videmus in
narib⁹: quod sunt ordinate ad odo
randū: et ad hoc vt sint propter
mundificationē superfluitatū
cerebri: et in vna parte seruit vir
tuti expulsivē: et in alia parte ser
uit virtuti sensibili. ¶ Et etiam
iuuamentū vtile est vt defen
dat ne puluis aut fumus: aut
similes res nocive veniant ad
guttur. ¶ Et cum hoc defendit
ne aer frigidus ingrediatur ad
membra anhelitus: et ideo quā
multum inciditur ab ea fortifi
catur frigiditas ad pect⁹ et pul
monē: et apparet vt habeat in
uentionem in esse vocis. Et tes
tificatur nobis quod epiglottis
est instrumentū quod appropriat
voci: quod est quod cū sufflamus forti
ter in camerā vel cannā pulmo
nis alicuius animalis egredit
vox extra ex ea que assimilatur
voci illius animalis. Et fuit po
situm sup hūc meatum cooperi
mentū vnū ad defendendū a
rebus quod vadunt ad ysofagū ne
ingrediatur in ipm: quod moriret
homo. Et propterea quādo in
trat aliquid etiam modice quā
titatis amouet nullū. Ista sunt
que sunt possibilis dici de iua
mento hanelitus.

defen
sio yso
fagū.

¶ Capitulum. xx. Quod est de iu
uamentiis cerebri et ptiam ei⁹.

Libec

In virtutes ce-
rebrū . s. ima-
ginatiua ⁊ co-
gitatiua ⁊ re-
miniscibilis ⁊
conseruatiua
quoniam non sint
membra vel
instrumenta ipsa tamen habent
propria loca in cerebro in quibus
manifestantur operationes earum:
et propterea de eis dicendum
est. Et dicimus quod virtus ima-
ginatiua stat in protra cerebri: ⁊
illa est que retinet figuram rei post-
quam separata est a sensu communi.
Sed cogitativa plus mani-
festatur in media camera: et per
hanc virtutem cogitat homo in
rebus quibus pertinet cogita-
tio et electio quousque apprehen-
derit quod convenientius est.
Propterea non inuenitur hic vir-
tus nisi in homine: et animali
bruto concessa fuit estimatiua
loco istius. Et locus virtutis re-
miniscibilis et conseruatiue est
pupis siue pars posterior capitis.
Et inter conseruatiuam et
reminiscibilem non est differen-
tia nisi quia conseruatiua est con-
seruatio continua: et reminisci-
bilis est conseruatio intercepta.
Et differentia que est inter con-
seruatiuam ⁊ reminiscibilem ⁊ yma-
ginatiuam est inquit ymaginatiua pre-
stat alijs formam rei sensate post-
quam priuata est a sensibilibus: que non
est sensus. Et virtus conseruatiua
⁊ reminiscibilis non sunt nisi ad
preseruandum aut ad faciendum reuer-
ti apprehensionem illius figure. Et
ex hoc apparet quod sunt magis
spirituales quam ymaginatiua. Et
non est tradendum obliuioni
quia quousque camere cerebri sint
membra in quibus completur

operationes istarum virtutum:
tamen inueniuntur earum radices in
corde: ⁊ quia illa loca non sunt illis
nisi sicut instrumenta in quibus
manifestantur eorum operationes. Et
sicut virtus visibilis dicitur esse in
humore cristallino: quousque sit in
corde vel in cerebro: sic iste vir-
tutes ⁊ inuamētū istorum locorum
est ad temperandum eas secundum modum
quod dictus est inuamento cerebri
ad alias apprehensiones. Et hoc
declarabitur per viam qua decla-
ratum est illud: hoc est quod virtu-
tes iste non laborant nisi cum calore
intrinseco: et calor intrinsecus non
aduenit eis nisi cum calore me-
surato: ergo virtus datiuā ⁊ me-
suratiua de necessitate est in cor-
de: ergo radix istarum virtutum
est cor. Item quia operatio yma-
ginatiue non est nisi in signum quod
remansit ex sensatis in sensu com-
muni sicut declaratum est in libro de
anima. Et ibi declaratum est quod locus
et radix habitationis sensus com-
munis est cor: ergo habitationis
locus virtutis ymaginatiue est in
corde necessario. Et item quia yma-
ginatio est que mouet animam: media
te virtute motiua voluntaria: ma-
nifestum est quod motiua voluntaria
est in corde: ergo ymaginatiua
est in corde. Et in loco in quo est
ymaginatiua de necessitate est
cogitativa: quia cogitatio non
est nisi compositio rerum yma-
ginatiuarum et dissolutio earum.
Et in loco in quo cogitativa de
necessitate est: est reminiscibi-
lis et conseruatiua: propterea quia
propter ipsam sunt innēte. Et non
est necessarium in videndo egritu-
dines istarum virtutum: ⁊ in egritu-
dinibus istarum camerarum cere-
bri: ut iudicet propter hoc quod iste
virtutes sint solus in cerebro: si

ent non est dicendum inviden-
do virtutem visibilem egrā quā
do egrotat humor cristallinus
quod virtus visibilis nō sit pñ-
cipaliter nisi i cristallino. Et tu
vides iterum quia egrotant iste
virtutes apprehensine propter
egritudinem dyasfragmatis: et
nō fuit aliquis qui crederet qđ
iste virtutes apprehēsiue essent
i dyasfragmate propterea quia
non fuerunt ordinate iste came-
re cerebri nisi propter istas vir-
tutes. Et fuit ordinata earū cō-
plexio ad faciendū illud qđ cō-
uenit istis virtutib⁹: et ppterea
ista virtus nō manifestatur pri-
mo nisi in duabus cameris pro-
prie et ab ea vadunt ad duas ca-
meras que sunt in parte poste-
riori per meatum qui est inter
utrasq; et sunt posita corpora in
illo meatu que aperiunt qñ ne-
cesse est vt aperiuntur ad intrā-
dum calorem intrinsecum in il-
las: et postmodum clauditur in
illis sicut dictū est in libro ano-
tomie. Et quia cerebrum est mē-
brum humidum liquiduz: ideo
ad custodiam ipsius positum
fuit os creanei et panniculi cir-
cundantes ipsum sicut posite
sunt coste pectoris ad conserva-
tionem cordis. Et positum fuit
hoc rotundum: eo quod hec for-
ma est melioris dispositiōis alia-
rum omnium formarum: et ma-
ioris capacitatis aliarum: et q;
a nocumētis remotior omnib⁹
alijs existit. Et fuit positum ce-
rebrum in altiori loco corporis
in animalib⁹ perfectis propter
sensus qui sunt in eo: propterea
quod sensus secūdu quod di-
cit Gall. sunt custodia corporū.
Et rationis est vt custodes sint
in locis altis.

¶ Cap. xxi. Quod est de somno.

Riā declarauim⁹
inuamētuz vni⁹
cuiusq; mēbri fm
qđ sufficiēs nob vī
et restat vt declare-
mus aliquas opa-
tiones que cōseruāt sanitatem.
Et incipiem⁹ ab operatiōe dor-
miendi: faciem⁹ te scire quid sit
dormire: in quo mēbro fiat hec
operatio et que sit eius causa: eo
quod est vna ex reb⁹ necessarijs
in esse animalium dormientiu.
Et homo est vnum ex his: et pro-
pterea priuatio hui⁹ operatiōis
est vna ex reb⁹ q facit pdere vi-
tā: qñ cōpleuerimus narratio-
nē istius virtutis cū modico ei⁹
qđ sequitur ad hoc: tunc erit cō-
pleta ista particula: et incipiem⁹
loqui in alia particula de egri-
tudinibus et causis earū et acci-
dentib⁹ ipsarū si deo placuerit.
Et dicim⁹ quod dormire est li-
gamētū et quies sensuū et reuer-
sio ipsoꝝ ab istrumētis eoz ad
ptē itrisecā corporis. Et iste res p-
sefnote sunt: et ppterea trāseunt
res sensate sup dor miētes et nō
sentiūt eas et etiā videm⁹ dormi-
entē octos hñtē aptos et nō vide-
bit et si esset vir⁹ visibilis in suo
instrō tunc videret. Et nō soluz
accidit hoc i hora dormiēdi. Sz
etiā accidit hoc qñ hō subtiliter
sollicitat⁹ est circa aliō: tūc etiā
trāseūt sup ipm mltā sensata et
nō sentiūt ea. Et postquā dormi-
re nō est nisi reuocatio sensuum
ad ptes interiores corporis est im-
posse sensib⁹ vt moueant in mo-
tu vniuersitatis corporis sine cor-
pore vno q stare loco ei⁹ pprie
materie: et ē manifestū q istū cor-
pus est calor: naturalis ergo dor-

Liber

inire necessario fit p calorē naturalis renensioem ad partes intrinsecas corporis. Et testificabitur super hoc qd ptes exteriores corporis refrigerant euz homo dormit. Et etiā opatio digestionis est fortior cum homo dormit: eo qd calor naturaliscū quo operat natura in vigilādo in exterioribus vt det sensum et motum reuertitur dormiendo ad partes intrinsecas corporis. Et postquā transmissio calorē naturalis mēbris non fit nisi a corde sicut dcm̄ est supius: ergo reuersio ipsi⁹ tpe dormitiōis nō fit nisi ad cor: ppter ea qz a loco vnde incipit motus ad eūdē reuertit sicut est in dño: qz ab eo res habent initium et ad ipz reuertunt. Et postquā declaratū est qd somn⁹ est quies sensuū et cessatio suarū operationūz propter reuersionē calorē naturalis q est eoz subiectū: ad cor. Et sciēdū est q sit cā istius reuersionis ppter ea quia hec res stat loco forme dormitiōis et loco vltime digestiōis. Et dicimus qd dilatio calorē naturalis in pti⁹ extremis nō est nisi propter augmentū quantitatis eius: et non fit ppter augmentū qualitatis nisi ppter augmentū quantitatis q est in eis. Sz pti⁹ctio sua est diminutio quantitatis. Et hoc fit necessario dominātibz sup ipsuz frigiditate et humiditate: ergo somnus nō accidit nobis nisi quādo infrigidatēz humectatur calor naturalis ppter ea quia qn acqrit humiditatē et frigiditatē et reuertit ad suam radicem diminuit a sua qritate. propterea qz inuamentum cerebri fuit vt tēperaret calitatem et siccitatē cordis necessariam est

Quia
es sen
suz ē
somin⁹

vt recipiat maiorem partē istius operatiōis a cerebro. Et hoc accidit quando dominabitur sup cōplexionem ipsius fri. et hu. et hoc nō accidit ei nisi transmitti tur ei cibus: et similiter quando accidit cibus cordi acquirit fri. et hu. Et ppter ea qd accidit cordi vt in pluribus nisi mediante cerebro: nos faciemus embrocationem super cerebrum vigilantius cum rebus que habent humectare. Opinabantur multi hominum quod cerebrum esset solum proprium membrum somniz non est ita. Et rationes que nobis ostendunt quod dormitio non fit nisi per frigiditatem et hu. sunt: quia nos videmus quod maior pars ciborum qui faciunt dormire sunt frigidi et hu. sicut lactuce et similes: et cibi qui inducunt vigilias sunt calidi et sic. Et causa materialis somni est vapor humidus qui ascendit a membris inferioribus ad cerebrum propter aliquam causam generatus: et quando est in fine sui ascensus ingrossatur a frigiditate cerebri et recipit grauitatem ab alijs humiditatibus miscentibus se cum eis que ibi sunt: et quia non possunt resolui nec ulterius ascendere: descendunt inferius ad membraz opilat meat⁹ virtutū sensibiliū. Et somnus nō aduenit multū aialibus post laborē nisi ppter ea qz aialia qn mouent⁹ et laborant spargit calor su⁹ naturalis diminuit qritas suar refrigerat et ppter ea reuertit de necessitate ad locū sui pncipiū et sui thesauri. Sicut similiter accidit ei res q ipedit ipsum: qz reuertit ad pncipiū suū. et sicut hoies exercituū qn accidit eis grāde pti-

culū reuertunt ad capitaneū: et
 ppter ea cor est istū mēbrum qđ
 vltimo refrigeratur tēpore mor-
 tis. Et somnus est vna opatio
 nature que regit corpus aialis.
 Et ppter ea fuit somn⁹ necessa-
 rius in animalibus perfectis:
 q: nisi esset somn⁹ perirent sen-
 sus ppter nimium exercitiū: et
 perennibus sensib⁹ periret vi-
 ta. Et inde est qđ citrinatur fa-
 cies dormire nō potētū: et ledū-
 tur eorum opationes: et proprie
 operatio virtutis nutritiue et ē
 exercitiū sensus: est ex rebus
 que refrigerāt calorem naturalem
 propter sparsionem suam ad p-
 tes exteriores. Et qñ refrigerat
 reuertit ap partes interiores et
 diminuitur quātitas sua. Et est
 est sciēdū quod hec operatio qđ
 nis ipsa sit nisi ppter aliquam
 permutationē complexionis fa-
 ctā i calore naturali que est au-
 gmentū cōplexiōis frigide et hu-
 mide: tñ veraciter efficiēs hanc
 est virt⁹ regitiua que est in corde:
 et calor qui est i corde hoc modo
 est suū istrumētū. Et ppter hoc
 est hic natus locus inquisitionis:
 hoc est cui virtuti aie debet attri-
 bui hec opatio: et videt quod de-
 beat attribui virtuti sensibili: iō
 quia crescit et fortificat propter
 hanc operationē: et non debeat
 attribui nutritiue inq̄tū est nu-
 tritiua: propterea quia vegetabi-
 lia non dormiunt: eo quod non
 hñt sensum. Et ista virt⁹ est ex vir-
 tutibus sensibilib⁹ appropria-
 tis sēui cōi. Et nos nō attribui-
 mus hanc opationem virtuti sen-
 sibili: nisi quia est vna rerū pro-
 pter quas conseruatur esse suū:
 q̄uis tunc cesser. Iste sunt ille-
 res que possunt dici i operatio-
 nibus oibus quas hz sanitas.

Et de iunamento istorum erit
 declarata res que est necessaria
 in esse animalium: et illa que nō
 est necessaria.

¶ Cap. xxiij. Qđ est de cōploni-
 bus temporum.

¶ Et etia membra
 virtutis nutritiue
 et operationes illi-
 us sunt necessa-
 ria in esse anima-
 lis: quod non est
 generatiua et etiam sensus tact⁹
 est necessarius: et propterea fuit
 puatio istius virtutis mors ex
 necessitate: et hanelit⁹ est etiam
 opatio necessaria: ex hoc appa-
 ret quod res que stant corpori
 hominis loco conseruationis
 sunt aer: aqua: cibi: que non con-
 seruant nisi quando sunt super
 suum cursum naturalem. Et qz
 aer non est super formam suam
 naturalem nisi propter operatio-
 nem solis et corporum celestiu:
 cum eo fuerunt cause que stant
 corpori humano loco conserua-
 tionis ipsa eadē corpora. Et nō
 completur hec operatio in aere
 nisi ppter operationem solis in
 eo in quatuor temporib⁹ q̄ sunt
 ver: estas: autumnus: et hyemas:
 et hoc est ex incellu ipsius in cir-
 culo obliquo: et propterea cōue-
 niēs est medico cognoscere na-
 turam horum quatuor tēporū:
 qz ppter ipsa stat sanitas plusq̄
 p alias causas. Et dicimus qđ
 ver est tempus in quo opationes
 nutritiue sunt perfectiores: et
 hoc nō accidit nisi ppter multi-
 plicationē caloris naturalis in
 corpe: ppter ea qz calor natural
 est calidus et humid⁹: et dicit qđ cō-
 pro istis ipis est ppter calidita-
 tē et humiditatē: ppter qz specu-
 latio in cōplone qui⁹ ipis est in

Cōser-
 uatio-
 nis.

comparatiōe ad corpus huma-
num: et operationes iuuenū in
hoc tempore sunt perfectiores:
et propterea potest dici quod est
tempus temperatum compara-
tū cōplōni hominis. Sed si tu
dicerēs quod esset temperatū
ppter proportionē qualitātū ex
quibus est vna cū alia: hoc esset
falsum: qz vnaqueqz rerū que
appropriatur cōplōni appro-
priatur de necessitate dñationi
vnus qualitatis actiue q̄ stat
loco forme: et dominationi vni⁹
qualitatis passiue que stat loco
materie: et si ita non esset cōple-
xionatum: non esset vnus in for-
ma: immo essent duo: nec etiam
esset recepta vna operatio i suo
termino: si due qualitates con-
trarie dominātes essent sup ip̄s
ambe equales in potētia vel in
actu: qz ex duab⁹ reb⁹ in actu cō-
trarijs nō pōt. fieri vnū in actu
et etiam de duab⁹ nō cōtrarijs
sicut nō fit ex duab⁹ lineis i actu
vna linea in actu: et hoc non cō-
fenserunt multi ex eis q̄ appro-
priāt sibi philosophiā hoc tpe:
nedū medici: et de hoc habebūt
manifestā declarationē: qz nūq̄
inuenit tēperata cōplō in pro-
portiōe. 4. qualitātū: hoc est tē-
perātia que est s̄z extremitates
sicut nō potest inueniri tempe-
rata p̄ptio appropriata vni q̄li-
tati actiue: ppter ea qz quelibet
actiua h̄z gradū sue operatiōis
propter vnā qualitatem passi-
uam propriam ei que stat ei lo-
co materie. Et postq̄ declaratū
est hoc reuertamur ad illud a q̄
separati sumus. Et dicimus qz
videtur quod tempus estiuum
habeat in dispositione sua do-
minium caliditatis et sic. et etiā
apparet quod hū. et frigiditas

dominentur super dispositione
h̄emis: et hec est comparatione
t̄p̄veris et cōplexioni hominis.
Sed complexio autūni quia est
media inter estatem et h̄emem
opinatur qz sit quasi in temperā-
tia veris: sed res est contraria: qz
est in fine cōtrarietatis veri: pro-
pterea qz est illud tēpus in quo
debilitatur virtutes: et sunt cōfu-
se sicut videtur in vegetabilib⁹
et animalibus: et ppter ea dicen-
dum est qz frigiditas et sic. domi-
nentur super ipsum q̄ sunt p̄tra-
rie caliditati et hū. et q̄uis nō sit
frigidum multū p̄dominatur ei
siccitas: et vniuersaliter dico qz
cōfusus est in suis partib⁹: et sol
in illo est medius nobis inter p̄-
pinquitatem et lōgitudinem: et
q̄uis hec eadem cōparatio sit
in vere tñ est magna differentia
inter istas duas cōparatiōes ex
parte p̄parationis naturalis: p-
pterea qz virtutes sunt in autū-
no in fine declinationis: et siccitas
iā dñata est sup iōia anima-
lia: et ppter ea non inuenit aliq̄d
inuamentū in temperātia calo-
ris ipsi⁹ t̄pis in reb⁹ gñationis.
Sed tēperantia q̄ est in vere est
cōueniens gñationi: et sedet sup
naturā q̄ est cōueniens gñatiōi:
et hec est humiditas. Et hec t̄pa
nō habent terminū stabilē gñā-
liter in breuitate et longitudine:
sed diuersificātur in regionib⁹:
et hec diuersificantur in latitu-
dinib⁹ ipsarū: et temperatioz
regio est illa que habet tempus
autumni breue: et tempus ve-
ris longum: et tales regiones
sunt in quinto climate et pro-
prie que sunt propinque mari.
Et autumnus in terris nostris
hispanie habet quasi duos men-
ses: et sedet in principio quinti

decla-
ratio
gñā-
lis.

climatis. et sub lance dici nō est
tēpus tēperatū sūm q̄ opinātur
multi hōim: et hoc declaratū est
alias: nec etiā verū est qd̄ dicūt
quidā q̄ quartum clima sit me-
lius quinto. et Gal. sentit q̄ tem-
peratior regio est terra grecorū:
et inter alias temperatior est ter-
ra hispanica et dicit quod to-
tum tēpus illarū terrarum est si-
cut tēpus veris. Deinceps de-
claratum est ex istis locis sani-
tas cuiuslibet membri in oībus
quatuor causis. s. materiali: effi.
formali: et finali: et hec fuit no-
stra intentio a principio libri.

¶ Explicit liber secundus colli-
get Averroys qui liber fuit de
sanitate.

¶ Incipit tertius liber qui est
de egritudinibus et cōtinet ca-
pitula. xli.

¶ Capitulum. i. Quod est de egri-
tudine et eius diffinitione in ge-
nerali.

Effini-

nitio egri-
tudinis est
manifesta
per diffini-
tionē sani-
tatis: eo q̄
egritudo ē

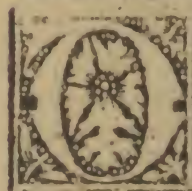
opposita sanitati. Et q̄ sanitas
est vna bona dispositio in mem-
bro cū qua agit actionē quā h̄z
a natura sua agere: et sūt patit
passionē qua h̄z pati per sui na-
turā: fuit necessariū vt egritudo
sit mala dispositio in mēbro pro-
pter quā agit et patitur cōtra na-
turā. Et necessariū est vt facia-
mus in cognitiōe specierū egri-
tudinis qd̄ fecim⁹ in cognitiōe
specierū sanitatis. hoc est vt nar-

remus in primis quot et q̄ sint
eius species: et que sint sue cau-
se: et postea declarabimus q̄ sint
actiones et passionēs nō natura-
les: et medici vocāt passionē ac-
cidēs. Et qñ nos hoc fecerimus
tūc cognouerim⁹ egritudinem
per oēs suas cās q̄ sunt finis co-
gnitiōis rerū: et hoc totū poterim⁹
cognoscere a cognitiōe sani-
tatis q̄ a nobis pri⁹ dicta est.
Qm̄ numerus specierū egritu-
dinis est sicut numer⁹ specierū
sanitatis: et a cognitiōe sanita-
tis cognoscitur egritudo: q̄uis
opinatū sit q̄ notiores sint spe-
cies egritudinū speciebus sani-
tatis: propterea q̄ multe egritu-
dines habent noīa et sanitates
opposite illis nō habēt noīa: et
th̄ impossibile est cognoscere egri-
tudines p̄fecte nisi p̄pter cogni-
tionē suorū oppositorū. Et pro-
pterea dictū est q̄ cōtrariorū ea-
dē est disciplina. Reuertamur
igit et dicam⁹ q̄ propterea q̄ di-
spositiones sanitatis mēbru ha-
bēt duas spēs: vna est bonitas
cōplexionis mēbru que in mem-
bris inueniūt cōsimilib⁹: et alia
est bonitas cōplexionis q̄ est in
mēbris officialib⁹: fuit necessa-
riū diuidere sūt egritudines p̄m
has duas spēs. In primis nar-
rabim⁹ egritudines mēbroz cō-
similiū: et dicemus earū causas
efficiētes: et materiales: et postea
narrabim⁹ egritudines mēbro-
rū officialiū: et dicem⁹ earū cās
Et dicimus propterea q̄ mem-
bra cōsimilia non agūt nec pa-
tiuntur p̄m cursū nature: nisi
qñ mensure ea. frigi. sic. et humi.
erant in illis cum proportione
conueniēt in omnibus specie-
bus complexionis sanitatis: si-
cut narrauimus in libro sanita-

Quot
et que
sint
spēs
egritu-
dinis.

tis. Similiter est necesse ut sint
egritudines illorum membrorum ipsas
egrediētib⁹ ab ipsis mēsuris. p
portionatis in una qualitate vel
duab⁹ ex illis que possunt cōbi
nari: ergo species egritudinis
istarū egritudinū. al. istorū mē
brorū sunt octo: videlicet ca. fri.
hū. vel sic. vel ca. et hū. et ca. et sic.
aut fri. et sic. Et non solū est in
telligendū de primis qualitati
bus sicut dicit. S. sed etiam de
qualibet qualitate cū qua ope
rat membrū suas operationes
sicut duritie et mollitie et his si
milib⁹ qualitatib⁹ proprijs mē
bris et impropijs. Et species ha
rū egritudinū primo inveniun
tur in mēbris cōsimilibus scō
in cōpositis propter cōsimilia
sicut dictū est in speciebus sanita
tis. Et istarū octo specierū que
dā sunt materiales: et quedam
non. Sed difficile est imagina
ri egritudinem materiale esse
simplicē: propterea qz egritudi
nes materiales sunt cōposite
qz nulla egritudo materialis le
dit operationē nisi propter aliā
non materiale que superuenit
mēbro a calore vel a frigore.

Cap. ij. Qd est de causis egritudinū in generali.

Onceps volum⁹
dicere causas earū: et dicimus qd
occasionēs mate
rialium egritudi
nū sunt humo
res quatuor qm egrediūt ab eo
rū tēperātia in qritate aut qua
litate. Et hoc accidit aut a par
te materie aut a parte effi. et hoc
est propterea quia membra nō
permanēt super complexionem
sanitatis: nisi qm sanguis q ad
venit eis est in quātitate et qua

litate in proportiōe tēperata in
caliditate et frigiditate. Et hoc
accidit qm membra que efficiūt
nutrimentū stāt super cōplexio
nez sanam: et cibi qui adveniūt
corpori sunt naturales et recipiū
tur in quātitate convenienti et
ordine debito et tpe cōvenienti.
Sed qm sunt in p̄rariū: tūc nō
sunt soluz cause materiales ad
generandū in corpore istos hu
mores: sed etiam inducūt mem
bra faciētia nutrimentū ad ma
lā cōplexionem. et tūc dicitur qz
humores exiuerunt a natura a
duabus partib⁹. v. z. a parte effi.
et a materiali simul. Et plures
erūt cibi naturales et recipiun
tur fm ordinem naturalē ut dī
ctū est. Sed res extrinsece acq
rent mēbris efficiētib⁹ malā
cōplexionē: et generabunt tales
humores: et illa sunt sicut aer:
exercitiū et similia: et tales sunt
exercentes in quātitate et qua
litate: et tales sunt euenientes
a mala cōplexiōe in radice crea
tionis mēbrorū agētiū in nutri
mēto: et tales accidunt causa parē
tū qui exiuerūt a sua cōplexiōe:
et ex preparatiōe prima in crea
tione: qm plures homines sunt
similantes se adinuicē in crea
tione eorū et regimine: tū variā
tes se in accidētibus: qz tales
sunt multarū egritudinū: et alij
paucarū egritudinum: et tales
multorum annorum: et alij pau
corum annorum. Et pluries ac
cidet hoc a mala complexiōe fi
xa in principio generatiōis mē
brorū efficientiū. Et plurimum
hec talis complexio est heredi
taria: quia ab istis primis p̄pa
rationibus accidit quod vides
mos etiā de similitudine mul
torū hoīm adinuicem in forma
cōsuetudine

Ac

cōsuetudine et accidētib⁹ egritu
dinū in paucitate in longitudi
ne annorū. Et postq̃ diximus
cās humorū distēperatoꝝ vlr.
Deinceps narrandū est quō fit
generatio vniuscuiusq̃ istorū; et
quot sunt egritudines que gene
rantur ab eis.

¶ Cap. iij. Qd̃ est de causis egritu
dinū materialū calidarum et
siccaram.

Et incipiem⁹ ab
egritudinib⁹ cali
dis et siccis mate
rialibus. Et dici
mus q̃ egritudo
calida et sicca ge
neratur ex cibis calidis et siccis
distēperatis: vel q̃ recipiuntur
in multa quantitate: aut nimis
diminuantur: aut q̃ recipiunt
super ieiuniū: q̃ q̃n recipitur ci
bus post multum ieiunium in
stomaco et epate permutabitur
ad calorem et siccitatem fortē: et
inducet stomacum et epat ad eā
dem complexionem: et tunc erit
facta operatio eorum ab amba
bus partibus supradictis et san
guis qui generabitur ab hoc ci
bo erit ca. et sic. et distēperatus: et
multiplicabitur in ipso colera in
multa quantitate: et distēperabi
tur in multa qualitate: et tūc im
pedietur operatio fellis: et non
poterit attrahere colera et fm de
bitam quantitatem: et sic rema
nebit imbibitus ex ea. Et illud
est eo q̃ quādo exit colera a via
sua naturali in quantitate vel
qualitate aut in ambab⁹ simul:
tunc remanet colera influxa in
sanguine: et quando nutriētur
mēbra ex illo sanguine eribunt
paulatim a sua complexiōe na
turali ad malam complexionem
ca. et sic. et generabuntur multe

egritudines calide colerice. et si
milis accidentia venientia mē
bris a rebus extrinsecis: sicut ab
aere calido: et a multo exercitio
et vigilia: et accidētibus anime
que habent calefacere: sicut ira
et furor et cogitationes cordis
et his similia: et causa fortior
que est istarū causarū plus alia
rū rerum est aer et ars. et aliq̃n
erit causa istarū opilatio pororū
qui sunt in cute per quos ena
porat calor et retinetur: et cōcul
cabitur calor intus et faciet qd̃
dictū est. Et aliquando erit hoc
a cōplexiōe naturali vel radica
li. Et colera non naturalis que
sit in corporib⁹ supradictis ha
bet quatuor species. Una spēs
est que assimilāt vitello oui qd̃
natum est in illa die. Gal. dicit
in pluribus locis: quod hec spe
cies est calidior naturali: quia
pars ignea in hac specie domi
natur plus: et dicit quod eius
grossities est propter nimiam ca
liditatem et ebullitionem. ob quā
rem habet ista secum istum ca
lorem igneū. Et alij medici pre
ter ipsum dicūt quod hec est mi
noris caloris naturali. Et dicūt
quod grossities ipsius est pro
pter alicuius mixtionē flegma
tis: et fm hoc debet esse rubedo
ipsius infra rubedinem natura
lem: et est contra illud quod di
cit Gal. et nos videmus quod ita
non est vt dicunt. Ad hoc fm il
los debet habere cum sua gros
sities aliquantulum viscositatis
sicut debet habere corpus hu
midum mixtum cum corpore ca
lido: et sensus visus in hoc ad
iuvat Gal. Et secunda species
habet colorem auricalchi: vel ci
tri: et generatur ab humiditate
aque ammixta cum ipsa et sine

Gal.

Colliget Auerroys. f.

Liber

dubio hoc infra sistit in caliditate a colera naturali: et egritudines que fiunt ex hac specie et vitellina fm illos qui dicunt qd fit grossa propter ammixtionez flegmatis non sunt enumerande cum egritudinibus ca. et sic. simplicibus sed cum cōpositis. Sed egritudines vitelline secundum Gale. sunt posite in ultimitate caliditatis et siccitatis: et potest esse quod hec colera: est colera quam nominat. G. coleram ru. Et alie due species sunt sicut prassina et eruginosa: et dicitur quod ambe generantur in stomaco: et mihi videtur quod G. nō appropriet eas colere simplicibus: quia dicit in libro de virtutibus naturalibus quod iste due species generantur a colera vitellina mixta cum alijs humoribus: et quod he due species sint cōposite: et manifestū est quod generantur in stomaco secundum eos. Et stomachus per suā naturam non habet generare coleram naturalem nec non naturalem: quia quod generat naturalem generat non naturalem: quando corrumpitur ipsius cōplexio quia ipsius cōplexio intenditur aut remittit. ergo prassina et eruginosa non habēt hoc nomen nisi equivoce. Et videtur quod causa ista generationis: est quod quando colera egreditur a sua natura in caliditatem. et sic. propter sparsionem ipsius ad stomachum: tunc remiscetur cum alijs humoribus: et proprie cum melencolia: et ibi recipit aliquā speciem putrefactionis et pervenit ad talem complexionem: et propterea assimilantur isti humores veneno: et proprie eruginosa. Et egritudines que pro-

veniant ab his sunt incurabiles propterea quia nō recipiūt digestionem nec permutantur a calore naturali: immo corrumpunt formam specificam ipsius sicut corrumpit venenum. Deinceps volumus declarare qualiter generantur egritudines colerice: et incipiemus a febre colerica sefraria. Et dicamus quod postquam dictum est quod febris est calor qui continet totum corpus qui ledit actiones et passiones membrorum omnium. Ab hac parte apparet quod est calor extraneus et apparet ex parte qua manifestatur in ipsa operatio caloris intrinseci digerendo humores et recipit sanitationem: et non est sicut calor extraneus qui inuenitur in corporibus mortuorum ob hoc apparet quia etiam est naturalis: et est veritas quia est calor naturalis mixtus cum aliqua qualitate caloris putredialis. Et adhuc postquam calor iste spargitur et continetur per totum corpus per arterias: dicimus per hoc quod subiectum propinquum istius caloris est cor: et propterea est impossibile ipsum esse totum extraneum. Et propterea quia calor cordis est ille calor cum quo membra faciunt omnes suas operationes: necessarium est quod recipit aliquam permutationem ut ledantur omnes eorum operationes. Ergo diffinitio febris est hec: quia est calor cōpositus ex calore naturalis extraneo putredinali misso a corde ad totum corpus et ledit omnes actiones et passiones. Et dicimus quod iste calor est permutatio caloris naturalis permutati in quantitate et qualitate operandi

in corpore operationes nō natura-
 les aut in materia nō natura-
 li. Deinceps volumus dicere q̄
 cause generationis isti⁹ caloris
 sunt eedem cum causis genera-
 tionis caloris extranei: saluo q̄
 in hoc calore sunt equales: et si
 ita nō esset. ergo esset extraneus
 absolute: q̄ res attribuitur extra-
 neo dominanti. Et iam declara-
 tum est in quarto methau. q̄ cā
 effi. putredinem stat duob⁹ mo-
 dis: vnus est calor extrinsecus:
 p̄pterea quia iste calor spargit ⁊
 exalare facit calorem intrinsecū:
 ⁊ maxime q̄n est cū forti qualita-
 te ⁊ q̄n spargitur calor intrinse-
 cus sicut cōuenit tpe magni ca-
 loris qui regit materiam gene-
 ratā in illa materia calor extra-
 neus: ⁊ maxime si sit humida: q̄
 humiditas de facili permutat a
 reb⁹ extrinsecis: quia difficile ef-
 fet effici per seipsam. Alius cau-
 sa est effi. per accidēs: hoc est fri-
 gidity: quia q̄n dñatur sup' ca-
 lorem intrinsecū extinguit ipm:
 et tūc generat sup' materiā loco
 isti⁹ caloris naturalis aliū calorem
 extraneum. Et ibi declaratū est
 q̄ ens naturale nō permanet in
 suo esse nisi q̄n virtutes agentes
 dominantur super patiētes. Et
 q̄n debilitantur iste virtutes re-
 gitur: ⁊ dominantur virtutes ex-
 trinsece: tūc tendit ens ad viam
 imperfectionis. al. corruptionis.
 Et cause que adiuuant ad gene-
 randū calorem extraneum ille
 eedem sunt cū illisque adiunāt
 ad extinguendū calorem natu-
 ralem: ⁊ hoc fit q̄n subiectum est
 p̄paratum ad recipiendum. al.
 extinguendum istā gñationem
 extraneā: sicut sanguis ex quo
 generatur colera qui egreditur
 a natura in q̄ntitate: aut quali-

tate: aut p̄pter multitudinē san-
 guinis: aut p̄pter ipsius grossi-
 ciem aut viscositatem: q̄ p̄ hoc
 refrigeratur calor: intrinsecus et
 extinguitur sicut faciunt multa
 ligna humida q̄n ponuntur su-
 per ignem. Et etiā opilatio po-
 rorum adinuat ad hoc: quia re-
 sistit euentationi caloris intrin-
 seci: et accidit hoc sicut accidit
 igni quando non habet euenta-
 tionem qui cito extinguitur vel
 debilitatur sicut tu vides q̄ car-
 bonarij tegunt carbones cū ter-
 ra vt ignis non transeat per om-
 nes partes carbonum: et faciat
 ex eis cinerem.

¶ Cap. iij. Quod est de genera-
 tione febris colere sefrarie.

Et postq̄ declaratū est
 vniuersaliter quid sit
 febris et vniuersales
 cause sue generatiōis
 dicendum est q̄uo generatur fe-
 bris colerica: que dicitur sefraria. Et
 dicamus q̄ fortior cā in gñatio-
 ne isti⁹ febris: est q̄n dominatur
 cōplexio sanguinis in caliditate
 et sic. Et habet p̄parationem vt
 generetur in eo talis calor: aut
 p̄pter p̄parationem superfluita-
 tum tertie digestionis que est in
 membris: sed grossities ⁊ viscosi-
 tas ⁊ opilatio venarum nō ima-
 ginantur in operatione isti⁹ fe-
 bris: nisi diceretur in colera vi-
 tellina secundum illos qui di-
 cunt contra Gale. aut propter
 quantitatem suā. Et debes sci-
 re q̄d non est in homine colera
 absoluta: ita vt sit pars membri
 hominis excepta colera que stat
 in sacculo fellis secundum quos-
 dam: sed natura expellit eam a
 membris sanguineis q̄n separa-
 tur ab eo: ⁊ p̄pterea est impossibile
 opinari q̄ subiectū febrū sefras
 ¶ ij

Gale.

riarū sit colera absoluta : sed est sanguis aut humiditas in qua dñatur colera. Et ppter ea pōt recipere digestionem ⁊ reuerti ad suā naturā q: non denudatur a sua forma specifica. S3 qñ separatur ab eo colera absoluta: incōtinenti expellit a natura: ⁊ si separat ab eo res q̄ habeat possibilitatem recipiendi digestionē nutriuntur ex eo membra. Et nō est possibile vt cōta recipiat aliquā digestionē: q: nō est possibile illi rei que trāsiuit terminū decoctionis vt redeat ad terminū decoctionis: sicut nō est possibile vt assum reuertat ad elixum: nec etiā in ea est aliqua pars ex qua possint membra aliquo mō nutrirī: et dico hoc de naturali: sed si sic de naturali quāto pl⁹ de nō naturali. Et illi qui solū sunt medici qui dicūt q̄ colera est ciuis alicui⁹ membri sunt q̄ dicūt q̄ quatuor humores sunt elementa mēbroz cōsimiliā. Et ego nolo laborare plus in qñib⁹ cum eis: q: ego declarauī hoc pfecte in libro sanitatis. Et ppter ea q: calor extraneus gñatur in humiditate q̄ est extra naturā cū debilitate caloris intrinseci: dico qd nō est cū excessu naturalis caloris: sicut opinatur Gal. in multis locis. Sed ppter ea q̄ humiditas est velox ad putrefactionē ppter ea q: calor intrinsecus pl⁹ laborat ad ipsius corruptionē: quia illa nō h3 a se rem q̄ eā consumat. Et si confiteretur Gal. q̄ omnis calor extraneus esset putredinalis caderet periculū magnum in dictis Arist. ppter ea quia quilibet calor extraneus fit fm ipsum primo ⁊ substantialiter ppter calorem aut frigiditatem: ⁊ qñ debilitatur calor natu

ralis ppter frigiditatem tūc dominatur humiditas et fatigat calor intrinsecus in dominādo sup ipsuz: ⁊ fit putrefactio ppter calorem extraneū supuenientē. S3 qñ causa caloris extranei fit a calore: tūc supuenit membris assatio: vel cōbustio: sed non putrefactio. ppter ea ergo nō est ex necessitate vt omnis calor extraneus aut omnis febris sit putredinalis ⁊ maxime causon: ⁊ etiā qñ calor extrane⁹ generatur in locis in quib⁹ fit digestio: ⁊ in locis in quib⁹ fit pars mēbroz in actu ⁊ aggregatur ibi supfluitates existentes in natura distēperate siles colere in qualitate aut distēperate in quantitate etiam erunt ille humiditates q̄ sunt in corpore occasione colere: ⁊ innēte loco digestiōis. Et manifestū est q̄ locus maioris digestionis est locus digestionis scdē qui est epar ⁊ vene: ⁊ alter est loc⁹ digestionis tertie: ⁊ illa est in mēbris et ppter ea species harū febrū sunt due vna q̄ est in venis: ⁊ altera q̄ est in membris hoc est in locis digestiōis tertie: ⁊ in libro pnosticoz declarata est differentia istaz duaz febrū. Et sunt et alie febres que sunt appropriate pure colere: et tales etiam appropriate sunt colere non pure: et ibi declarabo differentiā vni⁹ ab alia.

¶ Cap. v. Quod est de egritudinibus colericis localibus.

Et postq̄ declarauim⁹ vniuersaliter quō fiūt febres colerice. Deinceps volumus loqui ⁊ narrare quō fiunt egritudines colerice locales q̄ nominantur alguase: in latino dicuntur apostemata colerica: ⁊ in greco eris

Gal.

Arist.

plle: et dicimus qd hec apostema
ta generantur in membris duo
bus modis vno qm expellitur ad
aliud membru humor colericus:
et tunc ppter eius quantitate fit
dilataio in membro fm oēs di-
mensiones. Et ppterea dicitur q
elmare: sine erisipilla et similia
sunt cōposita ex mēbris cōsumi-
libus et officialibus. Et causa ex-
pulsionis isti humoris est pro-
pter fortitudinem virtutis expul-
siue in mēbro mādāte ppter de-
bilitatē eiusdem virtutis in mē-
bro recipiente. Et nō fit sicut di-
cunt grossi qd fit ppter fortitudi-
nem retentive membri recipiē-
tis. Verū ad hoc multum adiu-
uat largitas viarum cū supposi-
tione patientis mēbri. Et maxi-
me qm membru expellens est su-
peri⁹ et recipiens inferi⁹: et ma-
xime qm hu. est grossus et terre-
stris: et qm fuerit incineratus et
fuerit in membro: tūc ppter illi⁹
quantitatem calor intrinsec⁹ in
eo suffocabitur et gñabitur calor
extraneus in membro extraneo
saluo si humor non esset in vlti-
mitate siccitatis. Et si a pā istud
gñatur in aliquo membro prin-
cipali aut ppe ipsum pcedet ab
eo calor ad cor et generabitur fe-
bris fortis: et si nō erit ppe mem-
brum principale nō faciet febrem
et possibile erit vt tēdat ad mor-
tem. Et alto modo generatur qm
membrum nō potest digerere ci-
bum qui ei mittitur: nec ipsum
pmutare in quātitate: aut quali-
tate: nec ipsum potest expellere:
tūc materia augmētatur in mē-
bro illo taliter vt recipiat dilata-
tionem in omnes tres dimēsiō-
nes: et extinguitur eius calor na-
turalis eidem mensuratus: et ge-
neratur i eo calor putredinalis

ppter necessitatem materie ex-
traneae. Et iste egritudines qd di-
cuntur erisipile sunt duarū spe-
cierum: vna est que dicitur erisipila
ruboris et apparet ab hac specie
vt sit mixta cum multo sangui-
ne ppter rubedinem quam hz: et
nō facit in membro magnū tu-
morem: et non est dolor eius acu-
tus. Alia species dicitur erisipi-
la for: mularis: et in ea plus do-
minatur colera: et propterea in-
ducit pustulas et corrosiones.
Et aliquando ista non apparet
nisi in cute: et aliquando est fi-
xa in substantia membri et illa
peior est: et pōt esse vt fiat in cō-
cavitate alicuius membri sicut
in stomaco aut in intestinis et le-
det ipsius operationes sine apo-
stematē manifesto.

¶ Cap. vi. Quod est de egritudi-
nibus frigidis et humidis mate-
rialibus.

Diste egritudines
fiunt propter fle-
sma quod est ex-
tra naturā in quā-
titate et qualitate
et cause gñationis
istarum sunt opposite causis ex
quibus generatur egritudines
colericæ et manifestiores istarū
egritudinū sunt febres flegma-
tice et apostemata que dicuntur
zimie: quod vero plus adiuuat
ad generationem harum febriū
est oppilatio que fit ppter gros-
siciem istius humoris aut visco-
sitate. Et vniuersaliter fit hec
putrefactio per viam extinctio-
nis caloris intrinseci: sicut extin-
guitur ignis a superpositione li-
gnorum viridum: et cum extin-
guitur intrinsecus augmenta-
tur extraneus in materia extra-
nea: et ista febris fit ex hoc hqz

f. iiij

Pris
spēs.

Scda
spēs.

Liber

more in venis: et in tertia dige-
 stione membrorum. Et istius
 humoris exeuntis a natura sunt
 quatuor species: una est salis: et
 est siccior naturali: propterea q:
 fallugo ei aduenit a substantia
 terrestri adusta mixta cū aliqua
 humiditate: sicut apparet in ge-
 neratione salis. Alia est acetosi
 et q̄nis sit siccum: tñ est frigidū
 p̄pterea q: acetositas gñatur a
 frigiditate. Dulce est calidi⁹ si-
 cut est videri in acetosis fructi-
 bus qui post acetositatem acqui-
 runt dulcedinem. Et vitreus est
 deterius oibus: q: h̄z cum frigi-
 ditate multā viscositatem: et spe-
 cies febrium flegmatis diuersi-
 fiantur s̄m diuersitatem harū
 specierū: et qñ nos tractabim⁹ de
 febribus: tunc de hoc loquemur
 lato sermone. Et species flegma-
 tis melius recipiūt digestionem
 q̄ colere: s̄m q: quidam dicūt q:
 recipiūt species colere digestio-
 nem. Sed febres que fiunt a fle-
 gmate sunt periculosiores febr-
 bus colere p̄pter grossiciem fle-
 gmatiss: et p̄pter opilationes que
 fiunt ab eo: et quia interpollatio
 earū est valde brevis s̄m q: dicā
 post. Sed apatum flegmaticorū
 quedaz sunt q̄ fiunt a flegmate
 subtili: et quedā a flegmate gros-
 so: sicut sunt apata q̄ nominan-
 tur scrofule: et ipe nascunt in car-
 ne glandulosa sicut in collo sub
 ascellis: et inguinib⁹. Et hec ma-
 teria q̄ est inclusa in apatib⁹ est
 dura valde: et sunt ex apatibus
 glandulosi q̄ sunt grossitudi-
 nis grani pini: vel nucis: et hoc
 efficitur i locis carnosiss. Et isti⁹
 generis sunt veruce et clauis: et ex
 apostematibus malis que ap-
 propriata sunt grossitudini hu-
 morum et exeuntium a natura q̄

Ueru-
 ce.
 Clauis

nolata sunt adubelati in arabi-
 co: et inuenitur in istis apatib⁹
 substantia filis feci: et sterco-
 ri et luto: vel carboni. Et maior pars
 istorum apatum cōposita est ex
 duob⁹ humoribus. s. ex flegma-
 te et melencolia. Et apata appo-
 priata p̄pue flegmati sunt apa-
 ta nolata in arabico cala. et dicūt
 q: huius species sunt quatuor. s.
 lutosarū: mellitarum: vitrearū:
 et pullesarum. Lutose fiunt ex
 flegmate grosso. mellite fiunt ex
 flegmate putrido habente int⁹
 substantiam mellis. Et alie due
 species fiunt similiter ex flegma-
 te mellito: et ex flegmate fiunt: et
 quedam a ventositate: sicut acci-
 dit in illis q̄ fiūt in extremitati-
 bus ydropicorum: et multe alie
 egritudines quas narrabimus
 euz loquemur de accidentibus
 que superueniunt actionibus et
 passionibus membrorum.

¶ Capi. viij. Quod est de causis
 egritudinum frigidarum et sic.
 materialium.

Iste egritudines fiunt
 ab humoribus melen-
 colicis qui egrediun-
 tur a natura in quanti-
 tate: aut qualitate: aut in amba-
 bus simul: et que faciunt humo-
 res istos egredi a sua natura
 sunt materie que sunt similes
 eis sicut cibi frigidi et siccī: aut
 calidi et siccī: aut quando exeūt
 membra ab eorum complexionibus
 ad frigiditatem et sic. vel ad
 cali. et sic. distemperatam. Et
 exeunt etiam a suis complexio-
 nib⁹: p̄pter res extraneas sicut
 propter aerem et exercitiam. Et
 aliquando accidit a generatiōe
 sicut accidit leprosis: et maior
 pars talium fit ab hereditate: aut

propter coitū cū menstruata in diebus quos dicit zacharaz: qz lepra illa a beneficio medicina rū curā nō recipit: nisi fiat tēpo re crisis annorum quod natura ordinavit: et hoc testificatur mirabilis zacharan: et ego expertus fuiz. Et qñ multiplicant isti hu mores i corpore splē conat eos attrahere et neq̃t: aut ppter quā titatē: aut malā q̃litatē: aut pro pter vtrūq; tūc remanēt cū san guine et adūt ad mēbra: et quia mēbra abomināt eos correctio nē eoz facere non pñt: quare ex eis generant̃ egritudines diffi cilis curationis. Et colere nigre exēutis i q̃titatē a natura sunt due species: vna est ppter adu sionez melie naturalis: et alia species est ex adustide colere nō naturalis. Et iste spēs generā tur a multo calore et intēsa sicci. q̃nis remaneāt p earū naturā frigide et misceat cū eis calor ex traneus extra naturā multū. Et q̃ signat hic. s. q̃ cōp̃lo earū sit talis est earum acetositas: qz qñ sparsūtur super terrā fermētat ipsam: et vnaqueq; istarū specie rū indncit corrosione i mēbris: et aliqñ fistulas: et maxime q̃ fit ab adustide cole: et egritudines q̃ fiūt ex hūorib⁹ istis qdā sunt febres: qdā apata: et febrili q̃ in eis fiūt: qdā fiūt in sedā digōne: et quedā in tertia: et qd̃ adiuuat generationē istorū est opilatio pororū cū grossicie humorum et difficultas digōnis: et apata q̃ dicunt̃ sclerotica fiunt ex melia naturali et adusta: et aliqñ can cer. Sed q̃ fiunt a naturali sem per sine vlceratione sunt: et que fiunt ab adustione non natura li cum vlceratione: et aliquan do sparsitur hec materia super

omnia membra: et tūc fit lepra: et propterea dicitur q̃ lepra est carcer ṽlis. Et isti due sunt spe cies: qz qdā est cū vlceratione et qdā sine: et que fit cum vlcera tione est de melia q̃ est extra na turā: et flegma saluz et sanguis secundū quosdā recipiunt adu sionem.

¶ Cap. viij. Quod est de causis egritudinū calidarum et humi darum materialium.

Xste egritudi nes generan tur ppter exi tum sangui nis extra na turam in quā titate aut q̃li tate. Sz erit ip̃sius in qualitate dz dici pau cus: qz qñ erit multuz: dz attri bui egritudo nō illi egritudi nis ad quā declinauit: et illi cui dominatur manifeste hoc est: qz qñ inflāmantur min⁹ debet attribui colere: et sic de alijs. Et debes scire quod egritudines simplices non fiunt ex humori bus simplicibus istis: et maxi me ex illis qui non recipiunt di gestionē: nec sunt apti nati reci pere ipsam: qz qñ cola vel melē colia simplex dñatur singulr et simplr fiūt egritudines ex eis q̃ nullo modo habēt curationē sz noiant simplices ppter hūores in eis dñantes sicut noiant cō posite: qñ apparēt in eis: et vidē tur duo hūores aut p̃les dñan tes. Et maior ps egritudinuz q̃ generant̃ ex sanguine sunt fe bres et apostemata. Et ipsi fe bres sunt species due. vna fit p pter augmētū q̃titatis solū: et ppter illd augmētum q̃titatis claudunt̃ pori et inflāmat̃ sāguis

prima
spēs.

¶ iij

et fit hec species febris: et hec fe-
bris in suo principio: non est pu-
tredinalis. Sed si medicus fuerit ne-
gligens in eius curatione fit putre-
dinalis: et hec species est media in-
ter effymera et putrida. Et alia
species fit propter aliquam putre-
factionem. Et febres que fiunt a
sanguine fiunt in omnibus ve-
nis: propterea quia non est san-
guis in actu in corpore nisi in
venis: et non habet interpola-
tionem manifestam. Sed apata
que fiunt ex hoc humore sunt que
dicuntur flegmones et sunt plus pro-
pter distemperantiam in quantitate quam in
qualitate. Et diuersificantur ista
apata propter maiorem profundita-
tem et minorem: et quod est minoris
profunditatis est lenius. Sed san-
guis qui currit ad membrum si
distemperatur sit aliquando in qualita-
te cata: fit erisipilla flegmoides
eo quod tunc est colericus propter infla-
mationem colere: et hec species est
periculosior. Et apata vlt diuer-
sificantur per diuersitatem membrorum
in quibus fiunt: quia quando fiunt in ali-
quo ex membris principalibus ne-
cessario sequitur mala febris: et
maxime quando apata est flegmo. Et
aliquando fit flegmo in subascellis et
in inguinibus et in auribus: et que
sunt in partibus subascellarum ge-
nerantur ex supfluitatibus trans-
missis a corde. Et sunt hec apata
propter alia apata facta in alijs
partibus corporis: quia omne membrum habet
virtutem expulsivam mandantem alte-
ri. Et etiam sunt ex hac variola et
morbilli: et propterea quia nullus
evadit ab his duobus nisi habeat
hec. Et non potest dici ut
fiant a causis extrinsecis: quia ille
non sunt necessarie in omni ho-
mine: et ista egritudo est sicut
naturalis: et propter hoc dicitur quod

hec egritudo provenit a mala
materia fixa in cibo embuionis: et
propterea fiunt he egritudines
cum febre sanguinis: quia si san-
guis esset nimis corruptus pa-
tens posset ex eo mori.

¶ Capitulum. ix. Quod est de
causis egritudinum compositarum
materialium.

¶ Tu debes scire quod
egritudines sim-
plices singulares
que dicte sunt non
fiunt ex humori-
bus simplicibus
nisi raro. Sed maior pars egri-
tudinum supradictarum est com-
posita ex pluribus humoribus uno.
Et compositio egritudinum aut
est complexionis compositio aut com-
positio vicinitatis. Sed compo-
sitio vicinitatis est sicut si quis
haberet ab una parte febrem cole-
ricam: et ab alia febrem flegmati-
cam: et paroxysmi harum duarum fe-
brum essent in una hora. Et fe-
bres que fiunt propter compositionem com-
plexionis sunt duplices: quodam enim fiunt
quarum compositio est absoluta: et quodam
convenienti potest appellari com-
positio quod mixta: et propterea com-
municant febres in signis et proprie-
tatibus que appropriant humoribus
simplicibus. Et hec compositio et
compositio que est in humoribus indu-
cit ad multas comixtiones et mi-
rabiles. Atque innumerabiles. Et
propterea quia he due species compositio-
nis sunt in febribus: potest tamen in-
veniri febres mixte quibus non sunt
duarum specierum sed unus: et hoc
accidit quando fiunt febres in duobus
locis diuersis in corpore. Et ma-
nifestior febrium compositarum
est emittitur et plurium specie-
rum: et omnes fiunt ex flate et
cola. Sed quodam est que est ex flate

Intus et colera extra: et quedam est e contrario: et quedam est que est composita ex flate et colera: aut intus: aut extra. Et febres diversificantur secundum diversitates mensure quantitatis aut qualitatis vel loci humoris sicut caisson: et sicut febris que fit ex flate viresco que dat calorem et frigus fit in partibus extrinsecis: et sicut febris que habet fortissimum calorem in partibus intrinsecis et in partibus exterioribus sunt e contrario: et potest esse ut partes exteriores sint multum frigide et vocatur febris inclusa. Et quelibet istarum egritudinum habet quatuor tempora: principium: augmentum: statum: et declinationem. Et principium est tempus in quo appetit egritudo in actu: et natura nihil manifeste operatur: et quando humor incipit digerere natura incipit operari contra humorem: et illud tempus est tempus augmenti: et dicitur augmentum: quia tunc sunt fortia accidentia: et quando cessat digestio cessat tempus augmenti: et incipit status: et illud tempus in quo apparet certamen inter naturam et humorem: et quando natura est fortificata super humorem: et ipsum vincit dicitur tunc esse tempus declinationis: et quedam egritudines sunt que habent dissolutionem humorum sine evacuatione manifesta et sanantur: et quedam sunt que habent dissolutionem virtutum paulatim donec moriuntur: et quedam sunt que habent evacuationem manifestam ad sanitatem vel ad mortem: et ista non minatur vera crisis. Et crisis salubris sunt due species: una est que ducit per suam evacuationem ad perfectam sanitatem: et alia est que relinquit egritudinis reliquias que paulatim dis-

solvuntur et liberantur: et tempore longiori salutem prestat. Et illud idem est in crisi mala: et maior pars cricum reperitur in febribus acutis. id est que finiuntur tempore brevi: et quia crisis accedit post digestionem si illa digestio est integra et perfecta erit crisis perfecta: et si digestio est imperfecta erit crisis longior: et digestio completur propter longitudinem temporis secundum comparisonem agentis ad patientem: quia non in omni tempore quod advenit patienti patientis ab agente: quia quodlibet habet tempus proprium comparationem quam habet agens cum patiente: et hoc potest cognoscere in rebus artificialibus: quia mensure temporum decoctionis in rebus artificialibus diversificantur. Et propterea quia ita est: et sunt longo tempore cognite et sentiuntur egritudines et virtutes et humores: tunc certum est per experientiam et rationem nature ut sciantur tempora in quibus fit bona digestio aut mala. Unde dies critici: et quia digestio bona est perfecta operatio nature: ideo tempus illud fuit per maiorem partem laudabile: sed digestio imperfecta quia habet latitudinem non verificat bonitatem suarum cricum: sicut perfecta. Et quedam dicunt quod inventio cricum hoc ordine est luna. Sed tu debes scire quod est causa remota que medico non est necessaria: et causa propinqua est illa quam diximus: et infra in libro nostro monstrabimus rationem in hoc et dabimus exempla. Et aliquando accedit mors in principio egritudinis et hoc fit propterea quia humores dominant multum super calorem naturalem et extinguunt ipsum propter quantitatem aut qualitatem: aut propter utrumque. Et aliquando

Liber

accidit in augmēto aut in statu aut in declinatione: et declinatio in egritudinib⁹ mortiferis fit a debilitate virtutis ⁊ non a debilitate egritudinis sic est in salubrib⁹ egritudinibus declinatio ppter dñationē virtutis. Et sufficit qđ diximus hucusq; de egritudinib⁹ materialib⁹ et earū causis. Et nūc volumus facere tractatū breuē de egritudinibus immaterialibus.

Capit. x. Quod est de causis egritudinum non materialium in generali.

Et dicim⁹ qđ he egritudines quādo sunt absq; cā humorū est loc⁹ subiecti earū de necessitate mēbra vñ spiritus. Et efficiēs ipsarū sunt due res: aut res exteriores: aut alie egritudines materiales: et volum⁹ dicere de manifestioribus ipsarū: hoc est de ea. ⁊ sic.

Capit. xi. Quod est de causis egritudinum immaterialium calidarum et sic.

Quia qđā egritudinū calidarū ⁊ sic. sunt in spū cordis solū ⁊ hec est febris diei: et hoc fit propter res extrinsecas: ⁊ est propter quatuor causas: quarū vna diuidit i quatuor ptes: qđā qđam sunt p se: ⁊ qđā p accūs: et earū q p se sūt: qđā sunt i potētia: ⁊ qđā in actu. Et q sunt i actu sunt sicut calor solis ⁊ ignis: ⁊ vñ res extrinsecę calide in actu: ⁊ q sunt in potētia sunt sicut balneū in aqua sulphuris q calida est in potentia: ⁊ sñr q sunt p accidens sunt sicut ille que claudūt poros: ob

quā rē accenditur calor in partib⁹ intrinsecis sicut est balneū aque aluminose et silia. Secda cā sunt res sumpte in corp⁹ sicut cibi ⁊ pot⁹ calidi potentia ⁊ actu. Tertia cā est corporea aut aiata: corporea: sicut imoderat⁹ motus et immoderatum exercitiū: animata sicut ira: tristitia: et vigilia et similia. Quarta est ppter egritudines materiales sicut apata inguinis ⁊ titillico rū ⁊ radicū auriū. Et iterum est isti⁹ speciei egritudinis febris ethica: ⁊ hec febris est calor extrane⁹ fixus in substātia membrorū ⁊ phibet fieri operationē ipsorū: ⁊ cōsumit eorū substātiā lē humiditatē: ⁊ hz tres spēs: leuior ipsarū est q accēsa est a calore extraneo i humiditatib⁹ naturalib⁹ ⁊ radicalib⁹ q existūt in substātia paruarū venarū. Et secūda est q est i hūiditate existente i carne ipsa: q qñ dissoluta est pōt a cibis restaurari adhuc. et ista tertia est oib⁹ deterior: ⁊ est illa deterior cui⁹ calor extrane⁹ pfundatus est i mēbris solidis: qz ipse est in eis qđ ab eis resolutū est restaurari: qz mēsurā vite naturalis est fm mēsurā hūiditatis radicalis in quolibet idiuino p portionato pportioe duplici s3 qđ dictū est i libro carū breuitatis ⁊ lōgitudinis vite. Et prima spēs isti⁹ febris vt plurimū fit ab effumera. Sed alie due spēs sūt p maiori pte ppter febres materiales hūorosas pcedētes.

Ca. xij. Qđ est de cāis egritudinū immaterialium frigidarū ⁊ sic.

Egritudinū frigidarū ⁊ siccarū qđā sunt q appellant egritudines senectutis: hoc est dominatio frigiditatis: ⁊ siccitatis

ista e
deterior
oib⁹.

super membra. Et propterea quod illud quod dat vitam est calor cum humilitate: ob hoc hec egritudo coniungit cum senibus: sed non est vera egritudo nisi quando fit in non senibus. Sed egritudinem: calidum et humum. Et hoc est difficile imaginari. Sed calidum simplex fri. et humum. et sic. possunt imaginari. Et nos debemus enumerare quando tractabimus de rebus que ledunt actiones et passionem.

¶ Capi. xiiij. Quod est de egritudinibus membrorum officialium:

¶ Postquam dictum est breuiter de speciebus egritudinum appropriatarum membrorum consimilibus et de causis ipsarum. dicendum est de egritudinibus officialibus. Et dicimus quod iam dictum est in principio primi: quod sanitas membrorum officialium est que est in integritate qualitate: et positio: ne et colligatio: quia hec species colligatio est inseparabilis et non reuertitur ad alias species quas dixerunt medici: et intra predicamentum habet: sicut paniculi et cutis intrant predicamentum huius. ergo tria genera egritudinum intrant quia predicamenta hoc est in qualitate integritate continua et discreta: et habitu et ubi: et huius. et postea inuenitur hec res in quando hoc est in prioritate et posterioritate. Sed ordinatio membrorum officialium et prioritas et posterioritas plus ponenda est in sex sequentibus predicamentis. Et debes scire quod egritudo non superuenit unicuique generi sanitatis sicut nos videmus in ordine tunicarum oculorum et in maiori parte membrorum officialium. quia in illis non superuenit egritudo ordinatio: hoc est ut prius fiat

posterius.

¶ Capi. xiiij. Quod est de continuitate et solutione continuitatis suis causis aliquantulum.

¶ Ed continuitas et solutio et cause illarum secundum aliquam partem aliquam partem ingredi in genus egritudinum officiarum. Sed genus colligantie non intrat in egritudinibus eiusdem per se. Sed egritudines membrorum sunt he que faciunt accidere membrum egritudines: quibus altera coequeat cum altera: et conuenientius est ut colligatio enumeretur potius in causis egritudinum quam in genere egritudinum. Sed genus egritudinum quod est contrarium continuitati naturali que nolaat continuitatis solutio est duobus modis. Uno est solutio continuitatis verarum ut continuitatis partem cuius parte in consimilibus: et hoc genus debet magis attribui consimilibus quam officialibus membrum: propterea quia hec solutio accidit membro officiali ex parte qua compositum est ex membrum consimilibus: et non ex parte qua est officiale. Altera est separatio contiguitatis termini a termino: et hec continuitatis. al. contiguitatis solutio non veraciter appellatur: quia hec continuitas. al. contiguitas fit per modum contigui: et per modum penetrationis et per modum societatis membrum cum membro: aut ligamenti: et hoc genus solutionis posuimus in genus egritudinum officialium: et hoc genus coequeat coniunctionis separationis. Et propterea non est solutio

Uno
modo.

Alio
modo.

continuitatis vt dixerunt medi
dici dicentes: quia erat egritu-
do q̄ cōicat mēbris p̄similibus:
et officialib⁹ qz solutio est distin-
cta in his duobus modis quos
diximus. Et propterea quia spe-
cies sanitatis que est in qualita-
te in figura: in poris: in meatu-
bus: lenitate: asperitate: et grossi-
cie: sunt egritudines istius spe-
ciei p̄portionate istis diuisioni-
bus. Et egritudinum que sunt
in quantitate quedam sunt in
mensura: et hoc est in superflui-
tate et diminutione: et hoc primo
est in consueuilibus: vt dictū est.

Assue-
ti me-
dici.

Sed medici assueti sunt ponere
in officialibus: et quedaz peccāt
in numero: et que sunt in nume-
ro etiam habent duas species
que sunt superfluitatis et dimi-
nutionis: et quedam est natura-
lis et quedam non naturalis: na-
turalis est sicut superfluitas sex-
ti digiti: et diminutio naturalis
est diminutio quinti digiti. Nō
naturalis superfluitas est sicut
cucurbitini qui inueniuntur in
intestinis et similes. Et peccatū
positionis est sicut dislocatio
vnius membri ab alio: vel alieni
ius partis membri ab altera. Et
egritudines quas dicunt medi-
ci egritudines colligantie fiūt
ex colligantia membri offi. cum
altero pro parte vnius commu-
nicantis cum altero: sicut cōicat
cor et epar cum omnibus mem-
bris: videlicet vnum cum arte-
rijs: et allex cū venis: et aliqn est
colligantia ab vno membro ad
aliud proprium membrum: sicut
colligatum est os stomachi cū
cerebro per neruum euntem ab
vno ad aliud.

¶ Capi. xv. Quod est de causis
egritudinum membrorum offi.

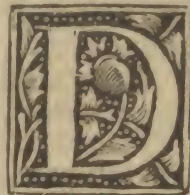

Ocuti sumus breuiter de egritudinib⁹
membrorum officia-
lium: nunc volum⁹
loqui de ipsarū cau-
sis. Et dicimus quod egritudi-
nes que fiūt in figura sunt pro-
pter duas res: quia aut a na-
tura: aut a rebus extrinsecis: et
egritudo que puenit a natura
est p̄pterea qz materia est incō-
ueniens: nec apta operationi vir-
tutis informatiue: nec instrumē-
to cū quo operat virt⁹ informa-
tiua: nec instrumētū est aptū ei.
A reb⁹ vero extrinsecis est sicut
fit embrioni qñ nascit vel qñ nu-
trit: et aliqn fit ex errore medici:
quia aliqn credūt rectificare mē-
bra et dislocant ea: et hoc debes
cognoscere in figura membri: et
figura partiū: et sic debes intelli-
gere in qualibet egritudine at-
tributa membris officialib⁹ in
eo qd sunt officialiaz cā strictu-
re meatuū et cōstrictionis eorū
est p̄pter dñum frigiditatis et
sic. sup eorū cōplonē: aut qz com-
primunt ab alijs membris: aut
p̄pter opilationē: et opilatio fit:
aut p̄pter apata: aut p̄pter hu-
grossum: aut viscosum: aut p̄pter
durū lapidē: aut p̄pter carnosita-
tē nascētē in poro: aut p̄pter
fortitudinē virtutis retēne aut
debilitatē expulsiue virtutis: qz
ob istas cās multa in eis quāti-
tas aggregat. Sz largitas mea-
tuū fit aut a caliditate et humi-
ditate: aut ab hūiditate: aut ab
hūore calido mordicatio: aut
p̄pter medicinas vel cibos ape-
ritiuos: aut propter debilitatez
virtutis retentiue: et causa leni-
tatis est a causis lubricationis hu-
midis sicut ab humoribus mu-
cilaginosiis et similibus. Et cau-

sa asperitatis. est a causis calidis mordicatis siue veniant ab humoribus: aut a rebus extrinsecis. Et egritudines numeri sunt secundum hunc modum. si quod superfluit est secundum cursum nature: fit a superfluitate materie: quod est in membro: et si extra cursum nature est sicut cucurbitini et eorum similia que proueniunt ab humoribus extra naturam: aut in quantitate aut in qualitate. Et diminutio prouenit ex putrefactione sicut est casus capillorum: aut propter corrosionem: et maxime quando putrefactio est ab humore corrosivo: aut ab aliqua re extrinseca: et causa magnitudinis membrorum quando est membrum propria nature est propter multam materiam membri: et propter determinationem virtutis informatiue super ipsam: et quando non est propria nature fit propter aliquam superfluitatem sparsam in membro: et paruitas membri fit propter paucitatem materie si est secundum cursum nature. et que est preter cursum nature fit ex debilitate virtutis nutritiue sicut accidit ethicis. Sed cause egritudinis male positionis due sunt una est extrinseca sicut dislocantur membra propter immoderatum exercitium: et sicut quando frangitur panchilus qui separat intestina a testiculis: aut propter dislocationem ossis anche. Intrinseca autem est sicut humiditas superflua que membra mollicat et lubricat: ita ut egrediantur a loco proprio: sicut accidit zirbo: et intestinis propter multam humiditatem aquosam aut lubricationem que transit per meatum qui tendit ad testiculos: et causa separationis et coniunctionis membrorum est duplex: una propter de-

bilitatem virtutis informatiue aut multam materiam: hoc nocumentum prouenit tempore generationis: et quod non prouenit a generatione est sicut carnositas que fit inter duas carnositates quando nascitur caro inter membra ipsa conglutinantur. Sed solutio continuitatis in membris officialibus est eadem causa que fit in consimilibus: et accidit hoc aut propter res extrinsecas incidentes: aut conquassantes vel extendentes: aut ab intrinsecis: sicut ab humoribus acutis corrosiuis aut extendentibus qui lacerant: aut granitate aut ventositate.

¶ Capitulum. xvi. Quod est de accidentibus superuenientibus virtuti nutritiue in generali.

Dinceps volumus narrare de accidentibus que superueniunt actionibus et passionibus et appropiare vni quodque illorum egritudini a qua emergit: et hoc cognito cognoscemus egritudinem vniuscuiusque membrum. Et dicimus quod cum accidens non sit aliud nisi lesio actionis et passionis membrorum: aut impressionis ipsorum sunt genera ipsorum accidentium secundum computationem generum actionum et passionum. Et tu scis in libro sanitatis quod quedam operationes sunt que appropriantur anime nutritiue: et quedam anime sensibili: et quedam appropriantur motui: et quedam appropriantur virtuti imaginatiue et cogitatiue et memoratiue. Et est incipiendum ab accidentibus que superueniunt operationibus virtutis nutritiue: quod

Lesio.

Ysofagus.

sunt magis necesse in essentia alialiū. Et dicam⁹ qđ mēbra que ordinata sunt opationib⁹ virtutis nutritiue q̄ dicta sunt in libro sanitatis sunt sicut os ysofagus stōac⁹ epar. renes: vesica: sacculus splenis ⁊ fellis. al. sacculus fellis ⁊ splen. Et lesio que supuenit vtr mēbrorū actionib⁹ et passiōibus est tribus modis: vn⁹ est vt cū opatio mēbri cessauerit vt sit propinqua puncto p̄ nationis: scđs vt sit diminuta a suis naturalib⁹ opatiōib⁹. Ter ti⁹ vt sit pmutata ad malas opatiōes. Et debem⁹ incipe in mēbris nutritiuis sūm qđ ordinant in officijs cibi. Et dicamus qđ minuit opatio oris vel puat ppter vlcationē q̄ ei accidit aut ppter ap̄aant pp putrefactionē dentiū vel ppter aliq̄s egritudines q̄ fiūt ppter aliquas cōplo nes materiales. Et ysofag⁹ ledit⁹ aut ab ap̄atib⁹ q̄ in eo nascunt⁹ ⁊ dicunt⁹ eldabata: hoc est squinantia: et fiūt pro maiori pte in musculo illi⁹: ⁊ etiāz puant⁹ aut diminunt⁹ illi⁹ opatiōes qñ dislocant⁹ spondiles colli ⁊ contrahunt⁹ ppter ap̄ata iteri⁹: aut pp humorem mucilaginosum qui illuc discurret in magna q̄titate. Aut ppter res aduenientes ab extrinseco: et hec spēs est pp cām magne suffocationis supuenientis pueris paruulis propter humiditatē suāz cōplexionum. Et gñat⁹ accidit eis spēs oris egritudinis male cōplexionis materialis. Et etiā veniunt egritudines ppter malā cōplonē nō materialē sicut testificat⁹. G. de iuvene cui medici multū vetabant aquā: ⁊ ipse bibit multam aquāz frigidam quide vna hora assumpta: ⁊ perijt viri⁹ at:

tractiua ⁊ etiā expulsiua ysofagi: ⁊ non potuit vltius deglutire. ¶ De stomaco sunt manifeste quinque virtutes videlicet digestiua: attractiua. retentiua expulsiua: ⁊ discretiua: ideo fuit necessarium vt numerus accidentium esset secundum numerum istarum virtutum. Et incipiamus a digestiua ⁊ dicamus quia quādo deficiet virtus digestiua in stōacho acescent cibi in stomacho: et causa acetositatis est frigiditas que est inuenta: eo quod hoc accidens prouenit a mala complexionē frigida siue sit materialis siue non materialis. Et que est non materialis talis est causa intrinseca: et talis est causa extrinseca. ergo hoc accidēs prouenit a mala cōplexione materiali. Et cause nō materiales extrinsece sunt sicut res extrinsece in actū frigide in ipso sumpte: aut res frigide in potētia sumpte: aut ppter multam q̄titatē cibi: aut ppter receptionem ipsi⁹ incōuenientē in ordine ⁊ tēpore. Sed cause materiales intrinsece sunt sicut humores frigidi. Et isti humores fiunt duobus modis: aut vt generentur in seipso: aut vt attrahantur ab alijs mēbris sicut a cerebro quod proprium est ad spargendum humorem flegmaticum: ⁊ splene vt spargat humorem melencolicū. Sed sparsio que prouenit a splene qñ est in mensura temperata in quātitate ⁊ qualitate tunc est operatio naturalis: s; qñ egredit⁹ a tēperamēto in aliquo istorū: tūc fit acetositas hec q̄ dicta est: ⁊ qñ dñantur multum super stomachum occasiōes supradicte perijt ipi⁹ operatio penitus: sicut accidit

in fluxu in quo egreditur cibus
sicut recipitur sine aliqua per-
mutatione que dicitur liēteria.
Et quando steterint isti humo-
res lōgo tempore in stomacho est
causa vt queramus malā cōple-
xionē frigidā difficilē ad curan-
dum in substantia stomachi: et si
diu durauerit ob hāc cāz adue-
niet hōi complexio senectutis: et
aliqui erunt apostemata frigida
que fiūt in stomacho cā istorū ac-
cidentiū: et maxime qñ aposte-
mata erūt sicca et dura. Et alexā-
der dixit q acetositas provenit
a calore. Et tu debes scire q hoc
accidens provenit sicut accidēs
qō fit ex vino qō acescit propter
aerē calidū: et apparet vt sit vna
actio: actio accidentalis q substā-
tialiter sit a simili: et accidentaliter
a contrario: sicut in plurib⁹ per-
scrutari pōt et inueniri: et ppter
ea subtiliter medic⁹ has res dī
perscrutari vt cognoscat pfecte.
Et humorū qui generantur in
stomaco quidā eorū imbibitur
in ipso: et quidā spargūtur in cō-
cavitate ipsius. Et etiā accidit
stomaco propter diminutionē
digōnis v̄tositas: et quānis hoc
accidēs cōicet debilitati virtutis
retētiue: ppter ea q stomach⁹ qñ
colligit supra cibū bona colle-
ctione aduenit tūc bona digō: et
qñ nō bene colligitur: tūc calor
naturalis nō bene dñatur ibi: et
tūc natat cibus in partibus su-
perioribus: et tūc refrigerat et ge-
nerātur v̄tositates in eo: ppter
ea q pars superior est nervosa
sicut dicitur est. Et scias q calor
debilis est causā generādi ven-
tositates: propterea q calor for-
tis terminat vel carminat et dis-
soluit ipsius materiā dissolutio-
ne nō manifesta: nec etiā foris

frigiditas generat ventositatē:
eo q nō hz a sui natura vt gene-
ret ventositatē. Et ab hac mala
operatione accidit ex necessita-
te permutatio in cibo ad malā
qualitatem fumosāz vel humo-
rosam. Et manifestus est q hoc
accidens sit a calore extraneo q
est plus extra naturam quā ca-
lor qui cibū resoluit in fumū: et
conuertit in fumositatē. Nā ab
isto generatur humor putrefa-
ctus et sapor corruptus fetid⁹ si-
milis odorū raphani: q ille con-
uertitur in stomacho ad malā cō-
plexionē. ergo egritudines que
fiūt ab his fiūt a mala cōplexio-
ne calida materiali vel nō mate-
riali. Et que fiūt a nō materiali
fiūt vel proveniūt a cibis cali-
dis et a rebus extrinsecis. Mate-
rialis sit ab humoribus coleri-
cis generatis in ipso: vel missis
ab alio membro. Et mēbrū appro-
priatum ad hoc est epas vel fel.
Et quibusdā hominibus est fel
tangens stomachū: eo q quidāz
sunt habētes meatum fellis ad
stomachum sicut splen habet: et
tales homines sunt quibus co-
lera in stomacho generatur. Et
hec colera non dicitur tolera ni-
si equivoce: et hic humor cadit
in fundo stomachi: aut imbibit-
us est in corpore ipsius. Et ali-
quando accidunt stomacho illa
mala accidentia ab apostematibus
que nascuntur in ipso. hec
sunt omnia accidentia que ve-
niūt virtuti digestiue: et virtus
discretiua est que cognoscit oēs
species cibi et nutrimenti: et co-
gnoscit sanguinem a superflui-
tatibus vt nutriat membrum
ex convenientiori: et mittat vni-
cuiq membro quod est ei simi-
le: et istius virtutis nō fuit mē-

Epas
fel.

mod: Gale. et separatiua de qua loquitur nō est hic: et est magna differētia inter separatiuā et discretiua: et in esse et tpe. Sed hāc habeo ab onofati qui eā asserit fortiter: et non est dubiū qm̄ ipa sit in corpore: et est necessaria: si aut sunt alie virtutes. Et ipse dicit in illo libro oīa accidentia q̄ adueniūt corpori qm̄ impediuntur operationes illius virtutis: et dicit q̄ qm̄ debilitantur in stomacho: necessarium est vt generetur mali hu. in toto corpore: eo q̄ non est facta separatio inconuenientis a conuenienti: vnde aliquā proueniet morphea. Et erit hic etiā propterea quia debilitata erit virtus hec in splene: quia non erit attracta colera nigra ad ipsum. Sed nō manifestat Albumasar per quā cōplexionē ista virtus operat: nec q̄ sit ei⁹ instrumentū: sicut dixit in alijs quatuor. Et hic est magnus defectus: q̄ qm̄ volum⁹ remouere accidētia que superueniūt eidē: et si nō cognouerimus cōplexionē qua laborat non cognoscemus modos curationis ipsius. Et nos dñō concedente debem⁹ suū esse declarare: et quā causa laborez infert: et qm̄ priuatur eius operatio aut minuitur post hec ex necessitate sequetur debilitas in virtute nutritiua quā hz stomachus in seipso: aut ab ea priuatur: quia iam dictū est q̄ stomachus nutritur ex chilo aliquo modo nutrimenti: et si nō nutriret⁹ a chilo non amplecteretur ipsum: et quando debilitatur virt⁹ nutritiua in stomacho sequitur ex necessitate egritudo que dicitur idigestio stomachi: et causa istius sunt due res aut mala cōplexio cali. et sic. fixa

Albu-
masar

in substantia radicali stomachi: q̄ si prolongatur inducit ethicam aut mala cōplexio fri. et sic. q̄ inducit senectūē.

¶ Ca. xvij. Qd̄ est de accidētib⁹ superuenientibus virtuti retentive.

Virtutis retētiue qm̄ diminuitur operatio sequit⁹ infirmitas et vctositas et aliquā exit cibi indigest⁹. Et causa

huius est mala cōplexio fri. et hu. et aliquā solū frig. nō materialis et materialis: et qm̄ hec operatio appropinquabit priuationi sui fiet egritudo lubricitatis intestinozū. Sed qm̄ hec virtus retinebit cibū mala retētiōe adueniet stomacho vt sit tremulosus: eo q̄ virtus retētiua cōiungetur cū fece cibi. Et hoc accidens apparet in stomacho plus tpe flatuatis superflue qm̄ impletur stomachus: nec pōt regere cibum: et hoc accidit propter vnā malam cōplexionem materiale aut nō materiale.

¶ Cap. xvij. Quod est de accidētib⁹ virtuti expulsive superuenientibus.

Virtutis expulsive operatio: aut diminuit⁹ aut priuatur. Ad diminutionē vero ipsius accidit vt remaneat et retineatur cibus in stomacho mala retētiōe ita vt putrefiat. Sed a priuatione ipsius accidit egritudo que dicitur colica. al. colerica. i. calida. Et hui⁹ causa est complexio mala frigida materialis vel non materialis: et hec est substantialis causa priuationis ipsius. Et aliquā priuatur

punatur propter opilationes q̄
la fit in intestinis: sicut accidit in
colica: et hec puatio est accidēta
lis. Sed superflua expulsio que
superuenit operationi isti⁹ vir-
tutis facit vnā ex speciebus lu-
bucitatis intestinorum. Et hec
est fortior illa que fit ppter pu-
nationes retentive: quia hoc fit
propter aliam rem que mouet
hanc virtutem ad expellendū
nimis: sicut sunt humores vici-
ratini vt colera aut flegma fal-
sum: et melencolia acetosa. Et
etia⁹ potest fieri propter aposte-
ma generatū in officio vel por-
ta stomaci: aut ppter cibos cor-
ruptos pmutatos ad tales hu-
mores: sicut accidit in fortissi-
mo fluxu. Et aliquando remo-
tia his oibus causis virtus ex-
pulsua mouebit hoc malo mo-
tu: et etiā propter aliquā leuem
cām eidē aduenientē et hoc pro-
pter errorem virtutis illius mem-
brui: propterea q̄ hec mala dispo-
sitiō est reuersa in habitudine
stabilē: et propterea curant me-
dici hanc egritudinē cū medici-
nis cū quibus curant veritū
et melencoliā: et remoueat error
iste et sensibilitas mala. Et ad-
huc declarabo melius in libro
de ingenio sanitatis: et pōt esse
vt hoc fiat propter apostema fa-
crum in superficie stomaci. Ad-
huc etia⁹ isti virtuti attribuitur
malū accidens qd̄ dicit singul-
tus qd̄ accidit propter rem que
ledit propter qualitatem calidam
aut frigidā: et quedā species fit
propter malā complexionē calidā
et siccā fixā in substantia stoma-
ci: ita q̄ generatur in ipso vna
spēs spasmi: cuius sanatio aut
est difficilis aut impossibilis: et
aliquā fit spasm⁹ propter multas

humiditate que est in substantia
neruosa stomaci s̄m q̄ dictū est
in causis spasmi. Et vomit⁹ ap-
propriatur male operatiōi isti⁹
virtutis: sed non est ita substan-
tialis ipsi sicut expulsio que fit
per inferiores partes. Et causa
vomitus est propter causam na-
tantem in ore stomaci: ex multa
hūiditate colerica aut flegmati-
ca: quia quando isti humores
erunt in partibus superioribus
stomaci mouent vomitum: et qñ
erūt in partibus inferiorib⁹ sto-
maci mouent fluxum. Et aliquā
spargūtur ad stomacū ab alijs
mēbris sicut ab epate: vt vide-
mus in multis quib⁹ aduenit
febrile frigus: et cum vomūt cu-
rantur et hoc accidit proprie ab
hu. colericis et aliquā a flegmati-
cis: et q̄ fit a melēcolicis signifi-
cat maius malū.

¶ Capitulum. xix. Quod est de ac-
cidentibus superuenientib⁹ vir-
tuti attractiue stomaci.

Ausa impedimē-
ti attractiue sto-
maci eadē est cū
causa que hoc fa-
cit in ysofago. Sz
diminutionē ap-
petitus et augmentū ipsi⁹ in sto-
maco dicemus qñ tractabimus
de accidentibus que adueniunt
virtuti sensibili.

¶ Cap. xx. Qd̄ est de accidētib⁹
que superueniūt virtuti nutriti-
ue intestinorum.

Ueniam⁹ diximus
de accidētib⁹ que
sūt in operatiōi-
bus q̄ manifestū-
tur in stō: deinceps
volum⁹ dicere de
accidētib⁹ q̄ superueniūt virtu-
tibus nutritiuis intestinorum.

Colliget Anerrois

Liber

Et dicimus q̄ manifestior virtus que est in eis est virtus expulsiva: et post illam retentiva. Accidit enim que superueniunt ipsis sunt secundum corruptionem istarum duarum virtutum. Et quādo priuatur operatio virtutis expulsivæ aut diminuitur tunc fit egritudo q̄ dicitur colica. Et priuationis causa istius virtutis stat ppter malā p̄p̄tionē colericā materialē aut nō materialē. Et priuatio que puenit a mala cōplexione frigida est pluribus manifestā: propterea q̄ frigiditas est cōtraria calori naturali propter suā qualitatem: et impedit spiritū in oībus suis operatiōibus. S; q̄n p̄uenit a caliditate non est admirandū: propterea q̄ multa mēbra nō agūt nec patiūtur: nisi propter calorem temperatum mensuratū unicuiq; membro: et q̄n calor egreditur multus extra naturā in aliqua duarum qualitatum: tunc priuantur eorū operationes propter calidū aut frigidū. Sed q̄n distemperantur parū in calore: tūc erit opatio mala: sicut calor stomaci qui permutat cibos in fumositates. Et aliquā priuatur operatio istius virtutis in intestinis ppter opilationes que in eis fiūt. Et ille fiūt aut propter stercus durum aut viscosum: aut humorem grossum: et viscosum: aut propter apostema vētosum: q̄uis lesio que p̄uenit ab apostematibus in hac operatiōe sit duab; de causis: vna q̄ acquirunt intestina malā cōplexionē materiale: et alia ppter ea q̄ claudit vias. Et vētositas etiā claudit intestina ppter duas res: vna q̄ p̄ponit se stercoꝝ sicut accidit canalib; subterraneis vnde fluunt aque.

Alia q̄ torquentur intestina dō nec claudantur. Itē fit opilatio propter lūbricos: et accidit in intestinis propter corruptionem istius virtutis expulsivæ que fit propter opilationē: q̄d facit operationes nō naturales. eo q̄ expellit superfluitatē per partē superiorem quā debet expellere per partē inferiorem: et tunc euomit stercus. Et aliquando debilitatur virtus expulsiva propter opilationem vie a cisti fellis ad intestina: q̄ tunc nō potest p̄uenire ad intestina ex colera illud q̄d adinet ad stercoꝝ expulsionem. Sed si hec operatio permutata fuerit ad malū contrariū tūc malā faciet operationē: et fiet aliquo mō fluxus: eo q̄ stercus non trahit in intestinis morā conuenientē propter augmentū istius virtutis. Et causa augmenti istius virtutis est propter humores mordicatioꝝ q̄ sparsi sunt ad intestina ab epate et venis et stomacho: aut felle: aut ab alijs membris: et aliquādo p̄ueniūt a capite. Et quando humores mordent intestina multum vlceraunt ea: et fit egritudo que dicit vlceraatio intestinoꝝ que disinteria nōiatur. Item accidit istud isti virtuti propter qualitatem ciborū qui sunt extra naturam: q̄ aliquando stomachus expellit ad intestina cibum anteq̄ digeratur: et aliquādo fit propter multā cibi quantitatem quādo est superflua. Et aliquā accidit ppter opilationē meatus qui est inter epatē et intestina: et tunc non transit cib; ad epatē: et cibus aggrauat virtutes expulsivās: et propterea ipsius expellit: et aliquā causa que prohibet penetrationē cibi ad epatē

est grossities ciborum: et grossities cibi est aut ppter naturam ipsius eiusdem cibi: aut propter debilem operationem stomachi in ipsum: aut ppter virumq. Et aliquando non transiit eibus ad epar ppter debilitatem virtutis attractive in ipso: sicut accidit in egritudinibus epatis. Et qñ debilitatur virtus reserua fit vna species fluxus que nominatur elicafa: et hoc prouenit necessario propter malam complexionem materialem et non materialem. Et quando priuatur ipsa operatio fit alia species fluxus que dicitur lubricitas intestinorum: et operationes extremitatis intestini longationis impediuntur: aut propter ulcerationem factam a duritie stercois: aut propter emoroidas ibi natas: et aliquando venis ipsius aptis fluet inde sanguis: et aliquando fluet sanguis iste per viam naturalis purgationis et laudabilis: et hoc est quod dicit Bristo. malus sanguis discurrit a naso et ano.

Cap. xxi. Quod est de accidentibus superuenientibus virtutibus epatis.

Quia epar habet quinque virtutes: ideo accidentia ei aduenientia totidem sunt: quia quando diminuitur in ipso virtus digestiua sanguis suus erit flegmaticus: et membra que nutriuntur longo tempore ex tali sanguine conuertentur secundum suam complexionem ad naturam istius humoris: et poterit fieri egritudo iqua dicitur ydrops yposarcha: et hoc accidens evenit propter malam complexionem frigidam materialem: et ali-

quando fiet propter qualitatem cibi aut maliciam sui ordinis. Et aliquando fiet ppter res extrinsecas et potest fieri ab omnibus causis que inducunt frigiditatem complexionis. Et aliquando propter colligantiam membrorum seruientium epati cum ipso sic ut stomachus: quia qñ diminuitur operatio stomachi in digerendo chylum et mittit ipsum non coctum epati: et quando in hoc fit, persenerantia conuertitur natura epatis ad complexionem frigidam. Et splen qñ debilitatur et non mundificat sicut debet: tunc remanet pars frigida et sicca in epate: et conuertit ipsius ad complexionem frigidam: et quando etiam intestina gracilia acquirunt malam complexionem: et sic tunc leditur epar propter colligantiam que est inter ipsam et epar: et aliquando acquirunt epar malam complexionem propter apostema: sed apostema non erit causa pro maiori parte istius egritudinis nisi induretur et fiat lapideum. Et aliquando erit causa egritudinis epatis egritudo officialis: sicut sunt opilationes que fiunt in ipso: eo quod opilatio habet extinguere calorem intrinsecum: et maxime quando humor faciens hoc est frigidus. Sed quando operatio virtutis digestive acquisierit maximum errorem: tunc accidet vnum ex duobus: quia aut ydropisis tympanitica: aut alie egritudines calide. Et tu debes scire quod membra non agunt et patiuntur nisi cum quodam calore temperato ex frigiditate proportionata ei: ideo quia ostensum est in naturali philosophia quod fri-

Splē.

Libet

giditas est in corpore sicut instru-
mentum temperans calorem natu-
ralem qui est primum agens
et substantiale. ergo quodlibet
membrum operatur suam actio-
nem per istum calorem correctum
cum isto instrumento convenien-
te ei. Et quando frigiditas advenit
membro non multa ita quod calor
non egreditur suam formam natu-
ralem multum tunc diminuitur
operatio membri sicut in cibus qui
acescunt in stomaco: et sicut in san-
guine flegmatico qui generatur
in epate frigido. Et quando augmen-
tatur calor agens brevis augmen-
to quod tamen tunc non trahit calorem
agentem a sua forma naturali:
tunc fit mala augmentatio in ope-
ratione membri sicut in stoma-
co generante fumositatem ex ci-
bis: et sicut in epate generante
multam coleram. Sed quando fit ma-
gnum augmentum in caliditate
vel frigidityte: ita quod calor me-
bri creat a sua forma naturali:
tunc faciet membrum operatio-
nem contrariam operationi natu-
rali sicut stomachus qui corrumpit
cibos. ergo cause istarum egri-
tudinum sunt eque a mala com-
plexione calida sicut frigida. Et
postquam assignavimus causam com-
munem omnibus membris volu-
mus reverti ad locum unde se-
parati fuimus et assignare cau-
sas proprias in epate. Et dicimus
quia quando accidit epati mala com-
plexio calida parum excedens
sicut diximus tunc acquireret mul-
tam amaritudinem. Sed quan-
do augmentabitur hec mala com-
plexio calida ita quod egredia-
tur a sua forma naturali: tunc
erit operatio ipsius epatis ope-
ratio non naturalis: et proveni-
et illa operatio solum a calore

in eo quod est calor: et non in eo
quod talis calor: ergo que proveni-
et ab isto calore in eo quod ca-
lor simpliciter inducet partem
aqueam quam inveniet ad su-
mum: et faciet ex eo ventositatem
et proveniet ex hoc tympaniti-
ca ydrops aut simile: et si fuerit
causa remotionis naturalis ca-
loris egritudo calida: attribue-
tur illa remotio egritudini calida:
de: et si fuerit frigida attribue-
tur frigide. Et propterea multum
laborant medici ut dent causam
bene istis speciei eo quod eque
fit a calore sicut a frigore. Et pro-
pterea hec species difficilior est
ceteris ad curandum. Sed cau-
sa acquirendi malam complexio-
nem universaliiter sunt cause ca-
lide materiales et non materia-
les. Et causa que magis est pro-
pria in hac lesione est quando ci-
stis fellis suam operationem non
facit: et hoc accidit aut propter
oppilationem que est in meatu
qui est inter cistam et epat: aut
propter debilitatem virtutis at-
tractivae in ipso cisti: aut propter
oppilationem meatus qui transi-
t a cisti ad intestina: aut pro-
pter debilitatem virtutis expul-
sivae que est in ipso felle: quod
est quia quando clauditur ille
meatus: tunc accidit eidem il-
lud accidens quod advenit ha-
benti clausa intestina hoc est:
quia non petit cibum nec desi-
derat. Et accidit hoc propterea
quia virtus attractiva est in quo-
libet membro propter nutriti-
viam. Et virtus nutritiva com-
plet suas operationes propter
quatuor has virtutes: et quando pri-
vatur una istarum privantur om-
nes: et sic accidit epati propter fel-
Et accidens quod dicitur yctericia fit ex

necessitate ppter vnam duarum rerum: aut propter priuationem operationis fellis: aut ppter diminutionem: quia tunc remanet amaritudo permixta sanguini: et virtus expulsiva mittit eam ab omnibus membris: et expellit eam ad superficiem corporis per modum curationis sicut expelluntur alie superfluitates: et hec species non est timorosa: aut quia epas: aut quia membra acquisuerunt malam complexionem calidissimam: sicut accidit quando generantur apata calida in eis: aut propter venena calida ebibita: quia tunc diminatur multa quantitas colere in corpore et spargitur ad cutim. Et hoc manifestatur propter quantitatem superfluum et malam qualitatem: et non per viam mudificationis: et propterea hec species est periculosa. ¶ Quando debilitatur virtus discretiva in epate tunc debilitantur operationes ipsius et sparguntur per totum corpus humores hi cum sanguine: et fiunt propter hoc multe egritudines sicut ydrops que dicitur asclites: quia nisi hec virtus cognoscat aut separaret aquositatem que est in chilo tunc spargitur in sanguine: et natura pellit ipsam ad concavitate ventris: et quidam dicunt quod non expellit ad hunc locum nisi per venas umbilici: propterea quia iste vene continuantur cum epate: et per istas exit superfluitas aquosa que est in embione quando est in corpore matris. Et aliquando fit hoc accidens propter debilitatem virtutis attractivae que est in renibus: aut propter operationem: aut propter stricturam illius meatus. Et quando debilitatur virtus retentiva. alia attractiva in hoc membro est causa ut exeat

sanguis ex eo crudus aut non coctus. alia autem coctus. Et quando virtus expulsiva erit permixta ad malum in hoc membro tunc reuertitur sanguis ad intestina per meatus per quos cibum transit et fiet fluxus sanguinis: et hoc est aut propter acumen sanguinis: aut propter maliciam complexionis. Quando debilitatur aut priuatur operatio virtutis attractivae etiam ex hac provenit malus fluxus. Et causa universalis lesionis harum virtutum est propter egritudines appropriatas membris officialibus aut consimilibus. Sed officialis est causa per accidens: quia mediante egritudine complexionali que est appropriata consimilibus. Et iste dicitur species egritudinis ledunt membrum duobus modis: aut in eo quod est in ipso membro: aut in eo quod est in membro communicante cum eo. Et propterea si aliquis quereretur a nobis in hunc modum postquam una rerum per quas leduntur operationes membrorum est per communicationem vel colligantiam: et cor est illud quod dat calorem epati per quem facit suas operationes ledentur operationes epatis propter passionem cordis aut non. Respondemus quod postquam cor est dominans membrum super omnia ex toto impossibile est ut in eo generentur egritudines sensibiles tales que possint ledere epas aut alia membra sicut te homine vino: et si hoc accidit accidet per viam extraneitatis que fit in rebus naturalibus: et hoc fit valde raro. Sed maior pars egritudinum que fiunt in corde remanente homine vino per communicationem fit ad membra in-

Qd.

Rñso.

¶ iij

Libet

sensibilia: Quis non sit impossibile ut cordi adueniant egritudines occulte propter malam complexionem. Et quoniam sunt sensibiles lesiones operationum epatis tunc sunt fortissime: sicut tu vides quod propter paruum motum vel propter paruum remum aduenientem gubernatori magne navis fit magnus motus in parte priori navis: sic etiam habet se quilibet dispositio cordis ad omnia membra principalia. Propterea quoniam medicabimur epati: non debemus negligere cordis dispositionem: immo ante oculos preferendum vel proponendum. Et adhuc melius declarabimus in ingenio sanitatis.

Cap. xxiij. Quod est de accidentibus supernenientibus virtuti digestine venarum.

Accidentia que veniunt digestionem venarum sequuntur per maiorem partem egritudines epatis: sed habent egritudinem propriam eis hoc est fluxum sanguinis. Et in egritudinibus fit hoc propter fortitudinem virtutis expulsiue et maxime in crisi laudabili. Sed illud quod est accidens absolutum fit propter sanguinem mordicium et acutum: et propter ea dissolvit continuitatem orificiorum earum: aut propter subtilitatem sicut videmus in egritudine que dicitur claudor. Et si cut tu vides quod accidit in vtribus olei: aut accidit propter multitudinem sanguinis quam vene continere non possunt: et aliquando accidit propter debilitatem sube venarum que preparate sunt scissioni: aut quia sunt subtiles nimis aut nimis dure. Et res que sciunt venas cito sunt multitudo sanguinis et res extrinse-

ce sicut casus et percussio. Propter ea passiones horum membrorum et epatis multa accidunt accidentia in vix vixalibus. Et in libro signorum hoc declarabo.

Cap. xxiij. Quod est de accidentibus supernenientibus virtuti nutritive membrorum.

Sed accidentia que accidunt ultime digestionem que est in membris sunt tria sicut in alijs.

Aut quia priuatur operatio virtutis nutritive in ipsa sicut fit in ethicis. Aut quia diminuitur sicut accidit in macie appellata alchaul: aut permutatur sicut in lepra et morphea. Et causa horum accidentium est aut propter malam complexionem ipsorum membrorum: aut propter communicationem aliorum: sicut in lepra que fit propter duas res: aut propter debilitatem virtutis digestine que est in membro: aut propter malam materiam eidem ab alio transmissam. Et malitia materie est aut propter seipsam: aut propter debilitatem epatis et venarum. Et causa morphee est pro maiori parte propter debilitatem virtutis discretive epatis aut propter debilitatem attractivam in splene. Et aliquando accidit propter malam complexionem acquisitam in substantia membrorum: et aliquando propter cibos. Et tu debes scire quod quando enumeramus causas istorum accidentium: quod tunc non dicimus res contrarias ad invicem: aut quod ipsa etiam accidentia aliquando non possunt esse simul: sed pluries hec accidentia sunt per plures causas una et posset etiam esse ut omnes adessent.

Lepra fit per duas res.

Capitulum. xliij. Quod est de accidentibus impediens digestionem cerebri.

F Operatio virtutis digestive in cerebro: aut diminuetur aut corrumpitur. Et ab hoc provenit fluxus vel cursus superfluitatum non coctarum a cerebro per nares et palatum. Et hoc accidens appellatur massa. Et accidit a rebus frigidis extrinsecis. Et aliquando fit propter res calidas et volumus dicere quod fiat a calis. Et dicimus quod propterea quod hec superfluitas est non cocta: dicimus quod causa efficiens hanc egritudinem est debilitas virtutis digestive que est in cerebro propter malam complexionem dominantem ex frigidityte. Et hoc bene potest assignari in reumatibus ex causa frigida extrinseca. Sz renmata que fiunt a causis calis extrinsecis recipiunt perscrutationem: quare fiunt per vias debilitatis virtutis digestive: propterea dicimus quod debilitas virtutis digestive hoc facit per acciden-: hoc est propter multam quantitatē materie et ipsius fluxus: propterea quod calor facit fluere res congelatas dissolvendo eas. Insup attrahit cerebrum a toto corpore ad caput: et propter istam multam malam materiam que in cerebro colligitur provenit accidens per narratum: quod refrigerabit et virtus digestiva impeditur et fatigabitur circa cerebrum. al. contra cor. propter reparationem tante quantitatē superflue. Ista est causa quantitatē na propter quam debilitatur virtus digestiva cerebri propter causas extrinsecas. Cuius vero qualitativa est quod calor extraneus extrinsecus habet per sui naturam refrigerare calorem intrinsecum: sicut sol refrigerat ignem. Et etiam alie cause sunt que non indigent per longationem sermonis. Et hec verba habent locum in omnibus tribus digestionibus si vis eas ponere tamen tres sicut fecit. G. aut quatuor sicut Gal. cundum dictum hominis quem tu scis. Sed mihi melius videtur ut invenis non ponatur tertia digestio: propterea quod sanguis in eis non transit ad aliam formam sicut fit in stomacho: et alia membris: quod stomachus convertit cibum ad chylum: epas ad sanguinem: membra alia convertunt ad sperma album. Sed vene non faciunt transire ad aliam formam quantumvis nutriantur ex eo aliquo modo ex necessitate.

Capitulum. xxv. Quod est de accidentibus supervenientibus virtuti nutritive cordis.

O Inceps volumus enarrare de accidentibus supervenientibus membro principi virtutis digestive et hoc est cor. Et postea narrabimus accidentia que superveniunt membris spiritibus et vine: et postea erit completus sermo accidentium que superveniunt virtuti nutritive. Et dicimus quod accidentia que superveniunt cordi sunt sicut syncopis cardiacae et tremor: et vlt quod exiunt virtutes pulsatiles a sua natura. Et horum causa autem est intrinseca aut extrinseca. Extrinsece cause sunt accidentia anime que calefaciunt complexionem cordis sicut ira et furor. Et causa propter quam occultatur interior calor sicut ex ira et his similibus quia quando pronocant sue virtutes interius et calefit nimis tunc fortificatur suus motus pulsabilis: ut temperet suam complexionem attrahendo

G. iij

Libber

aerem et expellendo exterius.
Et cause intrinsece sunt mala complexio aut ut sit in eo aut in membris sibi colligatis et aliquando erit complexio cordis non materialis sicut in febre ethica et quandoque materialis quando recipit sanguis qui est in eo aliquam permutationem. Sed apostema non potest tolerare in sui substantia: eo quod prius infirmus defecit. Et medici dicunt quod potest generari in ipsius p[an]iculo: et si medicus accelerat curam ipsius potest curari et si non moritur. Et dicit Gal. quod cor sustinet egritudinem materiales. Vez quamdam humiditatem aquosam que generatur in ipsius p[an]iculo: a qua provenit egritudo que vocatur ronol: et sonat liquefactio totius corporis. Et aliquando nascuntur super p[an]iculo eminētie dure et vlt[er] dico quod non est ip[s]e ut super ipsum non adveniat omnia mala complexio: excepto ut non sit cum ap[er]te: aut non vltimē: quia quia vltimab[us] aut sup[er]fue fiet sincopis aut sile. Et sincopis est revocatio subita caloris naturalis ab omnibus partibus corporis ad cor: ita quod membra regi non possunt: et hoc accidit aut propter paucitatem caloris: aut propter ipsius nimiam dissolutionem: et propter alias causas. Et membra que ledunt propter ipsius cōcantiam sunt membra principalia. Et membrum quod maxime cum eo cōicat est os stōi: et propterea nominatur fegnādi: quia cor nolatur flegat: et propter hoc fegnādi d[icitur] parvū cor. Et accidit sincopis propter dolorem stomachi pluries: et accidentia virtutum pulsatiliū et cause illorum: et quod potest cōprehēdi ab eis melius est narrare in libro signorum

et ibi dicam.

¶ Cap. xxvj. Quid est de quibusdam accidentibus splenis.

¶ Alim diximus quod membra que serviunt hep[ati] sūt saccus felle: splē: et vesicula: et renes. Et iam dixim[us] accidētia

que veniunt propter privationem fellis operationis quam dixim[us] accidētia ep[ist]is: et locuti fuimus de splene: et adhuc dicem[us] de eodē. Quia corruptio operatio virtutis attractivae splenis: tunc diffunditur cola nigra cum sanguine et alia quam expellit ipsam naturam ad cutim: et fit morphea nigra: et vlt[er] propter hoc accidēs sūt omnes egritudines melice. Et quia dominatur sup[er]fue ipsius virtus expulsiua: tunc infirmat stōacus: ita quod alia quam ob hoc accidit fluxus melic[us]. Et spleni adveniūt omnes species egritudinis complexionalis officialis et cōis sicut in ap[er]tibus. Et propterea quia cib[us] ex quo nutritur istud membrum est grossus: et ut pl[urim]e egritudines que in eo fiunt sunt grosse substantie.

¶ Cap. lxxvj. Quid est de accidentibus superuenientibus virtutibus renum.

¶ Enes habet quatuor virtutes sicut alia membra: et quando privatur virtus discretiva que est in renibus: aut digestiva: aut retentiva: tunc funditur sanguis in vena propterea quia aquositas sanguinea que mittit eis ab ep[ist]e ut nutriendi: tunc ab eis immutari non potest. Et quia privatur eorum virtus attractiva tunc fit ydrops yposarca: sicut dictum est. Et quia angmētabit multum

Gal.

tunc fiet fluxus vrine cum forti
sili: et hec egritudo dicitur dyabeti-
ca. Et quando dñante virtute attra-
ctiua debilitatur retentiua et dige-
stina eorum oino: et propterea in
hac egritudine exit vrina non
cocta. Et causa huius accidentis est
iterum propter malam complexionem
aut egritudinem officialem aut com-
munem: et conueniens est appropria-
re hanc egritudinem male com-
plexioni calide propterea quod traca-
ctio fit propter calorem. Et non est
imple attractiua augmētari pro-
pter debilitatem retentiue: quod est quod
quando debilitatur retentiua non nu-
trunt renes ab aquositate con-
uenienter propter paucam moram
quam habet aquositas: et tunc conatur
virtus attractiua ad trahendum
plusquam conueniens sit: et ob hoc ac-
cidit quod vrina parum manet in vesti-
ca quamvis non sit plena. Virtus ex-
pulsiva impedit in his membris
propter opilationem quam fit in his ex cor-
poribus lapideis generatis in
humiditatibus grossis cum calore
desiccatiuo et recipit duritiem
sicut lateres terra. Et maior pars
istorum fit in substantia renum: et
non in concavitate: et hec egritu-
do nominatur hascac.

¶ Capitulum. xxviiij. Quod est de ac-
cidentibus impredientibus operationi
vesice.

Virtus expulsiva im-
peditur in vesica
propter opilatio-
nem que fit in ea: si-
cut ex apostemate
aut humiditate
grossa: aut a sanguine coagula-
to: aut a lapide et tunc constrin-
gitur vrina: et aliquando restrin-
gitur vrina propter impedimentum
virtutis expulsive: et aliquando fluit
vrina propter dissolutionem virtutis

expulsive: et hoc accidit propter
ulcerationem ipsius vesice que fit
propter qualitatem mordicativam
que est in ipsa vrina: et aliquando acci-
dit quod vrina exit sine voluntate et
sine dolore: et hoc accidit quando pa-
ralitatur musculus qui est in colo-
lo vesice. Et de hoc loquimur quando
narrabimus accidentia que acci-
dunt virtuti voluntarie mobili.
Et maior pars accidentium que
advenit istis duobus membris
devenit ultimo ad ulcerationem:
et in principio sui advenit no-
minat scabies que fit propter malam
complexionem materialem pro-
pter malos humores qui spargun-
tur ad ipsam. Et debet hoc acci-
dere ei eo quod est via et rece-
ptaculum superfluitatum corporis
et ypostasis ipsius.

¶ Cap. xxix. Quod est de acciden-
tibus superuenientibus membris
generatiōis sicut testiculis vir-
ge: et vulue.

Quando virtus di-
gestiva priuatur
in testiculis aut
diminuitur: tunc non
faciunt sperma aptum
ad generationem
et hoc accidit ab una specierum
male complexionis. Quia quan-
do dominatur multum in calore et
siccitate tunc comburitur sperma.
Et si dominatur in frigiditate et sic-
citate aut humiditate per se: aut
in frigiditate per se: non decoquitur sper-
ma: sed remanet subtile aqueum.
Et quodam ex istis complexionibus sunt
tales a principio generationis: et non
recipiunt correptionem: et quodam sunt
per accidens et corriguntur. Et quodam
priuantur operationes istorum membro-
rum propter apostemata aut incisionem su-
perfluitatum suorum: aut propter ma-
litiā quam in eis superuenit in mensura:

ernio- aut in passiōe sicut est in ernio-
sis. Et hoc accidit ppter largi-
tate neruorum ad quos suspēsi
sunt testiculi propter humidita-
tem superfluā et relaxantur illi
nerui: et descendūt intestina ad
bursas testium. Et potest esse vt
descendat ad bursam vētositas
aut aquositas. Et aliquādo ac-
cidit hec egritudo propter ru-
pturam que aduenit huic fora-
mini: et hec est deterior: et multe
alie maneries inueniuntur in
libris practicozum. Sed virtus
expulsiva priuat in virga pro-
pter oppilationē suoz meatuū
aut ppter debilitatē aut lassita-
tē aut qz accidit i ei⁹ forma ma-
la figura quādo induraf: et hoc
accidit quando lesa est chorda
que sustentat erectionem ipsi⁹
aut ppter multā siccitatem aut
quia ingrossata est ex apate si-
mili lapidi. ¶ Quoniam vulua
fuit creata propter generationē
et quia est via supfluitatiz se de
digestionis: ideo accidētia que
huic mēbro adueniūt istis ope-
rationib⁹ adaptātur. Et in vul-
ua sunt quatuor virtutes. scilicet at-
tractiva: retentiva: digestiva: et
expulsiva: sed loco digestive dz
poni cōseruativa: et hoc est con-
ueniēs: quia propria virtus est
conseruatio embriōis. Sz opa-
tio virtutis discretine nō est ma-
nifesta i ipsa: qz nō est credēduz
vt nutriat ex eo qz colligit i ipsa.
Et quibz hic cadat magnuz du-
biū: hic nō soluet: sz hoc relinq-
tur libro de alialib⁹. Sed attra-
ctiva et retētiua et expulsiva sūt
manifeste in ipsa. Et propterea
volum⁹ narrare accidentia que
supueniūt vnicuiqz eaz. Et di-
cimus qz qn debilitat vel priua-
tur virt⁹ cōseruatiua quā dixim⁹

virtu-
res.
iii. in
vulua

esse propria sibi virtutē: tūc mi-
nuetur aut priuabit conceptio
et hoc accidet aut propter ma-
lam completionēz materialem
aut nō materialem. Et q est nō
materialis qdā est q est a princi-
pio gñationis: et illa nominat^r
sterilitas: et qdā est q est p acci-
dēs. Et qdā dixerūt q hoc fit p-
pter dispositionē corporū cele-
stiu. Sed hoc ego nō video nec
affirmo. Sz via qua ledunt iste
male complexionēz sperma in
vulua est eadē cū illa qua mala
plexio testiculoz ledit sperma
in eis: qd est qz qn ista membra
erūt calia et siccā: tūc cōburef in
eis spma: et qn erūt frigida tūc
infrigidabit et fiet aquosum cur
sibile. Et quando impedit vir-
tus retentiva matricis aut de-
bilitat: tūc erit cā abortiendi.
Et cā impedimenti illius virtu-
tis est humiditas lubricatiua
pro maiori parte. Et quādo de-
bilitat virtus expulsiva illi⁹ ha-
bebit difficilē partū: quēadmo-
dum superfluitas expulsive est
cā abortionis. Et qn virtus at-
tractiva diminiuit aut priuatur
in ipsa est cā diminutionis aut
priuationis conceptus. Et ali-
quando leduntur omnes iste
operatiōes in vulua ppter apā
qd fit in ea: aut propter egritu-
dinem que suffocatio matricis
appellatur. Et ista egritudo nō
ledit solum operationes matri-
cis: sed etiam operationes mē-
brozū totius corporis: eo quod
hec egritudo fit in hoc membro
ex humore simili veneno: et facit
fumum qui resistit propter ma-
lam suā formā calori naturali:
sicut faciūt venena: et fit ab hoc
pnatio oīm opationū vite: et fe-
re cor pulsatiōe pnat. propterea

quia hoc accidens accidit ut plurimum mulieribus que remote sunt a coitu: operatur ad hoc praetrefactio que hoc accidens mouet collecta in eis: et fit propter corruptionem spermatis: propterea quia illarum sperma preparatum est illi corruptioni. Et ego dico quod non est impossibile ut generetur in malis vel alijs corporibus: et eorum suba vnus est humor similis veneno: et maxime in hoc membro: eo quod locus est receptaculus superfinitatum corporis que preparate sunt recipere corruptionem: et aliquando incarcerantur ita quod non recipiunt correptionem: et sanationem: et si ceciderit ad manus perfecti medici recipiet sanationem. Et huic membro accidunt egritudines positionis: ita quod priuantur ab eo omnes sue operationes: quia paraliticatur aut egreditur de loco suo et suspenditur: et aliquando est causa istius egritudinis saltus: aut percussio et aliquando est humiditas lubricatiua. Et ex rebus que resistunt mris nature ut non concipiat est egritudo nominata mola: et ista egritudo fit propter defectum virtutis informatiue in spermate: et hoc accidit aut propter corruptionem membrum: aut propter corruptionem materie. Et tunc generatur in vulua quoddam frustum simile frusto carnis: et venter mulieris similatur ventri pregnantis donec abortit: et aliquando accidit ut natura ipsam digerat et conuertat ipsam in humiditatem aut ventositatem. Sed accidentia que adueniunt sanguini menstruo sunt eadem accidentia que accidunt di-

gestionem venarum: et propterea superfinitas fluxus sanguinis fit propter vnam duarum rerum: aut propter debilitatem virtutis retentive in venis: aut propter augmentum expulsiue: aut propter ambo simul. Sed defectus virtutis retentive provenit ab vna ex speciebus malis complexionis: et augmentum virtutis expulsiue fit aut propter modificationem humorum aut propter quantitatem eorum. Et causas constrictionis sanguinis sunt oppositae causis supradictis saluo quod ex rebus vna que debilitat: virtutem expulsiuam: aut ipsam priuat sunt opilonesque fiunt in venis propter grossiciem sanguinis: aut propter suam viscositatem. Et tempus naturalis purgationis menstrui breue est vnius diei. et longum est septem dierum. Et tempus breue interpolationis menstrualis est viginti dierum longum est triginta dierum.

¶ Cap. xxx. Quod est de expulsiua plurium membrorum.

¶ Taliquando adueniunt accidentia virtutis expulsiue vni membro solum et aliquando toti corpori: et que adueniunt toti corpori sunt sicut tremor. rigor: et alices et silia. Et accidentia que adueniunt vni membro soli sunt sicut tussis pulmonum: et sternutatio cerebri: et ossitatio nes oris: et ructus et singultus stomachi. ¶ Et nos narrabimus causam vniuscuiusque istorum: et nos non appropriamus hec accidentia aie nutritive nisi propter

Libet

ea quod non sunt volūtaria. Quia voluntas habeat in aliquibus earum aliquam inuentione. Et dicimus quod tremor et rigor sunt motus virtutis expulsiue in musculo propter expulsiuonē humoris ledentis caliditate sua vel frigiditate. Et quod ita sit nobis ostenditur: quia tales tremores adueniunt corpori propter res extrinsecas sicut si subito super corpus spargatur aqua calidissima: quia ex hac prouenit rigor. Et aliquando accidit horripilo aut tremor et hoc accidit propter aerem frigidum et aquam frigidam et cum iste cause erunt debiles, tunc fiet rigor: et in maiori parte tunc accidit in febribus: et quando erunt fortes tunc accidet tremor: tamen non potest fieri tremor nisi precedat rigor: et maxime qui fiunt propter humores calidos in febribus. Sed qui fit ex humoribus frigidis flatibus aliquando accidit sicut dicit tremor absque putredine: hoc accidit solum in speciebus vitrei flatibus. Et medici dicunt quod ille qui fit ab humore calido est fortior: quia humor est magis mordicativus quam qui fit a frigore est minus mordicativus. Et nos videmus quod fit contrarium huius in rebus extrinsecis quia aer frigidus dat hoc accidens vehementer: et aer calidus nihil. Sed horripilone bene facit propterea dicitur quod fortis tremoris causa est contraria caloris naturalis in partibus intrinsecis: et in frigidatio membrorum exteriorum quia tunc mouetur natura ad expellendum illud quod est suum contrarium siue calidum siue frigidum: sed frigidum est plus contrarium. Sed tremor qui fit in hora mortis est motus virtutis expulsiue

ne propter impotentiam sustentandi membra: et propterea extinguitur calor intrinsecus et ex toto resoluitur: et assimilatur ille motus motui qui non habet principium nec finem nec causam sed solum defectum: sicut videtur in motu flammæ candelæ: et in casu foliorum arborum propter consumptionem. Et propterea quando aduenit aliquid nature ab extrinseco quod sit mortiferum ipsa expellit tunc corporis superfluitates propter terrores sicut accidit illis qui decapitantur. Sed tussis est motus virtutis expulsiue in pulmone propter expulsionem rerum que ledunt instrumenta anhelitus cum aere qui egreditur secum et propter adiutorium pectoris. Et ob hoc patet quod virtus volūtaria habeat aliquam inuentione in hac re: quia natura ipsa violentiam inferat. Et efficiens causa tussis est una ex speciebus corruptionis male malis vel non malis. Symptomatica fit propter humorem qui stillat a cerebro sicut accidit a reumatibus aut a re que prouenit a pectore ad pulmonem aut a spondilibus sicut propter apostemata que sunt in ipso pectore: aut propter rem que generatur in ipso pulmone: sicut apostemata aut ulcerationes aut propter sanguinem qui egreditur ab eo et exit sanguis ab eo propter venam fixam in eo. Et hoc est periculosum: et aliquando exit sanguis a pulmone per viam resudationis: eo quod istud membrum est vaporosum: et aliquando currit sanguis ad pulmonem a parietibus pectoris. Et medici dixerunt quod cuidam homini accidit fortissima tussis: et cum tussisset

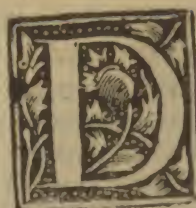
proiecit vnum lapidem: et incō-
tinenti fuit inde liberatus. Et
adhuc dicunt quod est vna spe-
cies tussis que fit ppter mucil-
lagines que nascuntur in pul-
mone. Et aliquando res extrin-
sece mouet tussim sicut puluis
et fumus: et lana spinarum que
dicitur lana canina halicalcalbus.
Et etiam complexionēs nō ma-
teriales mouent hoc accidens.
Saluo quod virtus expulsiva
non est nata laborare pro illis
sicut pro materialibus: sed mo-
ueretur hoc motu per accidens.
Et propterea quia illud quod
queritur a pulmone est vt mo-
ueatur ad expellendum illud
quod ipsi nocet: concessa fuit ei
a natura bona virtus sentien-
di. Et quando sentit rem leden-
tem tangendo ipsum: tunc mo-
ueretur virtus expulsiva que est
in illo. Et sicut mouetur pulmo
ad hoc propter complexionem
materiam: sic etiam mouetur
propter complexionem nō ma-
teriam: quia non habet a sui
natura facere nisi hoc: quia res
que fiunt a natura fiunt duobus
modis: aut necessitate: aut in-
uainento. Sed accidit tamē ra-
ro vt hoc accidens fiat a rebus
extrinsecis que non sequuntur
viam nature sicut dictum est:
quod vnus homo habebat for-
tissimam tussim: et vnus medi-
cus ex experimentalibus prece-
pit ei vt clauderet os: et inconti-
nenti fuit liberatus: et in alio
precepit vt stringeretur collum:
et fecit: et liberatus fuit. Et quā-
doq; accidit tussis propter com-
plexionem que fit pulmōi ab
alijs membris: sicut fit in apo-

stematē epatis aut propter ni-
miam vel superfluum satietate-
tem. Et sternutatio est motus
virtutis expulsivæ in cerebro p-
pter mundificationem superflui-
tatum que fiunt in eo: pro-
pter hoc aliquando mundifica-
tur superfluitates corporis et pe-
ctoris et pulmonis: et aliquan-
do ex sternutatione expelluntur
aliquæ ex superfluitatibus que
sunt in ore stomachi: et propter
ea fortis sternutatio aliquando
mouet vomitum: et hunc mo-
tum aliquando facit virtus ex-
pulsiva quando humor sui qua-
litate mordet meatum narium:
propter hoc res apposite naria-
bus acute pronocant sternuta-
tionem. Et si tu quererēs. si
hec superfluitas prouenit a cel-
lulis cerebri ad nares et mo-
uet sternutationem. Responde-
mus quia hoc raro contingere
potest. Et ructus propter expul-
sionem fit ventositatis que est
in stomacho a virtute expulsivæ.
Et alices fiunt propter
motum virtutis expulsivæ in
membris propter expulsionem
superfluitatis furiose que est in
membris. Similiter ositatio est
extensio musculorum mandibu-
larum propter expulsionem su-
perfluitatum fumosarum.
Ista sunt accidentia que su-
perueniunt operationibus vir-
tutis nutritivæ et illis quæ approp-
riantur ei.

Rñslo

Capitulum trigesimū-
primum. Quod est de ac-
cidentibus superuenien-
tibus virtuti sensibili.

Libet

Deinde volumus narrare accidentia que superueniunt virtuti sensibili. Et a simpliciori incipiemus ut a virtute sensibili. Et dicimus quod quavis virtus sensibilis princeps communis sensibilitatis sit in corde ut dictum est: non tamen completur eius operatio manifeste nisi in cerebro nucha et nervo. Et propterea hec membra que dicta sunt: sunt frigide complexionis et humide sube: et sunt passibilia: nec est eorum dominatio sicut dominatio cordis sit ut maior pars accidentium que superueniunt operationibus sensibilibus sunt a parte cerebri nuche et nervi. Sed cordi non potest accidere egritudo propter quam proveniat privatio harum virtutum eo quod mors antecedit: quamvis non sit impossibile ut accidat ipsis a corde aliqua debilitas et diminutio: et ascendit hoc quod si incidatur una ex magnis arteriis alicui ex membris diminuitur sensibilitas illius membri. Et adhuc videmus quod privatur sensus et mors quando sinco-pizat et etiam fit magnus tremor quando homo multum timet. Et nos non facimus demonstrationem istius sicut facit. G. de incisione nervi quamvis declaratum sit quod cor habet inventionem in operationibus harum virtutum. Et adducimus probationem a loco essendi et non essendi pro melioratione probationis: et quia ita est dixerunt medici quod cause adveniens accidentium super has virtutes dicunt quod sunt a cerebro: nucha et

nervo. Et tamen cum tu curas ista membra caue ne obliuiscaris curam cordis: sicut dictum est in libro sanitatis. Deinde volumus narrare accidentia que accidunt sensui tactus: et postea dabimus eorum causas. Et dicimus quod hec virtus est de genere virtutum passivarum quia illa patitur a quatuor qualitatibus que dominantur in ea. Primum accidentia tot sunt quot sunt accidentia aliarum virtutum: hoc est quia corrumpitur penitus sicut in membro paralitico: aut diminuitur sicut in stupore: aut permutatur in malam qualitatem sicut est in sensu doloris.

Sed privatio sensus in toto corpore est mors de necessitate: sed privatio in uno membro et diminutio in toto corpore possibilis est. Et cause que faciunt hec accidentia sunt de necessitate mala complexio materialis et non materialis: et mala complexio que ipsa facit est in cerebro: nucha: aut nervo. Et est perscrutandum si hec accidentia fiunt ab octo speciebus male complexionis: aut a parte earum. Et dicimus quod quedam istorum membrorum sunt frigida et sicca: sicut nervi: et quedam frigida et humida: sicut cerebrum et nucha: et quia ita est ista membra patiuntur a frigidityte: aut a frigidityte et humiditate ut plus: et propterea sicut cause istorum accidentium istedue res. Sed quod mala complexio calida hoc faciat non est impossibile: et iam declaratum est quod operatio alicuius membri non completur nisi per calorem mensuratum et temperatum et non est deinde ex qua qualitate exeat temperantia: et si accidit est de ra-

ro contingentibus. Nec etiā est impossibile ut hoc accidat propter siccitatē: quia nos videmus de crepitis qui valde parū sentiūt sed si prouenit a siccitate remotū est ut fiat subito. Et postquā qualitas frigida inquantū est frigida est. cā horū accidentiū pro maiori parte existente coniuncta cum humiditate aut nō coniuncta: quāuis humiditas sit preparata ad hoc agendū eo quod facit relaxationem: propterea quando est composita cum caliditate remotū est ut fiat hoc accidens: sed non dicimus quod impossibile: sed difficile est inuenire complexionem materialē solum humidā nisi sit coniuncta cum caliditate aut frigiditate quia quod facit hoc non est nisi humor extra naturā. Et humor nō est nisi aut frigidus et humi. aut frigidus et sic. aut calidus et humidus vel calidus et sic. Et postquam dictū est quod species complexionis pro maiori parte est causa huiusmodi accidentis dicendum est quomodo accidunt super has operationes. Et dicimus quod hec mala complexio quando fit in cerebro sequitur ex ea diminutio sensibilitatis in toto corpore. Sed quando fit in cerebro fit in ipso primo et substantialiter: aut fit propter communicationem quam habet cum ore stomachi: et quando fit in vno latere cerebri: fit in latere corporis hoc accidens. Et sicut quā generatur aliquis malus humor dominans in aliquo nervo: tunc prius aut diminuitur sensus illius membri cuius proprius est ille nervus. Et humor qui potest generare nervū illud facit hoc duobus modis: vno fit ab humo-

re a quo nutritur nervus ipse et tandem paulatim nuprietur donec acquirat malignam complexionem. Alio modo ut nō sit humor in nervo: sed infusus in humore ipsum effundante. Et aliter quando accidit hoc accidens nervo perforato propter opilationem: et opilatio fit aut propter apostema: aut propter humor grossum aut propter compressionem. Et quāuis hec egritudo sit morbus officialis: tamen etiam est consimilis: quia post apostema et grossitatem humorum: et compressionem sequitur mala complexio. Et quando iste cause fortificantur erant cause priuationis sensus in vno membro aut in pluribus aut in toto corpore: et cum cause iste sunt debiles sunt cause diminutionis sensus. ¶ Sed quando permutantur ad malum hoc est ut sit mala sensibilitas que nominatur dolor prouenit a mala complexione calida aut frigida materiali: aut non materiali. Et dolor fit quando non dominatur hec mala complexio super totum membrum: et illa complexio nominatur a medicis mala complexio diuersa. Sed quando dominatur super membrum totum mala complexio: tunc non sentit ipsam aut sentit stupide. Et causa huius quare membrum nō sentit ipsam aut sentit stupide non est nisi propter complexionem suam naturalem. Et quando fiet in parte ipsius mala complexio extra naturam sentit ipsam per remedium bone complexionis. Et quando bona complexio erit permutata tota: tunc non sentiet dolorem: quia non erit, cum eo causa sen-

Liber

tiens: et erit mēbrum sicut mortuum. ¶ Et quilibet qualitātū passiuarū pōt dare accidēs hoc mēbro: propterea quia iste qualitates pro maiori parte habēt plus pati quam agere: sicut caliditas et frigiditas plus habēt agere q̄ pati. ¶ Et solutio continuitatis nō est causa doloris sicut dicit. G. sed solutio continuitatis est causa completiōis que facit dolorē: qđ est: quia solutio continuitatis est cū malo motu: et conueniens est vt talē motum sequatur mala completiō. Nec sunt etiam cause doloris due res simul videlicet solutio continuitatis et caliditas et frigiditas sicut dicit errās alicēna: quod est: quia declaratur est iam in libro de anima. quod iste sensus sentit primo inter sensus omnes scilicet quatuor qualitates hoc est calidum frigidum siccum et humi. ergo dolores non fiunt nec sentiunt ab eo sensu nisi quando multū superabūt sua propria sensata: sicut accidit alijs sensibus. Similiter quia oculus non dolet nisi propter superfluitatez colorum quando exeunt viam temperatam vel mediam: et sic lingua cum saporibus: auditus cū sonis: et odoratus cum odoribus. Et si accideret huic sensui tact⁹ dolor: propter solutionem continuitatis tunc esset suū propriū sensatum substantialiter solutio continuitatis solū. Et sicut oculus dolet propter superfluitatem colorum: propterea quia suum sensatur est de genere colorum et non res que sit contraria colori. Sed solutio continuitatis est propter quas accidunt qualitates superflue. et anima

sensibilis non est nisi ad qualitates. Et. G. etiam hoc confiteatur quando dicit q̄ vola man⁹ non fuit facta in fine temperantie: nisi ad apprehendendū contraria. Et ad hoc apparet q̄ superfluitas contrariarum est causa doloris qui fit in sensu eo q̄ parum et multum de necessitate sunt sub eo de genere. Et delectatio que est contraria dolori non est nisi comprehensio sensati et temperati et similium sicut delectatur sensus tactus ex aqua calida: et visus ex coloribus viridibus: et gustus ex saporibus dulcibus: et audit⁹ ex amenis vocibus: et odoratus ex odoribus aromaticis: et quasdam delectationes precedit molestatio et ille sunt delectabiles nature: et quedam sunt absq̄ molestatione precedente. Dolor: nūq̄ quidam sunt in toto corpore: et quidam sunt in vno membro: sicut dolores qui fiunt in stomaco vel epa. c. vel capite: vel intestinis. Et nos loquimur de manifestioribus et dicimus earū causas. Et dicimus qđ dolores qui fiunt in capite qui nominantur in arabico soda: causa eorū sunt absq̄ dubio: aut ex mala complexione calida eorum aut frigida sunt aut materiales aut nō materiales et hec mala complexio potest fieri primo in substantia cerebri: et aliquando fit propter communicationem alterius membri sicut propter stomacum. Et horum quidam sunt qui perseverant longo tempore sicut dolori: et fiunt paroxysmaliter: et hoc fit propter malos humores qui generantur in cerebro succelline: et sic permutatur sua complexio ad malū ad generandū hunc

Sed quod reat cal

hunc humorē semper: et per eādem viam currunt omnes egritudines cronice: quia ille permutat complexionem in membris: et acquirunt dispositiones generandi malos hu. Unde earum curatio est difficilis aut impossibilis sicut est dolor emigrane. Et materia ex qua fiunt alique huiusmodi egritudinis species: aliquando est in sanguine arteriali: et conuenit hoc: quia curatur egritudo quando inciditur arteria. Et hec egritudo fit propter duas malas complexiones videlicet calidam et frigidam: sed non est materialis: quia illa que non est materialis longo tempore durat. Et membra consuetudine dolorosa intestina et stomachus: et hoc accidit propter digestionem que est in eis manifestata multum quia errant sepe. Et cause que faciunt dolorē in ipsis aut sunt cibi ventosi: aut humores grossi aut melencolici: et dolor qui provenit ab eis est multum fortis et chronicus: et aliqui fiunt dolores fortes propter humorem colericum. Sed humores a quibus procedunt dolores cronici in intestinis sunt aut humores grossi frigidi: sicut flegma vitreum: et eorum similes et humi. calidi. Sed dolores qui continent totum corpus sunt illi qui dicuntur labores: et sunt trium specierum secundum medicos: unus dicitur ulcerativus: alter extensivus: et alter apostematus. Et quidam istorum fiunt a rebus intrinsicis: et quidam ab extrinsecis: et ulcerativus fit penitus propter humores: et qui fit propter multum motum fit propterea quia dissolvuntur ex corpore humiditates propter ipsos

motum: et illud accidit propter causam humoris materialis: quod est in corpore male qualitatis. Sed alie due species laxitudinis sunt una: nisi quia differuntur secundum magis et minus: quia quando superfluit dolor extensivus fit apostematus. Et causa que similiter facit hos duos dolores est humor aut motus magne laxitudinis: et ille qui fit propter humores fit necessario propter multitudinem humorum: si sunt distemperati in qualitate aut non. Et multitudo humorum attribuitur duabus rebus aut ut sit multitudo per accidens: hoc est propter defectum virtutis: aut ut sit multitudo per se aut propter ambo. Et multitudo humorum quantitativa cum sanitate virtutis nominatur repletio secundum locum: et multitudo que est cum uno malorum accidentium nominatur repletio secundum virtutem: quod est quia virtutes impediuntur pro maiori parte propter quantitatem et qualitatem: sed cum illo impedimento necessario coniungitur malitia qualitatis: et illi prius appropriatur. Et aliquando fiunt isti dolores propter malam complexionem calidam aut frigidam sine materia. Et generaliter accidunt dolores in corpore causa apostematum accidentium causa grossorum humorum. Et propterea quia sensus qui dicitur desiderium est proprius oris stomachi: videnda sunt accidentia que eidem superveniunt.

¶ Capitulum trigesimum secundum. Quod est de accidentibus superveniens virtuti appetitive.

Colliget Averroes. 19

Liber

Et dicimus q̄ ac-
cidentia superue-
nūt hūic opera-
tioni s̄m q̄ acci-
dūt alijs : aut q̄
permutat̄: aut di-
minuitur aut corrumpitur . Et
accidētia diminutionis sunt s̄-
ent accidentia corruptionis : et
illud quod corrumpit appetitū
aut diminit est de necessitate
vna ex speciebus male comple-
xionis non materialis aut ma-
terialis: que fit in primo mēbro
patiente aut per communitatē:
quā habet cū aliquo membro.
Et complexio que fit in mēbro
qualis dicitur operatio ista est
calor extra naturam . Sed qui-
dam opinantur q̄ frigiditas est
causa magis propinqua dandi
appetitum quā auferendi: pro-
pterea quia hec opatio que est
in hoc membro inuatur et com-
pletur per frigiditatem et aceto-
sitas que ei trāsmittit̄ a sple-
ne. Sed quando hec frigiditas
ultimatur est causa ipuatiōis
istius operationis. Nec est dicē-
dum quod acetositas inquan-
tum est frigida adinuenietur
hūic operationi: sed inquantū
est acetositas est causa stimulās
ad bonū. Et similiter quando
dominabuntur humiditas et sic-
citas impediēt hanc operatio-
nem: quod est: quia nullū mem-
brum agit et patitur naturali-
ter nisi propter complexionē tē-
peratiuam in quatuor qualita-
tibus. Sed lesio que fit propter
colligantiā cū alio mēbro est si-
cut mala complexio que proue-
nit a cerebro propter neruū col-
ligantē utrūq̄. Et aliquādo ac-
cidit hoc propter repletionē cor-
poris ex multis superfluitatib⁹

et propter hoc nō indigēt mē-
bra cibo: quod est: quia appeti-
tus non fit nisi quando dissol-
uuntur ex nostris corporib⁹ res
que debent restaurari per simi-
le: et non est contra Gale . vt sit
vna causa sensus istius mem-
bri quod membra quando ca-
rent nutrimento: trahūt ab epa-
te: et epar ab ore stomachi: et tunc
fit desiderium in os stomachi: et
nititur restaurare illū quod dis-
solutum est ab eo et alijs mem-
bris . Et motus attractionis in
stomaco per modū appetitus et
sensus est contrarius motui at-
tractionis qui fit per modū nu-
trimenti solum: quod est quia il-
le qui fit per modum nutrimen-
ti est attractio oris stomachi ab
epate. Sed attractio a qua pro-
uenit motus desiderij in stoma-
co est attractio epatis ab ore sto-
maci. Et nos nō sum⁹ locuti de
hoc: nisi quia vnicuiq̄ mēbro
necesse est vt restauretur per si-
mile: quod ab eo dissoluitur: et
tamen nullum ex alijs mēbris
sentit euacuationem rei que dis-
solvitur ab eo: et si ita est nullū
membrum sentit euacuationem
hanc nisi per hoc membrum. Et
est eorum seruans in hoc. Aut
potest dici quod dissolutio que
fit in ipso quāsi colligata disso-
lutioni aliorum membrorum
in eo quod est membrum eo-
rum: et ipsa habent trahere ab
eo . Sed propterea quia fortifi-
catur desiderium huius mem-
bri quando dissoluitur a mem-
bris humores: et debilitatur
quando non dissoluitur: ap-
paret quod hoc sit: propter
ea quia inter ipsum et alia
membra fit similitudo et so-
cietas substantialiter: et non

per accidens. Et est hoc mem-
brum quasi sit species omnium
membrorum: quia ipsa debent
sentire hanc resolutionem. Si-
cut nos videmus quod membra sen-
tiunt per nervos etiam in locis
que non sunt nervosa: et sicut di-
scernit lingua cibos convenien-
tes ab inconuenientibus toti cor-
pori. Et propterea quia sensus
istius membri et desiderium istius
est substantie calide et sicce: sicut
est cibus: vel frigide et humida. sicut
est aqua: fuit necessarium ut ve-
nirent accidentia istis duabus
speciebus: et iam diximus causas
corruptionis et diminutionis ap-
petitus calidi et sicci. Sed causa
corruptionis appetitus frigidi et
humidi fit propter hanc complexionem
in eo exuberantem: propter
ea dicunt medici quod corruptio ap-
petitus cibi fit per calidum et sic-
cum superfluum in membro. Et
corruptio appetitus potus est per
frigidum et humidum exuberans
in ipso: et vniuersaliter hoc non
fit nisi propter malam comple-
xionem frigidam et humidam aut frigi-
dam solam: quia difficile est ima-
ginari quod hoc fiat propter ma-
lam complexionem calidam et sic-
cam. Sed quod opinatur quod ab hoc
etiam venire possit in fine febrium
ardentium quando appropin-
quantur morti. Sed corruptio
istius operationis aut eius erit-
us a cursu naturali fit propter
qualitatem aut quantitatem. Et
quod fit propter quantitatem si-
cut appetitus augmentatus co-
medendi multum: est propter vnam
duarum rerum. Aut propterea
quia corpus est nimis dissolu-
tum sicut in conualescentibus
qui habent fortiores appetitus
digestione. Aut propter frigidita-

tem multam oris stomachi: quod
est: quia iste operationes vni quod
dictum est a medicis iunantur
et complentur frigiditate tempe-
rata: quando fortificatur tunc non
sit vltima: quia tunc quidam ap-
petitus falsus fit. Et aliquando
accidit ut hec mala complexio sit
non materialis: et aliquando est
materialis sicut propter humorem ace-
tosum aut melencoliam. Et quod
fit propter malam complexionem
materiam dicitur caninus ap-
petitus. Sed causa superfluitatis
appetitus frigida et humida
est de necessitate propter ma-
lam complexionem calidam et sic-
cam vel non materiam:
Et materialis que facit hoc acci-
dens in hoc membro est colera
aut slegma falsum. Et hec ma-
la complexio que fit in hoc mem-
bro aliquando est primo pro-
pria in eo: et aliquando propter
communitatem alterius mem-
bri: sicut est epas et pulmo et alia
sicut diximus superius quod
sensus membrorum propter dis-
solutionem calidi et sicci ab eis
causa est attractionis eorum:
eodem modo accidit in appeti-
tu frigidi et humidum. Et de-
bes scire quod aliquando ene-
munt mala accidentia virtuti
expulsivae aut attractivae propter
privationem sensus membri:
quod est: quia virtus non expel-
lit pro maiori parte nisi quan-
do sentit rem ipsam ledentem si-
cut accidit intestinis: quia quan-
do diminuitur aut privatur eo-
rum sensibilitas accidit eis vna
species colerice alias colice: et si-
militer quando diminuitur aut
privatur sensibilitas oris stomachi
et privatur virtus attractiva que
est in stomacho.

Cā su-
plui-
tas ap-
petit.

Libe

Cap. xxiij. Quod est de accidentibus supernuenientibus virtuti motiue voluntarie.

Et postquam sumus locuti de accidentibus que adueniunt sensui tactus. Deinceps narrandus est de his que accidunt motui voluntario: propterea quia ut plus quam unus corrumpitur et alter corrumpitur excepto quam accidens est vniuersale toti corpori. Sed quam est particulare in vno membro possibile est ut stupescant aut priuentur ambo simul: et possibile est ut priuetur vnus et alter remaneat. Et hec est sententia Gal. et hoc conuenit cum eo quod dictum est in causa sensus et motus: quod est quia calor cuius quo fit sensus non est idem cuius eo cum quo fit motus: et diuersitas que est in eis non est nisi mensura temperantie in vnoquoque ipsorum calorum propria his duabus operationibus. Et propterea fuit necessarium ut sit complexio nervorum motus alia a complexione nervorum sensus: propterea quia ipsi nervi habent temperatum calorem: cum quo fiunt iste operationes: et propterea priuatur sensus quando inciditur nervus sensus: et remanet motus: et quam inciditur nervus motus aut percutitur priuatur motus et remanet sensus: et quam inciduntur ambo aut percutiuntur priuantur ambe operationes. Et quam aduenit hoc accidens toti corpori fit apoplexia et quando accidit vni membro fit tunc paralisis. Et tu scis per te ipsum omnia accidentia ex accidentibus accidentium supra membra motus per ea que precesserunt: et sic accidit quando priuatur virtus nervi vocis: quia

tunc priuatur vox. Et quando priuatur virtus dyaphragmatis suffocatur homo vniuersaliter in omnibus alijs motibus voluntarijs: sicut accidit in motu musculi vesice aut in musculo ani. quia tunc egrediuntur superfinitates humide et sicce sine voluntate. Et propterea quia tu scis ab alio loco loca nervi et colligantiam quam habent cum quolibet membro tu poteris cognoscere quam fuerit lesa operatio alienius membri per quem nervum fuerit lesa. Et accidentia que veniunt instrumentis motus sunt tribus modis similiter: aut ut priuentur eorum operationes sicut in apoplexia aut paralisi: aut ut diminuantur sicut in stupore et dormitione: aut ut operationes permittentur ad malas sicut in tremore aut spasmo. Et nos volumus dare causas vniuscuiusque. Et dicimus quod cause diminutionis motus aut corruptionis ipsius sunt ille eadem cause cum causis corruptionis sensus. Et debes hoc similiter scire quod dictum est superius de communicatione cordis: et similiter quod dictum est in speciebus male complexionis que facit hoc accidens sic debet hic intelligi. Et scias quod tremor est motus compositus qui fit in membro: eo quod virtus animalis motiua pugnat cum virtute declinativa que est in membro trahente membrum ad se: propterea firmiter his motus contrarius: aliquando superius quando fortificatur virtus motiua: et aliquando inferius quando fortificatur virtus declinativa. Et causa istius accidentis est vna ex speciebus male complexionis: et ut plus accidit pro

pter malam complexionem frigidam et humidam : quia nervus nō debet ledi nisi per istas vt plurimum . Et spasmus qui dicitur in arabico *tasues* est contractio nervi in se et decurtatio sue longitudinis : propterea qđ contrahitur et colligitur . Et illud accidens advenit membro propter duas res sicut accidit in rebus extrinsecis et in chordis et in similibus : et iste due res sunt aut mala complexio calida dominans supra membrum propter quam colligitur et contrahitur sicut chorda in magno estu : aut mala complexio humida materialis que implet nervum et distendit ipsum : et propterea crescit latitudo : et diminuitur longitudo secundum proportionem extensionis latitudinis necessario . Et ista repletio et distensio que sunt in membro sunt propterea quod illa humiditas convertitur in substantiam aeream et ob hoc nervus laboriose eam continet : sicut nos videmus in vtre vini bullientis : et accidit propterea quia partes aeree indigent maiori capacitate partibus aqueis aut terrestribus : et ob hoc quando res humide convertuntur ad siccitatem : tunc nervi colliguntur et contrahuntur sicut accidit corrigis que calefiunt ad ignem : et quando convertuntur ad aereitatem : augmentatur eorum quantitas . Et scias quod hec est indigentia necessaria propter superflua humiditatem que accidit in nervo ad hoc vt extendatur et crescat secundum omnes dimensiones : non vt contrahatur aut colligatur . Et vtinam ego scirem quare extenduntur in lati-

tudinem et non in longitudinem . Salvo quia potest dici qđ extensiones que sunt in latitudine vincunt quando fit collectio extensionum que sunt in longitudine : et propterea contrahitur nervus de necessitate . Et Gale. non sentit in hoc nisi contractionem que est decrementum descendens versus terram : et pluries appellat ipsum distensionem et maxime contractionem que continet corpus ante et retro . Et plures medici intendunt quod extensio sit opposita contractioni . Sed hoc non accideret nisi propter humiditatem solum et fieret longitudo : sed illis cadet idem dubium quod accidit in distensione que fit in latitudine siue in longitudine que est secundum Galenum causa contractionis humide . Et scias quod verba medicorum in hoc accedente vniuersaliter sunt propinquiora vt sint verba musicorum quam vt sint demonstrationis . Et si deo placuerit ego faciam vnum ex hoc solum tractatum qui sequetur viam demonstrationis : et poterunt intelligi ab illo res nobiliores quam hec . Sed quando fit hec contractio nascitur bellum inter duos motus : vt inter motum virtutis motine : et motum contractionis : et aliquando fit in nervo vna species contractionis que non accidit propter dominationem caliditatis nec siccitatis nec propter humorem aereum qui distendat : immo est propter fortitudinem virtutis expulsiue que est in nervo ad resistendum rei ledenti : et tunc colligitur in seipso et contrahitur vt fortificetur super rem quam expet-

Gale.

Gale.

¶ in

Liber

tere intendit: sicut faciunt animalia que volunt se mouere ad cursum vel ad saltum: in primis colligunt et contrahunt omnia membra et postea complent eorum voluntatem. Et hec species contractionis est velocis curatio nis nec debet attribui egritudi ni et dicitur expanditio.

¶ Capitulum. xxxiiij. Quod est de sapore et odore in generali.

Uenit de claratimus accidētia q̄ fiunt super sensum tactus. Deinceps volumus loqui de accidentibus superuenientibus sensui gustus. Et primo dicemus de sapore et postea de odore. Et dicimus propterea quod elementum nō habet odorem nec saporem eo q̄ ista duo non sunt nisi in composto et corpus vegetabile et animale declinat ad calorem et humiditatem: necessarium fuit q̄d sapor naturaliter declinaret ad has duas qualitates: quia sapor fit per admixtionem substantie sicce cum humida: quando coquuntur per calorem decoctione determinata. Et propterea diuersantur species saporum secundum diuersitatem quantitatis huius decoctionis propterea temperata est calida et humida et facit saporem dulcem: et diu temperata est calida et sicca et facit saporem amarum: et ista duo sunt elementa saporum secundum nos: sicut album et nigrum sunt elementa colorum. Sz

media que sunt inter ea secundum remissionem vel clementiam decoctionis: quia propinquius dulci est vinctuosus: et propinquius amaro est falsus: et inter istos sunt acutus siccus et acetosus. Sed quia odores sunt ex radice vaporum fumosorum: et ab hac parte est aer suum subiectum si fuerint dominantes super ipsos caliditas et siccitas: propterea ea inuenies multas res quarum odor non manifestatur nisi quando calefiunt ab igne sicut lignum aloes et similia. Et alie res sunt que indigent frictione manus. Et tunc dant earum odores propter caliditatem frictionis manus. Et propterea videtur quod homo sit aptior ad discernendum individua odorabilium ceteris alijs animalibus quamuis quedam animalia habeant fortius sensum odoratus a remotis.

¶ Cap. xxxv. Quod est de sensu gustus et de accidentibus ei superuenientibus.

Deinceps volumus dicere de sensu gustus. Iste sensus non indiget medio extrinseco: quod admodum indigent tres alij: propterea quia est quidam tactus et sentit propter humiditatem que est in ore. Et propterea facite fuerunt due vene in lingua ut continue generent hanc humiditatem: et quando corrumpitur hec humiditas in ore sicut in infirmis non possunt tunc saporibus veraciter comprehendere. Deinceps volumus dicere accidentia que veniunt huic sensui. Et dicimus quod

accidunt illis tribus modis quibus
 bns accidunt alijs: hoc est quia
 aut corrumpitur iste sensus aut
 diminuitur aut conuertitur ad
 malum sensum. Corruptio fit pro
 pter vnaz ex speciebus male co
 plexionis in eodem instrumen
 to istius sensus: et istud est in
 lingua aut membro comuni
 cante cum eo: sicut in cerebro et
 nerno misso a cerebro eidez. Et
 diminutio fit propter easdem
 causas quando sunt debiles. Sed
 accidens quod facit ipsum sen
 tire malo sensu fit duobus mo
 dis: aut quia sentit aliquem sa
 porem non discernendo quis sa
 por sit: aut quia sentit saporem
 contrarium ei: sicut si sentiat dul
 ce illud quod est amarum: et sic
 de alijs. Sed si sentit aliquem sa
 porem nullo saporeto pntē: hoc
 fit propter malam complexio
 nem materiale: quod est quia nos vide
 mus quia sentit saporem illi huius
 moditatis: ita quod si sit colera sen
 tit amaritudinem: et si sit aceto
 sitas sentit acetositatem: et si est
 dulcis dulcorem. Et quando for
 tificatur hec mala complexio tunc
 sentit omnia secundum illum
 saporem: et iam declaratum est
 in naturali philosophia: quod omnia
 instrumenta sensuum sunt va
 cua a sensibilitate suarum ap
 prehensionum: quia si ita non
 esset ipsa non apprehenderent
 eas: quod est: quia si pars visibi
 lis oculi esset colorata non reci
 peret omnes colores: quia in rebus
 naturalibus recipiens non re
 cipit suum simile: sicut dicemus.
 et sicut est in isto sensu similiter
 est in alijs. Et propterea quan
 do aduenit ei hoc accidens sen
 tit omnes sapes sicut vnum.
 Et aliquando accidit quando

iste sapor non erit multum for
 tis ut sentiat sapes quasi te
 peratos propter hunc malum
 saporem quem habet: et hoc idem
 accidit etiam propter res extrin
 secas sicut accidit comedenti res
 amaras: et postea bibit aquam
 et tunc sentit eam quasi dulce.

¶ Capitulū. xxxvj. Quod est
 de sensu odoratus et de acciden
 tibus ei superuenientibus.

Xiste sensus re de sen
 cipit res odo su odo
 rabiles per me rat.
 dium aerem:
 et in multis
 animalibus
 reperitur for
 tior: quam in ho
 mine sicut in aquilis: apibus et
 similibus: et propinqua sunt in
 diuidua odorabilia idiuindua
 saporibus. Saluo quod nos non
 comprehendimus ita bene dif
 ferentias odorum sicut differen
 tias saporum: quod est: quia iste sensus
 debilius est in nobis et gustus
 est fortior: quia est quidam ta
 ctus et sensus tactus est fortior
 in homine quam in ceteris ani
 malibus: quemadmodum quidam
 aliorum sensuum sunt fortiores
 in aliquibus aliorum anima
 lium. Sed operatio aeris in sen
 su odoratus est per hunc modum
 quia aer fert illud quod resolu
 tur ex substantia aerea ex rebus
 habentibus odorem per simili
 tudinem quam habet cum eo
 quousque perducit ipsum ad sen
 sum per se et per adintorisi par
 tis ignee. Et iste sensus inne
 nitur etiam in animalibus ca
 rentibus sanguine sicut in for
 micis et apibus: et illis que de
 gunt in aqua. Et diuersificatur
 homo ab alijs animalibus in hoc

¶ iiiij

Liber

quia homo non potest odorare nisi cū olfactione: sed multa alia animalia odorant sine olfactione sicut aialia q̄ carent sanguine. Sed quomodo trāsset odor per medium aerē aut ignem nūc dicere volumus. Et dicimus qđ qz preparatio est in aere vt accipiat vaporosum odorabile vel odorosum: et etiam vaporē qui fit in aqua propter naturā: quā habent elementa: vt vnum ab alio recipiat vapores qui generantur in eis propter similitudinem que est in eis: ergo fit per hūc modū qz terra mittit vaporem suum aque: et aqua recipit ipsuz propter similitudinē quā habet cum terra in frigiditate: et humectatur in aqua: et aqua mittit vaporē suum humidum aeri: et aer recipit ipsum propter similitudinē quā habet cum ea in humiditate: et aer mittit igni ppter similitudinem quam habet cū aere: et ignis recipit ipm: et p hūc modū dissolutū al. dissolutionis: peruenit ad nostros sensus. ¶ Propterea dicendum est qđ sensus visus est appropriatus aq̄: et odoratus parti ignee fumose: et auditus aeri. Et propterea fuit maior pars odorabilium sanatio egritudinum frigidarum cerebri: de odore vero rerum frigidarū hic tractare volumus. Et deinceps volum⁹ dicere qđ accidētia huic sensui veniētia sunt sicut aliorum: qz aut corrumpunt aut diminuantur aut permutant. Et corruptio fit propter vnam duarum rerum aut propter dominationem male cōplexionis: aut propter opilationem factam in instrumento hoc. Et diminutio fit quando iste cause sunt debiles. Et

permutatio fit quando accidit suo instrumento mala putrefactio: et tunc sentit oēs res odoratas fetidas.

¶ Capitulum. xxxvij. Quod est de sensu auditus de ei concurrētibus.

¶ On⁹ fit propter iactationem corporum solidorum: et qđ illa iactatio erit fortior: tō erit sonus fortior: et acutior: et pdest ad sonum faciendum forma instrumentorum recipientium vt sint concaua aut perforata aut rara: et apprehendit iste sensus mediante aere aut aqua. Item dicitur qđ sonus est pulsatio aeris refracti in talib⁹ instrumentis. Et sicut aer ducit colorē ad instrumentū visus propter peruenietatem corporis: sic adducit sonum ad auditum propter velocitatem receptionis motus istius rei: qz aer recipit ipsuz velociter et formatur i ipso et remanet hec impressio motus. Et iā postq̄ separat⁹ est motor et similiter forma que fit ab illo et similiter remanet in aere sonus tempore sufficienti donec possit venire ad aurem: propterea quia sonus est motus vel a motu: et omnis motus est in tempore: et hoc est contrariū rei visus. Et propterea auditus tonitrua post visionē corruscationis: et videt homo ictum lotricis ultra aquam anteq̄ audiat sonum: quia causa amborum sit eadem. Et hec est causa quare audimus ultra murū: et non videmus ultra murū. Et etiā figura instrumentorum est causa istius: et quelibet iactatio aut pulsatio facit reuerberatio-

nem: et hoc propter accidit ut homo audiat suam propriam vocem. Et vox fit per instrumenta anhelitus. Et propterea non potest homo facere vocem et anhelare simul: quia tussis nec vox non fit nisi propter aliquam imaginationem. Et instrumentum cum quo operatur sensus auditus est aer receptus in aure: et secundum quod aer est densior et subtilior est operatio eius perfectior: et similiter est in odore. Et hec operatio privatur propter malam complexionem: aut propter oppilationem factam in instrumentis istius sensus hoc est in aure. Et ab his eisdem causis fit diminutio quando sunt debiles. Sed auditus sanctissimus fit propter unam duarum rerum: aut propter acumen auditus quod est in instrumento auditus: quia sentit etiam parvum motum qui fit in aure: aut propter ventositatem que fit in ipso extra naturam.

¶ Capitulum. xxviii. Quod est de sensu visus et de ei accidentibus.

Proprietas visus est quia recipit colores non de nudatos a materia: et propterea habet convenientiam propriam cum materia: et propter illam convenientiam est factum proprium abstractum a ratione et ab intellectu: et si non esset sic ipse intellectus esset. Et hec receptio fit mediantibus aere vel aqua. Et ista duo elementa sunt quasi media inter materialia et formalia: et propterea sunt dominantia super hoc instrumento aqua et aer: quibus hic cadat aliquid dubium: quia iam dictum

est quod ignis est veracius medium quod est inter formam et materiam: et hanc solutionem volumus relinquere alteri tempori. Et adductio coloris quare facit aer ad visum fit per corpus peritum cum adiutorio lucis. Et si tu quesieris quid sit lux. Respondedo quod est illud in quo fit umbra ex corpore grosso. Et scias quod sensus visus recipit formas rerum in hunc modum: quia aer mediante lumine recipit formas rerum primo: et postea mittit ad tunicam inferiores: et illa dat alijs quousque hic motus pervenit ad tunicam postremam: post quam stat sensus communis qui apprehendit formas rerum. Et in medio istarum est tunica glacialis que est sicut speculum media inter naturam aeris et aquam: et propterea recipit figuras aeris: quia est sicut speculum et mittit eas aquam: quia sua natura communicat istis duabus naturis: et aqua quam dicit Aristoteles. Et stat post humiditatem glacialis est illa quare appellat Galenus. Et in hac recipit sensus communis formam: et quando ipsam recipit mittit ipsam ymaginative: et ibi recipitur spirituali receptione. Et propterea dicitur quod forma recepta habet tres gradus: primus est corporeus: secundus spiritualis que est in sensu communi: tertius gradus est spiritualior: qui est ymaginativa: et ab isto gradu devenit ad alios gradus altiores et nobiliores. Et qui argumentantur a lineis radiosis que exeunt ab oculo et vadunt usque ad rem visam. Dico quod inventio talium linearum non habet intentionem secundam sensum: sed secundum intellectum ut intelligatur quasi ut exeant ab oculo.

Arist.

Gal.

Libet

Sed vere videre et quod accidit ab eo non completur nisi per intentionem harum linearum in figura noua et figura noua est verax: et propterea subiectum harum dimensionum est corpus pernitum quod est: quia hoc corpus a sua natura habet recipere lumen et colorem tali receptioe. Et qui stare vult super hoc legat secundum librum de sensu et sensato. Et scias quod visus hoc modo recipit colorem: quia aer recipit ipsum primo: et postea transmittit ipsum visui: eo quod est corpus pernitum luminabile: et quod hoc sit verum quod aer ipsum recipiat est: quod videmus nebulas raras ultra quas sol pertransit: quod tunc corpora que supponuntur istis nebulis colorantur suo colore. Deinceps volumus dicere de accidentibus que superueniunt sensui visus que fiunt tribus modis: nam aut priuatur hec operatio: et dicitur cecitas: aut debilitatur: et dicitur offuscatio: aut permutatur in malum visum non bene apprehendentem. Et hoc accidit propter aliquod corporum que sunt ordinata ad hanc apprehensionem vel plura. Et iam tu scis ex quot rebus compositum est instrumentum istius sensus. Et propterea volumus dicere causas istorum accidentium per hunc modum. Et dicimus quod cause cecitatis sunt multe: quia aliquando accidit propter opilationem que fit in nervo per quem transit spiritus visibilis a cerebro ad oculos: et non est impossibile hoc accidere propter malam complexionem factam in ipso spiritu: quia tu pluries scisti quod membra non habent agere nec pati nisi propter com-

plexionem conuenientem illis in quantitate et qualitate. Sed malitia complexionis aut est frigida aut calida: et si est frigida tunc ingrossat spiritum taliter quod instrumentum visus non potest recipere ab eo: aut si est calida tunc subtiliantur spiritus et sparguntur ita quod forme non possunt figi in eo. Item provenit hoc a passione humoris glacialis vel tele aranee vel ab ambobus quando obscuratur eorum claritas propter multas causas que hoc facere possunt: quod tunc conuenienter colores non possunt figi in eis. Item potest accidere propter decursum aque in humiditatem albugineam taliter ut obscuretur claritas: et etiam accidit quando vulneratur cornea et tunc egreditur vnea: et hoc fit sicut granum vel scabies que nascitur in oculo. Item potest accidere quando fluit humor albuginens. Item accidit propter vngulam que nascitur in coniunctiva quando cooperit totum foramen vnee: et maiora et peiora accidentia per que provenit cecitas sunt mala apostemata que fiunt in totalitate oculi: ita quod aperiuntur omnes partes oculi aut pluries et effluit oculus: aut fiunt fistule que rodunt ipsius tunicas. Et nunc dicamus de causis debilitatis ipsius visus. Et dicimus quod cause debilitatis et diminutionis visus sunt diverse: propterea quia accidit debilitas visus hominibus multis modis: quia quidam sunt qui vident a remotis et non vident a propinquis et quidam sunt qui vident e contra: et quidam sunt qui debiliter vident et longe et prope: sed isto

Acci-
dētia
mala.

rum qui habent debilem a propinquo habebunt debiliorem in remoto: et species est opposita optimo visui: quia optimus visus non est nisi quando videmus in remotis et propinquo debito modo. Sed vniuersaliter non dicitur quod virtus visibilis sit fortis nisi quando videt remotas res: sicut dicitur quod turtur habet oculos similes colorum rubini et videt multum longe: et dicitur quod habet fortem visum: hoc accidit ei propter claritatem instrumenti et bonitatem virtutis et subtilitatem sensus sicut videmus in vulture et multis alijs volucris: quod est: quia dicitur quod eo existente in damasco videbat carnes mortuinas babilonie: quia sicut dictum est superius: quod in hoc sensu sunt plura animalia fortiora hominibus: et maxime quedam volucres: et similiter in instrumentis visus et auditus sunt fortiora. Et postquam nos diximus quod debilitas virtutis que est opposita optimo visui sit propter debilitatem virtutis istius sensus aut sit propter claritatem instrumenti. ergo optimus visus sit propter bonitatem omnium istorum. Et aliquando debilitas ista est naturalis: et aliquando est accidentalis: et naturalis est propter eminentiam nimiam: quia tunc debilitatur visus propter multitudinem aeris: et multum lumen quod colligit. Item debilitatur quando dilatatur foramen vee propterea quia aer dominatur super complexione oculi et ipsam permutat. Et largitas istius foraminis sit aut propter corruptionem que fit in vee versus circumferentiam propter siccitatem aut propter multam humiditatem fluentem illuc ad ipsum dilatantem. Et aliquando sunt he debilitates propter stricturam illius foraminis. Et strictura eidem accidit aliquando quando paralyticatur vee: quia ipsa paralyticatur aut per multam humiditatem ipsius: aut propter defectum albuginei: quod ob illius causam paralyticatur et cadent partes ipsius super partes. Et est dictum quod si strictura istius foraminis sit naturalis ipsa est laudabilis. Et aliquando fit debilitas visus propter passionem palpebrarum oculorum: sicut dicimus in alijs nostris volucribus: et dicit glosa sicut diximus spicatores: et collectores etiam ipsam numerauerunt: et hoc fit propter malam complexionem materiale. Et tu debes dicere vniuersaliter: quoniam cause debilitatis visus sunt sicut medietas causarum cecitatis. Et illi qui vident res propinquas et bona visione et res non vident a remotis: visus ille non est adeo bonus ut est visus eorum qui vident propinqua et remota bona visione. Et est dicendum quod debilitas visus istorum est media inter visum debilem penitus. Et inter illos qui habent bonum visum penitus: ideo quia impossibile est esse visionem rerum propinquarum et remotarum equalem nec in debili in fine. nec in bona in fine. Aut possumus dicere quod sane visiones non habent excessum super alias nisi in visione remotarum rerum quod est: quia res propinque videntur a debilibus et fortibus secundum unum modum: quia sine dubio

tatem aut propter multam humiditatem fluentem illuc ad ipsum dilatantem. Et aliquando sunt he debilitates propter stricturam illius foraminis. Et strictura eidem accidit aliquando quando paralyticatur vee: quia ipsa paralyticatur aut per multam humiditatem ipsius: aut propter defectum albuginei: quod ob illius causam paralyticatur et cadent partes ipsius super partes. Et est dictum quod si strictura istius foraminis sit naturalis ipsa est laudabilis. Et aliquando fit debilitas visus propter passionem palpebrarum oculorum: sicut dicimus in alijs nostris volucribus: et dicit glosa sicut diximus spicatores: et collectores etiam ipsam numerauerunt: et hoc fit propter malam complexionem materiale. Et tu debes dicere vniuersaliter: quoniam cause debilitatis visus sunt sicut medietas causarum cecitatis. Et illi qui vident res propinquas et bona visione et res non vident a remotis: visus ille non est adeo bonus ut est visus eorum qui vident propinqua et remota bona visione. Et est dicendum quod debilitas visus istorum est media inter visum debilem penitus. Et inter illos qui habent bonum visum penitus: ideo quia impossibile est esse visionem rerum propinquarum et remotarum equalem nec in debili in fine. nec in bona in fine. Aut possumus dicere quod sane visiones non habent excessum super alias nisi in visione remotarum rerum quod est: quia res propinque videntur a debilibus et fortibus secundum unum modum: quia sine dubio

Libet

Sed vere videre et quod accidit ab eo non completur nisi per intentionem harum linearum in figura noua et figura noua est verax: et propterea subiectum harum dimensionum est corpus perminum quod est: quia hoc corpus a sua natura habet recipere lumen et colorem tali receptioe. Et qui stare vult super hoc legat secundum librum de sensu et sensato. Et scias quod visus hoc modo recipit colorem: quia aer recipit ipsum primo: et postea transmittit ipsum visui: eo quod est corpus peruium luminabile: et quod hoc sit verum quod aer ipsum recipiat est: quod videmus nebulas raras ultra quas sol pertransit: quod tunc corpora que supponuntur istis nebulis colorantur suo colore. Deinceps volumus dicere de accidentibus que superueniunt sensui visus que fiunt tribus modis: nam aut priuatur hec operatio: et dicitur cecitas: aut debilitatur: et dicitur offuscatio: aut permutatur in malum visum non bene apprehendentem. Et hoc accidit propter aliquod corporum que sunt ordinata ad hanc apprehensionem vel plura. Et iam tu scis ex quot rebus compositum est instrumentum istius sensus. Et propterea volumus dicere causas istorum accidentium per hunc modum. Et dicimus quod cause cecitatis sunt multe: quia aliquando accidit propter opilationem que fit in nervo per quem transit spiritus visibilis a cerebro ad oculos: et non est impossibile hoc accidere propter malam complexionem factam in ipso spiritu: quia tu pluries scivisti quod membra non habent agere nec pati nisi propter com-

Acci-
dētia
mala.

plexionem convenientem illis in quantitate et qualitate. Sed malitia complexionis aut est frigida aut calida et si est frigida tunc ingrossat spiritum taliter quod instrumentum visus non potest recipere ab eo: aut si est calida tunc subtiliantur spiritus et sparguntur ita quod forme non possunt figi in eo. Item provenit hoc a passione humoris glacialis vel tele aranee vel ab ambobus quando obscuratur eorum claritas propter multas causas que hoc facere possunt: quod tunc convenienter colores non possunt figi in eis. Item potest accidere propter decursum aque in humiditatem albugineam taliter ut obscuretur claritas: et etiam accidit quando vulneratur cornea et tunc egreditur vicia: et hoc fit sicut granum vel scabies que nascitur in oculo. Item potest accidere quando finit humor albuginens. Item accidit propter ungulam que nascitur in coniectiva quando cooperit totum foramen vicia: et maiora et peiora accidentia per que provenit cecitas sunt mala apostemata que fiunt in totalitate oculi: ita quod aperiuntur omnes partes oculi aut pluries et effluit oculus: aut fiunt fistule que rodunt ipsius tunicas. Et nunc dicamus de causis debilitatis ipsius visus. Et dicimus quod cause debilitatis et diminutionis visus sunt diverse: propterea quia accidit debilitas visus hominibus multis modis: quia quidam sunt qui vident a remotis et non vident a propinquis et quidam sunt qui vident e contra: et quidam sunt qui debiliter vident et longe et prope: sed isto

rum qui habent debilem a propinquo habebunt debiliorem in remoto: et species est opposita optimo visui: quia optimus visus non est nisi quando videmus in remotis et propinquo debito modo. Sed vniuersaliter non dicitur quod virtus visibilis sit fortis nisi quando videt remotas res: sicut dicitur quod turtur habet oculos similes colori rubini et videt multum longe: et dicitur quod habet fortem visum: et hoc accidit ei propter claritatem instrumenti et bonitatem virtutis et subtilitatem sensus sicut videmus in vulture et multis alijs volucribus: quod est: quia dicitur quod eo existente in damasco videbat carnes morticinas babilonie: quia sicut dictum est superius: quod in hoc sensu sunt plura animalia fortiora homine: et maxime quedam volucres: et similiter in instrumentis visus et auditus sunt fortiora. ¶ Et postquam nos diximus quod debilitas virtutis que est opposita optimo visui sit propter debilitatem virtutis istius sensus aut sit propter claritatem instrumenti. ergo optimus visus sit propter bonitatem omnium istorum. Et aliquando debilitas ista est naturalis: et aliquando est accidentalis: et naturalis est propter eminentiam nimiam: quia tunc debilitatur visus propter multitudinem aeris: et multum lumen quod colligit. Item debilitatur quando dilatatur foramen vee propterea quia aer dominatur super complexione oculi et ipsam permutat. Et largitas istius foraminis sit aut propter corruptionem que fit in vee versus circumferentiam propter siccitatem aut propter multam humiditatem fluentem illuc ad ipsum dilatantem. Et aliquando sunt he debilitates propter stricturam illius foraminis. Et strictura eidem accidet aliquando quando paralyticatur vee: quia ipsa paralyticatur aut per multam humiditatem ipsius: aut propter defectum albuginei: quod ob illius causam paralyticatur et cadent partes ipsius super partes. Et est dictum quod si strictura istius foraminis sit naturalis ipsa est laudabilis. Et aliquando fit debilitas visus propter passionem palpebrarum oculorum: sicut diximus in alijs nostris volucribus: et dicit glossa sicut diximus spicatores: et collectores etiam ipsam numerauerunt: et hoc fit propter malam complexionem materiale. Et tu debes dicere vniuersaliter: quoniam cause debilitatis visus sunt sicut medietas causarum cecitatis. Et illi qui vident res propinquas et bona visione et res non vident a remotis: visus ille non est adeo bonus ut est visus eorum qui vident propinqua et remota bona visione. Et est dicendum quod debilitas visus istorum est media inter visum debilem penitus. Et inter illos qui habent bonum visum penitus: ideo quia impossibile est esse visionem rerum propinquarum et remotarum equalem nec in debili in fine. nec in bona in fine. Aut possumus dicere quod sane visiones non habent excessum super alias nisi in visione remotarum rerum quod est: quia res propinque videntur a debilibus et fortibus secundum unum modum: quia sine dubio

tatem aut propter multam humiditatem fluentem illuc ad ipsum dilatantem. Et aliquando sunt he debilitates propter stricturam illius foraminis. Et strictura eidem accidet aliquando quando paralyticatur vee: quia ipsa paralyticatur aut per multam humiditatem ipsius: aut propter defectum albuginei: quod ob illius causam paralyticatur et cadent partes ipsius super partes. Et est dictum quod si strictura istius foraminis sit naturalis ipsa est laudabilis. Et aliquando fit debilitas visus propter passionem palpebrarum oculorum: sicut diximus in alijs nostris volucribus: et dicit glossa sicut diximus spicatores: et collectores etiam ipsam numerauerunt: et hoc fit propter malam complexionem materiale. Et tu debes dicere vniuersaliter: quoniam cause debilitatis visus sunt sicut medietas causarum cecitatis. Et illi qui vident res propinquas et bona visione et res non vident a remotis: visus ille non est adeo bonus ut est visus eorum qui vident propinqua et remota bona visione. Et est dicendum quod debilitas visus istorum est media inter visum debilem penitus. Et inter illos qui habent bonum visum penitus: ideo quia impossibile est esse visionem rerum propinquarum et remotarum equalem nec in debili in fine. nec in bona in fine. Aut possumus dicere quod sane visiones non habent excessum super alias nisi in visione remotarum rerum quod est: quia res propinque videntur a debilibus et fortibus secundum unum modum: quia sine dubio

Liber

nos videmus res propinquas sicut vident aquile: quia aquile non habent excessum super nos in visu nisi in rebus remotis: et sicut hec res inueniuntur in specie ita in indiuiduis. Et cause in illis qui vident a remotis et non vident a prope est debilitas instrumentorum ipsorum. Et propterea quia res visibiles non videntur: nisi mediante aere lucido: indiguerunt debiles oculi pluri luce oculis fortibus: et quod visibile est remotum ab oculis: lux que est inter ipsum et oculum est in maiori quantitate. Item quando res visibilis erit remota erit motus quem facit visui debilius: et propterea oculi debiles poterit melius recipere. Sed quando visibile esset propinquum oculi debilis pati non posset. Et quidam dicunt quod hoc accidens sit propter grossiciem spiritus visibilis: quod quando erit longa dimensio inter oculum et visibile: tunc subtiliabitur spiritus in aere: et erit aptior receptio impressionis visibilis facte in aere. Et quoniam hoc verbum sit deauratum vel declaratum ipsum declinat opinionem illorum qui dicunt quod radius visus defertur ab oculo ad rem visam: et illa opinio reprobata est: et nos etiam reprobamus. Et quia colores non apparent nisi mediante aere lucido: ideo pupilla non potest videre res que superponuntur ei: propterea quia apprehensio istius sensus non fit nisi mediante aere. Et sic debes videre quod debilis visus non comprehendit bene res visibiles propinquas. Et qui vident bene propinquum et non vident remotum: eorum

oculi indigent forti motu: et hoc maxime accidit illis qui habent oculos eminentes: et quia oculi istorum sunt promittentes eorum visus est debilis et sparsus: unde indigent forti motu propinquo: et propterea qui habent oculos profundos remotius videtur: quia spiritus visibilis in eis est magis aggregatus: et virtus visibilis tunc est fortior: et etiam lux in maiori quantitate recipitur sicut accidit in ritis strictis currentibus: et propter hoc strigit sagittator oculum quando vult recte emitte sagittam. et carpentarius: ut rectius videat lineam: et propter hanc debilitatem accidit dereptis ut non possint legere subtiles literas nisi in sole: et videtur res remotas et non propinquas: et apparet ut veniat hec debilitas in visu propter malam complexionem siccam accidentalem et non naturalem: aut propter humiditatem tenebrosam. propterea quia siccitas sicut dictum est difficile patitur et hec egritudo est quasi obscuritas oculorum: propterea quia iste patiens videt in die non in nocte: quia ei non sufficit lux lune: et candelarum: hoc provenit a tenebrositate aut duritie receptionis. Iste cause sunt quedam necessitate possunt dici super ista accidentia secundum naturalem philosophiam. Sed cause quas dant medici in istis accidentibus sunt fundate supra fundamenta corrupta: quia tu scis quod non est in oculo aliquod corpus quod possit aut possibile sit operari: ut extra ipsum mittatur sicut opinati sunt illi qui vocabantur de societate assael saat. Et Bat. tenet eorum viam: quia non

est aliquid l'oculo nisi calor naturalis qui aduenit ei a cerebro p' duos nernos perforatos: nec calor: pōt separari a corpore mōmēto et remanēte calore intrinseco ipso et homine vivente. Et impossibilis est vt extēdatur vsq' ad stellas: quia antequam veniret illuc esset corrupta sua complexio: et esset priuata sua forma specifica in eo quod est causa intrinseca. Nec etiā in eo est corpus celeste: nec igneum habēs splendorem: vel quod sit splendidū quod illuminet ipsum per naturam. Sed plendor est priuū apparens per se: et impossibile est vt sit recipiēs aliquid & natura suscepti inquantū vnū est recipiens et aliud receptum: et hoc probatum est in naturali philosophia. Sed est sicut dictum est superius: quia visio propter impressionem colorum in corpore peruis hoc est in are et in aqua: et ista corpora dant oculo secundū qd dictū est: et imprimuntur in seipsum: et postea apprehendit spiritus visibilis esse oculorum: et propterea fuit compositus ocul' ex corporibus peruijs: et quia iste sensus non potest apprehendere similitudinem oculorū nisi postquam sunt impressi in corpore medio. Sed accidētia que ponunt extraneitatem i visu sunt multa: et ipsa sunt declarata in arte radiorum: et nomina alimendal' et que dicuntur hic sunt creata ab egritudinibus. Nec sunt q' veniūt a mala complexionē vel positione: q' apparebit quod vnū sit duo: et hec causa attributa est doctrina radiorum. Iterum accidit vt videatur oculus, videre omnes

colores secundum vnū modū v'z. rubros: aut citrinos: aut aliter dispositos et causa hui' sunt vapores qui eueniunt ad humiditatem peruiam in qua est visus: quod est: quia quando illi vapores pronenient a citrinitate omnes res vise tales ostenduntur: et sic de alijs. Et aliquibus apparent sicut cimices aut musce volare ante oculos: et hoc pronenit propter vapores mixtos qui ascendunt superius. Et alij qui vident res visibiles quasi fenestratas: et hoc accidit propter quendam vaporem nigrum qui accidit vel qui transit per cristallinum: sed ipsum non cooperit totum. Item accidit habenti cogitationes corruptas propter aliquas causas intrinsecas vel extrinsecas vt sentiat malo sensu: quod est quia quāvis sensorum motus ad sensum veniat ab extra: non est impossibile vt fiat simile etiam per contrariū: quia propter hanc corruptionē cogitabit vnū et confirmabitur: ita quod forma illius mouebit a laterie interiori spiritum istius sensus: et tunc videbitur oculo vt istud sit de foris. Et est istud in vigilando sicut vni somno: quia declaratum est in tractatu de somno et vigilia: quod somnia attributa sunt virtuti imaginatiue: sed ipsa facit in somno contrarium ei' quod facit in vigilia: quia in vigilia primo mouet sensatum sensum cōmanem: et postea illud mouet imaginationem: et secundū qd dictum est ordinatim superius. Sed in in somno fit modo contrario: quia motus incipit a virtute imaginatiua propter for-

Liber

inam receptam de foris in vi-
gilia quoquo tempore: et illa est
remota: et ideo prius mouet sen-
sum communem: et communis
mouet particulares sensus et
tunc sentientur res quasi sicut
essent extra: et sicut hoc fit in som-
no sic fit in vigilia propter mul-
tam sollicitudinem circa aliquam
rem. Et propter hoc confirman-
tur virtutes anime: aut propter
aliquam egritudinem fixam in
corpore: aut propter timorem:
aut propter tristitiam: quia tunc
soluitur quidam vapor et ascen-
dit cerebrum: et imprimitur in
ipsum forma rei excogitate: et
ascendendo superius mouet spi-
ritum animale et reducit iste
motus usque ad virtutem imagi-
natiuam: et ipsa spiritu media-
te mouet sensum communem: et
ille mouet particulares: et senti-
tur res sicut esset extra: et popu-
li credunt quod hoc fiat ab an-
gelis: aut a demonibus: et demō-
strationes huiusmodi declara-
te sunt ordinatum ibi. Ista sunt
accidentia que superneniunt om-
nibus quinque sensibus.

¶ Cap. xxxix. Quod est de acci-
dentibus anhelitus.

ginatiue et cogitatiue et memo-
ratiue: et accidentia somni et vigi-
liarum. Et postea loquimur breui-
ter de egritudinibus in quibus appa-
ret maior pars hominum acciden-
tia: aut omnia accidentia que veniunt

super hanc virtutem: et cum com-
plenerimus hec completa erit in-
tentio nostra. Et ex accidentibus
superneniuntibus hanc virtuti
sunt ex genere augmenti et dimi-
nutionis illius. Sed priuatio hu-
ius operationis est mors. Quis
prima fronte appareat priuatio
anhelitus in multis egritudini-
bus: sicut in suffocatione matri-
cis et similibus: non tamen est
priuatus: sed solum occultatus.
Et propterea quia hec operatio
fit a duobus motibus inspiran-
do et respirando: et inter quema-
libet duorum motuum est una
quies sicut probatum est neces-
sarium fuit ut augmentum et
diminutio essent in his quatuor
rebus hoc est in duobus moti-
bus et duabus quietibus. Et di-
minutio duarum quietum no-
minatur theoaar: et augmenta-
tio nominatur thephanes. Et
augmentum et diminutio adue-
niunt istis duobus motibus se-
cundum duos modos. Unus
est velocitas et tarditas: et al-
ter est fortitudo in tribus dimen-
sionibus que sunt: longitudo:
latitudo: et profunditas: et de-
bilitas in ipsis ut in dilatatio-
ne et constrictione: et angmen-
tatio in hoc appellatur fortitudo
aut magnitudo: et diminutio
appellatur paruitas aut de-
bilitas. Iste sunt species sim-
ples mali anhelitus. Sed com-
posite sunt multe: sed hic volui-
mus tractare nisi de causis fa-
ciendum has simplices species:
quia homo discretus sciet compo-
sitas per simplices. Et dicimus
quod causa fortitudinis est for-
tis necessitas anhelandi: et hoc
fit cum sanitate virtutis effi-
cientis: et propter bonam dispo-

Th
aai
mi
tio.
Th
ph
ne
sm
tat

fritionem instrumentorum. Et inspiratio aeris est propter fortem necessitatem refrigerandi: et respiratio est propter fortem necessitatem expellendi corpus fumosus: propterea fortificatur aliquando vnum istorum: et tamen non est necesse ut aliud fortificetur: et velocitas est similiter propter fortem necessitatem anhelandi. Sed non est necessarium penitus ut sit velocitas cum sanitate virtutis et bona dispositione instrumentorum: quod est: quia virtus inuat se cum velocitate quando deficit fortitudo: quia forte facit hoc ut restaret per hoc quod deficit a fortitudine: et propterea accidit hoc quando virtus est fortis et instrumenta non sunt conuenientia. Sed thoar etiam fit propter paucam necessitatem anhelandi: sed non est necessarium: ut sit cum sanitate virtutis et bona dispositione instrumentorum quia pro maiori parte cum natura inuatur in hoc facit illud quando perdidit fortitudinem: et accidit quod natura inuatur cum hoc quando perdidit velocitatem propter penuriam virtutis. Et si ita est sicut diximus, ergo quando erit conueniens ut sit anhelitus velocior et fortior thoar: tunc erit magis necessaria sanitas virtutis et bona dispositio instrumentorum. Et cause diminutionis sunt opposite in his rebus causis augmentationis. Sed paruitas fit aut propter debilitatem virtutis: aut propter inobedientiam instrumentorum. Et constrictio fit propter opilationem que fit in concanitate canaliu pulmonis: et hec opilatio fit ab humo-

ribus grossis, flegmaticis qui a capite descendunt: et fit etiam propter apostemata: et propter omnes alias causas: ex quibus possit fieri opilatio. Et aliquando accidit propter stricturam concanitatis pectoris in quo mouetur pulmo que strictura fiet propter aliquod apostema quod illi generatur aut propter malam complexionem sicut accidit in apostematibus stomaci et epastis: et sicut accidit propter magnam satietatem. Et aliquando est causa male pulsationis anhelitus in aliquibus hominibus naturalis: eo quod pectus non erit proportionatum pulmoni. Et aliquando erit strictura pectoris ex culpa male falsationis. Et ex causis paruitatis est dolor qui fit in dysfragmate: aut in pectore et in membris comunicantibus cum eo. Et causa tarditatis accidit propter duas res: aut propter debilitatem virtutis: aut propter paucam necessitatem spirandi et respirandi: sed quando erit causa propter aliquam paucam necessitatem non erit ibi thoar. Sed quando erit causa propter debilitatem virtutis solum poterit esse thoar. Iste sunt species omnes male pulsationis simplices anhelitus et cause earum. Et tu scis quia promisi tibi in multis locis abbreviare et non prolongare: quia res particulares tu inuenies in libris spicatarum: scilicet practicozum, vel colstorum: sed ego non sum de ipsis: et adhuc ego idem tibi particularis dicam cum loquar de simplicibus in libro finorum: et hoc sufficit quod dictum est de simplicibus: quia ab illo poteris scire compositum.

Lib:
de spica-
tozum.

Liber

et dabo tibi vnū exemplum de anhelito qui dicitur anhelitus erectionis: et est anhelitus par-
tius velocior: thōar. Et causa hu-
ius est propter fortitudinē vir-
tutis et magnitudinē necessita-
tis: et inobedientiam instrumē-
ti: quod est: quia ipsa pulsatio non
fit nisi propter forte apostema
sicut in pulmone: aut ppter opi-
lationem fortē: et nominat anhe-
litus erectus propter similitudi-
nē eius quod habet: quod non potest
iacere supinus: eo quod pars pul-
monis cadit super partē et par-
tes pectoris cadunt vel premunt
super eas: et ppter ea necesse est
vt sint sic dispositae: et anhelit⁹
talit⁹ fit. Et debes scire quod tēpus
motus anhelit⁹ qui fit propter
inspirationem aeris in anhelit⁹
tu naturali est brevis tpe mot⁹
quem facit propter respiratio-
nem: et quod motus respirationis
hora somni est longior: motus in-
spirationis propter necessitatē
quam habet vt expellat corpus
fumosum. Sufficit quod dictum
est in accidentibus anhelitus.
¶ Cap. xl. Quod est de accidenti-
bus trium virtutum: scilicet ima-
ginatiue: cogitatiue: et memora-
tiue.

Apparet ab his vir-
tutibus vt nō cō-
pleantur sue ope-
rationes nisi in ce-
rebro: et propter
ea quia cerebrum
aptū est pati: eo quod est frigidū et
hu. ob hoc maior pars causarū
accidentium istarum virtutum
provenit a passionibus cerebri
aut quod sit primū in hac cau-
sa: aut vt hoc sit propter cōmu-
nitatem illorū membrorum. Et
si causa erit in toto cerebro erūt

tunc lese omnes virtutes: et si
fuerint in loco proprio: erit tūc
lesa virtus illius loci proprii: et
quando fuerit causa in proa ce-
rebrum: tunc erit lesa imaginatio:
et quādo fuerit in parte media
tunc erit lesa ratio et cogitatio:
et quando fuerit in parte poste-
riori: tunc erit lesa memoria: et cō-
seruatio. Et istis virtutibus ad-
ueniunt accidentia sūm modū
sūm quēz adueniūt alijs: hoc est
vt corrumpantur: aut diminuā-
tur: aut permulentur ad malas
operationes: et corruptio et di-
minutio fit a mala complexiōe
frigida et humida: aut frigida
solum. Ex his quedā est mate-
rialis: et quedā non materialis:
et materialis non est innēta ni-
si sociata duabus qualitatib⁹:
sicut est in apostemate. al. et apo-
plexia et egritudine que dicitur
suber: et quedā est a complexio-
ne materiali apostemosa que in
arabico nominatur asirfen ab-
berit: id est frigus: et aliquando
accidit hec egritudo cerebro me-
diante ore stomachi. Et causa pro-
pter quā permulantur iste virtu-
tes ad malam operationem est
mala cōplexio que puenit a co-
lera aut melencolia. Et quā-
do domiatur super cerebrū ma-
la complexio calida: tūc fiēt ima-
ginationes corrupte: et ositatio-
nes: et ructus: et aliqñ corruptio-
nes cogitationis et memorie.
Et est possibile esse malam com-
plexionem hanc in cerebro solū
sine apostemate: et est possibile
ipsam esse propter colligationē
alterius mēbri: sicut accidit in
febris quando ascendit su-
mus a stomacho ad cerebrum: et
facit apostema aut non facit: et
potest esse ex apostematib⁹ que
sunt

Di-
nui

fiut in substantia cerebri: et pōt
 esse vt sint in panniculo: et po-
 test esse vt sint ex apostematib⁹
 que fiut in ore stomaci: et signa
 discretiua horum dicuntur in li-
 bro de signis. Sed corruptio q̄
 accidit his virtutibus propter
 complexionem melencolicā est
 cum timore qui fit sine causa: et
 cum malis cogitatiōib⁹ ⁊ tristi-
 tia et timore rerum impossibi-
 lium. Et quando vritur melēco-
 lia et fiunt accidentia colere in
 ipsa: tunc conuertitur homo ad
 ferinos mores: ⁊ oēs mor⁹ ipsi⁹
 sunt prau⁹ ⁊ timorosi: ⁊ hec im-
 pressio fit in anima propter cō-
 plexionem obscuritatis melēco-
 lie. Sed nigredo ei⁹ nō est causa
 huius sicut dicūt medic⁹: q̄ co-
 lor: nō est cā substantialis ad cor-
 rūpendas virtutes aīe: sed hec
 cā prouenit ab vna specie male
 cōplexionis sicut alie egritudi-
 nes. Et tu scis quia habet⁹ ani-
 me sequitur cōplexionē corpo-
 ream in hac cōiunctione: et qui
 dicūt q̄ aīa terretur propter hu-
 morē melencolicū nigrū: sicut
 terretur hō in obscuro: dicūt ver-
 ba cantionū: quia aliqua lesio
 non aduenit aīe in obscuro nisi
 priuatio sensati sensui visibili:
 q̄ non videt aīa in corpe vt pos-
 sit dici q̄ sentiat terrore nigre-
 dinis: ⁊ magis sedum est dicere
 vt videat extra: q̄ anima nō est
 extra nec intus. Sed est sciēdu⁹
 q̄ de natura istius humoris me-
 lencolici est vt ipsum sequatur
 hec accidentia: sicut de natura
 sanguinis est vt ipsū sequatur
 gaudiū ⁊ letitia: ⁊ dicemus pro-
 pter hoc q̄ sanguis det lumen
 aīe: ⁊ hec res est manifesta illi q̄
 aliquātlū de natura gustauit.
 Et in hac egritudi- e que dicitur

melēcolia cadit magna diuissio
 inter medicos de ei⁹ causa. qui-
 dam dicunt q̄ possibile est vt in
 ipsomet cerebro fiat: aut ppter
 adustionem sanguinis cordis:
 aut propter os stomaci. Et qui-
 dam dicunt q̄ fit ab apostema-
 te quod generatur in fundo sto-
 maci: et quidam dicūt q̄ fit pro-
 pter apostema factum in mesa-
 raicis: et quidā dicunt q̄ fit pro-
 pter humores melencolicū quē
 spargit splen ad stomachū: qui
 est extra naturā suā qualitate.
 Et isti respondēt primis vel ver-
 bis priorum et dicūt q̄ sunt im-
 possibilis q̄ cause istius egritu-
 dinis sint calide: eo q̄ acciden-
 tia istius egritudinis sunt ma-
 nifeste frigida: quia eorum rū-
 ctus est acetosus: ⁊ plures ipso-
 rū habent ventositatem frigidā
 nō cum multa siti. Et adhuc di-
 cūt si esset causa propter aposte-
 ma calidū in his mēbris seque-
 ret ex hoc ex necessitate febris: ⁊
 nos videmus q̄ in hac egritu-
 dine nulla est febris. Et ego di-
 co q̄ reprehēssio istorum qui di-
 cunt quod si ista egritudo esset
 propter apostemata calida seque-
 rentur accidentia calida: sicut
 fortis sitis et pmutatio cibi ad
 fumositatem et pancitatem in-
 flammationis non est necessa-
 rium penitus: quia iam dictū
 est quod calor extraneus: pro-
 pterea quia facit calores intrin-
 secum exalare: et ipsum debili-
 tat: non est impossibile vt sequā-
 tur: ipsum accidentia frigida: et
 faciant similia accidentia supra-
 dicta: et maxime quando calor
 extraneus ledet formam natu-
 ralem caloris intrinseci: aut cor-
 rumpet ipsam: et propterea fit
 acetositas s̄m Alexandrum per.

Splē.

Colliget Auerrois 3

calidū sicut per frigidū: q̄ calor
intrinsicus non fortificatur nisi
si per calorem qui ei formaliter nō
repugnat. Et q̄ dictū est q̄ seq̄
tur necessario febris: quia omne
apostema calidum q̄ sit in his
duobus membris sicut experiē
tia testificatur hoc bene asseren
dū est: quia impossibile est hāc
egritudinē esse sine febre: si pro
pter talē fieret causam: excepto
vno modo q̄ hoc apostema fie
ret post declinationem aposte
matis. Quia tunc dicendū est
quod non remansit ex calore ex
traneo tantum: ut sit sufficiens
ad febrē faciendā: sed est tan
tus q̄ sufficit ad lesionem faciē
dam stomacho et cerebro solum: et
hanc monere passionem. Et po
test esse q̄ hec egritudo proue
niat solum a splene: et videtur q̄
hec sit vna ex maioribus causis
speciei istius egritudinis.

¶ Cap. xli. Quod est de accidē
tibus somni et vigiliarum.

Quinceps volum⁹
loqui de acciden
tibus somni et vi
giliarum: et in pri
mis volumus di
cere diffinitiones
ipsorū. Et dicimus q̄ somn⁹ est
pfundatio sensus cōis ex cere
bro ad cor: et propterea tunc li
gātur sensus particulares et cō
stringuntur in eorū instrumen
tis: eo q̄ non est necesse ut mo
ueant ad eorū seruitia: et vigilia
et cōtrariū hui⁹ hoc est ascensus
istius sensus ad cerebrum in lo
cum suum: et propterea tunc dis
soluuntur omnes sensus parti
culares in eorū instrumentis
ut operentur actiones ipsorū:
ergo descriptio somni est prima
tio motus et vigilie descriptio

est continuatio motus: et potest
dici quod hic motus istius sen
sus est formalis causa somni et
vigilie: et subiectum somni et vi
gilie est sensus communis: et cor
est radix: et cerebrū est ipsius pri
mum instrumentū cū quo ope
ratur. Et accidentia que super
ueniūt somno est fortis ipsius
pfunditas: et hoc fit propter do
minationes multe frigiditatis
cum humiditate super cerebrū
aut super mēbrū cōicans secun
dum ex accidentib⁹ que superneniūt
hui⁹ operationi: per cōtrarium
est vigilia. et cā eius opposita
est cause frigiditatis: hoc est q̄
fit propter dominiū caloris et sic
citatatis. Et aliqñ est hec res cōpo
sita a duabus causis: hec egri
tudo est egritudo vocata nabus
quia tunc iacet sicut dormiēs et
oculos tenet apertos: q̄ dormi
re est propter frigiditatē: et tene
re oculos apertos est propter sic
citatem. Et aliqñ sūt egritudi
nes in cerebro in quib⁹ sit pars
horū accidentiū aut omnia. et il
li qui sciunt q̄ diximus dabunt
causas vnicuiq̄ accidentiū aut
si sint presentes aut pterite. Et
volumus dicere de quibusdam
eorum que sunt manifestiora: et
perfecti⁹ sciet per hec que dicen
tur postea alia que non dicent.
Et dicimus q̄ quedā eorū vocā
tur eldaar et quedam nominā
tur elgabus: idest incubus. et
quedam nominantur elzara. i.
epilētia. et quedam nominan
tur lecta: idest apoplexia. Sed
primus est super humore super
quem dominatur fumus: et iste
fumus ascendet ad cerebrum et
mouebitur: et tunc sentiet pa
tiēs hunc motum sicut esset ex
tra: quia quamuis sensata ha

deant, quod moueant sensus de
 foris iam diximus quod nō est
 impossibile vt moueantur ab in
 trinsecis humorib⁹: ⁊ si cerebrū
 acquirit multā malam cōplexio
 nem ppter perseverantiā harum
 rerū: tūc cadet patiens in terra
 sicut cadit epilepticus. Et iste fu
 mus aliquñ fiet in ipsomet cere
 bro: ⁊ ppter in suis arterijs: tali
 qñ ascēdet a stomacho vel ab alijs
 mēbris. ¶ Sed olcab. i. incubus
 est qñ sentit homo cū dormit ac
 si pmeretur ⁊ aggranaretur a re
 quā abijcere nō potest. Et mani
 festum est: qd hoc nō est nisi pro
 pter aliquā pūationem virtutis
 motine ppter aliquā malam cō
 plexionem materialem. Et qd ci
 to dissoluntur opinātur vt fiat
 ab humorib⁹ fumosis qui ascen
 dunt cerebrū: ⁊ ledūt ipsam sua
 qualitate. ¶ Epilentia est egritudo
 q facit cadere in terrā pa
 tientem in pūmis tūc mouent
 oīa mēbra motu malo extraneo.
 deinde sic mouentur donec hō
 cadit: ⁊ prinātur omnes sui sen
 sus ⁊ virtutes animales: aut di
 minuūtur ⁊ cōtrahuntur ⁊ colli
 guntur oīa ipsius membra: ⁊ cō
 trahūtur sicut spasmata. Et hoc
 est signum manifestū: qd passio
 est in cerebro: ⁊ collectio: ⁊ cōtra
 ctio membrorū ppter motum ex
 tranem significat qd hec spēs
 est vna ex speciebus contractio
 nis que fit a virtute expulsiva:
 quia colliguntur ⁊ cōtrahuntur
 membra in seipsis ppter expul
 sionem rei ledētis ⁊ maxime in
 cerebro: ⁊ ppterea iste humor est
 cōtrarius in fine cōplexioni cere
 bri: ⁊ hoc facit: aut sua qualitate
 aut sua forma: ⁊ illud qd signifi
 cat nobis qd non fit ppter humi
 ditatem nervi: nec ppter ipsius

infusionem: est propter subitam
 ipsius dissolutionem: ⁊ de neces
 sitate est qd humor facies hoc sit
 subtilis: eo qd paroxysmus ipsi
 cito transit sicut fit in egritudi
 nibus acutis. Sed nos vide
 mus pro maiori parte quod illi
 qui hanc patiuntur egritudinē
 sunt frigidi ⁊ humi. sicut pueri:
 aut frigidi et siccī sicut senes: et
 vniuersaliter quia hec acciden
 tia apparent super frigidos pro
 maiori parte significat quod scā
 huius egritudinis est humor
 grossus. Sed contradicit nobis
 hoc quod humor grossus non ci
 to dissoluitur siue discurrat per
 strictos meatus siue per latos.
 sicut dicit Gale. quia dissolutio
 non est aliud quam dominatio
 nature super humorem ipsum
 decoquendo: vt retineat quod
 est conueniens nutrimento: et
 aliud expellat: et hoc non fit in
 humore grosso in eo quod est
 grossus nisi in longo tempore:
 sicut testificatur experientia in
 egritudinibus. Et nos videm⁹
 quod cito dissoluitur hic humor:
 Et ob hoc dicendum est qd hec
 egritudo non fit nisi propter fu
 mum qui generatur in ipsomet
 cerebro vel in alio membro:
 quod ipsum ei transmittit: si
 ent dicit Galenus de iuvene
 qui sentiebat quod quasi qui
 dam fumus frigidus ascende
 ret ab vno membro ad cere
 brum et quando perueniebat il
 luc cadebat epilepticus. Et
 hoc accidens est sufficiens ad
 probandum quod causa huius
 egritudinis est vētositas fumo
 sa: sed ista ventositas necessario
 communicat humoribus fri
 gidis et humidis: aut frigi
 dis ⁊ siccis: ⁊ isti humores sunt

Gal.

Libet

isti vento ut materia. Et propter
ea curatur hec egritudo euacuā
do illos humores. Et quis dica
tur per nomen alieni⁹ hols: ut hoc
accidens fiat a colera: non dico
hoc impossibile: sed cadit in hoc
ammiratio: nā breuitas paroxis
mi hoc adiuuat: et veniente acci
dente hoc aliquib⁹ propter stoma
cum videm⁹ qd hoc fit eis ut plu
rimum propter famem: aut propter
iram: et hoc ostendit ut fiat a co
lera. Et Gal. curat hanc egritu
dinem cum verapigra in qua dha
tur aloes. Et manifestum est qd
aloes nō purgat nisi vnam dua
rum rerū aut coleraz: aut humo
rem colericum. Et quidā dicūt
qd hec egritudo fit a cōplexione
mala nō materiali frigida et sic.
et hoc est a ratione remotuz: qd
est: qz hec egritudo ut p⁹rimuz
h³ paroxismos: et adhuc si fieret
propter malā cōplexionez nō ma
terialem nō fieret nisi a reb⁹ ex
trinsecis: qd est: quia mala cōple
xio nō materialis creata a mala
cōplexione materiali est diffici
lis curationis: et a tali causa qua
lis hec est impossibile est fieri pa
roxismum epilepticum: et scdm
hoc nō fieret hec species nisi pro
pter res extrinsecas: hoc est ab
aere frigido: qd est: quia mala cō
plexio que fit a talibus reb⁹ ex
trinsecis est facilis dissolutiōis.
Sed remotum est qd res extrin
sece hoc est aer frigidus possit
inducere malam cōplexionez
cerebro sufficientē inducere epi
lētiam: sed si experientia hoc re
stificatur tarde hoc esse non de
bet. Et tu debes scire qd propter
hanc scientiam non potest fina
liter scire rationabiliter de oib⁹
egritudinibus que sint possibi
les: et que non: quia egritudines

certificantur per sensum: et post
ea adveniūt testimonia experiē
tie propter plurimos sentire: et
post hoc fit cognitio causarum.
Et causa huius data est in loco
alio nobiliori isto: et nos etiam
ipsam narrabim⁹ in alijs libris.
¶ Et apoplexia est qn homo ca
dit ad terram et cessat eius vor: et
priuantur omnes operationes
et motus toti⁹ corporis excepto
anhelitu: naz priuato anhelitu
moritur patiens. Et propter hoc
anhelitus est manifestū signū
super fortitudinem vel debilita
tem istius virtutis: qd est: quia
qn anhelitus fuerit grossus. et
malus significat super fortitudi
nem: et qn fuerit quietus signifi
cat debilitatez. Et. y. dicit quod
quando apoplexia est debilis nō
curatur de facili: sed qn est fortis
curam non recipit. Et cā huius
egritudinis est d⁹ necessitate pri
uatio motus vniuersalis et par
ticularis. Et quia declaratū est
qd motus vniuersalis habet duo
principia: primum quorum est
in corde: aliud est in cerebro: et
cerebrum non facit suas opera
tiones nisi propter cor: ergo est ne
cesse ut cerebro veniat vna egrit
tudo vniuersalis cōmunicans
toti corpori. Et hoc fiet necessa
rio propter oppilationem viarum
spiritus: qui puenit a corde ad
cerebrum: et iste sunt arterie: aut
propter fortem oppilationem ven
tricularum cerebri: propterea qz
quando illi clauduntur impedi
tur via spiritui animali qui dat
membris omnib⁹ sensum et mo
tuz: si ita est ut dicit. G. qui dicit
qd mittitur a cerebro spirit⁹ ani
malis sicut mittitur a corde spi
ritus vitalis intrinsecus: aut fit
quia corrumpitur complexio ce

B
p

h
cr

Ga

rebus: quod est: quia quoniam illa coram
puitur: corrumpitur temperantia
cum qua reperitur calor intrin-
secus cordis: ad hoc ut possit ope-
rari sensum et motum: sicut decla-
ratum est in naturali philosophia. Sed
in cameris cordis non potest eue-
nire hoc accidens: quod hanc egri-
tudinem faciat: quod est: quia prius
perueniretur ad mentem. Et post-
quam probatum est quod causa egritudi-
nis in his duobus locis est: ergo
causa quam dat. y. est verax: et etiam
illa quam dat Ga. Et y. dicit quod
quando homo subito sine voce
fit et cadit in terram: tunc facie
sunt oppilationes in vasis que sunt
inter cor et cerebrum: hoc est in
arterijs. Et G. hoc confitetur in
libro de accidenti et morbo: et in
libro de membris dolorosis di-
cit quod hec egritudo fit propter op-
pilationem in ventriculis cere-
bri: ergo intedit. G. ut fiat a dua-
bus causis. Et signum est ut fiat
ex oppilatione arteriarum cum
apparent signa dominationis
sanguinis super patientem: et
hec curatur cum flebotomia. Et
signum oppilationis fortis ven-
triculorum cerebri est quando ap-
parent signa dominationis hu-
morum frigidorum in corpore.
Et curatio huius fit cum permu-
tatione complexionis illius mali hu-
moris cum evacuatione cum me-
dicinis purgantibus humores il-
los frigidos: et cum clisterijs con-
venientibus: quia illa sunt mi-
rabilia in hac cura. Et hec egri-
tudo que dicitur profundatio som-
ni est propinquior ut sit propter op-
pilationem arteriarum quam ut sit pro-
pter oppilationem nervorum: pro-
pterea non est in hac passio diffi-
cultas anhelitus: nec etiam con-
vertitur ad paralysim sicut apo-

plexia: et illa que fit ab humori-
bus siccis facit stare patientem
oculis apertis: et nominatur al-
cacia: et si fiat ab humoribus hu-
midis stat oculis clausis: et hac
specie nominantur medici subeth.
¶ Hucusque locuti sumus de egri-
tudinibus et accidentibus bre-
viter secundum quod visum nobis est
sufficere: eo quod mea intentio
in hoc libro non est nisi in dan-
do regulas que sint principia ar-
tis medicine omnibus volenti-
bus in hac scientia ire via nobi-
liori: et illis qui etiam voluit post
ea abundare in particularibus
istius artis secundum hunc or-
dinem et divisionem. Et scias quod
comparatio istius libri ad tota-
litatem istius scientie est sicut com-
paratio elementorum artificij ad
artificium. Et sicut pictores pri-
mo depingunt circuitum figu-
re quam facere intendunt: et postea
ea replent hoc continens parti-
cularibus rebus ex diversis co-
loribus donec sit figura illa con-
venienter impleta. sic et nos in-
tendimus facere in nostro libro
Et si deus nobis longitudinem
concesserit vite et nos precave-
rit ab accidentibus temporis:
alium faciemus librum in pra-
ctica huic nobili ordini respon-
dentem secundum quod factus
est iste liber colliget: qui omnia
continentia istius scientie re-
plebit.

Pictores
res.

¶ Explicit liber tertius: qui fuit
de egritudinibus.

¶ Incipit liber quartus: qui est
de signis et pronosticis sanitatum
et egritudinum: et continet capi-
tula sexaginta.

¶ Cap. i. Quod est de signis san-

Libro

nitatis et egritudinibus in generali.

Dini
flo.

Sta

pars diuiditur in duas ptes. Prima narrat signa significantia sanitatem actualem

in qualibet operatione corporis in quolibet membro. Secunda narrat signa significantia super egritudines et causas ipsarum. Et hec pars iterum partitur in duas partes: eo quod hec signa aut significant super egritudines presentes que plurimum inueniuntur in hac arte: aut significant tempore sanitatis et egritudinis super egritudinem futuram. Sed signa que significant super egritudines preteritas parum sunt in hac arte utilia. Et incipimus narrare signa significantia egritudinem presentem in toto corpore et in quolibet membro. Et postea dicemus signa significantia egritudines futuras. Et postea dicemus signa significantia super egritudines presentes. Sed signa significantia in egritudinibus presentibus super egritudines futuras adiungam istis signis egritudinum presentium. Et similiter videtur ut ponam signa significantia sanitatem futuram in egritudinibus in hac eadem parte: quamuis pertineant sanitatis parti. Propterea quia sunt una

Adme
dicina
transit
medi
cine

ex rebus quibus procedit et transit medicus ad medicinam: sicut in rebusque artificialiter fiunt: quod est: quia nomen maioris potestatis earum derivatur egressa que

sunt artificialiter in permutatione ipsarum a re a qua fit permutatione: et non attribuit rei ad quam permutatur: et hoc est contrarium rebus naturalibus: hoc est quia solus fiunt per naturam: et causam huius ostendi in nobiliori loco isto: quod est: quia permutatio est genus rei ad quam permutatur virtus: et hec est contrarium plusque genus rei ad quam permutatur: virtus autem est in eis manifesta magis quam in ea a qua fit permutatio. Et propterea convenientius est signa coniungere sanitatis future cum signis egritudinis presentis: quia medicus transit ab illis ad sanitatem: et appellatur illi transitur medicina et non sanitas. Et adhuc quis ipsa sint sanitatis signa sunt aliquo modo partes egritudinis: eo quod significant super remotionem egritudinis. Et ego incipio narrare signa significantia super sanitatem: et dico quia sanitas sicut dictum est in diffinitione ipsius: est bona habitudo in membro per quam habet pati aut agere suam actionem aut passionem naturalem. Et hec bona habitudo diuisa est in duas partes: quarum una est appropriata membris consimilibus in quibus sunt nouem complexiones: alia officialibus membris que est quatuor: generum que superius dicta sunt. Et quia pars maior istius dispositionis in membris non est manifesta prima fronte: et maxime in membris non apparentibus: ob hoc necesse fuit narrare signa significantia super quamlibet dispositionem cuiuslibet membrum. videlicet. ix. complexiones: que primo sunt in consimilibus et secundo in compositis. Et sic narrabimus signa que significant super temperatam et non temperatam: et sa-

nitatem appropriatam mēbris
 officialib⁹: et via qua poterim⁹
 omnia hec cognoscere p̄io non
 est nisi ab actione et passione
 horum membrorum aut rebus
 que pueniunt a virtutibus ip-
 sorum: qđ est: qz actiones ⁊ pas-
 siones ipsorū: et res q̄ ab eis p-
 neniunt sunt apud nos notio-
 res: et a reb⁹ notiorib⁹ pcedere
 debem⁹ ad minus notas: ⁊ res
 prouenientes ab opib⁹ sunt si-
 cut calor: macies: pinguedo: et
 accidentia q̄ apparēt ab exeūti-
 bus a corpore: et debes scire qđ
 medici p̄ maiori pte nō sunt vñ
 loqui nisi de signis significāti-
 bus sup sanitatē mēbrozū consi-
 miliū: s̄ de signis significātib⁹
 sup sanitatē mēbrozū officialiū
 nō sunt locuti nisi p̄ accidens.
 Sed talis quales sumus cōsue-
 nit loq̄ de vñsq; et incipiem⁹
 loqui a signis significantibus
 sup cōplexionē eq̄lē. i. tēperatā:
 qz p̄o est natura: ⁊ etiā qz extre-
 ma nō cognoscunt nisi p̄ cōpa-
 rationē eoz ad media. Et dici-
 mus q̄ ex. ix. cōplexionib⁹ qđaz
 appropriant vñcuiq; mēbro: ⁊
 quedā sunt q̄ appropriant vñ
 corpori cōpositione mēbrozū
 adinnicē. Et est sciēdum p̄mo
 signa significātia cōplexionem
 vñcuiusq; mēbri in. ix. cōple-
 xionib⁹: ⁊ cognitis illis poteri-
 mus indicare sup cōplexiones
 totius corporis: et maxime mē-
 brozū principalū: ⁊ incipiem⁹
 narrare complexionem cordis:
 quia cor est membrum: cui⁹ cō-
 plexio cōmunicat mēbris om-
 nib⁹: qz qñ hoc membrum est
 temperatum sunt membra pro
 maiori parte temperata in cali-
 ditate: qz est dator oib⁹ mēbris
 complexionem qua agunt ⁊ pa-

tiuntur. Et adhuc quando erit
 complexio aliorum membrorū
 distemperata sicut cōplexio epa-
 tis possibile est cōplexionē cor-
 dis nō esse tēperatā. ppter colli-
 gantā ipsius ad mēbra: et pro-
 pter hoc narrabimus signa cor-
 dis quando sunt temperata et
 intēperata: eo q̄ illa sunt. signa
 omnium in membrorum.

¶ Capitulum. ij. Quod est de si-
 gnis sanitatis cordis et eius
 discrasie.

P̄ter signa signi-
 ficantia super com-
 plexionē cordis si-
 gnū quod propriū
 est in significando
 super complexio-
 nem cordis est pulsus ⁊ post il-
 lum anhelitus: ergo qñ pulsus
 non est magnus: neq; parvus:
 neq; tardus neq; velox: neq; ra-
 rus: neq; spissus: necessario si-
 gnificat temperantiam comple-
 xionis cordis inter calidum et
 frigidum: et siccum et humidū:
 et talis pulsus qualis est iste re-
 peritur in his qui nascuntur:
 et stant in climate temperato
 vt plurimum: sicut in terra. y. ⁊
 in plurib⁹ terris grecie: nisi eue-
 niant accidentia extrinseca: et
 propterea dicit Gal. quod ho-

Gal.

Liber

Ut comparatio anhelit⁹ ad cor
 nō sit maior debito quod si hoc
 esset non solum esset tunc anhe-
 litus temperatus proportionā-
 do cordi solum. Sed esset ad-
 huc maior: quia non est impos-
 sibile complexionē cordis esse
 calidam et pectus et pulmo sint
 maiores debito comparatione
 ad ipsum cor. ut faciat tunc an-
 helitus qui nō est magnus nisi
 propter largitatem viarum pe-
 ctoris et pulmonis: et illud idē
 quod facit anhelitus magnus
 per se: eo quod si pulmo et pe-
 ctus essent secundum compara-
 tionem creationis cordis: tunc
 pulmo et pectus multiplicaren-
 tur in caliditate cordis. Sed si-
 gnum quod significat super cō-
 plexionem cordis ppter dispo-
 sitionem aliorum membrorum
 est ut sit pectus mediocre inter
 magnitudinem et parvitatem.
 Et similiter temperantiam sue
 complexionis significant signi-
 ficantia signa temperantiam cō-
 plexionis epatis: aut temperan-
 tiam cerebri aut utrūq. Et hoc
 ideo quia in epate et cerebro nō
 est calor qui sit proprius in eo-
 rum esse: nisi calor partium con-
 similium in quibus sunt com-
 posita. Sed calor cuius quo unus-
 quisq. operatur artes suas. est
 de necessitate calor qui trāsmi-
 titur eis a corde: et iste calor est
 in eis sicut forma. S; calor qui
 est in eis proprie est sicut mate-
 ria. Et quia temperantia rei et
 perfectio sue operationis non
 stat nisi propter formam est ne-
 cessarium: ut quando ista duo
 membra sunt temperata sit eo-
 rum temperantia propter formā
 ipsorum: et tēperantia suarum
 formarū est necessario ppter tē-

perantia datoris istarū formarū:
 et istud est cor. Et non est dicē-
 dū qd pōtē sit qd calor cordis qui
 mittitur mittat eis caliditates
 superfluas: et quod sit complexio
 istorum duorū mēbrorū veniēs
 ad eam a partibus consimilib⁹
 epati et cerebro resistat calori qd
 pveniret a tēperantia cordis ut
 p istā cōtrarietate resultet in ce-
 rebro et epate tēperantia comple-
 xionis: qd talis tēperantia qualis
 est hic dicitur equinoce: et nō ve-
 raciter ut faciat opationes. Itē
 signat sup cōplexionem cordis
 tact⁹: et carnositas pectoris: nam
 si tēperata est signat temperan-
 tia cōplexionis cordis. Sed tē-
 perantia carnis p maiori parte
 sequit temperantia cōplexionis
 cordis: et ppria caro existens in
 hoc loco: et propter hoc caro ha-
 bēs tēperatā cōplexionē cordis
 non erit macilēta nec pinguis
 superflua. Item significat sup tē-
 perantia cordis tēperantia virtutū
 anime: sicut ira plāicies: ma-
 nifesta ea confidētia et pusilla-
 nimitas: et silia his. Itē sup tē-
 perantia signat compositio ipsi⁹
 hoc est in positioe sua: et sua mē-
 sura et figura: qd est: qd qn sua cō-
 plexio erit tēperata sunt res p-
 dicte: ut plurimū fm viam na-
 turatū: et sicut qn sue opationes
 sunt cōveniētes sue cōplexioni
 significāt sup suā temperantia:
 qd est: qd nō est impossibile eē ali-
 quē pulsum velocem ppter stri-
 cturā suarū arteriarū: cuius nō sit
 hoc ppter calorem ipsi⁹: sicut acci-
 dit hominib⁹ pinguib⁹. Et vlt
 difficile est dare signa significā-
 tia sup cōpositionē mēbrorū in-
 trinsecorū et sup spēs eorū: et sup
 colligantia eorū: ppterea relique-
 rūt medici hāc speciem sanita-

his: nō sunt locuti de ea: et pro-
cesserūt solū de signis comple-
xionalib⁹. Sed medico nō sunt
hic min⁹ necessaria illis: et pro-
pterea volumus loq̄ de hac sp̄e
breuiter sicut sumus consueti: et
dicimus q̄ ex reb⁹ significātib⁹
sup̄ temperatā cōplexionē cor-
dis et equalē est tēperantia cō-
positionis membrorum extrin-
secorū: et maxime pectoris et mē-
brorū pp̄inquirū eidez: et bona
proportio cuiuslibet istorū mē-
brorū ad alia: et hec vocat p̄chri-
tudo q̄ p̄chritudo magis attri-
buit p̄positioni: sicut virt⁹ et for-
titudine magis attribuit p̄plexio-
ni. Et nos nō dicimus quod tē-
perantia cōpositionis istorū mē-
brorum significet super tēperā-
tiam cordis nisi p̄pterea: q̄ vir-
tus formatiua nō format alia
mēbra nisi mediante calore cor-
dis: sicut virtus nutritiua non
facit suas operationes nisi me-
diante cōplexione sua. Et tu de-
bes scire quod hec significatio
non conuertit: q̄ possibile esset
cor̄ esse temperate complexiōis
et bone compositionis: et tamē
cōpositio aliquorum membrorū
esset lesa: et hoc prouenit a mate-
ria: et hoc raro contigit sicut ra-
ro contingit ex alijs rebus no-
cuis que proueniunt ab alijs
mēbris: et ille conuertunt et cor-
rumpunt complexione cordis
propter aliquā colligatiā. Sed
signa significantia super distē-
perantiā cordis in .4. qualita-
tibus sunt contraria istis. Hoc
est quando pulsus fuerit fortis
velox: aut spissus signat excessū
caloris nisi contingeret p̄pter
stricturam naturalem in vīs
arteriarum quibus hoc raro acci-
dat in complexiōe ea. p̄pterea:

quia natura caloris est aperire
et extendere partes nisi forent
sicce: eo quod resistit egressioni:
et si cū sic citate fuerit durities
tactus signat vltimitatem sicci-
tatis: et similiter anhelitus con-
trarius naturali signat sup̄ idez:
dummodo non sint pectus: pul-
mo: aut eorum vie minores cō-
petentibus. Item oris pillosi
et tactus calidus habent super
eandem complexionem signifi-
care. Et vniuersaliter scias q̄ ad
calorē cordis sequitur calor om-
nium membrorum: excepto qd̄
non sit resistentia accidentalis
a membris habentibus dñan-
tiam in corpore: sicut sunt epa-
r et cerebrum: quia pole est quod
complexio istorum duorū mem-
brorum ex parte membrorū cōs-
miliū ex quib⁹ sunt composita
sint frigidiora debito: et tūc erit
cor̄ calidū: et cerebrū dicef frigi-
dum. Sed in homine habente
talem complexionem refrigera-
bitur in fine cor̄: et maxime quā-
do dominatur frigiditas: quia
hoc membrum non est datum
nisi ad temperandum calidita-
tem cordis. Item significant su-
per caliditatem et sic. cordis ac-
cidentia anime sicut ira: ita qd̄
qui cito irascitur habet comple-
xionem calidam cordis: et si ser-
nauerit habet etiam siccam. Et
similiter signat siccitatem cor-
dis macies pectoris et siccitas
corporis. S; complexio cordis
dominans in caliditate et hu-
significatur a fortitudine cor-
dis et mollicie pulsus. Et si
habuerit molliciez cum sua for-
titudine significat solam humi-
ditatem. Et similiter signa cali-
ditatis et hu. cordis sunt ma-
gnitudo pectoris et aliorū mē-

Liber

brorum: et ideo animalia quae sunt calida et humida sunt maioris cordis ceterorum: velut a alia nascuntur in locis humidis. Sed signa frigiditatis et sic cordis sunt composita ex oppositis signorum caliditatis: tamen servantur signa siccitatis. Et propterea pulsus talis est parvus: rarus: tardus: et durus: et anhelitus eorum est sibilus et tactus pectorum eorum est frigidus. Et sicut est in complexione aliorum membrorum ipsorum: nisi sit in eis resistentia accidentalis. Et pectus istorum est nudum pilis. Et isti sunt in ultima timiditate. Et vult ipsorum inveniuntur assilati semper plus senectutis: et si pervenient ad senectutem: senectus eorum assimilatur morti.

¶ Capi. iij. Quod est de signis cerebri et ipsius complexionum sanarum et egrarum.

De signis cerebri.

¶ Postquam locuti sumus super sanitatem cordis appropriatam membris compositis: et super sanitatem appropriatam membris officialibus: deinceps volumus loqui de signis significatibus super temperantiam et sanitatem cerebri. Et dicemus quod temperantia debet recipi in cerebro: sicut in aliis membris: hoc est ut sit appropriata suis membris et similibus aut sue compositioni. Et incipiemus a temperantia et dicemus quod signorum quae significantur super temperantiam complexionem cerebri quaedam sumuntur ab operationibus et operationes ipsae aut appropriate sunt sensui communi: aut imaginatiui: aut cogitatiui: aut memorie: aut virtuti nutritivae: hoc est quod appetit ex superfluitatibus quae egrediuntur a naribus: palato: oculis: et

similibus. Et quaedam sumuntur ab alijs sicut a tactu et ortu capillorum et ab eorum forma et superfluitatibus quae ab ipso egrediuntur: ita quod si sunt temperate in quantitate et qualitate significant super temperantiam ipsius. Et similiter quando operationes somni et vigiliarum sunt temperate: et quod sit mediocritas inter pigritiam et velocitatem et iudicia sua sint recta et sensus sint clari et boni: et tactus sit temperatus ita ut non sit calidus vel frigidus. Et capilli qui oriuntur non sint omnino extensi seu plani vel tortuosi seu crispi albi vel nigri: et demonstratio suae forme est. ut sit figura eius similis figure cerebri temperati: et tunc significatur super remperantiam complexionis: et significatio temperantiae suae figure est sicut dicitur Galenus. quod sit sicut figura sphaera cerea leviter ab utraque parte pressa: et ut non sit magnus vel parvus: et quod superfluitates discurrentes a cerebro sint paucae et competenter digestae. Et si fuerit cum hoc aliqua spissitudo signum est siccitatis: et si fuerint multae et digestae significant super caliditatem et humiditatem: et si cum hoc fuerint crude et in quantitate multa significant super frigiditatem. Et si cum hoc fuerint aquosae significant super frigiditatem et humiditatem. Et dicitur. ¶ de hac complexione quod eius sanitas est propinquior egritudini quam sanitati. Sed operationes cerebri calidi sunt vigilie et brevitates somni. Sed si caliditati associabitur aliquantula humiditas tunc tales in somno aliquantulum

Gal.

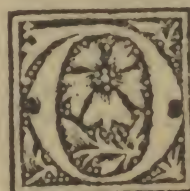
augmentabuntur: et si siccitas dominabitur dominabitur virgilitate. Et qui hanc habent complexionem veloces erunt ad actiones. Et actiones suas faciunt sine divisione: et accipiunt ex membris solum similitudinem et non divisionem: et errores eorum sunt multi: et cogitationes eorum male. Et qui habent signa contraria istis sunt dormitores et pigri et tardi intellectus: et non possunt recipere divisiones rerum: necessario tales frigide complexionis sunt tamen et ipsi assumunt predictas res confuse. Sed complexio cerebri frigida et sicca abundat minus in somno quam frigida sola. Et frigida sola minoris est somni quam frigida et humida: et tactus est significat super istas complexiones. Et capilli etiam habent significationes eo quod capilli sunt ex superfluitate fumosa quare capilli nigri significant super adustionem: eo quod igneitas habet albus denigrare. Et si cum hoc sunt tortuosi significant super hoc siccitatem sicut accidunt eis quando tanguntur ab igne. Et capilli albi significant super materiam crudam et indigestam: et si cum hoc fuerint extensi et plani significant super superfluitatem humiditatis. Et eodem modo capilli qui cito oriuntur significant super caliditatem: et qui tarde contra. Et qui sunt mediocres in colore et tortuositate et implanies in ortu veloci et tardo significant super complexionem temperatam et forma tortuosa etiam habet significare super malam complexionem. Et etiam caput magnum vel parvum habet significare hoc. Et ista sepe inue-

niuntur in libris spicatorum. Et ego non recordor omnia eorum verba nisi quorundam ad hoc ut noster intellectus non sit diminutus in radicibus rerum: et illi qui solum sunt medici indigent illis: et ego non sum ex illis. Item oculus significat forti significationem super complexionem cerebri: quia oculus rubens habens venas rubeas significat super complexionem cerebri calidam: et signa contraria istis significant super complexionem frigidam cerebri. Et velocitas motus oculorum significat super caliditatem cerebri: sicut tarditas super frigiditatem: et mediocritas in istis significat super temperantiam. Et subalbedo oculi significat frigiditatem cerebri: sicut nigredo significat caliditatem: et color medius inter subalbedinem et nigredinem: qui dicitur varius significat temperantiam: et hoc est quia subalbedo fit propter paucitatem digestionis: ob hoc iste calor est propinquus colori aque simpliciter. Et nigredo fit propter excessum decoctionis: et propter hoc dominatur in ipso nigredo: quia nigredo significat adustionem partium terrestrium stridorum dominantium in re. Et quod facit varietatem que est color medius est ultima temperantia decoctionis: quod est quia est minor quam illa que facit nigredinem: et est maior quam illa que facit subalbedinem. Et scias quod non solum cause qualitatis faciunt nigredinem aut subalbedinem. Sed et alie res sunt multe que adiuvant ad hos colores faciendos que non sunt qualitates vel complexiones: sed sunt res quantitatis vel locales. Quod

est quia nigredo plures fit propter multam quantitatem humiditatis oculi: aut quia posita est in profundo multum: sicut tu vides in riuis profundis: quia propter profunditatem appa-
rent velut nigri: eo quod non recipiunt tantum splendorem sicut si essent largi et pauci. Et oculus subalbidus est secundum contrarium: Et Gal. dicit quod multa humiditas glacialis adiuvat ad faciendum subalbedinem: eo quod color istius humoris est sicut color glacie: et multiitudo ipsius adiuvat ad faciendum subalbedinem sicut paucitas adiuvat ad faciendum nigredinem: et hoc est contrarium nostre opinioni: et mediocritas omnium significat temperantiam. Ista sunt signa significantia super complexionem cerebri. Sed signa significantia super ipsius compositionem similiter sumuntur a complexionibus et operationibus ipsius. Etiam diximus de figura naturali quam habere debet: et colligantia sua apparet visui: quia quedam capita habent collum conueniens eide: et quedam non: sicut dicit Gal. Si largitas et strictura suarum viarum et suarum concantatum sumuntur ab ipsius compositione quod est: quia vie cerebri calidi et humidi sunt in ultimitate largitatis: frigidi vero et seci secundum contrarium ipsius: et medicresistarum significant super calidum et sic. vel super frigidum et humum. et sua temperata compositio cognoscitur quando sue vie et sue concantates sunt in ultima temperantia. Et quando vie et concantates cerebri sunt nimis stricte: tunc habens eas paratus est vertigini: et scotomie: et

epilentie: et alijs egritudinibus similibus. Item quando substantia cerebri est minor debita: tunc accidet intellectui corruptio intellectus et stultitia: sicut decrepitis: et vniuersaliter quando corumpitur olla cerebri exterius corumpitur cerebrum interius.

¶ Capitu. iij. Quod est de signis significantibus super sanitatem epatis et eius egritudinem.

¶ Princeps volumus loqui de signis significantibus temperantiam et sanitatem epatis. Et dicemus quod quedam eorum significant super temperantiam sue complexionis et quedam super temperantiam sue compositionis: et ego incipio a signis complexionis: et dico quod quedam ipsorum sumuntur ab operationibus: et quedam sumuntur a quantitate venarum: et a tactu. Et scias quod epas temperatum generat sanguinem purpureum et dat colorem albedinis mixtum cum rubedine: et corpus debet esse medium inter maciem et crassitiam. Et vene debet esse mediocres inter largitatem et stricturam. Sed complexio calida epatis cognoscitur per hoc quod generat multam coleram rubeam: et maxime in etate iuuentutis: et color talium declinat ad citrinitatem: et ideo cum augmentatur calor siccitas multum generatur colera adusta: et tunc declinabit color ad fuscenedinem et quibusdam denigrantur palpebre inferiores oculorum et labia etiam inferiora. Sed epas frigidum cognoscitur: quia ge-

nerat multum flegma: et sanguinem crudum: et aliquando ex fortitudine albedinis conuertitur in calcem: et si cum hoc coniungitur siccitas: tunc generabitur colera nigra non naturalis: et complexio humida epatis cognoscitur a multa preparatione putrefactionis et dominatio ne humiditatis et sanguinis: et si multum excedit transit ad ypo-sarcam. Item vene large significant super epatis caliditatem: et magis si cum hoc adiungitur humiditas: et stricte significat contrarium. in calido vero et sicco epate est mediocritas. Item significat pilositas super complexionem epatis: quod est quando ypocondria sunt multum pilosa caliditatem significant. Ad hoc diuersificatur hec significatio secundum diuersitatem pilorum: quia si sunt grossi, tortuosi, et nigri significant super caliditatem et sic, et si sunt subtiles et plani significant super humiditatem. Et si veter sit nudus pilis significat frigiditatem: et si sit mollis venter significat humiditatem. et si sit durus significat super siccitatem. Et signa significantia super suam compositionem similiter sumuntur a complexione et operationibus: quia quando erunt temperate erit epas temperatum in figura et positione: et quantitate magnitudinis et paritatis et stricture et largitate venarum et complexio calida et humida significat fortitudinem epatis et largitatem venarum: sicut frigiditas et sic significat contrarium. et mediocritas eorum significat mediocritatem inter calidam et humidam frigidam et siccam. Et de-

bes scire quod complexionem significantes super complexionem istorum membrorum sunt complexionem innate que sunt a prima essentia. Et hoc dico: quia inueniuntur complexionem acquisite calide et frigide a consuetudine: et vniuersaliter a rebus extrinsecis. Et simile est huic quia inueniuntur aliquis habens colore significantem super frigiditatem. ¶ Et signa significantia complexionem sui epatis significant caliditatem hoc est quia habebit venas latas. Tunc debemus indicare quod complexio sua naturalis est diuersa ab accidentali: et quando erit contrarium debemus indicare contrarium: hoc est quia complexio sui epatis erit frigida et sicca: et habitudo sua erit grossa et pigra: et grossities significat caliditatem et humiditatem. et stricture venarum frigiditatem. Sed significatio compositionis sumpta ab operationibus est hec: quia epas illius qui habet venas strictas eueniet oppilatio ipso non vidente cibis oppilatiuis. Item quando epas erit paruum comparatum stomacho et non supernenerit aliud quod accidens necessarium erit ut habeat mollem ventrem: nam hec est perfecta significatio super paruitatem epatis: quod est: quia quando epas est paruum non potest attrahere chylum a stomacho: et tunc oportet ut exant superfluitates molles. Et homo quem tu scis dicit quod breuitas digitorum significat paruitatem epatis: et hic apparet quod nescit bene ubi esset virtus informatina: et non considerauit nisi in materiabus: et

Cople
rio di-
uersa:

Liber

Ari. dimittamus istum cum alijs. Dicit Ari. quod epar in quibusdam hominibus inuenitur in latere sinistro et splen in latere dextro: et quando supernueniunt illis egritudines epatis apparet signa in latere sinistro. Ita sunt signa significantia sup complexionem et sanitatem membrorum principalium.

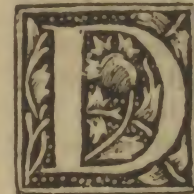
Capitulum .v. Quod est de pulmone.

Priceps volumus loqui de signis significantibus super complexionem et sanitatem membrorum ferientium illis. Et incipiemus a pulmone et dicemus quod complexio pulmonis erit temperata tunc quando erit anhelitus temperatus in magnitudine et paruitate: et non recipiet lesionem ab aere calido aut frigido: et vox fit temperata inter fortitudinem et debilitatem. Sed quando pulmo erit calidus, anhelitus erit magnus et ledetur ab aere calido et inuabitur a frigido: et habens talem pulmonem habebit vocem fortem: et contrarium operabitur contrarium: et pulmo siccus cognoscitur ex parte vocis claritatis: et paruitate sputi. Et pulmo humidus contraria habet signa pulmoni sicco. scilicet grossitudinem vocis et sputi multitudinem. Sed compositio habetur a complexionibus operationibus similiter: eo quod complexio temperata de necessitate

habet compositionem temperatam scilicet inter paruitatem et magnitudinem: et inter amplitudinem et stricturam viarum: et quando erit calida erunt vie large. Et latitudo pectoris significat super latitudinem viarum: sicut dictum est in alijs: quia diximus quod fortitudo vocis sequitur largitatem viarum: et largitas significat caliditatem complexionis: et causa est: quia fortitudo vocis necessario significat caliditatem. Sed complexio frigida significat stricturam viarum et debilitatem: et maxime si huic coniungatur, siccitas. Velocitas vero anhelitus significat paruitatem pulmonis et stricturam suarum viarum nisi complexio cordis sit in causa. Pectus autem sputosum significat malam pulmonis positionem: et propterea dicunt medici quod plurimi talium veniunt ad ulcerationem pulmonis: et ad ethicam.

Ca. vi. Quod est de stomaco.

Dinceps volumus loqui de signis significantibus super complexionem stomachi. Et dicimus quod ipsa cognoscitur a suis operationibus: eo quod stomachus temperatus conuenit maior ciborum pars: nisi nimis modum excedant nature: et non accidunt eidem accidentia que eueniunt stomacho distempato: suus appetitus est naturalis. Et in stomacho calido subtiles cibi conuertuntur in fumum: eidem grossi conueniunt et suus appetitus est diminutus. Sed in stomacho frigido signa sunt contraria predictis: eo quia ei conueniunt cibaria subtilia: et grossa in acetositatem conuertuntur in eo: et mens appetitus est excedens. Et stomachus siccus cognoscitur propter mul-

iam sitim: et eidem paucus suffi-
cit potus: et quando nimium re-
cipit potum: et tunc in eo sunt
fluctuationes. Sed humidus si-
gnificatur a paucis siti: et deside-
rat talis stomachus humida si-
cut stomachus siccus desiderat res
siccas: et hoc est quando humi-
ditas et sic. inest per naturam: sed
si inest accidentaliter hoc fit per
contrarium: eo quod qui habet sto-
macum siccum appetit humida: et
qui habet humidum appetit sic-
ca. Sed equalis stomachus in par-
tate et magnitudine cognos-
citur: eo quod tolerat quantitatem
cibi convenientis: et si parvus
fuerit noscitur ex tolerantia pau-
ci cibi: et si partitur cibum in pau-
cas partes melius tolerat. Et
stomachus magnus tolerat con-
trarium.

¶ Cap. viij. Quod est de complexionibus testiculorum.

Signa temperan-
tie et sanitatis tes-
ticulorum sumun-
tur ab operatio-
nibus ipsorum et ab
accidentibus. Et
dicimus quod qui est temperatus in
coitu naturaliter habet temperantiam
complexionis testiculorum. Et si
multum affectat naturaliter habet ca-
lidam complexionem testiculorum.
Et si cum hoc desiderio coniun-
gitur sufficiens in faciendo signi-
ficat humiditatem continentem
isti caliditati. et quidam dicunt quod
quoniam complexio testiculorum est calida
quod tunc est generatrix masculorum
plurimum feminarum: et quoniam complexio
istorum est frigida tunc operatur
contrarium. scilicet quod piger erit in coi-
tu et generabit filias: si cum frigi-
ditate coniugatur siccitas: qua
si preinatur ab hac operatione.

Sed qui appetitum habet magnum et
debilis existit in tali operatione:
ei complexio ad siccitatem pertinere
videtur. Sed significatio comple-
xionis horum membrorum ex parte
accidentium apparentium in sper-
mate est: quoniam in temperata complexio-
ne ipsorum est sperma tempera-
tum in quantitate et qualitate. Sed
si testiculi sunt calidiores debi-
to erit sperma plus in quantita-
te et spissius convenienti. Et quoniam
complexio eorum erit frigida erit con-
trarium huius. hoc est quod sperma
erit paucum et non coctum. Et
humiditas magis convenit huic
operationi quam siccitas. Et pili etiam
significantur super complexionem horum
membrorum secundum quod significant super
alias complexionem ut dictum est
supra.

¶ Cap. viij. Quod est de signis complexionis totius corporis.

Sta sunt signa si-
gnificativa super com-
plexionem uniuscu-
iusque membrorum prin-
cipalium et servien-
tium eis. Et cognos-
cendo istarum coparationem unius
ad alterum faciendo cognoscemus
totius corporis complexionem tempera-
tam et distemperatam: eo quod corpus cuius
complexio erit temperata erit de ne-
cessitate mediocre inter maciem et
grossitiam: et color erit albus mi-
xtus rubedini: et capilli eorum sunt
flavi tendentes ad rubedinem in
tempore sue pueritie: et cum sunt facti
iuvenes erunt capilli eorum nigri:
et tactus temperatus inter calidi-
tatem et frigiditatem: et inter asperi-
tatem et lenitatem. Et sensus co-
rum erit in ultimo temperantie: et
intellectus eorum mediocris in-
ter velocem et tardum: et hec est
via cognoscendi complexionem tem-

peratam. Sed cōplexionez que
exit a temperatāia indicabimur
fm multitudinez signorum: qz
illa indicabuntur ex aggrega-
tione istorum signorum: hoc est
ab accidentibus et operationi-
bus: sicut a crassitie: et macie: et
a calore pilis et alijs similibus.

Sed est sciendum qd significa-
tio coloris pilorum non verifica-
tur pro maiori parte nisi in tem-
peratis climatibus: quāuis in
quolqz climate possit aliqd cōpre-
hendi comparando homines il-
lius climatis sibypsis verbi gra-
tia in thetonicis et ethiopibz
quando ethiopes sunt nigri: et
eorum capilli sunt in tortuosita-
te vltima: non propter hoc eorū
complexio erit calida immo me-
lius est attribuire hec signa ca-
lori extrinseco: et dices quasi qd
sint frigidi. Et thetoniciz sclau-
ni qz stant in terris frigidis sunt
albi: et eorum capilli sunt flau-
i et piani: nec propter hoc dicen-
dum est in istis vt eorū comple-
xio sit frigida: qd est: quia eorū
complexio est in vltima calidi-
tate: quia calor clauditur in par-
tibus intrinsecis eorum corpo-
rū: sicut accidit in hyeme: et hoc
sufficit in signis sanitatis fm i-
ntentionem nostram.

¶ Cap. ix. Quod est de signis si-
gnificantibz super egritudines
in generali.

¶ Einceps volum⁹
loqui de signis si-
gnificantibus su-
per egritudines.
Et rememoreris
semper eorū que
superius diximus: hoc est quia
intentio mea in hoc libro nō est
vt multū loquar de rebus parti-
cularibz: quia iste liber nō fuit

factus pro illo qui est solū medi-
cus: sed vt nō inueniatur dimi-
nutus in radicibus scientie: se-
cutus sum etiam de ipsis. Et si
inuenis hoc illud qd inuenis in
alijs libris: non ob hoc ipsuz de-
spicies: quia pluries cribat ho-
mo modū vnū sabuli ad hoc vt
inueniat vnā margaritā. ¶ Di-
cemus qd signa significantia su-
per egritudines sunt genera quo-
rū quedā sumuntur ab accidē-
tibus que accidunt post diminu-
tionem humorum in corpore: et
quedam sumuntur a complexio-
ne corporis ab eius preparatio-
ne ad suscipiēdas egritudines:
et quedam sumuntur a regimi-
ne antecedēti. ¶ Et quatuor tē-
pora anni dant pronosticatiōez
in egritudinibus futuris simili-
ter: et maxime permutationes qz
sunt in eis preter naturam. Et
ista signa diuersificātur fm for-
titudinem et debilitatem: et ego
volo ipsa narrare per ordinem.
¶ Jam dixi in his que precesse-
runt qd quando quantitas san-
guinis crescit in corpore ita qd
nocet in quātitate solum in eo
qd quantitas est fm dimensio-
nem: hec est nominata repletio
fm vasa et quando crescit cum
malitia qualitatis vt acuat: aut
vt permutetur ad qualita-
tem illius: scilicet vnus aliorū
humorum aut plurium: hec no-
minatur repletio fm virtutem:
eo quod hec repletio habet eu-
cuare vel euaporare et dissolue-
re et debilitare virtutem qd est
propter malitiam sue qualita-
tis. Et ppter ea hic sequitur ca-
sus appetitus et difficultas mo-
tus. Et vniuersaliter ppter hoc
debilitant et ledunt oēs opatio-
nes aiales et naturales qd non
accidit

Then-
tonic
Sclau-
ni.

accidit prime repletiōi. ¶ Et si-
gna prime repletionis sunt si-
gna dominij sanguinis soluz ⁊
signa scōe repletiōis sunt signa
dominij vnius trium humoruz
aut pluriuz. ¶ Et propterea de-
bemus enumerare signa signi-
ficantia super excessum vniuscu-
iusq; humorum istorū. ⁊ cogno-
scendo simplicia cognoscemus
composita.

¶ Cap. x. Qd est de signis abū-
dātie sanguinis.

Incipiemus a
signis significan-
tibus multitudi-
nem sanguinis ⁊
ab accidetibus q̄
eueniunt corpori

propter illud. Et dicem⁹ q̄ hoc
significat fortitudo pulsus: ⁊ re-
pletio vasorū: siue sint vene siue
arterie: et grauitas capitis et
oculorum: et impedimenta vir-
tutum anime et sensuum. ¶ Et
vniuersaliter mala dispositio q̄
aduenit corpori hec patiēti assi-
milatur male dispositioni lassitu-
dinis que prouenit ex labore
extrinseco cum rubedine oculo-
rum ⁊ calore actuali. in toto cor-
pore nisi homo habuerit exerci-
tium in aere calido et somnum
profunduz et somnia terribilia
et vidētia res rubeas. Sicut di-
cit Galenus de illo qui somnia
bat balneari in dolio pleno san-
guine: quia signa sanguinis in
eo erant manifesta. ⁊ Gal. prece-
pit vt flebotomaretur: sed medi-
ci qui erant de secta aristratis
preceperūt ne flebotomaretur:
⁊ iniūxerūt ei exercitiū: ⁊ qñ hoc
facere cepit humores dissoluti
discurrerūt per corpus ⁊ mortu⁹
fuit. Itē in hora repletionis san-
guinis finit aliquādo sanguis

ex narib⁹ aut gingiuis. Et Ari-
sto. dicit qd sanguis corruptus
finit a naribus et ano. et pustu-
le que fiunt in corpore: et vrina
spissa: et dulcedo saline: et omnia
hec significant superabundan-
tiam sanguinis. Et qui vsus est
flebotomia sentit pruritū in lo-
co flebotomando: propterea su-
muntur signa dominij sangui-
nis a complexione et regimine
ciborum et potuum et similiū:
et ab etate et tempore anni: ta-
men hec signa necessario signi-
ficant abundātiā sanguinis:
quod est: q̄ aliquā cōplexio gene-
rat sanguinem et si tempus et
etas adiuuent aut non. Et simi-
liter hoc facit regimen absenti-
bus oib⁹ alijs: ⁊ si regimē forti⁹
erit in omnibus istis causis tūc
erūt signa significātiā dominij
sanguinis accidetia que hic se-
quuntur.

¶ Cap. xi. Qd est de signis cole-
re dominantis.

Ed signa signifi-
cantia dominij De co-
colere sunt veloci lera.

tas pulsus: ⁊ dis-
ruptio ipsi⁹: ⁊ vi-
na subtilis ignea
et vomitus colericus: ⁊ egōnes
mordicatie: ⁊ amaritudo oris:
sitis fortis: et siccitas lingue cū
asperitate: et citrinitas coloris
et oculorum: sicut accidit in vi-
tio ycterici: et si his coniūgitur
tempus estiuū: et etas inuentu-
tis et dieta ca. et sic. et multum
exercitium sicut artium calefa-
cientium: vt sunt ferrarij et eorū
similes: et tūc debemus sine du-
bio indicare q̄ iste humor dñas-
tur multum in corpore.

¶ Ca. xij. Quod est de signis do-
minij melencolie.

Colliget Auerroys. R

de me
lēcolia

Ligna q̄ signifi-
cant dominium
melēcolie sunt ni-
gredo vine: aut
rubedo declinās
ad obscuritatem:
aut ad viriditatem. Et aliquan-
do hic sequitur incendiū in sto-
maco et h̄z appetitū caninū et ni-
gredinē coloris: et maxime sub
palpebra oculi et sanguis flobor-
tatus est niger: et multū coa-
gulatus: et maior pars talia pa-
tientis est splenetica. Et si par-
ticularia signa iungantur istis
sine dubio iudicabimusq̄ mul-
tū dominabitur in corpore hu-
mor: talis et cōplexio que magis
apta est ad generandū hūc hu-
morē est cōplexio frigida et sicca
aut calida et sicca. Et propterea
raro inuenit iste humor in cor-
poribus albis et pinguibus. et
morphea nigra est signum for-
tissimum istius humoris: et etiā
variole nigri seu morbilli.

Cap. xiiij. Qd̄ est de signis do-
minij flegmatis.

De fle-
gmat

Lignum dñij fle-
gmatis sunt vrina
alba et vt color cor-
poris sit albus: et
pulsus parus: et
rarus: et squalidi-
tas totius corporis: et pigritia: et
somnia: et tarditas digestiōis.
panca sitis cū multo sputo visco-
so. et si cū his iungūtur res parti-
culares: erit sicut dictū est ante:
velut est etas senectutis: et tem-
pus hyemis: et regimē multe q̄e-
tis: et cibaria frigida et h̄u. et sap-
stuitas comestioniis. Et somnia
similiter significāt super dñiuz
istorū humorū: qm̄ ille cui super
abundat colera somniat videre
adultronē ignis: et cui sanguis

abundat somniat videre res ter-
reas: et cui melēcolia videntur
in suis somniis ea que ipsuz ter-
rere faciūt. et qui videt dormien-
do maria et pluuia et sentit aerē
frigidū: vel aquā frigidam: oia
ista significāt abūdantiā flegma-
tis. Ista sunt significātia super
dñiuz vniuersumq̄ humorū: et
vniuersaliter super egritudines
que accidunt propter hos humo-
res. Sed lassitudo q̄ puenit abs-
q̄ occasiōe mala antecedēte sit
necessario propter dñiuz istorū
humorū. aut pluriū: sed lassitu-
do thetaya et apostemosa sit ab
abundantia sanguinis: sed vlce-
rosa est ex malitia qualitatis.

Cap. xiiij. Quod est de signis
pronosticis egritudinum futu-
rarum per aerem et tempora.

Et postquā locuti su-
mus de signis signifi-
cantibus super domi-
niū humorū: deinceps
volumus loqui de dispōnib⁹ q̄
fiūt ab aliqua permutatione ex-
tra naturali: sicut ille q̄ fiunt ex
aere que significāt egritudines
futuras: et via qua possumus co-
gnoscere has permutationes est
experiētia: sed scire ipsas per viā
demonstratiuā est difficile aut
impossibile: et propterea in hoc
sunt recipienda testimonia an-
tiquorum: et memorari eorū bre-
uiter que dixerunt: et postea co-
nabimur dare causas. Dixit. y.
quod quando fuerit hyems se-
ptētrionalis et in aquosa: et ver
fuerit meridionale et aquosum
sequūtur ex hoc in estate febres
acute: obtalmie: et dissinterie:
maxime vero mulieribus et hū-
midis natura. Et huius causa
est: quia si hyems fuerit sicca ge-
nerabit humores siccos: et go-

neraliter humores adusti & fa-
cti fuerunt in autūno: non con-
uertentur simili tpe huius ad fri-
gidityatem & humiditatem: sed
remanebunt fm medietatem il-
lius quod supervenit ei in autū-
no: et postea veniente vere cali-
do & humido aggregabūtur in
corpore humores cōtrarij ad in-
vicem: veniēte postea calore esti-
vo putrefaciet ipsos humores
propter humiditatem acciden-
talem quam habebunt: et pro-
pter actum ipsorum erit calor pu-
tredinalis qui generabitur no-
civior & acutior. Unde tunc pro-
pter hanc maliciam complexio-
nis fient febres acute: et accidet
fluxus ventris sanguineus: et
obtalmia. Et hoc accidet plus
complexionibus humidis: quia
sunt apte citius permutari pro-
pter talem aeris dispositionem.
Et .y. adaptat siccitatem vento
septentrionali et humiditatem
meridionali: eo qd natura isto-
rum duorum ventorum est has
duas facere dispositiones & cau-
sam istorum ostendam in loco
nobiliori isto. ¶ Item .y. dicit. si
in eodem anno post ortum can-
cule fient pluvie frigide et ven-
ti flauerint septentrionales: tūc
fient egritudines terminabiles
et quiete. Et hoc erit propter te-
perantiam aeris calidi: qz plu-
via aerem refrigerat: & similiter
facit septentrio: quamvis sit sic-
cus: et manifestum est quod fri-
gidus aer putrefactionem dimi-
nuit. Et vniuersaliter scias qd
causa egritudinum quas .y. his
temporibus fieri dicit est ppter
permutationem nature aeris:
quod est: quia non fuit ordina-
ta diuersitas nature temporum

nisi vt humores digerentur et
temperantur: quia humiditas
hyemis temperat siccitatem au-
tumni: et caliditas estatis tem-
perat hyemis frigiditatem. ¶ Sed
quando hyems fuerit sicca tūc
remanebunt humores sicut fue-
rant prius: et humiditas veris
eos non temperabit: eo quod
ipsa erit humoribus his extra-
nea: que omnes non adueniunt
tempore competentis. Et ob hoc
quando supervenerit eis calor
estivus sine medio: tunc iste
egritudines generabuntur.
Sed si hyems fuerit humida et
supervenerit calor estivus eidē
cum medio: et istud medium est
calor veris temperatus: et tunc
non veniet tempus caloris an-
tequam ipsa humiditas sit con-
sumpta: et corpora receperunt
defensionem vt propter calorem
non permutentur. ¶ Et vniuer-
saliter scias quod quatuor tem-
pora sunt cum quatuor humo-
ribus sicut cum quatuor ele-
mentis: quia si tempora resi-
stunt vt vnum elementum a-
liud non vincat vel superet: sic
resistunt: vt vnus humor ali-
um non vincat: quia nisi esset
comparatio quam habet tem-
pus cum quolibet humore vnus
humor a suo contrario corrump-
peretur. ¶ Item .y. quādo hyems
fuerit calida meridionalis et
pluviosa: et ver septentriona-
le in aquosum fient fluxus san-
guinis et obtalmie sicce: et se-
nibus renmata: epileptie et pa-
ralisis et apoplexie: et pregnan-
tes abortiūt. Et causa huius est
vt in tali dispositione ipse egri-
tudines fiant: quia cerebrum
in tali dispositōe superfine hu-

R q

Libër

meccatur: veniente vero vere frigiditate cum sui natura habeat humores dissolutos mouere: tunc frigiditas resistet sue complexioni naturali: et tunc humores a frigiditate compressi distillabuntur: et ob hoc iste egritudines mouebuntur. Et si hyemis dispositio erit similis dispositioni veris predictae aptius et citius egritudines iste fient: quia humores tunc temporis erunt congelati et immobiles: et ipsi tamen non sunt penitus denudati ab humiditate naturali. Et fluxum sanguinis hic intendit. y. propter ulcerationem intestinorum quae fit propter reumatismum acuta quae fit ab hac permutatione. Et mulieres non abortiunt isto tempore: nisi quia valde ipsarum tali tempore nimis humefiunt et debilitantur quae in eis est virtus retentiva: et poterit esse et etiam hac permutatione embryo ledatur eo quod propter humiditatem debilitatur. Et dixit. y. quando estas erit parum pluuiosa et autumnus calidus multum meridionalis et pluuiosus tunc erunt in hyeme fortes dolores capitis: tussis et rancedines in aliquibus fiet prussis: et causa huius est manifesta: eo quod in tali autumnio replentur capita multis superfluitatibus: et cum supervenerit hyems comprimet cerebrum et distillabunt ab eo superfluitates nec poterunt digeri: et ob hoc iste egritudines fient: nam si remanebunt in capite facient dolorem predictum: et si fluxerint ab eo facient egritudines supradictas: et si fluxerint ad pulmonem fient tussis. alia phryses. Adhuc dixit quod si fuerit autumnus septentrionalis et siccus fiet in complexionibus siccis obthalmia sicca: febres

acute: et cardiaca melencolica: quia manifestum est quod quando istud tempus in siccitate fortificatur faciet egritudines melencolicas: et febres he dictae sunt ex humore melencolico: quibus humor ille non sit velocis motus. Item dixit. y. egritudines quae fiunt tempore multum pluuioso pro maiori parte sunt febres longae: et fluxus ventris et epilepsia: et apoplexia: et squinantia. ¶ Et dixit. y. quod paucitas pluuie salubrior est corporibus. Et causa est quia superfluis humiditatibus calor naturalis non bene dominatur. Et non est intelligendum ab. y. ut laudet aerem siccum ex toto quia aer nimis siccus inducit egritudines eiusdem similes. Et propter ea dicit alibi: quod quando est praeparatio pluuie fiunt febres acute: quia aer temperatus fin. y. est mediocris inter multam et paucam pluuiam. Et tu debes scire quod aer distemperatus in una qualitate distemperantia superflua generat egritudines eiusdem similes. Sed aer pestilentialis fit corruptione sue substantie. Et hoc accidit sepe propter multam pluuiaz tempore estiuo: sicut dicit. y. quod accidit in ciuitate acarone quia tota estate fuit fortis pluuia: et propterea accidit habitantibus malus puritus: et pustule malitiose ita quod aliquibus cadebant brachia et pedes. Item corrumpitur substantia aeris ex vaporibus corruptis mixtis cum eo sicut a vaporibus resolutis a cadaveribus et a stagnis quibus liquum inaceratur. Et similiter fiunt egritudines pestilenciales a corruptione aquae et ciborum sicut accidit tempore famis. Item egritudines pestilenciales quae fiunt

in corruptione aeris citius sunt
egritudines mortifere: quia aer
putrefactus vel corruptus velo-
citer attingit cor: et propterea ac-
cidentia illarum febrium sunt
mala propter malitiam anhel-
tus que hoc operatur: et non ap-
paret in illis febribus fortitudo
nec sentitur in eis magna lesio
manifeste: eo quod mala comple-
xio dominatur in illis commu-
niter in omnibus virtutibus cor-
poris. Sed illud quod facit le-
sionem manifestam sensibilem
est mala complexio particularis
vel diuersa: et scias quod non omnis
homo egrotat propter permuta-
tionem aeris: sed illi qui ad hoc
apti sunt. Et quando tempora
anni sequuntur eorum natura
quasi non erant cause egritudi-
num quibus nos videamus con-
trarium: quia egritudines que-
dam sunt magis proprie uni tem-
pori quam alteri sicut sunt egritudi-
nes que fiunt ex humore simili
illi tempore: quia sanguinee in ve-
re: colericæ in estate: melencolicæ
in autumno: flegmaticæ in hyeme
quibus invere per accidens fiunt
egritudines melencolicæ et hoc
accidit propter motum humorum
et eorum dissolutionem et ebulli-
tionem: quia in his temporibus
adueniunt partibus omnium si-
milis accidentia que adueniunt
humiditatibus terre nascentium.
Quod dictum est de signis si-
gnificantibus egritudines ex par-
te aeris sufficiat compendiose
secundum nostram intentionem loquen-
do. Sed inueniuntur egritu-
dines parue velut accidentia si-
gnificantia super egritudines
magnas futuras: et nos dicemus
de aliquibus earum hic. Et post-
ea dicemus de signis significan-

tibus super easdem egritudines
et earum causas: quia multum
necessarium est in hac arte. Et
non expectes ut dicam tibi res
nouas que non sunt dicte ab an-
tiquis.

¶ Capi. xv. Quod est de signis
pronosticis egritudinum: futu-
rarum per egritudines paruas.

Et dicunt quidam quod
dolor capitis fixusque
in arabico nominatur
soda: et emigranea que
in arabico nominatur sethica per-
seuerans denuntiat decursum
aque ad oculum in fine: aut di-
latacionem pupille que in ara-
bico nominatur azabar. Et
salus faciei nominatur hachas-
la: tortura vero nominatur lach-
ra et spasmus nominatur tasnec:
et priuatio moris nominatur ca-
dar: paralisis vero selee. Salus
faciei perseuerans multum
denuntiat torturam oris. Salus
vero totius corporis significat
spasmodum humidum. priuatio moris
significat paralysim. Rubedo
faciei oculorum et venarum que sunt in
eis cum fluxu lachrymarum et fuga
a lumine cum forti dolore capitis
denuntiat apoplexiam in cerebro.
Incubus thebus dicitur et vertigo ha-
hastula nominatur perseuerans denun-
tiat epilepsiam. epilepsia vero vocatur
chylion: tristitia perseuerans sine
causa denuntiat melencoliam. Appa-
ritio corpusculorum velut muscarum
et capillorum ante oculos denun-
tiat decursum aque ad oculos:
nisi hoc accensum a studio proueniat.
Reumata continua sine interpo-
latione faciunt timorem prius.
Sudor multus perseuerans si-
gnificat repletionem. Fortis sin-
copis crebra sine manifesta oc-
casionem perseuerans diu mouet

R ii

Libor

subitam nuntiat: repletionē su-
perfluā habentes timemus ne
ad spntum deneniat sanguinis
qui in arabico noliatur vestadā:
et etiā est signū apople et subite
mortis et stupefactio sensuū et re-
laxatio moruū significat apople-
xiam. Grauitas lateris dexteri
circa ypodōdria egritudinē epis
significat. Stercus multū tinctū
timorem egritudinis yctericie si-
gnificat: squaliditas faciei et tu-
mor palpebrarum et digitorū ma-
num et pedū futurā yposarcas
significat. Fetor stercois signifi-
cat super nauseam q̄ in arabico
noliatur tacura. Urine fetor pu-
trefactionem et febrem nuntiat.
Lassitas et membrorum cōfractio
sine cā manifesta cū casu appe-
titus febrem denuntiat: vrina
vstina persenerans vlcerationē
in vesica et virga significat. Pri-
uatio appetitus cū sincopi cole-
ricam significat. Grauitas et ex-
tensio q̄ est sub ventre et in reni-
bus significat super egritudinē
renū. Stercus adustum in ouis-
cio ani vlcerationem intestino-
rum significat. Pruritus in ano
persenerans emorroydas denū-
tiat nisi in intestinis sint ver-
mes nati. Multe pustule in cor-
pore apostema magnum signi-
ficant. Multa noda apparentia
faciant timere de nodo magno
nominato dubellet. Morfea et
fortis rubedo faciei et strictura
anhelitus et vocis lesio lepram
significat. Et vniuersaliter dico
q̄ quando permutatur aliquid
ex consuetis significat futuram
egritudinem: sicut est appetit⁹
superfluus aut diminutus aut
augmētum vel diminutio in su-
perfluitatibus vel multis som-
nis vel paucis vel aliis accidē-

tia preter ista.

¶ Cap. xvi. Quod est de pulsu et
vrina in generali.

Et postq̄ locuti sum⁹
de hoc genere signorum
sufficienter: volumus
nūc loqui de signis ip-
sarum egritudinum q̄ significat
necessario vnam trium rerum vi-
delicet: aut super quiditatē egrī-
tudinum: aut sup causas ipsarū
aut super membrum in quo est
egritudo. Et multotiens signifi-
cat super hec tria quēadmodū
de signis egritudinum que sunt
in membris interioribus. Sed
egritudines apparentes in su-
perficie corporis non indigent
signis nisi significantibus cau-
sas ipsarum ob hoc: quia ille pa-
tent sensui visus. Et vniuersali-
ter sciasq̄ signa non sunt aliud
nisi illud quod apparet in actio-
nibus et passionibus animalib⁹
et naturalib⁹ cum accidentib⁹ q̄
pueniant ab eis. Propterea q̄
inueniuntur duo genera signo-
rum cōmunicantium pluribus
egritudinibus. ¶ Et debemus
primo tractare de eis: et postea
narrabimus signa vniuscuius-
q̄ egritudinis propria. Et ista
duo genera signorum sunt pul-
sus et vrina: et significatio pul-
sus sumitur a communicantia
omnium membrorum cum cor-
de. ¶ Sed vrina sumitur a men-
sura digestionis in epate et ve-
nis: et propterea significatio ip-
sius non est paucā in significā-
do egritudines membrorum vir-
tutis nutritiue. Et incipiendus
est a pulsu: quia eius est cogni-
tio melior.

¶ Cap. xvij. Quod est de pulsu
et de generibus et speciebus
eius.

¶ dicim⁹
quod pul-
sus est cō-
posit⁹ ex
duob⁹ mo-
tibus hoc
est motu
dilatatio-
nis et mo-

tu constrictionis: et ex duabus
quietib⁹ q^{ue} sunt inter duos mo-
tus sicut declaratu^m est: Q^{uia} inter
quoslibet duos mot⁹ necessario
sunt due q^{ue}tes: et etiā q^{uia} sapien-
tes hui⁹ artis dicūt q^{uia} ipsi com-
prehēdūt has duas q^{ue}tes: et ma-
xime q^{ue}te q^{ue} est post cōstrictionē:
q^{uia} quies q^{ue} est post dilatatiōē ē
manifesta etiā illi q^{ui} nō est p^{re}-
c^op^ort⁹: p^{ro}pterea accidētia q^{ue} essentia
liter hoc comitant^{ur} et tinent^{ur} vna
istaz: hoc est aut iⁿ motib⁹ aut iⁿ
q^{ue}tib⁹. Et p^{ro}pterea apparet q^{uod}
p^{ri}ma g^{ra}da pulsū sunt septē: vñ
est q^{uod} sumit a cōp^ortitate dilatatio-
nis: scōm sumit a cōp^ortitate t^{em}p^oris
mot⁹. Tertiū a cōp^ortitate h^umanis
monētis. Quartum a t^{em}p^ore q^{ue}tis.
Quintū a p^{ro}portiōe duoz motuū
et duaz q^{ue}tū. Sextū a p^{ro}muta-
tiōe puls⁹ et sua assilatiōe sue tē-
periei. Septimum ab ordiatio-
ne motus et quietis et iⁿordinatio-
ne. Sed tria sunt genera que
confluenerunt iⁿungere medici
istis. 7. vñ est q^{uod} sumit ab arte
r^{is}. Scōz a q^{ua}litate ipsi⁹ arterie.
Tertiū sumit a dispōne sube ar-
terie. Sz ista tria nō sūt p^{ro}p^{ri}a iⁿ
pulsu iⁿcōp^ortū est pulsus: q^{uia} pul-
sus iⁿcōp^ortū est pulsus nō stat nisi
p^{ro} motū et q^{ue}tē. Et p^{ri}o volum⁹
narrare spēs q^{ue} tinent^{ur} sub vno
quoz g^{ra}de: et postea dicem⁹ cau-
sas vniuscuiusq^{ue} generis: et spēs
q^{ue} est: q^{uia} q^{uoniam} nos cognouerim⁹
eoz cās efficiētes: tūc poterim⁹

sumere plura signa egritudinū
eo q^{uia} ipse cedē sunt cause diuersi-
tatis pulsū. Et p^{ro}pterea q^{uoniam} in-
ueniet^{ur} gen⁹ aut spēs p^{ro}p^{ri}e cau-
se: tūc erit signū fixū sup istō ge-
n⁹ aut spēs egritudinis. ¶ Et
pulsus q^{ui} fuerit plū causaz nō
significat sup illā egritudinem
solū ipsaz efficiēte nisi secū alia
significatio adiūgat^{ur}. ¶ Et dei-
ceps volum⁹ incipere narrare
spēs pulsū: et subsequēter eoz
cās assignare: q^{uia} cū sciuerimus
eoz cās efficiētes: tūc possibile
erit q^{uia} ponem⁹ eas signe super
egritudines: eo q^{uia} ipse cedē sunt
cause efficiētes earū. Et iⁿ q^{uoniam}
erūt ex eis gen⁹ vel spēs p^{ro}p^{ri}e
cāse tūc erit signū continuū sup
iⁿuētiōē illi⁹ spēs egritudinis
vel generis: et q^{uoniam} erit ei pl⁹ vna
cā nō significabit sup egritudi-
nē agētē nisi q^{uoniam} cū eo fuerit si-
gnificatio alia. verbi g^{ra}da: q^{uia} pul-
sus formicās q^{ue} est iⁿ ethica est ac-
cidēs et continuū sup iⁿuētiōē illi⁹
spēs egritudinis vel generis q^{uoniam}
erit ei pulsus diuersus: nā cā si-
gnificabit. al. et q^{uoniam} erit ei puls⁹
vel pl⁹ vna cā nō significabit su-
per egritudine ist⁹ febris: eo q^{uia}
pulsus diuersus est iⁿuētiōē iⁿ fe-
brib⁹ putridis et iⁿ dolore stōi: era-
go hoc nō est signū declarās fe-
brem putredinis p^{ro}p^{ri}e nisi et
associet^{ur} aliō signū: et possibile
erit q^{uod} aliō signū sit ex spēsbus
pulsū: et q^{uod} nō. Et postq^{uam} data
sūt signa significātia a medicis
cās pulsū: tenent^{ur} determina-
re pulsū appropuatiū vni⁹ cui⁹
egritudini: eo q^{uia} maior p^{ro}p^{ri}a pul-
sū est cōposita sicut pulsus si-
gnificās iⁿ ap^ostemata cala.
quia est parus: velor: iⁿordi-
natus: et variat^{ur} multis varia-
tionibus: et iⁿ hac egritudine

narra-
tio spe-
cies
puls-
sū.

R iij

Libeꝛ

pulsus ei propius est cōpositus
semper. Et quidā pulsus sunt
quorū est signū diffinitivū sup
aliquā egritudinez qñ associat
ei aliud signum: verbi grā: qñ
pulsus inordinat⁹ quādo erit
cum calore manifesto in corpo-
re ⁊ nō erit in ore stōaci pūctio
aliquā sen dolor est signū certū
sup febrē putridā. Et postq̃ de
claravimus quō est significatio
pulsus gñaliter redibimus ad
numerandū species: deinde di-
cemus vnus cuiusq̃. Et dicim⁹
q̃ gen⁹ qd sumit a q̃titate dila-
tatiōis diuidit in pulsum ma-
gnū ⁊ parū ⁊ mediocrē ⁊ in
lōgū breuē ⁊ mediocrē ⁊ largū
strictū ⁊ modicrē ⁊ in eminen-
tem pfundū ⁊ medium. Et ma-
gnitudo est qñ arteria extendit
superflua dimensione in oibus
tribus dimēsiōibus. s. in pro-
funditatē: latitudinē: ⁊ longitu-
dinem. Paruus est cōtrari⁹ illi.
Et medius mediocritatē horū
retinet. Longus est qui extēdit
in longitudinalē dimensionē
plusq̃ in latitudinalē vel pfun-
dā: hoc est qui trāsit quatuor tā
gentis digitos. Breuis autē est
cōtrari⁹ huic. S3 medius horū
mediocritatē seruat. Larg⁹ est il-
le q̃ fm latitudinē vltra alā extē-
ditur dimēsiōes. Strict⁹ illi est
cōtrari⁹: s3 medius mediū tenet
Eminēs est ille q̃ i altitudine vl-
tra alias dimēsiōes extēdit. pro-
fundus vero est ei cōtrari⁹: me-
dius vero mediocritatē seruat.
¶ Et iste species adinnicē cōpo-
ni possunt. S3 difficile est hanc
compositionē cognōscere factū:
iste sunt species sumpte a gene-
re q̃tatis dilatatiōis. S3 gen⁹
qd sumitur a tēpore motus diui-
ditur in velocē tardū et mediū.

Et genus quod sumitur a quā-
titate virtutis diuidit in fortem
debilem ⁊ medium. Et fortis est
ille qui extrema digitorum forti-
ter percutit. Et qui sumitur a tē-
pore quietis diuidit in spissū
rarū ⁊ mediū. Et dicit Gale-
nus: q̃ spissus est ille in quo tē-
pus quietis post suā constrictio-
nem est paruum. Sed rarus est
contrarius illi: sed medius me-
diū seruat. Sed hoc nō percipit
nisi ille qui comprehendit quā-
tatem quietis que est post con-
strictionem. Et qui hoc non: ne-
scit cognoscit dñtiam inter pul-
sum velocem ⁊ spissū: sed hoc
grate est inueniri: tamen nō vi-
detur impossibile multum per-
fectis q̃ sunt optimi sensus quo-
niam omnes homines nō sunt
equales in hoc sensu: quēadmo-
dum non sunt equales in solli-
citudine ⁊ bonitate intellectus
¶ Sed genus sumptū a propor-
tione. 4. tēporū pulsū diuidit
in pulsum equi ponderis ⁊ non
equi ponderis: ⁊ equi ponderis
est equalis: ⁊ habet cōpositionē
duorum motū adinnicem cō-
positione naturali: ⁊ per viā na-
ture. ⁊ similiter habet cōpositio-
nē vnus quietis ad aliā: ⁊ etiā
illa que est motus ad quietem.
¶ Et iste cōpositiones diuersifi-
catur fm diuersitatē etatum tē-
porum ⁊ cōplexionū. G. dicit q̃
iste compositiones naturales nō
inueniuntur nisi fm vnā cō-
positionum notarū musicarū
proportionatarum et ordinata-
rum que est cōpositio dupli aut
partis. ⁊ dicit q̃ minor pportio-
nū sentitaz. in pulsu est illa que
multiplicat quartū multiplicati
cōparatiōe vnus partis mul-
tiplicate duarū partiū. Et si ita

est vt dicit mirabile est. ¶ Sed
cōparationes istas cōprehende
re difficile est quia multi homi
nes in musica eas cōprehēdāt
propterea q; note musice habēt
superflua extensionē: ita q; mi
nor: dimensio illarū exemplo po
test cōprehendi: et est illa q; mul
tiplicat ex 36. partibus vnus
partē vnā. ¶ Et ista verba sunt
alterius scientie q; huic per acci
dens est necessaria hic parum.
¶ Sed in pulsu sunt tempora
brenia ad inueniendum hanc
cōparationē in eo: adhuc ma
gis: q; quies existēs post spissi
tudinū difficile est inueniri: eo
q; arteria est sub carne. ¶ Et p
pter hoc elegerunt tangere hāc
arteriaz: eo q; illa est latior: et p
pinquior loci principij: et has ar
terias tangunt medici. ¶ Sed
genus sumptū a sua similitudinē
et a sua diuersitate omnia prete
rita genera cōtinet: quod est: q;
assimilatio pulsus est vt omnia
genera secundum vnum modū
concurrant: hoc est: q; si est ma
gnus vt sit perseverans in sua
magnitudine: et similiter si est
velox: tardus: aut ex alijs. Et pul
sus diuersus habet duas spe
cies: aut in omnibus generib;
aut in vno: aut pluribus fit di
uersus: aut in multis pulsatio
nibus: aut solū in vna. Item di
uersorum pulsū quidā est ordi
natus: et est ille q; multis revolu
tionib; suā diuersitatē conser
uat. ¶ Et quidā est non ordina
tus: et est ille qui suā diuersitatē
nō seruat. ¶ Et puenientiū est vt
species pulsū diuersorum cu;
speciebus compositis compa
tentur: et ego ex eis manifestio
res dicam. ¶ Et genus sumptū
a qualitate arterie diuiditur in

tres species: hoc est in frigidus:
calidum et temperatum. ¶ Et
quod sumitur a substantia arte
rie diuiditur in duarum: molles
et medium. Et quod sumitur a
contento i arterijs diuiditur in
plenu vacuum et medium: iste
sunt species simplices pulsus.
¶ Et inueniuntur pulsus com
positi qui habent nomina que
dicenda sunt: quia quidam eo
rum dicitur pulsus caprizans:
et est qui variatur in vna pulsa
tione in tarditate et velocitate:
et accidit huic pulsui vt festinet
et stet: et cito redit: et suum mo
tum complet: et appellatur ca
prizans eo quod suus motus assi
mi lat saltui caprioli. ¶ Et qui
daz nominatur cauda forizina
qui semper variatur: q; aliquan
do variatur ab augmento ad di
minutionem: et aliquando a dimi
nutione ad augmentū: et istud
augmentū et diminutio aliquā
do sunt proportionata aliquan
do non. Et quidam dicitur vn
dosus: et ille est qui variatur in
magnitudine et paruitate par
tium organi in eminentia et pro
funditate in strictura et largita
te cum mollicie substantie orga
ni: et declinat parum ad paruita
tē sed nō multū: et vniuersaliter
suus motus assimilatur vndis
maris et ab eisdem nomen susce
pit. Et quidam dicitur vermicu
losus qui vndoso assimilatur: et
est eo minor et spissior. Et quidā
dicit fornicās et est minor istis
duobus sed est spissior. Et qui
dam dicitur ferrinus qui vndo
so in diuersitate partium simila
tur: tamē eis rigidior est. Et qui
dam dicitur bis pulsans: et po
test esse vt iste sic denominetur
per diuersitatem quam in vna

habet pulsatione: quia in eadez interpolat et renertitur: et potest esse ut dicat quod due pulsationes sunt una: quia quies que est inter eas non habet tempus quod mereatur dici tempus quietis. Et quidam dicitur tremulus: et quidam dicitur toruosus qui percipitur talis sicut si organum torqueretur. Et quidam dicitur arcuatus: quod est: quia est eminens in medio: et in extremitatibus profundus.

¶ Iste sunt oēs simplices species et manifestiores que sunt in compositis.

¶ Capitulum. xviij. Quod est de causis pulsuum.

Princeps incipimus narrare causas omnium. Et dicimus quod causa magnitudinis pulsus est sa-

nitatis virtutis et etiam sanitas instrumenti: et multa necessitas pulsationis: et propterea est ille pulsus signum dominationis sanguinis in toto corpore: et maxime si cum hoc iungantur velocitas et frequentia: quia hec sunt testimonia multe necessitatis cum sanitate virtutis et instrumenti. Et cause parvi pulsus sunt istis contrarie: hoc est si sint propter debilitatem solū aut inobedientiam instrumenti: aut propter necessitatis parvitatem: et propterea quando erit istus pulsus cū debilitas virtutis necessario significabit cōplexionem malam materiale dominantē sup virtutē ipsaz debilitantē: aut significat euacua-

tionem supflūā ppter quā strim seca dicitur est dissoluta. Et quā fuerit causa ex inobediētia organi necessario significat malā cōplexionēz sicā materiale: sicut accidit quā dominat colera: aut melia: aut dominat in toto corpore cōplexio mala sicā nō materialis sicut est febris cōthica: aut significat sup cōgelationēz que fit propter frigiditatem multam: aut ppter extensionē arteriarū q̄ fit ppter epā. ¶ Sed qui fit propter paucā necessitatem significat paucitatem caloris: et aliqui aggregant hec oia tria: et significat sup ista tria: et cā mediocritatis est tēperantia rerum supradictarū. Et causa longi pulsus est paucitas virtutis eo quod nō potest extendere arteriaz in latitudinē et pfunditatē sūm pportionē extensionis longitudinis: et hoc est p maiori parte ppter ineptitudinē instrumenti: sicut est ppter rigiditatem et obturationem cutis. Et cause curti pulsus sunt opposite causas longi: et hoc fit ppter virtutis debilitatem: et potest esse ut sit ppter instrumenti rigiditatem: aut ppter hec ambo. ¶ Sed largi pulsus cā fortitudo virtutis est cū aptitudine instrumenti: et cause stricti sunt istis opposite. ¶ Sed cause eminentis sunt ppinque causis longi: excepto quod virtus fortior est q̄ in illo vel alio: aut quia instrumentum est magis obediens. Et cause profundi istis sunt opposite. Et causa velocis est multa pulsationis necessitas: tamē non est necessarium ut cū hoc adiungatur fortitudo: eo quod pluries natura laborat cū velocitate loco fortitudinis quādo fortitudinē nō

Cause
Fle.

Causa
eminentis.

habet: et hoc fit propter debilitatem virtutis: aut ineptitudinem instrumenti. Et cause tardi istis sunt tria. i. non necessitas anhelitus aut debilitas virtutis aut ambo: et propterea est hoc generis pulsus si signum male copulationis frigide materialis vel imaterialis propter virtutis: aut debilitas virtutis propter enactionem preambulam aut propter multos malos humores qui dissolunt virtutem propter malam eorum copulationem vel qualitatem: et causa generis recepti a virtute sunt manifeste. Et cause pulsus fortis et debilis que sunt sumpte a virtute manifeste sunt. Et cause spissitudinis eadem cum causis velocitatis: et natura illius operatur quando non potest facere forte vel velocem. Sed causa rare est propter paucam necessitatem cum abundantia frigiditatis. ¶ Sed genus sumptum a proportionem. 4. tempore pulsus est: quod eorum a via naturalis erit ut motus dilatationis sit maioris comparationis ad motum constrictionis quam debeat: et est ut maior sit necessitas inspirationis quam respirationis. Et quando motus constrictionis erit maioris comparationis ad motum dilatationis debito: tunc erit fortis necessitas ad evaporandum vaporem summum. Et quando res erit maioris comparationis debito ad motum tunc erit hoc propter debilitatem virtutis cum multa inspirandi necessitate. Et sicut permutatio comparationis duarum ad invicem quietum est sicut permutatio preparationis duorum motuum: hoc est motus dilatationis et constrictionis. Sed generis sumptum a similitudine et diversitate pulsus est manifestum: quod assimilatio non fit nisi bonitate virtutis et ordinatione ipsius ut causa permutationis est evaporatio virtutis et ipsius

debilitas. Et causa talis permutationis est una duarum rerum aut propter aliquam rem que virtutem debilitavit et aggrauavit sicut dominum humorum malorum aut propter aliquam causam calorem intrinsecum cordis ledentem: quod distendit sicut dolor oris fortis: et potest esse quod sit hoc propter debilitatem virtutis ipsius de motu instrumenti sicut contingit in fine egritudinum nocentium. Ideo quod debilitas semper dicitur in comparatione: quod sicut contingit propter causam multorum humorum: sic non est impossibile ut sit causa motus instrumenti ipsius. Et quod diversificat in multis pulsationibus minus malus est: sicut est ordinatus in diversitate pulsus. Sicut est malus minus non ordinatus: propterea quod ordinatus conservat suum circuitum in hac diversitate: et conservatio non fit dominio virtutis propter aliquem motum. Et cause specierum in diversitate compositarum he sunt: quoniam cause caprizantis pulsus aliquando proveniunt ex ineptitudine instrumenti: et sicut causa est pulsus forticini: excepto quod quando permittat ab augmento ad diminutionem est signum diminutionis virtutis: et si redit ad suum principium signat vigorem virtutis: et si a diminutione ad augmentum denuo fortiozem virtutem significat. ¶ Sed vndosi pulsus causa est virtutis debilitas cum organi mollicie et frequentia sua est sicut si virtus parte membri super aliam aggregat: ita ut iste motus motui vndarum maris assimiletur qui ex multis compositus est motibus. Et vermiculosi pulsus cause istis similes sunt: tamen sunt debiliores: et sicut formicans: tamen et ipse vndoso debilio: et est propterea dictum est: quod non fit formicans

pulsus
vndosus.

nisi vermiculosus precedat.

Cause debilitatis & tñtis sūt manifeste: aut propter euacuationem superfluam ex qua euenit sincopis: aut destructionem caloris inirinfeci: eo quod cause que faciūt egritudinem sunt cōtrarie ei & nocent illi. Sed ferrini pulsus cause sunt virtutis debilitas & est composi⁹ ex debili & paruo: & in ipso sunt partes anticipātes & postponētes sicut in vndoso: excepto quod i isto siccitas magna est manifesta: & q: siccitas sit etiā ab extensione est ferrinus pulsus signū calidi apostematis et maxie qñ est in mēbris nervosis: qd est: q: rigiditas plus sit ibi ppter neruū. **C** Sed bis pulsantis causa hoc est marcelli: est organi durities: quia agit sicut in allens super incudem pcutiens bis pcutit & secunda pulsatio per se est hoc est ppter rigiditatez nerui. Et cā tremuli debilitas est & tñtis: & tortuosus significat super spalmū. Et arcuati cā similiter debilitas est virtutis: q: equaliter organi partes ferre non possunt. Iste sunt cāe septē generū pulsuum breuiter dicte. Sed de pulsibus apatum dicemus cuz loquemur de signis cuiuslibet egritudinū. Sed cāe triū generū pulsus istis cōiunctarū manifeste sunt a reb⁹ añdictis: hoc est a causis male cōplexionis. Et q: iste spēs pulsū nō possunt cōprehendi in aliquo in diuiduo nisi cōparatio ad pulsū sani qui in corpore tēperate cōplexionis inuenitur: aut ad aliquā octo cōplexionū i m. 6. aut ad. 4. i m qd apparet a radicib⁹ nature: et nerui sanorum pulsus alter ab altero diuersificat.

Et ppter eorū diuersificationē oportet nos cognoscere: q: si hec ignoramus egrotantiū pulsus minime cognoscemus: qd est: q: pulsus egri nō cognoscit nisi ppter cōparationē corporis sani: vt cognoscat diuersitatē cōplexionis ipsi⁹. Et ppterea necesse est ei q vult i hac scia pfect⁹ esse vt se exerceat in cognitiōe pulsus sani vt cognoscat diuersitatē cōplexionis ipsius: & vt cognoscat causas: permutātes pulsū: q: nisi hec cognouerit posset errare & opinari: q: pulsus sanorum est pulsus egroorum.

Capi. xix. Quod est de diuersitatibus pulsuum per res intrinsecas.

Dicemus diuersitatē pulsus cōplexionum. Pulsus naturalis calide cōplexionis maior ē & velocior pulsu tēperate: & pōt eē vt sit frequentior: & frigide est tri⁹ paruior & tardior tēperata & possibile ē vt sit magis submers⁹. Et pulsus sicce & plonis est cū paruitate durus: ppterea quia durities non est obediens extēnsioni. Et pulsus hūide mollis declinans ad fortitudinem & magnitudinē: q: i hoc humiditas obediēs est. Et pinguedo & macies hñt significationem in actu pulsus quod est: q: pulsus in corporib⁹ macilentis euidentior apparet quā in pinguib⁹ eo qd in corporib⁹ pinguib⁹ est pulsus qñ sepultus & hz spissitudinē: & propterea hz fortitudinis diminutionē. **C** Et etates sūt ex reb⁹ q ponunt diuersitatem in pulsu propter diuersitatē datā a cōplexione q: pulsus puerorū ex par-

te caloris est velox: et ex pte debilitatis virtutis est spissus. Et pulsus iuuenum est fortis propter eorum calorem et fortitudinē et est rarior pulsu puerorū. Et pulsus senum debilis est rarus et tardus. Et serus silt est ex rebus que diuersitatē ponūt in pulsu: quod est: qz pulsus maritum est fortior et maior pulsu seminarum: et pulsus mulierum minor est et debilior: sed est velocior eo quod velocitas eis est loco fortitudinis. Iste sunt cause mutantes pulsum. ¶ Et somnus et vigilia silt habent operationes in pulsu permutatiōe. ¶ Capitulum. xx. Quod est de causis permutantibus pulsu ab extrinseco.

Sed rerum extrinsecarum que pulsum permutant. Quedam sunt in quatuor temporibus anni: et quā in cibis et potibus et in balneis aq̄ calide. Similiter et accidentia anime sunt ex his que permutāt pulsu. Et ex his que permutāt añ dicta sunt in cognitione pulsu. Et a rebus q̄ sup̄ueniūt corpori a quatuor qualitatibus poteris pulsu diuersitatez cognoscere: ubi gratia: qz cibus qñ est nouiter in stō susceptus pulsum ponit paruum et debile et occultū: et qñ digerit ponit contrariū. Et hoc est: qz cibus añq̄ digeratur calor naturalis ab eo est sepultus quēadmodū ignis a multis sepeliūt lignis: et qñ digerit tunc calor inualescit naturalis. Et propterea i nostris diximus radicibus qz cibus ex parte eius est siltis: et ex pte est contrariū. Et silt est in somno et

in vigilia qd̄ est: qz somn⁹ fact⁹ propter cibū nō siltis qz calor naturalis a cibo est oppressus: et vigilia p̄ maiori pte fit facta digestionē. Sed p̄mutatio propter ipsū anni a se non est multū occultata qz pulsus veris est calid⁹ et humid⁹ sicut est i hñtib⁹ p̄ponē eā dē: et similiter alia tria tpa se hñt. Et q̄ opinant qd̄ pulsus autūni est similis pulsu veris in fortitudine frequentia aut tēperie penitus errat propterea: qz i illo tpe futures sūt diminute p̄t pau cū calorē spūnz: imo isto tpe est q̄s siltis sensū virtutis: qz istud tps tēpori senectutis assimilāt. ¶ Et propterea tunc plima terre nascencia senescūt et etiā virtus gñatiua in isto tēpore in vegetabilibus et animalibus debilitatur. ¶ Et silt regides hñt opationē in p̄mutatiōe pulsu et qd̄ cōplonē p̄mutāt. ¶ Iā dictū est sufficienter de pulsi: et q̄ perierit vltimiorē particularitatē in scia pulsu: p̄quirat ipsam in libris spicatorū.

¶ Cap. xxi. Qd̄ est de vniis generaliter.

Et deinceps volumus loq̄ de vniis. ¶ Et dicim⁹ qz accidentia q̄ apparet de vna sicut superius dictū est: qd̄ significant digestionem epis venarū et mēbroz. Et quedam significant egitudinē renū et vesice. Sz primo volumus narrare signa apparetia in vna sicut superius dictū est que significant digestionē epis venarū et mēbroz. Et postea dicem⁹ vniuscuiusqz significationē sp̄rum. Et res per q̄s significat vna sunt trium specierū. p̄ia est vane color. sc̄da est suba. tertia est contētū. Et color

De vniis.

ut diuidit in .5. ptes: quas dixi
mus. 5. genera. ¶ Primum est
color citrinus et h3 multas spēs si
cut palearis: et citrinus: et post as
far: et post illū vacatinus q croco
assimilat: et post illū q assimilāt
croco rubeo. scdm gen^o est colo
ris rubei: illud h3 gradus sicut
color q noiat asaab. i. color rube
us mixt^o cū qdaz albedine sicut
est in rosa et q noiat chimos q ē
vt sāguis: et rube^o q i superficie h3
nigredinē et dicitur azima. Et tertius
genus est color viridis et h3 gra
dus sicut fisticens: sicut giniar
sicut celestis q in arabico dicitur else
met miza: et sicut nigellinus et si
cut porrinus. Et quartū genus cō
tinet colorem nigrum et h3 grad^o.
videlicet qui declinat ad obscu
ritatē quādam: et quēdam qui de
clinat ad citrinitatē. et quēdam q
declinat ad melanzanū. Et. qui
tus gen^o cōtinet albū equo de
vina vel de aq. Sed albus est il
le q vere color albus est: et qdā ē
q spermati assimilāt qdā assimi
lat lacri. Isti sunt simplices colo
res vrine. Et sūt alij multi cōpo
siti colores de qbus dicere hoc nō
est necessariū. sicut color oleagi
nus: et q assimilāt loture recētis
carnis et siles. Et fm significatū
sumit suba: et suba qdā ē subti
lis qdā grossa: et qdā mediocris.
Et hoc sumit. 4. modis: vn^o est
vt vrina sit subtilis et postea in
grosset. Scd^o est vt sit grossa et
postea subtiliet. Terti^o ē vt fiat
subtilis et remaneat subtilis. Quart^o
ē vt fiat grossa et remaneat gros
sa. ¶ Itē qdā suba est clara et q
dā obscura: et clara naturat^r sub
stātie subtili cōiungit. Tertiū
significatū est cōtētoz: et cōtenta
vrinarū sumunt a colore suba
loco: et dispositione. nā qdā est

albū spissum: et coctū: et stat in pā
fundo vāsis: et ipsi^o ptes sunt eq
les vt figurā hēat pineatā: et istū
est naturale qd appellat^r i arabi
co. et dicitur atenozū: et qdaz sursuri
assimilat: et qdā saniei assimi
lat^r et qdā est sanguineū coagu
latū: et qdā assimilāt pilis: et qd
dā arenulis. et qdā assimilāt p
rib^o ferramētū: et quoddā assimi
lat ferri squamis. Et hec oia sūt
pter naturā. sicut color rubens.
niger et obscurus sunt preter na
turam. et quoddam est in parte
superiori: et quoddam in media: et
quoddā in infima. Et qdā est na
turale: cuius totū est equale in
oibus ptribus suis et ē a quo p
tes grosse a subtilib^o diuidūt.
¶ Capitu. xxiij. Qd est de signifi
cationibus vrine sumptis ex ei^o
colore.

Et postq breuiter di
cta sunt signa q abv:
na sumunt deinceps
dicemus eorum signi
ficata et icipiem^o a colore. Et di
cimus quod vniuersaliter colo
res citrini cū eoz gradib^o signi
ficant admixtionem colere cum
vrina. Sed eoz naturalior co
lor est citrinus: et alij qui sunt a
colera oēs excessus caloris signi
ficant tamen fm quod propin
quiores sunt igneo colori sicut
color colere vitelline qui assimi
latur colori vitelli ouozū de die
natorum quam dicit. G. calidio
rem omnibus speciebus colere
esse. Sed colores rubei vniuersa
liter significant dominium san
guinis et virtutis debilitatem: et
maxime illa que declinat ad ru
bedinem super quam est nigre
do sicut significat illa que decli
nat ad igneitatē plus quā su
per colerā. Et dicit qd aliq in se

bubus acutis fundunt sanguine per urinā quāvis in eis pō sit vena fracta: et hoc significat periculosam crīsum: aut dominū sanguinis quātitativum. Et in gra vīna significat adustione et super dñum frigiditatis: qđ est: q: calor: et frigus hec duo faciūt. Sed qđ a caliditate prone nit hz signa preambula caliditatem significātia. Sed qđ a frigiditate pronenit viriditas aut fusitas precedit et vīniversaliter alij colores frigiditatem significantes. Et aliquando fit vīna nigra propter admixtionem colere nigre propter expulsionem colere nigre que a natura fit sicut in spleneticis fit: et omnia viriditas significat frigiditatem excepta illa que zinnaria nominat et porrina: nam ille sortem admixtionem significant: et nō est dubiū quin fisticiū et indica seu celestis significant super caliditatem: quia videmus vīnas coloricorū mixtas viriditate cū trinitate: et q: viriditas est principium nigredinis ob hoc cause que faciūt nigredinem eedez sunt cum causis que viriditatem operantur: excepto quia in viriditate sunt debiliores. Et vīna alba et clara sicut aqua significat digestionis defectum et virtutis nutritive debilitatem aut opilationem aut vtrūq. Et vīna que spermati assimilatur significat humorum flegmaticorum frigidorum crudorū abundantiam. Et vī plurimū apoplexiam aut similem egritudinē significat: et pueri hanc habēt vīnā qñ epileptici fiunt. Et possibile est vt hec vīna sit signū crisis in egritudinibus flegmaticis: et possibile est vt sit color:

albus in egritudinibus acutis. Sed est plurimum perditionis signum: q: significat ascensum colere ad superiores partes et ibi facit apostema. Et aliquando vīna erit rubea et egritudo erit frigida: et hoc accidit ppter sortem dolorē vt in colica: aut propter opilationem vīarū que currunt a felle ad intestina: q: tūc est necesse vt ille humor creat p vīnam: et alie cause assignantur sed iste sufficiant. Sed colores compositi sicut lotura carnis significant debilitatem virtutis epatis aut renū. Et vīna que oleo assimilatur solum in colore ossium febrem significat: eo qđ pinguedinē liquefieri in membris significat excepto q hāc nō gredo non procedat q si hoc esset casum virtutis significaret: et quidā dicunt q hec vīna in acutis febribus apparet: et fm illos materierum pinguium signum est ceticum: sed hec accidit raro.

¶ Capitulum. xxiij. Quod est de significationibus vane sumptis ex substantia eius.

Subilis vīna delectu digestiōis significat eo qđ digestio necessaria materiam in grossare debet: et defectus digestionis fit ppter humorum cruditatem: aut propter defectum virtutū aut propter cibi et potus multitudinē. Et ex rebus multum adinnantibus subtilitatem vīne est vīarum opilatio: et propterea vīna calculosorum subiles sunt: et si post subtilitatem apparet grossa substantia signū est q natura

Liber

incipit digerere. Sed si ab ipso principio apparuit grossa et in eadem grossitie manserit significat multam humorum ebullitionem calore extraneo factam: et propter hoc est malum signum. Sed urina grossa que post subtiliatur et iterum ingrossatur quamvis hec operatio a natura procedat pigritiam nature significat post inceptum operis principium. Et si grossities propter motum humorum fuerit hoc est bonum signum: quod est: quia significat quod natura digerere incepit. Et quidam hoc reprehendere volentes dixerunt quod non sunt aliqua signa tenenda in urina nisi ex opere nature interioris: sed si ab aere extrinseco fuerint tenenda non erunt. Sed isti ignorant quod aer non operatur in urina res diversas nisi propter preparationem quam ab interiori natura capit. Et urina que in principio egritudinis a parte nature apparet grossa et postea subtiliatur longitudinem egritudinis significat. Et iam dictum est quod puerorum urina naturaliter est grossa et inueniuntur subtilis.

¶ Cap. xliij. Quod est de ypostasi urine et de eius significationibus.

De hypostasi
si urine.

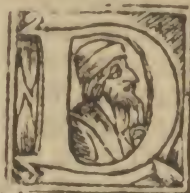
Hypostasis sanitatem denuntiatrix debet esse in fundo et esse alba levis et equalis et in forma pineata in fundo: eo quod est superfluitas tertie digestionis. Et de natura superfluitatum est ut sint grades: alba quia membra non nutriuntur ea sanguine nisi postquam est dealbatum et eis assimilatus: et propterea erit color superfluitatis

sicut color nutrimenti quoniam virtus nutritiva sequitur suum cursum naturaliter: levis et equalis propter digestionis temperantiam: et quia hec temperantia equalis est in omnibus suis partibus dicitur esse pineata propterea quod hec figura proportionis equalitatem omnium suarum partium in leuitate et et gravitate ostendit: et quia actio caloris in hac forma dominatur: et etiam corpora graviora naturaliter extenduntur et dilatantur: sed levia in in seipso aggregantur et petunt ascensum quousque acuant sicut accidit flamma ignis. Sed significatio que a loco sumitur est hec. vj. quia illud quod stat in parte superiori quod nebula appellatur significat principium apertionis digestionis dummodo sit alba. Et propter hoc dicitur. y. quod si urina nubem albam quarta die fecerit crissum in. vij. indicabit. Sed que stat in medio significat digestionis clementiam: et que est in fundo perfectam digestionem significat absolute: dummodo in hoc perseveret convenientibus diebus. Sed si modo apparet: modo non: significat nature debilitatem et illius impedimentum. ¶ Et est sciendum quod aliquando in urina apparet hypostasis alba quam materia est flegmatica non cocta: et hec differt a naturali eo quod ipsius partes sunt diverse. Sed color citrinus hypostasis significat citrine colere dominium quod virtutem impedit digestionem: et ob hoc signum est malum. Sed rubra solum significat materiam multam pigritiam nature que ipsam propter sui multitudinem permutare non potest propter hoc hec hypostasis longitudinem egritudinis significat. Sed est salubris nisi malum aliquid quod apparuerit signum: quod si apparuerit significat mortem longo tempore precedente: quod est: quia hoc

hoc malum signum adinnetur significat qd hec materie multitudino virtutib⁹ in fine dominabitur: et ipsa ultimo prosternet. Et si eidē bonū signū copulabitur cōtrariū significabit. S3 malū qd hec hypostasis significat nō est nisi ex parte quātītatis et ob hoc pro maiori pte est signū salutis. ¶ Sed color niger in febribus acutis est vltimū signū et propter hoc mortē significat. ¶ Sed differentia que est inter hāc/ hypostasim et humore nigru quē expellit natura per viā crissis est qd hec hypostasis est in vasis fundo. Sed humor expulsus in vana est dispersus: et propter hoc diuersitas loci diuersam ponit intentionem hoc est: quia quando hypostasis nigra est suspensa minus est mala hypostasi in fundo decumbēte: qd est: qd significat alicui⁹ digestio nis principiu: quāuis sit in ila: et minoris est grauitatis. Sed que est in fundo malā digestio nem complete significat. Et qn hypostasis est obscura frigiditatem nature vel caloris natura: lis extinctionem significat. Et hypostasis albaginaria multitudinē motus humorum et defectū digestiōis significat. Sed corpora hypostasium extra naturā multaz manerierū sunt: qd quedā sunt que tritico fracto assimilantur: et quedaz que probo assimilantur: et significant hec membrorum liquefactionē: aut humorum vstionem: et propter ea in egritudinib⁹ acutis sunt male: et si habuerint colorem rubrum humorem sanguineum vstum significant: aut partium epatis: aut lumborum significant adustionem. Et dicitur qd

citrinus in labiis magis sit proprius. Sed laminosum est pessimum: quod est: quia membrorum radicaliū liquefactionem et incisionem significat. Sed furfurēum aliquando fit propter scabiem vesice: et aliquando fit propter liquefactionem membrorum: et quod differre facit illud quod ex scabie vesice: aut ab alio: est quod in ipso pruritus in partibus virge sentitur. Et vniuersaliter quādo cūq; hec accidentia passioni vesice adiungūtur. ¶ Et arenosus significat aut lapidem coagulatu: aut incipientem coagulari. ¶ Et si fuerit rubrum lapidez in renibus significat: et si fuerit album lapidem in vesica demonstrat. ¶ Et saniosum apostematis rupturā significat in vaine membris locatu. ¶ Et sedimen habens pilos similes capillis humiditatem grossam in renibus a calore extraneo generataz significat. Et sanguineum coagulatum apertione vne aut apostema in vaine vīs significat. Et quod dictum est ad presens de significatia vaine sufficiens est quantū ad nostram opinionem.

¶ Cap. xrv. Quod est de signis egritudinum membrorum intrinsecorum et extrinsecorum in generali.

Princeps nos dicemus de signis cuiuslibet egritudinis in membris manifestis et occultis. Et fm qd dictum est quedam egritudinū sunt in membris extrinsecis: et sunt manifeste per se: et significatio in istis non est necessaria nisi in causis. Sed egritudines

Colliget Auerrois

L.

Liber

que sunt in partibus intrinsecis tribus modis significatiōe indigent: vnus est ex parte mēbri patientis. Secundus est significatio qualitatis egritudinis. Terti⁹ est significatio egritudinis cause. ¶ Et incipiem⁹ a significationibus egritudinū intrinsecarum. Et dicemus qđ iam dictum est qđ egritudines complexionales habent duas species. videlicet materialem et non materialem. Et he due species aut toti corpori comunicāt aut parti. Et quādo materialis egritudo est in vno mēbro: aut fixa est in vīs suis aut in ei⁹ essentia: sicut apostemata ēt vlcerationes. Et significatio illius qđ est in vīs est de genere significationū extrinsecarū vel intrinsecarum egritudinū. Sed apostemata intus et extra fieri possunt. Sed egritudinum officia liū quedā fiunt in partibus extrinsecis corporis: sicut dilatactio et dissolutio que fiunt manifeste sensui: et quedam fiunt in partibus intrinsecis corporis: sicut opilatio: lenitas et asperitas mēbrorum.

¶ Cap. xxvj. Qđ est de signis febris effimere.

Incipiemus a mala complexiōe vniuersaliter totum corpus amittente que febris nuncupatur et incipiemus a febre diei. Et dicemus qđ ipsam semper precedit aliqua ex extrinsecis causis efficientibus: excepto qđ hec in ipsa nō est ex signis proprijs: qđ est: quia cū feb. diei semper hoc inuenitur. Sed nō conuertitur: vt semper talib⁹ causis nātib⁹ ne-

cessario febris adstet. Et ppterca instandū est vt signa propria cognoscamus et etiā cōia ad crudelitatem fortificandā adducamus: et etiā quia valent ad contrariū remouendū. ¶ Et huius febris signa propria sunt duo. Vnum est quod pulsus in hac febre varius non est: quod est: quia varietas nō fit in putridis febribus nisi propter humorū multitudinem aut malitiā. Secundū est qđ vrina suam naturale sedimē non mutat: quia in hac feb. vrina nō mutat nisi colore: et ypostasis non egreditur a solito: nisi propter humorum putredinem. Et ob hoc necesse est vt in hac febre ypostasis a solito non mutetur: et ex significationibus aliquādo erit vt in hac febre accidentia fortia non sint et est lenti caloris non inflāmātis et vt plurimum semel accidit vel forte ter aduenire pōt: et dicitur qđ qñ patiens intrat balneū et horripilationez non sentit qđ tunc est effimera. ¶ Et he sufficiūt significatiōes in febre diei. ¶ Cap. xxvij. Qđ est de febrib⁹ putridis et de earum signis.

Dicam⁹ de putridis: harum febrium vniuersaliter due sunt species: vna in omib⁹ venis fit: et alia fit in humoribus digestiōnis membrorum. ¶ Et differentia que est in his duab⁹ speciebus talis existit: quod est quia febris qđ fit ex materia existente intra venas: interpolationē nō hz neq⁹ thypū: q̄uis paroxisim⁹ aliquādo plus fortificetur alijs diei temporibus. Sed febres quarū materia est extra venas

habent interpolationem circuitus et thypus. Et causa propter quam habent circuitus est quia humor qui putrefieri debet non putrefit simul et semel: quod est quia in eo preparatio putrefactionis non est completa: sed paulatim in putrefactione procedit: et hic sequitur modus ordinationis: quod est: quia hec operatio secundum aliquem modum est naturalis: quod est: quia natura in hoc regimen habet: eo quod est putrefactio cum digestionem: et propterea varietas ordinationis in circuitibus signum est malum: et non est hec operatio attribuenda calori putredinali simpliciter: sed calori naturali: eo quod in materia non naturali operatur sicut in multis visus nature reperitur. Et rationes Galeni quibus conatur attribuere ordinem circuituum substantialiter calori putredinali hic infranguntur: et nostras radices naturales non sequuntur que super philosophiam et metaphysicam inscribuntur: et qui illas non intelligit hoc non confitebitur. Et propterea mea sententia penitus est quod natura istos circuitus cum calore intrinseco operatur: quousque superuenit huic calori aliquid extra naturam in quantitate aut qualitate: in eo quod est agens in materia non naturali videlicet in humore egritudine faciente. Et accidens quod cum humore aduenit est simile in hoc accidenti quod aduenit cum cibo: quod est quia incontinenti sumpto cibo irrigidamur. Et non est inter hec duo differentia nisi quod accidens quod aduenit propter cibum est naturale: quia cibus est naturalis: sed quod aduenit cum humore est preter natura

ram: quia calor cum materie primo obuiat sepelitur: et postmodum assumit victoriam super ipsam: et augmentando ad suum reuertitur esse quando ipsius digestio fuerit perfecta. Et iam bene exposuimus omnia in tractatu quem fecimus super libro de febribus Gal. Et ille ordinationes circuituum diversificantur secundum naturam humorum: et quantitatis facientis febrim secundum quod infra dicemus. Et causa quare febres que sunt intra venas interpolationem non habent: est quia quando in partem humoris putridi calor acceditur non potest ipsum naturam dissolvere: donec alia particula accendatur: et hoc propter solidationem vasorum contingit: et propter eandem causam etiam thypus non fit: et etiam quia illud quod ex eo dissolvitur a membris sensibilibus non sentitur. Sed putrefactio que in humore fit qui extra venas est: huic contraria existit: propter evaporationem que per porositate membrorum fit: et propterea sunt in istis circuitibus thypi propter sparsionem humoris pungitius super membra sensibilia aut humoris ventosi: propterea quia thypus magis appropriandus est humori mobili ventoso quam fixo. Et signa propria febrium putridarum sunt duo: unum est quod vana in principio hypostasim non habet: propterea quia calor est impeditus propter humoris digestionem: aliud est quia pulsus est varius et diversus. Item alia sunt signa istarum febrium a signis significatibus duas species repletionis: hoc est secundum vasa et secundum virtutem. Ista sunt propria signa

Gal

Liber

vniversalitatis febrium putridarum.

¶ Capi. xviij. Quid est de signis febris colerice.

Sed signa propria vniuersis fe. sūt hec. Scias q signa fe. q fit ab humore extra venas et in febre colerica sunt typus fortis pungitius. Et pulsus in principio istius fe. est parvus rarus et debilis: et hoc est ppter humorem qui calorem obruit naturalem: et propterea refrigeratur corpus in principio paroxysmorum: ex eo q calor naturalis ab humore opprimitur putrido. Et quando calor extraneus generatur in humore putrido calori naturali admiscetur: tunc crescit et per totum corpus augmentatur: et ppter hoc pulsus in eodem statu non permanet: sed propter caloris clementiam crescit et fortificatur.

¶ Et vna in hac fe. pro maiori parte est ignea: et patiens penitus affligitur siti: et aliquando his insiguntur amaritudo oris. Et dicitur q quando hec fe. dicitur pura ipsius paroxysmi ad plus vltq ad duodecim horas prolongatur: et circuitus huius febris est tertianus: sed tamen non conuertitur quia non est necessarium q omnes febres que habent circuitum hunc sint de colera. Sed possibile est vt sint due tertiane aut due quintane: et hoc non accidit nisi in principio egritudinis. Ita sunt signa propria huius fe. et alia quando significationes iste rebus communibus fortificantur: hoc est quia complexio: aer: et as: et aliud regimen huic humori comparantur. Et aer cum hoc humore comparationem habet modis duobus. vnus est secundum suum tem-

pus naturale: vt est estas que est calida et sicca: alius est quando egreditur suum cursum naturalem ad caliditatem et siccitatem: quibus tempus per sui naturam debeat esse frigidum. ¶ Sed febresque paroxysmos non habent istis communicant exceptis circuitibus et typo. Et in hoc genere ingreditur febris que causon nuncupatur cuius materia intra venas est: et maxime circa os stomachi: et epar posita est: propterea in hac fe. non est rigor. Et sitis fortis huius fe. proprium signum est. Et peior specierum causonise est illa que fit a colera zinnaria aut prassina. Et illius paroxysmus longus est propter inobedientiam humoris illius ad digestionem recipiendam.

¶ Cap. xix. Quod est de signis febris flegmatice.

Accidentia magis propria huius febris sunt quia in principio extrema in frigidantur est tempus frigoris longum: sed paulatim inualescit. Et quando incipit calor apparere redit frigus et fortificatur super eum. Et tempus paroxysmi istius fe. 18. occupat horas: et calor istius febris non est mordacius nec furiosus: et propterea primitus tactui non manifestatur. Et huius febris pulsus rarior et minor est pulsu febris tertiane in quolibet. 4. suorum temporum. Et vna in hac febre est subtilis et alba aut spissa et obscura et si calor putredinalis est fortis et flegma purum non est: tunc possibile est vt vna sit rubea et palpebre patientis tumide erunt. Et in pluribus horum patientium os stomachi est frigidum: et si vomitus eueniet

flegmaticum enoment. Et ad-
nexus ipsius paroxismi omni
die signum proprium non est qz
due tertiane hunc eundem fa-
ciunt paroxismuz. Paroxismus
longus est propter ipsi⁹ humo-
ristarditatem: et paroxismi ipsi⁹
plus continuantur q̄ colere pa-
roxismi: quia iste humor putrefa-
ctioni magis est appropriatus:
Et adhuc propter longitudinez
paroxismi aduenit humori non
corrupto preparatio putrefactio-
nis propter longam moram ca-
loris extranei in corpore diu per-
manentis: et hoc propterea acci-
dit quis calor febris hui⁹ est tē-
peratus et subiectum habet hu-
miditatis. Sed in feb. colerica
quia calor extraneus cum ea ac-
census cito transit non est tem-
pus preparans ad putredinem
in parte non putrefacta et uni-
uersaliter in hac febre calor in-
trinsecus est valde sepultus: hec
enim est causa ad plus continuā-
dos i hac febre paroxismos. Et
deterior harum febrium est illa
que ex flegmate fit vitreo. Et si-
militer etiam aliquando cogno-
scitur hec febris: aere: etate: et cō-
suetudine et complexione: quia
hec comparisonem habent cū
humore hanc faciente febrem.

¶ Cap. xxx. Quod est de signis
febris quartane.

Hec incipit cum frigo-
re graui: ita qz tunc ac-
cidit patienti stridor
dentium. Et patiens
tunc sentit membrorum confrac-
tionem et hoc fit propter trigi-
ditatem ipsius humoris et gra-
uitatem. Et pulsus isti⁹ febris
est tardus: rarus: et paru⁹: plus q̄
fit in flegmatica: hoc dico in p̄-
cipio paroxismi: et dicitur qd. in

augmento maior est quā in fle-
gmatica: quia calor in hac febre
manifestatur et febris fortior exi-
stit. Et colores vane in hac feb.
variantur: nam aliquando est
alba et subtilis ad viriditatem
declinans: et aliquando nigra et
grossa ad rubedinem declinās:
et vt plurimum hec febris alias
sequitur febres. Et tempus hu-
ius febris est longum: et tempus
revolutionis ipsi⁹ est dimittens
duos dies: et inualefcit tertium.
Et quartane circuitus est quasi
sicut proprium signuz in hac fe-
bre: propterea quia non inueni-
tur talis circuitus in aliqua alia
febre simplici vel composita. Et
maior pars hanc patientiū sunt
splenetici. Et fortificatur signifi-
catio in hac a rebus communi-
bus s̄m qz in alijs dictum est: vt
ab aere et ab etatibus: et a com-
plexione: et a signis significan-
tibus dominium istorum hu-
morum.

¶ Cap. xxxi. Quod est de signis
fe. que in arabico. nominat mi-
chabecha: et est sanguinea.

Et febris typum
non habet: eo qd
sanguis eā facies
est in venis: exce-
pto si fieret ppter
apostema nomi-
natus flegmon: qd in aliquo mē-
briū principaliz esset gene-
ratum: sicut in epate et etiā dya-
fragmate: quia tūc in hac febre
essent paroxismi tertianarū si-
miles colere paroxismis: quia
sanguis quando supercalescit
ad naturam declinat colere: et
propterea in hac febre non est
differentia inter feb. colericam
que habet materiam intra ve-
nas et istam nisi in magis et mi-

L ij

Liber

nis: quia non potest in corpore
 fieri febris de colera pura solū:
 quia talis febris de colera de ne-
 cessitate mortifera esset: qđ est:
 quia colera non est apta recipe-
 re aliquam digestionem: nisi in
 hoc quod cum sanguine est ad-
 mixta: aut cum materia qua nu-
 truntur membra radicalia: hoc
 est sanguis dealbatus. ¶ Et si-
 gna que significant hāc febrem
 sunt signa dominiuz sanguinis
 significantia: et iam nos narra-
 vimus ipsa. ¶ Et pulsus hanc
 patientis est in ultimo magnitu-
 dinis et fortitudinis. Urina est
 rubra et grossa et saspina: et in-
 quietudines sunt propria i hac
 egritudine et in colerica. ¶ Ex-
 cepto quod i egritudine illa for-
 tiora existunt. Et alienatio men-
 tis propria est in febribus acu-
 tis. Et verba Galeni varia sunt
 in hac febre: quia aliquando di-
 cit quod est colerica continua: et
 aliquando dicit quod est aliud
 a colerica: et quod non debet at-
 tribui colerice: nisi quia non ha-
 bet putrefactionem perfectam:
 quia natura istius febris est me-
 dia inter febrem dici et febrem
 putridam: et sententiam meam
 tu iam nouisti. Item febris ista
 non habet nisi vnum perioduz:
 et in illo aut soluitur aut occi-
 dit. Et aliquando incipit lenta
 et semper ad vltimum fortitudi-
 nis crescit: et aliquando est con-
 trarium: et aliquādo in vno per-
 manet statū: et causa huius pa-
 roxismi alias per alios multo-
 tiens dicta est. ¶ Ista sunt si-
 gna cognitionis febrium sim-
 plicium: et qui simplices cogno-
 uerit compositas cognoscere po-
 terit: et ista exempla non fuerūt
 data nisi per modum similitu-

dinis: quia raro inueniuntur.
 Et adhuc quia maior pars acci-
 dentium que in his febribus ti-
 bi narrati non verificantur nisi
 in febribus que sunt de materia
 humorum naturalibus propin-
 quorum. Verbi gratia: quia pa-
 roxisim⁹ febris colerice maioris
 duodecim occupat horas: quan-
 do colera naturalis est putrefa-
 cta. Sed quando vitellina aut
 zinnaria putrescit: tunc longior
 erit paroxismus: et accidentia
 erunt pessima: et pauci enadunt
 et maxime ex zinnaria: eo quod
 aptitudinem digestionis non
 habet: quod est: quia quando cū
 qđ humor adeo contrarius est vt
 complexio corporis non possit
 agere digerendo super eū: tunc
 febris deteriozem exitum habet
 et quando cūqđ potentie ppin-
 quior est: tūc febris salubrior est.

¶ Cap. xxij. Quod est de cōposi-
 tione febrium.

¶ Scias quod compo-
 sitio febris est a causa
 locali: aut a causa ma-
 teriali. Item cause ma-
 teriales tres habēt modos: vn⁹
 est quando duo miscentur hu-
 mores: et tunc materia febris fit
 inter illos duos humores sim-
 plices qui singulas possunt fa-
 cere febres: et etiam accidentia
 tunc ex his mixta erunt.

¶ Item alius modus est vt vna
 sit putrida: et alia sit ethica: ter-
 tius modus est vt vnus modus
 faciens febrem sit cum aposte-
 mate et alius sine. ¶ Et aliquā-
 do componuntur due febres et
 miscentur earum paroxismi abs-
 qđ eo quod materie misceantur:
 et hoc propter causas locales
 accidit: sicut possibile esset vt

Pile
 mō.

Scd
 mod

Ter
 tio m

una esset lira venas: et alia esset extra: et in hoc genere locatur feb. que emittitens nuncupat.

¶ Et aliquando humores febre facientes erunt vicini sed non mixti. Et possibile est etiam ut omnes iste species ad invicem proportionantur. ¶ Et etiam potest unum modum compositionis dici ut secundum magnitudinem et parvitatem: et secundum fortitudinem et debilitatem: hoc est ut causarum efficientium una sit fortis alia debilis.

¶ Cap. xxxij. Quod est de signis febris ethice.

¶ Et febris tres habet secundum quod ab alijs dicitur: et accidentia in hac sunt plus et minus diversantur: et accidentia eius occulta sunt in principio et quandoque videbis corpus cum calore continuo lento ultra dies tres: quoniam non in corpore incipit manifestari: tunc vni lente continue assimilatur. Et si patientes eam quasi non sentit: nec habet putridam febrem significationem opinandum est ipsum esse ethicam. Item post horas tres ab assumptione cibi patientis pulsus considerare debes: et caloris quantitatem: et si calor inveneris augmentatus: et pulsus velocem: aut in aliqua dimensione magnificatus: tunc ista febris ethica indicabitur: quod est propterea quia membra malam complexionem acquirunt calidam: de natura nutritibilis est sibi nutriendum assimilare necesse est ut cibum corpori adveniensem calorem extrahat: neque debeat adipisci: quantum cibum ille frigidus sit aut non: et propterea tunc febris fortificatur: et accidentia augmentantur: quod in putridis non con-

venit: propterea quia calor extrahens in illis radicaliter non est fixus in membris que in cibum agere debet. Et cause que ab alijs medicis dantur accidunt tales sunt sicut fabule cantatorum: quia dicunt quod cibus in talibus patientibus et corporibus est secundum similitudinem aque super calcem proiecte: quia impossibile est ut virtus nutritibilis a nutriente tantum sit elongata ut ipsum eide sit contrarium. Sicut aqua calida reperitur enim quod unum quodque istorum alterum corrumpit. ¶ Et raro hec febris accidit nisi post alias febres sicut post effimeras in corporibus ad hanc paratis aut post aliquam ex febribus putridis. Et quando fortificatur hec febris marcescit corpus infirmi et siccatur pellis eius: et deformatur facies et profundantur oculi. Et cum venerit ad ultimum gradum ethice videbis oculos eius quasi aspersos cinere sicut videtur in oculis eorum qui tangunt pulverem et contrahuntur palpebre inferius sicut accidit patienti subeth et pellis frontis est tensa et sicca quasi corium preparatum: et tempora habet tersa: auricule et palpebre citrini sunt coloris. Et pellis mirach ventris sit sicca et rugosa: et pulsus eius estensus sicut chorda: velox et debilis et urina est oleagina. Alia vero signa istius febris manifesta sunt et in libris spicatorum plene enarrata: unde non est necessarium ea reiterare.

¶ Capitulum xxxij. Quod est de signis apostematum sanguineorum.

O Princeps volum' loq de signis apostematum. Et dicimusq signa apostematum sanguineorū sunt ru-

bedo coloris cum forti calore: et rubore: et dolore magno. Saluo q mēbrum nō sit insensibile: et cum hoc extensionem habeat et hec sanguinis apostemata diversificantur fm magis et min'

Et scias q in apostematibus istis sanguis mundus est a putredine: sed quādo putrescit generatur pustula: que dicitur pustula: et signum istius apostematis est quoniam est maioris inflammationis valde flegmone: tūc his apostematib' febris est: et in hoc genere sunt apostemata que fiunt in subascellis et inguinibus.

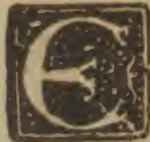
Capitulu. xxxv. Quod est de signis apostematum colericorū.

Et signa colericorū apostematū sunt color: citrinitas et humor subtilitas et dolor fortissimus sine extensione

et formica de ambulatua huius generis est.

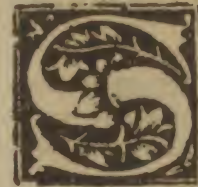
Capitulu. xxxvi. Quod est de signis apostematū flegmaticorū.

Et signa flegmatici apostematis sunt coloris albedo cū priuatione doloris etiaz si cōprimūtur: et vnuer-

saliter ista apata sunt apparētia oculis discreta: et simplicia sunt. Et in cognitiōe nō indigent forti pscrutatiōe: cōposita tamē indigent fortiori et illa p pparationē

simpliciu accideūtiū cognoscēt. **Capitulu. xxxvii. Quod est de signis apostematū melēcolicorū.**

Sed apata melēcolica cū flegmaticis cōmunicant in doloris priuatione: saluo q in tactu duriora: et

colore obscura: et cāeri ēt ab hoc genere existunt: et sic denominatur eo q cancroz pedib' alimilatur: eo quia vene que eos circūdant sunt sanguine nigro replete. **I**sta sunt signa apostematum que in partib' exteriorib' corporis apparent. Sed de his que intraneis partibus corporis fiūt: dicam cū egritudines membrorū interiorū enarrabo.

Egritudines vero q in superficie cutis apparent sunt sicut variole: et morbilli: scabies: lepra: et morphea: et similes his: et quedā ipsarum signa habēt pronostica anteq fiant: qd est: quia signum pnosticum lepre est rancedo vocis: et grossicies eius: et anhelit' strictura: et rubedo faciei: aliquādo ad obscuritatem tendentis cū faciei inflatione: et albedinis oculorū obscuritate et rotunditas etiā oculorum signum est maximuz denotās lepram. **S**ed variolarū signa pnostica: sunt se. cōtinua et faciei inflatio: et temporum et grossicies venarum cum rubedine: et nasi pruritū: et gule: et colli grossicies: et hec egritudo solū semel aduenit patiēti. **E**t scias q omnis pustula q in superficie corporis fit cū febre est signū expertū q ex genere egritudinū pestilētiāliū manant et maxime que ex melēcolico fiūt humore: et cū aperiuntur adne-

Eg-
tud-
nes
in si-
ficie
cuti-
app-
rent

nit eis escara similis ignis combustioni.

¶ Capit. xxviii. Qd est de crisi in generali.

Et q: febres et vniuersaliter acute egritudines non sanant nisi per crism: deinceps narranda sunt signa crism laudabile et inlaudabilem significantia. Et dicim⁹ q: crisis cognitio quinq; rebus habet. Una est cognitio siue discretio egritudinis q: crisi sanant ab his q: sine crisi sanant. ¶ Secunda est cognitio signorum significantium quatuor egritudinum tempora: q: non in quolibet istorum temporum fit crisis laudabilis. ¶ Tertia est cognitio speciei euacuationis illius rei q: egritudine facit: qd est: q: euacuant qn egritudini sunt inconuenientes: tunc sunt inlaudabiles. Et quando sunt conuenientes egritudini sunt laudabiles. ¶ Quarta res est proprie essentia crisis aut in ipsius pronosticatione. ¶ Quinta est cognitio dierum in quibus crisis fit laudabilis aut inlaudabilis. ¶ Et post hoc euenit commemoratio bonorum et malorum signorum in egritudine qualibet que consumitur per crism vel sine crisi: et signorum bonorum significantium super liberationem. Et dicimus q: discretiones egritudinum que crisi terminant ab illis q: sine crisi terminant sunt he que finiunt dissolutione occulta aut manifesta: et habent a longitudine egritudinis aut ipsius breuitate: qd est: q: crises non fiunt manifeste nisi in egritudinibus que breui tempore finiuntur. Et longitudo egritudinis atq; breuitas a natura essentie egritudinis

cognoscit: et similiter a rebus extrinsecis que illis similes aut dissimiles iudicant: sicut aer: clima: dieta: et exercitium et sicut complexio et etas. Et aliquam breuitatem et longitudinem egritudinis cognoscimus a natura membri patientis sicut aperta que in membris principalibus generantur. Et multotiens ab accidentibus cognoscimus: qd est: q: quedam accidentia breuitatem: et quedam longitudinem significant. ¶ Item maior pars accidentium que in supfluitatibus corporum apparent ex signis digestionis et priuationis eiusdem simili modo significant super egritudinum tempora in longitudine et breuitate: et non solum ex parte qualitatis: verum etiam ex parte quantitatis. ita q: qn erunt multa cito consumptione egritudinum significant: et qn erunt pauca contrarium denotabunt. Et egritudines que naturaliter sunt breues sunt colerice aut sanguinee: siue cum apostemate membrorum principalium fiunt aut non: quod est: q: tertiana pura terminatur quatuordecim dierum non excedit: et aliquando per spacium septimane vnius consumitur: et si fuerit intra venas acutior erit: et secundum istum modum est in sanguinis febre: eo q: est in ultimo acuitatis. ¶ Et scias q: antiqui non dixerunt ista nisi in egritudinibus acutis que terminant in quatuordecim diebus vel infra: et hoc non inuenitur nisi in istis duobus generibus febrium: et in apostematibus sanguineis et colericis. Sed flegmaticarum febrium tempus est longum: et digestionis signa in eis iam tres septimanas non apparet: et aliquam ad spacium

Liber

plurimum mēsum extenduntur. Et q̄ ex cōpositiōe ex flegmate et colera sunt: iter has medie existit. Et melēcolice spacio septē mēsu exēdunt: et qñ res extrinsece egritudini pportionant: vt cōplexio: etas: et regimē: et he sūt cause lōgitudinis et breuitatis egritudinis. ¶ Et adhuc sunt egritudines habentes proprietatez ex sui natura lōgitudinis et breuitatis: verbi gratia: vt iuuenis habēs colericā febrem ex pura colera: et i regiōe calida: et tpe calido: et cū regimie calido: et cōpletionē calida: dico q̄ hec egritudo finietur oīno añ septimū diē. Et ecōtrario i sene habēte febrem ex melēcolia: et i hyeme: et regiōe frigida: et melēcolice cōplexiōis: et regimē ei sile: dico q̄ hec febris nō eradicabit̄ vsq̄ ad sex menses. Et qñ nō cōueniūt hec cū egritudine erit lōgitudo et breuitas fm pportionē multitudinis et paucitatis ab eadez. Sz accidētia significātia breuitatē egritudinis sunt fortitudo caloris et pulsus: magnitudo et velocitas: vlt̄ oīs fortis egritudinis mot⁹ a forti puenit calore: et caloris corpis subita pmutatio ad citrinitatē: vel ad rubedinē subito vel ad maciē. Sz accidētia significātia sup longitudinē sunt hīs tria: et mediocria significāt mediocritatē iter longitudinē et breuitatē. Sz signa significātia sup quor egritudinū tpa q̄ pueniūt ad crīsim aut nō: hec sunt. Scias q̄ signa pncipij egritudinis sunt qñ accidētia sz vnū modū inueniunt et nō fortia: verbi grā: tpa afflictionū tūc erūt equalia quēadmodū tpa tūc dētis talia erūt: et de hui⁹ tpiis pprietate est vt nullū

digestionis signū in vrina ostēdatur: vel i sputo nisi egritudo prauior efficiat. Et signū angmēti est qñ egritudinis accidētia accrescūt: et tūc tpus afflictionis plōgat et tēp⁹ dētis breuiatur. Sed anticipatio paroxismi augmētū egritudinis nō significat si cū hoc lōgitudō tpiis ant fortitudo nō adiūgeret: qd̄ est: qz qñ anticipatio poroximi a fortitudine et velocitate egritudinis causat: tūc necessario sequitur lōgitudo poroximi et fortitudo. Sz qñ cā anticipatiōis est digestiōis aptitudo et humor subtiliatio: tūc paroxism⁹ fortior nō erit: ergo anticipatio sola augmētū signū nō est. Et signū q̄ angmēto ppriū existit est digestiōnis manifestatio: hoc est vt nebula suspēsa in medio vrine videat: aut in superficie ipsi⁹. Et signa stat⁹ sunt qñ silia pncipij signis fm tēp⁹: qñis fm patientis vires diuersificentur: et tunc in digerendo complet suā actionem natura: cum in vrina completa digestio reperitur. ¶ Et scias quod non est necessarium vt in hoc tempore accidētia fortia sint: et si qñseris que sit causa quare tempore stat⁹ natura debilitata digestionem ostēdat: et in tempore pncipij virtus fortis digestionem occultet: et hīs contrarium sequi debet: quia fortitudo nature debet opponi inobedientie materie. ¶ Respondemus quia est semper vna comparatio temporis inter agens et patiens: et sicut forma et efficiens proprium et ordinatum temp⁹ habet sibi ad agendum: similiter materia habet sibi proprium et debet minatum tempus ad patiē-

Num: et quāto forme veraciter
tempus non attribuat: sed ma-
terie: tñ hoc est dictū in formis
abstractis: verumetiam in for-
mis relatiuis hoc potest dici qđ
dictum est. ¶ Et declinationis
temporis signa sunt quando ac-
cidentia alleuantur: et natura
egritudini dominať. et paroxis-
mi ab inimicem elongant et bre-
uiores efficiunt. Et sicut antici-
patio sola paroxismi non est si-
gnus augmenti. sic postpositio
sola non est signum declinatio-
nis quod est: quia postpositio a
paucitate materie fieri pōt et a
nature debilitate.

¶ Capi. xxxix. Quod est de spe-
cibus euacuationum que fiunt
in crisi.

Et species euacuatio-
tionū que in crisi fiūt
fm hunc modū sunt
videlicet per fluxū vē-
tris: vomitū: sudorē p vrinā: et
sanguinis per nares fluxum: et
fluxū emorroydarū et in mulieri-
bus per mēstrua: et aliquando
crisis fit per apostemata: tamē
illa crisis laudabilis non est ni-
si fiant apostemata in ignobili-
bus mēbris: et aliquādo fit per
pustulas iuncturarum. Et vna-
queq species istarū euacuatio-
num in aliqua egritudine pro-
pria est vt plus et maxime qñ cri-
sis laudabilis est. ¶ Crisis fe-
brium colericarum per vomitū:
aut fluxum ventris: aut sudorē:
aut p vrinā fit. Et sanguinea-
rum per modū alienius exitus
sanguinis fiet. et etiam aliquan-
do a cōmunicatione q̄ membz
patiens cū alio habet iuuat eu-
acuatio. Sicut apostema cerebri
creticat pluries per fluxum san-

guinarianum quā emorroyda-
rū fluxū: et qđ in gibbositate epa-
tis: creticat p vrinā et qđ in cōca-
uitate est per fluxū vētris termi-
nat. Saluo q̄ egritudo sangui-
nea nō sit: aut per emorroydas
aut p mēstrua si sanguinea sit.
Sed crises que sunt per aposte-
mata aut per pustulas vt pluri-
mū in egritudinibz lōgis fiūt: q̄
quidem mortifere crises in fine
sunt ppter apostemata q̄ in mē-
bris principalibus fiunt. et pro-
pterea precipit. y. in aliqđ ista-
rum egritudinū euacuationē
pncipijs fieri: sed non digestio-
nē expectare.

¶ Capi. xl. Quod est de diebus
creticis.

Et dies manifesti lan-
dabilis crisis: sunt di-
es qui a pncipio egrit-
udinis per quaterna-
riā enumerant cōputationē: ho-
rū primus est quartus et scđs est. viij.
eo qđ. iij. hic vtriusq cōmunicat:
et post hūc. xij. nō cōmunicans
et post hūc. xij. et post hūc. xvij.
cōmunicans ē: et post hūc. xx. cō-
cat: et p hos. xxij. xxvij. xxxj.
xxxiij. xxxvij. et. xxxix. et vltra.
quadragessimū: sūt egritudines
cronicez quasi non vltra appa-
rent crises manifeste et ante vi-
gesimum fiunt per quartanariā
computationem: et hoc fit quia
fiunt in quartis: et in quartis
antecedentibus indicantur si-
cut crisis que fit in septimo q̄ in-
dicatur in quarto bono signo i
quarto apparēte sicut nebula al-
ba suspensa: et vndecimus q̄rtū
decimū indicat: et decimus quar-
tus decimū septimū indicat: et
decimus septimus vigesimū

Indicat: s3 post vigesimū nō fit i-
dicatio nisi p septimanas. et isti
dies oēs pro maiori pte lauda-
biles sunt: et in eis maior pars
crisim fit. S3 sunt alij q in bo-
nitate istis propinqui existunt
et similiter laudabiles existūt q
non creticiant ppter longos cir-
cuitus sicut terti⁹: quart⁹ et no-
tus: et decimus tertius: et decimus-
nonus: et vigesimus primus. om-
nes em̄ hi dies nullā habēvim
indicationis crisis: sed non⁹ pro
maiori parte indicat vnde decimū.
Sed dies quib⁹ plurimū fit ma-
la crisis est sicut sextus: et hic est
peior oīum: et vt plurimū in eo fit
mala crisis. S3 qrt⁹ est indica-
tiuus hui⁹: hoc est qñ malū ap-
paret signū: sicut est nebula ni-
gra: et post illū in malitia existit.
xij⁹. et post hūc. viij⁹. et post hūc.
ix⁹. et post hūc. xv⁹. et post hūc.
xvi⁹. et post hūc. xvij⁹. s3 raro in.
xij⁹. fit crisis. ¶ Et debes scire q
iste crises a principio egritudi-
nis cōputant: et est qñ manife-
ste in opationib⁹ lesio apparet:
excepto i pariete: q ab ipso par-
te incipere debemus q̄uis egri-
tudo post partū p triginta dies
sensibiliter extiterit: et breuiter
he regule dicta. ¶. sequunt. Et
cecidit diuisio inter antiquos i
his diebus in malicia et bonita-
te. Sed isti dies approbati sunt
a duobus viris: q priores in hac
arte extiterūt: et sūt. ¶. et G. et cre-
dit q veritatem dicāt ppter ex-
periētā eorū multā: et causa ho-
rum p plurimos dicta est. Et qd
nobis videt: ex hoc declaratum
est a nobis super accusam Ani.
quā cōmētati suim⁹. ¶ Et scias
qd dies q̄uis verificent in crisi
necessitatē nō habēt: s3 veritatē
habēt s̄m plus: q Rasus dicit q

Rasus.

exptus fuit in infirmaria relen-
son in pluribus decemiliū ho-
minum: et in multis ipsorum ve-
rificati sunt isti dies laudati: et
in multis veritatis vel veritatē
liberationis dies reprobatū ha-
buerunt. al. repleti fuerunt et si-
militer egit. al. egri in malicia
gaune: et hoc pro parte cū Gale-
no est et pro parte contra. et Aue-
zoar. al. et pro parte contraria est
Auenzoar gloriosus: vt Rasus ē
testificatus: cui in hac scientia
debet concedi corona qui vixit.
135. annis: et in quadragesimo
anno in hac arte operari cepit:
et in bono obiit statu: et in habi-
tu scientie vidit quāta videre et
cognoscere potuit. ergo sui libri
credendi sunt et ipsius testimo-
nia. Et res quas iam scire possu-
mus: quia crisis est propinqua
seu velocitati motus egritudi-
nis: et furiositati ipsi⁹. Et signa
que in vrina apparent: et in spu-
to: et pulsus fortitudo: et egritudi-
nis natura: et contraria harum
rerum tarditatem crisis signifi-
cant: quemadmodum si medio-
cres extiterint mediocritatem si
gnificant.

¶ Cap. xij. Qd ē de signis signi-
ficantibus presentem crism.

Et signa p̄sentem cri-
sim significantia sunt
accidētia fortia q̄ pre-
cedunt sicut horripila-
tio fortis: et ossitatio fortis: inq̄tu-
do: et alienatio: et doloris capitis
fortitudo: oculorū: et faciei rube-
do: anhelitus strictura: et tremor
cordis: et pulsus: et colli dolor: et
ventris: et labij inferioris mot⁹
mordicatio oris stomachi: et tre-
moris typ⁹: et vrine cōstrictio: et
stercois: et fortis sitis et his similia.
Et hec signa si i nocte apparēt

significent crism in matutinis
futura: et si in die appareant in
nocte prima crism futura signi-
ficant. Et spes crisis cognoscunt
propter humorum: aut secundum partem ad
quam monebitur humor: quod ad modum
labij citatio significat vomitum: et
rubedo faciei: et nasi prurit⁹ san-
guinis fluxum significabit. Ad
huc spes crisis ab indicationis
specie cognoscet: quia species cri-
sis speciei indicationis simila-
bit⁹ et cognoscet verum per sangui-
nis fluxum: aut per vomitum: aut per
sudorem: aut per similia: his ergo
quod bona crisis cognoscit cau-
sis: una est ut in statu egritudi-
nis fiat. Item post digressionem bonam: et
ut humor qui euacuatur similis sit
humori egritudinis facienti: et si
die laudabili fiat: et ut sit bonis
diebus indicata.

¶ Ca. xliij. Quod est de signis pro-
nosticantibus salutem.

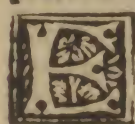
Et postquam locuti sumus
de crilibus bonis et ma-
lis: et de rebus que pro
maiori parte significant
in acutis egritudinibus salutem vel
mortem. Deinceps loquar volumus de
alijs signis pronosticantibus: incipie-
mus a signis pronosticantibus salu-
tem. Et ista sunt signa que ab opatio-
nibus sumuntur: et ab acciden-
tibus que ab operationibus pue-
niunt. Et aliquando hec signa
sumuntur ab egritudinibus que
alias egritudines sequuntur.

¶ Pronosticationes que ab ac-
cidentibus sumuntur sunt sicut
quando facies infirmi propinqua est
sanorum facieb⁹: et maxime faciei
similis sibi sano existenti: eo quod
sanorum facies diuersificantur
multum: et si ita sit signum est sa-
lutis: et quando calor equalis est in to-
to corpore signum est salutis. Et

extensio intestinorum absque apo-
stematibus. Et venter medio-
cris inter grassitiam et maciem: et
superfluitates ab eo manantes
colorem naturalem: et substantiam
habentes significant salutem: et
quod in partibus ventris non
sit apostema: et quod bene se contineant vir-
tutes nutritive velut stercus: ut
sit equale inter grossiciem et sub-
tilitatem: et ut sit coloris aurei: quia
tunc est signum salutis illius
egritudinis: eo quod stercus si-
gnificat super bonitatem istius
virtutis. Et si urina sit citrina: et
ypostasim in fundo habens albam
et continuam: aut suspensam si-
gnum est salutis: et maxime quan-
do residet in fundo: quoniam ta-
lis urina significat salutem in fe-
brilibus: et in apostematibus itri-
secis. Sputum album medium
inter grossum et subtile malo ca-
rens odore: et quod facile expui-
tar in pleuresi et in peripneu-
monia salutem significat. Su-
dor in acutis febribus in die cre-
tico in calore temperatus: in to-
to equaliter existens corpore al-
bi coloris: et malo carens odore
salutem significat. Fluxus san-
guinis narium in febribus san-
guineis: in apostemate cerebri:
et intestinorum in die critico salutem
significat. Et signa que ab opatio-
nibus sumuntur in egritudinibus
acutis sunt bonitas rationis: et sen-
sus claritas: bonitas decubitus:
et morus: anhelitus temperatus
non rarus: nec spissus nec inter-
polatus: et pulsus fortis et pan-
cam habens permutationem et
bonus appetitus sunt signa sa-
lutis: quia bonitatem omnium virtutum
significant. Sed signa salutis que
ab egritudine sumuntur superue-
nienti sunt ut superueniens sit

Libet

contraria causis antecedentis: aut ut ipsa moneat causam egritudinis preambule ad partem diversam. Exēplū prime est febris spasmio repletionis superueniens: propterea quia causa faciens febrem: vel ipsa febris cause facienti spasmus resistit. Sicut febris superueniens dolori ventris: et stomaci: aut epatis: aut splenis ventoso a frigida complexione generato. Exēpla morbi scilicet multa in antiquorum libris inveniunt et dixerunt quoniam supervenerit causam: in die critico rigor est tunc signum declinationis illius febris: eo quod natura expellit ipsum humorem a partibus intrinsecis ad extrinsecas partes. Et quando superveniunt varices podagricis et artericis et egritudinibus renum ut nefreticis tunc liberantur. Et quoniam emorroyde melencolicis superveniunt signum est liberationis: et quod subtiliter has res perscrutat a seipso ex his multa inveniet. Et aliquando accidit ut una egritudo alteri superveniat et primam alleviabit: puta quibus perfecta curatione non faciat: et hoc fiet quoniam causa egritudinis secundum de erit ex genere causarum prime excepto quod sunt minores: et debiliores: exemplum huius est quod dicitur. Y. acetosa in dysenteria eructatio laudabilis est. ¶ Cap. xliij. Quod est de signis pronosticis malis.

¶ Postquam locuti sumus de signis salubribus: deinde volumus loqui de signis malis. Ista signa in pronosticatione habent gradum secundum plus et minus. Et sumuntur ab operationibus et ab accidentibus que ab ipsis operationibus veniunt: et aliquando sumuntur

ab egritudine precedenti. Et que sumuntur ab accidentibus sunt hec ut facies quam dixit. Y. significans mortem. id est quod nasus est acutus oculi concavi et aures dependentes: et cutis faciei tensa: et color faciei viridis: vel obscurus: et oculi quasi cineritii: hec perditionem pronostificant: eo quod ista accidunt in egritudinibus acutis: quoniam spargitur et perditur calor naturalis ab egritudine: et fortificatur contrarium ipsius: hoc est calor extraneus: et generaliter hec sunt signa in egritudinibus acutis: et aliquando a fortitudine egritudinis. Et aliquando accidunt hec signa in egritudinibus chronicis: ut in ethica: et etiam post multam evacuationem: a fluxu ventris: vel a vigilia immoderata: quod est: quia dissolutus est calor naturalis et humiditas: et calor extraneus est fortificatus excepto ut non precesserit ventris fluxus immoderatus aut immoderata vigilia: quia tunc in malo lenius signum esset. Et quoniam album oculi rubrum fuerit: et ipsius vene obscure: aut nigre fuerint signum mortis est proculdubio: et maxime in egritudinibus acutis: quod est: quia nigredo extinctionem naturalis caloris significat: et albi rubedo repletionem cerebri ex humoribus inflammati significat. ¶ Eminentia oculi in egritudinibus acutis malum est nisi foret propter oculi obthalmiam: aut propter vomitum. Quoniam supercilium: aut labium: aut nasus colore luteum habent et obscurum: mortem proximam significat. Frigiditas extremitatum in acutis signum malum est valde: eo quod suffocationes caloris naturalis

in partib⁹ intrinsecis: aut ppter
apostema significat: aut ppter
humorū frigidit⁹: abundantiā:
et propriū signū est extinctiōis
caloris naturalis: et eodē mō qñ
habens se. corpus intrinsec⁹ fue-
rit calidū et extrinsecus frigidū
mortem significat: eo q aposte-
ma calidū denūtiat in interiori-
bus esse: et ideo calor extrinsec⁹
vertitur intus. Et vniuersaliter
quādo calor equalis nō est in to-
to corpore malum est: qd est q: si
significat in mēbris principalib⁹
apostema sicut i cerebro: stoma-
co: et epate. Quādo lingua pu-
stula botoralia hz cū extremita-
tū frigiditate mors proxima est:
qd est: q: significat in cerebro:
aut in vētre calidū apostema et
malū: si digiti et vngues ad ob-
scuritatem sunt declines: et ad
viriditatem stante pulsu debili
mors vicina est. et si nigredo ad-
sit cū fortitudine pulsus in die-
cretico salutē significat. Et simi-
liter quādo sanies in illis locis
fuerit aut apostema salutem si-
gnificat. Et qñ in carne pto ap-
paruerit pustula rubea: deinde
ad viriditatem vel nigredinem
cōuertitur signū est malum: qñ
iam extinctione calor is innati
videt⁹ significare. Et si in egritu-
dinibus acutis apparent in su-
perficie carnis minute pustule
ad similitudinē granorū milij
signū est malū: quia signū est q
materia pancā digestionē reci-
pit: q: dicit. 7. ycteritia veniens
ante. 7. dies in acutis febribus
malū est: reprobatū est experiē-
tia in oib⁹ nostris terris: et si ve-
niat in qnto die laudabile mul-
tū est viua ratione: et maxime in
tpib⁹ calidis et incorporib⁹ cali-
dis. Et hec est snia collegiorum

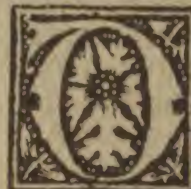
medicorū olm persarū: et indie
maioris: et pro maiori parte illo-
rū de antea. et possibile est q istū
qd dixit locū i grecia habuit: qz
terra illa hzc frigidior existit.
Et istū qd dixit. 7. q erat signū
malū: est ideo: qz hec est vna ex
rebus ex qua pronenit crisis et
ols crisis veniēs ante digestio-
nē est malū: et possibile est q vi-
derit in terris suis crises veniē-
tes per ycteritiā ante septimū
esse malas et sine digestionē. Et
significatio que sumit a rebus
exerantib⁹ a corpore hoc est sicut
stercus nigrū et viride et fetens:
et cū pinguedine in febrib⁹ acu-
tis: q: hec mortem significat: qd
est: q: nigrū adustionē: pingue
mēbroz liqfactionē: fetēs corru-
ptionē humorū significat. Et in
acutis stercus albū et liquidum
malum est: eo q significat dige-
stionis debilitatē: et q: colera ad
ptes superiores ascēdit: et sicut est
in vrinis in hac febre. Itē albū
stercus futurā ycteritiā signifi-
cat. Sed stercus habēs colores
varios super lōgitudinē egritu-
dinis hz significare et sup abun-
dantiā diuersorū humorū: et si cū
medicinis fuerit salutē pronun-
ciat in qualibet egritudine: et si
in pūcio exierit colera nigra:
sue superius vel inferius mor-
tē significat: eo q cum talis hu-
mor apparuerit a pūcio egrit-
tudinis significat aut sup abū-
dantiā ipsius humoris aut su-
per debilitatē virtutis: aut vtrū-
q. Et dysenteria proneniens a
melencolia aut acetositate mor-
tem denūtiat: quando stercus
colere pure assimilatur malum
est cū appetitus defectu. simili-
ter casus appetit⁹ cū sanguinis
fluxu malum. Nigra ypostasis

Liber

in acutis febribus mortē signi-
ficat. eodez modo yrina aquosa
et subtilis persenerans in pne-
ris mala est: quod est: qz eorum
naturalis yrina dz esse grossa.
Urina aquosa in egritudinib⁹
acutis mortē denūtiat: et yrina
turbida: que non clarescit mala
est: eo qz significat supra foritū
dinem extranei caloris aut vi-
giliarum. Urina fursurea et la-
minosa in acutis febribus ma-
la est si viciū renū aut vesice nō
affuerit: qz mēbrozū liquefactio
nem significat. Et signū discre-
tium inter vtrūqz est renū aut
vesice dolor: et vomitus niger: et
screatus existit malus: et si cum
hoc fuerit fetens mōtem hz si-
gnificare. Sudor in die nō creti-
co apparens ex quo febris alle-
uationem nō hz malus est: et si
cū hoc est frigidus in cernice et
capite malus est: et si in capite
solo peior: qz longitudinē egrit-
udinis significat: in lenta et in
acuta significat mortē. Sāgnis
guttatim exiens de narib⁹ pau-
cus et niger in causone mortem
significat: qd est: qz magnitudi-
ne apostematis dicit esse in ce-
rebro. Hec sunt signa accepta
ab operatione. Quando oculi
lumen effugient et inuolūtarie
lachrymanerit signum malum
erit. Et si veloces fuerint et ru-
bicundi: et vnus altero minor
apparuerit: signū est mortis. Et
rubedo oculoꝝ iterū super spas-
mum cerebri habet significare.
Et eodem modo quando labia
astringuntur: et quando infir-
mus a capite ad pedes se iacta-
uerit mortis est signū: quoniam
intolerantiā virtutis denūtiat
et vniuersaliter quādo cūqz in-
firmus non steterit ad modum

sani signū est malū: et similiter
quando vult sedere saltando se-
det. Et eodez modo qñ se adhe-
ret capiēdo seu sustentādo se
vbiqz signum est mortis. Et qñ
infirmitas non audit nec videt:
cū debilitate virtutis signū est
mortis p̄xime: et quādo anhelit-
us interdum fortis: et quādoqz
occultus fuerit malū est: qñ per
turbationem mentis significat
quia eorum consuetudo est: et cū
fuerit anhelit⁹ eius intercisus:
est signū malū: quoniam spasmū
in musculis pectoris esse denū-
tiat. Et somn⁹ quando lesionez
vel dolorē inducit signū est ma-
lum. Et signa que ab egritudi-
nibus precedētib⁹ sumuntur
sunt sic sumenda: qz quādo no-
ua egritudo precedente fortior
erit: aut in membro nobiliori si-
gnū est malū: sicut si in squina-
tia in quarto die humor ad pul-
monē descendat: patiens in se-
ptimo moriet. Et similiter om-
nis egritudo significans egrit-
udinem vel fortitudinem cau-
se efficientis egritudinez mala
est: sicut repletio reumatis in ca-
pitibus piscorum mala est et
singultus in egritudinib⁹ acu-
tis: qz spasmū significat: et aliqñ
accidens superueniēs opponit
egritudini precedēti: sicut ydro-
pisis festinantibus post se. acu-
ta s.

¶ Caplm. xliij. Quod est de si-
gnis vniuersalibus ad cogno-
scēdum mēbra intrinseca egra.

¶ Inceps volum⁹
loqde signis egrit-
udinū mēbrozū
intrinsecorū. Et
dicemus qd iā di-
ctū est superi⁹ q
hic tria requirūtur: vt mēbrum
egrū: et

Si
gnū
malū

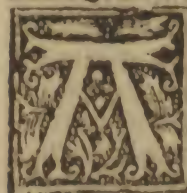
egritudo: et quiditas egritudinis: et causa egritudinis: et causa hic intelligitur differentia egritudinis: hec est ipsius proprietas: et ea que istas res significant pro maiori parte sunt accidentia que actionibus et passionibus membrorum superueniunt: et hec apparent aut in corpore aut in superfluitatibus corporis. Sed accidentia que dicta sunt pro maiori parte super egrum membrum significant: solum quando illa actio aut passio membro cui superueniunt est illi propria. Sicut casus appetitus egritudinem oris stomachi significat. Sed si illa accidentia illi membro non sunt propria: quia illud membrum egrum non significat: sicut priuatio motus digiti non significat proprie egritudinem solum in digito esse: quod est: quia potest esse propter egritudinem nervi ad aliud membrum venientis. Item possibile est ut accidentia actioni membri superuenientis membrum egrum et egritudinem significant: et hoc accidit quia hoc accidentia proprium ambobus existit: sicut dolor acutus pungitiuus paniculosum membrum egrotare significat: quod hunc dolorem efficit humor colericus. Et oxiremia que cum magna vetustate egreditur significat quod egritudo in ore stomachi existit et humor frigidus huius causa existit. Et membrum existens supra dorsum corporis membrum in cuius opposito sentitur egritudo signum est supra membrum lesum in tempore quo erit passio membrum lesi: sicut dolor qui est sub al. super hypochondrium significat quod egritudo est in stomacho. Et illud quod non est proprium signum est sicut dolor ylii: qui potest esse ut sit egritudo colica: aut egritudo re-

num. Et ereuntia a corpore sunt super egrum membrum habent significare a parte quantitatis: et forma ipsorum. A forma sicut corpuscula: pilus et filia super egritudinem renum: et squamosus super egritudinem vesice sine se. corpore existente. Et si significant a parte quantitatis sicut magni anuli exputi cum tussi a pulmone provenire significant et parvi a fistulis ipsius oriri significant. Item ereuntia a corpore significant ex parte loci: aut a modo exitus ipsorum: sicut a sanguine ab ano exiente: quia significat quod egritudo est aut in intestinis: aut in epatis concavitate: et si per viam urine egreditur egritudinem in gibbo epatis: aut in renibus: aut in vesica significat. Et significatio que a modo exitus sumitur est sicut sanguis exiens cum tussi qui a pulmone cognoscitur venire: et si cum rascatione egreditur: a colatorio venire significat. Adhuc similiter dolor et pulsus super membrum egrum significant: quia hec sunt ex genere accidentium actioni superuenientium: salvo quod illorum actiones diversificantur secundum diversitatem regularum universaliu et particulariu. Et ferrinus pulsus significat quod egritudo est in membrum nervoso. Et undosus significat ipsam in membrum carnosum. Sed quando dolor pungitiuus: et a latere movetur: significat morbum esse in membrum paniculoso. Et si est lentus significat ipsam in membrum carnosum: et si est pulsativus tunc in membrum arterioso ipsum esse significat. et si est latitudinalis sine punctione significat ipsum esse in membrum non ossoso nec in nervoso sicut in splene et epate: et si extenditur in latitudinem significat ipsum in nervo: aut ve-

Serrinus pulsus. et undosus.

Colliget Auerroes. M

na esse. et si assimilatur fissioni corporis grossi fixi significat qd est in lūbis aut grosso intestino. et si sit frangitiuus in membro ossuoso eē significat. ¶ Isti sunt modi quibus mēbrū egrum potest cognosci. Actiones vero proprie alicuius iterare hic nō opz qz tu hoc scis in libro sanitatis. Sed qd hic est optimū sunt aliquāte distinctiones eoz que ex corpore egrediuntur: et dicimus qd exeuntiz a corpore sunt due species: vna est cuius exitus est naturalis sicut vrine: stercoris: et sputi: et alia est cuius exitus naturalis nō est: sicut sanguis: et quorūdā mēbrozū partium. ¶ Cap. xlv. Qd est de his qd egrediuntur a corpore que egritudines significant.

Accidentia vxo exitus eius que exitū hz naturalem nō significāt pro maiori parte nisi quiditatē egritudinis vel causam: et iam de illis secuti sumus. Sed res que exitū non habent naturālē significāt mēbrū egrū pro maiori parte. Et qd hic dicere volum⁹ est si gnū exitū sanguinis. Et dicim⁹ qd sanguis exiēs: aut exit a superiorib⁹ partibus corporis: aut a partib⁹ inferiorib⁹. Et qui a partibus exit superiorib⁹: aut exit p os: et cū sputo: aut cū rascatiōe: et a colatorio: puenit: aut a stō: et fit cū vomitu: aut a pectore vel pulmone: et fit cū tussu. Sz qui a pulmone puenit est quātitate multus et simul et semel proijcit et sine dolore: et est arterialis. Sed qd a pectore puenit est cū dolore: et est paucus et simul et semel non exit: et colorē sanguinis pulmo-

nis nō hz: excepto qd ab aliqua exeat arteria: et in eo sunt gutte coagulate. Et aliquādo a capite descendit et mouet tussim. et attūmant aliqui vt a pulmone descendat: sed ab eo differētiatur in substātia et colore: qz pro maiori parte est sanguis coagulatus. Et adhuc significatio sumētar a signis repletiōis cerebri: et aliqñ a gutture puenit et cognoscit per dolorē spatularū. Sed sanguis qui a partibus inferioribus corporis egreditur: aliqñ ab orificiis venarū aut egredit et natura hoc vtit p viā euacuatōis qñ nimia q̄titate aut qualitate exuberat: et hoc cognoscit ab accidētib⁹ orificiōz ani ene mētib⁹: et hoc idē si supsuat nō est laudabilis. Et aliqñ p eāde viā egredit sanguis ppter apāta: aut intestinorū vlcationē: aut ppter virtutis epatis debilitate: aut propter malā sanguinis qualitatē quā natura bñficiū mūdificatiōis expellit. Et cōmunicat sanguis exiēs ab intestinis: et ppter debilitatē epatis in hoc: qz ambo loture carnis assimilant. Et ppter signū in intestinorū vlcationē est dolor sensibilis i mēbro egrotāte. et qd paulatim sanguis egredit qd superfluitatib⁹ est admixt⁹. Itē qd ab epate puenit ab accidētib⁹ pro prie debilitatē epatis significātib⁹ cognoscit: et sine colore est: sz qd expellit epar ppter malitiā ipsius cognoscit p dolorē: qd est sanguis niger adust⁹. Sed sanguis qd ex vīs vrine egredit aliqñ a vesica puenit: aliqñ a renibus: et aliqñ ab epatis gibbositate. Et qd ex renib⁹ exit egredit ppter duas cās: aut ppter vne apertionē: aut ppter ipsoz renū

scissuram: sicut accidit ppter lapides in eis generatos: qz multotiens in eoz suba generat sicut dicit Gal. 2 postea lacerant lapides ipsoz carnes 2 egrediuntur: 2 qñ hoc accidit dolor icipit in loco ipso: 2 durat quousqz virtus expulsina expellit ipsos: 2 vt plurimū gñat in cōcunitatibus ipsoz ppter separationē virtutis debilitatē q̄ separe nō pōt aquosam partē ex qua renes nutriuntur a parte terrestri. Et aliqñ generatur ppter virtutis assimilatiōe debilitatē q̄ partem ex qua membrū nutriti d3 non pōt assimilare: 2 sic ad lapidē cōuertit: 2 nō ad partem renū aut vesice cōuersionem h3. Et hoc accidit ppter fortem caliditatē 2 siccitatē aut ppter frigiditatē 2 siccitatē: sicut accidit in superfluitatibz q̄ in aque canalibz colliguntur. Et aliqñ accidit ppter grossorū ciborum: 2 terrestriū vsuū 2 aliqñ he cause omnes in simul agsantur. Item adhuc sanguis ex renibz egreditur ppter virtutis nutritiue debilitatē: qd est: qz nutriti nō possunt ex humiditate sanguinea in eis existente.

Sed harum passionū differentie he sunt: quia que a debilitate renū causatur: ab accidentibus renibus superuenientibus cognoscitur: sicut a colore q̄ eis accidit ppter malā cōplexionē et tori corporis maciem et coit debilitatē. Et differentia illi sanguinis qui fit ppter apertionem vene ab eo qui ppter virtutis nutritiue fit debilitatē est: qz qui egreditur ppter vene apertionem ponit vrinā tales qualis fit sanguis ab ipso rei principio: sed qui a debilitate puenit renū loturē carnis assimilā:

et hoc idem in principio valet neqz subito apparet. Et differentia inter sanguinem ex scissura vene puenientem: 2 sanguinem ex orificijs exeuntem est: qz qui ex orificijs egreditur sine dolore est: quemadmodum sanguis ex naribz exiens: et qui ex scissura exiit cū dolore h3. Item qui ex vesica puenit semper cum dolore egreditur: qd est: qz sanguis ex hoc membro vt plurimū egreditur ppter hū. acutos ipsam lacerantes. Et q̄ a sibilositate epatis egreditur ab accidentibz debilitatē epatis denotantibus cognoscitur. Sed accidens qd fluxus ventris nominatur: qd de eo. S. sufficienter nō sit locus: declaratum in est in egritudine libro: qz sit ab intestinorum epatis: 2 stomaci debilitate: 2 aliqñ a debilitate membrorum totius corporis: et cum hic dico debilitatē: malā membrorum sine materia cōplexionem intendo: 2 similiter ppter malā cōplexionem materialem hec accidentia fieri possunt: hoc est ppter materiam in quolibet istorum membrorum: aut in pluribus collectam: et tunc hec malā complexio solum membrū egrū non significabit: sed etiam ipsi causam denotabit. Et incipiendum est a signis que quando huic euacuationi coniunguntur membrū hoc egrum significant ppter ipsorum differentias. Et dicimus qz differentia que est inter fluxum ventris qui ab egritudine materiali fit in aliquo membro vel in pluribus et inter fluxum qui ab egritudine fit non materiali est: quia ille qui ab egritudine fit materiali h3 manifestū exitum humoris

Gal.

Libet

ipm faciētis enim egestionē: et si sit sine materia nō sic manifesta-
tur. ¶ Et debes scire qd si a sto-
maco puenit ab accidentib⁹
stomaco supernuenientib⁹ qd ma-
nifestatur stō habente cōplexio-
nem malā materialē aut nō ma-
terialē: et cū hoc penitus cōiūgi-
tur mora cibi in stomaco pauca
qd est: qz qui a stomaco puenit
est ppter vnā dñarū rerū: aut
ppter virtutis expulsiue festina-
tionem vt citius expellat: aut p-
pter retentine debilitatē vt non
retineat: et quodcūq; horū fue-
rit necesse est vt pauca cibi in sto-
maco fiat mora. Et aliqñ accidit
vt fluxus ab intestinis pueniat
sicut dictū est: et hoc ab acciden-
tib⁹ intestinis supernuenientib⁹
cognoscitur: et qz in stomaco cā-
festinantie supradicte nō est in
ipso cibus tpe naturali morat̃.
Et qui ab epate aut venis pne-
nit: aut ab aliquib⁹ alijs mem-
bris puenit: vt a capite: his sili-
bus cognoscit si materialis est
sili⁹ a signis significantibus do-
minium humoris in membro
et ab accidentib⁹ illi mēbro pro-
prijs: aut ab ipsi⁹ operationib⁹.
Auenzoar em̃ testificatur de illo
qui fluxum cronicū patiebatur
qd fluxus iste in hora somni for-
tificabatur: et in hora vigiliaru
alueniatur: et p hoc arguebat
qd humor hoc faciens esset in ce-
rebro: et suā intentionē in curā-
do cerebrū adhibuit: et curatus
est. Et ego eādem rem isti simi-
lem feci in quodam fluxum ven-
tris patiente: qui medicatus a
multis medicis: et a me lōgo tpe
fuit et nihil pficni habebat: ita
qd de ipsius salute desperaui: sz
ipsum visitabam sicut amicum: et
qz masqua erat: tandem perce-

pi vnū ex suis brachijs alio frī-
gidius et macrius: et autumant̃
ab hoc qd fluxus ab illo brachio
ortum habuit eo qd vtutes ipsi⁹
membri attractiua et digestiua
deperdite essent ppter malā cō-
plexionē: frigidam nō materia
lesu sup ipsum dominantez. Et
ego intentionem meā ad illud
membri calefaciendū apposui
cū fricationib⁹ balneis: et sili-
bus localib⁹ reducere bonā et natura-
lem humiditatem conatus fui:
et postea mentem apposui: vt ca-
lorem naturalem atq; humidi-
tatem hanc cū rebus cōuenien-
tib⁹ cōseruarem donec ipsuz ad
oēs suas vtutes naturales redu-
xi. Nec medicinā propriam ali-
quā fluxui facere curaui: et p-
pter hāc rem breui tpe curatus
est. Sed fluxus qd fit ppter opila-
tionem qd fit in mesaraicis veniē-
tib⁹ ab epate ad intestina signi-
ficatur p chiluz exētem cū ege-
stione: qz tardet in stō et inte-
stinis tpe naturali: aut propin-
quo eidem: et qñ hoc accidit ali-
cui fit ei macies tpe breui: ita qd
breuiori qd alijs fluxib⁹ accidat.
Sed qñ egritudines iste compo-
nūtur difficile est eas cognosce-
re. Et scias qd maior pars istorū
signoz piecturabilis est: et ppter
ea volens ista cognoscere indi-
get acuto ingenio cū persenerā-
tia perscrutationis: et qñ extrema-
bis vnū incipe eleuare cū medi-
cina leui sū egritudinem quaz
opinatus fueris: et si lucratur fue-
ris ex hoc cōtinua medicinā: qz
tunc scies qd opinatus es verū: et
si nō: dimitte. Sicut qñ credide-
ris qd causa flux⁹ sit opilatio da-
bis res aperitiuas: et si lucratus
fueris teneas hanc medicinam
et credas qd hęc opinio est vera:

et si non incipies cito restan-
re illud qd fecisti cū medicina il-
la. Et opinatur quidā medicorū
q̄ hec opilatio sit de genere sup-
posito egritudinibus et causis
egritudinū: et si credideris q̄ cā
egritudinis sit caliditas stude-
bis curare cū rebus parum frigi-
dis: et si videris q̄ proderunt cre-
das p̄ certo tuam opinionem et
incipie egritudinem leuare. Hec
sunt illa propter que cognosces
membra lesa. Et quedā cogno-
sces p̄ accidentia membrorū cō-
municantia cū membro leso si-
cut tussis q̄ accidit causa pleure-
sis: aut causa ap̄atis ep̄atis: aut
tractione ossis trachea tracti cā
ap̄atis ep̄atis: sed hec signa nō
sunt pp̄rie signa lesionis mem-
bru nisi cōiungantur alia signa
cū eis sicut tussis et rascatio que
non significat super pleuresim;
nisi sit ibi dolor p̄ngitiuus la-
teris et se. cōtinua. Adhuc scias
q̄ in quibusdam mēbroz egro-
rum est egritudo per se primo: et
in quibusdam pp̄ter aliorū mē-
brozū cōmunicationem fit: et co-
gnitio egritudinis q̄ pp̄ter colli-
gantiam fit membrorū est q̄ mē-
brum cōpatiens pp̄ter augmē-
tum vel diminutionem egritu-
dinis membri per se egri aggra-
uatur aut alleuiatur. Verbi gra-
tia. q̄ vertigo et alie capitis egri-
tudines q̄ augmētantur q̄n sto-
mac⁹ nauseat: aut q̄n corruptos
in se cōtinet humores: aut q̄n a
cibis vacuus nō est: tunc dicere
debemus q̄ hoc nō accidit capi-
ti nisi pp̄ter cerebri ad stomachū
colligantiam. Et adhuc hoc in-
diget perscrutatione: quia possi-
bile est vt alicuius membri egri-
tudo pp̄ter alteri⁹ membri egri-
tudinem accrescat: aut esse po-

test: vt in vno membro sint egri-
tudines plures: quarū vna est
sibi pp̄ria et prima et altera pro-
pter alterius membri colligan-
tiam. Et aliquando egritudo q̄
propter colligantiaz fit proprie
egritudinis augmentum reci-
piet et crementum: et autumabit
forte q̄n q̄ pp̄ter colligantiaz
solam hoc prouenire possit. Itē
adhuc esse potest vt due egritu-
dines pp̄ter colligantiam esse
possint vt egritudo cerebri pro-
pter stomachum: et egritudo sto-
machi pp̄ter aliud membrū. Et
ne in hunc errorem decidat spe-
culator: oportet vt circa hoc plu-
ries perscrutetur: et q̄n eius opi-
nio super aliquam istarū fuerit
firmata: tūc remotionem ipsius
cum medicina equalitati pp̄pina-
qua attendet: hoc est cū medici-
na ad aliquā extremitatem nō
multum declinante. Et si expe-
rientia hoc ipsum inuenerit et
perpendat in ipso perseneret: et
si non: ad aliam opinionem se
conuertat.

Cere a
brum.

¶ Cap. xlvj. Quod est de signis
egritudinum et causarum ipsarū
in generali.

Et postq̄ nos de rebus
vniuersalib⁹ fuim⁹ lo-
cuti per quas membra
egri cognoscere possu-
mus deinceps loqui volum⁹ de
rebus p̄ quas egritudines et ipsarū
egritudinū causas cognoscam⁹.
Et dicim⁹ q̄ rerū sup quas nos
opz adducere signa vlt sūt: aut
mala complexio materialis aut
nō materialis. Et signa q̄ malā
cōplexionē materialē significāt:
vt dictū est sunt illa q̄ dñationē
hu. significāt: aut in toto corpo-
re: aut in vno mēbro egro. ¶ Et
adhuc similiter vt dictum est ea

Libe

Rasca
tio al-
ba bo-
na est.

que ex corpore egrediuntur hu-
morez facientem malā cōplexio-
nem materiale[m] significant sicut
vomit[us] et egestio: aut sp[iritu]
et hec sunt signa cōueniētia sup[er]
genus cause operatiue: et de his
iam locuti fuim[us]. Et rascatio
significat etiā sup[er] cām et species
operātem: sicut rascatio rubea si-
gnificat fortitudinē sanguinis:
et viridis fortitudinē humoris
cōbusti: ideo significat i[n] egritu-
dinib[us] pectoris mortem. Et rascatio
bona est alba plana equa-
lis: et que cū facilitate exp[er]itur.
Et ap[er]ta significat demōstra-
tionem sup[er] humores operātes
ea per signa significātia sup[er] for-
titudinem humorum. Et dolor
significat sup[er] causas que opera-
tur: ideo q[uod] dolor acutus signifi-
cat q[uod] hu. sunt calidi: sed dolor
martilinus et dolor sillis pūctio-
ni acus grosse nō sūt nisi ex hu.
frigidis sicut dolor colice: aut cā
humoris lapideati: sicut accidit
in renib[us] cā arenularū. Et ap[er]ta
sitr ex signis causarū facien-
tium manifestātur: et q[uod] pulsus
in re ap[er]tū signū h[ab]et p[ro]p[ri]um: ob
hoc de ipso nunc loqui disposui-
mus. Et dicim[us] q[uod] ap[er]tū cali-
dorum pulsus tensus est paru[us]:
velox: spissus: varius varietate
ferrina. Et tensio vero fit p[ro]pter
materiā organū extendentem:
paruitas vero p[ro]pter duriciem et
organū asperitatē fit: velocitas et
spissitudo p[ro]pter recōpensationē
fortis magnitudinis fiunt quā
amissi: ferrinitas vero fit: q[uod] vir-
tus organū extēdit: q[uod] et non est
organū obediēs et ipsi[us] p[ar]tes nō
equaliter extenduntur: et ob hoc
vna alteri resistit: et p[ro]pterea ille
motus ferre motui assimilatur.
Sed ap[er]tū colericor[um] pulsus

spissio: sanguineor[um] pulsus est: p[ro]p-
ter ipso[rum] fortitudinem caloris
et magis ad ferrinitatem decli-
nat eo q[uod] colere siccitas indurat
mēbrū. Sed apostematū fle-
maticor[um] pulsus parvus et ra-
rus et tardus est: p[ro]pter fortitudi-
nem frigiditatis et virtutis debi-
litate[m]: et in hoc dispositio ferri-
na oīno nō existit p[ro]pter humo-
ris faciētis humiditatē. Sed
humor[um] melencolicorum ap[er]te-
mat[us] pulsus durus est: et asper
p[ro]pter humor[um] siccitatē: et est tar-
dus: et rarus: et ad ferrinitatem
manifeste declinat: et cū his om-
nib[us] est occultus et rarus. Et de
reb[us] per quas cognoscuntur apo-
stemata q[ue] fiunt in principalib[us]
mēbris est febris: et iō hec est vna
de reb[us] q[ue] ostendūt de ap[er]tema-
tib[us] q[ue] cōsuenerūt facere saniem:
q[uod] ap[er]tema q[uod] nō facit saniem
nō h[ab]et calorem extraneum sicut
ap[er]temata q[ue] sunt causa vento-
sitatis aut duricie. Sed mēbra
in quib[us] visibiliter manifestant[ur]
sunt cerebrū: ep[er]a: stomachus: et
intestina gracilia: et splen: et re-
nes: et vulua: et vesica. Ista sunt
genera signorū per que species
egritudinū cognoscuntur scōm
regulam huius artis vniversa-
lem. Et si ego non recolerem si-
gna et cursum qui currit in hac
arte: hoc est dicere si ego nō con-
siderare[m] in vnoquoq[ue] membro
cōsiderationem p[ro]p[ri]am: tūc cōsi-
deratio vniversalis sufficere vi-
deretur: sed volo sequi vestigiū
Gal. ad maiores cautelam. s. ad
loquendum de reb[us] particulari-
bus: eo q[uod] hec est via quesita in
hac arte. Et nos narrabimus
egritudines membrorum mani-
festorum: et narrabimus signa si-
gnificantia super ipsa cum cau-

Ga

relo et cōplemēto verborū par-
ticulariū q̄ cū vniuersalib⁹ dici
nō possent. Et etiā q̄ multa si-
gna ex his cū accipiunt parti-
culariter nō sunt signa eo q̄ pl⁹
apprehēdūt q̄ egritudo ip̄a: vlt
q̄ mēbrū infirmū: et ppter hoc
necessariū est loq̄ sup oīa accidē-
tia q̄ sunt p̄p̄ia vnicuiq̄ egritu-
dini: verbi gratia: q̄ dolor pun-
gitiuus in latere cū se. et tussi: et
pulsu ferrino signū est ap̄atis
dysfragmatis. S3 maior pars
egritudinū mēbroz interiorū q̄
indigēt demonstratiōe sunt ap̄a-
ta: vel mala complexio materia-
lis: vel non materialis. Sed se-
cundum Gal. cōsideratiōe in
res particulares narrare opz.
S3 de his breuiter dicem⁹ egrit-
tudes mēbroz p̄p̄ias narrā-
tes signa sup eas significantia
ostendemus a cerebro incipien-
tes. dicimus q̄ oēs male p̄ple-
xiones eidē supuenire possunt
vt calide: fri. sic. et hu. et vniuersa-
liūq̄ istaz signa significantia di-
sp̄ositionē plenius ostendetur:
sicut oculoꝝ rubedo et faciei: et
actualis calor dominūz sangui-
nis: aut humoris calidi signifi-
cat. Et proprietates male comple-
xionis calide aut frigide est: vt
eidem dolor cōiungatur: tamē
complexione calida fortior exi-
stet: sed humida vel sicca dolo-
rem non efficit nisi parū. Sed
quando est sola humiditas tūc
sola granitas sentitur: et humi-
da complexio cerebri cognosci-
tur a capitis granitate: et a mul-
to somno: et a sensuum capitis
ebetudine. Et siccitatis signa
his existunt contraria. Et possi-
bile est vt complexio adueniēs
capiti sit p̄cipaliter adueniēs
ex capite: et possibile est vt ab

alio veniat membro: sed p̄ ma-
iori parte accidit causa stomā-
chi. Et signum huius est quo-
niam soda promouetur quan-
do angustiatur stomachus ad
vomēdū: vel qñ a cibis vacuus
existit: aut qñ cibaria corrupta
sunt in stomacho. Et istud est
gñale: qñ dolor capitis augmē-
tatur qñ auget stomachi egritu-
do: et minuit qñ minuit. Et pos-
sibile est q̄ accidat ex colligatiā
duarū venarū q̄ nolate sunt in
arabico guidem. Et sunt vene
sominī: quoniā accidit in capite,
dolor q̄ dī emigranea: et signum
hui⁹ est signa significantia reple-
tiōe occipitiū: et possibile est vt
accidat ex colligantiā toti⁹ cor-
poris: et signū hui⁹ est signa si-
gnificantia repletiōe vniuersa-
le. Et cerebro aduenire possunt
oēs spēs ap̄atū calidorū et frigi-
dorū. Et aliqñ mēbrū egrum co-
gnoscutur et egritudo a proprijs
ipsi⁹ opatiōib⁹ i ip̄o sicut i egrit-
tudine fixa i cerebro p̄comitant
alienatiōes q̄ diu cōtinuant cū
eo: q̄ si ppter colligantiāz alte-
ri⁹ mēbrū existāt sicut accidit p-
pter ap̄a dysfragmatis cōcomi-
tant alienatiōes q̄ nō cōtinuā-
tur euz eo. Itē accidētia q̄ sensi-
bus adueniunt sunt cognitio-
nis species egritudinis mem-
brū proprie sicut apostema cole-
riticum in cerebro factum malas
prebet cogitationes: et quasi fe-
stucarū de pānis euulsione ad-
ducit et vigiliārū multitudinē:
et cū mala dispositiōe de somno
excitantur. Et q̄ ex sanguine fit
minus vigilare facit quā illud
quod de colera fit: et habet risū
et letitiā: sed q̄ a colera fit: seque-
tur ira et furor. Sed quod de me-
lencolia fit et illud alienatiō

Emig-
ra-
nea
dolor
i capite.

Libet

nem sensuū promouet: excepto
 q̄ timor: et plāc̄ hoc cōcomitan-
 tur. Sed qđ ex flegmate fit cor-
 ruptionē animalū virtutū pre-
 bet: et nō intēdit facere malum.
 Sed signa pp̄ia dominū hu-
 moris apostema faciētis in ce-
 rebro sunt sicut rubedo faciei et
 ocnloz: et caliditas taci: et forti-
 tudo pulsus: qm̄ ista significāt
 abundantiā sanguinis: et maxie
 qm̄ associabit eis regimē conue-
 niēs sicut etates: complexiōes:
 et tēpora. Et nō q̄ras v̄t rememo-
 rē tibi signa multotiens qm̄ re-
 memorari debes eoz q̄ tibi di-
 xi. Et pulsus sup̄ ap̄ata signifi-
 cās h̄z a sua pp̄ietate varia-
 tez tremoris: qđ est: q̄ in mēbro
 p̄aniculoso propter certamē: qđ
 est inter virtutē et organi exten-
 sionē. Et hoc accidēs in ap̄ati-
 bus calidis plus manifestat.
 In ap̄atibus vero flegmaticis
 et melēcolicis mollicies. Et hu-
 miditas que est in apostemati-
 bus flegmaticis qm̄ vincit fer-
 rinā dispositionē: quam a parte
 mēbri consequi debet. Et p̄ani-
 culi qui in cerebro aposteman-
 sunt pia mater et dura mater: et
 aliqui ip̄a substātia cerebri apo-
 stematur: et hoc maioris est pe-
 riculi: et fortiora habet acciden-
 tia: qđ est: q̄ ex hoc consequitur
 paralisis aut apoplexia. Et di-
 citur quod aliquādo cerebri re-
 te ap̄at: et hoc sequit̄ dolor pul-
 satius pp̄ter arteriarū multi-
 tudinē: et ipsi pp̄ia signa sunt
 albi oculi: fortis rubedo: et pal-
 pebrarū grossicies: et motus dif-
 ficultas: et se. v̄t dictum est: pro-
 pria in istis ap̄atibus existit: s̄
 tamen in apostematibus cali-
 dis est acuta et in mollibus est
 lenta, he sunt egritudines in

quibus necesse est inducere de
 monstrationē et proprie in egri-
 tudinibus cerebri. ¶ Sed epilē-
 tia et apoplexia et similes egri-
 tudines nervoz oēs iste egritu-
 dines sunt manifeste sensui: et
 iā dixim⁹ earū causas in libris
 egritudinū. Et q̄ remanent loq̄
 sunt signa q̄ sunt pp̄ia cuiusq̄
 cause carūz egritudinū. Et hoc
 inuētū est in eis plurib⁹ ex cau-
 sis: et est innētū i eis ex colligan-
 tia alioz mēbroz: sicut est rela-
 ratio: q̄ iā declaratū est i libro
 egritudinū q̄ humor qui fa-
 cit est causa flegmatis: et potest
 esse q̄ sit cā melēcolie. S̄z si est
 ex agnositate aut v̄tositate: in
 hoc est differētia inter medicos
 et si pōt esse v̄t sit in cerebro prin-
 cipalr et ex colligātia alioz mē-
 broz. ¶ Sed cognoscere ista si-
 gna maxime pōt sciri per prete-
 rita: q̄ iste egritudines enenit
 plurib⁹ de causis. Ecce que si-
 gnificāt sup̄ ip̄a sūt signa q̄ si-
 gnificāt sup̄ abūdantiā hūoris:
 et q̄ ei⁹ qđ inuenit̄ ex colligantia
 alteri⁹ mēbri dicta sunt iam fit
 via: p̄ quā demonstratur: et hoc
 est q̄ egritudo multiplicatur in
 mēbro ex colligantia et minuit̄
 ex minoratiōe: et iterū q̄ in mē-
 bro leso nō stat fixa egritudo: et
 ideo: quia oīa ista accidētia ma-
 nifestant q̄ he egritudines nō
 sunt in mēbro principali. ¶ Et
 scias q̄ differētia q̄ inter egritu-
 dines materiales: et nō materia-
 les existit est: q̄ materiales do-
 minū illi⁹ humoris ostēdit: et q̄
 prima essentia a non materiali
 existit: si cā hoc efficiēs a rebus
 exteriorib⁹ causet: hec erit mali-
 cia panca et pseuerantia erit bre-
 vis sicut dolor capitis qui a ca-
 lore provenit solis: et sicut egri-

Di-
rēti

tudo q̄ nominat terabi: que ab nere serenissimo q̄ mēbra nutri tina leſit: contingit. Et que ma la pplexio a ſcōa exiſtit eſſentia eſt ſicut ſpasm⁹ aut et ethica q̄ a nimia ſiccitate fit: et hec ſpasm⁹ ſpēs ab alijs ſpasm⁹ ſpecieb⁹ di uerſificat: q̄ paulatiz aduenit: et ei⁹ timor eſt magn⁹: hec ſunt ſigna egritudinis.

¶ Capitulum. xlvij. Quod eſt de ſignis egritudinū oculorū.

Napiamus nūc ſigna egritudi nis oculorū: di camus qđ he egritudines ſenſu vi ſus manifeſtant:

et in hoc non indigem⁹ niſi co gnitiōe cauſe: et hūc meū ſermo nē cōplebo cū de oculorū medi catione ſermonē ordinabo: ſed hic dicaz ſigna q̄ cognitionem egritudinū oculorū manifeſtāt: hec leſio eſt q̄ aduenit neruo p quē ad oculū ſpirit⁹ currit aia lis: aut q̄ eidez accidit ſpiritui. Et neruus q̄ ad oculum dirigīt le dicitur aut mala cōplexiōe ma teriali: cū apoſtemate vel opila tione: aut ppter malā cōplexiō nē ſine apate vel opilatione. Et ſigna male cōplexiōis cū apate i oculis ſūt manifeſta: ſicut pul ſatio: rubedo et calor: et ſigna opi lationis ſunt ſola grauitas. Et ſigna male cōplexionis oculorū manifeſtant ſm q̄ ois mala cō plexio manifeſta. Et opilatio nes q̄ i eo ſunt fiūt ſicut egritu do q̄ noiaſ abinaſal: et eſt opila tio facta inter corneā et humorē criſtallinū: et hec opilatio appa rēe eſt: hāc hō egritudinē prece dit vaporū eleuatio ad partes ſuperio: es. Et pōt eſſe vt iſti va pores ppter colligātiāz ſtoma:

chi aſcendāt quos ſtomachus trāſmittit cerebro: et etiam poſ ſunt a ſolo cerebro elenari. Et differētia inter iſtos eſt: q̄ vapo res a ſtō veniētes creſcūt et de creſcūt ppter bonitatē digōnis ſtōi et maliciā ipſi⁹. Sed qñ a ce rebro fiūt i ſua fixione firmanē tñ et in eis qui a cerebro fiūt ali qua addit malicia propter ſtōi maliciā. Et dicūt q̄ vapores a ſtō aſcēdētes ābos oculos cōli ter turbant. Sz opilatio que p pter decurſum aque ſuperioris aduenit vt plurimū vni ſoli ocn lo accidit.

¶ Capi. xlvij. Qđ eſt de ſignis egritudinum aurium.

¶ Aurib⁹ de au etiam fit res.

egritudo ppter duas ſpēs ma le comple xionis: vt materia lē: et n ma terialē: et fiūt i ipſis apata: et opi latiōes: et dolores: et gñaliſ egritudines q̄ ſunt oib⁹ alijs membris gñales: dolor: et apatum: et puſtularū: et ſiliū: et hec ſigna ſunt ſigna ppta egritudinum ipſarū. Et ſigna calidi apat⁹ au riculaz ſunt dolor infixi⁹ gra uis: q̄ mēbrūz eſt neruoſum et cartilaginōſū: et pulſus ferrin⁹. Et ſciasq̄ maior ps hūorū faciē tiū talia apata eſt humorū ſub tiliū ppter obtuſitatē vel duri ciē ſube ipſorū mēbroz et aliquñ cū hijs apatib⁹ fit ſe. cōtinua: et maxime qñ apā eſt i radice loci noiaſ ſumac. Et maior ps egritudinū q̄ fiūt i aure eſt criſta tio: et tinnit⁹ ppter int⁹ vtroſita tis expulſionē et cluſionē: et vñ

Liber

q̄ hoc esse pōt acuitate sentien-
di: et demonstratio super hoc est
q̄ ibi nō est signū superabūdā-
tie humorum.

¶ Capit. xlii. Qd̄ est de signis
egritudinum nasi.

Naso supueniunt
opilationes: et apā-
ta cū p̄p̄one ma-
la materiali: et nō
materiali: et p̄p̄ia
apāta ī ipso sunt
q̄ deriuata sunt a noie illi⁹ ver-
mis q̄ ramisse noiat: hic est ille
q̄ multos h̄z pedes et signa isti⁹
egritudinis ab eisde q̄b⁹ et alie
egritudines cognoscūt signis.

¶ Capitu. l. Qd̄ est de signis
egritudinis oris.

Egritudines vero oris
oculis manifestātur: et
ob hoc perscrutatione
signorum ipsorum nō
indigemus.

¶ Capit. li. Qd̄ est de signis
egritudinum gule.

de gu-
la.

Egule fiunt apāta et
egritudines q̄ etiā el-
daucha dicunt. i. strā-
gulator: et p̄ses appel-
lant ascheam. Et cognoscuntur
a dolore ibi existente: et cum con-
strictione deglutationis: et quādo
crescit p̄strictionē facit anhelit⁹
et pōt fieri vt hic extinguat spiri-
tū. Et cā hui⁹ a signis humorū
ibi dominātium cognoscit. Et
pulsus ī hoc apāte est vndosus:
et est q̄ hoc apā ī mēbro est mu-
sculoso: et diuersificat hoc apā
fm magnitudinē et paruitatē: et
fm hoc eorū terminationes al-
p̄ricularia iudicant. Et hoc ex
signis bonis est vt apā in p̄tib⁹
exteriorib⁹ manifestet: aut pro-
pter tumorē: aut aliō signū: aut
p̄pter dolorē p̄ tactū. Et ip̄orū

spēs fm Gal. sunt q̄nq̄: vna est
q̄ fit ī meatu gule q̄ extremitatē
epiglottis attingit. Scda est q̄
nec foris manifestatur: et ī gula
nō apparet: s; ex hoc patiens q̄si
strāgulationē p̄cipit. Tertia est
q̄n gula exterior est īflata. Quar-
ta q̄n int⁹ et extra tumet. Quinta
q̄n lacerti colli appodiant: ita
q̄ spōdilia int⁹ trahunt.

¶ Capit. lii. Qd̄ est de signis
egritudinum pulmonis.

Pulmoni m̄lte
egritudines sūt
q̄rū q̄dā sūt cōes:
et q̄dā p̄p̄ie: cōes
sunt sicut apāta:
vlcerationes et p̄ti-
nuitatis solutio: p̄p̄ie nō sicut
tussis et egritudo q̄ d̄r beth hor-
ra. i. difficultas āphelit⁹. Et apā
pulmōis cognoscit a forti āpheli-
tus strictura: et a p̄cussioe fixa cū
ip̄o p̄pter istū mēbro ad cor p̄-
pinq̄tatē et pectoris grauitatē: et
a forti tictura pomorū maxillaz
et ab oib⁹ signis d̄natiōis san-
guinis cognoscit: p̄pterea q̄ vt
plurimū ī hoc mēbro apā a san-
gule p̄creat: q̄d ē: q̄ colere sp̄sio
ī eo p̄pter sue substātie molliciē
eē nō pōt: et etiā p̄pter m̄ltā hu-
miditatē ad ip̄m trāsmittam: et
tñ nec etiā p̄p̄ hoc apā flegma-
ticū nisi raro ī ip̄o p̄ficiat. Et do-
lor ī apāte isti⁹ mēbro signum
nō est: q̄ hoc mēbro īsensibile
est. Et pulsus necessario est ta-
lis q̄lis apātū calidorū: excepto:
q̄ ī eo vndositas est manifesta
p̄pter molliciē membri. Et solu-
tionis p̄tinuitatis istius mēbro
signum est: q̄ sil et sel sanguis
egredit multus rubeus: areno-
sus: et cum tussi: et hec fiunt aut
propter causas extrinsecas: aut
propter reuma descendens: aut

propter percussiones in pectore factas. ¶ Et sputum similiter apud pulmonis manifestat dummodo coloratus cum signis predictis: quod est: quod possit fieri et in apertibus quod sunt in paniculis. al. pelliculis costarum. Et ex signis laudabilibus in apertibus pulmonis est sputum album et equale: et quod suauiter egreditur: quemadmodum illud laudabile est signum in quo dominum aliquorum humorum manifestat et maxime sputum nigrum: et post illud est citrinum et post illud rubeum. ¶ Et sputum rotundum quod. y. dicitur esse summum malum in pulmonis egritudine est: quod significat perditionem super humiditatem naturalem: sed tussis non est signum nisi cause efficientis. Et causas ipsi in ex alijs libris nouisti. ¶ Cap. liij. Quod est de signis egritudinum pectoris.

Egritudines que manifestiores sunt in pectore. sunt apertae et operantes. ¶ Et apostemata ut plurimum fiunt in pellicula interiori tegente costas que egritudo nominatur razibera: que lingua nostra pleuresis nominatur. Et in his apostematibus propria signa sunt dolor fixus et sensus acutus et tussis cum sputo: et pulsus ferrinus. Et aliquando hec apostemata fiunt in musculis que sub paniculo sunt: et tunc hec passio apostema lateris dicitur: et tunc hec signa sunt posteriora dictis signis. Si tamen ipsi acciderint sunt debilitas minus timorosa: nec dolor adeo fixus est: quod non est in membro paniculoso nec in pulsu ferrinitas sic manifestatur. Et aliquando aperta fit in paniculo pectus diuidente. ¶ Et aliquando dyasfragma apostemat.

et sequitur hic sensus alienatio et inquietudo magna.

¶ Cap. liij. Quod est de signis egritudinum stodi.

Estomaco adueniunt species complexio nis male ut materialis: et non materialis et adueniunt aperta et ulcerationes. ¶ Sed species male complexio nis non materialis quam remissa est a rebus extrinsecis est creata: et ille sunt illius signa demonstratiua sicut aduentus aeris vel cibi frigidi. Sed si fuerit intensa erit aut mala complexio calida et sicca que ethicam inducit: aut erit frigida et sic. et senectus erit ethica. ¶ Et signum ambarum egritudinum est quod in hoc membro illa signa manifestanturque in ambabus egritudinibus his manifestari solent: quod est: quia membrum hoc fortiter demacatur. Et aliquando patientis spinus iacet: tunc percipit stomachi dispositionem fouee alieni simile esse. Et stercus molle egreditur et indigestum: et vniuersaliter ipsi virtutes omnes debilitant. Sed mala ipsi materialis complexio huiusmodi esse potest: aut vniuersa sit ibibita vel in coacuitate ipsi fixa aut ab alio membro transmissa: et potest esse ut res ambe adinuicem componantur: et hoc potest: aut ab vna aut a duabus materiis esse. Vbi gratia: sicut si in ipso sit humor colericus: et ipsi humor flegmaticus transmittatur. Et si ipse fuerit flegmaticus humor ab eo ructus pueniet accrosus: et si fuerit colericus fiet fumosus. Et differentia que est inter humorem fixum et transmissum est: quia transmissus per secessum

Libro

aut vomitū exitū erit. Sz ibi
 1° z infirius neutrū horū atten-
 rat: sed conat ad vomendū z ni-
 hil pūcit. Et signū appropriatū
 colere est tremor labij. Et humo-
 ris melēcolici in stō signa sunt
 hūit⁹ visibilis ipedimētū: z ace-
 tostas acerbā in ore. Differētia
 hō que est iter p̄plonē materia-
 lē z nō materialē est p̄p humore
 p vomitū et secessum exēstem.
 Et in passione stomachi vīna
 grossa materialē p̄plonē peccā-
 tez significat. Sz apata fiūt aut
 in fundo stomachi: aut in ipsius
 ore. Et horū quedā sunt calida:
 qdā frigida: z qdā ex ghe cancri
 z qdā sunt v̄tōsa. Et oē apā qd
 in stō soporat seq̄tur se. z dolor si-
 xus: z marie qn in ore stōi vut
 qd est: qz illa pars magis neruo
 sa exit: z est colligātie pnceps: z
 ob hoc piculosior: ea que in fun-
 do existit: z eidē sincopis: z sen-
 sus z alienatio seq̄tur: z frigida
 apata sequunt̄ dolores debiles
 z se. lenta. Et apatib⁹ que in sto-
 macho cancerosa fiūt sine dolo-
 re z se. fiūt: z si esset ethice assimi-
 laret: aut mixtis se. Et propriuz
 signorū horū apata est ruct⁹ pu-
 tridus corrupt⁹ cū operationuz
 debilitate: hoc est q̄cibna egre-
 dit indigestus et alia accidētia
 his silia. Et v̄r signa que dñiuz
 humorum significāt: illa eadez
 sunt signa que significāt illum
 humorem qui hoc facit: z v̄plu-
 rimū attestant̄ ei cōplexio etas
 z regimen: z alia his silia iunāt
 ad hoc cognoscēdū. Sed vlcera
 tio q̄ in eo fit cognoscit̄ ab ardo-
 re vel cōbustione que in eo fit: z
 ppter paucā mordicationē: ra-
 to tamen fivt ulceretur stoma-
 chus: nisi sit etiā ulceratio in gu-
 la aut ore.

¶ Ca. lv. Qd est de signis egritu-
 dinū epatis.

Epatis accidunt i-
 opilatiōes z apā-
 ta: z spēs male cō-
 plonis omnes. Si-
 gnū apatis epatis
 nō tñ p̄pū est se.
 atqz tussis z illi⁹ loci dolor: z qd
 qñ p̄pū est gravitas loci q̄ tra-
 chea notatur: z maxime quādo
 in gibbositate epatis apostema
 existit. Et sepe signa apatis co-
 starum cū signis apostematis
 epatis commiscuntur: quia sepe
 dolor apostematis epatis per-
 venit ad eundē locum ad quē
 dolor apostematis pellicule co-
 stas tegentis reperitur: et tunc
 hic nullum propriuz signum re-
 peritur: z cum his omnibus ac-
 cidit tussis: tamē in epatis apo-
 stemate non fit multum sputū.
 Et aliquando erit sputum in
 apestate pāniculi maxime quā-
 do apostema sanicm facere in-
 ceperit. Et propterea sputuz in
 principio signum sufficiens nō
 erit: nec est differentia propria
 inter apostemata epatis z pleu-
 retica nisi in qualitate doloris:
 quia in pleuresi est dolor fixus
 et extensius: z qui in epate est
 aggravatius. Et in pulsu etiā
 differentia existit: quia in pleu-
 resi est ferrinus: in epate vero
 vndosus: z dicitur quod aliquā-
 do apostema fit in epatis lacer-
 to. Et figura apostematis epatis
 est lunaris. Sed figura apo-
 stematis lacerti est oblonga: vel
 quadrata: et vnus angulus ip-
 sius est grossus et alter subtilis.

¶ Capitulum. lvi. Quod est de
 signis egritudinū splenis.

E splenis omnes spēs male complexiōis accidunt: et opilationes et apata et ventositas inflatur. et signa

apatis splenis sunt dolor gravis et febris et accidentia que corpori adueniunt propter huiusmodi morbi egritudines: et opilationis signa sola grauitas existit: et signa ventositatis inflatur solus dolor est extēsiō. Et ex apostemate et opilatione splenis sequitur macies totius corporis: et ideo dicit. **Y.** qñ splen crescit tunc corpus attenuat: et qñ decrescit tunc corpus inspissat.

¶ Ca. lviij. Qd est de signis egritudinū renū.

E renibus accidit species male complexionis et opilationes et apata: Et disceruntur a vesice egritudinibus propter lapidis et arene generationē: et magis propria spēs male complexionis que renibus cōuenit est egritudo que bolbarabzonolat que in latino dyabetica dicitur: et cū forti siti et urine fluxu et febre. et apatis calidi sunt signa: dolor aggratus in renibus sentitus: et dolor in alcatim factus cum febre urine constrictione: et qñ patiens super latus sanum decumbit videtur et alius ren super ipsius suspēdat. et hoc puenit quando est in statu aut declinatōe: et maiori parte in his apostematibus fiūt febres errantes aut iuncte in apostematibus frigidis et lentis: id quia febris nō aduenit apostematibus membrorum principa

lium: nisi quando apostemata erunt parata saniem facere. Sed signū generatiōis lapidis in renibus est dolor fixus ab ipsius generatiōis principio quousque natura illos abijcit extra secundum illos qui dicunt quod lapides isti in substantia renū generantur: et ideo aliquādo cū istis sanguinis exitus adest. Et quod verius apparet est quod cōcunitate renū generant et dolor qui est in hac egritudine: et accidentia doloris accidentibus que in colica inueniuntur simulantur: propterea quia stomachi distemperantur et vomit his duabus egritudinibus cōmuniter accidunt: et casus similiter appetitus. **¶ Et differentia istarum difficilis est maxime in egritudinū principio: sed in fine manifeste diuersificantur propter in colica ventris esse cōstrictionem: et humorum cognitionem et multam ventositatē: et etiā lapides generati in renibus arenā ostendunt in urina. Et signum discretiuium in hoc est operatio clisteriorū: quia si patiens propter clistere requiem inueniet sicut accidit. **S.** sine dubio hic dolor colicus erit: et si propter clisteria aggrauatur proculdubio renalis est. Causa est quia clisteria intestina replent distensionem in eis operatur: et tunc opprimunt renes et dolor fortificat. Sed signa que vlcerationes significant est dolor vlceratus sine grauitate et extēsiōne: cū exitu sanguinis aut saniei: et aliquā egrediūt cū urina frustra frustra carniū filia: et hoc accidit qñ in substantia renū corrosio fit. **¶ Capm. lviij. Qd est de signis egritudinū.****

Dria?

Libet

Et i vesica manifestio-
res egritudines que i
ipsa generant sunt la-
pides q i ipsa genera-
tur: et apata et vlcerationes et strā-
guria et sine volūitate vrine exi-
tus. Sz signū lapidis in vesica
est dolor: q in vesica sentit cū v-
ge pruritu: et virge erectione: et
relaxationes sine cā manifesta: et
vrine cruditas: et albedo ipsius
cū subtilitate: et difficultas exit⁹
vrine: et arenarū apparentia in
ipsa. Sz cōstrictio vrine fit aut p-
pter membrū mādās ipsaz: aut
ppter meatum qui a renib⁹ ad
vesicam tendit. Et his duobus
vnū est cōmune accidens: et hoc
est vrine difficultas. Sed diuer-
sificatur in ipsis vt si a renibus
ibi dolor sentitur: si aut a mea-
tu ibi dolor adest. Et aliquādo
cōstrictio fit vrine ab ipsa vesi-
ca: aut a meatu qui ad ipsam p-
greditur vesicaz: et ista duo simi-
liter in vno accidēte comunicāt
hoc est q: vesica repletionē reci-
pit similiter et meat⁹. Sed diuer-
sificānt in hoc: q: qd a vesica p-
uenit quādo vesica premit et vi-
na exit. Sed qd a meatu puenit
non emittit vrinā: et si vesica ex-
primat et oppilatio istius mea-
tus sit a lapide. aut ab humori-
bus grossis sanguineis vel san-
guine coagulato: aut ppter cō-
plexionē frigidā dominantem.
aut ppter apostemia: aut furun-
culos. Et signa har egritudi-
num sunt: quoniā si fuerit ex la-
pillulis significat ex arenulis
precedētib⁹: et si est ex coagula-
tione sanguinis: signum est san-
guis anticipatus. Et si ex sanie
fuerit signū est apostema qd p-
cessit: et si ex humoribus grossis
fuerit significatur ex exitu pce-

dentis humiditatis: et cognoscū-
tur iste dispositiones per signa
eadē cōueniētia: et si adinuicem
iste dispositiones coniungātur
difficile cognoscuntur a medico
quare quiete debet medicinare
considerādo primam intentio-
nem: et si ex illa lucratus fuerit
sequatur illam: et si non: dimit-
tat. Et si pustula aut vlceraio ē
in vesica: qd ab ea egreditur fur-
furibus aut laminibus assimila-
tur. Sed si he egritudines fiūt
in renibus: qd ab eis exierit fru-
stis carnū assimilabit.

¶ Capitulum. lix. Quod est de
signis egritudinum intestino-
rum.

In intestinis vr-
plurimū fit egritudo que dicitur tel-
colon: apostema
ta: vlceraiones et
sanguinis flux⁹:

Sed sanguinis fluxus vlcera-
tionē cōcomitat: et iste sanguis
cū fecib⁹ egreditur a principio
mixtus et aliquando ex substan-
tia intestinoꝝ egreditur. Et
signum huius est dolor: quan-
do euacuantur humores et fe-
ces: et quando apostema est in
intestinis grossis hoc modo co-
gnoscitur: quia cū patiens mor-
dicationem sentit cogitur assella-
re: sed quod ab apostemate
exit cum fecibus non est admix-
tum et si fuerit in subtilibus
propter dolorem assellare non
cogetur: et quod ab eis egre-
diatur cum stercore erit admix-
tum propter vie longitudi-
nem. Similiter si apostema
in subtilibus fuerit dolor circa
vmbilicam sentietur: et cum
in intestinis fuerit grossis dolo-
rem sentiet inferius. Et signa

colice calide manifesta sunt et
vniuersaliter ea que significant
dominium humorū in omnem
patientem et que propter vento-
sitate sunt sunt dolor: extensi-
uus et tortio intestinorum. Et si
tortio fuerit cum rugitu grossam
ventositatem significat: et que fit
propter apostema cognoscitur
a fortitudine doloris a feb. a siti:
et ab accidentibus ostendit
bus dominationē humoris apo-
stema faciētis. Et egritudo for-
tissima que yltima nominat for-
tiora habet accidentia: mala ita
quod patiens cogitur vomere ster-
cus. Et vltimum hoc accidēs
est propter apostema in subtili-
bus intestinis factum: et potest
fieri propter stercus putrefactū
in eis: aut propter humorē gros-
sum viscosum: aut propter her-
niam factam ex descensu intesti-
norum aut propter venenū rece-
ptum. Et vniuersaliter hec egrit-
tudo in intestinis subtilib⁹ est
propria: et hec egritudo attribui-
tur virtuti expulsive: cum suum
naturalem motum non habeat:
aut debet attribui vniuersaliter
opilationi. Et aliquando ppter
punctionem colere que ad inte-
stina consueuerat transmitti quod
per modum abstersionis adiu-
uat ad fecum debitam expulsio-
nem. Et opilationes sunt in il-
lis propter humores aut aposte-
mata: aut propter malā comple-
xionē frigidā et siccā que vias co-
stringit: aut ppter alias res po-
sitionē corū corrūpentes sicut ve-
tositas que ea facit tortuosa: et
hernia.

¶ Capitulum sexagesimum. Quod
est de signis egritudinum vul-
ne.

¶ **E** valne egritudi-
nes sunt: quibus de-
oēs species male-
complexionis com-
municat sicut ab his
que pcesserūt tibi
manifestū est: sepe ipsi accidunt
apostemata. Et horum signum
est dolor fixus et pulsus ferrin⁹:
eo quod mēbrū est nervosum et feb.
accidit eidem: eo quod sit mēbrum
principale aliquo modo prin-
cipalitatē. Et ex egritudinibus
que magis in ipsa proprie sunt
est egritudo que mola nūcupa-
tur: que difficile a pregnatione
cognoscitur: eo quod ablatis mēstrui
et grossities ventris cōcāt am-
habus. Et signum discretum
est quia transit terminū motus
embriōis absque motu: et hoc ac-
cidit multis annis: quia porta-
ri pōt donec ab ea moriatur aut
absolnatur: et hoc sū virtutis te-
norē. Et aliquā ei accidit ut eā se-
rat pluribus annis: demū parit
frustū carnis: let aliq moriatur.
Itē ppria est egritudo vulne il-
la que suffocatio dicitur matricis que fit
ppter mēstrui sanguinis corru-
ptionē in vulna: et enenit ei sin-
copis et difficultas in anhelitu
et priuatio sensus et mor⁹ et debi-
liter sentit pulsus ei⁹: et accidit
eidē durities: et ipsi⁹ oris opilo.
Et hoc accidit ex reliq⁹ apatis
dū induratis in officio matri-
cis. Et spēs male complexionis mē-
cis si males sint ab his que ab ipsa
egrediuntur cognoscunt: et si non
sint materiales a siccitate ipsi⁹
picipiant. Et gñaliter signa que
significāt complexionem matri-
cis: et de cetero instabimus su-
per causas que operantur putre-
dines. Et completus est tractatus.

Liber

ius iuxta nostrā intentionem.

ExPLICIT liber quartus: q̄ fuit
de signis.

Incipit liber quintus: qui est
de cibis: medicinis: et habēs
capitula quinquaginta et nonē.

Cap. i. Qd̄ est breuiter cōple-
ctens intētiōē hui⁹ q̄nti libri.

Inten-
tio an-
thoris

In pri-

mis sciendū
est qd̄ sit cib⁹
et qd̄ medicina:
et quot sint eo-
rū operatiōes
et qualiter ope-

rantur proprie medicine: sc̄o q̄
habēt multas opationes quas
medici appellāt virtutes prias
sc̄das et ternas et proprietates: et
cū hoc dabimus cognitiōē ha-
ruin istarū medicinarū que ope-
rantur quālibet istarū operatio-
nū. Et postea speculabimur in
operationib⁹ earū: hoc est virū
via qua apprehēdimus est per
viā syllogismi solū: aut per viā
experiētie solū: aut per viā cōti-
nētie virūq; et hoc totū erit post-
quā receperim⁹ a naturalibus
qd̄ erit recipiendū. Et qñ cōple-
nerimus hoc recordabimur pro-
priorū ciborū et medicinarū quo-
rū multiplicata est sciētia: et expe-
riētia in terminis naturalib⁹: et
testificata sunt a cōitate medi-
corū aut a maiori parte. Et post
ea narrabim⁹ modos cōpositio-
nis et recordabimur eorū que ma-
nifestiora sunt secte cōponētū.
et narrabim⁹ naturā cōplexiōis
sz viā quā nobis: oñdēt reglā
le: et qñ cōpleuerim⁹ hec: tūc p̄le-
ta erit nra itētiō in hac p̄tula.
Cap. ii. Quod est de quidita-
te cibi et medicine.

Sciamus q̄ cibus
est illud qd̄ ponit
naturales partes
cibati: et hec pars
est in specie ptis
dissolute. Sz me-

dicina diuersificat ab hoc. ideo
quia q̄nta ip̄a sit ex rebus: que
ponūt naturales partes cibati:
illa pars nō est in specie partis
dissolute: sed h̄z in se rez actiā
et alteratiā. Et propterea qñ
do superuenit hec dispositio su-
per dispositionē esgritudinalē:
que est contraria vocat illa ope-
ratio curatio. Et hec est intētiō
diffinitionis: qua. **S.** diffiniuit
cibū et medicinā: dicēs q̄ cibus
est illud quod patitur a corpo-
re. Et medicina est illud a quo
patitur corpus. Sed si nos non
intelligerem⁹ ex verbis hoc qd̄
dictū est: nō esset intellecta certi-
tudo cibi et medicine. Et iā opi-
natus est vnus ex nostris socijs
qui nō iatur a huberti auensana
q̄ illud qd̄ diximus in hac diffi-
nitione esset quasi cōtrariū ver-
bis. **S.** et super hoc eidē multas
trāsmisi epl̄as quonq; hoc ple-
ne intellexit.

Cap. iij. Quod est de opera-
tionibus primis quas operant
medicine in corpe humano que
sunt prime.

Operationū quas
operantur medicine
in corporibus huma-
nis quedā sunt p̄ie.
sicut est caliditas. fri-
gi. sic. et hu. et qdā earū sunt sc̄de
sicut maturatio: digestio: molli-
ficatio: resolutio: et aptio: et mul-
ta alia similia istis q̄ enarrare
debem⁹: qñ declarabim⁹ naturā
medicinarū que faciunt hoc: et
fuerūt vocate secundarie: q̄ se-
quūtur.

quiritur mēsurā mixtiōis prima
rū virtutū: et quedā earum sunt
tertie que sunt proprie in certis
mēbris: et sunt quasi cōsequētes
scōarū. Et est cōueniēs in p̄mis
narrare quō hē habēt agere in
corpib⁹ has operationes: et quō
habēt pati a corporibus earum
passiones: et hoc sciē⁹ qñ scine
rimus per quē modū nutrit nū
trit⁹. Et dicamus iam declara
tuz est in naturali philosophia
q mēbra que primo nutriūtur
sunt mēbra similia: ideo q: cib⁹
primo conuertitur s̄m ordinem
quē hz in corpe cibati in hūidi
tatē similem humiditati sive in
mēbris cōsimilib⁹ et miscet⁹ euz
eis per eundē modū quo miscē
tur adinuicē res liquide: ppter
ea q: nō est alter modus p quez
natura possit restaurare rem dis
solutā oib⁹ partibus mēbri ni
si per modū mixtionis: et quādo
erit permixtū s̄m hūc modū tūc
habebit essentiā in ipso: et post
hoc assimilabit illō mēbro: hoc
est q: dat eidē vnā coagulationē
stabilitatis similem stabilitati
membri. Et est ibi declaratu⁹ q
hoc fit p decoctionē: et decoctio
fit per calorem qui est in cibato:
nō q calor sit primus motor in
hac re sed est anima nutritiua:
a propterea q: operationes calori
is nō sunt determinate nec or
dinate ad vnū finē manifest⁹.
Et postq̄ ita est vidēdū est quō
dicit⁹ cibus esse tēperat⁹ aut me
dicina: et quō dicitur super quē
libet eoz vt sint distēperati: quā
nis melius sit appropriare tem
perantiā cibo: sicut est meli⁹ ap
propriare distēperantiā medici
ne: propterea quia cib⁹ qui ha
bet propter suā virtutem et suā
preparationē vt conuertatur ad

humiditatem similem humidi
tati radicali que est in mēbro
con similem humiditati radica
li: que est in mēbro consimili: et
calori intrinseco simili calori qui
est in cibato ita vt sint idez s̄m
omnē modū: et hoc est solū in eo
qui est tēperate complexiōis vel
propinquus ei: et per hunc mo
dum dicitur q cibus sit tēpera
tus sicut erat panis grani et car
nes gallinarū iuuentum et simi
lia istis: quia quātitas partium
prestitarū corpori ab istis cibis
est idem cum partibus que fue
runt dissolte. Sed temperātia
medicine est p̄pinqua huic: sed
diuersificantur inquantuz non
hz virtutez restaurandi partem
equalē quantitati rei que disso
luta est ex corpore: et propterea
nō potest homo nutriri ex tem
perata medicina: et si comedat
ex ea tantū quantū comedit ex
cibo. Sed qñ dicimus q medi
cina sit tēperata intelligitur ei⁹
tēperātia q qñ comeditur ex ea
quātitas que non est sensibilis
cōparando eam quantitati par
tium dissolutarum a corpore: qz
tunc non inducit in corpus rez
extraneā: quia si homo comede
ret ex ea quantitatem sensibilē
s̄m q comedisset de cibo indu
ceret in corp⁹ ex necessitate rem
extraneā: quāuis difficile sit in
uenire medicinā tēperatā i ope
rationibus oib⁹. ¶ Et s̄m hoc
debes intelligere q quando di
cimus q medicina est calida: et
frigida: humida: vel sicca: et dici
mus etiam de cibo nostra intē
tio nō est nisi equiuoca: sicut tu
scis q quādo dicimus de vino
q est calidū in secundo gradu:
et similiter crocum non intēdi
mus vt sit idem calor. Et postq̄

Colliget Auerrois. R.

Libër

declaratum est quid sit cibus tē
 peratus et medicina temperata
 et qualiter operentur in corpo-
 re ex hoc potes intelligere viā
 per quam dicimus esse dissem-
 peratos: et hoc dicimus in qua-
 litatib⁹ primis: id est quomodo
 calefacit medicina: refrigerat: et
 humectat: et ericcat. Quia me-
 dicina que conuertitur in chilū
 calidiores temperato chilo: aut
 in calidiores q̄ est pars corpo-
 ris: hoc est ad partem calidam:
 illam medicinam dicimus cali-
 dam: quia calor dicitur q̄ sit vna
 rerum que calefacit hōiem plus
 debito: et quod generatur ex hoc
 chilo est calidius debito: et san-
 guis qui est materia caloris na-
 turalis est calidior debito. Si
 militer humiditas radicalis in
 quam conuertitur sanguis est ca-
 lidior suo modo: et sic de necessi-
 tate calefiunt oēs corporis par-
 tes. Et sic dicitur de medicina
 frigida quia non refrigerat nisi
 quia conuertitur in locis dige-
 stionis ad diminutum calorem:
 magisq̄ calor corporis sit: ita q̄
 chilū qui ex ea generatur est di-
 minutus a calore corporis: et nō
 dicitur veraciter vt refrigeret: q̄
 calor naturalis non habet ali-
 quam viam generandi frigidit-
 atem: et sic debes dicere in san-
 guine et humiditatibus q̄ sunt
 in membris et in humiditate et
 siccitate omnium partium cor-
 poris. ¶ Et quando medici spe-
 culantur operationes medicina-
 rum in corpus facile est eis dice-
 re qualiter calefaciunt: sed diffi-
 cile est eis dicere qualiter refri-
 gerant. ita q̄. G. dicit sicut fagi-
 tius q̄ non sit nisi per diuisionem
 medicinarū in paruas par-
 tes. Et si non refrigeraret medi-

Medi-
 cina
 frigi-
 da.

cina nisi per diuisionem ipsius
 in partes minutas. ergo necessa-
 rium esset nobis dicere quod
 esset frigida in actu: sed hec
 medicina frigida non est frigi-
 da in actu: neq̄ etiaꝫ calida est
 calida in actu: sed hec res eque
 bene competit medicine calide:
 sicut medicine frigide: quia res
 conuertibiles quādo conuertū-
 tur in partes minimas facilius
 conuersionem recipiūt. Et quā-
 tis medicina sit possibilis a cor-
 pore per viā quā diximus: non
 est impossibile vt patiat̄ ab ea
 per alium modum. Nam vides
 q̄ cibus est possibilis a corpore:
 et tñ inuenis cibum qui mutat
 corpus s̄m aliquem modū s̄m
 aliquā latitudinē: et si hoc inue-
 nitur in cibo qui est appropria-
 tus passioni et tamen vincit ali-
 quo modorū: ergo hoc maxime
 debet inueniri in medicina que
 victorie appropriatur. et muta-
 tioni: quia veraciter debemus
 dicere quod quauis aliquan-
 do vincatur tamen non deserit
 ppriā suā virtutē hoc est substā-
 tialē. Sicut dicit q̄ arbor egipti oc-
 cidebat dū erat in egipto: et qñ
 remota fuit ab inde natriebat.
 Et dicit Arist. q̄ in terra latinorū
 sunt duo flumina ex quorū vno
 si ones biberēt generabunt ma-
 sculos et ex alio feminas. Et hoc
 non est nisi ppter ea q̄ cibus ex
 vna pte est silius et alia dissimi-
 lis: et ex parte similitudinis est
 patiens: et ex parte dissimilitudi-
 nis est agens. Et hic est modus
 medicinarū que dicuntur calide
 aut frigide in potentia. hoc est
 ppter preparationē quā habēt:
 q̄ nō est in aliquo compositorū
 calor in actu nisi in aliis: pro-
 pter eorū perfectionem et indi-

Sunt calore extrinseco magis: et propterea non inuenitur in eis temperantia elementorum sicut in animalibus. Sed res simplices quod non nutriunt sicut quatuor elementa non dant corpori quod adueniant ei intus vel extra nisi qualitatez: ideo quod obuiant nostris corporibus mouent corpora: sed non mouentur a nostris corporibus: propterea quod qualitates cum quibus operantur elementa in corporibus sunt in actu sicut est calor in igne et frigus in nix. Et quod elementa mouent corpora ipsa non mouentur. id est non conuertuntur. Et quod medici volunt de mensuris preparationum narrare que sunt in medicinis: quod indigent hoc in medicatioe: ordinauerunt gradus per modum comparationis corpori temperato: et posuerunt quamlibet qualitate in quatuor gradibus. scilicet calidum in primo secundo tertio et quarto: et sic de frigido sicco et humido. et de humido non videtur quod possit transire tertium gradum. Et quod pertransit quartum gradum est res venenosa que corrumpit corpus: et iste sunt vie primarum actionum et passionum medicinarum.

¶ Cap. iij. Quod est in generali considerans de operationibus secundis et tertijs quas operantur medicinie in corpore humano.

Et nos volumus incipere narrare de virtutibus secundis et tertijs: et dicere naturas medicinarum quibus hoc operantur et qualiter operantur. Et dicam quod medicinie que sunt compositae ex elementis quod alterantur a corpore aut alterant corpus: quedam eorum sunt que assimilantur ei quod est in eis ex virtutibus elementorum sicut sunt ille que dant caliditatem: frigiditatem:

siccitatem et humilitatem in qualitatibus que sunt in illis: et quedam actionum aut passionum que non assimilantur ei quod est ex virtutibus elementorum: sed sunt operationes consequentes primas virtutes elementorum: et hoc est propter locum subiecti in quo operantur: sicut ille que habent indurare: mollicicare: denigrare: rubificare: et siccare: et locus subiecti in quo manifestantur iste operationes circa quodcumque membrum si indeterminatum fuerit appellantur iste virtutes secundae. Et quod operabuntur in proprium membrum tunc dicentur virtutes tertiae sicut sunt medicinie que prouocant viriditatem et que mundificant pulmonez. et que generant sperma et que frangunt lapides similes istis. ¶ Et postquam dictum est de virtutibus secundis et tertijs dicendum est de natura operationum istarum medicinarum manifestiorum incipiamus a secundis. Et dicamus quod istarum medicinarum quedam sunt maturative: hoc est que faciunt sanem et quedam earum sunt mollicatiue: quedam indurative: et quedam aperitiue: quedam opilatiue et quedam euaporatiue: et quedam petrificatiue: et quedam siccative: et quedam lenitiue: et similes his. Et debes scire quod medicina que est appropriata alicui operationi non dicitur habere illam proprietatez nisi comparatione ad corpus temperatum vel ad propinquum temperantie: et medicus expertus in hac arte quando cadit ad manus ipsius aliud corpus distemperatum debet arbitrari medicinam secundum mensuram quam videt ei esse magis instam et magis conuenibilez in virtute medicinie que habet facere operationem istam

¶ ¶

in tali corpore: et experientie habent hic locum magnus. Verbi gratia. postquam scierimus quod medicina maturativa est illa cuius calor est equalis calori corporis debemus intelligere hanc proportionem propriam unicuique corpori per se et facere comparisonem propriam tali corpori. Et hoc non fuit solum in complexione propria unius individui: sed etiam in unoquoque membro per se. propterea quod medicina que facit saniem in testiculis non facit saniem in aure: et non oportet quod medicus has res tradat oblivioni: et experientia habet in istis visus et arbitrius magnum posse.

¶ Capit. v. Quod est de medicina maturativa.

Dinceps narranda est natura illius medicine que operatur operationes supradictas: et incipiendum est a maturativa. Et dicamus quod maturatio est operatio caloris naturalis in substantie materie sicut dictum est in alio loco. Et maturatio est ordinata secundum ordinem quem habet digestio in cibo: hoc est in tribus digestionibus. Et quando spargitur ad aliud membrum materia que egreditur a natura in quantitate: aut qualitate aut in utrisque simul et putrefit illa materia: tunc generatur in illo membro de necessitate unus calor mixtus ex naturali et extranea: et si materia illa est apta recipere digestionem tunc ibi sanies et maturatur. Ideo quod alba sanies est media inter digestionem perfectam et diminutam: eo quod est alba: quod materie non sunt apte ad recipiendum digestionem per maiori parte: nisi quando egrediuntur a sua natura in quantitate. Sed quando egrediuntur a natura etiam in qualitate: tunc est in eis

digestio difficilis: hoc est quando tendunt ad malam qualitatem sicut ad humores adustos et siles illis. Sed ars perveniens in sili re est confortare virtutem membri: quod calor naturalis est quasi sepultus in membro super quod est sparsa hec materia: et propterea est necesse ut medicina habeat ex sui natura ut faciat digestionem: sicut medicina que assimilatur calori intrinseco que debet esse temperata in caliditate et humiditate: vel sit declinans aliquantulum ad calorem: et propterea quod calor intrinsecus que est in membro potest esse refrigeratus propter multam materiam sparsam in eo: aut propter qualitatem. Et quando comparamus tale medicinam qualis est hec corpori humano dicimus ipsam esse temperatam: et quando comparat parti dñanti in ipsa ex partibus elementorum dicimus quod est talis aut talis. Et de medicina temperata est aqua calida temperati caloris et oleum dulce olive quando guttatim cadit super apam et sicut cataplasma factum de farina tritici coctum cum aqua et oleo dulci. Et debes scire quod medicina que facit saniem in una complexione non facit in alia: et sicut in quolibet membro corporis sicut dictum est superius: et propterea medicus experitus debet ex se ponere gradum istis medicinis. verbi gratia. quod medicina que inducit saniem quasi in primo gradu est calida ut cataplasma supradictum: et supra illam gradum est que facta est ex pane propter saltem que ibi est: et super hanc illam que facta est ex fermento. Et quidam dicunt quod medicine opilative sunt maturative: sed hoc est per accidens sicut cerotum factum ex cera et oleo rosato: propterea quia quando pori clauduntur calefit membrum et materia maturatur. Et quidam dicunt

XX
cin
pa

¶ **Q**ue medicine maturative maturant: propterea quia faciunt in materia rem propter quam est facile nature diuidere ipsam materiam temperando qualitatem materie aut subtilizando ipsam. Et potest esse ut in una medicinarum inueniatur maturatio cum omnibus istis modis: et erit in composito per artificium: in simplici vero per naturam. Et etiam dicitur quod medicina maturat propterea quia rectificat in qualitate caloris naturalis illud quod permixtum est per calorem extraneum: et per hanc viam dicitur quod psilium maturat apostemata calida: et secundum hunc modum quod res frigide maturant apostemata calida. Et diffinitio qua diffinitur. **S.** maturatio non verificatur nisi in apostematibus que sunt difficilius ad maturandum propter nimiam debilitatem caloris naturalis: aut propter quantitatem aut propter frigiditatem.

¶ **Cap. vi.** Quod est de medicinis mollicatius.

Iste medicine appropriantur multum in hac arte medicinis que dissolunt apostemata dura densata lapidea quasi habentia insensibilitatem. Et ista apostemata generaliter sunt ab humoribus grossis qui sunt aut melencolici aut flegmatici grossi: aut compositi ex ambobus. Et quia hec apostemata sunt indurata propter frigiditatem: necesse est ut res que ea mollicant sint calide: quia res que sunt congelate per frigiditatem dissoluntur per caliditatem si sunt resolubiles sicut: plumbum et stannum: quia ista apostemata cum maturantur humectantur: et de necessitate est

ut medicine que habent permixtare: quoniam sint calide: ut habeant aliquam siccitatem ut vincant illam humiditatem frigidam. Et medicine que probate sunt per experientiam in hoc opere sunt calide in secundo vel tertio gradu: et sicce in primo sunt sicut armoniacum bdellum: storax: et medulla crura vituli: et sepum hircinum et bouinum. Et est necesse ut sint mesure harum medicinarum secundum mensuram quam habent caloris et siccitatis: ideo quia medicine que sunt fortes in calore et siccitate nimis habent dissolvere: et posset remanere pars grossa ex materia que conuerteretur in naturam lapidis. Et est necesse sicut diximus: ut per te ponas gradum in fortitudine harum medicinarum: propterea quia pinguedo est debilius armoniaco et bdellio. Et pinguedo galline debilius existit pinguedine anseris et anatis: quia res iste diversificantur secundum aliquam complexionem aut ad aliquod membrum.

¶ **Cap. vii.** Quod est de medicinis induratis.

In necessitate est ut medicine indurate sint frigide: propterea quia induratio cum grossitudine non est nisi congelatio: et congelatio non fit nisi a frigiditate. Sed illud quod dicit Galenus de humiditate: in his medicinis nihil est: propterea quia humiditas non habet nisi solum humectare: et non indurare: et melius esset ut poneret siccitatem cum frigiditate: quia de illa frigiditate fit durities cruditatis. Sed iste dicitur qualis

R. iij

Libeꝛ

tates sunt vt plurimum passine et non actine: quia due actine sunt caliditas et frigiditas: quibus earum operationes diuersificatur secundum humiditatem et hoc declaratu est in quarto methauroꝝ. Et iste medicine habent latitudinem: et iste medicine sunt sicut sempernua psiliu et portulaca: et si infrigidant et incrudant non faciunt hoc nisi per frigiditatem.

¶ Cap. viij. Quod est de medicinis oppilatinis.

Iste medicine sunt ex his que claudunt poros: et natura sunt terre stres sine mordicatione: quia mordicatio est vna ex rebus que cito faciunt medicinam egredi ex poris: aut vt sint conglutinatine vt gummi et terre stre quando non est conglutinatum sicut amidum. Et est necesse vt iste medicine sint multum remote a mordicatione: et propterea debent esse temperate complexionis vel declinates ad frigiditatem paru. Et si queris quomodo oppilant iste medicine corpus interius quam do assumuntur. Respondemus quod hoc potes scire: per hoc quod est dictum superius: quia claudunt intestina propter chilum factum ex eis: et similiter epar et venas et membra ipsa. Et iste medicine opilatine diuersificantur secundum diuersitatem complexionis membrorum sicut dicitur quod dactili opilant epar: et aperiunt opilationem pulmonis.

¶ Capitulum. ix. Quod est de medicinis aperitiuis et abster-

Iste medicine sunt vniuersales: et inter ipsas est parua diuersitas: quia medicine que abstergunt sordiciem ex membro et lauant ipsum: neque habent posse penetrandi in poris dicuntur abster siue: sicut aqua mellis: et aqua melonum: et farina ordeiz fabarum: et que habent virtutem penetrandi propter partem igneam que est in eis dicuntur aperitiue. Et quedam istarum medicinarum plus operantur extra corpus quam intra: et quedam plus intra quam extra: et quedam operantur equaliter. Et que plus operantur extra sunt que habent aliquantulam bauracitatem: nec in eis est multa grossicies: et propter partem subtilem que est in eis penetrant intus: et propter largitatem intraneam viarum penetrant cito. Et res viscosae mundificare non possunt: et si cum eis iungeretur corpus stipticum aliquantulum grossius tunc mundificarent: propterea que sunt infirmis nature aperitiue que est in eis: quia hec stipticitas contra retinet eas in meatibus donec complerint suas operationes. Sed extra corpus non possunt ita operari propter stricturam pororum et propter stipticitatem. Et propterea absinthium aperit opilationes epatis: et non potest poros exteriores aperire propter stipticitatem que est in eo. Et iste medicine debent esse amari saporis cum stipticitate. Sed medicine que ambas operationes faciunt sunt inter harum naturam medie. videlicet ille que habent aliquantulam amaritudinem cum bauracitate sine stipticitate: sicut radix lilii celestis et similia eis. Et tu iam scivisti que medicine que sunt aperitiue vniuersales

Rhsio

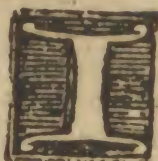
membri nō sunt aperitine alterius. Et ppter hoc dare debes vnicuique harum rerū gradus quēadmodum facis reliqs medicinis et virtutibus.

¶ Capitulum. x. Quod est de medicinis enaporatiuis.

¶ Quia autē enaporatio non fit nisi in quātitate membri enaporati: et augmentum ipsius quantitatis non fit nisi ppter calefactionem membri necesse est vt medicine enaporatiue sint calide. Sz earū calor debet esse temperatus: quia medicine que habent distemperatum calorem euacuant et desiccant: nec debent habere substantiā grossam et iste medicine sunt sicut camomilla: malua et oleum vet. Et debes scire q enaporatiue sunt contrarie opilatiuis: hoc est q: sunt frigide. s. opilatiue de quo dictū est superius: q: qm mēbrū refrigerat diminuitur quātitas sua propter frigiditatem suā ad frigiditatem et terrestreitatē: quēadmodū augmentat quātitas eius ppter propinquitatem ad caliditatem ipsius nature aeris. ¶ Et scias q non fit augmentum quātitatis ex his que apponunt vel eneniūt extra: nec fit diminutio ppter aliqd qd resoluat ex eo: et hoc pbaturum est in naturali pphā. Et medicine faciētes hanc operationem sunt he eedem his que indurāt sed primo inuiscāt: et si diu pmanēt in mēbro idurāt ipm et possibile est vt mortificēt ipsum: cuius diu permanēt super illud.

¶ Cap. xi. Qd est de medicinis aperientibus ora venarum.

¶ Iste medicine sunt calide complexiōis et habent grossam substantiam et sunt de genere medicinarum aperitinarū tñ sunt fortiores eis. Et habēt quasi tres gradus operationū: primus est abstergendi: secundus est aperiendi: tertius est elargiendi ora venarū tñ calor istarū medicinarū aperitinarū nō est pueniēsvt sit calor corrosivus: qz corrosio claudit: et iste medicine sunt sicut aleum et fella et proprie fel bonis.

¶ Cap. xij. Quod est de medicinis stipticis.

¶ Stiptice medicine que stringūt orificia venarū sunt natura frigide et terrestres et fortis siccitatis et propterea sunt saporis styptici: et propterea claudūt orificia venarū qz frigiditas que nō est terrestris est debilis operationis. Et hec est dñia que est iter stipticum et opilatiua: qz opilatiua est in materia que tenet subtilitatem: et stipticū est in materia grossa: et hec sunt sicut galla: balaustra acatia et filia.

¶ Capi. xij. Qd est de medicinis mitigatiuis dolorum.

¶ Dicitur q prima via mitigandi dolorē ē vt remoueat causā doloris. Et secunda est vt stupefiat mēbrū ita vt nō sentiat dolorē nisi sit cū opio. Tertia ē medicine que faciūt in mēbro illō qd repugnat rei que inducit dolorē et istud ē verax mitigatiua: qz in primo modo cadūt multa gēna medicinarū: sicut medicinarū purgatiua in eis et medicinarum digestiuarū. Et scds nō mitigat nisi per accidēs quādo

¶ iij

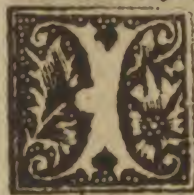
Libet

priuat sensum mēbri aut ipsam indurat q̄ res nō est faciēda: nisi q̄n. vitare nō possum⁹ sicut dictum est in libro de ingenio sanitatis. Sed terci⁹ est verax mitigati⁹ p̄pterea q̄ prestat sine medio illud qd̄ resistit cause doloris. Ergo necesse est q̄ medicine q̄ hoc faciunt sint tēperate similes calori naturali: aut par calidiores in tantū in quātum calor naturalis est refrigerat⁹ a calore naturali debito mēbri p̄pter resolutionē factā in ipso. Et p̄pterea possunt iste medicine mitigare dolorē q̄ est ex causa calidis et frigidis: per eundē modū eo q̄ augmētāt calorē naturalem qui est instrumētū nature q̄ est medicinalis p̄ omnē partē. Et tunc dominat natura super malā p̄plexionē que facit dolorē et ipm̄ remouet. Et quāuis iste medicine sint i hoc gradu necesse ē vt sint subtilis subtilit̄e penetrātes et velociter permutabiles ad calorē naturālē: et tūc adiunabūt digestiōes: p̄pter earū subtilitatem. Et p̄pterea appropriant iste medicine duabus virtutib⁹ ad remouendū dolorē: vna est ad multiplicādū calorem naturālē: et alia ad preparādū humorem ad digestionē q̄ est cā doloris ad hoc vt sit facile permutabilis a natura. Et res magis conuenientes in hoc sunt pinguedines et olea et pinguedinū sicut pinguedo galline: et anatis: et pinguedo anseris est melior secundū Gal. De oleis olenz vitelli onozū: et oleū dulce oline calidum parum. Et gñaliter quando dolor est mordicatus res que mitigant debent esse dulcoratiue: vnde medicine que habent qualitatem

Gal.

mordicatinam et proprie stiptice multum sunt remote a mitigatione doloris. Et medicine frigide et oppilatiue habēt angmētare dolorē: eo q̄ resistunt dissolutioni humoris. Sed medicine q̄ in arabico nominantur mnschecha: variantur ab istis: eo q̄ substantia earū aliquāculū grossior existit: et cum hoc sunt appetitiue pororum cum euaporatione mēbri. Sed generaliter natura earū est propinqua nature ipsarū medicinarū predictarū que indigent pauca absterfione.

¶ Capitulum. xiiij. Quod est de medicinis generantib⁹ carnē.

Ste medicine indigent pauca absterfione cū pauca exiccatione: s̄ absterfio est vt auferatur sordicies

que est in vulnere: et siccatio est ad siccandum humiditatem: q̄ in digestionē vniuscuiusq̄ mēbri inueniuntur iste due humiditates hoc est subtilis et grossa.

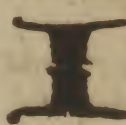
¶ Cap. xv. Qd̄ est de medicinis cicatrizantibus.

Ste medicine debent esse stiptice et fortiter sicce: p̄pterea q̄ cutis est illis qd̄ sit a natura post gñationē carnis: et cutis est

siccior carne: p̄pterea necesse est vt exiccatio istarū medicinarū sit fortis: sicut galle et balaustrie.

¶ Cap. xvi. Qd̄ est de medicinis causticis.

Ste medicine debent esse in fine caliditatis cū grossie substantie: et tunc facient opus qd̄ ce.

facit prima. i. carbo.

¶ Cap. iiii. xvij. Quod est de medicinis corrosivis et facientibus carnē cadere.

Iste medicine cōsumūt carnē: non tñ faciūt q̄ faciūt caustice: et hoc accidit q̄ habēt caliditatis min⁹ et subtiliorē substātiā: et q̄ faciunt cadere carnē sunt debiliores putrefactiōis: et nō dicunt putrefactiue nisi p̄pterea q̄ corrosio et casus carnis: nō sūt nisi p̄pter calorem extraneū: et i calore extraneo est aliq̄ putrefactio d̄ necessitate: et medicine putrefactiue sunt sicut auripigmētū rubenz vel citrinū. Et vtimur medicinis facientibus cadere carnes in vulneribus qñ volumus quod caro bōa in eis nascat: sicut putrefactiuis i locis corrosivis.

¶ Cap. xvij. Qd̄ est de medicinis attractivis.

Quedā eaz operantur p̄ia q̄litate: et qdam p̄prietate. Que operantur p̄ primā q̄litate trahūt q̄libet adueniēs. Sz q̄ trahūt p̄prietate trahūt rē p̄p̄iā: sicut adamas ferrū et ghaliter oīs attractio q̄cūq̄ mō fiat nō fiet nisi p̄ calorem. Et ego debeo declarare op̄iōes q̄ a p̄prietate sūt cōplete. Et medicine q̄ trahūt p̄ p̄mā q̄litate i eo q̄ est q̄litas absolute: hoc est illd̄ qd̄ facit caliditas inq̄tū calitas sūt duaz species. Una est q̄ trahit p̄ calorem naturalē q̄ est i ea sicut radix q̄ vocat moschecalmeſia. i. putredo facta circa orificiū buſſoz ap̄ū: et alia trahit p̄ calorem putredinalē sicut

fermētū et sterctis columbornz.

Sz medicine q̄vocant bezahar. Bezahar q̄ curat a venenis: qd̄ faciunt hoc a tota substātia et qdam faciūt p̄pter p̄mā q̄litatez q̄ est in eis: hoc est qñ resistūt q̄litati generate a veneno: p̄pterea q̄ venenū ingredit hāc diuisionem. Hoc est q̄ venenoz qd̄ est venenū p̄ p̄mā q̄litate: et qd̄ est a tota substātia: et hāc diuisionē postea declarabo. ¶ Et medicine p̄seruatiue dicunt medicine q̄ resistūt putrefactiōi: aut p̄pterea q̄ tenēt apta loca q̄ parata sunt opilari: aut q̄ resistunt putredini: aut p̄pter vtrūq̄.

¶ Cap. xix. Qd̄ est de medicinis cōfortatibus.

Iste medicine sūt q̄ assimilant p̄p̄rioni mēbri i tota substātia. Et p̄pterea dicūt qd̄az q̄ q̄libet mēbrū comestū p̄fortat sile mēbrum comeditis. Sed medicine q̄ p̄fortāt inq̄tū sunt medicine p̄fortatiue necessario calor eaz d̄ esse fortior parūper calore mēbri: et similiter siccior: p̄pterea q̄ mēbra nō terrent: neq̄ debilitant: nisi p̄pter q̄litate frigidā et humidā. Et hoc s̄m plurimū accidit p̄p̄rie i mēbris p̄ncipalib⁹: et ghaliter non debilitat op̄atio mēbri vt plurimū nisi p̄pter frigiditatem q̄ est p̄ueniētiō: ad inducēdā lesionez: hoc est q̄ assimilatur virtutibus dominantibus sup̄ ipsum ex virtutibus elementozum sic est cerebrū: quia ideo quod super ipsū dominatur frigiditas et hūiditas lesio que superuenit ei propter has duas qualitates est maior. Et propterea est necesse q̄ natura

Liber

medicīne que confortat mem-
brum resistat parti a qua pue-
nit lesio mēbri: verbū grā: q; me-
dicīne que confortant epar ne-
cessario debent habere manife-
stā siccitatē: ecōtrario in medici-
nis cordialib⁹: et qdā sunt que
confortant a tota suba: sicut an-
rum ⁊ margarita cor. Et quedā
sunt que confortant propter qua-
litates primas et secūdas: sicut
stipticitas et amaritudo q̄ sunt
in rosa. Et medicīne odorifere
sunt supreme omnibus medici-
nis que confortant principalia
membra: ⁊ maxime in rebus te-
stificatis ab experiētia ⁊ pprie
cordi. Et ppter ea musc⁹ pl⁹ cō-
fortat iter cetera odorifera: nam
eius aromaticitas preualet oī-
bus aromaticis.

¶ Capitulum. xx. Quod est de
operationibus tertiārum viri-
tutum.

Am diximus na-
turā medicinarū
a qbus pueniūt
operatiōes scōe.
Deinceps debe-
mus narrare na-
turā medicinarum que faciunt
tertiā operationē. Et dicamus
q̄ istarū medicinarū qdā sunt
q̄ frāgūt lapidē: ⁊ qdā q̄ p̄uocāt
mēstrua: ⁊ qdā q̄ generāt lac. et
qdā q̄ generāt sp̄ma: ⁊ qdā q̄ di-
minuūt lac ⁊ sperma: ⁊ qdā mū-
dificāt pect⁹. ¶ S; medicīne: q̄
frāgunt lapidē nō sunt multū
calide secundum q̄ medici di-
cunt: propterea q; calor qui in-
durat ⁊ petrificat est fortissim⁹:
et propter hanc viam calor ex-
trane⁹ indurauit lapides: et p-
pterea est necessari⁹ in earum
fractionē calor suavis et nō for-
tis in quo sit aliquantula hūmi-

ditas pparādo calori qui indu-
rabit lapides: et cū subtilitate:
eo q̄ scis: q; res q̄ indurate sunt
propter calorem ⁊ siccitatem non
dissoluntur nisi p̄ frigiditatem
et humiditatem. Et cū dico frigi-
ditatē itelligo diminutū calorem
a calore q̄ coagulauit lapidē: et
sic itelligo cū dico humiditatem
ideo quia nō operant iste medi-
cine in lapidibus nisi per opa-
tionē similē operationi alicui⁹
decoctionis: ⁊ per viā istam di-
uidit eum calor naturalis ⁊ ex-
pellit. Et tales medicīne sunt
sicut sparagus: cicer rubenum: et
amigdale que tendunt ad ama-
ritudinem. Et non est remotū
vt hec operatio non fiat a tota
substantia. Sed medicīne que
prouocant vrinam debent ne-
cessario habere caliditatem cū
subtilitate: quia caliditas cum
subtilitate adiunat virtutē at-
tractinam que est in renibus: vī-
delicet ad trahēdum illā aquo-
sitatē: et discretinam que est
in epate etia; adiunat in cogni-
tione istius aquositatis caloris
⁊ dicitur quod medicīne que fa-
ciunt hoc habent conueniētiā
cum membris vrine a tota sub-
stantia: sicut sunt apium: fenic-
ulum: dancus: et similes illis.
Sed medicīne que lac generāt
sunt que habent calefacere hū-
mores flegmaticos: et habent
iunare virtutem digestiua: que
est in membro vt conuertatur
ad sanguinem. Et ex genera-
tibus lac sunt quedā que sunt
cibi: et illa sunt conuenientiora
in hoc opere. Et sunt cibi ex q-
bus sunt humores temperati
in caliditate et hūiditate equa-
libus humiditati et caliditati
sanguinis. Et medicīne q̄ pro-

sp
St
ch
at
da

hucant mēstrua per os sumpte
sunt de genere medicinarum q̄
generant lac. sed necesse est vt
sint calidiores eis: eo qđ habent
aperire orificia venarum ⁊ sub-
tiliare sanguinē. Et quādo hoc
accidens est parū. tūc sufficiūt
solum medicine que generant
lac. s; si ex toto cessaret mēstruū
nō sufficiunt ille: sed sunt neces-
saria ea q̄ sunt similia pulegio:
⁊ mētastro: ⁊ oppoponaco: ⁊ co-
sto: ⁊ squinanto: ⁊ cassie lignee:
⁊ aristologie: ⁊ similia his. Sed
medicine ⁊ cibi qui generāt sp-
ma sūt calidi: ⁊ humidi: ⁊ v̄tosi
sicut faseoli rubei: cepe ⁊ nuclei
pinearū. Sed medicine que mū-
dificāt pectus ⁊ pulmonē: ⁊ ad-
iuvant ad excreandū materias
inclusas in ipsis sunt q̄ habent
virtutē digestiōis ⁊ incisiōis si-
ne forti calore vt non indurent
Et quādoq; adiunāt ad excreā-
dū sputa medicine que habēt
lenitatem ⁊ viscositatē: quando
difficultas spuendi erit propter
subtilitatem materie: quia spar-
git ⁊ circūfluit ante aere ⁊ edu-
ci non pōt. Et medicine digesti-
ne et huius materie abstersive
sunt sicut nuclei pinearum recē-
tes ⁊ butyrum cum melle canne
et amigdalīs. ¶ Et semper sis
memor eorum que diximus su-
perius: hoc est quia diuersificā-
tur opatiōes istarum medicina-
rum per diuersitatem comple-
tionis alicuius membri etiam
plus ⁊ minus: ⁊ a te pone gra-
dus: ⁊ via cognitionis hārum
rerū vt plurimū est experientia.
¶ Cap. xxi. Quod est de medici-
nis opantibus a forma specifi-
ca ⁊ dīfīa iter eas ⁊ illas q̄ ope-
rantur primā secūdā ⁊ tertiā
virtutē.

Oinceps volum⁹
dare differētiā
que est iter medi-
cinas que operan-
tur per primā se-
cundā ⁊ tertiā
virtutem: illas que operantur
per pprietatem quā appellant
medici totā substantiam ⁊ qua-
liter operētur. Et dicam⁹ quod
operationes medicinarū sumū-
tur duobus modis: vn⁹ est ope-
rationes que appropriātur pro-
prijs virtutibus elemētōz: sicut
est calefacere calori ⁊ refrigera-
re frigori: q; huiusmodi sūt sub-
stantialia: ⁊ sequūtur eorū sub-
stantiā: ⁊ similiter incisiō: subti-
liatio ⁊ alie opatiōes scōe ⁊ ter-
rie sicut dictū est. ¶ Et ppter ea
possumus apprehēdere occasio-
nes hārum operationū bono ar-
bitrio. ¶ S; aliū modū medici-
narū opatiōis appropriare nō
possum⁹: p̄mis virtutib⁹ elemē-
tōz substantialiter ubi grā: attra-
ctio quā facit adamas in ferro:
propterea quia attractio inquā
tūz est attractio q̄nis sit appro-
priata calori nō propterea vt tra-
hat absolute accidit vt trahat
ferrum. Sed propterea quia tra-
hit tali attractione propria: et
hoc accidit propter proportio-
nem: et convenientiam que est
inter ipsum ⁊ ferrum. ¶ Et hec
proportio et convenientia non
est nisi in mensuris mixtionis
elementorum in eis: hoc est in
trahēte ⁊ attractio. ¶ Et propter
ea est possibile inueniri in vna
re proprietates infinitas: et hoc
est comparando entibus quasi
infinitis. ¶ Et hec operatio est
quasi sicut accidens in ipsis
virtutibus elementorum que
sunt infuse in re. que habet

Libe

hanc proprietatem et non insunt
substantialiter. ¶ Et propterea
est impossibile scire per arbitri-
um mensuram mixtionis propter
quod fit hec operatio in ipso en-
te sicut sciuntur operationes que
proveniunt a materia que non
sciuntur nisi per arbitrium. Istud
est esse proprietatis et totius sub-
stantie. Sed complexio non que-
ritur nec arbitratur in hac spe-
cie sed in alijs. Et qui querunt
in qua specie harum operatio-
num operentur medicine laxa-
tive eis respondendum est quia
habent hanc operationem per
modum attractionis inquan-
tum est attractio et per proprie-
tatem. Propterea quia nos vi-
demus quod quando reperitur
una ex istis medicinis purgati-
bus ipsa attrahit humorem pro-
prium et: et a quacunque parte sit
in corpore vel quod sit in partibus
infimis corporis aut in partibus
superioribus: sicut scamonea que cu-
rat egritudinem formice pedis
eo quod movet hunc humorem
colericum qui est in pede ad exeu-
dum extra cum medicina: et hoc
non fit nisi per viam attractio-
nis. ¶ Et medicine purgative
non habent hanc solam virtutem:
hoc est attrahendi humorem pro-
prium eis: sicut turbitus flegma
trahit et scamonea coleram et la-
pis lazuli melencoliam: sed etiam
trahunt proprium humorem et
ex proprio membro sicut faciunt
gummi et proprie serapinum: quod
trahit a nervis et a iuncturis hu-
mores flegmaticos grossos et
viscosos. ¶ Et apparet quod medi-
cina cum hac operatione attra-
ctionis habeat operationem co-
gnoscenti humores propterea
quia humores sicut sciuntur sunt

Medi-
cine
purga-
tive.

in maiori parte in sanguine et po-
tentia: et ipsa cognoscit eos et ip-
sos attrahit. Et quando trahun-
tur humores ab instrumentis
ciborum ad intestina et ventrem:
tunc movetur virtus expulsiva
ad expellendum eos: nec est re-
motus ut virtus expulsiva que est
in hoc membro in quo est humor
fit inuatrix operationi medici-
ne in illo humore: hoc est quod cum
medicina incipit attrahere: et na-
tura incipit expellere. Et propter
ea quando virtus expulsiva est
multum fortis fit propter hoc ma-
gna euacuatio: quantum medici-
na non fuerit multum fortis. ¶ Et
manifestum est quod attractio non
potest fieri nisi cum apertione orifi-
cium venarum: et illa apertio non
habet nisi per calorem: et sic fit simi-
liter attractio. Et propter hoc to-
tum apparet quod medicine purga-
tive non operantur nisi per unum ca-
lorem proprium: qui est in eis qui habet
proprietatem trahendi tale hu-
morem. ¶ Sed querendum est et dica-
mus per exemplum. Ponamus
quod scamonea habet proprietate sua
trahere coleram solum sicut habet
adamas trahere ferrum solum. Er-
go quando bibitur ex ea plusquam sit ei-
us dos non debet alium purgare
humorem: et iam certificatum est per
omnes medicos: et experientia sci-
tur: quod si fuerit quantitas maior de-
bito purgata colera fortiter post
ea purgat flegma: post melencolia
sanguinem. Et sic apparet quod
alia virtus hoc faciat propieta-
te. ¶ Ad hoc respondere debes quod
iste calor proprius quem habet me-
dicina purgativa per quem attra-
hit non habet ipsum solum in se
et in actu: sicut habet adamas quod
trahit ferrum propter suam forma
specificam: quia medicina non

acquirat illū calorem nisi a corpore:
et calor nō dat illū calorem nisi in
q̄ritate determinata in illa. Et
p̄pterea q̄n recipit aliq̄ q̄ritas
indereterminata nō stabit in hac
proprietate. ergo attractio me-
dicine nō est propria alicui hu-
mori nisi p̄ viā p̄paratiōis et p̄-
portionis determinate i illa me-
dicina: et nō oī q̄ritate acciden-
te: q̄ q̄n egredit ab illa q̄ritate:
tūc trahit solū illud q̄d trahit p̄
attractionem. Et nō op̄z vt hec
oīa dicant nisi i medicina q̄ in-
uēta est p̄ experientia: vt nō tra-
hat nisi vnū humorem p̄p̄riū: eo
q̄ inueniuntur medicine q̄ trahūt
diuersos hūiores: sicut dicit de
agarico. Et nō est remotum: q̄
oēs hūiores habēt propinquitatē
in vno genere. Et hec est etiam
cā si duplicaret q̄ritas medici-
ne q̄ est p̄p̄ria vni hūiori: vt pur-
garet aliū hūiorem. Sicut, dicit
q̄ medicine q̄ trahunt melenco-
liam trahunt humores flegma-
ticos: q̄ cōueniunt cū ea i vna
qualitate.

Cap. xxiij. Qd est de venenis.

Venena operant i
corpore q̄tuor opa-
tionib⁹ virtutū: si-
cut tu vides quod
plura operant q̄li-
tatib⁹ p̄mis sicut
opiū q̄d p̄uat sensum et motum
sua frigiditate: vñ si sumeretur
panca q̄ritas postq̄ esset refre-
nata aliq̄ medicina: tria esset
medicina. Et q̄dā opant a tota
suba: hoc est q̄ p̄mutat corp⁹ pe-
nit⁹ ex toto sicut aurū p̄uersuz i
calcē: q̄d nō pōt aliq̄mō esse me-
dicina. Et q̄dā interficiūt foru-
dine attractiōis sicut dī de ele-
boro nigro. ak. albo. Et quedaz
occidūt remouendo calorem vite:

et hec sunt q̄ purgant sanguinē.

Cap. xxiij. Qd est de bezahar.

Medicine que vocā-
tur bezahar: q̄ cu-
rāt a venenis ope-
rātur has passio-
nes cōuersim: hoc
est, quia quedam
permutant sua qualitate vene-
num: q̄n sunt cōtrarie: et quedaz
hoc operantur a tota substātia:
et quedam hoc faciūt sua attra-
ctione. Et iste medicine bedaza-
rice: nō curant nisi recipiantur
cū est in corpore dispositio vene-
nosa facta a veneno: et tūc dant
corporei vnam virtutem que est
contraria virtuti veneni. Et sic
curatur venenum quasi per ac-
cidens: propterea quando illas
comedit homo sanus sunt sicut
venenum exceptis granis citri:
et similibus illis. Propterea di-
cunt medici q̄ medicine beda-
zar sunt medie inter medicinas
et venenum: et nos sic non intē-
dim⁹: quia medium et extrema
sunt vni⁹ gñis et q̄ sunt vni⁹ gñis
sunt filia. Et sic nō est i bedaza-
ris cū veneno: et p̄pterea melius
est dicere q̄ bedazar sit i fine cō-
trarietatis cū veneno: quia me-
dicatio cōtrarietatis semper de-
bet attribui contrarietati. Sed
causa quare bedazar occidit sa-
num: non est nisi quia non ha-
bet prodesse nisi quando in cor-
pore est dispositio venenosa. Et
est vt iste medicine faciāt duas
operationes in corpore huma-
no. Una est vt venenosa quan-
do recipitur nō existente in cor-
pore dispositione venenosa. Et
alia est iunatrix quando in cor-
pore est dispositio venenosa: et
sunt sicut venenum ex vna par-
te et medicine ex alia: non quod

Libro

sunt medicine ex parte ex qua sunt venenū: q: nō est extraneū vt dicat qd diuersificant actio- nes vni⁹ agētis diuersificant; dis- pōib⁹ subti locorū: hoc est qd pōt dici bono arbitrio de opationi- bus medicinaz q̄liter opantur. **C**api. xxiij. In quo inestigat modū cognoscendi virtutes me- dicinarū z ciborū.

Dinceps habe- mus p̄scrutari si possunt cōprehē- di argumēto opa- tiōes medicinaz q̄ non sunt exp̄te: aut sit cognitio inuētiōis earū p̄ experientiā: aut si in hac inuē- tiōe cadit res q̄ contineat argu- mētū z exp̄ientiā: z si ceciderint vtrū sufficiāt modi q̄ d̄ icti sunt a medicis. Sed dicamus quod operationes medicinarum s̄m q̄ dictum est sunt: quorū prime: z secunde ex tertie: z pprie. Sed cibus nō h̄z nisi vnā opationē: hoc est q: nutrit. Et tibi natura les nō cōueniūt nobis nisi in to- ta suba: p̄pterea q̄n p̄scrutati eri- mus de hoc si poterit cōprehē- di p̄ modū argumēti demōstra- tiui in hac demōstratiōe. al. per scrutatiōe: cadet p̄scrutatio in q̄ sitūis pprietatis si pōt assigna- ri aliq̄ rō vel nō. Et dicamus qd iam dictū est in p̄mo posteriorū qd cognitio rerū est duobus mo- dis. Unus vt habeat cognitio sui esse solū: z hec vocat demon- stratio eē. Et scōs dat nobis co- gnitiōe licause illi⁹ esse: z hec vo- cat demonstratio cause. Et quā- do sunt in vnaz eadem scia dif- ferunt s̄z hunc modū: q: qd dat cām nō stat nisi per p̄mā cām p̄ p̄nquā sine medio. Verbi gr̄a. si in quererēs q̄ sit cā. diei: respō-

demus: q: est p̄pter lumē solis. S̄z qd dat esse rei solū nō stat p̄ p̄mā cām: s̄z stat per p̄ncipia me- diata: et si nō sunt mediata non sunt ipsa z eadem cā: s̄z hoc sciē p̄ cōuerfiōē equalē: aut per res magis notas apud nos. Verbi gr̄a. ponamus vt velimus rōnē assignare qd luna sit rotūda. eo qd ipsi⁹ lumē paulatim augmē- tat in figura rotunda sicut arc⁹ q: hoc p̄ncipiū: hoc est augmen- tatio sui luminis paulatim nō est mediata: p̄pterea hoc idem nō est cā rotūditatis lune. p̄pter ea qd rotūditas lune nō est pro- pter hoc qd augmentat paula- tim in hac figura rotūda: s̄z an- gumentat in hac figura q: rotū- da: z ē cōuerfiue: p̄pterea qd cui- us rei lumē augmentat paula- tim in hac figura est eius forma rotunda: z omnis res rotūda lu- minosa augmentat lumē suum in hac figura. Et etiam inueni- mus principia q̄ dant esse rei so- lū in hoc qd nota sunt per se: et non p̄pterea vt sint prima can- ca in re: sicut dicitur quod stelle q̄ non sint illāt sunt nobis. p̄pin- quiores: et hoc principium est notum apud nos per sensum: p̄pterea p̄dest dicere qd stelle er- rātes sūt p̄pinquiores fixis. Et debes scire q̄ hec principia que nos inuant ad sciēdū esse rei so- lū sunt posteriora a cōp̄tione in esse. al. cognitione cause: z sunt p̄ora ei in cognitione cōparatio- ne ad nos. Propterea q: p̄uatio sintillationis errantiū est p̄pter e arū p̄pinquitate ad nos: z pro- pinquitas earū ad nos est p̄o: i natura z cognitiōe. Et p̄ncipiū conuersiuum potest nobis dare cognitionez cause rei quādo p̄- bat per medium terminum qd

fit in vero sillo: qz in hoc probatur terminus maior: et minor: virtute medij. Quia qñ inuenit terminus maior in toto medio et medius in toto minori tunc probatum est esse maiorem in minori: et hec demonstratio potest dare causam esse et nominatur demonstratio cause. Sed qd dat solum esse est inductio: hoc est qz nascitur ex inquisitione partium que sunt sub illo vniuersali. qz qñ fuerit questus predicatus cuius esse volumus habere certitudinem vlt: tunc queruntur omnes partes vltis. Et si inueniantur tunc constituetur q hoc predicatum est in toto vlti: et hec species nominatur declaratio esse maiorem in medio virtute minoris: qz qñ inuenit maior in toto minori: hoc est in omnibus partibus: et totus minor est totus medius tunc argumentatur maiorem esse in toto medio. Ergo quando queruntur multa ex particularibus in vna specie: et inueniatur vnus predicatus in omnibus non opinando vt sit aliqua pars in subiecto in qua non inueniatur hoc predicatum. et est certificatum: q non videbitur per hoc qd videtur a partibus per hunc modum declarationis cognoscitur esse vnus predicatus in tota illa specie a parte experientie in omnibus suis partibus. Et per hanc viam habemus cognitionem maioris partis specierum principiorum artis medicine. Et principium qd nobis dat esse rei solum est post conclusionem: vt non sit conuersum super medium terminum: et in hoc modo cadit demonstratio esse. verbi gratia sicut volumus declarare esse virtutem nutritiuam hominis per vnus principium qd dicit omne animal est nutritibile: et fiet argumentum hoc sic. omnis homo est ani-

mal: omne animal est nutritibile ergo omnis homo est nutritibilis: propterea qz hoc principium non prodest nobis nisi ad tribuendum virtutem nutritiuam homini: sed non vt virtus nutritiua sit causa propinqua homini. Et quare non inuat nos in dando causam rei: qz non conuertitur maior super medium: qz omne nutritibile non est animal. Et in summa dico q demonstrationes que nascuntur a causis remotis vel sint affirmatiue vel negatiue sunt demonstrationes esse et non demonstrationes cause: qz demonstratio cause est propria et propinqua. Et omnes iste res faciles sunt ei q studuit in logica per aliquod tempus: et perfectius cognoscet iuuamentum qd faciunt in hoc loco et etiam necessitatem. Et postquam ita est si cui dictum est debemus perscrutari de proprietatibus: et dicamus: videndum est si possit inueniri via qua possumus cognoscere q proprietates sint per comparisonem alicuius alterius rei: sicut est ad comparisonem corporis hominis. Et dicimus q hoc non potest sciri nisi vno duorum modorum. Unus est vt sit natura propter quam prouenit hec operatio manifesta apud nos perfecte: aut per nos intellectus aut per demonstrationem. Alter est vt inueniantur res proprie posterius illi nature. Et ad hec vt sint ille res et proprietates equales in vno predicato. Et etiam vt sint ille res posteriores magis note apud nos quam proprietates: et vt sint ille res propter quas possint sciri proprietates absque medio. Quoniam species harum demonstrationum quauis sint ex rebus: que sunt quas si per accidens: sunt tamen veraces. Et nos vellemus si posset esse

inuenire hoc quesitū virtute illarū demonstrationū. Sed videt q̄ iam sit sententiātū q̄ natura qua operatur pprietas nō possit sciri perfecte: q̄ pprietas nō est nisi vna operatio existēs per se transiēs ab vno ente ad aliud ppter proportionē mēsurarū elementorū quā h̄z vnū ens cū alio. Et hec mensura cōprehendi nō pōt per modū arbitrij: neq̄ etiā potest sciri hoc plus q̄ sit hec cognitio: q̄ non est perfecta. Neq̄ etiā inuenit hic aliud accidens posterius qd̄ significat sup̄ hāc naturā veraci significatiōe. Et iā neq̄ est aliqua nisi pprietas ea dē quādo sentiē: q̄ tunc significat sup̄ hāc naturā: et si est ipossibile hoc scire: eodē mō est impossibile inuenire in eo q̄ h̄z proprietatē vnum accidens equale proprietati ad hoc vt significet super proprietatē: et sit manifestus apud nos q̄ ipsa: q̄ nō est cōueniēs inuenire hoc nisi quādo inueniret vnū accidens magis notū qd̄ significaret pfecta significatiōe sup̄ naturā: ppter quā sit hec pprietas. Et ppter ea q̄ pprietas sequit̄ proportionē mēsurarū entīū possibile fuit inueniri in vna re pprietates q̄si infinitas: et res q̄ est p̄pinqua infinito nō pōt sciri pfecte per arbitriū: neq̄ etiā possum⁹ inuenire signa significatiua substantia l̄ super hāc naturā. Et postq̄ ita est debem⁹ p̄scrutari si possibile est apprehendere primas operationes per viā demonstratiuā aut nō. Et dicam⁹ q̄ via q̄ p̄scrutanti sum⁹ sup̄ proprietates erit ea dē cū via qua hic erim⁹ scrutari q̄ si posset apprehendi arbitrio medicina tēperata aut distēperata in fine equalitatis: hoc nō

esset nisi cū cognoscerem⁹ naturā que hoc operatur perfecta cognitiōe. Quia q̄ nos tractam⁹ de medicina si est calida aut frigida: aut tēperata: nos nō intelligim⁹ hoc nisi quia habet per sui naturā et preparationē permutando se a corpore humano vel vt permutetur a corpore humano: et corp⁹ postmodū ab ea recipit vnā qualitatem permutatā cōparatam proportionatam qualitātib⁹ naturalibus q̄ sunt in corpore: quā p̄portionē dicimus tēperantiā: esse aut distēperantiā. Ergo vtinā ego scirē que natura est hec propter quā preparatū est corpus humanū pati has passiōes: et q̄ est illa q̄ p̄parata est ad agendū: et cui rei has debemus cōparare: hoc est cui rei debemus cōparare mēsuras elorū que sunt in illa. Propterea q̄ hec cōparatio. alio p̄paratio. nō d̄: nisi cōparatiue ad corpus humanū. Et ppter ea apparet prima frōte q̄ d̄ fieri cōparatio inter cōplexionē ciborū et medicinarū et cōplexionē hoīs: ita q̄ mensure elementorū que inueniūtur in cibo et medicina in qualitate equales sint his q̄ in hoīe inueniunt: et hoc est qd̄ dicitur cibus tēperatus et medicina tēperata. Et qd̄ egredit̄ a tēperatiā ad vnā extremitatē est illud qd̄ est augmentatū aut diminutū in illo extremo. Hec est melior rō q̄ possit assignari p̄portioni et cōparatiōi ciborū et medicinarū corpori humano et operationibus ipsi⁹. Sed vnū nobis obuiat q̄ si ita est nullus cibus d̄ dici tēperatus hoī, nisi caro hūana. Et forte posset esse q̄ carnes gallinarū per modū similitudinis remote essent tēperate

Ra
me
lio

perate cōplexioni hoīs: aut com-
plexio carniū edi sūt. Sed de ter-
re nascentib⁹ nullū tēperatū po-
terit inueniri: ⁊ min⁹ debēt esse
calida corpe hūano: q; corpora
aialin⁹ sunt calidiora nascētib⁹
terre: ⁊ propterea nō inueniūt in
terre nascentibus calor in actu.
Et postq; nō est via cognoscēdi
hāc naturā perfecta cognitiōe
ab hac parte cōparationis q̄ est
inter naturā corporis ⁊ cōplexio
nē qua operātur medicine has
operationes: fortasse poterit co-
gnosci a parte cōparatiōis ⁊ p-
portiōis mēsurarū elemētōrū:
quam h3 medicina a seipsa hoc
est q; medicina in qua domina-
bitur calor in seipsa illa dicitur
calida: et illa in qua domina-
bitur frigus dicitur frigida. Et sic de
siccō ⁊ humido: q; medicina in
cui⁹ ptes dñabitur pars ignea
illa erit cōueniens vt ex ea gñet
calor magis sicut videt in sulfu-
re ⁊ in similib⁹. Hec est vna via
que posset sustineri in pte. Sed
etiā illa est corrupta in plurib⁹
suis partibus. Ideo q; inueni-
mus multas res q̄ sunt in suis
cōplexionib⁹ calidiores. Et qñ
nos cōparam⁹ eas corpori hu-
mano: hoc est qñ eas comedit
homo inueniunt frigidiores si-
cut mustū ⁊ vinū antiquū q; in
eo. l. musto apparet calor mani-
festior. Postq; tu vides q; bullit
et cōparādo ipm corpori huma-
no est frigid⁹. Et videmus res
in quibus frigiditas est magis
manifesta et cōparatiōe ad cor-
pus nostrū sunt calidiores sicut
vetus vinum. Et si tu dicis hoc
hoc prouenit a virtute corporis.
Ergo sumus in eo qd prius era-
mus ⁊ nō sumus esressi. Et qua-
re volo in hoc conari q; in terre

nascētib⁹ ⁊ aialib⁹ oibus do-
minatur calor: et si refrigeratē-
tur propter domināas in eis nō
est frigiditas illa a parte qua
sunt terre nascētia: aut aialia in
actu. Sed quedā eorū inueniūt-
tur calida cōparatione corporis
humani: ⁊ quedā frigida: ⁊ non
solū frigida verū etiā mortifera
ppter frigiditatē: et illud qd est
mortiferū nō est mortiferū ex p-
te qua frigidū est in actu: q; vi-
nū qd est vinificatum est frigi-
dū in actu. ergo nō prouenit ni-
si a parte permutatiōis quā re-
cipit a nostro corpore: ⁊ hec per-
mutatio aut est ad magis cali-
dū: aut ad magis frigidū: et si
ad magis calidū ergo calefit et
non refrigerat: si ad plus frigi-
dū: ergo in corpore nostro est fri-
giditas in actu i quarto gradu
aut ultra. ergo sunt occupati om-
nes passus vel trāsitus: ⁊ est no-
bis necesse tēptare nouū passū
et dicem⁹ parū de esse olei. Oleū
est ex rebus in quib⁹ dñatur hu-
miditas ⁊ caliditas: eo q; partes
aeree in eo sunt manifeste mul-
tū. Et si aliq; q̄reret quō pōt esse
vt in eo partes aeree dominant
cū videam⁹ q; ingrossat ⁊ cōge-
lat ⁊ inspissat a frigore ⁊ dicitur
q; non congelātur a frigore nisi
substātie aquose. Debem⁹ rñde-
re q; nō cōgellatur propter frigi-
ditatē nisi propter multā cōuer-
sionē suarū partiū ad aquā ⁊ ab
illa cōuersione prouenit hoc. et
multū subtiliati sum⁹ super esse
olei super q̄rto metauro: ⁊ ibi
sunt soluta oīa dubia: ⁊ ppterea
nō pōt haberi ex hoc certitudo
nisi per experiētiā: ⁊ quō nō de-
bes hoc credere: q; tu vides q;
quando ponimus in ignē mul-
tas res non subito alterant pro
Colliget Auerroes, O.

Qd.

Rñso

Liber

pter calorem naturalem qui est in ipsis: et quando comeduntur ab aliquibus animalibus incontinenti alterantur propter calorem naturalem qui est in ipsis animalibus sicut videtur quod cum struthionibus datur ad comedendum aurum et incontinenti extrahatur a stomacho inuenitur multum diminuitur: et hoc est veritas: quibus aurum dure patitur ab igne nec potest dici quod calor struthionis sit fortior igne: nam verbum esset vanum. Ergo hec res non est nisi illud quod sequitur a tota substantia in calore struthionis: et non propter fortitudinem qualitatis caloris: et hoc est manifestum in cibis quod in medicinis: propterea quod cibus est illud quod habet per sui naturam ut conuertatur et alteretur a cibato: ita ut sit cum cibato idem in specie manifestum est quod hec convenientia que est inter cibum et cibatum non est nisi a tota substantia: et propterea una et eadem res uni animali est cibus et alteri est venenum: sicut elleborus coturnicibus: et napellus zaratro quod latine sturnelli noiantur: sed medicina eo quod operatur in corpore propter prias qualitates opinantur quodam ut illud arbitrio possit comprehendere.

Cap. xxv. Quod est de investigatione qualiter sunt verificata signa rationabilia ciborum et medicinarum.

Aurum et alij medicini conati fuerunt facere regulas demonstrationis ut probarent operationes harum medicinarum in corporibus humanis: quamvis non sint nisi signa opinantia sicut ostensum est superius: et ut ipsum honoremus dicimus quod habent veritatem pro maiori parte: sed non necessario: et etiam quod monet homines ad experientiam. Et propterea dicitur

Gal. quod duo instrumenta quibus hec ars fuit inuenta fuerunt ratio et experientia: et etiam conferunt ad habendam cognitionem rerum expertarum utrum sint cibales aut medicinales. Verbi gratia. sint duo cibi. unus sit facilis vel lenis: alter vero gravis et durus: nos dicimus quod facilis et lenis citius alterabitur: eo quod citius recipiet divisionem a calore naturali et citius patitur. Et adhuc plus si conati essemus in his rebus ad accipiendum per unam causam esse si multum esset valde difficile: et quando habebimus experientiam esse facile erit nobis dare causas per hunc modum speculationis: et erit hec ars rationatissima. Et quando una medicina non complebit intentionem nostram hac ratione: poterimus ad aliam transire. Sed qui non haberet nisi experientiam non posset hoc obtinere. Et iam dilatare est Gal. in divisione harum duarum rerum: nisi quod demonstrationes et sententie date a Gal. et quibusdam medicis venientibus post eum sunt breves respectu illarum que hic dici possunt: eo quod intenderant ad loquendum super naturam medicinarum ex parte saporis et odoris: et velocitate conuertendi ab igne: et si ponere mus omnia hec esse signa erunt priora naturarum que tenent has operationes facere in corpore humano. Sed signa substantia lia necesse est ut sint equalia naturis que manifestantur super eas: et tunc poteris ire a novissimo ad primum: et a primo ad novissimum. Et si non fueris perscrutatus speculationes huius artis per hanc viam ignorabis naturam medicine calide in quantum absolute calida extitit: et frigida in quantum frigida: nec etiam scies naturam medicine calide in eo quod est calida

perfecte: nec frigide in eo q̄ frigiditas est. Verbi gratia. si cognitio medici i medicina calida nō esset: nisi p̄pterea q̄ h̄z saporem acutū aut amarū aut salum: et q̄ natura que h̄z calefacere facit hoc: tūc est eius speculatio in hac arte multum diminuta: propterea q̄ multe res sunt calide: et nō habent saporem amarum neq̄ acutū: sicut carnes. passerū et columbarū inueniū et similiū. Quia cibi et medicine vniuersaliter sunt terrenascentia: aut aëlia: aut mineralia: et sapes nō dominātur nisi in terre nascentibus aut animalib⁹. Et nobis necesse est vt istarū rerū arbitriū sit rationale ad affirmandā naturam medicinarū calidarū frigida. et humida. et postea studebimus in rebus que significant has naturas. Ergo primo consideranda sunt signa quibus possum⁹ cognoscere quantitatem harum mensurarū a cōplexionibus medicinarum. Et dicimus qd̄ res quibus possunt sciri sunt res superuenientes vnicuiq̄ qualitati rei cōplexionate: propterea q̄ cōplexionatum est corpus consimile in partib⁹: et ista superuenientia sunt differentie q̄ adueniunt ei a mensuris mixtionū illarū. Et quedam istarū differentiarū sunt que cōtinent omnia corpora cōsimilia et sunt omnes enumeratē in quarto methauro: quarū quedam sunt q̄ congelantur: et quedā nō: et quedam dissolūtur et quedā nō: et quedam sunt lenes et quedā asperes: et quedam sunt que sunt extensibiles et quedā nō. Et quedā sunt que sunt p̄prie quibusdā corporib⁹ cōsimilib⁹: sicut odores: et sapes: et colores. Et quedā quibus

est dñatio manifesta vnius elementorū per se qm̄ sentiūtur per tactū calide: frigida. hu. aut sic. et hoc nō inuenitur nisi in reb⁹ in quibus est caliditas: frigiditas: humiditas aut siccitas in actu. Sc̄ cū nos p̄scrutati fuerim⁹ cibos et medicinas: nos temptabim⁹ eos in eo q̄ sunt partes rei composte: et hoc est p̄prie in medicinis et cibis que sunt partes terre nascentium et animalium. Et quedam illarū sunt q̄ indicātur per earū operationes et loca. et si sunt partes animalium iudicātur a regimento illoz animalū et a specie illoz ciborū: et generaliter necesse est vt in animalib⁹ comparatis rebus quib⁹ vñ sumus in cognitione cōplexionis hominis in opatione: regione et loco: et cū dico hic opationem: intendo opationes anime: hoc est nutrimentū sensibilitatem et concupiscibilitatem: et alias opationes anime que dicte sunt. Iste sunt vie quibus possumus per hanc artem iudicare: et q̄uis nō sint fortes sine eis nō possumus esse nec ipsas diminuerē. Sed dicendum est de vnaquaq̄ istarum sc̄m q̄ melius esse poterit: nec petendum est vltra illud qd̄ dictum est sicut dicit Arist. quia non debemus querere a traulo sermocinari: nec a muto loqui: et in his non est aliud nisi vt recipiantur a naturali: ab eo quod videmus quod facit natura: q̄ demonstratio non habet veracem viam in hac arte.

¶ Capitu. xvi. in quo docet cognoscere complexionem ciborū et medicinarum per generales differentias corporum mixtorum.

Libet

Et dicamus q̄ res que sunt manifestiores a quib⁹ possum⁹ habere certitudinē cōplexiōis corporū cōsimiliū est cōgelatio ⁊ spissitudo: humectatio: resolutio: dissolutio: facilitas: viscositas: subtilitas: grossicies: mollicificatio: duricies: cōbustibilitas: et nō cōbustibilitas: opilatio: et apertio ⁊ quedā cōgelatio a calido: ⁊ quedā a frigido. Forū que cōgelant a frigore: quedā sunt q̄ inspissant primo a calore: ⁊ quedā q̄ nō sunt inspissata primo a calore: ⁊ quedā q̄ inspissant ab utroq̄. Et e⁹ que dissoluntur quedā dissolunt a calido: ⁊ quedā a frigido. Et eoz q̄ humectantur q̄dā humectant a calore que dā a frigido. Sed q̄ cōgelate sūt a calore calor et siccitas sup eas dñatur: vt est sal ⁊ species eius. Sed que cōgelata sunt a frigore si in primis esset inspissata a calore: ⁊ ista spissitudo esset p̄pina spissitudini q̄ fit a natura aerea aut aquea sicut spissitudo butiri hec erit necessario calida et idē est de oleis gūmis ⁊ silib⁹ et q̄ cōgelate sunt a frigore: ⁊ natura terrestis sup eas dñat: si calor pri⁹ eas inspissauerit: ḡ frigiditas ⁊ siccitas dñabunt in eis: sicut sunt ossa: cornua: pāniculi ⁊ filia. Sed q̄ sunt cōgelate a frigore: nec sunt pri⁹ inspissate a calido naturaliter hec spissitudo erit frigida et humida: sicut est argentū viuū ⁊ similia. Et q̄ res sunt inspissate a calore ⁊ coagulate a frigore sunt p̄pinque eq̄litati: sicut est cachymia: ⁊ res que dissoluntur a calore semp coagulantur a frigore: ⁊ que coagulantur a frigore dissoluntur a calore. Ideo cū nos videmus res q̄

Cōgelatio a frigore.

sunt dissolute a calore debem⁹ inspicere si coagulate sunt a frigore: nec inspissate sunt a calore iudicamus ipsas esse frigidaz hu. Et si sint inspissate a calore cū dominio partiū terrestriū: iudicam⁹ ipsas esse fridas ⁊ siccas: sicut ferrum ⁊ multa metalla. Et si cum hac spissitudine dominantur partes aeree: tūc eas iudicamus humidas declinantes ad caliditatem: sicut est pinguedo intestinorū: ⁊ sunt res que dissoluntur a frigiditate hu. vt sunt spēs salis. Sz res q̄ sunt inspissate a calore p̄ maiori parte sunt calidez sicce: excepto q̄ illa spissitudo nō sit fundata in substantia aerea sicut sperma: q̄ tūc illa suba erit humida aut tēperata sicut lac coctū. Sz res q̄ sunt inspissate a frigiditate et hu. si calor est in primis opat⁹ aliquā coagulationē dz dici q̄ sint calide et hu. vt est ins pingue. et si sint inspissate: ita q̄ calor in primis nullā fecerit coagulationē debēt dici vt sint frigide ⁊ hu. sicut lac qd coagulat multa frigiditate. Et debes scire q̄ pōt esse q̄ opatiōes q̄ faciūt caliditas ⁊ frigiditas in reb⁹ istis pnt esse naturales aut accñtales: idē debem⁹ iudicare sup generato illarū: si est naturale: q̄ cōplexio propter quā medicina hoc facit erit naturalis sicut est spissitudo sp̄matis: ⁊ cōplexio q̄ facit nō naturale est nō naturalis: sed accñtalis sicut spissitudo q̄ fit in musto qñ ad ignē decoquitur. Sed res q̄ inspissant a calore ⁊ frigore eq̄liter sunt aeree ⁊ aquee: ⁊ eaz partes sunt cōglutinate simul sicut oleū olīne: ⁊ alia olea q̄ pnt recipere has opationes: q̄ oleū inspissatur ⁊ cōgelatur a frigiditate

Q. tiō

te: propterea quia partes aeree que sunt in ipso ueruntur ad aquam: et iterum inspissantur a calore propterea quia resoluntur partes aquee et remanent aeree cum terrestribus in eo dominantibus. Et res que non inspissantur a calore vel a frigore sunt aquee. cum pauca terrestretate: et calor eas consumit antequam inspissentur. Nec etiam frigus potest eas inspissare propter paucam terrestretatem que est in eis: eo quia non inspissat frigus: nisi quando extra hinc caliditatem existentem in eis spargit humiditatem: et tunc aduenit siccitas: nulla de causa erit coagulatio: et inspissatio: et quando due res recipiunt congelationem et inspissationem equali tempore aut propter unum motorem equaliter in subtilitate et grossitudine sunt in uno gradu equales in caliditate et frigiditate. Sed si una earum plus inspissatur coagulatio ipsius est velocior. Et cum motor ipsius est fortior: hinc inequalitatem secundum hoc. Sed res lenes et viscosae habent dominium aque et terre: et propterea sunt frigide et grosse: sed lenes habent dominium aereitatis cum pauca terrestretate: et propter hoc de facili diuiduntur: eo quia aereitas que admixta est ei est elementum humi. et ideo leniter ab alio diuiditur: et modica siccitas que est admixta ei leniter recipit passionem. Et res humide recipiunt extensionem propter partem humidam aqueam que est in ipsis: et propter dominationem partis terrestris cum aquosa sunt difficiles diuidi in duas partes propterea res lenes vel faciles sunt propinque ut permulentur digestionem propter facilem diuisionem earum: quia calor in eis plus dominatur: quia hec est via ex re-

bus que adiuvant ad velocitatem digestionis: quia difficultas digestionis partium fatigat naturam. Et scias quod viscositas et spissitudo significant siccitatem propter dominationem partium terrestrium: si est medicinalis: et si est cibalis est difficultas digestionis: ideo quia forma corporis difficilem suam deserit naturam. Et subtilis substantia si est aerea significat caliditatem et humiditatem si ignea sicut calor et siccitatem. Et mollicies significat corpus humidum: et propterea res molles facile permulantur sicut fructus recentes et humidi: et dure significant contrarium. Et spissitudo et mollicies et subtilitas et durities non significant nisi supervirtutes patientes in re: hoc est humiditatem et siccitatem: et non superagentes. Et oppilatio et evaporatio dicitur secundum duos modos: unus qui debet sic veraciter appellari: et est talis operatio: hoc est augmentum vel diminutio quantitatis: sicut nos videmus mustum facere ex se ipso evaporationem in vtre clauso: et crescit quantitas sua ultra mensuram primam non existente additione substantie in ipso: et aliquando frangit vtre. Et sicut videmus in nebulis que constringuntur et oppilantur in se ipsis et redeunt ad paucam mensuram nihilo ex eis exeunte: et elargantur et crescunt nulla additionem recipientibus: et causa in hoc est: quia aer est maior aqua et terra: et quando res appropinquat nature aeris eius quantitas plus crescit: et quando appropinquat plus nature terre et aque diminuitur plus: et propterea res vaporabiles sunt aeree. et sunt calide

Pilo
mo.

Liber

de et humide: et que sunt clauſe et opilate in ſeipſis ſunt frigide: humide: ppter ea qz enaporatio nō eſt niſi dilatatio ſubſtantie aerēe et nō eſt augmentū rei venientis ab extra: et ſic eſt opilatio p cōtrariz. Et ppter ea ponitur fermentū in pane: ad hoc vt faciat ipſum ſpongioſum et in eo dominetur aereitas: et ſit facilis ad digerendū: ppter ea quia corpus aerēū leni⁹ eſt ad pmu- tandū ppter ſuā humiditatem: qz ſubſtā ſicca eſt dura ad permutandū et digerendū. Alter hō modus eſt qui dicitur vaporatio vel opilatio ppter diſpoſitionem corporis qd hz foramina largavel ſtricta: qz qd hz largos poros dicimus eſſe vaporoſum: et qd hz ſtrictos dicimus eſſe opilatū: qz naturalis intellect⁹ eſt intelligere iſtas res in ſubſtā corporea earū: et nō ppter largitatē aut ſtricturam foraminū: qz hec ſunt ſēba vulgariū q̄nis etiā illud adiunget digeſtionem ppter facilitatem digeſtionis. Sed res cōbuſtibles ſunt d̄ neceſſitate ignee ſicut ſulfur: aut aerēe ſicut ſenū. Et ppter ea velociter permutantur ab igne. Et ſi diceretur ſic in digeſtione hoc nō cōueniret niſi rebus q̄ comedūtur: ſed ſi nos intelligeremus qd hoc eſſet verax ſz Gal. nō eſſet neceſſe attribue- re medicine opilationem et ſubtilitatē: qz poſſibile eſſet vt res eſſent groſſe ſubē: et de facili permutarētur: qz haberent foramina magna: p que poſſet ignis de facili tranſire: et propterea ſuper eas dominabitur ignis et cōburentur ſubito: qd facere nō poſeſt calor naturalis: ppter ea qz eſt humidus: et eſt debili⁹ calor⁹ q̄ ignis: qz res ſupradi-

cte non ſunt faciles ad cōburendum niſi ppter accidentia largi- tatis ſuorū foraminum: ſicut ha- rūdines. Sed res q̄ intenditur habere vaporatiōē et opilatiō- nez a ſubſtātia ſui corporis: hoc eſt ppter raritatē ſuā: aut ſpissi- tudinē ſuā a partib⁹ ſubſtantie ſue: et illa habēt cōparatiōē cū calore naturali qui opatur i cor- pus noſtrū. Sed res que non re- cipiant cōbuſtiōē ſunt res ter- reſtres: et aquee: hoc eſt qd pōt dī- ci in ſignificationib⁹ vniverſali- bus ſuperuenientibus naturis corporum cōſimilinum.

¶ Cap. xxvj. Quod eſt de cogni- tione medicinarum et ciborum per rationem ſumptaz a ſpeciali differētia mixti que eſt ſapor.

Dinceps volum⁹ nar- rare de ſaporib⁹: odo- ribus: et coloribus. Et dicimus qz ſpecies ſa- porū q̄ ſunt maniſeſtiores: ſunt dulcis: vinctuoſus: ſaluſ: amar⁹ acutus: ponticus: ſtipticus: ace- toſus: et inſipidus. Dulcis ſignī- ficat complexionem calidaz: ſed calor ipſi⁹ eſt temperatus equa- liter ad cōparatiōem cōplexio- nis humane ſm Gal. Sed vinctuoſus dictus eſt: qz pars aerēa dominatur ſuper ipſum cū mo- dica aquoſitate: et ppter ea calor ipſius eſt minor quaz calor dul- cis. Supra p̄ponē ſalſi dñat p̄ ſicca aduſta: i q̄ mixta eſt pauca hūiditas: et calor ſu⁹ maior ē calo- re vinctuoſi. Et ſup nām amari dñat cōp̄to ſicca terreſtris: et hoc p̄t naſci a calo et frido: ſignifica- tio que ſeparat vnum ab alio eſt quod ſignificatio eius quod fit a frigore eſt vt ſit dulce poſt- quam fuit amarum: ſicut ſunt glandes xilocaracta: et aliqua

Scho-
mō.

Gal.

Ex encurbittis. Et amaritudo q̄
fit a calore et terrestriate rener-
rit ad amara postq̄ fuit dulce. et
hoc fit ppter ea q̄ amaritudo se-
quitur duas spēs p̄lōnis: aut ca-
lidā et siccā: aut frigidā et siccā:
quēa dmodū iuenit color niger
p̄ calorem et frig⁹. et hoc qd̄ dixim⁹
brenit d̄ amaro nō senserūt me-
dici: q̄ nos p̄cesserūt: et etiā Gal.
nō appropriauit ipsū nisi cali-
do seorsū. S3 q̄ nō cogitant
hoc q̄ opū est in fine amaritu-
dinis: et inducit paralysim pro-
pter suā frigiditatem: et q̄ nō pos-
set dicere q̄ nō puenit amaritu-
do a pte frigida. Nos dicemus
iam est amaritudo dñans i suo
sapore: et sapor fortis est in iudi-
cio sup naturā ibi: vñ d3 iudica-
ri q̄ sit magis calidū q̄ frigidū
ppter ea iste res accipiēde sunt
a naturali. Et q̄ nos dixim⁹ de
amaro inuenit in libro nro: qui
d̄r liber de plātis: et amaritudo
que puenit a calore est calidior:
salsedine: q̄ admisceat salsugini
aliquāta humiditas. Et signifi-
cat hoc aqua maris maioris: q̄
est nimis salsa: et est multū ama-
ra: et non potest in ea vivere ali-
qd̄ aial ppter multā amaritudi-
nē: ppter ea q̄ amaritudo est in
ultimitate p̄ietatis nutrimento
aialū: et est p̄iū: dulci ppter sic-
citatem solū: et ppter ea interficit
infantes q̄ multū ea vtuntur:
ppter ea q̄ sunt i ultimo humi-
ditatis: et vlt nō ingredit̄ natura
amaritudinis in re cibali: pro-
pter ea q̄ nō est nisi medicina-
lis: et dulcis ingredit̄ in cibos et
medicinas. Et q̄ dñat sup acu-
tū est mult⁹ calor cū multa sicc-
tate et subtilitate: et ppter ea ca-
lor illi⁹ est fortior oib⁹ alijs. Isti
sunt sapes significātes super

spēs rerū calidarū: et vniuersus
q̄ eorū h3 in sua specie grad⁹: q̄
qdā dulce est calidum i gradu
prio: et qdā calidū i scbo aut vl-
tra: et sic de salso. Et sapes qui
significāt i medicinis sup p̄lō-
nē frigidaz sunt pōtici stiptici:
acetosi: et insipidi. Sed insipidi
magis debēt attribui insapora-
bili q̄ saporabili. S3 d̄r vt sit sa-
por ppter sensū gust⁹. ppter ea
q̄ qlibet sensus sentit sensatūz
p̄pū et p̄nationē illi⁹: et stiptic⁹
et pōtic⁹ sūt vni⁹ spēi et nō diuer-
sificānt nisi fm magis et min⁹:
et illi significāt sup p̄lōnē forti-
siccitatis et frigiditatis: et pōtic⁹
i hoc est fortior stiptico et aceto-
sus sit cū frigiditate mixta i pte
hūiditatis: et nō est remot⁹ a ca-
lore: et ppter ea lecidit et subtiliat:
et ppter ea subsistit pōtico et sti-
ptico i frigiditate. Et insipid⁹ est
aqsus et frigid⁹: et hoc est qd̄ pōt-
dici i significatiōib⁹ saporū. Et
qdā sapes sūt q̄ nō significāt
pfecta significatiōe sup naturā
rei: et hoc pōt eē i vna medicina
p̄posita ex p̄lib⁹ p̄tib⁹: q̄rā qdā
sūt saporabiles: qdā isaporabi-
les: ppter ea q̄ nō est necesse vt
vnūqd̄ mixtū sit saporitū vt p-
batū est i naturali p̄ia. Et si hō
vellet indicare totalitatem medi-
cine nō posset iudicare p̄ saporē
sup ipam totā: sic videm⁹ mltā
ex gūm: q̄ sūt insipida: et tñ cala.
Cap. xxvii. Qd̄ ē d̄ cognitiōe
medicinaz et ciboz p̄ rōnē sum-
ptā a spāli dñia mixti q̄ ē odor.

Et differētie odo-
rum: nō sunt ma-
nifeste nobis si-
cut differētie sa-
porū: vñ nō pro-
priū habēt nomē
sicut habent sapes: s3 d̄r odor

Q. III

Bro-
mati-
ci odo-
res.

fetidus et odor aromaticus. Sed nos ordinamus nomina accom-
modata a nominibus saporum
sicut diceretur odor acetosus: et
odor acutus: et odor amarus: et pro-
pterea significatio complexionis
odorum istorum specialiter est e-
que significatiioni complexionis sa-
poris dominantis super ipsum. Sed
odores aromatici: non sunt nisi
a complexionem calida ex necessita-
te. Et fetidi fiunt a complexionem
frigida ab humiditate extranea
cum calore putrefactionis. Sed
scias cum hoc toto quod significatio
odorum est multum debilis: propterea
quod sicut dictum est superius potest
esse medicinam compositam ex parti-
bus aliquibus odoriferis et aliquibus non
odoriferis: et si indicarem super
totalitatem medicine per odorem
posset esse indicium ignorantie.
Itaque quod de hac re non debemus in-
dicare de toto propter partem sicut
ille qui opinatur est quod rosa est cali-
da: eo quod esset aromatica.

¶ Cap. xxix. Quod est de cogniti-
one ciborum et medicinarum per rationem
sumptam a speciali differentia mix-
turam que est color.

Significatio colo-
rum est multum debi-
lior significatiōe
istorum: propterea quod
colores non sunt
nisi in superficie co-
lorati: et propterea invenies scilicet
plures quod complexio partis in qua est co-
lor est alia quam complexio totius colo-
rati: et propterea vides quod idem est
color in re calida et in re frigida
sicut albedo que est in sale et calfo-
ra. Sed videtur quod color verificetur
plus in operatione eorum que
sunt in una specie: sicut est in
gallinis albis et nigris: et in ci-
gnis albis et nigris. Sed colo-

res sunt multiformis: sed gene-
raliter sunt albi aut nigri aut co-
positi: ex his sicut azurus citri-
nus et alij. Sed viriditas et ni-
gredo fiunt ex necessitate ex parti-
bus siccis terrestribus: quoniam fit ex
multo calore sicut nigredo in
ethiopiis: et quoniam fit propter fri-
giditatem sicut vinum nigrum: et
hec differentia indicat: ex eo quod
precessit sicut alibi dictum est.
Sed albedo quando provenit
a dominatione mixtionis par-
tium terrestrium cum aereis si-
gnificat calorem aut temperan-
tiam: sicut tu vides homines ha-
bentes pulchram albedinem. Sed
que fit propter admixtionem par-
tium aquearum cum terrestri-
bus quando est in rebus humi-
dis significabit complexionem
fri. et hu. Et iam dictum est in li-
bro nostro quod albedo fit ex ad-
mixtione partis ignee clare cum
corpore puro. Et nigredo fit a
parte ignea tenebrosa cum cor-
pore non pervio. Sed colores
rubei omnes significant super
calorem propter partem igneam
que in eis manifestatur: et citri-
nus est medius inter eos. Sed
viriditas declinat magis ad ni-
gredinem: sicut citrinus magis
ad aliud extremum. Sed natu-
ra colorum mediorum est com-
posita ex natura extremorum.
Hoc est quod potest dici super
significationem virtutum medi-
cinarum ex parte colorum su-
pervenientium corporibus co-
similibus.

¶ Cap. xxx. Quod est de cogni-
tione ciborum et medicinarum per
proprietates eorum prout sunt
partes terre nascentium et animalium: et
hec sunt quatuor. scilicet locus: tempus: et
regio: et operatio.

Quince ps narran
de sunt proprie si
gnificationes in
illis: in eo q sunt
partes terre na-
scētū vel partes
animalū. Natura terre nascentiū cognoscit qtuor reb: vna a loco: alia a regiōe: alia a tempore: quarta ab operatiōib: et non fortificant hic operationes nisi ppter significatiōes rerū pteritarū: et quis nos cognoscamus ab istis cōplonē medicine nos debem⁹ cognoscere etiā p viā opatiōis duarū medicinarū q sunt in vna specie sicut dictum est. Et dicim⁹ q terre nascētūz qdā sunt pfecta et qdā sunt diminuta. Et diminutū est illud in quo manifestat dñum vni⁹ elemēti solū: aut elemēti aq sicut terre nascentia q nascunt ex aqua aut elemēti terre sicut terre nascētia que nascuntur in locis petrosis et fortib: et ppterea ista terre nascētia sunt diminuta: hoc est qz nō habent flores et folia: et manifestum est q domi nās sup cōplexionē istorum est aut frigiditas aut humiditas: sicut foliū herbe q stat sup faciē aq q dī thaholeth: aut frigiditas et humiditas sicut fungi. Et terre nascētia pfecta sūt illa q nascunt i mōtib: qz apparet ab eminētia montiū: vt debeat gñare plura terre nascentia q alia loca: dūmō sint tēperari cū bona euaporatiōe: et cū bōa mixture caloris cūz humiditate: et dz esse hoc in eis: qz habēt ascēsum i aere: et sunt ppinquiores influētie corporū supiorū: et illa terre nascētia habēt cōplemētū fructū floz et foliorū. Et sunt terre nascētia q nascunt i deser-

to: et sunt que nascunt in viridarijs. Nā illa habēt pl⁹ frigiditatis et humiditatis de necessitate: vt sunt sicile nascētes i desertis et viridarijs. Et significatio q puenit a regiōe est q qdā terre nascētia sunt q nascunt plus in terris calidis: et qdā sunt que nascunt pl⁹ in terris frigidis: et q nascunt in calidis pro maiori parte sunt calida: sicut qveniūt ab india: et q nascuntur in frigidis: vt pl⁹ sunt frigida. Et pōt esse aliqñ p accidēs vt nascātur calida i terris frigidis: sicut pinee q nascunt i scantonio: et frigidie in terris calidis: sicut sunt tamarindi q nascuntur in terra arabū. Et hoc accidit ppter duas res: aut ppterea qz cortex illorū terre nascentiū est fortis et dēsus: aut vt sint submersa sub terra. Quia iste due res possunt dare calorem et frig⁹ in oi regiōe: eo qd calor naturalis existēs in eis cōtrahit itus ppter frigiditātē: et sicut accidit de reb⁹ frigidis i terris calidis. Et significatio temporis accipit sin ordinē regionis: qz tu videbis mltā terre nascētia calida nasci in hyeme sicut rapa et napōes: et qñqz medicina frigida nascit in tpib⁹ calidis: et hoc accidit ppter paucitātē sui caloris: qz ppter paucam frigiditātē aeris psumitur: sicut sunt olera multa tpe caloris. Et demonstrationes vegetabilium sunt magne valde de eo: qm qdā ex vegetabilibus sunt q cito mouent ad augmētū: et qdā tardi⁹ crescūt Sz veloces gñat significāt caliditātē vel subtilitātē: vel sup vtrūq: et q tardi⁹ crescūt significāt sup diū. Et sunt etiā alie significatiōes significātes sup vegetabilia i veloci-

Liber

tate et tarditate fructificandi. Et debes scire q̄ velocitas nativitat̄is terre nascētium significat aut calorem magnū aut frigiditatem. Et q̄dā sunt ex terre nascētib⁹ q̄ hñt folia flores et fruct⁹: et q̄dā sunt q̄ nō hñt fruct⁹. al. folia: nec flores: et illa sunt grossa terrestria: aut aq̄a: et q̄d hz flores et folia est p̄fē tēperatū. Et terre nascētū q̄ sunt sp̄i nosa et globosa vñt sunt terrestria: et q̄ hec nō hñt sunt ecōnverso. Et dñe significantes sup naturā aialū sunt multe: q̄ q̄dā crescūt in aq̄ q̄dā i deserto. Que in aq̄ crescūt sunt frigida et hu. q̄ nō in deserto sūt calida et sicca: et q̄dā sunt volatilia: et quedam deambulantia: et volatilia sunt magis aerea ambulatinis. Et q̄dā sunt sanguinea: et q̄dā exanguia: et q̄ nō habēt sanguinē sunt frigida et sicca: et q̄ habent sanguinē sunt calida et hu. et q̄dam sunt ouatilia et q̄dā nō: et q̄ sunt ouatilia sunt calida et hu. et que non frigida et sicca: et q̄dam anhelāt et q̄dā nō: et q̄ anhelant sunt calida: et q̄ nō anhelāt sunt frigida. Et q̄dā nascunt̄ in locis calidis et quedā non: et que nascuntur in locis calidis pro maiori parte sunt calida et sicca: sicut cameli et capreoli. Et diversificantur complexiones animalium in vna specie ppter pascua: et propter aquam: quia pisces qui nascuntur in loco petroso sunt subtilioris sube et minoris superficialitatis alijs: et tales sunt qui velociter movent̄ et multum laborant: et complexio istorū est minoris humiditatis: et qui parū laborant sunt frigidioris et humidioris complexionis. Et q̄dā animalia sunt que incedūt

sicut nascuntur: et quedā nō: et q̄dā sunt faciētia multos filios: et illa sunt calida et hūida: et q̄dā q̄ nō faciūt nisi vnū. Et diversificant̄ etiā aialia fm diversitatē ciborū: qm̄ aialia comedentia carnes sunt calida et sicca. Et cōplexio aialiū comedentium terre nascentia sunt tēperate complexiōis: vt sūt pecudes bones: et his filia: et vt sunt de volatilibus galline et columbe. Itē diversificant̄ aialia fm magnitudinē et parvitatē suorū corporū: q̄ q̄ sunt magni corporis sunt terrestria: et q̄ sunt parui corpora sunt ecōnverso: et hoc est i animalibus q̄ nascunt̄ i terra. Sed eorū q̄ nascūtur in aqua magnitudo corporis significat multā humiditatē: et ppterea laudat̄ in piscibus paruitas: et in alijs animalibus duricies ossium: et multitudo corporis terrestrium: sicut vngues: clani: et squame: et similia his: quia hec significāt quod multa est in eis terrestretas: et propterea multe squame laudantur in piscibus: quia significāt rem contrariā eorū cōplexionib⁹: et etiā multe spine. Et similiter audacia cordis et pusillanimitas significant super cōplexionez aialis: q̄ aialia audacia sunt calida: et pusillanima sunt frigida. Et differentie per quas cognoscuntur complexiones animalium sunt multe: et nostra intētio non fuit nisi rememorari eorum breuiter ad mouendū illum qui diligit tēptare ad hoc vt pscrutē oēs alias differentias: et sciat causas illarū in libris naturalib⁹. Et scias q̄ oia hec signa sūt accidentia q̄ adueniūt corporib⁹ cōsimilibus: et super ea signē

ficant: et non sunt signa illis que non sunt consimilia nisi quando aggregantur omnia et fit una compositio inter contraria et indicat propter dominas: et illud potest esse verum indicium. Hec sunt genera rerum quibus nos possumus cognoscere operationes medicinarum et ciborum. Et dicimus quod possibile est cognoscere operationes secundas medicinarum: tunc quando cognoscemus complexionem medicinarum: in caliditate: et siccitate quibus hoc non verificetur in omnibus: quod inuenitur in quibusdam medicinis quod earum operationes secundas non sequuntur primas hoc est complexionem medicinarum: verbi gratia. subtilitas et incisio non sunt attribuende nisi corpori multi caloris. Et nos inuenimus medicinas temperatas cum suis complexionibus: tamen sunt subtilitatem et incisivem: sicut capillus veneris squinaria: et similia his: et acutus est in vltimitate subtilitatis et incisivis: est tamen frigidus: et hoc accidit: quod calor qui in eo est sustinet frigiditatem que est in eo: quod frigiditas sua compingit ipsam et comprimit ipsam ad partes intrinsecas membrorum: sic videtur quod alie medicine faciunt: hoc est ut habeant superfluum subtilitatem in seipsis: aut ut eis superuenerit aliqua res propter quam faciunt hoc: potest esse ut hec res sit aliquantulum siliis: quod habet aliquid a tota suba. Sed operatio per comparationem tertiarum virtutum est debilis iudicij: eo quod est valde propinqua operationi que fit a tota subtilitate. hec autem que dicta sunt necessaria fuerunt secundum tractatum vniuersales in modo ciborum et medicinarum.

¶ Cap. xxxi. Quod est de complexionibus ciborum quorundam et medicinarum specialiter secundum quod certificatus

fuit. 6.

¶ Unc autem memorati erimus vniuersi cuiusque earum specialiter secundum consuetudinem medicorum. De inceptis volumus narrare de simplicibus medicinis magis manifestis: quam a Galieno sunt testificate: propterea quod fuit verax et legalis exprimentator in hac arte: et nullus est qui possit ei comparari: nisi is qui cum clamat non intelligit id quod clamat. Item volo incipere a cibis qui sunt cibi absolute: et post illos dicam de illis qui sunt medij inter cibos et medicinas: et post illos dicam de medicinis absolute. Concordati sunt medici quod melior ex cibis terre nascitur herbis naturalibus: hoc est illis qui stant in quinto climate: aut quarto est triticum artificialiter preparatum: et hoc fit multis modis. Fit enim panis fermentatus: et azimus et crustella: et buccella: et forbitiones. quidam sunt qui frangunt ipsum postquam est vstulatum: et postea infundunt in aquam: et postea coquunt ipsum sine fractura: et hoc nominatur sanich. Et melius ex tritico est illud quod est fragibile et graue. Et melior ceteris est panis factus ex farina tritici in hunc modum: hoc est ut sit custoditum a malis accidentibus eidem venire potentibus: et ut non sint nimis sursures ab eo remote: sicut sunt remote ab armach. et hoc appellatur apud nos madechuni: et latini appellant panem grossum: et iste est velocior ad digerendum quam dar mach et minoris viscositatis: quam darmach plus nutrit: neque est tante siccitatis sicut sursure: neque ad melencoliam adeo cito

Liber

conuertitur ut ipsum: quoniam cortex
vniuersusque vegetabilis est ter-
restris siccus: quoniam fursureusci-
tus digeratur ipso darmach pro-
pter absterfionem existere in suo
cortice: et quoniam conficitur ponitur de
sale conuenienter: et conficitur cum mul-
ta aqua ad hoc ut sit spogiosus:
et sit fermentatus cooperetur et coctus.
Sed panis azimus est grossus et
viscosus: eodem modo non est bonus qui
est nimis fermentatus: quia transmu-
tatur ad humores putridos propter
calorem extraneum generatum in eo.
Et post bonitatem cibi ex pane est
panata que vocatur thausu: exce-
pto quia declinat ad frigiditatem et
humorem. propter aquam cum qua fit: et quoniam
bullit frustula panis pluries in
aqua fermenti. aliter. feruenti: tunc fit
iste cibus in velocitate digestio-
nis et lenitate: et maxime egris
ex copione calida. Sed sanich est
etiam bonus cibus: quoniam distemperatur
cum multa aqua refrigeratur: testis in-
natuus: eo quod vltulatio et infu-
sio vaporauerunt: et subtiliauerunt:
et remouerunt viscositatem. Con-
fectum cum melle et coctum da-
tum sanis calefacit et nutrit mul-
tum. Et frumentum coctum in aqua
est grossius: et viscosum: opilatiuum:
et durum digeritur plus alia re: et est
valde malum. Et pulles sunt gros-
si: et qui fiunt ex frumento sunt pe-
iores et refrigerantur propter suam ace-
tositatem: et sunt propinquum corruptio-
ni: propterea sunt abiiciendi ab illis
qui sunt parati egritudinibus
putridis. Sed panis qui fit ex ordeo
per modum qui fit ex frumento sequi-
tur bonitatem panis tritici nisi
quia parum declinat ad frigus. Et
sanich ordeus bene digeritur: et quoniam
bibitur distemperatum in aqua re-
frigeratur: et est frigiditas sua qua-
si in primo gradu. Et aqua ordeus

plus ingreditur opus medicinae
quam ciborum: et est laudabilis in egritu-
dinibus calidis et siccis laude
que non occultatur ei qui in hac ar-
te studuit: quia refrigeratur: hume-
ctatur: temperatur abstergitur gratia lauda-
bile humorum mirabiliter: non inflatur:
non moratur ad descendendum a stoma-
cho: et hoc nobis totum experimentum
dedit. Et sic debet fieri aqua ordeus
dei. Infundatur grana ordeus in
aqua integra non confusa: et in
vna parte ordeus debet poni viginti
aque frigide partes: et debent
sic demittere in aqua quatuor ho-
ris: et postea coquantur in hac
aqua donec adipiscatur rube-
dinem quasi vinum: et si fiat
hoc modo non inflatur: et qui fran-
gunt vel terunt ipsum prius pec-
cant: quia non est ab eo purgata in-
flatio nisi propter infusionem: et gra-
na non trahunt aquam: nec recipi-
unt infusionem: nisi propter virtu-
tem attractiuam que est in eis et
virtus attractiua non est in gra-
nis quando seminantur et nascuntur
nisi quando seminantur integra: et
si frangerent prius quam essent semi-
nata non nascerentur: quia hec virtus
attractiua est in eis sicut forma
specificia in totalitate totius gra-
ni fixa: hoc est quoniam partes sunt con-
tinue coniuncte simul: et hoc est
simile calori smaragdi: vel alte-
rius lapidis preciosi: quod est: quia
quoniam partes sue sunt simul coniun-
cte in eis: et quando separate sunt
pauca habent eis: et sic testificatum est
amirabili amemmaria abyn-
zoar in libro suo qui dicitur thesaurus:
quia iste fuit supremus in scientia
medicinae a Galieno usque ad nostram
tempora: et hoc ab eo habui: et reme-
morat errorem medicorum fran-
gentium ipsum. Et panis qui factus
est ex alijs granis habet illam virtutem

tez: quā habēt illa grana ex qb⁹ factus est. Et infra conuenit rememorari de aqua p^lusq³ hic: quia incidenter sum de ea locutus.

Capitulum xxxij. Quod est de carnibus.

Melior carne ex volatilib⁹ est caro galline iuuenis sane et pinguis: et habet mirabilem proprietatem in temperando complexionem: et propterea brodiū suum est optima medicina leprosis. Et dicit quod cerebrū galline augmentat substantiā nostrī cerebri: et acuit ingenium. Et post illi⁹ bonitatē ex abulatinis ē caro edi. Et p⁹ has ē caro arietū: et hec est opinio maioris partis medicorū: preter. G. qui abominat carnes arietū. Et videt si bi q³ caro vitulorū est melioris nutrimenti arietina. Et Avicenna dicit q³ melior carniū est caro porcina: et sentit q³ ista caro q³ si sit nālior hominib⁹ q³ alia caro alialiū ambulantiū: et experientia hoc docet. Et maior pars medicorū abominat carnes agnorum: propterea quia dominat multa humiditas super eas: et languant carnes arietū iuuenū. Sed cōueniēsest dicere quod carnes agnorum sunt post bonitatē carniū edulorum: et sic sentit rasis. Et quod mihi videt ex agnis est: quia sunt multarū supfluitatū: excepto q³ in terris calidis recipiūt temperiē propter earū calorem. Et quod hoc sit verū est: quia videm⁹ q³ pilī agnorum stantiū in terris meridionalib⁹ sunt tortuosi: sicci et curti. et q³ sūt in nostris nō excedūt

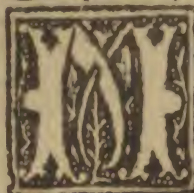
trā hoc. Et carnes vitelline sūt bone carnes: propterea q³ nō habēt illam viscositatē: frigiditatē et siccitatē quā habēt carnes bone veteres: et eorū carnes sunt magis odorifere alijs carnib⁹: et q³ tū est i hoc. meliores sunt carnibus edulinis. propterea q³ i carnib⁹ edulinis manifestat quādam mucillago quā coquit. Sed carnes eduline sunt meliores vitulinis: quia generant meliores humores. Et ex laudabiliorib⁹ carnibus volatiliū sunt carnes perdicū: sed declināt parū ad frigiditatē et sic. et sūt sicut galline deserti. et habēt proprietatem strin-gēdi ventrē asse et elixe. Sed turturesunt sicut volatilia cibaria et declināt plus ad caliditatē: et habēt mirabilem proprietatem in acuēdo ingenium: et colūbe sunt calide et sicce grossioris substantie q³ turtures et pulli ipsarum habēt humiditatē et superflūā. Et significat sup hoc gravitas suorum motuū: sicut significat calor eorū actualis et velocitas digestionis in stomachis eorū sup ipso rū calore. Et propterea q³ volūt abstergere margaritas et clarificareas dāt eis ad cōcedēdū: et incontinenti debēt occidi et extra hūit putreficari: et si cito nō interficerēt multū minuerēt quātitas margaritarū. Et caro veteris colūbi masculi mirabilē habet proprietatē i epilepticis et paraliticis. Et carnes volnerū q³ assimulant colūbis: et dicunt stūdoes: et i lingua arabica alchamari sūt sicciores p⁹dictis et grossior: substatiet habēt aliquāntulā aromaticitātē. Passeres sunt oēs calidi et sicci i fine caloris. Coturnices temperate sunt aliquāntulū de

Libe

clinātes ad calorē: et sunt subtilis sube generantes bonos humores: bone sunt sanis et contra lescētib⁹. Et sturneli qui dicunt azuri sunt calidi et sicci: et graues ad digerendū: et grosse nāe.

¶ Cap. xxxij. Qd est de piscib⁹.

De pi
scib⁹.

Eliores eorū sunt pisces q̄ degūt in locis petrosiss: et q̄ multas habent squamas: et quorū corp⁹ est medin⁹ inter magnū et parū: et q̄ sunt velocis motus: et pauce viscositatis. Et melior apd nos est piscis q̄ dī enbrina: et post illū ille q̄ dicit trilia: et qdā dicūt ipsum resulū. Et piscis q̄ capr⁹ est in fluminib⁹ remotis a mari necessario bon⁹ est et pauce superfluitatis: ppter ea q̄ hic piscis ppter sui naturam h̄z vt petat aquā dulcē et frigidā: et ad hoc multū laborat.

¶ Cap. xxxij. Qd est de lacte.

de la-
cte.

¶ Meli⁹ lac est fermineū: et post illū lac asine: et post illud lac capre: et iste spēs lactis sūt subtilis substātie. Sed lac onis est grossi⁹: et propterea citi⁹ in stō caseatur. Sz vaccinū grossi⁹ est: et cū hoc butirosi⁹ et pinguius.

¶ Cap. xxxv. Qd est de caseo.

de ca-
se.

Caseus recens est frigid⁹ et hūid⁹: grosse substātie. Uer⁹ est calid⁹ et sicc⁹ ppter sal: et tēdit ad vstionē. Et aliq̄s casens est bon⁹: medi⁹ iter nouū et veterē est bon⁹: dū mō sit fact⁹ rōnapbiliter ex bono lacte.

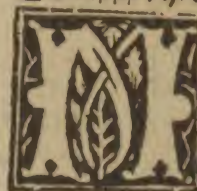
¶ Cap. xxxvj. Qd est de onis:

¶ Ua gallinarū sūt meliora ceteris: et vitellū est meli⁹ albo: nec albū est nimis malū: nisi nimis sit coagu-

latū. Et propterea qn cōquassat cū oleo et aceto et fiat tremulum est valde bonuz: q̄ res q̄ coquit cū oleo est multū nutritiua: dū modo oleū nouum sit et dulce et oleū oliue: q̄ natura illi⁹ est tēperata: declinās parū ad calorē et impinguat epar: et augmētat ipsi⁹ substātiā. Et gñat dico q̄ est cōueniēs hoi multū fm totā sui substātiā. Et ppter ea in terris nostris nō coquim⁹ carnes nisi cū eo: q̄ melior modus et tēperatio: comedēdi carnes: est ille q̄ dicit athasea: hoc est vt sic fiat. Accipe oleū et parū ex cepe: et ponant carnes frustatim in eo addēdo paulatim aquā calidā donec sint cocte. Sz panis q̄ decoquit cū oleo est mal⁹. i. im-pastat⁹ cū oleo: qm tpe decoctōis cōburit oleū et tēdit ad sulfurē.

¶ Cap. xxxvij. Qd est de fructib⁹.

¶ Eliores eorū sunt ficus et vne.

¶ Et cōplexio ficū est calida et humida: mundi ficāt stomachū: la-

xant ventrem.

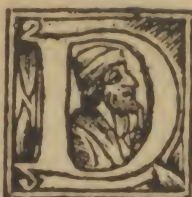
¶ Que cale sūt: ex paucō calore: et hūide tpate: et subito ipinguat corp⁹: sz iducūt v̄tositatē i oib⁹ digōnib⁹: et ficus nō dāt v̄tositatē nisi in stomacho et intestinis.

¶ Que passe cale sūt et hūide: et digestibiles p sūt epati a tota suba. Et opatiōes vini iparū sunt debiliores opatiōib⁹ aliorū vinorū sed pōt poni loco alterius vini.

Cap. xxxviij. Qd est de aquis:

Alior aquarū fm
y. est aq fontium
oriētalū q scatu-
rit ex terra q non
h3 nimis grossaz
substantiā: nec ni-
mis mollē: vel luteā sed sit me-
diocris inter has: & ppter ea hec
aqua est suauior et lenior: & citi⁹
permutat a calidoz frigido. Sz
Rasis sentit q melior aqua sit
fluminū magnorū ductunz. al.
dulciū. Et. y. dicit q iste aq sunt
diuersarū substantiarū: eo q trās-
eunt per diuersas terras: & pro-
pterea qz ingrediunt eas multi-
rini. Et mihi videtur q Rasis
nō landauit flumina magis gros-
sa: nisi ppter ea: qz sol operatur
in eis vnam operationem pro-
pter quā separant partes gros-
se a subtilib⁹. Et propterea co-
quuntur medici aquā illā q ha-
bēt debile stomacū & epar. Ergo
opus qd sit in aqua est diuersuz
ab aqua. Sed qd est inspiciēdū
in aq est diuersitas terrarū: qz
nō pōt eē vt in estate nō defluūt
ad flumina aque multitudo et
aque plunie. Et propterea quā-
to plus elōgatur flumē a suo or-
tu est deterius. Et propterea no-
strū flumē meli⁹ est in corduba
q̄ in sibilis: & est deterius in si-
bilis propter cremenū & decre-
mentū: & propter admixtionem
aque false in eo: q̄nis illud nō
sentiat. Et impossibile est vt aq
magnorū flumiū nō sint turbide
et propterea inueniē⁹ in fun-
do pitarioz qn ponim⁹ in eis
aquā fluminū multū de sabulo
et terra: et sic accidit in terra no-
stra: qd nō accidit de aq fontiu.
Cap. xxxix. Qd est de granis
que sunt cibi medicinales.

Dinceps volum⁹
dicere de cibis me-
dicinalib⁹: qz quī-
dā eoz sunt terre-
na scētia: & quī-
dā alalia: & quīdā
superfluitates alaliū. Et ex ter-
re nascentibus quedā sunt gra-
na: & quedā fructus: et quedam
herbē.

Faba est tēperata iter frigidī-
tatē & hū. aut parūz declinat ad
calorem: & propterea h3 dissolue-
re apata propter suā absterflo-
nē: & maturat: & est multe hūidi-
tatis: propterea accidit ei mul-
ta inflatio: et v̄tositas: & ipsam
nō perdit propter aliquā deco-
ctionē. Et dī: qz h3 malā proprie-
tatē cū virtute cogitativa: & q ea
vltur multa habēt suspiria. al.
somnia horribilia: & falsa.

Cicera tēperate calida & hūi-
da & habēt inflationē: & propter
tertiā eozū operationē habēt ge-
nerare sperma et prouocare vū-
nā & sanguinē mēstruū & frāgūt
lapidē: s3 hoc faciūt plus nigra
q̄ alba. Et si comedunt recētia
generāt in stomaco & intestinis
multas supfluitates: & si assent
etiā fabe hnt minus ex supflui-
tib⁹. Sz sunt duriora ad digerē-
dū nisi primo essent infusa: & ha-
bēt ppuetatē faciēdi bonū colo-
rē: & hoc faciūt: qz acunt calorē:
ita vt gñet spūs v̄tosus: et per
hanc viam valent coitui.

Lentes sunt temperate in ca-
lore & sunt sicce & generant san-
guinē melēcolicū: & extinguunt
inflammationē sanguinis & ma-
gis qn coquuntur in aceto. Et ea-
rum virtutes terciē sunt: qz pri-
uāt coitū & obfuscant visum: et
qn coquuntur in aqua pluries
stringūt ventrem.

Lupini sunt sicci terrestres et amari: et quando coquantur in aqua donec auferatur ipsorum amaritudo est cibus tñ durus: et qñ comeduntur amari occidunt pueros: et occidunt vermes qui sunt in stomaco et intestinis et prouocant vrinam: et aperiunt orificia emorroidarum.

Leugbi idest faseoli declināt ad calorem et humiditatem et impinguāt corpus et prouocāt vrinam et sanguinem menstruū et laxāt ventrem: et proprie rubei: et inducunt somnia et faciunt vertiginem.

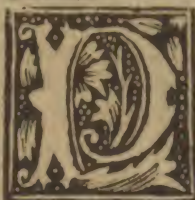
Milium frigidū est et siccū: vētrem cōstipat et est pauci nutrimenti.

Et hoc idem facit panicū.

Et spleta est propiua hinc.

Rizi sunt grosse substantie in caliditate et frigiditate prope tēperatū: ventrē stringūt: et sunt boni nutrimenti qñ coquuntur cū lacte.

Cap. xl. Qd est de fructib⁹ arborum.

Omni dulce est tēperate humiditas: et acetosum est frigidū et sic: et habet proprietatē cōfortandi membra

principalia si sint distemperata in calore et maxime cor cōfortat cerebrū odorando propter suam aromaticitatem: et generant grossam ventositatē in secūda digestionē et tertia. Ita q̄ dictū est a sapientibus q̄ potest generare pituitim et ethicā eo q̄ vēti qui generant ex eo q̄ habēt malā proprietatē ad exarcēdas arterias pulmonis: et sic testificat⁹ est mirabilis amemarnā ab homerone. Auēzoar in theisir. Syvinū suū

nō habet hanc intentionem.

Pira cruda sunt frigida et sicca: sed matura tēperata sunt aut declināt ad paucā frigiditatem: et hoc est q̄ cōposita sunt ex acetositate dulcedine et pōticitate. p̄pterea est eorū virtus ventrē cōstipare: et eorū proprietatē est remouere sitim.

Coctana sunt grossioris substantie q̄ pira et maioris stipticitatis: p̄pterea sūt frigidiora: et in eorū odorata est proprietatē contra omnes passionē cordiales.

Malorū granatorū quedam sunt dulcia et quedam acetosa et oia humectāt. Verū dulcia sunt calidiora et humidiora: et generantur ex eis modica vētostas nō mala. Et habēt vnā nobilē proprietatē q̄ mirabiliter resistunt cibis ne corrūpant in stomaco.

Persica sunt frigida et humida: et habent generare humores corruptos et putridos: et aliquādo colericos: et habēt mirabilem proprietatē resistēdi fetori qui p̄uenit in stomaco: et odor suus valet contra cardiacā passionem: et oleū qd fit ex eorū ossibus abstergit faciē dominarū: et valet contra difficultatē vrine: et occidit vermes.

Sed antipersica q̄ nūm⁹ dicuntur sunt eiusdē nature cū persicis: sed nō habent illā proprietatē: et in arabico dicunt aiaz.

Prunorū due sunt species: videlicet album et nigrum: et ambo qñ sunt matura sunt frigida et hu. mitigāt calorem colere: et laxāt ventrē: sed debilitāt parū os stomachi.

Nuces calide sunt et sicce: et prouocāt vomitū: et laxāt vētrē: et dicit q̄ habēt malā proprietatē: ita q̄

Auen
zoar.

pru
rū l
xāt
trem

ita q̄ qui vtantur eis nimis faciūt eis in lingua paralelim: et comeste cū ficibus obstat vena no loco bezahar: et multū valent senibus: et nocēt illis qui timēt possessionem caloris: et tpe magni frigoris sunt nociue.

¶ Ancellane in nullo differunt ab illis nisi quia non prouocāt vomitum.

¶ Amigdale temperate sunt in calore: et humide: suauis saporis et habēt multas bonas proprietates: et dicitur q̄ habēt astringētare substantiā cerebri: et faciunt suauiter dormire: et absterunt et mundificāt vias vaine: et sunt valde conuenientes maris: et eorū oleū est meli⁹ q̄ possit esse spasma sicco: et etiā meli⁹ q̄ oleū sisaminū propter aliquā tulā stipricitatē que est in eo q̄ oleum sisaminū est nimis calidū: et h̄z malā proprietatē in dādo fetore ori: et qui vtūtur sisamino loco olei amigdarū peccant.

¶ Pinee calide sunt et sicce: et earū oleū curat paralysim.

¶ Fistici calidi sunt et sicci tēpe rate: confortāt stomacū et epar a tota substantia: et sunt ex illis medicinis que habēt multa iuamenta et magna.

¶ Cap. xij. Quod est de herbis et oleribus.

¶ Omnes herbe per suā naturā declināt ad humores melencolicos: et hoc etiam faciūt a tota substantia

excepta lactuca et buglossa.

¶ Canles sunt frigidi. al. calidi et sicci: necessario generāt humore melencolicū: et succus eorum habet proprietatem clarificandi vocem.

¶ Cucurbite que in arabico dicuntur vlla: sunt frigide et humide: et talē humore generāt: et dicit q̄ sunt apte recipere corruptionem in stomaco: et habēt malā alterationē: sicut fit in rebus humidis nō habentib⁹ stipricitatē terrestreitatē: nec pōticitatē: q̄ sunt solū aquee: et assilamus eas moris: nec cucurbite istius regionis sunt tales: sed sunt dure digestiōis: et grossioris nature: ita q̄ non possunt rectificari nisi cū multa decoctione: et cū hoc sunt multi mali chi mi: et adhuc infrigidāt et humectāt: eo q̄ nō habēt virtutē cito exēdi cū nullā habeant absterionem.

¶ Melones sunt frigidi multe humiditatis: et habēt absterfione: et prouocāt vrinā: ita q̄ dicitur q̄ qui vrit multū brodio eorū est cautus ab egritudine arenarū.

¶ Cucumeres sunt frigidiores et min⁹ hu. et minus prouocant vrinā melonibus: sed nō corrumpuntur ita cito vt melones.

¶ Portulaca est frigida i tertio gradu: et humida: in secundo: et est lucubratiua: viscosa: aufert sitim: consipat ventrē: et aufert dētium stuporem.

¶ A triplices sunt frigide et humide ventrē humectāt: prouocant ycterici: parate tamē sunt corruptioni.

¶ Spinachie valde sunt bone et temperate: valēt gutturi et pulmoni et stomaco calido: et humectāt ventrē: et sunt in secundo gradu frigide et humide.

¶ Blete propinque a triplicib⁹ sunt calidiores et min⁹ humide humores generāt grossos et slegmaticos.

¶ Rape calide sunt et humide Colliger Auerrois. p

Spia-
chie
sūt bo-
ne et tē-
perate

Generant ventositatem: monent
coitū: eo q̄ renes calefaciunt: et
habēt mirabilē proprietatez ad
illuminandū oculos.

C Melongie sunt ex his ex qui-
bus nos facim⁹ in terra nostrā
multa cibaria delicata: et postq̄
piecta est prima aqua suarū de
coctionū: et coquūtur cū carnib⁹
pinguib⁹: sunt multū delectabi-
les. Et ego reputo ipsuz tēpera-
tū cibū postq̄ sic factus est: pro-
pterea: q̄ pars acuta q̄ est in eo
remouet per primā decoctionē:
et sua siccitas et stipticitas remo-
nent ppter carnes decoctas in
eo. Et quibus medici dicāt q̄ ge-
nerāt humorē melēcolicū simi-
lē humori generato ex canlib⁹.

Tñ cōsiderare debem⁹ in cibis
duas res: vna est res que secum
miscet q̄ pōt remouere malitiaz
si est. Et delectatio cibi: hec est se-
cūda: et q̄ est multum delectabi-
lis: lesio que puenit ex eo nō est
multū manifesta: et hic est vnus
ex delectabilib⁹ cibis. Isti sunt
cibi manifesti apud nos: in q̄b⁹
est virtus aliqua medicinalis.

C Cap. xliij. Qd̄ est de variatiōe
virtutūz medicinarū simplicū.

Enunc habemus
loqui de medici-
nis absolute.
Alchison q̄ i la-
tino dicit berho-
nica: et in persica
lingua: beragnes. Eius prime
virtutes in calore et siccitate: sunt
in quarto gradu: propterea qui
de substantia terrestri adusta: et
manifestat hoc: q̄ est i sine ama-
ritudinis: et operatiōes eius se-
cūde sunt incisive: dissolutive: et
aperitive fortiter. Et est in hac
virtute fortior absinthio ppter
stipticitatē que est i absinthio.

Et virtutes eius tertie sunt: q̄
nocet ori stomachi: propter ama-
ritudinē q̄ est sine stipticitate: et
vrimur ex eo extremitate et stipti-
te. Cinis suus est calidior et sic-
cior eo: valet contra allopiam
q̄n miscetur cū aliquib⁹ vngue-
tis calidis. Et est etiaz calidior
su⁹ cinis cinere cucumerū agre-
stium et cinere radicia aneti. Et
etiam isti cineres prosunt vētri
quando est vlceratio in eo sine
apostemate.

Pentasilis dicitur a persis arbor
abraam: et in latino dicit agn⁹
castus. Sua prima virtus in ca-
liditate et siccitate est in tertio
gradu: et hoc est: propterea q̄ in
sua cōplexione dominatur sub-
stātia terrestri adusta mixta cū
substantia terrestri et frigida: et si-
gnificat hoc q̄ sapor su⁹ est acu-
tus cūz aliquātula ponticitate.
Et manifestū est q̄ sece opera-
tiōes taliū cōplexionū q̄lis ista
est sunt cū incisīōe et apertīōe.
Et pōticitas est vna ex reb⁹ que
adiuuat ad hoc: et in mēbris in-
trinsecis: vt i splene. al. i pulmo-
ne et epate. Et tertia operatio est
vt remoueat coitum: et propter
ea nuncupatur in arabico gra-
nū sterilitatis: et est sicut agnus
castus. Athenienses dñe decū-
bunt saper ipsum in magnis se-
stuitatibus.

Et rursū est similis ei excepto
q̄ plus calefit et desiccatur: nec ha-
bet stipticitatem neq̄ pontici-
tatem.

Alrich et alij dicūt vigil: vir-
tus suarū radicum est tēperata
in caliditate et sic. q̄ compositū
est ex substantia aquea et terre-
stri cū pauca igneitate: et mani-
festat hoc quia est insipidus cū
modico stipticitate et acuitate.

sed herba eius est. solum inspida: ppter ea ipsius primavirtus est frigida et sicca. et operatur siccitatem. Et seba est solidare vulnere sordida breui tpe. Et tertia est vt frangat lapides: et signum huius est: quia nascitur in vallibus et locis humidis.

¶ Eluegat. i. pes colubinus est quatuor specierum: et parum dinesficatur vna ab alia. et Gal. non posuit ipsum in gradu: et qd nobis videtur de ei⁹ cōplexione est quia est frigidum in primo et sic cum in secōdo: et hoc est quia dñatur super partem ipsius substantia terrestris cū substantia adusta: et ppter ea est sapor eius stipticus. cū modica amaritudine et si amaritudo esset equalis cū stipticitate diceremus ipm temperatum in siccitate. Sed quia videmus qz dominatur amaritudo parum cū stipticitate: indicamus qz siccum est in secōdo gradu: et ppter ea valet dolorib⁹ renū: et doloribus splenis: propter ipsi⁹ amaritudinem: et lentiginebus faciei: et morpheæ qñ pistatum miscetur cū aceto.

¶ Asaricū nec hāc radicem posuit Gal. in gradu. et qd nobis videtur ex eo de ei⁹ cōplexione est: quia est calidum in primo: et sic cum in fine scōi: quia cōpositus est ex paribus frigidis et terrestribus: et calidis: et igneis: et calidis: et humidis. Et significat super hoc: quia cū nos gustamus primo inuenimus in eo dulcedinem: et post hanc amaritudinē: et post illam acuitatem cū parua stipticitate: et omnes isti sapores significant super caliditatem: excepta parteque superata et sepulta ē a stipticitate: sicut significant super siccitatem: excepta

parte que superata et sepulta est dulcedine. ppter temperantiam quam ei tribuit: excepto qz plus superat stipticitas cum frigiditate: qz dulcedo cum humiditate: et propterea ponimus siccitatem maiorem caliditate. Et propterea qz hec planta assimilatur radici arboris: apparet qz terrestritas dominetur super eā. Et qzuis sit leue et porosum: frangibile et album que oia significant vt habeat partem multā aereaz. ppter ea posuimus ipsum calidum i primo: qzuis habeat tres sapores significantes sup ipsuz calorem: posuimus ipsum calidum in primo: quia nō sunt fortiores: neqz manifesti in ipso: et qd conueniens est in fiducia suozū graduum est experientia. Sed ipsius operationes que nō sunt prime sunt ad dissoluendum et incidendum humores grossos: et exopilandum venas splenis: epatis et renū. Et habet suā proprietate valere contra mortum venenosoz animalium. Et nos dicimus qz hoc nō fit nisi qñ apparent ex illo veneno accidētia frigida. Dosis ipsius est. 3. s. et hoc nō potest sic notare sicut nocent alie medicine que attrahūt ab extremitatib⁹ corporis: et habet magnā proprietatem in mūdicando cerebrum: et ppter ea curat et epilepsiam: et pdest cur sui noue aque ad oculū. Et quantitas que de eo dz sumi ad hoc est a. 3. s. vsqz ad duas: nec est necesse ipsam refrenare nisi ppter siccitatem. Et non credas quod subtilitatio humorum grossoz et incisio significant super multum calorem sicut crediderunt errantes multi nouozū medicorum.

Operatioes.

Liber

Custaralber. i. capillus vene-
ris: dicit Gal. q. hic tēperat⁹ est
in suis virtutib⁹ primis: quia ha-
beat multas opationes scōdas et
tercias: quarū quedā sunt cōfor-
tative et repercutiue: quedā dis-
solutiue: et quedam faciūt nasci
capillos: et quedam q. dissolunt
scrophulas: et quedam que fran-
gunt lapides: et quedam q. adiu-
uant ad trahendum sputū gros-
sum ex pectore et pulmone. Et

Custaralber. noni dicūt q. purgat: et talis me-
dicina qualis est hec que h3 tot
gat et operationes secundas et tertias
strigit: est retinenda: quia cum hoc tota
vitrē. temperata propter ea q. adhuc
dicam.

Caylem. i. semperuina: hec est
multarum specierū: et oēs in ter-
tio gradu frigide sunt: q. sunt in
sipide cū multa aquositate: et q.
nascuntur in locis frigidis et tē-
pore frigido.

Acaria est succus arboris spi-
nose q. abluit est frigida in se-
cūdo gradu et sicca in tertio: et cū
nō lanatur est frigida in primo:
et hoc accidit: q. suū dominans
est suba terrestri et frigida: et pro-
pterea est stiptica: et cū eo toto est
in ea aliquid ex partibus subtili-
bus que remouentur quando
abluuntur.

Carinch. i. vitica. Dicit Gale.
q. fructus atq. succus huius plā-
te et folia calefaciūt calore nō for-
ti. Et h3 multas operationes se-
cundas et tertias. Dissoluit apo-
stemata q. fiunt in radicibus au-
rium: et adiuuat super sputū: qd
fit ex humoribus grossis in pe-
ctore et pulmone: et curat cancerū:
et in summa valet oibus vulne-
ribus que indigent exiccatione
vel exicatione sine subtiliatiōe,

Et hoc est magnū signū super
debilitatem sui caloris. Sed cū
hoc toto prouocat vinā: et mo-
uet coitum: et hoc significatur p
ventositate. Et p. prietas sui se-
minis est purgare flegma: et in
hac similitudine est virtus sicci-
tatis: sed fortius est aliquantū-
lum semen vitice: et dosis ei⁹ est
a. 3. iij. vsq. ad q. mor. als. a. 3. v.
vsq. ad. x. Et qui opinātur q. sit
igneum propter acumen sue pū-
ctiōis errant: q. hec pars ignea
que est in eius folijs est subtilis
et remouetur propter ipsam fri-
cationem: et maxime propter lo-
tionem.

Elbadudarmel elsaray: iste
dne plante sunt frigide et sicce:
sed siccitas plus dominatur q. frigiditas et maxime in elsaray:
et valent contra fluxum ventris
p. ter earum stipticitatem: et cō-
tra passionem vulue: et p. emor-
roidas: et apostematibus que
fiūt in ano: et albadudarmel ope-
ratur radix et alsaray fructus et
radix.

Ligoz. i. acorus: qd accipit ex
hac planta est radix: et est ca. et
sic. in tertio gradu: propterea q.
dominans in ea est substantia
igneas subtilis: et potest esse vt sit
cum ea admixta pars vna terre-
stris adusta: et significat hoc qd
sapor suus est acutus cū aliquā
tula amaritudine. Operatiōes
eius scōe sunt he: quia abstergit
incidit subtiliat: et aperit oppila-
tiones. Tertie sunt quia prouo-
cat vinam: et valet ad duriciem
splenis: et subtiliat grossitiem q.
p. uenit in cornea: et p. p. succus
radicis.

Cauar. i. aloë: caliditas sua ex-
tenditur a primo gradu vsq. ad
scōm: et attingit parum ex scōo:

Re-
lis
pu-
cat
na

et sic est in siccitate: et hoc est quod est compositum ex substantia terrestri adusta mixta cum terrestri frigida: et illud diminuit aliquantulum de calore eius: et ambe substantie concordant in siccitate: et significat hoc quod sapor eius est amarissimus cum stipticitate: et supra suam caliditatem significat quod nascitur in terris calidis: aut in terra arabum vel in india: quod nascitur in terris non calidis est debile. Secunde sue virtutes sunt: quia est stipticum percussivum et absterisivum: et hec est medicina innata ad generandam carnem. Tercie virtutes sunt ad curandas fistulas: et maxime que sunt in virga et in ano: et ad percussendum apostemata que generantur in ore naribus et oculis: et purgat coleram et substantiam subtilem et grossam. Et est ex medicinis que nullum habent periculum: eo quod non ledit os stomachi propter suam stipticitatem. Et virtus sua purgativa est propter vicina virtuti agarici: excepto quod est debiliore attractionis: eo quod agaricum attrahit ab extremitatibus corporis. Sed aloë non attrahit nisi quod est in extremitate stomachi: et venis epatis: et in illo habet proprietatem: et dosis eius a. 3. j. usque ad. 2.

Elnoxa: calor et siccitas ipsi extenditur a primo gradu usque ad secundum. et significat hoc quia facit aliquantulum absterisionem: et mundificat renes: et auferit lentiginem. Et manifestior eius proprietas est: quia valet contra morsum canis rabidi.

Manoca. i. carrui. alis ameos: quod plus queritur in hoc est semine eius: sua prima virtus in calore et siccitate est in gradu tertio: et hoc est quia est compositum ex sub-

stantia ignea terrestri adusta: et significat hoc quia habet saporem acutum mixtum cum aliquantula amaritudine: secunda virtus eius est apertio et dissolutio: et tertia est provocatio urine.

Amisdale amare sunt calide et sicce in secundo gradu: excepto eo quia plus declinant ad calorem et minus ad siccitatem: et in hoc sunt quasi in primo gradu: quia earum vinctuositas manifestat humiditatem. Et scias quia completio que hanc facit operationem que est completio calida habet aliquam terreitatem: et sapor earum significat super hoc. Et operationes earum tertie sunt ad aperiedum opilationes epatis: et remouent dolores que sunt in hypocondriis splenis: et renibus: et adiuvant super spiritum humorum grossorum viscosorum qui sunt in pectore et pulmone. Et dico quod maior pars operationum harum non fit propter superfluum calorem qui est in eis sed fit propter temperatam apertioneem quam opatur in his materiis propter humiditatem vinctuosam quam habent: et propterea valent plus alijs rebus omnibus in aperiendo opilationem pectoris et pulmonis: propterea quia hec membra leduntur ut plus propter grossos humores.

Armoniacum est calidum et siccatum secundum quod apparet ex tertijs suis operationibus: excepto quia tenet parum caloris in tertio gradu et est siccatum in primo. Sed suus calor est in hoc quod est gummi: quod tu scis quod gummi sunt ingrossata et inspissata a calore: quod sunt superfluitates terre nascentium. Et videtur in hoc gradu caloris esse: eo quod mundificat: et sic est gradus suus in siccitate: propterea

Libeꝛ

quia fletitas est ppter viscosita-
tam suam panicam que est in eo:
et hoc est in omnibus gummis.
Et virtutes sue sunt vt molli-
cent et dissoluant duriciem q̄ est
in iuncturis: splene: et dissoluāt
scrophulas.

¶ **Alcamena** et inuenitur in fru-
mento: in cāpis virtus eius est
sicut virtus sumac: magis defle-
cat et plus digerit.

¶ **Shaachileelneemam**: et dici-
tur rosa regis: et dicitur calida et
secca in tertio gradu: eius pprie-
tas est qñ masticatur vt trahat
flegma: et succus suus mūdificat
caput per nares. Et tertia ei⁹ vir-
tus est vt remoueat ex oculo egri-
tudinem caducur: et valet mor-
phee: et puocat menstrua.

¶ **Anetum** calidū est in primo
gradu: qđ in arabico dicitur: scenat: et
attingit parum ex scđo: et est sic-
cum in principio scđi: et in fine
primi: et idcirco qñ coquitur cum
oleo h̄z dissoluere et mitigare do-
lorem: et maturat apostemata le-
uia: et inducit somnum eo q̄ qñ
decoquitur cū oleo reddit cōple-
xionem ipsi⁹ ad similitudinem
medicinarū maturantiū: nisi qz
est aliquantulū magis calidū et
subtile: et hac de causa dissoluti-
uum est: qñ cōburitur est in ter-
tio gradu caloris et sic. et ideo va-
let vulneribus saniosis: et pl⁹ in
illis que sunt in membris sper-
matis: et recens est minus cali-
dum et plus humidū: et id istud
inducit somnium et maturat pl⁹
sicco: et siccum dissoluit plus: p-
pterea dicit. G. q̄ qui intrabant
ad potationes faciebant ex eo
garlandas.

¶ **Camomilla** q̄ in arabico dici-
tur habonog. calida est et sic. in

primo gra. scđe virtutes ipsas
sunt vt aperiat et dissoluat vapo-
rescutis: et maturet: et h̄z pprie-
tas in mitigādo dolorē vētris.

¶ **Anisum** calidū est et sic. in ter-
tio gradu: idē qz suba ignea sup
ipm dñatur: et significat sup hoc
acuitas sui saporis cū aliquan-
tula dulcedine. Operationes sue
scđe et tertie sunt ad carminādū
ventositatem et puocat vrinā: et
aperit opilationes.

¶ **Bristologia**. i. zarahunt: non
vititur nisi radice. Et est quedā
longa et quedā rotunda: et rotun-
da fortior est in incisionez subti-
liatione: et longa plus valet ab-
sterfioni et generationi carnis:
ambe calide et sicce sunt in scđo
gradu: qz sunt cōposite ex substā-
tia aliquantulum ignea et terre-
stri adusta: et significat hoc ama-
ritudo quam habent cū mode-
rata acuitate. Scđe earū opera-
tiones sunt quia subtiliant mi-
rabiliter humores grossos: pro-
pterea remouent opilationes q̄
proueniunt ab istis hu. et extra-
hūnt spinas: et remouent putre-
factionem: et mundificant sordi-
ciem: et faciunt generari bonaz
carnem: et iste sunt magis pprie
in rotunda. Et tertie operatio-
nes sunt abstergentes: et curāt
epilenticos et podagram: et ar-
tericos.

¶ **Lingua ignis**. i. plātago fri-
gida est et sic. in scđo gradu. Ra-
dix eius minus est frigida et
plus sic. et cum siccatur folium
eius est sicut radix. Et h̄z duas
qualitates: qz cōposita est ex sub-
stātia aquea et terrestri: et signi-
ficat hoc insipiditas quā h̄z cū
siccitate. Scđe ipsi⁹ operationes
sunt: quia siccat et repercutit: et

Anetū
calidū

Bi
pi
ca
na

valet 5 mala apata et materias putridas: et curat fistulas: terrie ppuetates siue opationes sunt 2tra vulnera intestinorū et strin git sanguinē eorū: et vlcerationes q̄ pueniūt ex disinteria: et radix eius contra dolorem dentiū va let: et aperit opilationes epatis et renū: et hoc est q̄ oīs plante ra dix calidior est suis folijs: nec illa sunt puinata calore cum vi deamus quod abstergūt et mū dificant.

¶ Asarabachara: quod ex ea va let est radix et virtus eius est si milis virtutis acoxi: sed est for tior hoc.

¶ Ebdarflan. i. cortex maligra nati silnestris est calidū in p̄lo gradu: et siccū in sc̄do vel tertio: q̄ cōpositū est ex suba ignea et terrestri: et p̄pterea est acutū et stipticū: valet sordicieb⁹ et mate rijs discurrētib⁹ ab vno mēbro ad aliud.

¶ Sparagus tēperatus est aut parū declinans ad caliditatē: et hoc significat q̄ h̄z aliquātulā amaritudinē q̄ elixatiōe remo uet: terrie ei⁹ opatiōes sunt ad aperiendū opilationes q̄ sunt in renib⁹: et p̄prie radices: et semē: et multum valent ad dolorem dentium.

¶ Poliū mōtanū q̄ i arabico dī adriazabera h̄z duas spēs v̄l plures: et oēs sunt calide et sicce: et puocat vrinā mēstrua: et dictū est q̄ valent 5 morsum scorpio nis quando bibit. 3. i. cu3 vino calido.

¶ Scolopēdria tpata ē i calore et siccite: et manifestū est q̄ dis soluit duricie3 splenis: et aperit opilationes ipsi⁹: sicut bacia lau ri in opilatiōe epatis: et habet a sua ppuetate frāgere lapides.

¶ Alcantia et eam vocant hyspa pi abuz ex ea operat. al. coquit radix: et est absterfua et dissoluti ua: et q̄n comburitur cinis eius magis calefacit: subtiliat et dis soluit: et propter hoc curat alo piciam.

¶ Elcratis. al. cartamū. i. semē de papaga: ex eovtimur semine et est ex medicinis manifestis i purgādo flegma sine aliquo ti more: et eius nobilitas est quasi sup nobilitate oīm medicinarū purgantū. Dosis ei⁹ est a. 3. 10. vsq; ad. 12. et multū senib⁹ cum ficub⁹ añ cibū comestum valet.

¶ S. dicit in p̄lo de simplici me dicina q̄ calefacit et ericcat tem perate: et i sc̄do libro dicit q̄ est calidū in sc̄do gradu q̄n appli cat hōi p modū emplī: et distin guēdū est: q̄ in p̄mo dixit de radice: in sc̄do de semine: et in alio de folio.

¶ Absinthiū calidū est in p̄lo gradu: et sic. in sc̄do: q̄ cōpositū est ex suba terrestri et frigida et terrestri ignea adusta: et signifi cat hoc stipticitas sua cū amari tudine et acumine: succ⁹ ipsius est amari⁹: suis folijs. Et terrie sue vtutes sunt: q̄ h̄z cōfortare stōacū: et trahere q̄ est i eo ama rū p modū purgatiōis: et hoc fa cit p virtutē attractiōis: et p̄pter amaritudinē lanatiōis. Et apit oppillationes epatis: et puocat vrinā. Et si est flegma in stō nō pdest propter stipticitatē suā. Et habet multas species: s3 me lior omnium est aromaticum: et p̄pter hoc 2fortat stomacum et epar. Et in summa manifestus est q̄ h̄z hec medicina p̄prietatē in stomaco et epate.

¶ Laurus: q̄ ex eo vtimur est succ⁹ et oleū: et est calidū in p̄mo

Gal.

p̄ iij

Alber

et t̃agit parū de sc̃bo: ideo q̃ est cōpositū ex suba terrestri adu- sta cū suba terrestri et frigida: et significat hoc sapor amar⁹ cum stipticitate: et idcirco q̃ cōiūcte sunt cū amaritudine aromatici- tas et stipticitas: sit ex succo ip- sius melius oleū q̃d possit esse stomaco frigido et epati: et nos dam⁹ eius succuz nec grana: q̃ dicit q̃ qñ comeditur mouet vo- mitum et fluxum.

¶ Elzuncat. i. balanstia est fri- gida in sc̃bo gradu: t̃agit aliqd de tertio: et sine dubio est sic. in tertio. Et dicimus q̃d hoc est q̃ eius suba est frigida: et siccitas in ea est fortior frigiditate. Si⁹ opatiōes sunt stipticitas et sic. et stringit sanguinē et solidat: p- pter hoc ponitur hec medicina habētib⁹ fluxū sāguinis: et h̃ti- bus excoiationem intestinox: et mulierib⁹ h̃tib⁹ fluxū mēstruo- rū et alium humiditatum. Et di- cit. G. quod nullus auctor fuit qui h̃tis medicine non recoz- daretur.

¶ Bahalbeli: et in arabico dicit chiesom: folia istius plante et ci- me et flores et fructus oīno sunt fri. et sic. et folia sunt humidiora p̃dictis ppter aquositatē existē- tem in ipsis: et ppter hoc h̃z p- prietatē ad curādā egritudinē alchole: et s̃lt̃ alās egritudines oris. Sed fruct⁹ ei⁹ cū est imatu- rus frigiditas et siccitas in eo dñatur propter stipticitatē innē- tā in ipso: s̃z qñ dicit⁹ fruct⁹ h̃z cō- pletā digestionē: tunc est ppin- quis equalitati ppter dulcedi- nē innētā in ipso. Et florum vir- tus existit ipsius fructus: et oīa p̃dicta cōferunt.

¶ Syaachilievitur folijs et flo- ribus et fructibus: q̃nis folia

sint humidiora valent multuz egritudinibus oris et vulnerib⁹ intestinox: et fluxui ventri: et de- bilitati stomaci: et sp̃to sangui- nis. Sed radix eius h̃z subam- calam et subtilem: et ideo frāgit lapidem qui est in renibus.

¶ Bdelliū duas h̃z spēs fortiter mollicat q̃d in arabico dicitur mocle. Ex eo sunt spēs due: vna cicilie: et illa est sine bdelliū illd est magnū: et alia spēs sine aliō bdelliū inuenit hic: et est arabi- cū. Virtus illi⁹ prima sine secū- da est mollicare: et est fortissi- ma virt⁹ illi⁹ in hoc: et hoc potes cognoscere per primā suā virtu- tē. Et alia. i. arabicū est suauior et est clarius alio: et hoc vocat⁹ bdelliū arabicū et est sicci⁹ alio: s̃z recēs h̃z virtutē siciliani bdel- liū arabicū. Et hoc arabicū frā- git lapides q̃ sūt i renib⁹: et qñ bibit puocat vrinā: et puocat vē- tositates grossas et crudas: et va- let i dolores latex et ypocōdrio- rū: et in summa est ex medicinis q̃ purgāt flegma grossuz. Et h̃z pprietatē trahēdi a nervis et iū- cturis: et ipsum est melius inter medicinas laxativas: et dosis eius est. 3. i.

¶ Elgarzaria q̃d hyspani vo- cāt panicald: et i arabico alchar- tama: et alij secacul: et in latino yungi dñr. G. sentit q̃d est p̃posi- tus ex diuersis naturis sicut na- tura rose: excepto quia non ha- bet stipticitatē: et significat hoc quia habet insipiditatem cum s̃liq̃tula dulcedine et modico acumine: et hoc habet plus in cortice: et videtur quod sit tem- peratum aut parum declinans ad frigiditatem: et quod est talis complexionis est multi iuua- menti: operationes sue sunt re-

Gal.

dr
sp
bo
liu

Ca

percussine et dissolutine. Sed eius manifesta proprietas est ut dissoluat apostemata superpositum: et etiam si suspendat super ipsum. Et noni medici dicunt quod habet hanc proprietatem in omnibus apostematibus et etiam dicunt quod videntur eo in potu aqua decoctionis eius: ipsa ministrat ut defendat ne generetur apostema in partibus interioribus.

Balsamus calidus est et siccus in secundo gradu: et oleum summum est multum subtile: nec habet ullum calorem: quia ab hominibus creditur qui videtur quod est subtile penetrativum. Et virtus et fructus istius est istius generis: sed minus est subtilis suo oleo. Et istud oleum habet multas proprietates et mirabiles operationes. Sive secunde operationes sunt quia dissolvit omnes egredientes flegmaticas que dure sunt et tarde ad dissolvendum: et eradicat dolores que sunt ex humoribus grossis et vetosis. al. viscosis. Et sue tertie operationes sunt quia frangit lapides: et mulier impregnat que deservit ipsum super se que non poterat impregnari propter opitum matricis. Et eius proprietas est: quia est magna tyriaca venenis: et valet contra opium bibulum: et valet contra diamantem. al. diabolum bibulum: et contra fungos venenosos: et contra aquam ferri distillatam: et dosis eius est a tribus partibus. 3. usque ad. 1. 3.

Juniper calidus est et siccus in tertio gradu: et est multum subtilis: quia quod magis dominatur super ipsum est suba ignea: et post ipsam substantiam terrestrem adusta: et aliquantum substantiam terrestrem frigidam. et significat hoc sapor quem habet cum forti ac-

mine et amaritudine et aliquantulum stipticitate. Operationes sue secunde sunt ut consumat putrefactionem que est in vulneribus et apostematibus: quia locus in quo non est putrefactio non sustinet talem medicinam sed quando ponitur super putrefactionem et saniem cum melle mundificat ipsam. Operationes sue tertie sunt quia habet prouocare urinam et prouocat menstrua forti alia re donec faciat minuire sanguinem. Et facit abortivum: et extrahit fetum mortuum: et propter suam subtilitatem et aromaticitatem ponitur quicquid loco cuiuslibet speciei cinamomi dorsini: et est etiam cinamomum cum multa dulcedine et forti acumine: et debet poni duplici illi loco dorsini.

Albahac: hec planta habet florem qui assimilatur rose: et est fortior rosa bahianach: et propter hoc magis dissolvit illa donec liberet durissima apostemata quando miscetur cum cera et oleo.

Ossa vuarum passarum sunt sicca in tertio. al. secundo gradu: vel accedunt parum ad secundum: ideo quia composita sunt ex substantia terrestri frigida: et significat hoc stipticitas et habet ultimum inuicem in fluxu ventris.

Alusne in lingua hispana dicitur multa hic nascitur super quercum et nuce: et est in tertio gradu frigida: et hoc significat stipticitas quam habet: et cum hoc habet virtutem dissolventi et molificandi: et magis valet quam inuenitur in quercu propter caliditatem que est in ipsa arbore: eo quod ex superfluitate ipsius nutritur.

Libet

Sagittares videt qd sit calidus i primo gradu: vel accedit parum ad secundum: i. circo qd ppositum est ex substantia terrestri adusta cu suba terrestri frigida: et signi- ficat hoc stipticitas sua cu ama- ritudine. pte operationes sue et scde snt ad subtiliadu: apiedu et pnoadu vrinu et similia. Et aliq dicunt qd hz virtute purgan- di: et est vltima medicina stoma- ci propter stipticitate suu: et etia mudificat ppter suu amaritudi- ne: et talis medicina qualis est hec: est magia propria stomaco qd alia medicina: et longe pl⁹ qn associat secti aromaticitas sicut in absinthio.

Senriana ponit hec medici- na i gradu tertio cali. et sic. et hoc manifestat ex fortitudine sue amaritudinis: et radix ipsi⁹ for- tissima est ad subtiliadu et ape- riendu oppilones.

Semite: ponim⁹ ipsaz i pmo gradu frigiditatis eo qd curat multotiens oculoꝝ rubedines: qn no sunt fortes: et ei⁹ suba co- posita est ex suba aquosa et ter- restri: q oia frigida sunt excepto qd frigiditas fm. B. no est fortis: sed est ei⁹ frigiditas siliis aque paludum.

Alfocis. i. mentastru calidus est et sic. in tertio gradu: ppter: ea qd dnat sup ipm suba ignea cu suba terrestri adusta: et habet- tis tale pplexione opatiodes snt manifeste.

Liquiritia est humida i. pmo gradu et excedit paru in calore temperata pplexione. B. dixit qd assi- milat coplexioni humane: et si- gnificat hoc dulcedo sui sapo- ris cum aliquantula stipticitate: eo quia dulcedo temperata signi- ficat caliditatem et humidita-

tem: et stipticitas sua detrunc- cat aliquid ex suo calore et sua humiditate: excepto qd ex humi- ditate remonet pls: et lenit aspe- ritatem que est in trachea arte- ria: et vesica et aliorum membro- rum q recipiunt asperitate. Ter- tie operationes ipsius sunt: qd pulverizata et posita sup oculu delet maculas que est in oculo: et carne supflua q est i radicib⁹ vnguinum: et hoc significat quia radix est calidior succo: et pple- xiones qd dixim⁹ pmo sunt in succo: qn radix est vet⁹ e amara: sicut est illa q nobis appor- tat: generat succ⁹ ei⁹ humidior est sua radice.

Peonia. i. rosa asinoꝝ est ra- dix calida i primo gradu: et sic. in tertio: qd est coposita ex suba terrestri frigida et terrestri adu- sta: et suba ignea et aliqstulum aerea: et significat hoc: qd qn ma- sticam⁹ ipaz pmo sentim⁹ stipti- citate cu dulcedie: et qn diu ma- sticam⁹ ipaz sentim⁹ acume cu amaritudine: scde sue opatiodes a coplexione ipsi⁹ sciunt: et tertie sciunt fm ex oppilones epatis et renu: et hoc accidit ppter acu- me et amaritudinem: sz ppter sti- pteitate qua hz stringit vtre: proprietates sua testificata est a Gal. quia suspensa ad collum Gal. curat epistiam in pueris: sed ab aliquibus dicitur quod non sit verum: et hoc ia expertum est et no sic innenitur.

Pastinaca duas hz spes: sil- nestre et domesticas: silnestris for- tior est domestica in omnibus: et in ambabus est virtus cale- faciendi et subtiliadu: et in radi- ce est virtus q mouet coitum: et hoc etiam habet seme domesti- ce. Sed seme silnestris est cali-

Meta-
stru ca-
lidu.

Gal.

Alnus et fici: et ideo provocat menstrua et urinam: et silvestris dicitur dante: et est calidum et siccum in tertio gradu.

Cegarelehaar. i. lignum lanri et fructus eius baccula lanri dicitur. Hec arbor cum fructu suo calefacit et exiecat multum. Sed cortex arboris est debilioris caloris et fortioris amaritudinis: et habet stipticitatem: et ideo fragit lapidem: et valet contra passiones frigidam epatis: ebibitis quatuor danich et medio cum vino aromatico. Sive radices sunt calide in secundo gradu: et sicce in tertio.

Almostramesta est ex speciebus chasor: et operationes ipsi sunt eedem cum operationibus ipsi ex rebus iachosor silvestris: sed est subtilior ipso. Et operationes sue tertie sunt attractio.

Clandes omnes sunt frigide et sicce: et hoc cognoscitur propter multam stipticitatem quam habent: sed cortex sue arboris maiorem habet stipticitatem: et in ambabus est coniuncta subtilitas cum stipticitate: et propterea hec est una ex rebus que valet multum fluxui menstrui et fluxui sanguinis unde eung.

Acatheemi. i. altea sive secunde operationes sunt quod dissolvit relaxat et mitigat dolorem et maturat apata dura. Et radix et semina faciunt quod faciunt folia et flos donec est recens: sed maiorem habet subtilitatem et minorem siccitatem radicibus et seminibus: et sic dicitur esse in omnibus radicibus et seminibus terre nascitum: et ideo maiorem habent absterfionem: ita quod curant morpheam: et semine fragit lapides qui sunt in renibus: et tamen in radicibus est virtus stiptica: et propterea va-

let aqua decoctionis eius excoctioni intestinali ex dissenteria: et spurto sanguinis: ego pono folia et flores calidos et secos in primo gradu: et radicem in principio secundi.

Alzabi. i. oleum quod trahitur ex olivis maturis et non salitis: et quod rursus complones non sunt artificialiter mutata: assimilatur propter humanam: et iam memoravimus hoc in cibis. Sed oleum factum ex olivis non maturis habet aliquam stipticitatem et retinet ex frigiditate semper quod habet ex stipticitate. Et oleum vetus est calidius et subtilius tempore: et propter hoc maiorem habet virtutem dissolventi et mitigandi dolorem: Sed alia olea que trahuntur ab aliis medicinis tenent naturam illarum medicinarum: sicut oleum de lilio: et oleum sisaminum: et oleum amigdalarum: et oleum nucum: et oleum lauri: et oleum de cimino: et oleum de sinapi: et oleum de mirtilis: et est stipticum: et oleum de mastice: et oleum de olivis ponitur loco olei de lilio: et e contra: et oleum de mirtilis est frigidum et stipticum: et oleum sisaminum est calidum et humidum: eodem modo et oleum amigdarum dulcius. Sed hoc temperatius est in calore: aut quod habet calorem cum humiditate mixta cum aliquantula stipticitate: et ideo habet humectare sive calefacere: et mollicicare: et in hoc excedit oleum sisaminum: et de squinante: et oleum de mastice. Et oleum granorum viridum est compositum virtutibus stipticis et dissolutivis: et propterea prodest stomacho et epati plus quam omnia alia re. Sed ista olea fiunt in babilonia. Sed in nostris terris non trahuntur ex istis rebus proprie. Sed. Gal. Gal. dicit in libro suo quod con-

Libe

metu ē trahere oleū mirte oleū
masticinū: et oleū squinanti ex
seipsis: et bonitas istorū excedit
multū bonitatē factorū cum oleo
olivarū in opationibus et virtu
tibus. Sed olea q̄ cōsuetū sunt
fieri cum olivarū dulcī quib⁹
assuescunt antiqui et moderni:
sunt sicut oleum ro. rolem cito
nio: et oleū liliorū et oleū viol. et
oleum nenuparinum et de alche
ri. Et virtutes eorū oleorū sunt
manifeste ex virtutibus ipsarū
medicinarū. Et scire debes qd
oleum olive cū quo facimus di
eta olea debet esse absq̄ alia ma
la qualitate. Sed eorum virtus
que trahit cum oleo olive nul
la sunt virtuosiora nostris. Ole
um in quo infundunt predictē
medicīne debet esse suave ut nō
manifestet aliqua fortis quali
tas dñans in ipso: et talis est rō
medicīne: qd debet esse patiens et
nō agēs: exceptis duobus mo
dis: vnus est qñ intentio nostra
est ut fortificemus operationez
illius medicīne cū qua miscetur
pūis et accipiemus oleū in quo
dominet qualitas similis quali
tati medicīne: secundus est qñ in
tendimus facere cōtrariū illius
medicīne: et hoc est qñ volumus
facere frangere ex illius virtute
verbi gratia qñ volumus quod
oleum ro. dissoluat nos ponim⁹
oleum vetus: et qñ volumus mi
nuere ex ea ponimus immatu
rū: et qñ volum⁹ q̄ assilet et tñti ro
sarū infundimus rosas in oleū
dulce et suauē.

¶ Alfaran. i. enula: ponim⁹ ip
sam in scdo gra. ca. et sic. et mani
festatur hoc qd ponimus ipsam
in loco hui⁹ qd cōfert flati gros
so inuiscato in pectore et pulmo
ne: et hoc facit sua siccitate. Qpe

rationes sue secūde sunt: qd rubi
ficat et mēbra in liuiditate a fri
gore.

¶ Barbaeus. i. ellē habet duas
spēs: albū. vj. et nigrum: et ambo
sunt calidi et sic. in tertio gradu
secunda eorum virt⁹ est absterse
na et ideo valet contra scabiem
ignem sacrum et similia: et non
est tutum vti eo bibito vel come
sto: quia est ex genere venenoz.
Sed antiqui vtebantur nigro
ad euacuandam meliam. Sed Et
est forti⁹ in ledendo epar et pul pli
monem: sed non ponunt loco nei
eius lapidem lazuli. Sed quā
nis epithimus laudetur in ena
cuādo melencoliam: non tamē
habet tantam virtutem. Et ada
mas habet similem virtutē pur
gandi cum elleboro: excepto qd
est fortioris attractiōis eo: quia
est talis. al. calidus lapis: et pro
pter siccitatem que est in eo: et
lapis lazuli suauior est eo. al. se
uioz.

¶ Eua. i. rubea: tinctorum cali
da est in secundo: et sicca in ter
tio gradu: ideo qd est composita
ex suba terrestri adusta et substā
tia terrestri frigida: et significat
hoc sua amaritudo cum ponti
citate. Operatiōes sue secunde
et tertie habēt aperire oppilatio
nē splenis: et epatis: et p̄uocare
vrinā et sāguinē mēstruū: et pote
est qd faciat mingere sāguinē:
et abstergit tēperate: et ideo valet
tinee qñ distēperat cū aceto: et su
pponit: et quidā dant bibere scia
ticis cū ydromelle.

¶ Caliberda. i. eupatoriū val
de manifesta ē i fortificādo vtu
tē ep̄is: et aperiendo oppitones
ei⁹: qd composita est ex suba sti
ptica et amara: et ideo debem⁹ po
nere eā in p̄rio gradu: qd amari

tudo est manifestior in ea stipti-
citate sua.

Cinziber ca. est in tertio gra-
du cū multa stipticitate vel hu-
miditate: nō tardat in calefaciē-
do corp⁹: qđ nō facit piper: qz ca-
lesfactio zinziberis ē a calore cor-
poris: ⁊ permutatio piperis ab
eodē est sicut pmutatio lignorū
viridiū ⁊ siccorū ab igne. Et pip-
longū est sile zinziberi: ⁊ ppter-
ea d3 poni zinziber in pmo gra-
du humiditatis.

Cepithymus est ca. sic. in ter-
tio gradu ⁊ est laudabilis: vt di-
ctum est in euacuando melen-
colia: ⁊ dosis ei⁹ ē a. 3. ij. vsqz ad.
iij. ⁊ in decoctiōib⁹ a. v. vsqz ad.
viij. ⁊ indiget refrenantiā: qz cō-
tristat ppter suā siccitatē: ⁊ ideo
nenufar est vltimū suū frenū: eo
qz ppter aromaticitatē suā remo-
net ipsi⁹ malitiā: ⁊ ppter humi-
ditatē suā remonet ipsi⁹ siccita-
tē: excepto qz cum hoc diminit
suū calozē. Et medicina nō in-
diget refrenatiōe ab oib⁹ suis
qualitatib⁹ vel partib⁹ nisi a p-
te qua purgat hoc a calore, aut
a pte sue enacuatiōis. Et si refre-
naret epithymus cū pomis hoc
plus acceptaret excepto i febr-
citatib⁹: ⁊ similr pōt refrenari cū
amigdalib⁹: vel cum semine me-
lonis.

Cvēta calida est ⁊ sicca in secu-
do gradu: ⁊ attingit ex tertio: et
habet amaritudinē cum stipti-
citate. cōfortat stomachū ⁊ mo-
net coitūz.

Chaama. i. menta: hec herba ē
hortina: ⁊ ppter hoc h3 supflua
humiditatē: ⁊ ppter hoc puocat
coitū: ⁊ ipsa est res q̄ associat re-
bus nō bñ digestiuis: ⁊ sapor ip-
sius amar⁹ est cū stipticitate: et
ex hoc apparet qz mino: ē h3 ca-

lidity belia chacos: ⁊ ppterea
ipsam ponim⁹ i caliditate ⁊ sic-
citate in scdo extēdētē se vsqz ad
tertiūz.

Capsia est gūma rute silue-
stris: sm quosdam medicos: vir-
tus ei⁹ est acute virtutis ⁊ cale-
facit caliditate forti: ⁊ ppter hoc
est in tertio gradu caliditatis et
humida in primo. Et significat
ei⁹ humiditas ex hoc: qz cito cor-
rūpit ⁊ nō recipit passiōē a cor-
pore nisi post aliquātulā horaz
quēadmodū facit zinzi. ⁊ pprie-
tas ei⁹ est attractio ex pfundo
corporis: ⁊ resoluit qđ ab ipsa tra-
hitur.

Cormos. i. lupini: qñ eliran-
tur in aqua tandiu qđ ipsorum
remoueat amaritudo sunt me-
dicina nutritiua: quando sunt
amari faciūt qđ cōsueuerunt fa-
cere medicine amare ex abster-
sione et exiccatione ⁊ resolutio-
ne ⁊ ex apertide opilonum epa-
tis et splenis: et prouocatione
menstruorum: ⁊ interfectide lū-
bricorum: ⁊ in extractione febris
⁊ remouent morpheam: et pur-
gant coleram: et remouent offu-
scationes mēbrozū: et dissolunt
scrofulas: ⁊ ppter hoc ponim⁹ ip-
sos in caliditate ⁊ siccitate i p-
cipio tertij gradus: vel in fine se-
cundi.

Clactuca. dicit. G. qđ sua frigi-
ditas est similis frigiditati rinu-
lorū: ⁊ significat hoc qz nō curat
fortē erisipilā s3 curat debilē: iō
debemus ipsam ponere frigidā
in primo vel principio secundi
gradus: et vsus sui seia cōsumit
sperma.

Clasca: quod quidam vocant
corutha: calefacit et desiccāt in
tertio gradu: et operationes ei⁹
prouocant menstrua ery: inam:

Liber

et extrahunt fetus a corpore: et
aperiunt opilationes: et mūdi-
cāt pectus et pulmonē.

¶ Mele. .i. viscus opatiōes eedē
sunt cū tapfia in operationib⁹
primis secundis: et est calidissi-
mus cū superflua humiditate: et
extrahit a pfunditate corporis:
hoc agit cū multa tarditate pp
superflua humiditate in ipso exi-
stentez.

¶ Viola frida ē et hūida: et iccir-
co bz pōi i scōo gradu: iuuamē-
ta sua manifesta sunt apō vul-
sares.

¶ Cenapalcail. .i. canda eqna: et
i latino dī cētunodia: virt⁹ ipsi⁹
est stiptica cū amaritudine: et id
desiccāt i vltimo absqz pforatio-
ne: et ppter hoc sigillat vulnera
magna: et cōfert vlcēib⁹ intesti-
norū ac sputo sanguinis: et flu-
xui mēstruorū: et maxie illa q̄ est
rubea: et ienasmoni: et dicunt ali-
q̄ hoies qd cura aerūt cū ea vlce-
ra vesice.

¶ Castrat⁹. hui⁹ vegetabilis flo-
res et folia desiccāt desiccatione
forti absqz mordicatione: et ē ma-
nifeste plurimi iuuamēti qm̄ si-
gillat vulnera. Et qñ adurīt cor-
tex istius arboris cinis ei⁹ desic-
cat desiccatione vehementi: et
propter hoc confert poris sen-
verrucis: et maxime habentibus
capita clauorū qui fixi sunt in
cute: quia qñ recipitur cinis ei⁹
et miscetur cū forti aceto: et super-
ponitur eis eradicat eos. Et gū-
ma isti⁹ arboris remouet oīa q̄
sunt vel sūt supra pupillā ocn-
lyñ obscurat visus: eo qz ista gū-
ma subrillat et mundificat.

¶ Indicū. cū quo tingit multū
desiccāt sine subtilitate: qz ama-
rū est et stipticū: et est duarū ma-

nerierū. .i. siluestre et domesticū:
et siluestre est fortius domesticū.
Opationes sue sunt vt p̄solidet
vulnera que sunt in duris mem-
bris: et etiā si sunt in extremitatib⁹
bus mnsu lozū: et abscindit flu-
xum sanguinis: et valet multum
vulneribus fistulatis: sed silue-
stre est fortius in vulnerib⁹ pu-
tridis propter fortitudinem sue
desiccationis: et domesticum est
vtilius in apostematibus dome-
sticis vel in medela apostema-
tū qz vlcēat ea: et siluestre valet
multum contra opilationē sple-
nis: ideo debemus ipsum pone-
re calidum in secundo: et siccū
in tertio: et domesticum calidū
in primo: et siccū in secundo.

¶ Pulegium riuulorum ca. est
et sic. in tertio gradu: quia est cō-
positum ex substantia ignea cū
aliquantula parte terrestri adu-
sta: et significat hoc acumen ip-
sius cum aliquantula amaritu-
dine. Operationes ipsius secū-
de sunt dissolutiue: subriliatiue
et desiccatiue. Terne ad prouo-
candum vinam: et dictum est qz
valet multum leprosis: et mor-
sis ab animalibus venenosis:
et maxime quando superponi-
tur: et occidit vermes q̄ nascunt
in auriculis: et mōtanū forti⁹ est:
et plus valet.

¶ Canella vel cinamonū. .i. Re-
capaldereca. ca. est et sic. in secū-
do gradu: et in siccitate plus ex-
tenditur: et hoc est qz composi-
tum est ex substantia terrestri cū
substantia aerea equatr: et hoc te-
stificatur. Gal. et cū hoc habet
substantiam subtilem igneam
a qua habet suam aromatici-
tatem: et stipticitas sua cum
modico acumine significat

Pro-
no-
vul-

terrestrem substantiam. Et caliditas sua significat substantiam aeream super ipsam dominationem: et hoc scitur propter naturam caninarum. Iunamenta sua manifesta sunt in stomacho epate: quia illa est ex medicinis in quibus inveniuntur aromaticitas et stipticitas. et acumen et quod habet tam nobilem complexionem roborat omnia membra. Et dicit. *G. q.* pars subtilior que est in eo est minor alio: et dicitur feni est fortior in iunamento.

Capparis calidus est in secundo: et sic in tertio: quia compositus est ex substantia terrestri et frigida: et terrestri adusta: ignea et subtili: et significat hoc amaritudo dominans: et post hoc habet proprietatem contra vitia splenis: propterea quod illud quod facit exire cum stercore est sanguineum: et tunc remouet dolorem splenis. Et hoc idem facit in alijs humoribus grossis: quod educit eos per urinam: et prouocat menstrua: et attrahit flegma ex capite quando masticatur: et valet contra sciaticum dolorem: et contra dolorem dentium quando masticatur.

Alchari. i. nasturcium est calidum. et sic in quarto gradu: et virtus sua est similis sinapis virtuti: et est medicina que datur loco cibi.

Cardamomum calidum est et sic in tertio gradu: et non est mihi necesse manifestare operationes ipsius: quia habet similem complexionem nec secundas nec tertias. Sed conueniens est mihi dicere proprietates eorum manifestiores. et hoc debuissim fecisse ab ipso principio. Sed est accommodatio inuamenti in hijs que dicta sunt: et est in hoc fructu cum amaritu-

dine aliquantulum caloris.

Carui in caliditate et sic. est in tertio gradu: et propter hoc expellit ventositates et prouocat urinam: et non solum semen sed totum.

Clalicha. i. cassia lignea calida est et sic in tertio gradu. quia composita est ex pauca substantia terrestri: et substantia ignea et illa est dominans. et significat hoc acumen quod habet cum aliquantula stipticitate: et est ex bonis speciebus aromaticis. et idcirco confortat membra principalia: et expilat oppilationes epatie: et prouocat menstrua: et habet alias operationes quas debet facere talis complexio.

Arbor nucum est frigida et sic in secundo gradu: et folia et rami habent aliquam stipticitatem: ideo propter stipticitatem sue complexionis profundat pars eius subtilis in substantia stiptica que est in ipsa: et ideo facit quod possent facere que essent maioris stipticitatis ipsa. et ideo decoctio eius bona medicina est vulne apostemate: et de fructu ipsius iam rememorati fuimus alibi.

Cubebe sunt substantie ignee et terrestres: et cum hoc sunt aromaticae. Et tu scis operationes quas faciunt tales medicine.

Pinee calide sunt et sic in tertio gradu: et gummi propinquum in quarto: sua secunda virtus est putrefacere carnem mollem liquefaciendo. Et propterea sunt in primo gradu medicinarum putrefaciendarum: et propterea conseruant carnem mortuorum a putrefactione propter suam desiccationem et alias eorum corrumpunt propter virtutes suarum naturarum: non propter

Deco-
ctio
bona.

humiditate superflua: et non conseruat nisi dura membra. Et sunt optima medicina in aere pestilentiali: et fortissima medicina ad resistendum impregnationi: et quando mulier fert. al. stat super se: et quando infigitur virga ex eis faciunt abortum: et occidunt vermes qui sunt in ventre et serpentes deglutitos: et si superponant vetri doloroso propter corrosionem incogniti dolo: mitigat. Et pinguedo que generat in alchiterra. i. pars vinctuosa que adunat in mutata que est ei supra in principio decoctionis subtilis: et cum est cocta efficit spissa: et illa aperit vulnera et discooperit nervos. Sed illud quod est liquidum possibile est ut curet vulnera: et hoc simile virtute picis et curat scabiem.

Centaurea habet duas species maiorem et minorem: et ambe habent unam complexionem: et maior hoc sapore acutum cum stipticitate et aliquantula dulcedine: et non debemus uti ea nisi radice. et de minori utimur folijs et stipite: et ideo composita est ex substantia terrestri adusta et frigida: et aperit opilationes et incidit humores grossos: et cum hoc habet virtutem purgandi eos: et ideo clisterizantur cum ea sciatici et podagrici abstrahit humores colericos et grossos et aliquando tamen ut purgat sanguinolentos humores. et tunc locum prodest et prouocat menstrua fortiter abortire facit: et cum hoc habet virtutem consolidationis vulnerum propter suam stipticitatem. Gummi cerasorum habet proprietatem frangendi lapidem et potest hoc ideo quod est gummi: quod dicitur super complexionem gummi est calor: quantum quedam sunt que non sunt talia nisi comparatio ad corpus humanum sicut gummi quod no-

minatur karabe.

Castoreum. i. betonica: completio istius est ca. et sicca: et hoc attestatur sapor: quod ipsa est amaritudo cum acuitate: et ideo incidit humores grossos et frangit lapidem qui generatur in renibus et mundificat pulmonem et pectus: et aperit opilationes epatis: et prouocat menstrua: et confert epilepticis: et sciaticis: et quando ponitur super mortuum animalium venenosorum confert: et valet sciaticis etiam quando bibitur et eructationi acetose: et propter ea ponimus ipsam in tertio ca. et sic.

Malas. i. galla: et acerbe sunt frigide in secundo gradu et sic. in tertio: galla est frigida in primo et sic. in tertio: et significat hoc stipticitas que est in ea cum modica ponticitate: et est percussiva et quando comburitur est acutior et siccior et subtilior: et est necesse quando vis sedare sanguinis fluxum assare ipsam et postmodum extinguere ipsam in acetato: aut fortissimo vino.

Alum. i. cera citrina est temperata inter quatuor qualitates: et quod potest applicari carni posuerunt ipsam medici materiaz omnibus cathaplasmatibus et vncionibus calidis et frigidis: sicut sunt illi qui nominant cerorum: hanc ceram citrinam: al. nuncritam. quassatam vel malaxatam in aqua. Gal. laudauit in egritudinebus acutis et nominat cera locata. Et cera habet virtutem maturatiuam per modum opilationis et non est ex medicinis quas ponimus in corpore: et habet aliquantulam virtutem dissoluiuiam quam acquisiuit a melle: et quando remouetur citrinitas que est in ea tunc est proprie mella et cera pura:

Malberes

Centaurea prouocat menstrua.

Gal

Chalborea. i. catapucia ei⁹ gra-
na habet virtutem purgandi: et
cum hoc habet virtutem abster-
suam et dissolutiuam et ideo est
ca. in secundo gradu et ponitur
in genere calidorum et siccorum.

Carseni. idest canella subti-
lis dulcis aromatica cali. est et
sic. in tertio gradu et est sup⁹ e-
mū in omnibus medicinis aro-
maticis que resistunt putrefa-
ctioni: nec h³ parē in his opera-
tionibus.

Calteradit: idest barba hirci-
na est frigida in tertio gradu et
sic. in secundo: quia dominans in
ea est substantia terrestris stipti-
ca: et radix eius fortior est folijs
et consolidat vulnera: et valet for-
didis vulneribus propter suam
desiccationem et ad intestinorum
ulcerationem et fistulis. Et in
summa facit quod faciunt me-
dicine multe. al. non fortis sti-
pticatis: et confert debilitati sto-
maci et solutioni ventris et vlc-
erationibus intestinorum: et flu-
xui menstruorum.

Caudanum est calidū in pri-
mo gradu et tangit ex secundo:
et aliquantulam habet stiptici-
tatem et est subtilis substantie
cum acumine: dissoluit et matu-
rat et valet passionibus matri-
cis: ideo quia habet cum his vir-
tutibus virtutem stipticitatis:
propterea valet ad permanen-
tiam capillorum: eo quod consumit hu-
miditatem extraneam que est in eo-
rum radicibus: et stringit sua sti-
pticitate poros in quibus oriū-
tur capilli. Sed non est sufficiens
in obuiatione alopie: ideo quia
illa indiget medicinis ma-
gis dissolutiuis: quia generatur
ex humoribus grossis et visco-
sis.

Calibleb. i. mercurialis ca. est
et sicca in primo gradu: et est co-
posita ex substantijs contrarijs
hoc est stiptica: acuta et aquea et
inest ei quando est recens vtle-
uiter purget: ita quod est in princi-
pio primi gradus in medicinis
purgatiuis: ideo datur in prin-
cipio se. ante digestionem: sicut
dantur cassia fistula tamarindi
et his similia. Et qui biberit ex
succo mediam libram purgat co-
leram grossam et flegma: et si co-
quatur in vino quando recens
est consolidat magna vulnera et
sanat ulcerationem factam ab adu-
sione ignis. Et si folia ipsi⁹ co-
quantur in aceto valet multum
passioni splenis: et flos suus va-
let in hoc plus et ex succo suo fit
caput purgium: et tunc valet
multum materijs discurrenti-
bus antiquis ad aures et ad na-
res.

Chaanthal. i. colloquintida: et est
ex medicinis fortibus in purga-
do flegma: et est in fine gradus
medicinarum purgantiū: quia
atrahit a profunditate corpo-
ris: ita quod inducit eradicatio-
nem intestinorum: propterea ne-
cesse est refrenare ipsam multū
cum dragaganto et amisda. et
fistici sunt sufficientes pro his
duobus: et dosis eius est. a. ij.
tertijs. 3. i. vsq; ad vnum karatē.

Chalsemec est gūma que forti-
ter stringit: et propter hoc intrat
in medicinis eradicantib⁹ inte-
stina: et proprie quando non ha-
bet qualitatem acutam: et facit
quemadmodum checabre. i. gū-
mi arabicum.

Cusbera: idest coriandrum ca-
lidum est in primo gradu: et
est compositum ex substantijs
contrarijs: hoc est ex substantia

Colliget Auerroys. Q

Liber

amara et substantia aquea et stiptica: et secundum hoc facit diversas operationes: hoc est quia quando cataplasmatur, erispi- la cum farina ordei curat ipsam: et quando miscetur cum farina fabae dissolvit scrofulas et dicitur quod habet proprietates ad retinendum cibum in stomaco donec fuerit digestus et aramatizat carnes cum quibus coquitur. et si homo biberet ex eius succo mediam libram in novilunio esset mortuus.

Costum calidum est et siccum in secundo gradu et est compositum ex substantia terrestri adusta et ignea: et significat hoc magna amaritudo eius cum acumine. Et operatio sue complexionis est rubificare membra quibus superponitur: quia trahit sanguinem ad cutem et provocat urinam: et sanguinem menstruum: et occidit vermes: et curat tineam.

Alcostan: idest liliū album calidum est et siccum in secundo gradu. et hoc dicimus quia est amarum: et habet aquositatem temperatam: et ideo oleum ipsius est absque aliqua mordicatione: et est supremum omnibus rebus que dissolvunt res in matrice: et folia sua cocta et posita super carnem combustam ab igne. et cum aqua ferventi cum oleo rosato mixta in continente liberat. Et radix est fortior folijs: et propterea provocat menstrua et molliciat duriciem omnium membrorum et proprie matricis.

Crocus calidus est in secundo gradu et siccus in primo: est digestivus et confortativus cordis: et habet substantiam calidam

stipticam et stipticitas sua est ex rebus que adiunguntur ad digestionem quam facit: eo quod propter illam moratur in poris et stat in illis.

Malbasal: idest cepe est calidum in quarto gradu: et habet grossam substantiam: et ideo quando ponitur in ano aperit orificia venarum: et provocat sanguinem emorroidalem et menstruum: et succus eius valet aque que defluit ad oculum: sed obscurat oculos quando sunt impediti ab humoribus grossis: et habet humiditatem superfluum: propter quam movet coitum.

Malcedes. frigidus in primo gradu est vel temperatus: eo quod stipticitas in suo sapore est: sed in ipso non est aliquid caliditatis vel acuitatis nisi modicum: tamen in eius operatione invenitur multi iuvamenti: eo quia caliditas existens in eo facit profundare stipticitatem in profundo corporis absque amaritudine vel mordicatione: et ob hoc eius operationes: sunt ad remouendum ea que retenta sunt in profundo corporis egritudinum putridarum et eradicant ea omnino absque impedimento. Et est in fine totum a nocumentis: eo quod natura calidarum medicinarum et siccarum quamvis habeant naturam remouendi: attrahunt tamen ad locum alios humores. Et propter hoc hec res confert omnibus maculis et vestigijs carnis: et caliditas que est in ipso est lator virtutis stiptice.

Scoadi: idest ciperi: id quod operatur ex hac herba est eius radix et ponimus ipsam in caliditate: et siccitate in secundo

h
sa
le
co

gradu. eo quia in suo sapore non inuenitur acuitas nisi modicum stipticitatis. Et eius operationes secunde sunt quia conferunt mirabiliter vulneribus difficilis consolidationis causa multarum humiditatum: et etiam conferunt ulceribus oris: et frangunt lapides: et pronocant vinam et menstrua.

Alchanna: que operantur ex ista sunt folia et rami: et virtus eius composita est ex substantia frigida et calida: et propter hoc desiccatur absque mordicatione: et confert ulceribus que veniunt in ore ex genere alchole: et valet etiam alchole: et decoctio illius valet adustioni et etiam apostematibus ardentibus.

Elloc. i. iusquamus manifestum est quod est maxime frigiditas. alia multe humiditatis.

Magdeene. i. catapucia. Ipsi sunt grana purgant coleram quam deglutitur a decem usque ad quatuordecim: et qui habent ventrem forte mastitent ista grana et qui habent debilem deglutiant integra.

Acetosa: virtus ipsius est composita: eo quia semen eius habet stipticitatem cum acetositate: et propter hoc valet contra fluxum ventris cum ulceratione intestinorum.

Azuraz est in quarto gradu caliditatis: odor eius: et sapor: et virtus: assimilantur odori nasturtii: et suo sapor: excepto quia est maioris desiccationis nasturtio.

Alcheiri. i. viola de romaniam: sunt enim in secundo gradu caliditatis: et hoc significatur ex amaritudine sui saporis et extrahit secundinam et facit abortum:

et semen eius est fortius flore: et aperit opilationes cerebri quam odorantur: et propter hoc quam suspendantur ad colla epilepticorum liberantur.

Malansaz: id est licium: hoc est compositum ex substantia grossa et resolutiva: et pertinet siccitati et est ex medicinis appropriatis oculis et auribus: et habet multas operationes secundum modum medicinarum que sunt illius complexionis.

Lauscemacanium: hoc est manifestum nobis: eius proprietas est sanguinem stringere unde cancrex creat: et est complexionis frigide et sicce: et oritur in ripis fluminum valde currentium.

Thus calidum est in secundo gradu et siccum in primo: quia habet amaritudinem cum stipticitate: et facit nasci carnem in corporibus humidis. Et habet aliquantulam virtutem maturativam: sed cortex ipsius habet manifestiorem stipticitatem: ita quod ponit in quarto gradu in medicinis exiccatis: nec habet superfluum calorem: vel acumen: ideo ponitur in medicinis que valent contra fluxum et sanguinis spiritum et ulcerationem intestinorum.

Wesbese: id est macis: dicitur quod sit cortex cuiusdam fructus qui apportatur de india: compositus est ex diversis substantiis magis dominans est substantia terrestris: et minus est substantia subtilis calida: et est multe stipticitatis cum aromaticitate. Sua prima virtus est sicca in primo gradu. Sed caliditas vel frigiditas non sunt manifesta

Q q

supremum bezaarū venenis q̄ occidūt a tota specie: sed pulpa ipsius est frigida et humida et generat grossos hu.

¶ Alcarfar. i. tamariscus cōpositus est ex substantiis cōpositis: quia habet stipticitatem cū dissoluatione: ppter quā multū valet spleni: et ideo dicitur q̄ qui bibit cum vase facto ex eo nō incurrit passionem splenis. Et fructus fructus h̄z stipticitatē fortem ppin quam stipticitati galle.

¶ Mes idest mirrilla multū sup ipsā dominatur substantia terrestris et frigida: et significat super hoc stipticitas quam h̄z et constrictio quam facit.

¶ Malmu. qd̄ opatur ex ista est radix: et est calida in tertio: et sic. in scōo: vrinam puocat et menstrua: et h̄z supflua humiditatem: et q̄ de ea comederit multū dolorem capitis procreat.

¶ Marlarmel. i. cicuta calida est et sic. in tertio gradu incidit humores grossos et puocat vrinaz et menstrua: et valet dolori spatularum et purgat flegma.

¶ Sobol: idest spica: et sunt ex ea multe species et melior earū est ea que venit ex india: cali. est in primo gradu: et sic. in secundo: et hoc est ex eo quia est composita ex substantia terrestri et frigida multum: et aliquantula ignea et aliquantula terrestri adusta: et q̄ est composita ex his virtutibus cum aromaticitate, sua est ex melioribus rebus epati et stomacho: vel superposita vel bibita: ppter ea quia confortat membrum et desiccatur materiam que ibi fluit.

¶ Malcal: idest acetum: quod videtur ex eo est vt dominans super ipsum sit substantia frigida propter acetositatem que est in

eo: quamnis habeat partē vnaz igneam que indicatur propter ipsius acumen: et iam dictū est q̄ acumen pronenit propter fortē siccitatem cum modico calore: et multa ipsius morsio non significat super multam caliditatem: quia hoc pronenit a subtilitate: et etiam acetositas in eo q̄ est acetositas incidit: et maxime quando associatur calori: et ideo debemus ipsam ponere frigidum in secundo: et siccum in tertio: et maxime vetustum.

¶ Berberis fructus eius stiptice virtutis est et incidit et subliat et stringit omnē fluxum omnium egritudinum.

¶ Lac arborum elis. i. asa fetida: calidius est omni alio lacte arborum et subtilius: et propter hoc dissoluit plus ceteris et eius proprietas est quia cōfert vulne quando suspenditur collo.

¶ Malcarsena: idest orobus: scus est in secundo gradu: et calidus in primo: et est medicina in cistia: et aperit opilationes: et si Orob. nimis comederetur ex eo faceret aperit mingere sanguinem: et generat opila in corpore carnem duram et mē tides, bra dura.

¶ Hanfir: idest oppoponacum est calidum in tertio gradu: et sic cum in secundo: et habet attrahere flegma ex iuncturis: et quia si hec proprietas continet omnia gummi que purgant. dosis est. 3. j.

¶ Piper radix eius assimilatur costo: et arbor eius in principio sui ortus nominatur darsufel: et hoc est piper longum et est humidius alio pipere. Et aliud piper quando non est maturum est album: et quando est maturum est nigrum et ambe species

Q. ij

Libro

tant calide et fice in tertio gradu: et quidam dicunt in quarto. **Desbeg:** idest polipodium est quasi temperatu in primis qualitatibus et significat hoc quia super ipsuz dominatur dulcedo cum stipticitate: et desiccat sine mordicatione: eius proprietas est purgare melencoliam: et est secunda medicina: et est melior epithimo: quia non habet qualitatem exultem ab equalitate: et doctus sua est. 3. x.

Pras -
si mū
dificat
imo -
ner pe
ris.

Prasium calidum est in secundo gradu versus finem: et siccum in tertio prope medium aut in fine: aperit opilationes splenis et hepatis: et mundificat pectus et pulmonem et prouocat menstruat urinam. Et facit omnia que faciunt medicine amare: et succus ipsius mixtus cum melle multum valet passionibus oculorum: et positum in naribus valet yctericia: et valet contra antiquum dolorem auris quia mundificat vias nernorum aurium.

Succus qui inuenitur in alutis apum calidus est in fine secundi gradus vel in principio tertij: sua secunda virtus est mirabilis attractio.

Malacarta: idest piretrum ex eo utimur solum radice: et habet unam virtutem vstinam: et ideo est calida in quarto gradu: et ideo mitigat dolorem dentium: et valet ut dicitur contra epilepsiam et similes egritudines ei: et rigoribus interpolatarum febrium.

Alfagel: idest rafanus: calidus est in tertio gradu: et siccus in secundo: et semen fortius est: et valet contra serpsinam et similes: et auferit citrinitatem qui

buslibet membris corporis. Et siluestris est fortior domestico: et eius succus deglutitus subtiliat viscositatem que est in fistulis pulmonis et clarificat vocem.

Raned: idest reubarbarum: compositum est ex diuersis substantijs ex substantia terrestri et frigida que significatur per stipticitatem: et ex substantia ignea que significatur per coctionem: et ex substantia aerea que datur per raritatem et spongiositatem: et est una ex manifestioribus rebus in inuameto epatis ad aperriendas opilationes et confortandum ipsum: et similiter proudest stomacho. Et **Gak.** et alij medici dicunt quod constringit venter: et nos videmus quod purgat: et est mirabilior alijs medicinis purgatinis: quia frenum suum est cum eo quoniam nulla medicinarum purgatarum est sine veneno aliquo in aliqua parte sui ista excepta: eo quod confortat omnia membra corporis: ideo possumus dando ipsum purgatione refrenare alias per ipsam medicinas.

Alcarfas: idest apium montanum calidum est et siccum in tertio gradu: eo quod sapor eius est amarus et acutus: et prouocat urinam et sanguinem menstruum: et dissoluit humores et hortulanum debilis est eo.

Andraton: idest herbatum: in lingua hispana: andration: quod ex hac operamur est eius radix: et est calida in tertio gradu prope finem: et desiccat in ipso: et confert egritudinibus nernorum et passionibus pectoris et pulmonis quoniam fiunt ex hu-

Ga

morib⁹ grossis: et quando suffu-
migan⁹ homines ea reprimū-
tur hu. descendentes a cerebro
et aperit eius opilationes: et qñ
ponitur super dentē dolētem et
corrosū sanat illū: et succ⁹ ei⁹
in omnib⁹ predictis fortior exi-
stit: et adhuc lac ipsius forius
existit.

¶ **Malsedep** idest ruta siluestris
cali. est et sic. in quarto gradu:
sed hortulana est in tertio: pro-
pterea quia sapor suus est ac-
tissimus et amarus: et est iuva-
tior in soluendo tumorem: et car-
minando ventositatē: et priuat
coitum.

¶ **Cesset** idest pax est calida et
sicca in tertio gradu plus desic-
cat q̄ calefaciat. Sed liquida et
recens plus calefacit quam de-
siccet: valet contra asma et em-
pima: dosis eius est quantitas
vnius. 3. et 5. cum melle: et valet
contra albedinē vnguiū et mor-
seā: et maturat apostemata du-
ra: et fortior in maturādo est cuz
est recēs et humida.

¶ **Alpelep** idest castanea: frigi-
da est et humida in primo gra-
du: folia sua pistata et posita su-
per apostemata que nascuntur
in genibus curat. Et cortex ip-
sius arboris et ipse castanee ha-
bent virtutem desiccādi: et ideo
quando sunt cocta in aceto va-
lent contra dolorem dentium.
Et fructus combustus superpo-
situs valet tye. Et est ne-
cesse vt custodiatur quilibet a
pulvere qui adheret folijs il-
lius arboris: quoniam multum
nocet canne pulmonis et visui
et auditui.

¶ **Virga pastoris** est in secūdo
gradu medicinarum infrigidā-
tuz: quia composita est ex sub-

stātia terrestri frigida et aquea:
valet contra incensiones stoma-
ci et repercutit materias adu-
stas: et idcirco intercipit fluxus
menstruorum: et curat oppila-
tionem intestinoz: et interci-
pit fluxum sanguinis a quacū-
q̄ parte veniat.

¶ **Rosa composita** est ex substā-
tia terrestri frigida: subtili: et
aerea calida: et aquea: et signifi-
cat hoc sapor vel odor et aquo-
sitas. Et semen ipsius stiptici⁹
est ea: et est frigida et sicca in
primo gradu: et confortat sto-
macuz et epar et alia mēbra.

¶ **Sumach** est forte in stiptici-
tate et siccitate frigidū i secūdo
siccū in tertio gradu: opationes
sue sunt manifeste.

¶ **Aspaltrū**: et in arabico cebeo-
neg: et interpretatur expellens
ventositatem: illud gummi ca-
lefacit et subtiliat secundum q̄
faciunt alia gummi: et est ab-
stergium et est ex melioribus
medicinis que possint esse ad
aquam descendentem ad ocu-
los et ad fuscēdinem visus: que
fit ab humoribus grossis: et est
ex medicinis purgatinis: que
trahunt flegma a nervis et iun-
cturis sicut bdelium oppopo-
nacum: et anzarat: quia hoc est
propriū in gummi: et bdeliū
est in hac re quasi in primo gra-
du purgationis: et post ipsum
est asfaltum et oppoponacum:
et post ipsum anzarat: et dosia
aspalti est a. 3. f. vsq̄ ad mediā.

¶ **Et anzarat** desiccet sine mor-
dicatiōe ideo cōsolidat vulnera
facta propter percussione.

¶ **Satirion**. i. testiculi vulpis: et
in arabico haldaalzahalep. ca-
lidum est cum multa humidi-
tate: et propterea monet coituz:

Q. iij.

Libe

et nomina sapietium enisalic:
et enisalic inranerunt in eoruz
animabus quia curat spasmoz
postreme partis quando bibitur
eius succus cum vino nigro sti-
ptico.

CAlcarffas. i. apium est tante
caliditatis quod pronocat men-
strua et vinam: et dissoluit ven-
tositatem et inflationem: et pro-
prie semen eius: huiusmodi est
multarum specierum: et fortior
omniuz est que nominatur be-
carcalion.

Et endiuia quedam est silue-
stris et quedam domestica. Sil-
nestris est frigida et sicca in pilo
gradu: domestica est frigidior
et humidior et significat hoc ei?
stipticitas cum amaritudine: et
stipticitas maior est amaritudi-
ne. Innamen ipsius maximuz
est: quia cofert epati a tota sub-
stantia quia dictum est qd sanat
epar calidum et frigidum equa-
liter. Sed mihi videtur qd plus
conferat calido qm frigido quia
amaritudo que est in ea abster-
git et aperit sine multa calefa-
ctione.

Malanchat. i. cepa squilla ca-
lida est in secundo gradu: et vir-
tutem h3 inciscina: s3 non min?
calefacit: et non vtimur ea nisi
assata et cocta.

Malscia. i. abrotanum: est her-
ba multe amaritudinis et nocet
stomaco et interficit vermes sua
amaritudine et calefacit in fi-
ne secundi gradus et desiccat in
tertio.

Alsicelios. i. siseleos hec her-
ba et ipsi? semē habet proprie-
tatem calefaciendi tantum do-
nec pronocat vinam valida p-
uocatione: et cum hoc subtiliat:
et propter hoc confert epilentia

cis et enidam egritudini nomi-
nate outomie.

Scenscani. i. sifiminū. al. sifsa
mū calefacit i fine primi grad?
et in principio secūdi et hūme-
ctat in tertio: et ei? oleū eiusde3
propietatis existit.

Malgazar. i. pastinaca ipsi?
sunt due species. s. domestica et
siluestris. Siluestris fortior: exi-
stet in pronocando menstrua et
vinam. Et folia harū ipsarū pi-
stata et supposita vulnerib? cor-
rosiuis sanant ipsa.

Marcas. i. cardus: alchi: est ca-
lidum in scdo et sic. in tertio mū
dificat putredinem per vinam
si in corpore adsit quando coqui-
tur in vino et datur ad bibēdū.
Et remouet fetorem subascella-
rū: et qd dissoluit ex toto corpore.
Et generaliter habet resistere a
tota substantia quasi putrefa-
ctioni: et est medicina cibalis q
dat saporē carnibus. Et iccirco
vtuntur eo nobiles loco melon-
giarum.

Allium calidum est et siccum
in tertio gradu.

Elmaar. ca. est et sic. in tertio
gradu: occidit lūbricos in pue-
ris et habet abstersionem: et p-
pterea ponit in colirijs que ha-
bent remouere vngulam et mi-
scetur cum medicinis que dan-
tur ptra antiquā tullim et asma:
et est medicina manifesta i ma-
turādo. Et potest esse qd bōitas
sue maturationis est ideo quia
subtiliat materiā eo modo quo
non relinqt siccitatem grossiciē
nec duriciem parti remanenti.
Et hec maturatio est laudabi-
lior ceteris omnib?: quia in hac
medicina non potest dici quod
maturet opilando poros: eo qd
abstersit. Nec potest dici quod

matu-
ratio

hoc faciat per similitudinē cōplexionis cum corpore humano: quia calidum est siccum in tertio gradu.

Csticados cōpositū est ex stipticitate cū amaritudine et aromaticitate: et ideo debet poni in primo gradu rerum que calefaciunt. Et in secundo earum que desiccant. Operationes sue secunde et tertie sunt aperitiue et abstersiue et confortatiue omnium membrorum interiorum et exteriorum: et ideo vtilior medicina est hec contra lassitudinem omnibus alijs medicinis. Idcirco quia lassitudo non est nisi defectus virtutis propter onus humorum.

Ccondisi. i. elleborus albus calidus est in quarto gradu: et siccus in eodem: et cōmouet sternutationem: et est venenum quare non debet poni in corpore.

Cstorax calamita calida est in secundo gradu: et sicca in primo: et signum huius est quia mollicat et curat tussim et valet reumatiz asperitati gutturis et peccatis: et puocat menstrua quando dicitur aut ex ea sit pessariū.

Cficus nos fuimus locuti de eis in eo quod sunt cibus. Sed nunc dicemus in eo quod sunt medicine: virtutem habent maturatiuam quando fit ex eis emplastrum et proprie sicce. Et sicce et virides habent laxare ventrem. Et decoctio ipsarum quando multum coquuntur assimilatur melli: sed complexio sue arboris est calida et subtilis: et proprie lac: et ideo dixit quod euellit verrucas et laxat ventrem: et siluestres sunt fortiores in hac re domesticis.

Cselec. i. bleta habet virtutes

banrachiam: et decoctio eam remonet: et est abstersiua et mollificatiua: et eius succus suppositus in naribus dissoluit superfinitates cerebri: et in albis pl⁹ manifestatur hec virtus quia in nigris: quia nigre habet aliquantulam stipticitatem.

CMalenba: idest fenugrecum: et est calidum in secundo et siccum in primo. Et propterea huius propriam virtutem mollificandi duritiem vulue.

Ctitimallus est in fine caloris et proprie eius lac: et post illud semen. et post illud folia: et post illud radix. Radix cocta in aceto remouet incontinenti dolorem dentium: et maxime si est dens corrosus: et quando cadit in aliqua parte oris comburit illam. Et propterea necesse est quando volumus ipsam ponere super dentes alij dentes circum tegantur quia facit cadere dentem corruptum. Lac incidit pilos quando superponitur et si multotiens superponatur euellit et priuat. Valet etiam contra omnes verrucas et omnes fistulas: et hoc totum faciunt semina et folia: sed debilius.

Ccathira idest dragagantum virtutem habet conglutinatiuam: frangit acumen rerum acutarum: neque desiccatur: ut alia gummi.

Calchace. i. lactuca: hec herba substantie est humide cum modica frigiditate et substantie sicce est siluestris: sed domestica habet substantiam aquosam: et propter hoc maturat apostemata calida: sed non frangit lapides existentes in renibus: et ob hoc ponimus ipsam in primo gradu: frigiditatis et temperatam

Libër

inter humiditatem et siccitatem.

Cypnephatahalep. idest vna vulpis que in latino nominatur vna canina vel marnella frigida est et sic. in secundo gradu.

Chaltuelep. i. mulsa: in lingua hispana et est viriditas inuenta super aquam: frigida et humida est in gradu tertio.

Chalduchal. i. dactilarij: omnes partes ipsius dactilarij stipticitatem habent manifestas: sed fructus eius cum est maturus aliquam habet caliditatem: cortices vero arboris maiorem habent stipticitatem alijs partibus ipsius.

Cheusericon idest ypericon neli fricon. al. mellisicon: et quidam appellant hanc herbam cordialem: eo quia assimilatur cordi: calida est cum subtili substantia: ideo pronocat urinam: sed debemus uti folijs et non semine: facto emplastro: super combustionem ignis sanat. Siccata vero et puluerizata posita super fordicem sanat: et quodam dant ipsam contra sciaticam.

Chalensa. i. yfopus calida est et sicca in tertio gradu: cum subtili substantia: et est ex rebus magis iuuatinis ad aperiendas oppilationes et ad subtiliandum humores.

Clens habet frigiditatem non fortem: et est temperata inter caliditatem et frigiditatem: et est sicca in secundo gradu: decoctio ipsius laxat et medulla ipsius stringit: et idcirco qui vult stringere ventrem debet coquere lentes pluries in aqua: et proiecta ea post modum ponere aliam et stringunt.

Cualleriana: vel su. que bene aromatica est: equalis est virtuti-

spice. Sed melius valet ea in rebus pluribus: quia plus pronocat urinam spica.

Chalcherina. i. galbanum calidum in principio tertij gradus est: siccum in principio secundi: habet virtutem dissolutiuam et mollificatiuam.

Camedreos ca. est et sic. in secundo gradu: et significat hoc amaritudo cum acumine: et pronocat menstrua et incidit humores grossos et exopilat membra interiora.

Cescarcoron. i. psyllium frigidum est in secundo gradu et medium inter siccum et humidum.

Camepiteos calidum est in secundo: et sic. in tertio: dominans in sapore ipsius est amaritudo cum acumine: valet yctericie que fit ex opilatione et pronocat menstrua et urinam.

Cinis rerum combustarum est compositus ex tribus rebus hoc est ex partibus terrestribus et partibus propinquis nature fluxus que lotionem remouet: et remanet pars terrestris desiccata sine mordicatione et cineres diuersificantur secundum diuersitatem rerum ex quibus fiunt.

Csumus omnis est calidus desiccatus. Et quamuis fumus habeat hanc complexionem: tamen semper permanet in eo virtus rei ex qua est fumus: propter ea utimur in medicatione palpebrarum inuersarum fumo thuris ad generandum bonam carnem et ad faciendum nasci pilos palpebrarum: et utimur in medicatione oculorum apostematorum propter decursum humorum. Et fumus mirre est similis fumo thuris: sed fumus thuris

Capitulos
os
noc
me
stru
et v
nat

est aliquantulum fortior. Fum⁹
terbentine est fortior. al. similis
fumo picis.

¶ Capitulum. xliij. Quod est de
medicinis que ex mineris sunt.

Menusq; locuti su-
mus de vna par-
te medicinarū ter-
re nascentium que
magis vtilitate sunt
in arte medicine
qm qđ testificatū est a G. alijs:
et ppendiose locuti sumus. ideo
quia posuimus ea quasi excim-
pla alijs que assimilantur eis in
qualitatib⁹ supradictis: excepto
in pprietatib⁹. Deinceps volu-
mus loq; de medicinis q; approp-
riant mineris.

¶ Thitiacrus. i. terra sigillata
est frigida et sicca cū stipticitate
temperata valet contra venenū
abscindit sputum sanguini et
dissinteriam que provenit ab in-
testinis et epate: et desiccet par-
ua apostemata quādo supponi-
tur eis.

¶ Thitarmin. i. bolus armen⁹
frigidus est et siccus fortis stipti-
citate: valet contra fluxū vētris
et sputū sanguinis desiccet apo-
stemata pulmonis ita qđ indu-
rat apostemata: et sic preseruat i-
firmū ne moriat: et maxie qñ in-
cedit ad habitādū regiones ca-
lidas: et valet cōtra egritudines
pestilētiales.

¶ Scedeneg. i. lap⁹ emathitis.
et dicit lapis sanguinis. frigide-
et sicce complexionis existit: et cō-
fert grossitudini palpebrarū qñ
est abluta desiccet vlceraiones
oculorū.

¶ Teles stelle. i. tarch. frigida ē
et sicca tēperate et est minoris sic-

citatis aliarū thit. terrarū seu lu-
torum.

¶ Malmogra. i. bolus est quo tin-
guntur muri seu parietes frigi-
de et sicce pplexiōis existit: necat
lumbricos seu vermes intestino-
rum.

¶ Algerin. i. gipsum: desiccet et
cōsolidat: et confert incisioni ar-
teriarum quando miscetur cum
albugine oui: et pulvere molen-
dini: et cū pilis leporis minutissi-
me incisis: et ponit. sup incisionem.

¶ Tharsiregalroscar. i. calx plum-
bi et in latino cerussa nominat. fri-
gida ē et sicca. desiccet vlcera abs-
q; mordicatione.

¶ Almura. i. calx vna dicitur et
ē calx lapidis fortis: existit mul-
te calefactionis: et mortificat car-
nem et quando abluatur plurib⁹
vicibus cū aqua desiccet vlcera
sine mordicatione: sed hec terra
hic apud nos non inuenit. Sz
tamen illa cum qua nos sigilla-
mus cartas nostras quādo ab-
luimus ipsam nō est longinqua
ab operationibus dictarum ter-
rarum.

¶ Sanguis draconis frigidus
est et sicce: valet contra grossiciē
palpebrarū: et lotus remouet ma-
culā oculi.

¶ Lapis lazuli purgat melēco-
liam: et valet melencolicis: et est
vehemētis purgationis et timo-
rose: et dosis est a. 3. s. vsq; ad vnā
cū multis refrenantibus: et pul-
uerizatus super palpebras facit
nasci pilos: quia minuit humo-
res calidos: eo quia abstergit: et
cum eadem habet stipticitatē: et
ideo facit oriri pilos quia remo-
net humores calidos: et reddit
membrum ad pristinam cōple-
xionē.

Libe

Lapis spōgie frāgit lapidem solū in renibus.

Antimonium frigiditatē habet cum stipticitate: et cōfert caliditatē humiditati: que existit in oculo: et desiccāt lachrymas: et mundificat vlcera tiones oculorū: et est habēs pprietatē cōfortādi oculum in omnibus suis qualitatibus.

Litargiriū: et in arabico dicit merdasengni temperatū est inter caliditatē et frigiditatē et desiccāt: et est in eo aliqua corrosio: et facit in eo generare carnē i vlcereb⁹ humidis.

Tutia fit in fornace i qua depurat^r es: desiccāt sine mordicatione: et maxime qñ abluīt et desiccāt lachrymas: et abscidit materias que discurrūt ad oculos.

Climia auri et argenti ambe sunt frigide et sicce. Sed auri siccior est et magis abstersiva: et qñ comburitur et extringuitur, est sine mordicatione: et generat carnem immaculatam oculorū et illa generaliter est laudabilis que ascendit ex fumo quando dissolvitur aurum vel argentū.

Vessar. i. ferrum est vehemens siccitatis quādo multū terit^r et isunditur in aceto pluries vel in lacte caprino aceto so valet cōtra limositatem stomachi: et cōtra dolorē splenis et passionē ani. et facit nasci carnē in aurib⁹ vlcera^tis.

Sal scdm oēm spēm cal. et sic. stipticitatē hz cū abstersione: et banrac maiorē habet abstersionē propterea plus laxat ventrē.

Carnid. i. arsenicū vel auripigmentū vstinū est: et qñ cōbūritur est subtilius. Et ex eo fit cōpositio que remonet pilos.

Albūfat. i. sulfur. hz virtutē at

tractinā cū cōplexione calida et substantia et subtili et eo resistit venenis animalīū quādo puluerizatur et spargitur loco morso aut incorporatur cū spūto oleo melle aut visco et curat scabiem.

Alces. i. vitriolū omnes tres sue species hnt virtutem cōstrictiūā cum stipticitate et diuersificantur in subtilitate et grossicie: quia grossius est rubeū: post illud cholcotar et post illud viride: et rubeū viride est quasi materia cholcotar: et talis comparatio cholcotar ad viride. Et dicit Gal. quod quando iuit ad insulam cādie. i. romanorum intrauit quādam minerā et inuenit tres venas: in infima venā inuenit vitriolū rubeū: et post illam cholcotar: et post illam erat viride: et hec ordidnatio locorum significat super hoc quod dixim⁹ et rubeum est minoris mordicationis viridi ppter grossiciem sue substantie: et rubeum et viride non dissolvūtur: quia rubeum est induratum induratione lapidea: et viride est nimis coctum. Sed cholcotar liquefit.

Plumbum quod dominatur in suis partibus est substantia frigida et humida: propterea qz frigiditas est que ipsum congelauit: ideo quando pistatur in mortario cum aliquibus liquoribus vel aliquib⁹ oleis vt oleo rosato refrigerat: et valet cōtra apostemata testiculorū et ani et contra cancrum: et facit cessare materias discurrentes ad aures et pedes. Et quādo fit ex eo lamen et ponitur super semur priuat coitum: sed multū ledūtur instrumēta spermatis: et laminatum subtiliter et superpositū nerno torto et grosso dissol

Gal

nit et rectificat: et hoc qđ dissolu-
nit sīgt qđ habet virtutem dissol-
lutinā coparādo ipsuz carni ho-
minis: quamuis dominetur su-
per ipsius complexionem frigi-
ditas.

¶ Testa virtutem habet abster-
sivam et desiccativam et proprie
testa furni.

13. ¶ Arsenicū rubrum vel auripi-
gmētū rubrū est eiusdem virtu-
tis alteri⁹ auripigmēti: eo qđ hz
virtutē mollificandi.

¶ Alseep. i. alumē: hec medici-
na est maxie stipticitatis: et pro-
pter hoc denominata est in lin-
gua greca ab hoc: et sunt ipsius
multe species: et oēs sunt mltē
grossitudinis: et qđ subtili⁹ est:
est illud desturchia.

¶ Calucecaumenon. i. es vstū
habet intensum acumen cū sti-
pticitate: idēq; lauatur p remo-
tionē partis fumose: tunc fiunt
medicine cicatrizatiue i corpo-
rib⁹ et mēbris duris: non est ne-
cessaria lotio.

¶ Tubel. i. lamen eris subtilis
est subtilioris substātie erevsto:
et propter hoc ipsum in colirijs
ponimus: quia habet maiorem
absterisionem et siccitatem quā
galla.

¶ Lazacalaap. i. consolidatura
auri: et i arabico dicitur cūbar:
et sunt duarum specierum: vna
est ipsi⁹ vene: vel minere: et alia
fit in mortario eris: et pistello
eris cum vīna pueri: tempore
caloris terendo vel conquassan-
do: et illud est melius quod fit
in mortario eris rubei: et eius
virtus est dissolutiva absque
gravi mordificatione: et desic-
cat: et quod factum est maioris
est desiccationis illo: quod est
ex vena: et minoris mordicatio

nis: et quando comburitur qđ
est ex minera est subtilius.

¶ Zimar. i. viride eris magnuz
habet acumen: et corrodit carnē
ppter ea non debem⁹ vti eo nisi
in indigentia diminutiōis car-
nis. Sed in vulneribus simpli-
cibus non est vtendum eo: quia
non consolidat: nec carnem ge-
nerat. ¶ Hucusq; dixim⁹ de mi-
neris compendiose. Sed dein-
ceps volumus dicere de carne et
eius humiditate.

¶ Cap. xliij. Quod est de diner-
sis operationibus lactis fm ei⁹
dinersitatem: et de eis.

De la-
cte.

Lactulce quod est
boni saporis inq̃
tum est medicina
valet cōtra discor-
sum humorū acu-
torū mordētiū: qz
lauando membra et adherendo
eis prohibet malorum humorū
contagium: sicut facit etiam al-
bumen oui: et non valet lac in
his que diximus nisi recēter tra-
hatur ex mamillis si esse potest.
Ideo quia recipit citius immu-
tationem omnibus alijs rebus
ab aere: similiter permutatur in
distemperatis corporib⁹ ex ma-
lis humoribus: et acescit vel ca-
seatur in stomacho frigido: aut
fit fumosum in stomacho calido
et replet cerebrum. Sed si cor-
pus est mundum nihil est con-
uenientius eo ad restaurandū:
quod dissolutum est ex mēbris
radicalibus: et proprie lac mu-
lierum. Secundo lac asinarum:
et post lac caprarum: et ideo est
lac magis iuuatiuum omnibus
alijs rebus ethicis: et hoc est pro-
pter ea: quia est materia similis
prime materie ex qua est humi-
ditas radicalis: et ideo nutrit

tum bonū corpore existit: et me-
lius est illud quod est ppe par-
tum. i. post duos menses: et non
habet in se operationem nutriē-
di: humectandi: et abstergerendi:
nisi q: est cōpositum ex diversis
substantiis: hoc est suba terrestri
caseata: et propter hanc stat: et
substantia aerea propter quam
humectat et nutrit: et substantia
aquea declināte aliquantulum
ad subtilitatem propter quam
abstergit naturam: et non solum
abstergit: verum etiam laxat vē-
rem bona laxatione: quia mun-
dificat lauando superfluitates
putridas: et apostemata interio-
ra que sunt saniosa. Et quando
extinguit ferrū cādēs mūdū ab
erugine vel lapides marmorei
in ipsum multotiens. valet con-
tra fluxum ventris. sed ferrum
est melius propter suam stipti-
citatem. Et in summa omnes
species lactis valent obtalmie
oculorum que accidit ex reuma-
te calido: et confert etiam aposte-
matibus matricis et ani que ge-
nerantur ab humoribus calidis
mordentibus. Et quādo misce-
mus ipsum cum medicinis mi-
tigatruis sicut est medicina que
recepta est a fornace ubi effun-
ditur es: conferi vlcerebus can-
crosis. Et nocet lac vlcerationi
vel cancerationi oris. Et garga-
rizatum et retentum in ore con-
fert: et mitigat dolores ibi exi-
stentes: quia dolorem mitigat:
et valet passiohi amigdalarum et
vulue. al. vunde: q: eius substan-
tia est munda ab oi acumine et
mordicatione: et est supremum
iunamentum ei qui bibit cantari-
des.

¶ Cap. xlv. Quod est de opatio-
nibus casei.

Caseus vetus est casus
et sic. ppter salē et
coagulū et multū
valet ptra dolorē
iūcturārū. Et em-
plastrum ex eo fa-
ctū mirabilē hz virtutē maturā-
di apata dura.

¶ Cap. xlvj. Quod est de virtuti-
bus butiri.

Butirū hz virtutem
maturādi: et qd est
coctū hz maiorez
virtutē sūm maturi-
tatē et caliditatē i
corporibz duris: et
hoc ē ppsalē q ponit i eo qn co-
quit. Et qd nō ē coctū plus ma-
turat apata q sunt in radicibz
auriūz i locis mollibz. Et qn mi-
scet cū melle fit ide lohoc: et fert
screatibus existētibz in pectore
et pulmone.

¶ Cap. xlvj. Qd est de opatiōi-
bus coaguli.

Coagulū vtrū ē ca. et sic. et
subtile: dissolvit sāgu-
nē et pignēdinē q coa-
gulata i stōz bibitū cō-
stipat vētrē: et dz dari i fluxu p-
pna ppetatē cui sūt occie sut cāe
iō q: hec ppetatē certificata si
supponat coagulū calidū super
vētrē puerorum sanat: et potest
ēē qd hec opatio fit ppea: q: coa-
gulat humores et indurat.

¶ Cap. xlvij. Qd est de opatiōi-
bus ouorum.

Uia locuti sumus his
in qstū sunt cibi: loqui De
volūmō modo de his ouis
inquātū sunt medici-
ne. Et dicimus qd albugo oui
galline est masia mitigās alia
re in mordicationibus: et ideo
vrimur ea i doloribz oculorū: in
apatibz ani: i apatibz gūinū: et

radmifcet cū medicis q̄ abſcin-
dūt ſāguinē q̄ ſupfluit a pānicu-
lis cerebri. Et vitellū ē ſubſtātie
albuginis ſile. Et idō facimus ex
toto ono medicinā poſtq̄ admi-
ſcet oleū roſatū ad medicationē
rerū ſupradictarū: ⁊ maxime in
medicatione mēbrozū neruoſo-
rū et muſculoſozū ſicut cubitoz
et iūcturarū digitozū: manuū et
pedū ⁊ apatib⁹ auriū. Et noni
ponūt in hac medicatione vitel-
lū ſine albugine: q̄ nō intēdūt
mitigare dolorē niſi cū aliquan-
tula maturatione. Et oleū vitel-
li eſt ſupremū iuuamē ſup pin-
guedinē anſeris et galline i mi-
tigatiōe dolorū neruoꝝ et ſimi-
lū. Et qñ coquit onū ſm ſui to-
talitatē cōfert multū cōtra mate-
rias putridas: que diſcurrūt ad
ſtomacū ⁊ ad inteſtina. Et ſi co-
quit onū cū alijs medicinis cō-
ſtrictiuiſvētris multū fortificat
eas. Et onū poſitū ſup locū cō-
buſtū ab aq̄ ſeruētū multū v3. Et
oua recētia cocta i aq̄ valēt aſpe-
ritati pectoris ⁊ pulmōis. Et cor-
tex oui tri⁹ ⁊ cōbuſt⁹ ſubtiliter
puluerizat⁹ ⁊ ſup ſparſus v3 cō-
tra albuginem oculi.

Cap. xlii. Qd̄ eſt de fellibus.
Omnia fella cali-
da ſunt et ſicca ⁊
eorum magnitu-
do ſequitur colo-
rem et ſiccitatez:
et eorum pauci-
tas ſequitur bonam temperan-
tiam: et longitudinem vite. Et
ponuntur in collitijs que faciūt
abſterſionem. Et proprie volu-
crum fella. E: eſt necelle eligere
fella animalium que non ſunt
infrma. Et fella mariū ei quod
plū queritur in medicinis eſt
fel galli veteris.

Capit. i. Quod eſt de urinis.

Rine omnes ha-
bent acumē ban-
rachium cum ab-
ſterſiōe: et ideo ſol-
uūt ſordicies an-
tiquas.

Cap. ii. Qd̄ eſt de proprietati-
bus ſtercorū.

Stercus albu ca-
nis h3 proprietate in ſquinantia.
Stercus muris e-
rat in ſupposito-
rijs que mouēt v3

trem puerorum.

Stercus hominū cōfert ydro-
pici in modū emplatri.

Stercus gallinaceū valet ad
ſuffocationē que puenit a ma-
lis ſangis cometiſ: id q̄ facit
eos euomi: a d3 propinari diſſe-
peratū cū aceto ⁊ aqua.

Stercus lupi valet ⁊ cōfert paſ-
ſioni colice bibitum aut empla-
ſtratū: vel ſuſpenſum teſticularis.

Stercus colūbinū valet frigi-
dis paſſionib⁹ mēbroz: ſicut po-
dagre ⁊ dolori emigraneo ⁊ do-
lori oui: ⁊ dolori laterū: ⁊ ypocō-
driozū: ⁊ ſparularū: ⁊ iūcturarū.

Cap. lii. Qd̄ eſt de carne tyri.

Terſificatur Gal.
et ali3: quod caro
tyri curat lepram
⁊ ideo ponitur in
tyriaca: et prima
virtus iſtius car-

nis eſt caleſcere et deſiccare: et
curat hanc egritudinem: pro-
pterea quia pellit hanc materiā
venenofam ad cutem corporis:
et propterea bibentes cadūt in
paſſionem tyrie: hoc eſt exco-
riationē cutis primo poſtea ſoli-
dantur.

Cap. liii. Qd̄ eſt de pinguedine.

Quod manifestius est in ipsa est: calor cum multa humiditate: quāvis diversificetur secundum diversitatem animalium. Et calidior et siccior est pinguedo leonis. Et post illā in siccitate est pinguedo bonis. Et pinguedo vituli est temperata. Et pinguedo capre bona est: et est humidior bonina. Et pinguedo anseris: et gallie est subtilior alijs pinguedinib⁹ et propterea magis mitigatina.

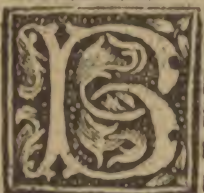
¶ Cap. liij. Quod est de medullis.

de medullis

Omnes habent virtutem mollificandi et dissolvendi duriciē lapideaz que fit in mēbris duris: et melior omnibus est medulla ossis azal: et post illam medulla vituli.

¶ Capitulum. lv. Quod est de proprietatibus plurimum aliarū medicinarum.

Rodium gallozū veterum ventres laxat: et brodinum iuvenis galline temperat cōplexionem.

¶ Cancris vsti valēt morsui rabi di canis propter eorum proprietatem.

¶ Usus carniū passerū frangit lapidem.

¶ Spuma marina habet virtutē absterfendi et mundificandi cum qualitate calida.

¶ Iste sunt medicine testificate a Gal. dicēte qd expert⁹ fuit ipsarū virtutes. Sz inveniunt manifeste alie medicie apud medicos qd nō sunt testificate a Gal. sicut

sunt mirobalanorū. v. species: vt sunt citrini: chebuli: indi: belirici: et emblici. Eorum prime virtutes sunt frigide in primo gradu et sic. i. tertio: qd cōpositi sunt ex suba terrestri frigida: et suba terrestri adusta. Sz plus attinēt terrestitati et adustioi qm terrestitati et frigiditati: et sūt hoc sipticitas quā habēt cū amaritudine. Proprietates kebulorū est purgare melencoliam suaviter et desiccare flegma sui qualitatis: et sunt in principio medicinarū que purgāt hos humores. Et talis proprietas est indorū sz dicūt qd sunt magis proprii in purgādo melēcoliā adustā: et ppter ea ponunt in passiōib⁹ capitis qd veniūt a stomaco: et ideo qnā pinant vsu lōgo bonificant sensus et clarificāt cogitationē: et tardāt caniciē. Et ppietas citrinorū est purgare colerā suaviter. et dosi syniusculi subē illoz est a. 3. iij. vsq ad. vi. et in decoctiōibus a. vii. vsq ad. x. Et medici miscēt eos cū cassia fistula et turbiti: sed nesciūt modū medēdi. Sz dicūt qd belirici suaviter purgāt colerā: sz nō videntur ab aliquo qd purgēt emblici. Sz verū est qd cōfortāt appetitū: et sedāt cōsuetudinē sputi: et valēt vomitui: et bonificāt mentē et curant emorroidas: et auferunt sitim: et augmētāt coitū. ergo videtur qd habeāt aliquātlā humiditatē.

¶ Cheisir. i. absinthiū minus: vel absinthiolū: hec est de generis virtutis absinthij: et est cōpositū ex substantia siptica et amara. valet in se. post digestionē factā sicut valet absinthium.

¶ Balador. i. anachardi calidi sunt in fine quarti gradus: et sic. in fine tertij: et valent cōtra epilepsiam

lentiā: et apoplexiam. restaurāt virtutem conseruatiuā et memo-
ratiuā cerebri: etiam quando
prostrate sunt propter multam
humiditatem.

CBehenlum. i. been calidū est
et humidū: stomacū calefacit: et
instrumenta spermatis tempe-
rat: et fortificat virtutē concupi-
scibilem coitus: et prestat sper-
ma: et valēt contra humores me-
lencolicos.

CTerregebim. i. manna est ex
speciebus antiquę māne q̄ pro-
uenit a partibus superioribus
syrie vel indie: et est similis zuc-
caro in suis virtutibus calida et
humida in primo gradu: et eius
proprietas est purgare suauiter
colerā: et est debilio: alijs purga-
tiuis: ideo datur in passionib⁹
calidis: anteq̄ etiā appareāt si-
gna digestionis.

CTamarindi frigidi sunt i ter-
tio: et sicci in secūdo gradu: q̄ cō-
positi sunt ex substantia aquea
mixta cum aliquātulo calore: et
tāto q̄ subtiliat partē aqueā: et
est sicut instrumentū vī ipsam
penetrare faciat: propterea sunt
in fine acetositatis. purgāt sua-
uiter colerā. Dosis ei⁹ est a dra-
gmis decē vsq̄ ad quindecim: et
iccirco q̄ habent aliquantulū
stiplicitatis: valent stomaco co-
lerico.

CGeozhoa. i. nux muscata cali-
est et sic. in scdo gradu mundifi-
cat stomacū ab humouib⁹ putri-
dis et fortificat ipsum et valet
contra frigiditatē epatis et sple-
nis.

CLapis de becahant est valde
manifesti iuuamenti oib⁹ spe-
ciebus venenozū: et proprie mor-
tui scorpiōis: et ei⁹ dosis est quar-
ta pars aurei vnius.

CLapis de zadnagar cōfert ol-
fluxui sanguinis vnde cūq̄ pce-
dat: et qñcūq̄ propinatur vene-
natis ad bibendū anteq̄ vene-
nū veniat ad cor liberat. Et ei⁹
dosis est cragium vnum.

CSmaragdus dicit q̄ valet con-
tra ola venena: et specialiter con-
tra venenū serpentū: et ei⁹ dosis
est pōdus nonē granorū ordei:
tritū super lapidē et mixtū cū la-
cte amigdalino et aqua violarū
et modico aceto. Et scias q̄ illis
q̄ni biberint in principio super-
ueniunt multa mala accidētia
nō minora accidentibus vene-
ni: sed subito sanabūtur postea
taliter q̄ in eis non remanebit
aliqua debilitas nec aliqua di-
scrasia. Et abscindit fluxum an-
tiquum cuius causa est occulta:
Et non facit tunc tam fortia ac-
cidentia sicut facit venenatis: et
etiā suspensum supra stomacū
valet.

CLapis bacthic. i. corniola tē-
peratus est. abscindit sanguinē
mēstruū: et facit redire dētes ad
propria loca in ore retē: et hoc
totū est a proprietate.

CMargarite frigide sunt et sic-
ce: et valēt multū cōtra passionē
cordis remouent tristitiā et recti-
ficāt visum impeditū. ppter hu-
miditatem.

CChiarzabar. i. cassia fistula vlt-
karabe de india: purgat colerā
adustā: extinguit acumen san-
guinis dissoluit apata: et sper-
ma purgat suauiter sicut tamar-
indi aut parū fortius. Dosis ei⁹
est sicut de tamarindis.

CAnis que dicitur in arabico
canabir. et est laudula capella:
ta quando coquitur et comedi-
tur continue cōfert passioni co-
lice.

Colliget Anetroys. R

Liber

Thermis nominatus bratim et quidā nolantitartama pista- tus et positi⁹ neruo inciso cōfert illi mirabili inuamento.

Cap. lvi. Quod est de rebus marinis.

De rebus nascentib⁹ in mari: quarū inuamēta sūt manifesta: sunt hec. s. cāphora in dica que i arabi- co noiatur colforalgent calefa- cit ⁊ desiccat in secūdo gradu: ⁊ cōsolidat vulnera ignita.

Spongia marina in ea inne- nitur virtus desiccatiua: et ipsa est medicina bona humiditati- bus exterius extraxis.

Benlenizam. i. belenzan vel petrozam calida est et sic. in se- cūdo gradu: valet stō hūido aro- matizat odorē oris confortat di- gestionē: fortificat nernos: inge- rit coitum.

Lapis de bezedar qñ de ipso fit coliriū cōfortat visum et con- fernet ipsum: ⁊ remouet offusca- tionem vel tenebrositatem oculo- rum.

Caniabar: calidū est in secū- do gradu: ⁊ sic. in primo abster- sium existit: et resoluit grossas ventositates: et confert morsui animalium venenosorum: ⁊ ei⁹ pro- pūctas est resolvere ventositates matricis: ⁊ abscindit vomitū: et folia ipsius aromatica existūt: ⁊ ponitur loco dedarseni.

Sebestē calidū est in pri⁹ gra- du ⁊ humidū i scōo: purgat sua- niter superfluitates colericas: ⁊ mitigat acūmē sanguinis lenit asperitatem pulmonis: contert stricturne anhelitus ⁊ qñ coquit donec inspillet: ⁊ ex aq decoctio- nis fiat embrocatio super tyriā

et alopicia facit nasci pilos.

Sarndotes: ca. et sic. est i scōo gradu recepto fumo suo dissol- uit superfluitates cerebri: ⁊ v3 ⁊ reumata frigida: appositū sup- obtalmiā: oculū abstergit mira- bili absterfione: ⁊ valet cōtra do- lorē dentium: ⁊ cōtra corrosionei gingivarū.

Sene calidū est ⁊ sicū in se- cūdo gradu: eius virtus est pur- gatiua: purgat em hūiores adu- stos ⁊ etiā humidos suauiter: ⁊ non est potēs trahere humores viscosos: et eius virtus est ppin- qua virtuti agarici: hoc est in at- tractiōe. Sed agaricū h3 pprie- tatē trahendi humores grossos et sene hū. adultos. dosi ei⁹ est a. 3. j. vsq ad. ij. in decoctiōe a. v. vsq ad. vij.

Scealmese. i. gallia muscata calida est et sicca sriptica: et con- fortat mēbra: ⁊ stringit ventrē: ⁊ curat vomitū.

Secacul. i. iringi calidi sunt ⁊ humidi: augēt sperma: ⁊ prouo- cant coitum.

Sandali qd est frigidioris cō- plexiōis oim specierū est rubēū: eo q frigidū est in tertio gradu et sicū in scōo: sed maioris ero- maticitatis est citrinū: ⁊ est fri- gidū in scōo gradu ⁊ sicū i pri- mo: ⁊ pferit bibirū magne calidi- tati ⁊ cardiace calide: ⁊ prodest emplastratū stomacho calido: et apostematibus calidis.

Tabaisis. i. spodiū: carbo est nodorū arundinū adustarū in- die frigidū est ⁊ sicuz in tertio gradu: ⁊ ei⁹ ppūctas est remo- nere caliditātē ⁊ inflāmationez colere: ⁊ cōstostat stomachū: ⁊ con- fert cardiace calide.

Lignū aloes calidū est ⁊ sic. in scōo gradu. Gal. dixit in li

So
me
cur
vor
rum

bus expertis: q: hz virtutē darfe
nica: sed aliquantulum plus q:
hz ppietatem ericcādi humidi
tatem stomachi: et ppter amari
tudinē et stipticitatē cū ipsi
magna aromaticitate valet sup
oēs medicinas alias membris
puncipalib⁹ remonet tristitiā: et
cardiacam humidā: et valet con
tra oīa venena: eo q cōfortat oēs
pupes: et valet cōtra omnia reu
mata frigida.

¶ Ambra est vna ex speciebus cā
fore que oritur in fontib⁹ maris
et natat super aquā maris: et me
lior omniū est illa que in arabi
co dicitur ascap. calida est et sicca in
scdo gradu: cōfortat cerebrū et sto
machū et cor et oēs sensus: valet se
nibus et in frigiditatib⁹: valet et
ventositatem intestinorū: suppo
sita nervis eos fortificat: resistit
magne pestilentie aeris bibita:
et etiam odorata.

¶ Zinbe et in arabico notatur
anep. hāc medicinā notat Gal.
tū de ea nullā sciuit. ppietatem
sed medici de baldac dicūt q re
primūt acuitatem sanguinis et
colere: et cōferant asperitatem pe
ctoris et pulmonis a tota suba:
cōplexio ipsarū est frigida in pri
mo et humida in scdo: et propter
hoc reprimunt acuitatem.

¶ Cauffer eius virtus est virtus
sandalorum: excepto quia qn de
eo potatur ab. j. aureo vsq ad
ij. laxat.

¶ Gariofili calidi sunt et sicci in
scdo gradu: et attingunt tertiū: et
isti cōfortant omnia mēbra prin
cipalia: valent contra passiones
frigidās: et constipant ventrem.
Et dicit Gal. q eorum proprie
tas est confortare virtutem dige
stionam.

¶ Galhabat. i. basilicon gariofi

latum: ca. est et sic. in scdo gradu:
aperit opilationem cerebri: va
let contra cardiacam humidā
et contra melencoliam: et contra
emoxydas.

¶ Cardamomum ca. est et sic. in
scdo gradu: valet et opilationes
epatis: et lapides renū: et lassitu
dinem membrorū: et contra frigi
dos dolores: et cōfortat stomachū
multū: et remouet sincopim et vo
mitū qn bibitur cū vino malorū
granatorum.

¶ Camphora frigida est et sicca
in tertio gradu: et est subtilis sub
stantie: et resistit putrefactioni q
fit ex materia calida: stringit flu
xum colericum: priuat coitū po
tenter: ledit stomachum non cal
dum multum.

¶ Lacca ca. est et sic. in princi
pio secundi gradus: valde est
manifestum ipsius iuxamen
tum in confortatione epatis: et
in apertione suarū opilationū:
et valet contra dolorem renum
et vesice: et augmentat coitū: do
sis eius est dragma media vsq
ad vnam.

¶ Muscus ca. est et sic. in fine se
cundi gradus mirabilem hz p
pietatem in confortando cor: et
valet cōtra surditatem auris et
stupescationem corporis: et con
tra oīes egritudines sincopis
et cōfert grosse ventositati inte
stinorum: et suffocationi matri
cis: et contra melencoliā: et au
get coitum.

¶ Linzehalafor. i. lingua anis
cōfert cardiacę et mouet coitū.

¶ Sesemini. i. viola vltamari
na calida est et sicca in fine secu
di: prodest senibus et refrigera
tis: valet cōtra dolorem capitis
qui fit ex humoribus frigidis et
grossis.

Libet

Cap. lviij. Quod est de mō cō-
positionis medicinarum.

Hucusq; locuti sumus
breviter de cibis et me-
dicinis simplr mani-
festis. Deinceps volu-
mus narrare modos cōpositio-
nis. Et dicim⁹ q; necessitas que
nos inducit ad cōpositionē me-
dicinarū simplicū puenit a tri-
bus reb⁹. Una est quia multo-
tiens nō inueniuntur in vna me-
dicina simplici omnia q; nobis
sunt necessaria a virtutib⁹ ppter
quascōpletur medicina aut die-
ta. alia cōseruatio. Scōda est quia
q̄uis nos inueniremus ipsam
forte nō indigemus ea scōm eā
deū virtutem: sed scōm pl⁹ aut
minus. Tertia est q; erunt in il-
la simplici virtutes q; non sunt
nobis necessarie scōm intentio-
nem nostrā: neq; per medicinā
neq; p dietam alias cōseruatio-
nem: vel forte erūt virtutes q; nō
intran aliquam medicinā vel
cōseruationem. Prima istarum
trium cōsideranda est in illis lo-
cis q; nō possent curari nisi qua-
litatibus cōtrariis vel diuersis:
et hoc accidit aut ppter diuersi-
tatez cause ab egritudine: aut p-
pter diuersitatē nature egritu-
dinis ab accidente: aut ppter di-
uersitatem egritudinū inter se:
aut ppter diuersitatem cōplexio-
nis cōseruati cōpositarū: aut pro-
pter diuersitatem egritudinis a
natura mēbri ppter suam cōple-
xionem: aut ppter suū principa-
tum: aut ppter suū locū: aut pro-
pter suā colligantiā. Exempl⁹
plum. diuersitatis cause ab egritudi-
ne est sicut fe. putrida ex humo-
rib⁹ grossis: q; illa ex parte ma-
le qualitatis calide: et sic indiget
medicina infrigidatiua et hume-

cratina: et ex parte humoris pu-
tridi grossi indiget re subtilitate
vt exiccet et maturet. Et in hoc
eodem gñe ingreditur repercus-
sio et dissolutio q; necessaria est tē-
pore augmētū in apatibus: et p-
pterea indiget medicus in tali-
bus locis: vt sciat vti istis medi-
cinis mixtis et repercussis: et
resolutis. Et cadit dubium in
operationibus medicinarū cō-
positarū ex diuersis virtutibus:
hoc est quōd possunt inueniri iste
due operationes cōtrarie simul
in corpore humano: q; si iste vir-
tutes sint in eis equales: tūc nō
vincet vna alterā: sed equaliter
erūt temperate: et nō faciēt actio-
nem quesitā in corpore huma-
no. Et si vna erit fortior altera
fortior: faciet actionem: et actio il-
li d; attribui: et alia erit frustra.
Et hoc dubiū nō senserūt medi-
ci nisi in scōis virtutib⁹ nō in pri-
mis: q; ipi opinātur q; si miscea-
tur. 3. i. camomille cū. 3. i. rosarū:
q; medicina que erit cōposita ex
his erit tēperata in primis qua-
litatib⁹: et cū eo toto opinātur q;
habeat virtutem repercussiuā et
dissolutiua. Et nō opinantur ve-
rum: q; necesse est vt virtutes am-
barū sint vna sicut dictū est: q; si
diceret q; medicina esset tempe-
rata in primis qualitatib⁹: hoc
est q; facit in corpore vnū calo-
rem temperatū qui erit medius
inter calorem et frigiditatem pri-
mi gradus. Similiter d; intelli-
gi in scōis virtutib⁹ hoc est vt. 3.
i. camomille. et. 3. i. rosarū ha-
beāt virtutē vnā mediā inter rep-
cussionē et dissolutionē. Et nō er-
raverūt in hoc medici: nisi quia
nō posuerūt gradus scōis virtu-
tib⁹: q; si fecissent tūc sciuisent
que esset temperata et nō tempe-

Exem-
plum.

rata. Et debes scire q̄ operatio
quam medicina h̄z cōposita est
vn̄ in cōmixture artificiali: s̄
cut in cōmixture naturali: nō
est pura: ita vt sit tibi necesse di-
cere q̄n̄ quesitū fuerit a te q̄s fa-
cit vna medicina duas opatio-
nes contrarias in vno subiecto.
R̄ndeas q̄ hec res est sicut sen-
sus et sensata eorū qui patiunt a
duob⁹. Pr̄s simul in eodē subie-
cto. Vbi gratia: sicut apprehēdi-
mus albū et nigrū simul et semel
in humiditate cristallina: et sicut
sentimus calidū et frigidū simul
et semel ex cōmixture aque fer-
mentis et frigide: sicut dicit Gal.
q̄ hoc nō esset sufficiens in solu-
tione hui⁹ dubij nobis ponenti-
bus q̄ medicine cōposite habēt
duas operationes: quarū vna ef-
fet opposita alteri: q̄ hoc nō ac-
cidit virtutib⁹ sensibilib⁹ cū sen-
satis: nisi p̄pterea: q̄ nō sunt ma-
teriales permutabiles alterabi-
les passibiles in seipsis a sensa-
tis passione manifestareo q̄ ille
nō sunt cōiuncte cū materia for-
ti cōiunctione. Et cā huius red-
ditur in alia scientia nobiliori
ista: hoc est in tertio de anima.
Sed passionēs quas recipit cor-
pusa medicinis sunt necessario
passiones materiales p̄mutabi-
les in seipsis p̄mutatione mani-
festa. Et ideo nō est cōueniens
vt inueniātur eorū contraria simul
et semel in istis vno tpe in vno
subiecto sicut inueniūtur in sen-
sibus et sensatis. Sed si d̄z dari
exemplū p̄pter aliquā simila-
tudinē nō multū p̄pinquā non
d̄z dari nisi s̄m q̄ inuenitur me-
ditum inter extremitates: hoc est
s̄m q̄ inuenitur album et nigrū
in colore citrino: et si aliter dicere
sur vnū vinceret alterū. necessa-

rio si duo essent: aut dominans
faceret suā opationem: et ei attri-
bueretur: et quidā dicūt q̄ natu-
ra cognoscit et trahit ad se illam
partem q̄ est in eis magis neces-
saria. Sciastū q̄ impossibile est
trahere qd̄ inueniri nō potest: et
forte hoc secretū eidem in som-
nio fuit reuelatū: ideo nō sum il-
le qui cū eis litigare velim. De-
inceps volum⁹ reuerti ad illud
a quo separati fuimus: vt dem⁹
exemplū membrorū diuisionis
quā p̄misimus et dicam⁹ q̄ exē-
plū diuersitatis egritudinis ab
accidente est sicut fe. acuta cum
sincopi: q̄ putrida indiget euas-
atione: et refrigeratione: et sincopi
indiget ecōuerso. Exemplū
diuersitatis egritudinis est sicut
fe. diuersarū specierū et diuersa-
rum materierū: et diuersorū loco-
rū: sicut est fe. que d̄z emittitens:
q̄ est cōposita ex colera et slegma-
te diuersitate cōpositionis. Cau-
sa harum est q̄n̄ sunt cōposita in
vna et eadem egritudine: sicut
sunt egritudines que sūt ex plu-
ribus humorib⁹. Et ideo neces-
se fuit componere medicinā ex
rebus que respondeant plurib⁹
humoribus. Et hec fuit prima
necessitas cōpositionis medici-
narum cōpositarū purgantiorū:
aliq̄dnab⁹. videlicet composita
rum egritudinū et ipsarum egi-
tudinū correspondet composi-
tio tyriace: quia intentio in illa
fuit curare multas egritudines
et preseruare ab eis: et ideo fuit
composita ex medicinis que ha-
bent multas virtutes ramifica-
tas diuersas: et vt a multis par-
tibus possent vincere venenū.
Exemplum necessitatis compo-
sitionis propter diuersitatē na-
ture egritudinis et nature mem-

Exem-
plum.

R. iij

dyt ppter suā cōplexionem: est si-
cut stomachus ethicus: qz a parte
qua est se. ethica indiget frigidi-
tate et humiditate: et a parte qua
est stomachus indiget caliditate
et siccitate: et est sile in tulli q̄ fit
ex materia viscosa in fistulis pul-
monis: qz a parte q̄ est materia
grossa et viscosa indiget subtilia-
tate et leuissimis: et a parte qua est
pulmo indiget rebus lenitius.

**Exem-
plum.**

Exemplū necessitatis cōpositio-
nis medicinarū ppter diuersita-
tem nature egritudinis a mem-
bro ppter principalitatem mēbri
est sicut egritudo calida q̄ fit in
aliquo membro principali sicut
in cerebro: q̄ necesse est vt non
multiplicem⁹ multū medicinas
frigidas: iō vt nō extingamus
calorē naturalem: et vt nō priuet
a sensib⁹ et motibus. Et ppterea
est necesse miscere cū illis medi-
cinis res q̄ ad aromaticitatem
sint declinātes: et ad calorē et cō-
fortent. Et in passione frigida q̄
accidit epati necesse est euacua-
re: sicut declaratū est in libro in-
genū sanitatis: et possibile est vt
sit hoc cōtrariū: eo q̄ sicut est. no-
bis necesse cognoscere virtutes
medicinarū necessariarū tpe ne-
cessitatis: eodē mō indigem⁹ co-
gnoscere modū cōpositionis: et
si nō est possibile nobis medici-
nari nisi veniam⁹ ad partem in-
genū sanitatis. q̄ incipiam⁹ hoc
scire primo a libro ingenū sani-
tatis postq̄ ibi declaratū est. Et
qz hucusq̄ exiui⁹ ab intentio-
ne nostra: redeam⁹ nūc ad ipsas
et dicamus q̄ qn apostema est in
membro principali et maximi in-
uamenti necesse est vt sue medi-
cine misceamus que fortificent
virtutem et substantiam ipsius: et

caneamus ne virtutes sue dis-
soluātur sicut sunt sandali et ro-
se. Et sicut qn erit membrū maxi-
mi inuamenti: tūc necesse est no-
bis cōseruare ipsū cū medicina
stiptica. Et exēplū necessitatis
ppter locū mēbri est qn volum⁹
q̄ medicina stiptica vadat ad p-
funditatem corporis debemus
secū admiscere rem que habeat
subtilem substantiam propter
longitudinem sui loci: ad hoc vt
sit vehiculum stipticitatis: quā-
uis sit contra questum nostrū
in aliquo. Sicut admiscemus
cantarides in medicinis vesi-
ce: et crocum in medicinis cor-
dis calidis. Et simili modo nos
miscemus ceram in emplastris:
propterea vt sit materia faciens
ea melius applicari membro.
Sed exemplum necessitatis cō-
positionis medicinarum ex par-
te colligantie est sicut egritudo
ca. que fit in ore stomachi: quia
in ea non debemus multiplica-
re medicinas frigidas: eo quod
communicat cum membro fri-
gido. ¶ Ista sunt quinque mem-
bra necessitatis compositionis:
propter que componuntur me-
dicine que sunt ex diuersis vir-
tutibus quando non inueni-
mus in vna simplici quo ex vir-
tutibus indigemus. ¶ Sed se-
cunda particula necessitatis cō-
positionis est: quia aliquando
nos inuenimus vnā simpli-
cem medicinam que habet for-
torem virtutem: aut debiliorem
eo quod querimus. Et hec par-
ticula dividitur in plura mem-
bra. Unum est quia erit nobis
necessaria vna ex primis opera-
tionibus medicine: et hec sim-
plex quidem habet plus aut mi-

Dis-
tio.

nus q̄ queramus: q̄re tunc ne-
cesse est nobis habere aliā me-
dicinā vt debilitem⁹ suā opera-
tionē aut vt eā fortificem⁹. Et si
tu vis eā debilitare hoc fit dno
bus modis. Unus est vt miscea-
mus cū forti medicina aliā que
sit contraria sue virtuti. Verbi
gratia: quando habemus vnā
medicinā que sit ca. in tertio
gradu: et nō indigemus nisi ea
que sit ca. in secundo: miscebi-
mus cum ea illam que sit frigi-
da in primo. Alter modus debi-
litandi est vt misceamus cū for-
ti medicina aliā que nō sit con-
traria in qualitatib⁹ et virtutib⁹
sed similis in virtutib⁹: sed mi-
nus habeat altera ex eis. Verbi
gratia: si habuerim⁹ medicinā
calidam in tertio gradu: et nos
velimus declinare ab illo misce-
bimus cū ea vnā que sit calida
in primo gradu soluz: et habeat
preparationem quā dicim⁹ vt
debilitetur medicina cum suo
simili in qualitate. Et quod sit
minoris virtutis probat. G. p
commixtionem aque tepide cū
aqua bulliētū: q̄ necessario vi-
demus feruentis calorem decli-
nare. Et hic est contra dicendū:
quia si videm⁹ quod homo ha-
beat egritudinem calidā in q̄r-
to gradu. vel etiā in tertio: et de-
derim⁹ rem calidā in secundo
gradu multotiens ledet ip̄m.
Et p̄pterea v̄ba. G. debent re-
fragari ex dieta tali min⁹ cala-
supra. Dicas si dederimus mel
habenti causonē nōne ledet in
cōtinenti magna lesione? Et si-
militer si quis haberet magnā
lesionē frigidissimā in capite
si tu inungas ipsum oleo rosa-
to nōne multum ledet? Et si fa-
stinent Gal. prouideant super

hoc. Sz dicimus quod si ita est
sicut dicit. G. erit per hanc viā:
quia medicina quā dicim⁹ cali-
diorē esse est illa q̄ habet ma-
iorē comparationem caloris ad
frigiditatem q̄ illa q̄ est minus
calida: ergo erit frigiditas i am-
bibus per contrariū: hoc est q̄
in calidiori erit frigiditas mi-
noris comparationis: et in frigi-
diori erit maioris comparatio-
nis: verbi gratia: q̄ cōparatio
caloris ad frigus in. 3. j. piperis
est maior: q̄ in. 3. j. spice: et si i. 3.
j. piperis sint. v. partes calidita-
tis et vna frigiditatis: et i. 3. vna
spice sint due partes calidita-
tis: et vna frigiditatis: atq̄ mixtis du-
bus. 3. simul erit p̄parato calidi-
tatis ad frigiditatem i hoc mi-
xto maior q̄ esset i pipere solo.
Et q̄n eris bene speculat⁹ i hoc
videbis hoc fieri per hanc viā.
Et iste partes medicine q̄s di-
ximus calidas aut frigidas: q̄s
uis non sint in actu nō nocent
in hoc documēto: q̄ sunt quass
medie inter illā rē que est inter
actū et potentiā. Et ideo est pos-
sibile in multis corporib⁹ consi-
milib⁹: vt dissoluant artificia-
tes ex quibus cōponunt sicut
est lac. Et fortificat hec opinio:
eo qd medicina que h̄z plures
ptes caliditatis i se sine dubio
est p̄parata vt inflāmet a calo-
re naturali plus q̄ medicina q̄
tū nō h̄z. Sed accidit aliqb⁹
corporibus p̄pter fortitudines
caloris illorū: et p̄pter p̄paratio-
nē corporum ipsorum vt cōuer-
tant oia que eis adueniunt ad
substātiā igneā: etiā si esset mi-
noris caliditatis q̄ illa: et pōt
esse quod hec est occasio lesiois
mellis in causone: et quō nō de-
bet hoc facere: quia videmus

R iij

Liber

quod aqua etiā cucumerum cō-
nertitur in his febribus ad cole-
rā. Iste est modus debilitādi vir-
tutes medicinarū per paratio-
nē. Sed qñ volumus fortificare
nō fiet hoc nisi vna via: hoc est
vt misceat̃ cuz ea medicina sue
speciei et sit fortior ea: et adhuc
loq̃mur de his: et de reb⁹ q̃ lītāt
in secūda particula partiū pri-
marū sunt qñ volum⁹ sūt fortifi-
care scōas virtutes et tertias me-
dicinarū simpliciu: aut debilita-
re: et hoc etia⁹ fit duob⁹ modis.

**Primo
modo**

Unus est vt misceatur cuz forti-
medicina vna que habeat triā
virtutē: verbi gratia: qñ habebi-
mus medicinā aperitiuā et i-
fluā in tertio gradu: et volumus
declinare ab illo miscebim⁹ cū
ista medicinā opilatiuā ingros-
satiuā in primo gradu: et tūc redi-

**Secundo
modo**

bit prima ad aperiēduz i scōo
gradu. Alter modus est vt mi-
sceam⁹ cū ea similē: s; minoris
virtutis: qz etiā ex ea deueniet
prime diminutio actionis sicut
dictum est in primis qualitati-
bus: qz cōparatio opilatiōis ad
subtilitatē in hoc est maior q̃ i
prima. Sed scōa via fortificādi
virtutes scōas et tertias est vt
misceat̃ cū ea similis et sit fortior.
Et quidam dicunt qd virtutes
scōe fortificant̃ miscēdo medici-
nā cū medicīna alia simili i eo-
dē gradu: ita vt non sit fortior: et
dicūt q̃ experiētia testificat̃ qd
due medicine eq̃les in virtute
cōsiste habebunt fortiorē ope-
rationē q̃ vna illarū singularis
et p se: et hoc accidit: qñ erit quā-
titas vnus equalis quantitati
alterius. Et potest esse qd can-
sa hui⁹ est ideo quia he due me-
dicine coniuncte: q̃uis videat̃
ab eis vt sint equales in virtute

tibus secundis et tertijs nō po-
test esse vt sint equales penit⁹
veraciter: nisi largo arbitrio: eo-
qz impossibile est vt nō diuersifi-
cent in subtilitate substantie et
grossicie: et spissitudine et rarita-
te: et similibus: ergo nec erit dis-
ficile eas inequaliter permuta-
re propter insertionē earū sub-
stantiarum: quia ipsa in quib⁹
recipient permutationē nō erūt
equalia: et ppter ea manifestabi-
tur permutatio earum corpori
plus q̃ manifestetur permuta-
tio corporis in eis: hoc est qz cor-
pus erit ab eis magis pmuta-
tum: et idcirco istud qd tardat
permutari exire a corpore reti-
net illud qd est velox ad exeun-
dum: vnde fortius operant̃ in
corpore: et per hāc viā pōt esse q̃
similia adinncem fortificant̃: et
similiter dicimus in primis vir-
tutibus. Et propterea vides qd
antiqui ponūt in eorum confe-
ctionibus medicinas equales
omnibus virtutibus trib⁹. Iste
duo sunt modi primarū partiū
que fuerunt cause compositio-
nis. Et in secūda particula in-
greditur adhuc alia res: hoc est
quia potest esse vt non indigea-
mus omnibus virtutibus me-
dicine numero: sed quibusdā:
et hoc est duobus modis. Un⁹ **primo
modo**
est quia non indigebimus om-
nibus qualitatib⁹ primis me-
dicine nisi vna: verbi gratia: ha-
bebimus vnā medicinā calidā
et humidam simplicem: et non
indigemus ea nisi ppter humi-
ditatē quare tūc debem⁹ misce-
re cū ea medicinā frigidā et hu-
midā: tamē necesse est vt sit fri-
giditas illius equalis in com-
paratione caloris alterius: ad
hoc vt sint temperate in calidi-

tate et frigiditate: et ut humiditas sola dominetur: et sic debes intelligere unamquamque istarum qualitarum. Alter est ut ponamus quod indigeamus ex una medicina secundis virtutibus aut tertijs et non primis: verbi gratia: sicut necessarium est semen apij febrilibus que fiunt propter opilationem solum: aut aperiant opilationes et ut subtilizetur humores grossi et pronocetur urina: et non est necessarius solus calor: nec sua siccitas: quare tunc cum eo debemus miscere rem frigidam et humidam que remittat suum calorem et suam siccitatem semper considerando: ut secunda virtus ipsi non resistat secundae virtuti prime: quia indigemus: hoc est operatione: verbi gratia: si necesse est nobis miscere nenusarum cum semine apij: aut sunz simile debemus ponere loco nenusaris semine melonis aut citrulorum: ad hoc ut secunda virtus illorum fortificet secundam virtutem apij: quia ista duo semina sunt frigida habent tamen virtutem diureticam: quibus. S. dicat quod si misceatur res debilioris virtutis cum re que est fortis virtutis: et est unius generis: quod ipsa eadem debilitat: nec est impossibile ut quando coniunguntur due res que sunt unius virtutis: quavis una sit debilior altera: quod coniunctum istarum non sit fortius singulorum. Sicut tu vides quod nos miscemus medicinis calidis acetum propter inuamentum operationis quibus videatur esse frigidum: quod si nos separamus partem calidam ab aceto non faceret id quod facit in frangendo lapidem: et est remotum ut faceret hoc propter partem frigidam fo-

lam: sed facit hoc propter calidam partem que est in tali substantia. Et ideo miscemus ipsas cum medicinis calidis: quibus sit debilius calor istis. Sed cum hoc toto est aliquid in aceto: quod hanc operationem adiuvat: sicut sipticitas sua. Et idcirco dicimus quod medicina debilis mixta cum forti predest fortificationi fortioris: quod operationes medicinarum in corporibus humanis non sunt nisi per viam comparationis et assimilationis corporibus humanis: et non sunt nisi ex parte ipsiusmet medicine: quod tu vides multas medicinas in quibus est pauca caliditas: comparate humanis corporibus inveniuntur calidiores illis que videntur illis calidiores. Et sic potest esse semen apij coniunctum cum semine melonis: et fit fortius in operatione quam apium solum in corpore humano: et quando medicus subtiliter consideraverit hoc non medicabitur cum simplici medicina. Et hec preparatio inuenitur in compositionibus antiquorum: sicut in oximelle seminum: quia considerauerunt cum aceto fortificare secundam operationem mellis: idcirco laudauerunt illas medicinas simplices: quarum secundae virtutes adiuvant se ad invicem: quavis in primis sunt contrarie sicut de pteos: et de alijs simplicibus medicinis. Et in summa inuamentum istius preparationis: non est nisi in secundis virtutibus et tertijs. Et quavis inveniatur scriptum in dictis antiquorum: non tamen ostenderunt rationem. Sed nobiles viri filij Anæzoar. Anæzoar filij. testificati sunt hoc: et illi sunt quibus debet attribui scia medici-

ne. Tertia necessitas composi-
tionis est ut ponatur in medici-
nis purgamentis aliquid ad re-
frenandū: ut nō ledāt membra
principalia. Sed aliqui ponunt
medicines ad dulcorandum me-
dicinam que habet malum sa-
porem: et ad hoc ut sit amica bi-
liis nature: sicut sunt confectio-
nes que fiunt cum melle et zuc-
cero: quibus in multis locis sunt
contrarie nostre intētionis: sicut
in medicina a qua querim⁹ fri-
giditatē et siccitatē. ¶ Huc-
usque diximus modos necessita-
tis compositionis simplicium
medicinarum.

¶ Capi. lviij. Quod est de men-
sura et p̄portione medicina-
rum simplicium compositas in-
gredientium.

Quinceps volum⁹
dicere p̄paratio-
nē q̄ntitatis sim-
plicis medicine
q̄ ponit in p̄pōne
medicīe. Et hoc
duobus modis fit. Unus est p̄-
pterea: q̄ nos nō dam⁹ ex medi-
cina simplici quācūq̄ q̄ntitatē:
sed q̄ntitatē determinatā: qd̄ sa-
cim⁹ p̄pter fortitudinē medici-
ne aut eius debilitatem. Et de-
bem⁹ hāc eādē viā inspicere
et in cōpositis: hoc est q̄ debe-
mus ponere ex forti paucā quā-
titatē: et ex debili multā quāti-
tatē: sicut qd̄ ordinatum fuit in ty-
riaca. Alter est q̄n in vna medi-
cina p̄posita simplex medicina
h̄z vltimū iuuamē q̄sitū et alie
q̄ ponunt nō ponunt nisi p̄pt
iplaz: sicut sunt troisci de lacca
et alia p̄posita q̄ ab vna rerū in-
trānū nominant: et ponit plus
de illa. Et pōt eē ut nō ponat in
vna p̄positiōe alicui⁹ medicine

Secundo
modo

simplicis multa quātitas nisi p̄-
pter iuuamētū multū: quod est
in ea. Et pōt eē ut nos ponam⁹
multū ex medicina cōposita p̄-
pter remotionē membri. Et hoc
fit p̄pter debilitatē medicine cō-
paratiōe illi mēbro: et pōt esse ut
iste cause fortificent adinuicē et
pōt eē ut vna resistat alteri: sicut q̄n
p̄iūgūt i vna medicina res multā
iuuamēti cū debilitate earū et re-
motiōe loci: p̄pterea si sūt ex il-
lis q̄ sūt multā iuuamēti debem⁹
ponere multā quātitatē: et si sint
pauci iuuamēti debem⁹ pone-
re exiguā q̄ntitatē: et maxie q̄n cō-
iūgit cū paucō iuuamēto multū
nocumētū: et q̄n est media inter
paucū iuuamētū et multū erit me-
dia iter multū et paucū. Sz iō q̄
quātitas medicinarū laxatina a-
rū nō pōt ferre multā quātitatē
angmētū et diminutiōis: sicut fe-
rūt alie: est nobis necesse i p̄posi-
tiōib⁹ earū vti duab⁹ reb⁹. Una: p̄
q̄ debes accipe de vnaquaq̄ il-
larū vnam dosim. Et postea da-
bis ex illo opationē vni⁹ illarū
ad totū: hoc est si erūt q̄tuor: me-
dicine dabis q̄rtā partē. Altera Sc
est q̄ in debes accipe ex dosi in-
tegra vniuscuiusq̄ medicine ali-
qd̄ s̄m opationē vni⁹ medicina-
rū cōpositarū. Et iō q̄ vna ex re-
busq̄ magis necessaria est me-
dico i p̄positiōe medicinarū est
ut sciat in quo gra. est medicina
cōposita in primis virtutib⁹ secū-
dis et tertijs si sciri posset: de hoc
volum⁹ loqui: et dicimus q̄ q̄n
hō vult scire gradum medicine
p̄posite ex q̄ntitatib⁹ medicinarū
simplicium: primo debet facere
hanc distinctionem: hoc est q̄
impossibile est ut enadet medi-
cina cōposita ab vna duarum
rerū: aut ut sint medicine sima

plices ex quib⁹ est cōposita vni⁹ generis. i. vt sint oēs calide aut frigide: aut humide: aut sicce: aut sint ex virtutib⁹ cōtrariis. hoc est vt quedā sint calide: quedā frigide: quedā humide: quedā sicce. Et etiā p^{ri}ma particula nō ena^{dit} ab vna duarū rerū: hoc ē aut vt sint ille medicine q̄s dixim⁹ esse vni⁹ generis in vno gra. virtutis: que est sub vno g^{ne} verbi grā: vt sint vno gra. calidi et sicci: aut vna hēat egressum sup^{er} alterā: ita vt vna sit tēperata: et altera sit calida iⁿ p^{ri}o gradu et alia in scdo: et alia in tertio: et alia in q^uarto. Et p^{er} scda etiā non euadit ab vna duarū rerum: aut vt ille medicine que sunt cōtrarie sint in vno gradu cōtrarietatis: aut vna habeat egressum sup^{er} alia in illa cōtrarietate. verbi grā: q^{uod} vna sit calida in tertio gradu: et alia frigida in p^{ri}mo: et alia sicca in scdo: et alia humida in p^{ri}mo. Et aliq^{uando} accidit vt cōiungātur oīa hec quatuor: in vna medicina. et cognitio simplicis dabit tibi cognitionē cōpositi. Et via speculationis in p^{ri}ma p^{ar}ticulari quā dixim⁹ q^{uod} virtutes medicinarū sunt in ea, in vno g^{ne} et iⁿ vno gradu est: vt apparet vt esse debeat gradus p^{ri}ncipi totius iⁿ vno et eodem gradu quo est vna singularium per se: saluo vt non acquirat amixtionem: et vnam formam que esset p^{ar}paratione corporis humani calidior: aut frigidior: vniuscuiusq^{ue} simplicium p^{er} se: et maxime in medicinis que diuisant cōfecte anteq^{uam} eis vtantur: et forte ero cōtentus in fine q^{uod} hoc accidat in pluribus compositionib⁹. Sed q^{uoniam} erunt medicine cōtrarie in vno gradu cōtrarietatis: tūc d^e necessitate vna

vincet alterā: et erit medicina tēperata: saluo q^{uod} earū quātitates sint illa quantitas in qua possit esse ille grad^{us} virtutis: q^{uod} nulla medicina que est calida iⁿ p^{ri}mo gradu: aut scdo nō est sicut in oī quātitate accidenti: quod est: q^{uod} cum mel sit calidum in scdo gradu: et sandali sint frigidi in scdo mel vincet sandalum si ex melle comedant^{ur} due vncie: et ex sandalis. 3. ij. sed due. 3. mellis nō vincet duas. 3. sandalorum. Sed si medicine nō sunt contrarie in eodē gradu contrarietatis. sed erit. grā exēpli. vna frigida iⁿ p^{ri}mo gradu: altera calida in tertio: et alia frigida in secundo: et alia calida in quarto manifestū est q^{uod} frigida remittet ex calida s^{ed} quod est in gradu frigiditatis in vno gradu: aut in duob^{us}: hoc est: quia res que est frigida in p^{ri}mo deducet calidum in tertio ad calidum in secundo: et eodem modo que est frigida in secundo reducet calidam in quarto ad calidam in secundo: et semper erit victoria s^{ed} vnu gradū quia illa que est frigida in secundo reducet illam que est calida in tertio ad illam que est calida in p^{ri}mo: et totum hoc est quādo quātitas medicinarū est equalis: et non inuēdas equale in pōdere: sed equalis in virtutibus. Et hec quātitas est in p^{ri}o gradu graduū in quibus manifestant^{ur} operationes medicinarū in corpore humano. Et si diuersificant virtutes contrarie secundum magis et minus. Et diuersificantur quantitates etiā s^{ed} plus et minus: hoc est si quantitas medicine debilis erit multata: hoc est duplum quantitatis fortis: tunc remonebit ex forti.

Liber

gradum unū ultra gradum quē remittit: ppter qualitatem: verbi gratia. si habuerim? unam medicinam calidam in tertio gradu: et aliam frigidam in primo: et que erit frigida in primo erit duplici quantitate eius que est calida in tertio gradu: ex gradibus in quibus manifestat operatio illius medicine in corpore: tunc remittet secundum quod dictum est. Sed si erit tripla in quantitate gradus operationis reducet ipsa ad temperantiam. Et si medicina calida aut frigida erit minoris quantitate quantitate prima non curamus de ea. Et si fuerit contrarium: hoc est si medicina fortis erit ipsa que multa est in quantitate: plus quam sua quantitas prima in gradu operationis: et debilis remanebit in sua quantitate prima: tunc debilis non remittet ex forti nisi secundum comparationem illius quantitate verbi gratia. si erit quantitas ex forti dupla sue quantitate prime in gradu operationis: et debilis remanebit in sua prima quantitate: hoc est quod debilis erit calida in primo gradu: et fortis erit frigida in tertio: tunc calida non reducet frigidam in tertio usque ad secundum: sed reducet a tertio media mensura a tertia ad secundam. Et causa huius est: quia quando duplicatur prima quantitas medicine: tunc duplicatur etiam qualitas: et egredietur ex gradu suo in caliditate aut frigiditate ad alium gradum. Ideo quando tu inuenis unam medicinam que erit frigida aut calida in tertio gradu erit duplicata eius prima quantitas in gradu operationis ipsa interficiet de necessitate sicut interficit venenum. Sed medici-

ne que sunt in uno gradu: sunt uno genere virtutum: et illarum gradus diversificantur hac re illarum preparatio iterum est ut medicina que est debilis virtutis remittat ex forti: etiam dedimus causam huius. Sed adhuc necesse est ut intelligas hoc secundum viam quam dicemus: hoc est: quod medicinarum que sunt contrariarum virtutum una non remittit vel alterat aliam nisi secundum quod habet de qualitate contrarietatum quod est: quod medicina que est frigida in primo non remittit eam que est calida in secundo nisi secundum superfluitatem quam habet hoc est unum gradum. Et idcirco de necessitate est quod ex medicinis que sunt in uno genere virtutum debilis remittat ex forti secundum comparationem in medicina debili ad suum contrarium de maiore illa que est medicina forti. verbi gratia: frigiditas que est in medicina calida in primo gradu est maior comparata calori que est in ea: quam illa que est calida in secundo gradu. Et frigiditas que est in medicina que est calida in tertio gradu est minoris comparationis suo calori quam frigiditas que est in calida in secundo gradu, ergo medicina temperata in medicinisque sunt in uno genere virtutum est propinquior ad remittendum eam que est frigidior ea. propterea quod propositio contrarietatum in ea est propinquior compositioni temperantie: et post illam illa que est in primo gradu: ideo quod unum contrarium est debilis in illa. et post illam illa que est in secundo: eo quod unum contrarium est debilius eo quod est in illa que est in primo gradu: et minoris compositionis: et post illam illa que est in tertio gradu, pro-

pterea q̄ cōtrariū q̄d est in illa ē
minoria compositionis ceteris
alijs. verbi gr̄a: si miscuerimus
medicinam temperatam cum
alia que sit calida in sc̄do gradu
non habet virtutē s̄m̄vernū. al.
s̄m̄ naturā reducēdi ipsam ad
p̄mū gradū: ideo q̄ illa q̄ hoc de
bet facere necessario erit frigida
in primo gradu: sed hoc reducīt
eā ad rem que non attingit hūc
gradum. Et si miscuerimus enī
illa que est calida in secūdo gra
du medicinam calidam in pri
mo gradu. remittet etiā ipsam:
sed minus etiā q̄ tēperata. pro
pterea q̄ copositio frigiditatis
ad caliditatem calide in primo
gradu est minor: p̄positione que
est ad temperatam: sicut est in
temperata minor: copositio q̄
in illa que est frigida in primo
gradu. p̄pterea impossibile est
medicīne temperate vt remittat
ex ea que est calida in sc̄do gra
du tantum quātū remittit illa
que est frigida in primo gradu.
Et etiam est impossibile calide
in primo gradu: vt remittat ex
calida in sc̄do tantum quātum
remittit tēpata. Et sic ē impo
tē remittat in secūdo. gradu ex
calida in tertio gradu tātū quā
tū calida ī p̄rio. Et adhuc plus
tēpata aut frigida ī p̄rio gradu.
Sed quia medici non viderunt
neq̄ considerauerunt in his di
cunt: q̄d q̄n nos miscemus vnā
medicinā calidā in primo gra
du cū alia calida in tertio gra
du ipsa reducīt ipsam ad calidi
tatem in sc̄do. ¶ O vīnam ego
scirēpe ista que est calida in ter
tio gradu vnā que esset frigi
da in primo ad quē gradum re
ducere. Si dicerēt q̄d reducāt
ad sc̄m gradū. Respōde. ergo

calida in primo: et frigida in p̄rio
reducēt calidā in tertio ad vnū
gradū: et hoc est vanū. Et si dire
rint q̄d frigida in primo gradu
reducet calidā in tertio ad cali
dā in p̄rio. ergo respondem⁹ q̄d
frigida in sc̄do reducet calidā ī
tertio ad tēperatā. et hoc est ita ī
possibile sicut aliud: et iste error
p̄uenit a priuationē sciētie. Et
posuit hunc errorē hō qui dicit
alkindus: quia ipse fecit vnā cō
pilationē tractatū: et in liliere
didit dare cognosci naturā me
dicinarū cōpositarū. Et voluit
hoc demonstrare per partē alaa
chi vel algonisim: et musice: sicut
fecit ille qui specularit res per
accidens. Et dicit q̄d cōpositio
quatuor graduum medicinarū
est cōpositio duplex: ita q̄ quar
tus grad⁹ deueniet quadrupli
cat⁹. propterea: q̄ ponit p̄mū
gradū duplū temperantie: et se
cūdum duplū: et primū et tertiu
duplum secūdi: et quartū duplū
tertij. Et erat ei sufficiens dice
re q̄d secūdus esset duplū primi
et tertius triplū et quartus qua
druplū. Et sic intellexerūt medi
ci in ordine graduum ad hoc vt
essent equales: q̄ caliditātē sen
sibile corpori posuerūt in primo
gradu. et ab hac deuenērūt a me
dicina que est remota ab illa: tā
tum quantum fuit remota illa
a temperata: et posuerunt illam
in secundo gradu. Et istud sine
dubio est duplū primi. Et post
hunc deuenērunt a medicina q̄
est remota a secunda tantū quā
tum est remota secunda a p̄ria:
et hanc posuerunt in tertio gra
du. quia triplicata est: et sic fecē
rūt in quarto gradu: sed s̄m̄ Ale
xandrū est necesse vt ponāt sc̄m
gradum in exēssu super primū

Liber

duplum excessus quam h3 primus super temperatū: et tertius super secundū duplū excessus quem habet secundus super primum: ergo medicine que erunt in tertio gradu caliditatis necessario interficient: et magis q̄ erūt in quarto. Et quōd possunt tolerare corpora medicinas q̄ sunt i. xvj. gradu. Et adhuc ponamus q̄ ita sit latitudo quartū ad tertium non est proportio nalis latitudini secundi ad tēperatiā: et tales latitudines deberent poni in gradu. Et similiter latitudo que est a secūdo ad tertū: et secūdu illos ordines graduū nō sunt equales. Et nō posset esse maior error in hac arte q̄ iste: ideo quia res in q̄ intelleximus in primis conseruare ordinem excessuum virtutis vnus super alteram esset occulta nobis: nec ipsam cognoscere mus. Et error alchindi fuit quādo posuit rem que est in primo gradu duplam tēperata in qualitate calida aut frigida: et hec fuit causa: quia secutus fuit cōparationem dupli. Et est dicendum quod illud quod intellexit Galenus in primo gradu est q̄ habet excessum super temperamento in vna pte vltra ipsum: et secundum hoc quando componetur compositio dupli in excessum gradum nō erit necessarius q̄ medicina que est in q̄to gradu sit dupla super medicinam que est temperata sexdecim duplis vicibus. Et quod dictum Galeni significat hoc quando dixi: et mea intentio est in primo gradu: illa res q̄ manifestatur sensui et permutatione corporis: quia esset intentio Galeni quod primus gradus

esset duplum temperati: permutatio que manifestatur in corpore a medicina non esset principium permutationis. Et cōtemplare bene hec verba si sunt veracia: et non consequeris consuetudinem populorum qui sequuntur consuetudines medicorum norum. Hucusq; dixim⁹ pparationes quib⁹ hō pōt cognoscere naturā medicinarū cōpositarū: cōponere eas per viā cognitionis primarū virtutū: qua etiam scōas et tertias gradauimus q̄ non fecerunt alij medici: et est querendum.

Cap. lix. Qd est de cognitione medicinarum compositarum per experientiam.

Dostquam compositio medicinarū est inuenta secundum rationē: virtus prima secunda et tertia medicine cōposite scitur secundum rationem. Querimus. Qd si experientia habet aliquā inuentionem in virtutibus medicinarum compositarum: sicut h3 in virtutibus medicinarum simplicium. Et dicim⁹ q̄ prime virtutes secunde et tertiae non indigent experientia in composito: eo q̄ sunt inuēte ratione demonstratina. Sed si possibile est in medicina composita facere aliquam proprietatem: ppter commixtionez in hoc habet experientia magnam inuentionem: propterea quia quedaz proprietates est que habet convenientiam cum compositione medicine: et quedam non: et illa que non habet convenientiam inuenitur in maiori parte in complexione naturali non artificiali: quāuis non sit remotum inuenire proprietates in medicinis: quā

Gal.

rū cōplexio facta fuit tpe longo: propterea q: cōplexio magis est in illis cōfirmata. Et ideo dicit hō quē tu scis q: maior p: opā: tionis tēriace prouenit a p: pte tate cōsequente totā substantiā: et dicit q: nos nō debem⁹ mutare aliqd ex receptiōe quā facit andromachus. Sed nolo ei credere: sed vōio addere ad tēriacā multas medicinas: que nō erāt note illo tpe: et de vnaqua: faciam probationē: quate: ipsam addidero sicut est lignū aloes et ambra et gariofilī. Et postq: bñ declarauim⁹ preparationes cōpositionis: loquēdū erit de manifestioribus medicinis cōpositis: et ponenda est cā illarū cōpositionū: et hoc faciem⁹ in libro futuro. Et quāuis hoc nō sit nobis multū necessariū: nascit tñ inde aliqua pfectio: et quēadmodū musici qñ dederint p:cia vocū et tonorū: et species cōpositionis illoz: loquūtur postea de instrumentis mulice magis manifestis: ad hoc vt eorū scientia sit magis manifesta: ita nos faciemus. Et deus nobis consentiat peruenire ad perfectionem vltimā: que beatitudo sempiterna appellatur.

¶ Explicit liber quint⁹ qui fuit de cibis et medicinis.

¶ Incipit liber sextus qui est de regimine sanitatis. et est continens capitula decē et octo.

¶ Cap. i. Quod est de fine artis medicine.

Clas qd finis penes philosophos dicitur tribus modis. Unus est ad quē res neces-

sario tēdit: et hoc absolute dicitur finis. Scōs est sicut forma dicitur esse finis materie: et hic appellatur finis pfectionis entis inseparabilis. Tertius est vt eo existēte stāt res per ipsum ordinate. Et hic finis causalū appellatur: sicut dicitur exemplariter q: terra est finis valorū que per eā fiūt. Et finis artis medicine veraciter in primo mō et tertio dicitur in scōo nō largo dicitur mō. S: hec p:cia quā incipim⁹ mō est nobilio: duorū finis q: iterū in hac arte requiruntur. Et hec adhuc in duas diuiditur partes vna est quā sit sanitas dicitur cōseruari: scōa est qualiter remoueātur p:parationes que inducūt in corporib⁹ egritudines futuras: et hec est pars media inter cōseruationē sanitatis. et egritudinis remotionē. Et scias q: hac sententia non valēt nostra corpora tueri: nisi a corruptione que eis per accidens fit. Et hoc plurimū accidit propter superfluitates ciborū que in nostris corporibus aggregātur: qd est quia manifestum est q: nō. al. si quolibet regimine: aut cibo quilibet hō vtatur: corpus sanū remanebit semp. Et hoc est vnus electuariū qd in hac reperit arte et si hoc nō esset hec ars sufficiens nō diceret. Et ideo bene diffiniuit ille qui ipsam ingressam diffiniuit. Dicens q: medicina est ars operatrix: que innēta est experimento: et ratione cōseruans quidem sanitatem: et remouens egritudinem. et hec est veracior diffinitio que in aliquo libro alicuius auctoris sit inuenta. Et quamuis diffinitio Gal. sit completa: non tamē est declarata: et est quasi diminuta: quia ille non manifestauit ex

Gal.

Liber

Exem-
plum.

quo genere esset: quia omnes artes ministrantes que super naturam dominant: aut que ipsam manifestant tribus sunt modis: aut erunt sicut supersistentes absolute qui formam vel materiam non faciunt sed precipiunt: aut efficietes absolute qui non precipiunt sed faciunt formam in materia existente preparata: aut sunt medij: hoc est ut sint in parte efficietes: et in parte supersistentes efficietes in eo quod faciunt formam: supersistentes in eo quod manifestant materiam: et precipiunt super illam. Exemplum horum trium. primus est patronus qui regit navim: et magister qui lignamina incidit: et navim facit. et secundus est et tertius qui construit ipsam: et ordinat: et precipit. Et hec verba optime declaravi modo in commento super secundo physico libro. Et scias quod ars medicine est de genere earum que sunt efficientes absolute: quod est: quod dat formam qua complent nostre operationes naturales. materia existente preparata: et hec formam dare non potest nisi secundum aptitudinem materie: aut nature: hic est finis quesitus qui est ad vocandum artem ut plurimum loco convenienti suo subiecto. Et hic assimilatur regimento Galeni. quo regi huius hominis temperate complexionis: quo homo pervenit ad finem naturalem sue vite: et ad sanitatem pervenit naturalem que propter dominationem sit frigiditatis et siccitatis super membra principalia. Sed hec ars non debet hunc finem transire: quod si hunc finem doceret transire possibile esset hominibus vivere semper: huius impossibilitas est manifesta. Et causa que prohibet ut hec ars circa suum subiectum sanabile finem non consequatur est similis cause. quare etiam alie artes circa sua

subiecta aliqui finem laudabilem non habent: sicut in regimine exercitantiu et transferentium: et agriculture. Et Rasis assignat causam in uno librorum suorum: et est quod iste res supradicte multis indigent medijs ad hunc finem: quem nobis impossibile dare existit. et bene dixit: tamen dictum ipsius fuit diminutivum: et indiget additione ut melius declaratur. Et est hoc verum quod hec ars aliqui deficit in individuis propter materiales preparationes que sunt in ipsis: quod est: quia non est possibile: ut sint duo homines unius eiusdem temperate complexionis equaliter: et videntur uno regimine: et unius istorum deveniet ad meliorem finem quem consequi poterit per ipsius naturam. in alio vero in eodem regimine existente mali generabunt humores qui morientur inducent. Et causa huius est: quia in eius complexionem est mala preparatio fixa que est causa ut in ipso hec malitia generetur: quibus hanc preparationem ignoremus. Et causa huius ignorantie est: quia in naturis tot sunt preparationes fixae: ut eas per signa cognoscere nequeamus: et hoc accidit propter preparationum infinitatem: sicut in naturali philosophia est declaratum: quia ibi dicitur. quod quolibet materia habet accidentia propria et fixa in ipsa sine accidentibus que manant a forma. Et hec accidentia que sunt in materia sunt cause multitudinis varietatum que in naturis individui inveniuntur quoad modum accidentia propria forme sunt cause multitudinis varietatum que in moralitatibus individui hominum cognoscuntur. Et totum hoc est: quia in homine

homine multe species indiui-
duorū vel cōpositionū inueniū-
tur: quia est vltimū cōpositū:
et ob hoc prouenit occultatio va-
rietatis proprietatū que in na-
turis et moralitatibus indiu-
duorum inueniūtur: quāuis in
sensibilibus particularib⁹ indi-
uiduorū manifestis quo ad nos
cōmunicet. Ecce aliquantulū
egressi sum⁹ ordinē libri nostri:
nō tñ propter hoc minus seque-
tur iunamentum: qz hic remoti-
mus vnum dubiū qd multi sa-
piētes scire affectāt. Deinceps
ad nostrū reuertemur propo-
sitū. Et dicemus qz illi qui dicūt
qz illi qui regūtur sūm qz S. dicit
in regimine sanitatis: penitus
ad bonum finem terminantur:
nesciūt quō cognoscit finis huius
artis a parte suorū passiuo-
rū. Et isti viā medicorū ignorā-
tiū sequunt. Sicut illi qui dicūt
qz dies hoīm sunt numerati: qz
non est impossibile vt homo tē-
perate cōplexiōis bono regimi-
ne regatur: et propter hoc diutius
non viuet alio qui malo regimi-
ne potietur. Tamen hoc rarissi-
me accidit et ab accidenti remo-
to hanc artē incorruptionē non
adducet: nec ipsius nobilitatez
aliquo modo prostermit: qz hoc
accidēs propter sui raritatē fere
annihilatur. Et qui appropriat
egritudines rebus volūtariis et
rebus extrinsecis solū ipsas ap-
propriat medietati suarū causa-
rū: et etiā minori parti: quod est:
qz gradus harū rerum nō est ni-
si gradus causarū efficientiū so-
lum. Sed qz iste cause manife-
stus cernuntur: et medici quasi
oēs egritudines ipsīs adaptāt.
Et si aliq accadat egritudo quā
nō precesserint he cause dicunt

qz hec a diuina voluntate proce-
dat. Et qz hec verba vulgarib⁹
placēt nolimus ea vituperare.
Et postqz sufficienter locuti su-
mus de iunamēto huius artis:
deinceps volum⁹ loqui de cau-
sis que nobis per accidens cor-
ruptionē adducunt. quibus re-
pugnare possumus per hāc ar-
tē: et solū sunt cause efficientes.
Sed istarum quedā tales sunt
qz ipsarum custodiendi modus
per se manifeste p3: sicut combu-
stio: incisio: percussio et similia:
qz ab istis vtplurimū possum⁹
abstinere. Sed de illis que de
necessitate nos immutāt et sine
nostro velle de his est dicendū.
Et dicimus qz cause que accidē-
taliter corrūpūt sunt aeris per-
mutatio: et inconueniens exercē-
tiū: sicut artium laboriosarū et
cibi et pot⁹: et accidētia aie: et vtrū-
qz oīa q adducunt malā cōplexiō-
nē materialē vel nō materiales.
Et qz ab his p dictā cauere pos-
sum⁹ aut mediū eorū tenēdo sicut
in cōseruatione sanitatis me-
dium reperit. Ob hoc dicim⁹ qz
impossibile est sanitatē aliquo-
mō cōseruari nisi per cibos tem-
perati chimi et spiritatis et scdm
tēpus receptos et per motū et qe-
tē et per superfluitatum euacua-
tionē et per aptū aerē cū acciden-
tium remotiōe que ad malā cō-
plexiōnē adueniunt. Et melior
modus ciborū est vt comedatur
sūm modū medicinalē. Et scias
qz superfluitates per modū frī-
cationis exercitiū: balneū et medi-
cine euacuantur. Que oīa in-
grediuntur in genere differētie
preseruatione ab egritudinibus
futura. Et quamuis hoc mira-
bile videatur: incipiamus a frī-
cationis specie: et ipsius iunā-
Colliget Auerroes. S

Libër

menta dicemus. Et de speciebus exercitiij et eius inuamentis et aliorum. Et postea reuertemur et dicemus quatuordecimque maneries complexionum debeat conservari. Et satis in eo quod preterijt de virtutibus ciborum sumus locuti. Sed in hoc libro dicemus qualiter cum eis debemus vivere: et qualiter cum eis debet sanitas conservari. Et similiter etiam de virtutibus medicinarum sumus locuti. Et deinceps dicemus qualiter cum ipsis sanitas debeat effici et conservari. **Cap. ij.** Quod est de exercitio et modis eius.

In exercitio incipiemus et dicemus quod exercitium est vis membrorum motus aliqua voluntate: et hoc fit proprie in membris motu voluntarii habentibus: et scilicet in membris animalibus habentibus motum: sicut sunt vene et instrumenta nutrimenti. Et quod exercitium est membrorum motus: ergo exercitium quoddam est proprium: quoddam est commune. Commune quod est illud quod totum pertinet corpori: et iste est motus visus abstractionis: cui omnia conueniunt animalia. Et exercitium proprium est quod certis appropriatur membris: quoniam admodum vox quod exercitium est pulmonis: et sedere et super pedes stare est dorsum exercitium. Et docetur in motu membrorum noviter quod exercitium sit proprium omni membro. Hec est divisio que fit a parte membrorum. Sed alia fit divisio exercitij in eo quod exercitium est: quod est: quod quoddam est exercitium forte: et quoddam debile: et quoddam est temperatum. Forte vero et debile quoddam aduenit propter abstractionem illius: quod scilicet sua membra fatigat: et in hoc in-

Divisio.

greditur exercitium velox et tardum. Et aliquod ex repugnancia: quod inter ipsum et alium motum fit: ut videtur per materiam ab alio: aut sicut esset in eleuatione magni ponderis lapidis: et in hoc exercitio velocitas vel tarditas non intrat. Et aliquod in uno exercitio velocitas et fortitudo coniunguntur sicut in iocantibus cum spatibus. Et inuamentum exercitij temperativum est: quia spiritum intrinsecum angustiat: et superfluitates membrorum nutrimenti expellit aut resoluit: et subam membrorum mollicat. Et ideo in omnibus alijs rebus corporis est magis inuamentum: quod est: quia calor spiritus augumentari per ipsas sunt similes naturali calori extrinseco. Sed calor augumentatur ab alijs extrinsecis rebus: quoniam admodum per medicinas aut per alias res que calefaciunt actum: sicut calor per accidens. Et quando fit exercitium post digestionem inuamenta facit supradicta. Sed si ante digestionem inchoet et fiat: credendum est ut membra trahant ad se cibum indigestum: et quod iste motus ledet retentionem membrorum virtutem: et expellit cibum indigestum. Et vis operatio virtutis digestionis non completur nisi per quietem sicut operatio expulsione non nisi motu completur. Et ideo hoc quod dictum est tempus exercitio attribuimus. Et huius temporis signum est quando vena colorata est colore citrino vel subcitrino. Quantitas vero exercitij est quousque homo sudare incipiat: et anhelitus augeatur: et color corporis incipiat rubificari et vene ingrossari: et quando ad hunc pervenerit terminum: tunc debet sedari. quod est: quia forte exercitium corpus nimis euacuat: et debilitatem iducit: et hoc manifest-

stat in forti exercitio exercitatis. Exercitium vere debile quod euacuandum est non euacuat: nec per ipsum potest consumi quod ab ipso est dissolutum. Sed temperatum proportione nabiliter dissoluit et consumit: et ob hoc subas membrorum augmentat: corpus impinguat. Et vniuersaliter temperatum exercitium conservande sanitatis mirabilis causa existit. Et malitia que propter pruritionem exercitii accidit in carceratis manifestatur: quia illorum facies cazetice sunt: et eorum color est impurus: et omnes ipsorum operationes sunt lese: et hoc non solum huius accidit: verum etiam alijs animalibus calcantibus contingit: sicut volucribus in cavernis detentis: et hoc sufficit de exercitio.

¶ Cap. iij. Quod est de fricatione et modis eius.

Fricatio sicut huius inuentionem in superfluitatibus euacuatione tertie dignonis. Et illi species similes sunt sex. vix tres sunt quantitate. et tres sunt qualitate secundum qualitatem sit aspera lenis aut temperata: aut si vis dicere fortis debilis aut media. secundum non quantitatem ut multa pauca aut media. Sed operatio fortis in corporibus est obturatio pororum et durities corporum. Sed debilis operatio est pororum apertio: et mollicies corporum. Et operatio media inter has duas mediam obtinet. Operatio non multa est causa maiori corporis: et temperate operatio est temperate carnem augmentare. Sed pauca in augmento operationem non habet: nisi quia aliquantulum calefacit. Et sunt operationes specierum fricationis simplicium: et per scientiam simplicium scientiam corporum cognoscimus. Et tria vero fricationi convenientia sunt ea-

dem cum temporibus exercitii. Et ego in eo quod futurum est species exercitii cum speciebus fricationis ordinabo.

¶ Cap. iij. Quod est de iunamentis balnei.

Et quia balneum est vnum ex his sicut que superfluitates euacuatur: debemus loqui de virtutibus partium balnei. Et dicimus quod balneum in nobis diuersas imprimat operationes primas. vix scias et tertias. Nam ipsum humectat et ericcat: infrigidat et calefacit superfluitates que sunt in poris: et sub cute euacuat: et aliquando opilat: ventositatem dissoluit inflationem remouet: et corpora nutrimento preparat: et aliquando commouet appetitum: et materiam de vno membro ad aliud spargit: et humores fluxibiles facit: et etiam dolores mitigat: et aliquando ipsos remouet. Et harum contrarietatum causa vna ex tribus rebus existit. Vna est diuersitas partium balnei. Alia est diuersitas corporum patientium. Tertia est diuersitas more in balneo. Partes vero balnei sunt aqua frigida: calida: domus balnei: et aer ipsius: et iste eadem habent gradus quod est: quia aqua calida inter calidum et frigidum temperata corpus refrigerat et humectat: et partem dissolutionem operatur: et in hac pauca dissolutione abstergit sordiciem que in cuti retinetur: et aer qui naturam huius aque retinet ad paucum sudorem corpus inducit: propter quem euacuatur a corpore superfluitates subtiles. Et hec est natura prime domus: et quamuis aer humidior sit aqua sicut alibi declaratum est: tamen non humectat corpus sicut aqua: eo quod non ap-

De balneis:

S ij

Aqua
Ber.

plicatur corpori sicut aqua: im-
mo desiccatur corpora: et sicut quod cali-
dior est plus desiccatur. ¶ Aqua vero
et aer calidissima calefaciunt cor-
pora: et aliquando desiccant: et superflui-
tates euacuant: et has superflui-
tates euacuando virtutes dissol-
vunt: et aer cum his desiccatur quoniam
admodum deum est. ¶ Et he actiones
non fiunt nisi in corporibus
mudis: sed in corporibus superflui-
tatibus plena poros cutis opilat
quod est: quia propter malitiam superflui-
tatum et multitudinem pori clau-
duntur: et ob hoc superfluitates
egredi non possunt: et tunc fiunt pa-
tienti oppilationes: et discurrent
humores: et monetur de uno me-
bro ad aliud membrum. Et propter
ea non est utile balneum habentibus
repletionem corporis aut vnius
membrum. Tertia causa mediana in his
rebus adhuc fortior existit. ¶ Et
balneum dolores non remouet: nisi
illos qui sunt aspersione mate-
rie causati. sicut apata et hisilia
Et infrigidatio ex balneo aliquando
fit per se: aliquando per accidens. Sed quod
per accidens est cum balneum po-
ros aperit: et cum superfluitatibus
calorem et spiritum euacuat: et quod per se
infrigidatio fit ipsa propter aquam
frigida quam in balneo est frigidita-
tem operatur. Et apponit aqua
corpori caliditate calide aque
reprimat: et mollificationem mem-
brorum rectificet: et calorem natura-
lem corripit sicut modum correctio-
nis fabrorum et coquorum: qui viuunt
frigiditate in fine propter interio-
res suas. ¶ Sed scias quod non debe-
mus cum aqua frigida balneare
nisi post superfluitatum euacua-
tiones. ¶ Et scias quod omnes partes
balnei in corporibus puris bo-
nas actiones operantur una alte-
ri non resistere: quia dissoluit super-

fluitates: et euacuatur sine lesione
virtutum: et membra molificant sine
nervorum relaxatione: et humectant
sine calefactione: et sine oppila-
tione refrigerant absque inuisca-
tione. Et hec omnia non nisi cum
partibus calidi et frigidi complentur:
et si aliquid in eis danti percipi-
tur istud est in corporibus impu-
ris: quia in puris nullum dam-
num euenire potest.

¶ Cap. v. Quod est de operatio-
nibus somni et vigilie.

Operationes somni in De
corporibus sunt dige ni et
stio et humectatio. Et gille
vigilie operationes sunt

dissolutio et sumptio et attractio
caloris intrinseci ad partes ex-
trinsecas. Et causas somni et vi-
gilie dixi sicut modum philosophie in his
que precesserunt. Sed quando super-
fluit somnus calorem extinguit
naturalem: et corpus inducit ad
tumidam dispositionem. Et quando vi-
gilie exuberant corpus desiccant:
et calorem dissoluit naturale: et
calorem accidentalem incendunt.
Sufficit illud quod diximus de
rebus: quarum memoria prece-
dere debeat.

¶ Cap. vi. Quod est de regimi-
ne corporum: et primo corporis
temperati.

Dinceps narrandum
est de conseruatione sa-
nitatis. vniuersumque
ix. complexionum. Et vi-
detur nobis ut a temperata inci-
piamus. Et dicam quod nulla quasi
non est necesse nisi arbitrari tempe-
ramentum ciborum exercitationum: frica-
tionum balneorum somni et vigilia-
rum et accidentium anime et circumstan-
tiarum: vel aeris temperatum. Et hoc
in corpore operatio appellatur per
modum doctrine et operationis.

Et hic errauerūt illi qui nō cre-
debāt artem medicine in cōser-
uatiōe sanitatis cōplexionis tē-
perate habere ingressum: eo q
credebāt ipsam esse opationem
soluz in parte curatiua. Et vere
pars curatiua in cōplexione tē-
perata necessaria nō est: et si casu
cōtingeret: raro tñ esset. ¶ Et q̃-
uis dicat Gal. q in cōseruatiōe
sanitatis optime cōplexiōis me-
dicinalib⁹ nō indigeam⁹: tñ in
cōseruatiōe eiusdē in lōgo tpe
post natiuitatē indinidui talis:
ea que fm ipm necessaria sunt.
vz exercitiū balneū: et alia filia
difficillima esse vident: et etiam
apud illū qui opinatur q finis
hoīs sit sanitas ppter sollicitu-
dinem tpalium gerendoz: et pe-
nes istuz hoc difficile esse videt:
quāto magiserit difficile penes
illū q opinat q hoīs sanitas est
ipsius finis ppter anime perfe-
ctionē: aut vt aliquā insensibilē
beatitudinē cōsequat: tñ hoc cer-
tū nō est nisi penes paucos. Sz
multi opinant: nō tñ sunt ex hoc
certi: nec curare videntur ppter
victoriā ptis materialis. ¶ Sed
q̃uis hoc regimē difficile inue-
niat: tñ volumus ab eo separari
qm de eo breuiter loquemur. q
Alicē. multū de hoc dixit: et suffi-
cienter determinauit. ¶ Dicim⁹
q Gal. sentire videt in regimine
cōplexionis tēperate q̃n indiu-
dua nascūtur: vt sal tritū super
corpus eoz spargat: vt eoz cor-
pora ppter extrinsecus adueniē-
tia indurentur. ¶ Sed qd mihi
meli⁹ videt est q super eoz cor-
pora ponatur res nō mordicati-
ua sicut oleum de glātib⁹: sicut
dicit Auenzoar: q̃si eādē opa-
tionē facit quā Gal. dicit facere
salet: et etiā melius: q mordica

tionem non hz. Et p̃cipit vt alio
nō cibentur nisi lacte. donec ei⁹
dentes oriantur: q̃ dictū est qd
necesse est cibū esse silem cibato
et natura lactis nature pueri est
silis: et etiā quia iste est cib⁹ quē
eidem natura preparauit. ¶ Et
post dentiū ortuz p̃cipit vt gros-
sior ciboz tantur et humido. Tñ
vt nutrit a malis absteineat ci-
bis et vt exercitio vtatur tempe-
rato: et a coitu elongetur: q̃ coit⁹
sanguinem puocat menstrū: et
saporem et odorem lactis pmu-
tat: et vt omī die in aqua tepida
balneetur: et in aere temperato:
vt horripilatio tpe balnei nō ad-
ueniat. Et Gal. sentit: vt hoc in
domo balnei fiat: et ego dico q si
aer est tēperatus nō opz vt hoc
in casa balnei fiat: et nō balnee-
tur nisi cū venter a lacte vacuus
existit ad hoc vt cibus ad mem-
bra indigestus non attrahatur.
Et fiat post longū somnum: et
cū motus loco exercitiū existit
et a reb⁹ eis terrorem et tristitiā
inferentib⁹ cōseruentur: vt eoz
nature ad pigritiam nō conuer-
tantur. ¶ Et vt calor: ipsoz na-
turalis in ipsis nō suffocetur: et
dulces cantus: et dulces soni: et
omnia que ipsos letificant sunt
cōgrua: vt eoz naturalis calor
accrescat: et ipsoz animales
virtutes p̃fortentur. Et similiter
indigent pulchris formis et fi-
guris. Et maior lesionum pars
que pueris accidit est: aut ppter
calorem aut frigus aut terrore
aut alia extrinseca: et hoc modo
pueri regi debent donec deam-
bulare ceperint: hoc est vsq ad
annum tertium. ¶ Et abinde
exercitio omni die vtantur: et
post exercitiū fricatione: et post
ipsam balneo. Et plus debent

S iij

Liber

cibari cibo in quantitate et qualitate temperato. Et iterum cum cibum revoluerint ista eadem sibi ordinantur. Exercitium tamen eorum excessum non debet habere: ut per ipsum eorum corpora non desiccetur: et ne per hoc eis augmentum prohibeat: et in aqua frigida balneari non debent: quia aqua frigida cremato resistit. Et hoc regimen tribus septimanis annorum seruet. Et scias quod vinum et ceruisia sunt mala: quia eorum capita replent: et malo calore calefaciunt eos: et mentem ipsorum perturbant. In tempore vero iuuentutis bonum eis et utile existit: eo quod tunc in eis due colere manifestatur. Vt rubea et nigra: vna per naturam: alia vero per accensum: et vinum atque ceruisia istis duabus resistunt coleris: et eas a corpore expellunt: melencolie vero a tota specie resistunt. Sed colera rubeam per vinum educunt: et membra humectant: in quibus siccitas superuenit. ¶ Uniuersaliter cibi iuueni subtile esse non debent. Et ex melioribus carnibus quas comedere debet vel possunt sunt carnes perdici cum medulla panis preparate. Et ab herbis omnibus et fructibus humidis abstinere debent: et videtur mihi quod hostialis complexionis et qui tali regimento reguntur sunt parati physicam scientiam recipere per naturam: et vnam ex tribus perfectionibus quas dixit Alexander necessarias esse philosopho videntur habere: post vero tres septimanas eodem regimine regantur. Sed post digestionem panis exuatur: et cum oleo fricentur dulci: et fricatio sit mollis et lenta ut duriciem non operet: et hec fricatio est necessaria ut corpus bono exercitio preparetur. Et si ante fricationem exercitium inchoarent: possibile esset ut ex hoc porum opi-

larentur propter superfluitates quod exitum prepararent. ¶ Et oleum olive calidum necessarium est: quia duriciem remollit et superfluitates dissoluit. ¶ Mandilia mollia esse debent: ne contagio carni ullam lesionem possint inferre. Et fricatio quidem a superiori debet ad inferius et ab inferiori ad superius: et ex latere ad latus: et ex transuerso ad transversum. Et hoc agendo ab omni parte porum aperiantur. Et aer in quo panis exurit debet esse similis acri veris: ad hoc ut superfluitatum euacuationes mensurate efficiantur: quod est: quia frigidus aer euacuationi resistit: et calidus superfluum operationem operatur. Et ideo temperatus aer ab omnibus vel a pluribus postulatur. Et post fricationem supradictam debet aggredi exercitium mediocre inter debile et forte: et velox et tardum: quemadmodum est ludus parue balle. sicut dicit Galenus in libro quem de balla composuit: quod est: quia ludus grosse balle qui cum pedibus perficitur non laudatur: quia fortis est et efficitur cum timore. Et hoc exercitium persenerare donec debet anhelitus elenitur: et corpus roari incipiat: et tumor ipsius diminui incipiat. ¶ Item dicit Galenus. quod hec

Gal.

Alex.

supfluitates expellit: quēadmo-
dū illi faciunt qui foramina di-
latare intendūt: q; exufflādo fo-
ramē apit: et d; constrictio esse
cū extensione musculi pectoris
ac dyasfragmatis. Sed extensio
musculi ventris parua d; esse:
qđ est: q; per hāc extensionē sup-
fluitates pectoris et pulmonis
ad mēbra nutritiua expellunt:
et propter extensionē musculi vē-
tris superfinitates que in ipsis
sunt: et q; ab illis transmissę sunt
inferius expellunt: et q; h; dia-
fragma debile a constrictiōe an-
helu⁹ penit⁹ abstineat: q; tunc
supfluitates ad cerebrū mitterē-
tur: sicut videmus i sufflātib; in
instrumentis: q; ipsorū vene
inflantur in facie: et ipse facies
rubedinē adipiscunt: et hoc acci-
dit propter humorum et spiri-
tuum ascēsus ad caput. Hoc fa-
cto fricatio fieri d; que eldali⁹
dicit. Et hec fricatio multa de-
bet esse: et ad asperitatem dedi-
nans propter duas intentiōes.
Una est vt superfuitates subcu-
tanee emundentur que ab exer-
citio sunt transmissę: et alia est
vt corpus solidetur: et vapores
boni retineantur vt ab his que
ab exercitio accidunt: non alte-
rent. Iste qđ operationes q; cir-
ca corp⁹ exercētur interpolatio-
nē requirūt et quietē. S; fricatio
sūt ac velociter fieri d; sicut di-
cit Gal. q; si totum corpus man-
dilib; sūt et semel fricari posset
vtilius esset vt superfuitates si-
mul et semel a corpore exalarēt:
et hec fricatio vt dictum est cu;
oleo dulci debet fieri. ¶ Iuue-
nes autem qui hanc habent cō-
plexionem quādo pervenerint
ad quartā septimanam anno-
rum i aqua frigida balneari de-

bent propter solidationē rarita-
tis in eorum membris ab exer-
citio derelictę: vt calor propter
exercitiū sparsus aggregetur: et
ad suū ppiū tenorē reuertatur
operationes suas integre adim-
plendo: et eode; modo hic aqua
queritur frigida quēadmodum
in exenitibus a balneo postu-
latur: aqua vero ista nimia fri-
gidity nō habeat: nec etiaz in
ipā temperātia adesse d; quod
est: q; frigida vt nix membra le-
dit: et remisse frigida nostrā in-
tentionem nō habet: et hec bal-
neatio subita d; esse. Sed i bal-
neatione vel ablutione capitis
aqua frigida indigemus spe-
culatione. Et qñ Gal. fuit de ea
locut⁹ nō posuit sufficētes pdi-
tiōes: nec d; ea ego dubito: nisi
q; caput est membrum frigidū
per naturam: et in summa vtrū
debeat balneari aut non: dico
quod nō. Et post hec omnia ci-
bari debet laudabili cibo sicut
carnibus galline: et pane perfe-
cto vt dictū est pparato: et carni-
bus edinis: et annualis agni et vi-
tuli lactētis. ¶ Hora ho cibari-
di erit cū oēs digōnes fuerit ce-
lebrate. Et fm sniaz dicēt q; hō
bis i die cibet: erit necessariū: vt
bis exercitet et bis balneet. et Gal.
dicit q; qđā medici dicūt q; hec
debēt ter i die celebrari: et hoc ei
dē placet vř d; q; nō modicū ami-
ror: qđ ē: q; si hoc fiat ter: et hore
cibi etiā sectionē habebūt: q; ē:
q; cū corp⁹ iuuenis hoc regimi-
ne vřtis sit fortis nature: et bōe
digōnis nō idiget vt ipsi⁹ cib⁹
tertia digōne dividat: et hec pri-
tio nō cōuenit nisi senib⁹ et debi-
lib⁹ nā: vt ide; ipse Gal. refert.
Et si aliq; diceret quod huius
pauionis necessitas propriā

S. iij

Necessitate sequeretur: inde error
provenit: quia contrarium habet
versum: quod est: quia necessitas parti-
tionis horarum exercitii et balnearum
sequitur necessitatem petitionis
horarum ciborum. Tamen non medi-
ci sentiunt quod convenientia tempora
comedendi temperatis complexioni-
bus sunt ut tribus vicibus duobus
celebretur diebus. Et sicut exerci-
tium et balneum debet fieri tribus vi-
cibus duobus diebus et isti mi-
hi videntur veritati magis appro-
pinquare: et etiam mirabilis Aue-
roar huic assentire videtur.

Aue-
roar,

Capitulum. vii. Quod est de
regimine corporis temperati per
coitum.

Coitus huic mo-
derato versus conue-
niens existit ita ut
per hoc idem ni-
hil accadat ex eis
que preter natu-
ram sunt: et hoc non precedimus:
nisi quia sperma est una superflui-
tas preparata a natura: ut ex-
pellatur sicut alie superfluitates: ex-
cepto quod in se bona est: et ideo
propter parvum errorem euacua-
tionis ipsius fit magnus nocu-
mentum: et plurimi sapientum
prohibent usum coitus in con-
servatione sanitatis. Item si exer-
citiu est aliquo modorum con-
ueniens post coitum illud est no-
cumentum coitus repugnans. Et
quia coitus desiccatur corpora et vir-
tutes debilitat: et enapozat cor-
pus: necesse est ut fricatio que post
coitum fit hec nocumenta coitus
recompenset. Et necesse est: ut
hec fricatio habeat asperita-
tem ut poros constipet et mem-
bra confortet: et fiat cum oleo
multo.

Capitulum. viii. Quod est de

regimine eius per somnum et
vigiliam.

Somnus ipsius
necesse est etiam ut
sit temperatus secundum
exigentiam nature:
et ultra hoc som-
no vel vigilia non
cogat natura. Et hec omnia obser-
uari debet nisi in ipsius regimen-
to commiserit peccatum: aut aliud ex-
trinsecus ei non supervenerit. Sed
si in ipsius regimento peccaverit
indiget correctione ut repugnet
huic per dominum: ubi gratia: si comedat
aliqua stiptica: et ex hoc ventres
habeat dissipatus: necesse est ut
rebus pinguibus utatur. Et si hoc ac-
cidat cibi paucitate: et temporis
longitudine per dominum corrigatur: quia
plurimum etiam causa restrictionis super-
fluitatum est propter rerum extrinse-
carum malam proportionem: hoc est calidi-
tatis et frigiditatis: ob hoc: quia
preservari ab istis difficile est: et
cum dico hic superfluitatum restrictio-
nem non solum stercoreis et urine inter-
do: sed totius corporis superfluita-
tes que ex eo manant sicut ex meatu
qui iter epas et fel exilit: et inter
epas et splenem: et que pervenit ad pa-
latum et nasum: et ultra quam hec mem-
bra regimen dimittunt indigent me-
dicinis has superfluitates eva-
cuantibus. Et scias quod exercitium est
una ex rebus que indiget correctione
si in ipso delinquatur: et peccatum
quod maxime in exercitio committitur est
illud quod notatur labagi. id est sicut per
gritiam aut lassitudinem que post exer-
citiu accidit. Et iam diximus in his
que preterierunt quod labaset quod pue-
nit a rebus extrinsecis sunt tres
species simplices: una est ulcerati-
na. secunda est extensiva. tertia
est apostemosa: et ulcerativa est
illa que fit ab humore calido: et

fit etiam propter retentas sup-
fluitates non dissolutas: p exer-
citium: aut propter humidita-
tes liquefactas ex pinguedine
et carne ppter imoderatū exer-
citium. Unde necesse est vt me-
dicine adhibeantur: vt has su-
perfluitates euacuent ⁊ dissol-
uant: ⁊ hoc fiat fricatione leui et
multa: q: hec fricatio ppter sui
lenitatem non opilat: immo dis-
solvit: ⁊ q: multa euacuat: et d3
etiā fieri cum oleo calido veteri
stipticitate carente. Ex balneo
vero magis necessariū est aerē
deinde tepidū aquenū: ⁊ ciben-
tur cibis subtilioribus: humi-
dioribus atq; frigidioribus soli-
to: ⁊ pauciorib⁹ q̄titate. Et cor-
rectio extēsiue debet fieri molli-
ficatione: et idcirco d3 fieri frica-
tio lenis cum oleo calefacto in
sole: cū oleo anetino: ⁊ cum oleo
camomellino inurale non est: ⁊
est necesse morari in balneo tē-
perato: et moram in ipso trahere.
¶ Et correctio a pōse que cū
extensione fit: et lesionis sensi-
bilitate: ⁊ q̄titaris mēbri aug-
mentatione tribus efficitur mo-
dis. Euacuatiōe. v3z repulsiōe
infrigidatione et mollificatio-
ne: propterea indiget fricatio-
ne subtili leui et multa: et debet
multam attrahere moraz in aq̄
calā vlt tepida: ⁊ iniungi multo
oleo tepido: sed in estate oleum
debeascege. i. violaceū vtili⁹ exi-
stet. Et cibus paucitatis istius
speciei paucior: debet esse cibo
aliarū specierū paucitatis ⁊ fri-
gidior. Hoc est regimē tempera-
te pplexiōis in etate iuuetutis
vsq; ad. xxxv. annum.

¶ Capitulum. ix. Quod est de
diminutione cibi.

Ost hec vero exer- De di-
citiū diminui ⁊ ci min⁹
bus subtiliari est tione
necesse: ⁊ cibi sint cibi,
humidi aliq̄tulū
ad calorē declinā-
tes: ⁊ in senū etate exercitiū fiat
equale sicut itineris suavis: et
calidis et humidis indigent ci-
bis: ⁊ hoc regimē latitudinē ha-
bet secundum magis et minus
in pluralitate et diminutiōe an-
noz: ⁊ tales in vnoquoq; d3e ci-
bent: ⁊ supradictum exercitiū
eisdē precipiat: ⁊ balneum ⁊ fri-
catio. Et q: in corporibus senū
vt plurimū supfluitates gene-
rant: ⁊ nō sufficit exercitatio il-
las supfluitates euacuare potē-
ter: necessario op3 in cōseruatio-
ne sanitatis vt cibis medicina-
lib⁹ aut medicinis potiant. Et
ppter hoc in principio suarū
comestionū op3 vt rebus humi-
dis reficiant vt bletis elixis: pa-
ratis cuz alimuri: oleo ⁊ sale: aut
in alijs silt preparatis. Clistere
volentiu vltimū eis existit: et
vti debēt ficubus cū semine v3-
tice ⁊ croco: ⁊ siltib⁹ añ cibū: ⁊ aq̄
mellis existit vtilis maxie istis
qui neq; vinū neq; cernisā bi-
būt: sed vinū vtili⁹ pōt existere
iter alios pot⁹: cernisiarū q̄ fiūt
ex passulis: meliores ille existūt
q̄ ex passulis carētib⁹ nucleis
fiunt. Et hoc ideo q: res q̄ nobi-
liores sunt senib⁹ sunt ille in q̄-
bus virt⁹ stiptica nō reperit: eo
q̄ resistūt ambabus suis quali-
tatibus ei qd q̄rit i eis: et debet
esse vet⁹ cernisia vsq; ad finem
sue pfectiōis: ⁊ color suus sic co-
lor vini. Et cernisia que in nra
fit terra vetus non appellatur
nisi spacio sex mēsiū trāscēdat.
Et in minori spe non est con-

meniens conseruationi sanita-
tis: et etiam vinū terre nre non
appetiat vinum vetus nisi cōse-
quat spanum vnius anni aut
medij. Et si in senib⁹ sunt mem-
bra leta p naturā: exercitiū eis
conueniens non erit: qz senex cui
exercitiū ordinat: est ille in quo
naturalis lesio membrorum nō
est. Et senibus necessarium est
balneū ter in mēse: aut quater.
Et iam diximus quod iuuenes
istius complexionis non indi-
gent balneo ad regimē sanita-
tis: sed senes idigēt eo ppter eo-
rū exercitiōrū paucitatē: qz regi-
mē senum compositū est ex cō-
seruatiōe ⁊ pseruatiōe. Et dif-
ferentia istorum duorū regimi-
nū est in hoc qd vñ p sile aliud
per dissimile fit. Et est necessa-
riū senib⁹ vitare cibos grossos
inter alias res. Et si contingat
eos aliquando comedere asso-
cies eos reb⁹ subtiliatiuis. Sz
lac bonum est senib⁹ venas ha-
bentibus largas: sed necessariū
est vt euz melle vtantur. Senes
vero frigide complexionis per
naturam ⁊ venas habentes stri-
ctas lacti non approximent.

Cucusq; locuti sumus de re-
gimine tēperate pplexiōis qli-
ter regenda sunt corpora ab in-
fanzia vsq; ad senectutē: ⁊ quis
ista regimina sint loginq; a pos-
sibilitate isti⁹ cōseruationis: si
regule sunt ordinate volēti suā
sanitatem conseruare: ⁊ si i hoc
deficit: corrigere debet cum eua-
cuātib⁹ supfluitates: ⁊ cum me-
dicinis opilatiōes aperientib⁹
⁊ putrefactioni ⁊ apostematib⁹
resistētibus.

Cap. x. Quod est de regimine
corporū habentū distemperan-
tiam compositam.

De hinc volumus
loq; de regimine
alierū complexio-
nū. Et dicim⁹ qd
istorū corporum
duē sunt species:
vna est sup cuius mēbra oīa do-
minat mala cōplo distēperata
ex loco ⁊ pplexionib⁹ distempe-
ratis: et alia est sup cui⁹ mēbra
mala cōplexio dominat: que in
ipsis recipit diuersitatez: verbi
grā: sicut cerebrū calidū et sto-
macus frigidus: ⁊ hec spēs fm
Gal. est deterior prima: ⁊ maxie
qn talis complexio in membris
radicalib⁹ sita est. Et regimen
istorum magis est ppinquum
pseruatiōe qd pseruatiōe maxie
in illis quibus mēbra principa-
lia in suis cōplexionibus sunt
discrassata: ⁊ hoc regimē est qsi
mediū iter regimē corporū q nō
sunt lesa: ⁊ pditionē aptitudi-
nis que egritudine adducit cor-
porib⁹ in qb⁹ est vnum signum
aut plura sanis existētibus que
egritudinē pnosticantur: ⁊ ego
narrabo in hac parte: in eo qd
futurum est.

Capit. xi. Qd est de regimine
corporū calidorum.

Oinceps volum⁹
narrare de mala
complexione sim-
plici: ⁊ incipiem⁹
a calida. Et dici-
mus qd i comple-
xione istorum non apparet in
principio multa lesio: sed cū in-
ueterat ipsam siccitas comitat:
⁊ sup corpora talis colera citra
dñat: ⁊ iō opzvt eoz exercitiū sit
facile ⁊ suauē cū suauē deābula-
tiōe ⁊ qetatiōe. Sz qd hpp. q cor-
pora cala obēt qescere ⁊ n exerci-
tari: nō dz itelligi nisi remisse: q

est qz oimoda qes corpis nō ingredit viā sanitatis. Et ob hoc necesse est vt exercitium sit cum suau fricatione temperata que quidem fricatio clementuz efficit in carne. et ipsi fricationi associet aliqua ex oleis innuctio ex oleis trigidis: vt oleo violato: et similibus. Et balneent in aqua tepida ad hoc vt ex corporibus eorū supfluitates fumose resoluantur. Sed aer balnei eis vtilis nō est: et si postea balneant in aqua frigida prodest vt corrigat damnum si qd aqua calida facit: et eorum relectio sit bina die: etsi siccitas in eis multū manifestaret tertia refectione vtiatur. Sed spēs ciborū fm qd dicūt medici debet esse fm similitudine in sanitate p̄sentis conseruationis: et isti cibi debēt esse calidi: aut calidi et sic. et si volūt eorū cōplexiones alterare dz fieri p contrariū: tñ paulatim ad hoc regimē accedāt. Sed dico qz iste cōplexiones que exsūt a tēperamento ad vnā extremitatū ipse sunt p̄xime illi parti vt incidant egritudines ex genere illius cōplexiōis. et hoc fit cū supervenit aliqua cā extrinseca: et propter hāc aptitudinē que in eis est inuenta. dico qz eorū regimē p simile ex toto fieri nō debet. p̄pterea qz tales complexiones quales iste sunt fm vnū modū nō p̄seuerāt immo sunt mobiles versus egritudinem cōplexionalē. Et p̄pter hāc cām intelligere nō debem⁹ in regimēto suorū ciborū p̄seruationē: immo p̄seruationē ad resistēdū ei qd accidere eis posset ex parte suarū p̄parationū malarū. Et p̄pter hoc totū ē necesse vt i cibis sit aliqd cōtrariū cōplexionibus eorū: et hoc est p̄p timo

rē occasionū extrinsecarū. Nā ex pte cōplexiōis soli⁹ nō est timēdū vti similib⁹ in toto: et hec est snia illoz q sniam istā seruāt q̄nis ex toto hoc non declarēt. in istud regimē nō sufficit nisi euacuetur humor qui hāc sonet cōplexionē p̄vomitū aut per fluxū vētris: et debes intēdere euacuare illū humorē per locū cōsuetū a natura. ita qd si per vomitum per vomitum. et si per fluxū ventris: per fluxū. et melius est per fluxū. qz talis euacuatio est magis nature manifesta. Et mihi videt sufficere: vt habēs hāc cōplexionē calidā: vel calidā et siccā: purgez cū tamaridis: violis et mirab. citrinis: et alubleb. i. coriziolaz similibus: et iste complexiones calide aut calide et sicce secundum plurimum sunt vaporose et fumose: et ob hoc balneatione indigent ne cito effimerā incidant: et similiter si tenui dieta longovsi fuerint tempore. Et bonum est istis aliquando post cibū balneari vt eorū corpora impinguent: sed qui in dextro latere sentiet gravitatem hoc vitare debet: et est necesse vt rebus vtiatur exopilatiuis. Neqz istis est conueniens potatio vini: et si bibāt vinum bibere debent aquo sum. Et vtr dico qz regimē p̄ptio num calidarum et sic. et calidarum simplicium non diuersificatur in fine nisi fm plus et minus: qz impossibile est vt caliditas in fine non deueniat ad siccitatē: et vtile est istis orizachara in temporibus calidis frigida cū aliquibus seminib⁹ et herbis quē hnt virtutē aperitiuā et puocatiuā sine caliditate: sicut est semen scariole et capillus veneris: et etiam semen apij: cuius

fit sua virtus repressa in quiete
cū seminibus melonis: et cucu-
meris. aut cū alia re que habe-
at temperare caliditatem: sic. ma-
terierū dictarum: quēadmodū
est stipes scariole et viole. Et mi-
rabilis Auēzoar dicit quod in om-
nibus locis in quibus utimur
orizacara debemus uti flore ne-
nufaris: et maxime calido tem-
pore. Et dicit per experientiam
quod nenufar habet sua proprie-
tate p̄servare tales a febre. Ite
dicit quod semper cum orizacara
debemus uti rebus que os stōi
fortificant sicut aqua masticiis:
aut cinamomū aut spica: quia
acetum in quantum est acetum
os stōi ledit. Et mihi videtur quod
aqua ordeī tempore calido sit re-
gimento cōveniēs: dūmodo cū
ipsa sit aliqd quod reprimat nocu-
mētū os stōi ex ea. Et qui hnt
complexionem sicā necesse ha-
bent eorum corpora humectare
ne in eis acceleret senectus: et
hoc debet facere cum cibis hu-
midis laudabilis chimi: sicut ē
caro pullozū inueniū: et uti bal-
neo a que dulcis tepide: et frige-
re laborē et vigiliā: et oīa accide-
ntia que corpori faciūt acqui-
rere caliditatem: sicut furor et ira: et
eorum similia: et assuefacere ea
que corpori adducunt delecta-
tionem et gaudium: et ut extrin-
seca q̄ eis intēdimus facere sint
cōtraria sue cōplexioni: et solia sa-
licis et vitis et aque frigide: exce-
pto gaudio temperato: aere tem-
perato: et mobilibus lectis: et au-
dire sonos amēnos eis cōne-
niens est. ¶ Sed p̄plexionibus
calidis et humidis superniunt
egritudines p̄trideris discursus
superfluitatū: et maxime tempo-
re iuuetutis. Et idcirco necesse

est ut exercitentur forti exercitio
et veloci: et utantur fricatione mul-
ta et forti: et quod etiam balneē-
tur aq̄ cibum: et oportet vniuersa-
liter stōm taliū intneri. nā si ip-
sius cōplio ad malā cōplonē cō-
nerteret hūores toti⁹ corporis ad
idē declinarēt: et tūc cib⁹ eoz de-
clinaret ad frigiditatem et siccita-
tem. Et ista cōplexio nō est tēpe-
rata sicut opinatus est B. Et an-
tiqui dixerūt quod cōplio naturalis
est calida et humida: quia cū cōpa-
ramus cōplonē naturalē in q̄-
tū est media extremitatib⁹ tūc
dicim⁹ quod est temperata equalis
et extremitates intelligunt hic
viij. complexionēs. Et qñ ipsam
cōparamus dominio superflui-
tatis elementorum que sunt in
ipsa. nos dicimus quod sit cali-
da et humida: eo quod caliditas
et humiditas plus dominant in
ipsa q̄ frigiditas et siccitas: et nō
dicimus hic cōplexionē tēpera-
tā hāc de qua loquimur hic quod
sit calida et humida nisi cōpara-
tione ad naturalē. ergo cū dici-
mus calidam et hu. esse tēpera-
tā nisi equoce dicim⁹. Et Gal. met
dicit quod naturalis dicitur respectu
extremorū: et calida et hu. cōpara-
tione tēperatīe dicitur: et iō dubitat s̄z
hoc tps quod hec tēperata comple-
xio nō inueniat.

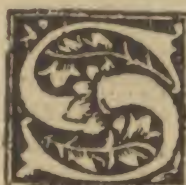
¶ Cap. xij. Quod est de enacnatio-
ne corporum calidorum.

Dinceps reuertamur
ad id a q̄ separati fui-
mus: et dicam⁹ quod non
oportet appropriare cōser-
nationē sanitatis solū sup exer-
citiū balneationē et cibos hnti-
bus hāc p̄plexionē vtz oīz cū hoc
enacuare superfluitates cū medi-
cinis laxatiuis a capite per vias
sternutationis: et gargarizādo

ore mastice zgrana stasifagrie: z
etiā puocando vūnam: z medi-
cine cōuenientes ad purgādū ha-
bētes hāc pplexionē sunt medi-
cine leues sicut agaric⁹ turbit⁹:
et cartamū. Et opz qđ isti mul-
tum ab opikonibus sibi cauere
debeant: z inter ceteras causas
putrefactionis huic resistere de-
bent euacuādo humorē qui pu-
trescitur cōsueuerat: z cū medicis
resistētibus putrefactioni suis
qualitatibus z suis pprietatib⁹
qđ q̄ natura putrefactiōis stat-
per extraneum calorē cū humi-
ditate supflua fetida sicut sunt
ei medicine odorifere in vltimo
contrarietatis. Et si tu feceris
vnā cōpositionē in qua oēs iste
virtutes aggregent erit vltima
medicina ad cōseruationē sani-
tatis ipsoꝝ dummodo repressē
sint in illis eius virtutes quib⁹
non indigēt. Sed cōplexio frigi-
da debet cōseruari cū rebus ca-
lidis sine humectatione. v3. ex-
ercitio balneis siccis cibis z his
similibus. Sed cōplexio frigida
z hu. d3 regi cū regimine calefa-
ciēte z ericcāte: z cum multipli-
catione exercitiū: z indigēt euac-
uatione propter superfinitates
que a tali complexione generā-
tur. Sed cōplexiones frigide et
sicce ceteris sunt deteriores: et
indigent in earum regimine ca-
lesfaciētib⁹ z humectantibus:
et leui fricatione: z dulcis aque
balneo: z exercitio temperato et
somno longo. Et vniuersaliter
pplexionis huide indigēt iter re-
fectionē z refectionē mora lōga:
quēadmodū sicce indigent bre-
ui. z cōplexiones frigide z sicce
indigent superfluitatū euacua-
tione vt humoris melencolici.
Et medicine ad hoc valentes

sunt mirab. indi. z polipodiums.
Et vina aromatica sunt conue-
nientia valde huic complexio-
ni. Et coitus nocet plus ceteris
omnibus complexionibus ma-
xime frigidis z sic. Et inter com-
plexiones calida z humida su-
perfluum tolerare potest leuius
z que peiores sunt frigide z sic.
existūt. humide vero medio mo-
do se habēt circa illd. Ita sunt
regimina complexionum distē-
peratarū in qualitatib⁹ actiuis
z passiuis. Sed cōplexiones di-
stēperate solū in passiuis tantā
non recipiunt lesionem: quātaz
distēperate in vtrisq̄ aut in
actiuis.

¶ Ca. xij. Qđ est de resumptiōe
extenuatorum.

Ed regimē corpo-
rum extenuatoꝝ
debet esse per co-
trarium causarū
extenuationis vt
si fuerit hui⁹ cau-
sa caliditas cum siccitate mem-
brorum valebit frigida z humi-
da dieta: z si causa extenuatiōis
fuerit propter debilitatem attra-
ctiue que est in membris: inun-
ctio olei oliue affert inuamen-
tum: dummodo solū stet super
membra donec trahant cibum
et non plus: z si moram contra-
xerit nimium dissoluet: z altera-
bit: et si causa ericcationis erit
super virtutem digestiuam fri-
giditas administrentur ea que
confortent digestiuam. sicut vi-
num z ea que scis: z vniuersalia-
ter extenuatio siccitati associa-
tur. ¶ Sed siccitas aliqñ puenit
pp̄ter dissolutiōem multam. z
aliqñ pp̄ter paucitatē digestiō-
nis: et aliqñ propter ysam cibo

Libe

rum siccorū. Et rectificatio isto-
rum est facilis: et exenuatio cor-
porū pinguiū fit p cōtrariū: fm
qđ tu scis.

¶ Capi. xiiij. Qđ est de cōserua-
tione corporis cuius mēbrū est
distemperatū.

Deinceps narramus regimen di-
stēperate pplexio-
nis vtr. Deinceps
narrare volumus
de regimine distē-
perere i singulis membris. Et
dicim⁹ qđ regimē istarū cōplo-
nū plus ingredit⁹ genus pserua-
tiōis qđ regimē cōplonis distē-
pate cōis. Et intētio nostra i ta-
li cōplone qualis est ista: est vt
virtus illi⁹ mēbrū fortificet suā
cōplonē tēperādo et euacuando
supfluitates q̄ in eo generant⁹:
et remouere cām que illā gene-
rat supfluitatē cōsiderādo vtrū
sit lesū in se aut p alterius mē-
bri cōpassionē quēadmodū sto-
macus in aliquib⁹ hominibus
est lesus p se: et i alijs p cōpassio-
nē cerebri: et mēbra q̄ magis dā-
nificant alijs sunt mēbra pnci-
palia: cū cōplexio erit alteri cō-
traria. Vbi grā. cū epar ē calidū:
et stōus frigidus: et corpus est ex-
tenuatū: et lumbi in arenis abū-
dānt: vel vt in corpore extenuato
testiculi multū generāt spmā: in
talib⁹ indigem⁹ regimine mix-
to: et plus instare distēpantie pi-
culosiori. itaq̄ aliō obliuioni nō
tradať: et hoc ingredit⁹ doctrinā
de ingenio sanitatis: et ob hoc
nō plura his dicem⁹. dñz regimē
pseruatū ē de genere curatiui
sicut dicem⁹ pōstea. Et scias qđ
deterior hāz cōplexionū est illa
que est in cerebro declināte mul-
tū ad caliditatē aut frigiditatē

ideo quod quando complexio
cerebri est ad malitiā pnerfo est
cā aduētus mali multiz magni
quēadmodū sunt apata colli: et
squinantia: et ous pustulatiōes:
et apata vulne: et rancedo: et pti-
sis: et tussis: et dissinteria: et alia
istis silia: et aliqñ currūt supflui-
tates iste ad stōm: et corrūpūt ip-
sam: ita qđ si fluxus fuerit frigi-
dus conuertet ipm ad frigidita-
tē: et cōplo totius corporis corrū-
pet: et cū hoc patiēs eructatiōes
emittet acetosas: vt mihi tēpore
iunētutis accidit: qz meus stōs
propter mali tiā regiminis ma-
lam acquisiuit complexionem:
et medicus mensignorans eam
dixit qđ taliter fuit cōfirmata qđ
ipsam remouere non potuit. et
ego ignorans omnino eraz scle
mediciner: et ab hac oēs distēpe-
rantie mee ortū hñt. Etqñ distēpe-
rantia fuerit calida fluxus hu-
morū in aliquibus erit calid⁹
rememoratio vero omnium ha-
rum in capitulo de ingenio sa-
nitatis continetur. ¶ Sed cōser-
uatio cōplexionis cerebri vt nō
discrassetur est vt si est frigidum
supponantur ei res ericcatue
hñtes caliditatē cum aromatici-
tate: sicut mac. et gariofili pñe-
rizati. et postq̄ cū vino fuerit ab-
lutū: reuēnt supfluitates q̄ i ipō
ptinue gñant cū sternutatiōe et
fricatiōe q̄ fiūt cū radice nucis et
ēt gisnuaz fricatio pferť. Et cre-
bra masticatio mastic: et vi me-
dicisq̄ eūant hūores i eo abūdā-
tes tpi⁹ pgruis: et marie i he et
autūno. ¶ Sz cerebrū distēpera-
tū i caliditate in quo supfluita-
tes cate gñant p pñariū h⁹ pfer-
uat: et hoc fit in iugēdo caput ei⁹
oleo ros. et enacuādo hūorē pñi-
stātē fm qđ meli⁹ videt cōuenire

Ca
ual
cerl

Et vlt cerebriū magis alteratur
frigiditate q̄ caliditate: et pro-
pter hoc op̄ ip̄m a frigore con-
seruare cōseruatiōe vltima. Sed
regimē illoꝝ quoz impossibile
est regere ip̄os isto regimine: ne-
cesse est cōseruare eozū qualita-
tes: qm̄ sicut est eq̄lis cōplexiōis
a sua natiuitate videt̄ mihi vt
egritudines eisdē supernenien-
tes sint ex repletiōe: et ob hoc in-
diget euacuatiōe vlt. vj. flobo-
tomia: et maxime si in eo appa-
ruerint signa repletiōis. et oꝝ cū
hoc vt abstineant a cibis multi
nutrimēti. Sed q̄ nō h̄z cōplo-
nē tēperatā maior pars suarū
egritudinū a malis humorib⁹
h̄z prouenire: et ob hoc oꝝ ip̄os
abstinere: et scire illos euacuare
p̄siderādo semp̄ q̄ritatē euacua-
tiōis vt nō sit sup̄flua nec dimi-
nuta: eo q̄ tales sunt quibus
vna euacuatio sufficere non vi-
detur in vere et tales sunt qui
indigent duabus: vna scilicet
in vere: et alia in autumnō. Et
egodico q̄ illi qui vtūtur potio-
nib⁹ in septimanis annoz: aut
in medietatib⁹ eoz recti⁹ faciūt
q̄ illi qui oī anno purgationes
exercēt: q̄ nos videmus q̄ egri-
tudines vlt plurimū nō accidūt
hoib⁹ nisi circumib⁹ termi-
natis aut circa ip̄os. Et ideo
circa vñquodq̄ idiuuū hoc
est cōsiderādū: qm̄ spero q̄ cum
hoc regimē multi poterūt eua-
dere ab egritudinib⁹ eis accidē-
taliter euemētib⁹: et cōuenit etiā
vt qui volūt mutare cōsuetudi-
nem malam: vt mutent ipsam
suo posse paulatim ne terreant
subito.

¶ Cap. xv. Qd̄ est de cōseruatio-
ne corporū que p̄parata sunt in
egritudines cadere.

Dinceps volum⁹
tractare de corpo-
ribus que propi-
qua sunt: vt i egri-
tudinē cadant: vt
eorū malis apti-
tudinibus obuiemus. ¶ Et vt
dicimus q̄ genus preseruatō-
nis futurarū egritudinū fieri
debet qm̄ aliqd̄ signū manifesta-
tur: tunc recte est ex genere cure
egrotātis in presenti. verbi gra-
tia. resistere lepre vt non fiat est
idē cū rebus quibus curat̄ quā-
do est: illud idez dicim⁹ in alijs
egritudinib⁹. ¶ Malā vero apti-
tudinū et manifestior est illa q̄
d̄ spōtanens labor: nam qm̄ hic
corporib⁹ adest apta et accepta-
ta sunt in infirmitatib⁹ multis:
et ob hoc de isto vniversalē ser-
monē faciemus q̄ nō erit simile
alijs malis aptitudinib⁹ p̄p̄is
in oī egritudine: eo q̄ mod⁹ ob-
uiandi illis aptitudinibus ma-
lis est vnus et idē modus cum
cura egritudinibus ipsarū. et
idcirco id nō est recitandū. Et
scias q̄ nō obliui sum⁹ de cōser-
uatōib⁹ corporū tpe corruptio-
nis aeris: sed in posterum dice-
mus. ¶ Sed incipiem⁹ loqui de
laborib⁹ et dicem⁹ qd̄ iā dictū est i
libro egritudinū q̄ pōt esse tri-
bus modis. Unus est labor vlee-
rati⁹: et hec spēs fit ab hūorib⁹
colericis q̄ hoc mouent: et de hac
spē ad p̄s intēdim⁹ loq̄. Alia
spēs d̄ extēsi⁹: et hec ex sangui-
nis multitudine fit: et fm̄ aliqd̄
d̄ vētosus. Tertia spēs d̄ apo-
stemosis et cōpositus ex extēsi-
uo et viceratiuo: et de ei⁹ proprie-
tate est vt superueniat oib⁹ mē-
bris apparitio tremētī circa oīa
extrema. Et volum⁹ incipere a
cura oēs has species continēte:

Trt-
plex a
bor

postea vero de vnaquaque specie loquimur per se. Et dicimus quod causa efficiens est mala compositio materialis ergo medicina concilians istis speciebus erit aut alteratiua aut euacuatiua. Et alterationem et euacuationem facit natura cum cibis et medicinis que habent disponere humores ad hunc finem: et aliquando adiuvant ad hoc somniferes et fames. Et euacuatio fit cum medicinis que prouocant vomitum et sudorem et ventum: et est cum exercitio: et hec fiunt: quia ars sequitur cursum nature: et iste sunt medicinales concilians omnibus speciebus supradictis: verum de propria vniuscuiusque istarum volumus dicere: eo quod non euacuat vnaqueque istarum specierum vna specie euacuationis: nec alterat vnaqueque istarum specierum vna specie alterationis.

Cap. xvi. Quod est de remotione et preservatione corporum a labore ulceratiuo.

Accipiamus nunc a labore ulceratiuo: et dicam quod causa efficiens istius est humor acutus mordicatus: et tu scis quod humor mordicatus est colericus: aut melencolicus: aut flegmaticus saluus: ideo quod vniuersum quod istorum est mordicatus. Sed colera est acuta propter suam acutitatem: et melencolia propter suam acutitatem: et flegma saluus propter suam saluginem: et hic accidunt aliquando distinctiones: quod est. quia isti humores non effugiunt: quando autem sub cute solui sunt locati aut profundati in musculo aut sunt in musculo et venis ex via quam inveniunt in sanguine paterno propter quod. Adhuc non est longinquum. quando sunt cum istis humo-

ribus alii humores mucilaginosi: et forte non sunt: et si sunt non effugiunt quando autem sunt in spogiositate carnis aut in venis. et si sunt in venis aut sunt cum paucitate sanguinis aut cum eius multitudinem. Et non est multus sanguis in venis: nisi cum isti humores sunt pauci: et non sunt multum elongati a conplexione sanguinis: eo quod inueniuntur quorundam in actu non fit nisi ante conversionem ipsorum in sanguinem et aliquid post conversionem eundem: ut est cola et melia: et aliquid cito convertuntur: et aliquid tarde. quando quando nullum elongati sunt a sanguine longa indigent conversione: et quod propter quod sunt ibi breui convertuntur: hoc est quod potest dici de hoc labore: et vniuersum quod istorum propria huius medicinarum. Et dicimus quod quando isti humores efficiunt laborem: et sub cute sunt locati forte exercitium et fortis frictio erit sufficiens medicina cum balneo et cibo subtili: aut aliquando ordeum squinzibum et similia. Et quando isti humores in poris sunt locati non indigent exercitio: sed quod et somniferis abstinere a cibo: eo quod ista adducunt digestionem: et sero balneentur in aqua tepida: et cibis subtilibus cibent post assumptionem squinzibum: eo quod squinzibum euacuat per vomitum et sudorem illum humorem qui potest moueri a natura. Et si hoc accens sedabit: per hoc tunc plene causa huius cognoscimus: et si non sedat: et somniferis fuerit debilis et varius: tunc non est humor in carne et musculis solus sed et in venis. Et tunc considerandum est si cum istis humoribus qui faciunt hunc laborem sunt humores mucilaginosi aut non. et dicimus quod si non sunt humores mucilaginosi humores facientes laborem sunt in poris rositatis aut venis: et tunc attendendum

dédum est si cū eis est sanguis multus aut pauc⁹: aut si illi humores sunt hūiores sunt remoti a substantia sanguinis aut propinqui. Et si pauc⁹ est sanguis et humores sunt remoti a substantia ipsius. tunc humor iste faciens laborem debet euacuari per farmaciam et non per flobotomiam secundū speciem illius humoris facientis laborem: siue fuerit colericus siue melencolic⁹ siue static⁹ falsus: qm̄ qñ isti humores exeūt a natura in q̄litate tūc indigēt euacuatiōe cū medicina attractiua: q̄ pprie habeat respicere illū humorē: eo q̄ qualitate peccāt. Sed si peccāt q̄titate tūc faciēda est flobotomia: sicut diximus in libro de ingenio sanitatis. Et si isti humores sint cū multo sanguine: et nō multū remoti a sanguinis substantia tūc in primis debēt euacuari p flobotomiam: et postmodū per farmaciam: hoc est si non adsint humores mucilaginosi: qd̄ est: qz si cū istis apparēt humores mucilaginosi: tunc considerandū est si humores fuerint in venis cū multo sanguine: et non erunt multū ab ipsi⁹ substantia remoti tūc sūt debēt euacuari cū flobotomia: et in farmacia difficilis eē d3. Et si humores mucilaginosi fuerint in venis multi cū sanguine pauc⁹: et hūiores labores inferētes a suba sanguis fuerit remoti: tūc nō est flobotomādū nec farmacandū: eo q̄ flobotomia p̄necabilis esset: nec in farmacia p̄positū secuti esse m⁹: qz p̄pter eoz grossitiē hūiores obediētes nō essent. Sed plus fluere: et ēt vene clauderent: et hic interponēda est q̄es medicinalis: et subtilis cibis icisui sine mul-

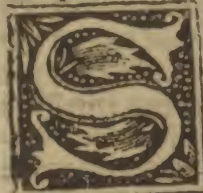
ta caliditate ad hoc vt multa in mēbris illorū sparsio nō fiat: et cōueniēti⁹ in hoc casu est squinzibin de seminib⁹: cui⁹ siccitas sit repressa cū radice lilij et viol. Et aq̄ ordeī cōueniēs hic est: et maxime i iuuenib⁹ cū radice seniculi. et ydromel etiā. Et qz in corp⁹ istorū v̄tositas grossa et inflatīa gñat. p̄cipit. G. da ri dyapipereon et dyaciminum. S3 in nostro climate hoc est vitādū: qz posset febrē incitare. Et ipse. G. his nō v̄tebat nisi in tpe frigido: et frigida cōpōne: et medicine subtiles mēbra intriseca p̄ortates cū remisso calore v̄tiles sunt sicut darsine: et assarū: et cinamomū: et ambra: et cassialigna: et in arabico ichalica et gariofil: et sikkā aromatica. ¶ Et si Galenus aliquā istarum repudiet facit hoc propter snā sūpticitatē: et si cū alijs cōposueris bona erit p̄fectio ob hoc: qz mēbra principalia sunt in vltimo debilitatis: et maxime os stomaci in hac cōpōne mastix nō obmittatur. Sed rosa nō est hic cōmēdāda propter sui frigiditatē et sic. q̄uis sit cōortatiua. Sed sica dos est vltimū in hac cōpōne q̄litate et p̄prietate: et quēadmodū in hoc casu flobotomia ihibet: et vomit⁹ rōne eadē. Sed qñ hūiores mucilaginosi sunt i musculis et sanguis venarū est mūd⁹: tūc nō timēde sunt res multū calide et v̄inā p̄ocātes: p̄pterea qz tunc nō est timendū vt hūor in mēbris spargat. Et. G. hic v̄ritur medicina ex pulegio facta: et mihi multū placet illa aut ei similis. ¶ Et scias q̄ mihi non fuit necesse narrare hec signa si significantia dominium humorū istorum: nec signa significantia Colliget Agerroys. ¶

Gal.

Gal.

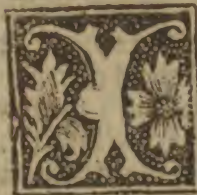
quantitatem nec locum. ideo qz oia sunt tibi nota in libro signoru. Et tu debes confidere in vna in cognitione generu humoru qui inter musculos sunt quantitate debes sumere a regimine antecedente a complexione a tempore et etate: et alijs rebz in libro signorum dictis.

¶ Cap. xvij. Qd est de remotiōe et preservatione corporu a labore apostemoso et extensio.

Ad labor apostemofus et extensio unus de necessitate pueniūt a san guine multo: ideo cōueniens est patientē pūmitus flobotomare: et autumādo qnātitates fm tempus et etatē et complexionē sicut in libro de ingenio sanitatis docetur. Et sunt distinguenda mēbra in enacuatione istius laboris, ita qz si in capite granitas affuerit cephalicā flobotomare debes: et si in mēbris medijs basilicā: et cū ambas pūnerit partes mediana erit flobotomāda.

¶ Cap. xvij. Qd est de conseruatione corporum tpe pestilentie aeris.

In hac particula adhuc narrare remāsit corporu preservationem ab egritudinibus ab aere preter naturam. ¶ Et dicimus breuiter qd aer vt alibi dictus est permutat aliquā in qualitate: et aliquā in substantia sua: s3 cū sit in vno aut alio: tūc pparata sunt corpora recipe egritudines si les illi cōplexioi: tñ oia corpa ab istis dispositiōibus nō leduntur: sed solū nocetur corpa pparata: nā si eēt hoc

oibus cōe egrotarēt oēs in aere supradicto. Accirco cōfidere debemus in regimine vli oēs has cōtinēti pmutatiōes: hoc est in apertiōe opilationu: et in resistēdo causis putrefactionis ex toto: et cū dico qz oēs has pmutatiōes cōtineāt. intēdo permutationes que in suba sunt. Sed pmutatio q in qualitate existit in vna. v3. aut in pluribus regimen ipsis qualitabz cōtrariū esse d3: et hoc regimen particulare est. verbi gratia. si est distēperatus in caliditate et sic. cū frigidis et hu. regi d3: et degere in septētrionalibz locis in quibz ad huc aer reprimat rozatione aqz folijs aromaticis hūidus. sic oibus alijs qualitabz excedēti bus cōtrariū apponat. Et si magna caliditas nō obstarēt leuiter enacuāde essent superfluitates que in tēporibus illis essent generate. Sed aeri corrupto in suba sit resistēdū est eūatiōibz vniuersalibz: et cū resistētibz epidimie a tota spē: et tantur cibis frigidis et sic. a putrefactiōe remotis sicut aceto et lentibus: et aromatizare aerē cū rebus resistētibus putrefactioni sicut cūz costo: et storace et galbano. Et ter bentine inest proprietas in hoc casu: et tyriaca maior isti tempore epidimiali multum resistit sumendo ab vno characte vsqz ad 3. j. et post nō d3 comedere nisi celebrata in oibus mēbris digōne et hoc sit spacio. 6. horaru. Volus armenus et terra sigillata in aere pestilentiali magnū pstat iuuamentū: et per nomē Auen3oar odor vine ircoz pferit multū: et d3 qz ex aloes duas partes croci et mirre partem. j. de quo sumatur oī die pondus. xij. cara

tox: cum. 3. j. vini aq̄ mixti inuat multū: et nō est inuēti⁹ adhuc ali q̄s q̄ hac medicina sit⁹ sus q̄ a pestilētia nō secūret. S3 in corruptiōe t̄pis calidi debēt eligi loca alta in q̄b⁹ regnet v̄t⁹ septētrionalis aerē mūdificās. Sed si sit corruptio ī suba tota: habitādū est in domib⁹ terraneis: et caner nosis et loca alta vitare: et vitare oēs fruct⁹ hūmidos: et tūc necesse est vt oēs pisces tūc t̄pis penitus sint nociui: ob hoc: quia sanguis ex istis reb⁹ gñatus est cite corruptionis. Et sūt oēs carnes exceptis volucrib⁹ mōtanis: sicut p̄dices et siles istis: et vlt̄ res ventrē lenificātes hoc t̄pe optile sūt: quēadmodū tamarindi: viole: cassia et māna: et qd̄ dictū est ī hac particula scdm̄ nostrā intētionem sufficiens est.

¶ Explicit liber sextus colliget.

¶ Incipit liber septim⁹ q̄ est de curatiōe egritudinū siue de igenio sanitatis: et est p̄tinēs capla trigintanouem.

¶ Cap. j. Qd̄ est de mō enacnationis male cōplexionis materialis et non materialis.

Liber

medicatōis q̄ de igenio sanitatis titulatur: dicimus: qd̄ ob hoc q̄ rez 3 naturā sunt

due spēs. vcz egritudines et accidetia p̄na egritudines: et iterum egritudinū sunt due species. vcz egritudines pprie et prime cōsimiles et cōposite seruatio: vt sūt a malitia octo specierū male cōplexionis materialis et nō materialis: et sunt egritudines pprie

mēbris officialib⁹. Videtur nobis vt narremus incipiēdo p̄ri⁹ a via de igenio sanitatis a remotione egritudinū ppriarū membrorū cōsimilium si sint materiales aut nō materiales: et postea ingenium remotionis egritudinum membrorū officialium: et vltimo curatione accidentiū percurremus: q̄uidē in medicatione egritudinū cōtineatur: quia per remotionem egritudinis accidētia remouentur. ¶ Et volumus p̄mo narrare egritudinū membrorū cōsimilium curationez materialium et nō materialium: et postea vnāquāq̄ speciem intendimus pertractare: et hec nobis videtur ordinata distinctio. Et dicimus q̄ intentio in mala cōplexione nō materiali est vnica sola: hoc est vt ad suā reuertatur naturā: et hoc nō fit p̄mo et substantialiter nisi p̄ cōtrariuz: per qd̄ male cōplexionis remouētur species: et sunt cibiz medicine s3 plus male cōplexioni egritudinali sua primavirtute resistētes. verbi gratia. si mala cōplexio sit calida et sic. remouet p̄ cibos frigidos hūidos et medicinas. Et q̄ dixim⁹ q̄ remotio male cōplexionis nō materialis p̄rio et subaliter a p̄rio remouet. Dicim⁹ q̄ puenit aliquōt a siti p̄ accūs sūt remoueat: sicut aq̄ frigida malā remouet cōplexionem frigidā: eo q̄ claudit poros: etiā īspissat cutim: et sic calorem intrinsecum fortificat. et hec medicina multū est timenda: et nō debet fieri nisi in necessitatis t̄pe: et maior pars medicorū qui ea vtuntur errāt vt postea ostendemus. Sed intentio remotionis male cōplexionis materialis duabus rebus existit: vna est vt malus

¶ ¶

humor enacuet: alia est vt mala
cōplexio membri rectificet q̄ reli
eta est a mala materie sparsione
in mēbris. Enacuatio duob⁹ fit
modis: vn⁹ fit cū flobotomia: et
alius fit p̄ farmaciā secessinam
aut vomitinā aut vaine puoca-
tinā: et p̄ clisteria et sudorē: quas
oēs opationes opant medicine
cū suis virtutib⁹ secundis et tertijs
et proprietatib⁹: quē admodū ma
la cōplexio prima remouet virtu
tibus primis: et aliqñ fit enacua
tio p̄ ieiuniū exercitiū: balneū: et
fricationē. Sed enacuationez p̄
flobotomiā rōne et experimento
cognoscere possum⁹: et inuamen
tum ab experientia cognitū ma
nifestū est. Sed inuamētū rōne
cognitū duobus existit modis:
vn⁹ modus est: q̄ ostēsum est q̄
medicus semp̄ seq̄ d̄z viā natu
re: sed dicim⁹ q̄ natura sanat p̄
fluxū sanguinis egritudies san
guineas multas: et eadē rōne in
nenim⁹ inuamētū medicinarū
laratiuarū. Scōs modus est q̄
impossibile est vt aliqñ cibus et
potus sup̄flue nō sumantur: ita
q̄ in corpore sanguis sup̄fluus
aggreget: aut alter humor: et sup
flua indiget euacuatione: q̄ ne
cessaria flobotomia aut farma
cia aut euacuatio alia. Sed ieiu
niū et exercitiū in hoc casu suffi
ciētā nō hñt q̄ nimis minuunt
paulatine cōparatiōe habita ad
hanc repletionem q̄ est s̄m vasa.
Nā accidere posset sicut accidit
illi qui somniabat i balneo san
guineo balneari: vt dictū est su
peri⁹ in libro signoz sicut dicit
Gel. G. vñ cognouit sanguinē in sua
cōplexiōe abūdare: et iō floboto
miā sibi fieri imperauit: et p̄siliū
hñs ab alijs medicis sequētib⁹
viā crassistratis ei phibuerāt mi

ntionē: et iniūxerūt sibi abstinē
tiā: et abstinēdo facta fuit dissolu
tio humorū: et inde duplicat⁹ fuit
calor et extinctus fuit sicut extin
guīt lāpas ex multitudine olei
qñ sup̄abūdat. Sed qñ d̄z queli
bet istarū enacuationū fieri aut
vna plus altera hoc volum⁹ de
terminare in primis: et postea re
dibimus ad curationē vniuersa
iusq̄ speciei singl̄r male cōple
xionis post narrationem rerū si
gnificātium manifeste faciendi
vel nō faciēdi s̄m quātitatē ena
cuationis et rectificationem ma
le cōplexionis: et hec sunt natura
egritudinis et virtus et cōplexio
et etas et tps et alia q̄ rememora
ri debēt. Et dicim⁹ vniuersaliter
qđ enacuatio nō d̄z fieri nisi cū
humores cursuz nature egrediū
tur i toto corpore aut in vno mē
bro: et hoc aut qualitate in quāti
tate aut ambab⁹. A quātitate ve
ro puenit spēs laboris extēsi
que est repletio s̄m vasa. Sed re
pletio s̄m virtutē a quātitate et
qualitate puenit: ita q̄ virtutes
nutritiue et motiue aggregātur:
et vniuersaliter oēs virtutes opa
tine: nā qñ debilitātur virtutes
tunc opationes in humorib⁹ na
turales nō fiunt: et s̄m plus hāc
repletionem sequitur labor vlti
matus ppter humorum mali
tiam qui in hac specie repletio
nis existūt. Isti sunt euacuationis
modi superfluitatuz que in
toto sunt corpore aut in vno mē
bro. Sed locus in quo floboto
mia debet anticipare in quanti
tate qñ omnes humores in quā
titate extra cursū naturālē au
gmentantur: et hoc nō prouenit
nisi cum augmento sanguinis
quātitatino ob hoc q̄ humores
in ipso sunt in potentia: et ista

Gel.

augmentatio fm plus laborem
pstat extensuum. ¶ Sed locus
cui minus necessaria est euacua
tio flobotomie est qñ humores
extra cursum nature in quātita
te: et qualitate egrediūtur. ¶ Et
maxime hic cōcedit flobotomia
qñ humoz qualitates qualitati
sanguinis nō repugnāt: neq̃ et
a substantia sanguinis elongant
hoc est q: nō sint crudi et mucil
laginosi. Et aliqñ flobotomia p
accidēs fit sicut fit per fluxū san
guinis nariū: et fluxū emorroy
darū et sile. Sed hoc quantū pos
sumus vitare debemus: et aliqñ
hec spēs euacuationis fit ppter
attractionē materie de membro
ad mēbrū sine intētiōe euacua
tionis ipsi⁹ ex corpore: et vt plu
rimū hoc fit qñ sanguis est pau
cus: sed tñ maliciosus existit. Et
aliqñ in hoc ambe intentiones
aggregātur: hoc est vt euacuet et
subtrahat: et tūc ppter hoc illud
facim⁹ vt euacuem⁹ materiam
egritudinē facientē: et pseruem⁹
ne augmētet. Et scias q qñ intē
dimus solā euacuationem tūc a
ppinqua parte membri euacua
mus: sed qñ subtractionē ad di
uersam intendim⁹ partē tunc a
remotiori trahimus parte. Sed
qñ ad ambas partes intendere
debemus aut ad vnā magis q̃
ad aliā hoc in subsequētib⁹ di
cetur. Et ppter hāc diuersitatē
intētiōis diuersa sunt loca ve
narū in flobotomia. Et ppterea
in quibūsdā egritudinib⁹ intē
dimus flobotomare basilicā: et
aliqñ cefalicā: et in quibūsdā me
dianam: et aliqñ flobotomamus
dextram et aliqñ sinistram: sicut
declarabimus: hec sunt loca ex
quib⁹ euacuatur sanguis. Sed
locus in quo farmacare cōuenit

in primis est qñ humores exube
rant sola qualitate: hoc cōserua
to ne sint de natura pri⁹ dicta:
vt non sint crudi aut mucillagi
nosi: nam tunc incisio et digestio
pcedere debent. Et ppter hoc in
anticipatione flobotomie et far
macie est cōsiderandum. ¶ Ras
sis dicit qd experientia multo
tiens vidit in matrestū. et in ho
spitali pleureticos flobotoma
tos ante farmaciā: et mortui
fuerunt: et mihi videtur qd hoc
fuit ppterea: quia mala materia
in profundo corporis in multa
erat quantitate: et quando dete
cta fuit ad actum prodneta per
didit patientem. ¶ Et aliquan
do necesse est anticipare flobot
omiam propter multam neces
sitatē eo q incontinenti libe
rantur. Et est sciendum q debe
mus incipere ab eo quod ma
gis necessarium esse videtur: et
noster carissimus Abhomeron
Auenzoar. dicit quod non de
bet fieri flobotomia nisi post cor
poris mundificationem. Et hoc
est: quia quando vene a sangui
ne sunt euacuate sugunt super
fluitates malas ad nutriendū
ineptas et ab his malam acqui
runt complexionem: et intan
tum erit flobotomia causa maio
ris constipationis ventris: quia
membra euacuata sugendo su
perfluitates seculentas magis
ericcant. ¶ Et scias quod est dif
ferentia inter medicinam molli
ficatiuā et laxatiuā: eo quod
attractiua est cum attractione:
et mollitiua cum molliificatione
et similia huius sunt que expel
lunt feces solum: sed quādo hu
mores qualitate peccant: scilicet
vt sint grossi vel viscosi: tunc nō
est cōueniens flobotomia neq̃

Ras

¶ Et

Libro

Mal.

farmacia: de flobotomia manifestū est. Sz de purgatiōe: qz hu mores si sunt viscosi z grossi sūt inobediētes: z iō medicina trahet bonos: mali aut remanebūt. Et Gal. qñ euacuare volebat añ aduētū febris cū medicinis calesfactinis z incisuis euacuabat z qñ febricitabat faciebat hoc cū fricatione z medicinis subtilia tinis habētib⁹ calozē modicū: z hoc iam declaratū est in libro cōseruationis sanitatis: z qz sit cū febre declarabit in libro febrū. ¶ Preterea farmacia p accēsit aliqñ quēadmodū flobotomia: sicut qñ damus farmaciā vt hu morem trahamus qui cā fluxus existit: z hoc qñ resistat cause: egritudinē tñ augmētāt. Et ego in sequentib⁹ explicabo vtrūz p sile sit aut p cōtrarium. ¶ Clisterijs vtimur qñ supfluitates solū ex intestinis trahere intendim⁹ aut pviā trahēdi materiā ad oppositā partem: z sicut aliqui laudant vomitū in egritudinibus partium inferiorum: sic et farmacia in egritudinibus partiū superiorū laudatur: z aliqui sunt faciētes clisteria qñ nō possunt recipere medicinā laxatiuā: vel qñ ipsam infirm⁹ deglutire non pōt: aut ppter lesionē ipsi⁹ epatis vel stomaci: qz ledunt ex trāsitu eorū. ¶ Et balneū vt plurimū humores subtiles euacuat: z ppter ea in passionibus ex grossis humorib⁹ fieri nō dz nisi pcedat digestio: qz ex hoc inflāmatio totius corporis sequet⁹: z forsaz pncipaliū mēbroz z fames est vna ex speciebus euacuatiōis: z maxime in egritudinib⁹ in quib⁹ statim crisis sunt ppinqua. ¶ Isti sunt modi euacuatiōis male cōplexionis materialis et non ma

terialis.

¶ Capi. ij. Quod est de modo: z quando fieri debet euacuatio z curatio.

Dinceps dicēdum est qualiter i supradictis agendū sit p m magis et min⁹: aut qñ nihil fieri dz z maxime in euacuatiōnib⁹ z curatiōnib⁹ qz sūt p cōtrariū: nā in plurib⁹ locis euacuatio z alie contrarietates nō cōpetunt: qñuis natura egritudinis illud requirat: z dicim⁹ qz nostra intentio in remotione male cōplexionis nō materialis est vt rectificez: z hoc fieri nō potest nisi per cōtrarietatem curatiōis in gradu exitus illi⁹ cōtrarietatis a tēperamento. Sciendū est qz vt cognoscatur mensura distemperātie illius corporis opz: z hoc cognosci non poterit: nisi qñ illius corporis cōplexio cognita fuerit sana: etas: clima: tps anni: regimen z cōsuetudo: sicut virtus: cā z accidens: ppter ea qz in multis locis nō attenditur cause nec virtuti: nisi qñ cā male cōplexionis materialis existit. Sed qñ mala cōplexio nō materialis est in aliquo singulari membro: tūc mensura curationis p cōtrariū sumitur a mēbro male cōplōnis: z ab ipsi⁹ inuamento: z a colligantia ipsi⁹: z a situ ipsius: et ab ipsius sensibilitate: z alijs cognitis rebus. Sed modi curatiōis male cōplexionis materialis ob hoc: qz intentio sola est in superflui euacuatiōe: z in alio non: vt recte pcedat. Sciende sunt cause que illas generant superfluitates: z si a natura cōplexionis corporis pueniūt aut non: quia in aliquibus corporibus humores superfluant ab eorum natu-

Nota

ria: et in quibusdā ab etate: tem-
pore anni aere et nutrimento: et
regimine: et a purgatione eorum
quod ex corpore purgari solebāt: ut
sunt sanguis emoroidarum et
menstruus et priuatio consueti
exercitij: et negligentia euacua-
tionū: et etiā virtus opat i hoc ge-
nere multū: eo quod in maiori par-
te natura egritudinis contrariat
euacuationi. Per virtutē intelli-
go virtutes operatiuas: sicut virtus
expulsiua: et virtus nutritiua: et vir-
tus motiua. Et aliquā morus euacuationis
vltis accipit a mēbris infirmis: et maxime a principa-
libus: et operationes habētibus
principales sicut ab illo qui flo-
botomia indiget: et oris stomaci
debilitatem habet: et etiā quā
intēdimus euacuare aliud mem-
brum ex membris corporis ali-
qua sunt recipientia demonstrā-
tionē a locis suorum subiectorum
et suarū communicationū et iuuā
mētorum et suarum sensibilita-
tū: et forme dispositionis: et mo-
di mēbrorum totius corporis: eo
quod possibile est ut corpus demon-
stret super euacuationē: et forsan
quod nō: et hoc quā in corpore nō in-
uenit repletio vniuersalis nisi
in vno mēbro solum. Et impres-
gnatio in mulieribus est ex rebus
significātibz euacuationē vel
ipsius priuationē: et hec sunt que
significāt i quietate faciēdi me-
dicinā vel nō: et si purgatio fieri
debet vel nō. Et nunc dicenda est
significatio quod sumit a duabus re-
bus supra dictis. i. ab eūone et
curatiōe sine attractiōe per priuā-
tū debet fieri. Et incipiamus
a curatiōe per priuā: et dicam quod a
medicis dictū est quod quā propter aer
ipsius anni: et sicut cū egritudine
conueniūt: tūc nō est egressa com-

plexio a natura propria nimio
exim: ubi grā: iuuenis cale cō-
plexionis in regiōe calida: et tē-
pore anni calido et dicta calida *exēpta*
cui supuenerit causon: non erit
iste a suo naturali ordine mul-
tū pmutatus: curādus tñ erit cu-
reb in frigiditate remissis. Et
quā huius priuā accidit: tūc multa
facta est elongatio: et iō huic re-
sistendū erit maior contrarietate.
N. S. sit hō senex frigide pplexiōis
in regiōe frigida cui supueniat
causon: scdm illos indigebit re-
multū in frigiditate distēpera-
ta. Et ego dico quod maxie appa-
ret quod nō vexp dicitur: quod manifeste
videmus a sensibile argumen-
tū: quod iuuenis supradictus quod cau-
sonē patit curari nō poterit nisi
cū rebus habētibus in fine vel in
tēsam frigiditatem sicut cū aqua
encumerum et cāfore. Et senex su-
pradicto si talia ppinent calor
naturalis ipsius exinguetur et
morie. Et dico quod illud quod ad
hunc errorem deducit eos est vna
regula gñalis quā posuerūt si-
ne discretiōe pñsa in gradu elō-
gatiōis senis a suo calore natu-
rali ad extraneū calorem cū eglez
portionē posuerūt cū elōgatiōe
caloris iuuenis a suo calore na-
turali ad extraneum. Et maxi-
me quando dixerunt quod maior
est elongatio: nam hoc impote-
est: nā tu scis quod calor extraneus
a naturali ramificatus est: et si
pote esset ut equalis esset elōga-
tio: tunc vere necessario scd viā
curatiōis per pplexionē essent
refrigerātia multum fortiora in
corpore senis quasi ad tertium
gradum: sed hoc in se ipso ve-
ritatem non habet. Ob hoc po-
namus iuuenem colericum ca-
lide cōplexionis in primo gra-

T. iiii.

An et superveniat ei febris q̄ ip̄m
trāsserat ad secundū gradū ca-
loris: tunc iste nō est elongatus
a proprio calore vel cōplexione:
nisi ad unū gradū: tñ cū reb⁹ in
scō gradu frigidis curari non
poterit: et hoc est propter fortem
permutationē quā medicine p̄-
cipiūt i corpore iunioris ad sub-
stātiā igneā: eo q̄ elongat⁹ est a
suo tēperamēto ppter fortitudi-
nē caloris extranei. S3 si seni su-
pradicto frigido i primo gradu
supervenerit egritudo ip̄m p̄-
ducēs ad scōz gradū caloris: iā
elōgat⁹ est a sua p̄plone natura-
li magis q̄ iunienis p̄nomin-
natus: qz iunienis est elōgat⁹ p
unū gradū: sed senis elongatio
est duorum graduum aut plu-
rium. Et ppter hoc si possibile
esset concederemus secundum
elōgationē fieri p̄trariū nocivū
respectu cōsideratiōis finis s̄m
diversitatē subi: ppterea qz q̄si
imposse est senē ad illū gradum
pervenire: et si puenire ichoaret
anteq̄ ad terminum illum at-
tingeret moreretur: et si sanat se-
cundum elongationē supra di-
ctum bonū finem non cōseque-
retur q̄nis aliq̄stulum vivere
possit: qz medicine eidem cōve-
niētes p̄plonē mēbroz suoz ra-
dicalium ppter ipsaz frigidita-
tem lederent: et sic a tēperātia
magis elongarentur: et multa
elongatio tēperātie causa mor-
tis est aut egritudinis: preterea
s3 eozū dictū medicine iunienis
et senis frigide debēt esse in co-
dem: qz si unum corp⁹ calū est
supercalēfactuz vsq̄ ad secundū
gradū et corp⁹ frigidū est sup̄ca-
lēfactum vsq̄ ad secundū gradū
et unū corpus calidius alio non
est. Sed kire debes q̄ si iuveni

medicine frigide adhibeant v̄l
tra suā p̄plonē naturalem: qz ei
nō nocet: imo p̄sunt: eo q̄ ip̄s
virt⁹ fortis existit ad eas p̄mu-
tādas: ob hoc ad gradū corrum-
pēdi naturā nō pueniūt s3 ip̄az
ad tēperātiā reducūt: q̄ seni nō
accidit ppter ip̄s mēbroz radi-
caliū frigiditatē: ppter hoc suffi-
cit seni q̄ febrē calidissimā h3
medicina frigida i scō gradu
p̄ rōnes supradictas: et etia3 qz
corp⁹ senis potētia nō h3 p̄uer-
tendi medicinas ad substātiā
igneā quēadmodū iunienis cor-
pus. Et si q̄rat quomō possit se-
ni tāta febris caliditas adveni-
re. Respōdem⁹ q̄ fieri pōt p̄o-
pter diete sue inordinationem.
Nā si dicta convenienti vteret
impossibile esset vt talē incide-
ret febrē: ob hoc qz egritudines
vt dictū est in libro egritudinū:
non nisi duabus fiunt causis:
aut a propria complexione mē-
bri mala: aut a rebus adueniē-
tibus ab extrinseco. Et quando
complexio et aer et regio et etas
p̄ia erūt egritudini senis: tunc
non remanebit eius causa nisi
regimē et dieta: et quod ex parte
temporis anni considerat itel-
ligit a natura partiū tpis āni.
Et vtr q̄n aer p̄ius est egritudi-
ni tūc bonū est infirmo et gau-
dium medico: et si aer per se ta-
lis nō existit: tunc medicus arti-
ficialē facere debet. Et mod⁹
medicationis qui sumitur a cō-
suetudine in re vtrum fieri de-
beat aut non aut quātum fieri
debet est sicut potus aque frigi-
dē in igne ardenti: nam si infir-
mus assuenerat potuz aque fri-
gide in tempore sue sanitatis si-
ne leſione secure possumus da-
re tempore egritudinis quāvis

rhf

epar et os stomaci habeat frigidū: et si hac assuetus non fuerit aqua frigida eidem nullo modo ppinet: q̄ si necessitas nos ad hoc cogeret ad hāc dandaz: tunc minorē dabimus q̄ritatē et minus frigidā: eo q̄ consuetudo cōplexionē in simile p̄uertit paulatim: et lōgo tpe hāc p̄suetudinē acq̄rēdo. S3 q̄n p̄imum subito fit et fm multum naturam corrūpit. Et hoc est q̄ vna virt⁹ p̄pter quā natura intellexit gradatim p̄ tpa anni de vno p̄cio ad p̄ciū transire: q̄ si subito de calido ad frigidū de frigido ad calidū trāsiret natura: tolerare non posset: et p̄pter p̄suetudinē dictū est a q̄busdā q̄ qdā paulatim sumpserūt venenū ac gradatim: et p̄uersum fuit in eis ad cibū et i habitu sine nocumēto. p̄p̄is ita dicāt: tñ ego nō p̄cedo immo argumēto demonstratio: et i epla tyriace et veneni res probavi quā ad glauconē trāsmisi. S3 qd dicūt p̄cedo q̄ medic⁹ de vna medicina ad aliam p̄mutare d3 q̄ si solū vna vteret medicina posse esset q̄ natura i habitū p̄uerteret: et i corpore de biā nō faceret opationē: s3 virtus p̄siderāda est in eo qd fieri d3 in enōne et in medicatione: q̄ p̄ciū fit. S3 in enōne manifestū est q̄ tenor virtutis d3 attēdi: sed in alteratiōe est sicut balneatio aq̄ frigide in ethicis qd p̄dest. Sed si diu assuehāt mēbra ledet p̄cipalia: et mortē inducet: sicut dicit. S. q̄ vni accidit iuueni malā complexionez non materiale habenti in stomacho cui medici aquā vitabāt: et ipse p̄pter nimiam aque auiditatē magis elegit mortem q̄ vitā: et multā aquā frigidāz bi-

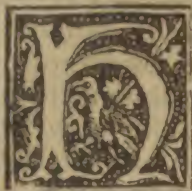
bēs subito a mala cōplone stomachi euasit: sed p̄pter aque frigiditatē remansit ei insensibilitas quedam ipm i trāsglutiēdo ipediēs: et sic mortu⁹ fuit. ¶ S3 male cōplexioni q̄ est cuz materia necesse est duas spēs medicationis aggregare: et aliquādo significatio sumit ab alteratione male cōplexiōis p̄cia significationi q̄ sumit a materia: vbi gfa: febres putride: et maxime q̄ de materia cruda et grossa i q̄tū sunt de mala cōplone calida et sicca indigēt hūmectatione et refrigeratione. S3 p̄sideratione coctionis malū nocumētū ipoz tabūt: et hic bona medici discretio necessaria existit: circa quāz plus insistere debet: verbi gratia: qm̄ illud qd pl⁹ necessariuz febrū flegmatice existit est euacuatio materier: et in febrib⁹ cohericis est accidētib⁹ obuiare: et quando ambo equales in dubitatione existūt: tūc ambo equaliter curare debes. Sed quando accidens nō timet tunc studeas causam totaliter removere: qm̄ taliter ipsam curabis cōplete simili ratione in egritudine: et accidentibus egritudini contrarijs: sicut est febris et sincopis: q̄ tu scis qualiter curari debent: eo q̄ in febre necesse est in frigidare et in sincopi calefacere: et sincopis indiget nutritione et febris euacuatione indiget sicut dicturi sumus. Et hic scire debes quod accidēs quod egritudini contrariatur non sequitur nisi egritudinem que contraria est p̄ime egritudini ut est sincopis ex inanitione que contraria existit. Sed quando causa male complexionis non est materialis: hec manifestatio

membra
frigi-
da.

ibidem nō reperit ut in effimes-
ra: et etiam qñ accidit mala com-
plexio ab extrinseco: quia tu scis
qñliter curari dñ. He sunt signifi-
cationes q̄ sumunt a mala cō-
plexione totius corporis. Sed
quādo in vno mēbro egritudo
singularis existit: tūc significa-
tio sumitur ut dictum est a mē-
bru cōplexione: verbi grā: qñ ce-
rebro euenit mala cōplo frigi-
da signū est q̄ hec egritudo est
leuis: qz pauca et leuis facta est
elongatio a sua cōplone natu-
rali: et tūc dñ curari cum medici-
nis debile calozē hñtib⁹: qz tūc
alia mēbra sunt infrigidāda: et
nō ipm cerebrū: et hec est cōpara-
tio iuuenis et senis: quēadmo-
dū supra diximus: et qñ idiges
calefactione cerebri: tūc calefac-
ipm sine timore: et si vis infrigi-
dare illud facias cū timore. Sz
alia membra frigida sicut sunt
nerui et similia: si infrigidant ca-
lesac ipsa sine timore: et quādo
sunt refrigerāda nō calefacias
iterum nisi cū timore ad hoc ut
non trahas ipm de sua comple-
xione. Et sicut diximus de his
eodē modo facias de siccis et hu-
midis: qz corporib⁹ non accidit
nocumentū: nisi ex parte elemē-
ti dominātis sup ipsa. Et qñ sci-
neris q̄ iuuamentū mēbru ma-
gnū est in corpore: et erat. s. mē-
bru ex principalib⁹ que magnā
habet opationē: arguas auge-
re virtutē ipsi⁹ sup oia: et hoc nō
dico nisi ppter cōicationē mem-
brorum principalū quam ha-
bēt cū corde: qd est fons caloris
et minera vite: et ideo nō oportet
multiplicari p̄trietatē i talib⁹
membris: et p̄prie qualitatem
frigidam. Et propter hoc est ti-
mendū quando accidit epa-

ti complexio calida refrigera-
re ipm cū reb⁹ que sunt in vlti-
ma frigiditāte: quāuis manife-
stet necessitas refrigeratiōis vl-
time: et hoc dico ppter principa-
litatē hui⁹ mēbru. Sed verū di-
cimus ex colligantia istoz mē-
broz recipit demonstratio ipoz:
verbi grā: nō debemus refrige-
rare os stomachi maxima refrige-
ratiōe: qz est colligatū cum cere-
bro frigido: et quāuis sit calide
plexionis. Et nō debemus ite-
rū refrigerare multū epa: qz est
colligatū cū corde. Et summa
huius est q̄ qñ volumus facere
contradictionem membrorum
principalū in calore adhibeas
curā de corde: eo q̄ ipm est colli-
gatū cū his mēbris. s. principa-
libus: ideo qz cor est oib⁹ his in-
potentia quib⁹ sit vnum i actu:
sicut declaratū est in libro sani-
tatis: et tēpore quo erit epa ma-
le cōplexiōis calide intēdas in
refrigerādo cor cum medicinis
facientibus hoc: qz posse esset q̄
cor esset causa male cōplexiōis
epatis: tūc rediret ad malignā
dū cor. et ppter hoc nō opz relin-
q̄re cor inter alia mēbra. Et nō
oportet solū curare sup hoc. s. in
refrigerando et calefaciendo et
exiccādo et humectādo: sed etiā
in oib⁹ opatiōib⁹ fortibus sci-
licet in operationib⁹ secundis
et tertijs. Sed demonstratio hui⁹
loci subiecti: et hic est manifesta
qz qñ erit mala p̄plo sup corpus
idest in superficie corporis non
eges medicinis fortis qualita-
tis: sed quādo est in corp⁹ opo-
tet te vti medicinis fortibus: eo
quod debilitatur virtus ipsarū.
ppter trāsitum quē faciunt per
alia membra: verbi gratia: sicut
est pulmo.

¶ Cap. iij. Qd est de spēs eua-
cuatione. s. de flobotomia ⁊ far-
macia.

Ucusq; diximus
de demonstratione
medicinarū p viā
cōtrarietatis: nūc
hō loqmur de de-
mōstratiōe spērū
eūonis: et pprie duarū spērū. s.
flobotomie ⁊ farmacie. Dico ita
q; qd qñ natura egritudinis si-
gnificat sup necessitatē floboto-
mie necesse est vt pvideat etas:
⁊ virtus: et aer: ⁊ regimē: ⁊ p sue-
tudo. ⁊ si oia ista significant su-
per necessitatē flobotomie: tūc
secure minuas sine timore: ⁊ at-
tendas quod non sit in corpore
aliqd mēbrū lesūm qd denegat
flobotomiam verbi gratia. sicut
est os stōi frigidū qd patit nau-
seā: ⁊ etiā qd eger nō diu egrota-
uerit: propter qd pdiderit virtu-
tē. Etas aut q est cōueniens mi-
nutiōi ē inuēt⁹ ⁊ etas i q minuit
ppter inuētūrē est picipiū septi-
mane sexte vsq; ad septuagesi-
mū annū. Uerū minuere debe-
mus de quātitate sanguinis. i.
minus extrahere de sanguine
quāuis sint hoies q tolerēt flo-
botomiā vsq; ad octuaginta an-
nos. Sed nō debemus minue-
re vsq; ad duas annorū septima-
nas vñ. S. q̄uis natura egritu-
tudinis hoc requirat manifeste.
Et dixit Abomeron Auenzoar:
ego minui vñm meū filiū triū
annorū ⁊ euasit a morte. Et vir-
tus q̄do est multū debilis non
sufficit vt solū minūam⁹ de quā-
titate sanguinis: s; ē op⁹ vt p-
hibeamus flobotomiā oīno: ⁊ si
viderim⁹ q patiens nō potest vi-
uere sine minutiōe sicut accidit
in egritudinib⁹ senū facias cū

timore tñ. Tps autē cōueniēs
flobotomie est ver: ⁊ tps estatis
phibet flobotomiā ppter debi-
litatē virtutis in illo tpe: ⁊ pp re-
solutionē spūm. Uerū si requirat
natura egritudinis facias eūo-
nem: s; in parua q̄titate: tps ve-
ro hyemis phibe flobotomiaz
ppter coagulationē sanguinis:
⁊ ppter grossiciē quā h; isto tpe
Tps aut autumnī: q; est pprin-
quū estati in sua tēperātia siccī-
tatis ⁊ caliditatis nō est cōueni-
ens ad flobotomiā ppter siccī-
tatem ipsi⁹: ⁊ ppter turbationē
ventorū: ⁊ ppter debilitatē opa-
tionū ⁊ ppter tps calidū qd pces-
sit. Nec ita pūat flobotomia
oīno. s. qñ natura egritudinis re-
qrat: sed minuendū est ex quan-
titate. Et qñ intēdimus floboto-
mare aliquod membrum corpo-
ris: ⁊ repletio solum fuerit in il-
lo membro: tunc significat su-
per diminutione quantitatis
sanguinis: et ideo necesse est vt
trahamus secundum quantita-
tem illius loci in duabus vici-
bus aut tribus: ad hoc vt non
reciperet damnum illud mem-
brum si egrederetur totum si-
mul.

¶ Cap. iiii. Quod est farmacia.

Ibere vero medi-
cinas laxativas:
etiam hoc signifi-
cat super quātita-
tatem eūonis: ⁊ i-
fians non dz eūari
aliquo mō: neq; decrepit⁹ ē: ne-
q; dz eūari tpe estatis nisi ducat
ad hoc necessitas magna ppter
siccitatē magnā tps ⁊ calidita-
tē ipsius: ⁊ q; acq̄luit egritudi-
ni cōplonē similē cōplexiōi ei⁹:
neq; sumenda est medicina tpe
hyemis: eo quod humores sunt

Libet

duri illo tpe. Et medici landa-
 uerūt farmaciā vere et autūno: qz
 humores nō egrediunt: ut plur i
 mū tpe autūni a natura nisi in
 qualitate solum. ¶ Moles vero
 quos nō cogit ad sumēdā me di-
 cinā nisi cōseruatio sanitatis su-
 mere debēt postq̃ pluerit: eo qd
 pluuie frangunt siccitatē illius
 t̃pis. Verū est si cōmotio cōplo-
 nis sup eūonē medicine: est tpe
 in quo est hūo: in cōparatiōe cō-
 plonis: tūc non debet eūari nisi
 cū timore: sed cū erit p̃trariū mi-
 nuas ex q̃titate. i. qñ aliq̃shūo:
 supabūdauerit. Et cōsuetudo q̃
 dē opat in hoc: quēadmodū in
 alijs. Qñ aut erit intētio eūandi
 aliq̃d mēbrozū corporis signifi-
 cat sup eūonē ipsius sicut dixi-
 mus locus subiecti et colligātia
 mēbri: ubi g̃ra. qñ voluerimus
 eūare cerebrū p viā flobotomie
 minuem⁹ cefalicā: qz ppter ma-
 iorē colligātiā cerebri cum cefa-
 lica q̃ cū basilica: et etiam quia
 colligātia adiuuat in eūone: et
 cū intēdimus trahere ad cōtra-
 ria. ubi g̃ra. cū nimis abūdant
 mēstrua apponimus ventosas
 ad mamillas: et cū erit decursus
 supflus ex parte sinistra appo-
 nem⁹ ṽtiosam sup splenē: qñ ṽo
 erit. ex parte dextra apponem⁹
 epati. ¶ De loco ṽo appositōis
 si est mēbrū qd intēdim⁹ eūare
 in alto corporis fiat euacuatio i
 ifimo corporis: et hoc est melius
 eo qd coadunat hic eūo et attra-
 ctio: et ideo landat vomitus in
 egritudinib⁹ ex̃tibus in f̃erio-
 ribus corporis: et farmacia in su-
 periorib⁹ forma ṽo mēbri et crea-
 tio ipsius demonstrāt iterū super
 euacuationē ipsius: verbi gra-
 tia. nos scimus de curatiōe stōi
 q̃ possumus euacuare ipsum p

vomitū et solutionem ventris: et
 scimus etiam de curatione epa-
 tis qz euacuamus ex gibbosita-
 te per puocationē vine: et ex cō-
 canitate p egōnem. Et ppterea
 figura membri est cōsideranda
 in transitu medicine: eo qd non
 est conueniens apostemata ip-
 so: ūper ipsa euacuare per trās-
 tū medicine fortis per membra
 ipsa nec gule apostemata per
 gargarisma. Item nobilitas mē-
 bri et ipsius iuuamentum simi-
 liter ad cōseruādā suam na-
 turam nos inducit: propterea
 quia tale membrum cum corde
 maiorem colligantiam habet.
 verbi gratia. quādo epatis apo-
 stema in statu fuerit: et tunc de
 iure resolutione essent propinan-
 de inquantum apostema exi-
 stit: s̃z inquātū est in mēbro tali
 medicina a rebus habentibus
 aromaticitatem nō debet denti-
 dari propterea quia mēbrū mul-
 te sensibilitatis fortes non susti-
 net medicinas. S̃z de mala cō-
 plexione in seipsa a quibusdā
 creditur quod et ipsa neget ena-
 cuationem materiei facientis
 ipsam: et hoc non est nisi in eūo-
 ne que fit per medicinam laxa-
 tiuam solum eo qd facit malam
 complexio nem abūdare. Et ite-
 rum dicunt medici qd nō debe-
 mus eūare cum medicina laxa-
 tiua in principio februm pro-
 pter duritiem humorū i illo tpe
 et ego declarabo hoc inferius. di-
 cit Hippo. mulier pregnans non
 debet flobotomari: nisi quando
 embriōnis virtus fuerit fortis:
 hoc est a quarto mense vsq̃ ad
 septimum: nisi humores fuerit
 furiosi: et farmaciā cōcidit tūc.
 Ego autem dico quod floboto-
 mia quando adest repletio qua

Hy

embrio non indiget nō est mala: sed farmaciam non credo ad bonum peruenire sinez: immo necessario ledit embzionem: eo q̄ in se substantiam habet venenosam et fortasse faciet malos humores fluere ad embzionem vt ipsum ledant: p̄pterea medicīne purgantes sunt medicīne prouocantes vinam: et quod prouocat vinam est de genere prouocantium menstrua: et q̄ menstrua prouocat abortire facit: et iste regule vtes medicatio nis male complexionis materialis et non materialis sunt sicut principia et extra ad illud q̄ breuiter dicere volumus i qua libet istaz speciez. Et nunc incipiam in curis vnuscuīsq̄ sp̄erū istarum: et diuidam hoc modo: Sp̄us isto modo non processerim in libro egritudinum: eo q̄ hec via hic vtilis existit. Et dicamus quod mala complexio materialis aut non materialis aut est vti toto corpori et qua magis est manifesta est febris: aut existit particularis vni membro soluz. Et que materialis existit sunt due species: quoniam aut in concanitate membri existēs aut in ipsius substantia imbibita reperietur absq̄ aliqua grossitudine: vel tumore in naturali membro euenienti: aut accidet membro grossicies mala q̄ apostema nominatur et incipiem⁹ in mala complexione vti: et post hoc de mala complexione loquimur particulari in quolibet membro: et post illud de apostematis que illa sequuntur: et principium in febribus ab effimera faciemus.

¶ Cap. v. Qd̄ est de cura febris effimere in generali.

Et dicimus q̄ intentio medicationis in illa due res existūt: vna ad remonēdū calidā et sic. malā cōplexionem q̄ est in ipsi⁹ suba: et hoc fieri d̄z in frigidādoz humectādo. Et alia vt cause extrinsece febrē faciēti resistatur ob hoc q̄ hec se. nihil aliud est: nisi mala cōplexio non materialis q̄ vt plus a causis extrinsecis causat. Et mēsurā in frigidationis et humectationis in hac se. est s̄m mēsurā rerū particularium: sicut est cōplexio aer: etas: cōsuetudo: et regio: et cause ipsam facientes. Et scias quod refrigeratio in febribus per se et per accidens fit: per se sicut per medicinas et cibos frigidos per accidēs vero sicut balneari in aqua calida aut tepida: et maxime in hac feb. fit: eo quod per ipsaz in spiritualibus vapores dissoluitur qui nisi resolverentur corp⁹ nimis inflammaretur: et fortasse ad putridam conuerteretur: et propter hoc balneum est omnibus cura vniuersalis. Sed inter aquā existit diuersificatio secundum diuersitatem causarū facientium feb. et hec feb. secundum plurimum accidit propter cutis densationem quod plures accidit propter frigus: aut propter in aquis stipticis balneationem: aut propter necessariam balnei negligentiam: aut propter totius corporis siccitatem: sicut illis accidit qui in aere calidissimo degunt. Et vere plurimum hec feb. accidit habentibus complexionem calidam et siccam.

¶ Capitulum sextum. Quod est de cura febris effimere in speciali.

X de hac pꝛia loqꝫ
volamus. ꝛ postea
de cōplexiōe ea. et
hu. et vltio de cal.
solū. Et dicimꝰ qđ
qñ accidit propter
cutis inspissationem: aut ppter
aquaꝝ stipticarū balneationē
medicatio per cōtrariū illiserit
balneatio in calida aut tepida
aqua post dēclinationē poris mi.
et fricatio vtilis existit in exitu
balnei cū oleo tepido i quo nul-
la stipticitas reperiat: nō est ne-
cessariū balneum reiterare vltra
semel sicut. **S.** faciebat: qui infir-
mum faciebat intrare bis ꝛ ter:
eo qđ hoc regimē nō conuenit:
nisi hominibus assuetis multū
balneari: s; embrocatio post bal-
neū cū aqua frigida vt mihi vi-
detur iterata conclusiōe face-
ret pororum: nisi pori nimīū fo-
rent aperti aut corpus esset ni-
mis calefactum. Et melior cibꝰ
qui post balneum est propinan-
dus si erit complexionis calide
ꝛ sic. ꝛ tēpus fuerit ea. est ptisa-
na ordeī: eo qđ infrigidat ꝛ hu-
mectat: ꝛ adiunat ad expellēdū
superfluitates per omnes suas
vias: ꝛ post huius digestionem
dādi sunt pisces petrosi: carnes
perdicum ꝛ similiū. Et si alium
fecerit paroxisimū balneū ꝛ die-
tam hāc reiterare debes. Et ali-
quādo ppter nimīā tristitiam ꝛ
multā irā fit. ꝛ propter multam
in sole moram. Et que ppter irā
accidit maiori indiget refrigera-
tione q̃ illa que ppter vigilias
aut ppter tristitiā puenit: ꝛ nul-
la istarū indiget fricatione: sed
balneo solum. Et que propter vi-
gilias ꝛ tristitiam fit maiori in-
diget humectatione somno et
sandidio. Et que propter moram

plurimā in sole accidit indiget
refrigeratiōe: vt longā in aqua
calida cōtrahat morā: ꝛ facta fri-
catione cū oleis frigidis ꝛ inun-
gat cum oleo viol. ꝛ similibus.
Et quando ppter multam acci-
dit frigiditatem balneum itret
calidū: ꝛ balnei calidus aer vti-
lior existit balneo aque. Et cibi
temperati esse debēt aut calidi-
tatem declinantes vt turtures
coturnices ꝛ similes: ꝛ aqua mel-
lis valde vtilis est. caput vero ta-
lium oleo ro. inungatur: et alijs
actu calidis: quē admodū alijs
frigidis in actu inungi debent.
¶ Et scias qđ vniuersalis medi-
cina omnibus patientibus
effimera existit balneum exce-
ptis patiētibus reuma propter
frigus. Et i effimera ab aposte-
matibus inguinum aut suba-
cellarum causata: et si causa reu-
matis calida fuerit. Dicit. **S.** qđ
balneū intrare debet: ꝛ hoc non
dicit nisi quia sufficiens est in
humorū subtilium digestionem
sed grossos disperget per totum
corpus: nec balneari debet nisi
post digestionis complemen-
tum. Et vina aquosa alba aro-
matica omnibꝰ istis vtilia sunt
si bibere assueti fuerit: ita quod
post digestionem bibantur: naꝝ
plura habent iuuamenta q̃ aq̃
nam vinum natationem cibi in
stomaco vetat: ventositatem re-
soluit: vinam pronocat ꝛ sudo-
rem. animam letificat et adiu-
uat naturam ad expellendum
superfluitates quando patien-
tes hanc feb. debilitatem incur-
runt digestionis: ꝛ maxime ha-
bentes ipsam ex vigilia vel tri-
stitia. **¶** Sed que a festitudine
est tantum in sua curatione in-
diget dieta versus frigiditatem

ro-
nº.

tendete: et ut cibus quietate tali quod
nauseam non inducat. ¶ Sed illi qui
hanc febrem patiuntur ex fame propinanda
sunt cibaria valde et cito digesti-
bilia tederia ad frigiditatem et hu-
miditatem: et propter hoc si cibane-
ris tales in principio paroxysmi
non febricitabunt. ¶ Sed si pro-
pter cutis fuerit constrictionem in
palmis tribus diebus erit sufficiens
fricatio: sicut cum semine melonum
milij aut ordi farina: aut fabe
vel orobi: et que appropriant pro-
pina sicut squinzibini cum aqua
ireos. et capilli. vene: et viol. et si
hec sufficere non videntur: et se. ter-
tium transierit dies: aut in arbitra-
tus fueris a principio ut tanta
fuerit in corpore repletio ut pro-
pter fricationem aptione sine vli-
cione egrum ledere posses. ob
hoc quod tale medicamentum in corpo-
ribus plenis plus opilat quam ape-
riat: tunc medicatio talium media
inter effimeram et putridam esse debet.
hoc est in flobotomia et corporis
mollificatione. et hoc facias sine
excessum a signis consideratum.
et sine quod ab experientiarum bonita-
te extimatione poteris perscruta-
ri: quod propter solam doctrinam certifi-
cari non posses quod in unoquoque in-
dividuo faciendum sit in quietate
et qualitate in hac arte. et necessa-
ria est in hac arte preter uniuersa-
salium rerum cognitionem experi-
entia: propter quam particularia prin-
cipia habeantur: in eo quod in uno-
quoque individuo fieri debet. Et
scias quod ista principia scribi non pos-
sunt omnia: quod sunt infinita. et ista
pars scientie medicinalis nobis
vetat perfectionem habere in hac
arte: eo quod magis est appropria-
ta experientie quam rationi. et propter hoc
dixit Hippocrates. ars longa et vita bre-
vis. Et ego met non studui in hac

scientia ut videatur mihi ut si non sum
ficiens: sicut videtur multis medi-
cis nostri temporis: qui multum elonga-
ti sunt ab eorum intentione: exceptis
filijis Anenzoar et maxime aboal-
et filio eius abenariaz: cui deus
conseruet vitam: nam isti veri magistri
sunt in scientia medicinali. Re-
uertamur ad dictum nostrum dica-
mus quod maior pars illius se. a simplici-
tate provenit et siccitate. et ma-
xime in complexionibus calidis
et complexionibus siccis habentibus.
Et hec eis non provenit: nisi
si quod cibi permutantur in eorum
stomachis ad fumositatem: et quibus
superuenit eis fluxus ventris et
pluribus eorum quibus hoc acci-
dit: accidit propter corruptionem
cibi: et ipsorum moridicationem.
Et aliquando accidit illis ven-
tris constipatio: quod primum
existit. et constipatio hec accidit
propter caliditatem et siccitatem:
et virtutis expulsiue debilitatem:
et sic dicendum est de medica-
tione uniuscuiusque istorum per
se.

¶ Cap. vii. Quod est de cura fe-
bris effimere quando est cum fluxu
ventris.

Educi dico quod illi
cui accidit fluxus
ventris in ipsius
curatione conside-
ratio est habenda
Ita quod si humor
eductus est fluxus cessauit: fac
ipsum ingredi balneum: et ipsum
cibi cum confortantibus stoma-
cum: et ipsum stomachum cum
unguentis confortantibus vni-
ge. Sed cum fluxus est in sta-
tu melius est ut in balneo ipso
ire non permittas. hoc. B. dicit:
sed noni medici medicantur for-

Liber

tem fluxum cum balneo: qz dicunt q attractionē facit ad op. posita ptē. z qz ita sit non est ppria medicina: s3 est p accis. z id qz est p similitudinis viā. Et tu scis q pūū d3 expelli p tuū pūū vñ hoc qñ possum⁹ est dimittendū. Sed paties est cibād⁹ absqz positiōe ipsi⁹ in balneo: imo debes cōseruare vt rectifies ipsi⁹ stōm euacuatiōe cessante cū lana isusa in oleo absinthij z oleo ro. z si mastice cōtritū acceperis et cū oleo ro. miscueris: z p̄dicte lane infuderis: z multo fortius opabit. Et vlt scias q i mēbris p̄ncipalib⁹ nō est superponēda medicina actualiter frigida. qz nō potentialiter frigida existat. Et si fuerit multa inflāmatiō in ore stomaci misceas cum istis oleis succū extremorū vitū et succū citoniorū: z aliqui apponūt cerā z faciūt inde cerotū. Et aliqui ex hac medicina mirant: z dñt. cū eger os stomaci habeat mala cōplōne calida vitiatum. cur. G. ponit mastice cū oleo ro. et nos rñdemus q significatio hec recepta a mala cōplōne sola est alia a significatiōe recepta a cōplōne mēbri. Ob hoc qz in tētiō medicatiōis istī mēbri est vt fortificet cū medicinis habētib⁹ aliqd stipticitatis cū amaritudine z aromaticitate. Et ppter hoc p̄mi expimētatores nō curabāndebilitatē stomaci: nisi cum his supradictis. Et possibile est vt multis hoib⁹ nocebant eo q malā cōplōnē non cōsiderabāt. sicut dicit. G. vñ accidit q malā cōplexionē habebat i stomacho calidā z sic. Multūz ergo cōsiderandum est si mala cōplexio est tāta vt ipsam nimiū timeamus: studebimus solam in

Gal.

oris stomaci confortatione. et si non admiscebimus cum his frigidas medicinas obseruato vt sint illis similes in stipticitate. et tales medicine sunt multe. Sed si fluxus non cessauerit nō desistas ipsum cibare cū rebus stipticitatem habentibus. z fm q̄ritatē fluxus ipsum rege. Nā si paucus sit fluxus sufficit panis biscoctus cū zuccaro vel succo ro. confectus: aut citoniorū succo. Et si multus sit fortiorib⁹ vtere vel pane biscocto ordeī cū succo citoniorū: z vinum pomorum granatorū est bonus cibus fm. G. Sed si cessauerit fluxus mica panis conueniēs est. Et si supuenerit casus appetitus sumat electuariū citoniorū cū aliquātulo mastice cūz succo extremorum vitis. Et. G. vñ hoc electuario citoniorum qd cōposuit in fine regiminis sanitatis. S3 medicina in q intrat piper aut res calide tunc est vitāda: z maxime in climate nostro tpe calido et calida cōplōne. Et qñ illis accidit vētris cōstipatio: tunc cōsiderādum est in quo loco sit cibi retentio. vitū in stomacho aut in intestinis. si est in stomacho. G. precipit dari confectionem triū piperū. sed nō de forti in qua intrat medicine: sed de debiti quā posuit in libro de ingenio sanitatis. Et hec medicina non est conueniens: nisi illi in quo cib⁹ permutat in stomacho ad acetositatē: qz stomachis calidis z naseam ex caliditate habentibus hec nō erit utilis medicina. Et est dictum. G. qd iam declaratū est in egritudinum libro q virtus membrorum eque debilitatur per complexionē calidā malā sicut per frigidā: quia aliqd mēbrorū

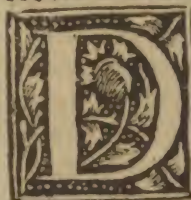
membrorum non habet sua accidē-
tia nisi per mensuratū calorem:
Et si debilitatur per cōplexionē
frigidā est hoc substantiale. eo q̄
est ei necessariū. Et propter cō-
plexionē calidā erit per accidēs
sicut sol fortis qui extinguit ignē
et calor fortis fornacis extinguit
candelā. Similiter pōt dici s̄m
S. de debilitate stomaci q̄ fit p-
pter cās calidas et nauseas cali-
das. ergo. S. nō respexit nisi ad
frigiditātē que in stomaco acci-
dit per accidens in hac arte: et
hoc curare intēdebat. ¶ S3 pro
uidendum est super complexio-
nem malā: et sic medicine misce-
ri debēt. Sed credo q̄ clima suū
ipsum in hoc sustentauit. ¶ Et
mihi videtur q̄ electuariū cito-
niorū mixtum cum ligno aloes
mastice: gar. multū valet si sit ta-
liter cōpositū vt frigiditas cito-
niorū vincat ipsorū caliditatez.
Et non est tradendum obliuio-
ni de modis cōpositionis harū
cōpositionum: quoniā si volue-
rimus frangere virtutes ipsara
medicinarum absq̄ citonyā po-
tes hoc facere cum extremitati-
bus vitium: vel cū alijs reb⁹, fri-
gidis: et stipticis: et medicus in
hoc puilor esse debet vt resistat
ei qd̄ plus est timēdū. ¶ Et me-
lius est q̄ calor qui ex hac pue-
nit mixtione sit in p̄io gradu. et
quādo fuerit necesse frigiditātē
stomaci remouere diminuat res
frigidās: sicut nos diminuim⁹
in aliquibus quantitatē calida-
rum quando nos oportet cōple-
xionem calidā procurare. et Ba-
lenus precepit embrocari vētrē
istorum cum aqua calida: et in-
tendit per hoc ventrem molli-
care: sed quia mollificatio nocet
stomaco: oportet q̄ fiat cum sti-

more: et quānis mollificatio sit
huic congrua egritudine natu-
re membri contraria existit. Ob
hoc est necesse has duas res mi-
scere aut semper rem conueniē-
tem ordinare. ¶ Sed cūz cibus
ex stomaco descendit: tunc em-
brocatio valde vtilis existit: hoc
obseruato ne cibus indigestus
ad membra trahatur embroca-
ta: et hic clistere melius est omni-
bus que fieri possunt: et si nō est
mordicatio aut ventositas tunc
sufficit clistere factum ex melle
oleo: et aliquantulo sale: et si mor-
dicatio fuerit: tunc admiscean-
tur pinguedines anseris et gal-
line. Et si ventositas affuerit ne-
cesse est vt in oleo coquatur pa-
rum rute: et semina resoluentia
ventositatem: sicut semen apij et
cimini et similia. Et vētositas
cū nausea in hoc loco significat
q̄ naturalis calor debilis est: et
propter hoc non est calefacien-
dū nec refrigerandū: sed vtriusq̄
vtendū erit: et aliquando hec fe-
bris tribus dieb⁹ perdurat: sed
nō timeas et rege ipsos post exi-
tū paroxysmi: et post euacuatio-
nem ventris ponendo ipsos in
balneo: et ciba ipsos cibis conue-
niētibus. Sed ex nausea aceto-
sa hec fe. non fit ob hoc: q̄ ex il-
lis substantia fumosa nō gene-
rat que spūz inflāmet. Et scias
q̄ in complexionibus frigidis
et humidis raro hec febris acci-
dit. similiter neq̄ in frigidis et
siccis. Sed calida et sic. omnib⁹
paratio: ad hoc existit. et propter
hoc illud quod plus nocet cor-
poribus sic dispositis est fames
et exercitium temperamentum
excedens et negligentia balnei.
Sed qui febricitant feb. que fit
propter bubonicum apostema

Colliget Anerrops. U

quod fit in subascellis et inguinibus ultimū medicamē illius apostematis est curatio. Et si propter reuma hoc accidit medicie purgantes necessarie existunt. Et si fuerit propter sanguinis abundantiam minutione indiget: quia hec preseruat ne in vltiores egritudines cadat. Et. G. precepit ut has febres patientes ponantur in balneis: sed mihi non placet ut fiat nisi in declinatione. Et hoc sufficit in medicatione effimerarū: conūcto in hoc causis exterminatis in libro egritudinum.

¶ Cap. viij. Quid est de curatione febrū acutarū arsiarū.

Dinceps volum⁹ loquide febris arsiis vel acutis que dicuntur arsiue. ideo quia iste febris sunt medie inter putridas et effimeras. Et dicimus quod iam dictum est in libro egritudinum: quod hec febris fit ex multo sanguine: et sunt species due: una est dum sanguis non est putrefactus: et alia est: dum sanguis iam putrefieri incipit. Et vnaqueque istarū trino disponetur modo. Un⁹ est ut homotenus continue affligatur a principio usque ad finem equaliter. et hoc fit propterea: quia idem quod dissoluitur est equale ei quod resoluitur. Secundus modus est ut a principio augmentetur usque ad finem. et hoc accidit propterea: quia illud quod dissoluitur est plus eo quod resoluitur. Tertius modus est ut a principio usque ad finem de crescat: et hoc fit ideo quia illud quod dissoluitur minus est eo quod resoluitur. Et quia hec febris fit propter oppilationem sive vasa:

medicatio ipsius erit per flobat⁹ tomiam: et maxime cum non est sanguis putrefactus. Et. G. hic dicit quod quando natura totis est extrahamus usque ad syncopim. et dicit quod propter hoc corpus refrigerationem habebit. et possibile erit ut colera abijciatur per partem superiorem aut inferiorem. Et dicit hanc medicationem in hac febre esse necessariam. Et ego dico quod hec quantitas euacuationis artificialiter non existit: immo valde est erronea: eo quod hec ars imitatur naturam: et nunquam fit crisis laudabilis per euacuationem sanguinis usque ad syncopim perducens: immo hec puenit a crisis malis: in quibus virtus expulsiua plusquam conueniens est: expellit. Adhuc non est intentio euacuationis inquantum est euacuat⁹: nisi ad remotionem superflui sanguinis peccantis quantitate: et ad conseruationem quantitatis naturalis. ergo quomodo potest sanguis euacuari usque ad syncopim: nisi cum detrimentum sanguinis naturalis: hoc impossibile esse videtur. Et. G. non intellexit per hoc nisi subitam corporis refrigerationem. ergo hec medicina accidentalis est periculosa. unde melius est ut aliquantulum ex calore remaneat extraneo: quam calorem naturalis diminuat. Adhuc non est credendum ut in tali corpore quale est istud non sit putrefactionis alicuius humoris preparatio. ergo si diminuis calorem naturalem corumpetur humor: et virtus diminuetur: et non erit qui huius erroris faciat correctionem. Signa ergo per que cognoscimus febre esse a putrefactione

Pr^o
m^o.

Sec^o
m^o.

eremptam: sunt signa cōmuta-
tūa et non fixa. Considera ergo
quot in hoc loco eminet pericu-
la. Et cū in hac febre apparēt si-
gna putrefactionis p̄ vrinā aut
pulsū slobotomia nō fiat vsq̃
ad sincopim pducens: q̃ impos-
sibile est vt possit minutionez nō
remaneat putrefactio vsq̃ ad se-
ptimū diē: et ppter hoc est neces-
se vt remaneat virtus sufficiens
digestioni. Et dicit. S. q̃ qm me-
dicabīs hāc febrem sanguis cū
putredine: tūc nō est expectādū
vsq̃ ad digestiōē materie. Et
ex hoc intelligere debem⁹ qd in
principio slobotomare debem⁹:
et demum potare aquā frigidā
in niue frigidatā tandiu donec
corpus ipsi⁹ ad frigiditatem de-
ueniat. Et hoc fieri dī cōsidera-
tis certis cōsideratiōib⁹. Prima
est vt egritudo sit digesta: vt in
viscerib⁹ nō sit apostema: et vt in
ore stomaci nō sit debilitas neq̃
frigiditas: nec qm infirmus non
est assuetus aquā frigidā bibe-
re: et sic esse debet: qm illud quod
hic inducit ad malam cōplexio-
nem contrariū existit eiusdē rei
que causā h̄z remouere: quoniā
aqua frigida humore incrudat
et impedit digestiōem. Et im-
possibile est hāc febrem integre
remouere donec cā ipsam faciēs
in corpore reperiatur: ergo quō
potabit aquā frigidā habens
stomacū debilem et frigidū quin
ei accadat timor et stupefactio et
cōsimiles egritudines ex mala
cōplexione frigida. Et iā inuen-
ti sunt hoies qui biberūt aquā
frigidā semel in quātitate mul-
ta: et inde ad cōstrictionem anhe-
litus deuenerūt ppter frigidita-
tem musculi vel nerui et dyas-
fractio: et taliter q̃ nō potuerūt

aliquid deglutire: et qui ipsam bi-
bunt iam facta digestione: tunc
naturā optime adiuuant: eo qd
tunc ibi iam aliud non reman-
et nisi mala cōplexio: cala et illa
tunc remouetur ab aque frigide
bibitione: et sic natura meliores
facit opationem in humore tali
s. perficiendo digestiōem et ma-
lam materiam expellendo: quon-
iam ipsa mala complexio hoc
facere prohibebat: et hic est tra-
ctatus Gale. in potatione aque
frigide in hac egritudine. ¶ Et
debes scire quod hec febris lati-
tudinem habet magnam in suo
calore secundum magis et mi-
nus: et propter hoc que fortio-
ris caloris est dicitur arsiua: id
est causon. ¶ Et hec latitudo di-
uersificatur secundum climata.
Et quando omnia particularia
concordant cum febre que est
arsiuā: et infirmus multum de-
siderat aquam frigidam: non in
hac est digestio expectanda:
quia eger ante digestiōem cō-
sumetur: et si feceris ipsum pati
vsq̃ ad digestiōis aperitiōē:
tunc erit ipsius digestio mala:
quemadmodum est nebula ni-
gra aut hypostasis nigra pro-
pter nimietatem combustionis
et tunc aque frigide exhibitio
non valebit. ¶ Et propterea me-
lius est in principio sine etiam
digestiōis signorum apparitiō-
ne exhibere nō curare: ex dictis
aliquorum: qm hec res est vera-
cissime p̄bata: nam materia que
talem facit febrem qualis ista
est cum sit in vltimo caliditatis
non est priuata digestiōe nisi
propter malam qualitatem acu-
tam: non propter grossitiem
nec propter viscositatem: et quā-
do hanc infrigidabis: tunc sta-

tim erit materia digesta : et melius est vt cōuertat talem febrez ad febrez lentam et longam q̄ curari potest: q̄ eger subito moriatur: nā error qui fit in alteratione cōplexionis februm facilius est q̄ mors. Et ego credo qd̄ illi quib⁹ digestio d̄z expectari si detur aqua frigida citius curarentur si ei⁹ virtus extitit fortis: q̄uis egritudo fuerit longa. **¶** **Rasis** cit em̄ Rasis q̄ duo inuenes in dieb⁹ canicularib⁹ iter agebant quoz vnus erat dñs ⁊ alter serenus: ⁊ ambo hanc inciderūt febrez: ⁊ medicus dño aquā prebuit frigidam ⁊ seruo nō propinavit: dñs enasit: ⁊ serenus mortuus fuit. Et terre iste nostre medie sunt inter terras. **¶** ⁊ Rasis in tēperamento: ⁊ egressi sumus ex eo qd̄ nostre intentioniserat: et p̄pterea qz tractatus curationis isti⁹ febris est vna partium tractatus feb. putridaz: ⁊ p̄pter hoc bonuz fuit narrare medicamentum qd̄ virisq; cōe existat.

¶ Cap. ix. Quod est de cura februm putridarum: ⁊ primo de eis in generali.

Sed dico qz febrinz que sunt ex mala cōplexiōe materiali: prima illarū intērio duas cōsiderat res: hoc est vt malā remoueat cōplexiōe: ⁊ malā euacuet materiam. Et qz materia est cū calore putredinali accidit hic tertia intentio: hoc est vt remoueantur cause innātes ad faciendū putrefactionē: ⁊ est superflui diminutio ⁊ porozum apertio oppilationis. Et porozum oppilatio accidit p̄pter res stipticas aut frigidās aut desiccaturas: aut p̄pter humorum grossiciem aut viscositatem: ⁊ aliqñ hec om̄ia aggre-

gantur. ergo tertia intentio est: vt vnūquodq; istoz remoueat p̄ ipsi⁹ cōtrariū. Ergo vt plurimū accidit vt cōtrariantur hec accidentia medicationi: et maxime qñ superuenit accidēs qd̄ est cōtrarium significationi medicationis febris. Sed qñ fuerit significatio recepta ab essentia febris et causis ipsi⁹: ⁊ vnū erit p̄trariū alteri: tūc opz medicum considerare sup accidentia si fortissima sint. Et si nō cogatur medicus a se. vel accidentibus: tūc instare d̄z remotioni cause: et per hanc viā remouebitur febris sicut est in febribus de frigida causa: vt est fe. melencoliez flegmatis. Et si fe. fortior causa fuerit: tūc opz ponat se febrī: saluo vt cause nō obliuiscatur: ⁊ possibile erit vt cogatur ambo considerare equaliter. Et nos volumus in primis narrare febres que nō habēt accidentia resistentia eoz medicationi: ⁊ postea narrabimus illas q̄ habent accidentia p̄traria: eo qz tractatus resistentie accidentium est alius a medicatione egritudinū: ⁊ etiam alius a medicatione accidentium: qd̄ est: qz eozū medicatio est p̄ remotionē causarū sicut in egritudinib⁹. Sed resistere accidentib⁹ fit cū rebus que cito ea remouent: ⁊ subito p̄ cōtrariū: q̄uis vt aliqñ augmentant accidentiū casus sicut opus in summis doloribus. Dicimus qz frigiditas ⁊ humiditas in oibus febrib⁹ ingressum habent p̄ modū medicine ⁊ cibi: ⁊ hoc in rebus assumptis in corp⁹: ⁊ hoc sūp primas ipsarū virtutes solam: ⁊ aliqñ fit vt aerem intrigudemus: ⁊ aliqñ vt ipsum calefaciamus: ⁊ aliqñ egrum remoueamus de vno climate ad aliud: si

ent fit in periplemonico cui pre
stamus vt vadat in ethiopiā vel
ad arabiam. Sed euacuatiōes
in febribus per flobotomiam vel
farmaciam sunt p virtutes se-
cundas aut tertias: aut per pprie-
tates: et aliqui sunt per balnea
aut fricationes. Sed euacuatio
nes per exercitiū in febribus nō
sunt: et est considerandū in quo
sit vñquodq istorum faciendū
aut plus vno: et in quo tempore:
eo q tempus est vna ex reb⁹ val-
de necessarijs in hac arte: et pro-
pterea dixit Hypo. q tempus sit
acutum: hoc est q tempus medi-
cine latitudinem paucam hz.
Et dicimus q flobotomia fieri
non debet: nisi signa multi san-
guinis apparebunt: sed melius
est vt fiat quando non est mali-
cia: nisi quātitatiua sicut supe-
rius dictum est. Et tempus fa-
ciendi sequitur fortitudo: quia
secundum plurimum fortitudo
virtutis plus est in principijs
egritudinū: propter hoc ordi-
nauerunt quidam fieri floboto-
miam in principijs egritudinū:
et multi sunt egrorum que flo-
botomiam patiuntur vsq ad vl-
tra septimū diez. Et ad remouē-
dum illorum errorem dicit. G. q
debilitatem virtutis aut fortitu-
dinem non sequitur numer⁹ die-
rum. Et quantitas flobotoma-
tionis recipit a fortitudine egi-
tutinis: et a complexionē et ab
etate: et tempore anni: consuetu-
dine: dieta et conditionibus
alijs. Sed bonitas virtutis et
eius malitia sequitur malitiam
complexionis et eius bonitatez
et propter hoc ponitur a medico
in vno genere. Sed euacuatio
que fit aperiendo oppilationes
fit incidendo humores et subti-

liando ipsos et digerendo ipsos
et rectificando illud quod potest
rectificationem accipere: et expel-
lendo illud quod non potest re-
ctificari: et hoc fit in omnibus fe-
bribus et maxime in illis que
non sunt incensue: et etiam in
omnibus horis seu temporibus
egritutinis: eo q materia pu-
trida non rectificatur: nisi his
duabus rebus: scilicet expellen-
do illud quod rectificari nō po-
test: et rectificando quod potest
rectificari quemadmodū fit ab
hominibus volentibus putrefa-
ctioni obuiare. Et necesse est re-
gere naturam continue in pro-
nocando vnam. Sed quia ma-
ior pars harum medicinarum
est calide et sic. complexionis vt
est semen apij et feniculi et simi-
lium: et possibile est vt ex tali ope-
ratione febris augmentetur: et
propter hoc necesse est vt fran-
gantur earum virtutes prime cū
rebus frigidis ex natura sui ad-
iuuantibus illam operationem
et talia sunt semina melonis cu-
cumeris et horum similium: et
sunt etiam ex medicinis harum
operationum que sunt tempera-
te vel pance caliditatis: quas
damus febricitantibus: sicut ca-
pillus veneris et endinia et si-
Endia
milia. Et in summa intelligere uia.
debemus quod quando opera-
ri volumus medicinas calidas
quod frangere debemus earum
virtutes: et in his predictis me-
dicinis inueniuntur due res: sci-
licet icissio et subtiliatio. Et scias
quod euacuatio per vrinam est
ex medicinis magis manifestis
in febribus. Et he medicine ali-
quando inducunt angustiam et
inquietudinem et corruptiones
stomachi et epatis: et proprie in

Liber

sine februm cronicarū: et ppter hoc cōuenit ut eis admisceatur ea que habent confortare membra principalia sicut bulliendo in aqua p̄dictarū aliquid mastice: vel ut bibāt aquā illā cū zucaro ro. et in his conuenit nobis magna exercere. s. in cōfortādo: subtiliando: et incidendo. Et si materia huius febris fuerit humor frigidus et sic. opz ut abstinēat ab his. s. calidis et sic. eo qd ista sicca nō debet quartanarijs exhibere: et si vis ei p̄pinare debet hoc facere frāgendo siccitatem earum cū radice liquiricie et zucaro viol. Sed qz zucarum viol. hz virtutem relaxatiuā p̄hibere poteris cū passulis: qm̄ optime existunt in hoc casu: et sunt necessarie. s. passule in remouendo siccitatem superfluum squinzibin. s. syrupi acetosi: eo qz habz mordicare membra nerosa: scz yfophagum seu meri et stomachū et cannā pulmonis: et aqua ciceris p̄fert in maiori parte febrū. Et q̄uis aqua ordeī sit frigidā humida hz mūdificare vias a superfluitatibus: et abstergit et lauat vias absqz inflāmatione: et est ex medicinis laudabilis valde in hoc casu. Et ppter hoc squinzibin et aqua ordeī laudata sunt in curis febrū. Sed aqua ordeī interdū ori stomachi hz inducere nocumētū: et ppter hoc indiget rectificatione. s. ponēdo in rotulo dimidio aque ordeī characterum unum ex mastice. s. pondus quatuor granorū ordeī: et hec omnia indigent cōsideratione. s. opponendo se periculosiori et fortiori s̄m plus et minus. Et medicinē em̄ laudate in relaxatione nature sunt que habent has se-

cūdas virtutes. s. relaxare et qualitati febrili obuiare: et tales sunt tamarindi et benefeg. i. violē et tereniabin seu manna et medulla bathee. Sed oportet vt item dare mirobalanos ante digestionem propter stipticitatem ipsorū: sed alublep. i. corrigiola optima est in principio febris: q̄nis aliquam habeat caliditatem. Et Ordo autem medicinarū in mollicando naturam est quez dicitur sum: scilicet tereniabin primo: secundo benefeg: idest viol: tertio tamarindi: postea alublep: medulla cucumeris saracenici: scilicet angvine: et postea karfabar: scilicet cassia fistula: deinde mirobal. et conueniens est omnibus febribus vt contrarijs a tota specie p̄ntredinis febrilis. Sed quia hec medicine pro maiori parte calide existunt sicut sunt species: ideo in modica quantitate de ipsis ponere debemus: et frangere debemus earum virtutes p̄imas. Sed medicinis que hanc exercent operationem absqz calefactione vt debemus in hoc loco: sicut est vinū pomorum granatorum: et sandali albi et rubei: et tabazir. i. spodium. Sed in sandalis aliqua existit opilatio: et cū rectificata fuerit medicina materia utilis existit. Et Sed medicine que habent infrigidare et humectare sunt diuerse vel varie vel multe s̄m diuersitatem et multitudinem februm in quantitate calidarum et paucitate eorundem. Et ordo harum medicinarum est talis: quia primō danda est aqua ordeī: et postea syrupus inlep. et est syrupus secundū quosdam factus ex aqua ro-

Nota

se et zuccaro solū: sicut laudauerūt aliqui noni. Sed propter siccitatem aque rosate ponēdū est tantūde aque simplicis: et plus et minus scdm p videtur connire: et q magis fortis existit est syrup⁹ fact⁹ ex succis frigidis et humidis: sicut est succ⁹ cucurbitae: et cucumeris saracenicī: et citruloz et melonū: et sunt exteri⁹ coloris citrini: et interius sunt continui et albi: sed qd fortius existit est bibere succū p̄dictorū absq⁹ zuccaro: et maxime succū anguinē. s. cucumeris saracenicī: eo q⁹ quāt colere a tota substantia sua. Sed tēpus in quo de necessitate debemus purgare materiā peccantem cum medicina attractiva est hora in qua exuberat malicia hūoris exēstis in qualitate: et iam declaravimus superi⁹: et hoc facere debemus forti existente virtute: et tunc est certum qn̄ signa digestionis apparēt: quoniam eo tempore collaudat⁹ euacuatio facta a natura: eo q⁹ virtus expulsiva nō mouetur ad expellēdū superfuitates per vias naturalē nisi facta digestionē: et in hac arte imitari debemus opera nature toto posse. Et scire debes q⁹ facta digestio fit descēso et expulsio absq⁹ aliquo impedimēto grossitudinis vel viscositatis vel opilationis. Sed qn̄ non appareret digestio: tūc dissensio inter medicos reperit: eo q⁹ G. et maior pars medicorū dicūt q⁹ minime purgare debemus nisi materia sit digesta: nisi egritudo fuerit in vltio acuitatis. Ex hoc intelligere possumus ex dictis hypocratis: quoniam quando egritudo est in vltimo acuitatis: tunc humores sunt in vlti-

ma furiositate: et non est securitas quis descendant ad quedam membra principalia et leuant ipsa nisi sint euacuati in principio egritudinis: eo quia humores qui acutissimi existūt sunt subtiles: et quia ibi non est grossicies nec viscositas que prohibeat operationem medicine laxative. Et non potest inde puenire nisi vnum solum nocumentum: quod est: quia medicine laxative suis qualitatib⁹ primis augmētant febrem: et illud potest remoueri miscendo cum eis frigida et humida secundū qd conuenit. Sed quando egritudo non est peracuta valde: sed est quiesca: tunc expectanda est digestio. Et scire debes q⁹ egritudines que acute sunt i terris hypo. in terris nostris peracutae sunt: et hoc manifestatur: quia hyp. non curabat egritudines acutas nisi cū aqua ordeī et melicrate: et postq⁹ ita est: egritudines acute nre regiōis et aliarū calidarum terrarū medicandae sunt cūz medicinis attractivis vel laxativis in principio egritudinis. Et i egritudinib⁹ peracutis p maiori parte humores corrumpuntur circa orificiū stomachi: et ppter hoc quādo appareret abundātia sanguinis: l3 non sit superflua euacuare debem⁹: qm̄ inde magnū pronenit iumentum: et in continētī quiescit valitudo egritudinis: nisi sit q⁹ prohibeat ex reb⁹ supra dictis. Sed quando egritudines non sunt acute: sed sunt ex humoribus mucilaginosīs et viscosis et indigestis ipsas euacuare et purgare debemus post subtiliationem et incisionem: et hec est digestio eorum: alioquin nō

opz cū medicina purgari. Sed
egritudines que non sunt acu-
te et sunt ex humoribus subtili-
bus: sicut est vera tertiana que
transit vltra. 7. peryodos: dicit
quicē. Quicē. q̄ expectare debemus di-
gestionē: eo q̄ digestio humo-
ris subtilis est eius ingrossatio
z grossi est ei⁹ subtiliatio: z sicut
difficile est virtuti expulsiue ex-
pellere humores grossos ppter
sui grossiciē: sic difficile est virtu-
ti expulsiue expellere subtilē: q̄
disrūpīt z dispergit propter sui
subtilitatez: quare difficile exi-
stīt nature expellere humores
grossos: eo q̄ oppilant meatus
z trāsitus: z subtiles: q̄ disrūpū-
tur et spargunt z imbibunt: tñ
medicīne laxatiue citius expel-
lūt et facili⁹ humores subtiles
q̄ grossos. Et ppter ea qdā me-
dici dixerūt q̄ nūq̄ dederūt ali-
quā medicinā laxatiuā ad pur-
gandū aliquē humorē quin cole-
ra prius purgaret ppter sui le-
uitatē z subtilitatē: z adhuc ma-
gis q̄ qñ dant medicinē laxati-
uē q̄ trahere et purgare debent
melēcoliā: aut flegma grossum
z viscosum a p̄prietate z sui na-
tura prius ille eedē trahūt cole-
ram z expellunt. Et hoc idē ma-
nifestat intellectus qd̄ subtiles
hūores habiliores sunt ad pur-
gandū z expellendum grossis:
quāuis hoc non sit ex opere na-
ture: quoniam si sic faceret na-
tura: illud quod prius exiret in
egritudinibus acutis esset cole-
ra: eo qd̄ tales egritudines pro
maiori parte fiunt ex humori-
bus subtilibus: et quanto sunt
subtiliores tanto difficilins a
natura expelluntur. Et propter
hoc dicimus quod minime tar-
dare debemus in peracutis ex-

hibere purgationes: neq̄ expe-
ctare ad perfectā digestionē: q̄
non est intum quin mala qua-
litas predominet nature: z tūc
erit mala digestio expectanda
cum diffiducia liberationis. Et
postq̄ ita est q̄ purgare debes
non facias illud nisi primo frā-
gas suam caliditatem z siccita-
tem. Sed in febribus flegmati-
cis z melēcolicis Rasis in prin-
cipio earū purgabat: z hec erat
eius opinio oīno. s. purgare in
principio febris. tñ. S. dicit con-
trarium manifeste. s. q̄ minime
debemus in principio febrim
melēcolicarum: z illud idem di-
cit in epistola ad glaucone. Et
illud est q̄ finis harū egritudi-
nū est securus: nec expectatur
digestio mala: s. flegmatica est
male determinationis: z ppter
hoc necessarium existit vt infir-
mus euacuetur preter q̄ expe-
ctetur digestio perfecta: et pro-
pter hoc medicus prius incipe-
re debet a medicinis subtiliati-
nis z incisuiis per hebdomadā
vnā: quia non timeamus calo-
rem huius febris cum sit debi-
lis vt magnum inferat nocumē-
tum: et cum hoc fecerit tunc me-
dicus purgare incipere debet.
Et demonstratio hui⁹ est illud
quod vides fieri in apoplexia:
z etiā in sīlibus egritudinibus
timorosis frigidis: q̄ incipim⁹. I-
talib⁹ ab euacuatiōe ponēdo in
medicinis laxatiuis incisuiis z
subtiliatiuis. Et mihi videtur
impossibile recipiēdo syrupum
squinzibim p̄ hebdomadā vnā
factū ex decoctiōe radicū lilij ce-
lestis: z seminis apij: et liq̄ritie
quin p̄paret hūores: z digerat:
z leniorē faciat exitū a corpore:
z q̄uis tot⁹ humor nō euacuet

rasie

Syrupum
pūm
squin-
zibim

a corpore: tñ natura inde alienationē suscipiet oīno. Et ideo redire debes ad incidendum ⁊ subtiliādū p̄ aliā hebdomadā: quēadmodum dixim⁹: ⁊ postea purgare: q: taliter opando humores habiles reperiunt ad expellēdū. Et simile hoc est homini ferēti grane pōd⁹: qm̄ qñ ferre nō pōt ipm: ⁊ diuidit ipm in partes facilius tolerat ipsas: et postq̄ natura fuerit alienata: tūc digestio laudabilis apparebit: ⁊ rectificabitur dñō cōcedēte. ¶ Et hoc melius existit valde q̄ infirmū dimittere egritudinē ⁊ nature. s. si videbis naturā egritudinē p̄ualere: tūc dietā ⁊ regimē infirmo iubebis: ⁊ hoc in arte minime collaudat: quoniam nisi nature violētā feceris vel adiuvando ipsam nihil boni ei feceris: nisi q̄ verba ei dederis retinēdo ipsum. Et istud ideoz regimen facere poteris in febribus melēcolicis: ⁊ sic facimus hoīb⁹ sanis qñ volum⁹ ipsos purgare. s. qz ip̄is digestiū p̄p̄inam⁹ p̄io ad subtiliādū hūiores ⁊ vias aperiēdo: sic ⁊ in egritudinibus opz facere: tñ in egritudinib⁹ maior diligentia est adhibēda: eo q̄ earū humores difficili⁹ recipiūt digōnem. Et hoc manifestat in ope. ¶ In labore spontaneo febr̄i propinquo: qm̄ ipse purgabat omnes humores faciētes hunc laborem ⁊ preter humores viscosos mucilaginosos: eo q̄ oēs concordare videntur q̄ tales non sunt purgandi. ¶ Autē videtur qd̄ enascuare debemus habentes hāc febrem per fricationem solum. Ego autē affirmo quod clima in hoc multum sunt consideranda: propter hoc nō est dan-

da regula generalis: quoniam mihi videtur quod etia⁹ humores viscosi et mucilaginosi purgari possunt i his nostris regionibus: facta tamen incisione et subtiliat ione per longum tempus: et tunc tempus digestionis abbreviabis: ⁊ natura inde alieniabitur: et ex tunc videbis digestionem laudabilem. ¶ Et te oportet has res multotiens experiri: quia experientia in his rebus non modicam virtutez habere videtur: quod scripsimus de hoc in hoc loco sufficiat.

¶ Capit. x. Quod est de cibatione ⁊ fricatione ⁊ balneatiōe febricitantium.

¶ Ico quod cibus dari non deberet febricitantib⁹ vsq̄ ad statum egritudinis: ⁊ hoc vt natura temp⁹ habeat digerēdi hūiores facientes egritudinē ⁊ ipsos expellēdi: s. qz virtus nō est sufficiens oibus: te opz cōsiderare egritudines: qm̄ si fuerit ex egritudib⁹ p̄actis: cui⁹ stat⁹ est propinquus et crisis dz esse in septimo: ⁊ natura fortis existit: tūc illud facere debes: ⁊ si virtus debilis fuerit nullatenus facere debes. Sz si virtus mediocris fuerit: ⁊ etas fuerit iuuentutis cibabis ipm aqua ordeī: et mica panis lota etiam cum aqua calida ad quantitatē. ʒ. ij. vel. ij. ponderis: ⁊ istud est subtili⁹ regimē i nro climate fm̄ cōsuetudinē nostrā. Sed regimen antiquuz subtili⁹ erat nihil dare p̄ hebdomadā vnā: ⁊ quando volebāt ingrossare dabant aquam mellis soluz. Sed hoc ferre non possunt illi qui.

Libet

tant nostri climatis propter cō-
plexionem aeris et consuetudi-
nem. Sed in climate illorū cor-
pora habent minores resolutione:
et cū hoc bibunt vinum non
in modica quantitate et comedūt
carnes porcinas: que duo sunt
plurimi nutrimenti. Et genera-
liter cōsideranda est cōsuetudo:
quoniā qui consueti sunt come-
dere ter in die non possunt pre-
dicta sustinere: et maxime habe-
tes complexionēs calidas et re-
solubiles. Et si cognoveris sta-
tum egritudinis esse longum et
virtus infirmi fuerit debilis ci-
bandus est plusq̃ diximus in
principio: et cum status appro-
pinquabit minuendus erit: et
totum hoc est intelligendū for-
ti existente virtute: et fortitudo
virtutis existit in complexionē
forti. Sed qui habent comple-
xiones calidas et siccas pauci ex
his famē possūt sustinere: et ma-
xime in egritudinibus sibi cōsi-
milibus et in temporibus cali-
dis: eo q̃ qñ talibus pati famē
fecerimus: febres eorum ad in-
cēsuas declinare faciem⁹: quā-
nis debiles existāt in radice vel
ad ethicam: q̃ in complexioni-
bus cōsimilib⁹ multiplicantur
q̃litates male sui natura: et ma-
gis quādo eis facimus sustine-
re famem multiplicant et adurū-
tur humores. Et hora cibandi
eos est in declinatione paroxis-
mi primi: et ante principiū secū-
di ut natura habeat spaciū di-
gerendi humorem in tempore
paroxismi: et hoc melius existit
scilicet confortare virtutē ne ei
accidat accidens periculosum:
cui necessarium sit cibū propi-
nare ut in sincopi ex resolutione.
Sed si timuerimus aliquod ex

hora
cibā-
di.

his cibabim⁹ eos in principio
paroxismo: qm̃ inde eos a sin-
copi taliter liberabimus quēad-
modum recitat Gale. de puero
qui precepto medicorū sustinere
rat famez tribus diebus. Et ali-
quando conamur cibare ipsos
in medio paroxismo. In fe-
bribus autem continuis horaz
cibādi eligere debemus in qua
maioris existunt quietis: consi-
derando tamē consuetudinem.
Et ex horis diei meliores sunt
frigide. s. mane et sero. Et scias
q̃ balneum in declinatione fe-
brium collaudat: quoniā super-
fluitates euacuat subtiles. In
principijs vero minime: q̃ rigo-
res habet prouocare: et dissoluit
humores et multiplicat opila-
tiones: et spargit superfluitates
per corpus totum: et non est tu-
tū quin ide pueniat apostema
in aliquo principali membro: et
quāuis hūores euacuet: multi-
plicat tñ caliditatē et siccitatē fe-
bile: siue fuerit ex aq̃ cala factū
siue ex aere calido. Et necesse
est ut corpora talia nō tāgantur
aq̃ frigidā: qm̃ humores efficit
crudos: et propter hoc balneum
fieri nō d̃z nisi post factā declina-
tionē: et in febrib⁹ q̃ nō sunt acu-
te. Uina q̃q̃ aromatica et leuia
q̃ modicā aquā sustinere possūt
flegmaticē et melēcolicē exhibe-
re possum⁹: sed in incēsuas a vi-
no oīno elongare debem⁹. Gal.
quoq̃ curabat febres q̃ erant ex
humoribus mucilaginosīs cuz
fricatione et hoc indiget consi-
deratione: quoniam non est tu-
tum quin humores spargan-
tur ex fricatione per totum cor-
pus. Et ipsemet precipit in li-
bro de conseruatione sanitatis
quod ille qui habet laxitudi-

nem corpus eius fuerit plecto-
ricum vel plenum humoribus mu-
cillaginosi ut minime moueat
vel exercitet: neque balneum intret
neque faciat fricationem et similia.
eo quod fricatio non euacuat ex hu-
moribus nisi quod sunt subcutanei
et inter musculos. qui autem sunt
in venis nullatenus euacuari
possunt nisi cum medicinis laxa-
tibus. Et etiam vides quod si sanus
faceret fricationem preceptam ab ip-
so in latitudine. scilicet ita magna: de
necessitate curis apostemaret: eo
quod fricatio hec in ultimo grauita-
tis existit: illis maxime quod hanc
patiuntur egritudine cum in latitu-
dine semper videantur esse. ¶ Jam
ergo sufficenter scripsimus sicut
nobis videtur generaliter curas
febrilis putridae. nunc autem redibi-
mus ad curam vniuscuiusque parti-
culariter.

¶ Capi. xj. Quod est de cura: fe-
brilis colericarum: et primo de cura
tertiane.

Et febris si fuerit pu-
ra tertiana erit secu-
ra absque periculo. Et
scimus certissime quod
natura habebit do-
minium super hunc humorem. et pro-
pter hoc non debemus eum mone-
re cum medicinis attractivis si-
cut est scamonea: eo quod rectificat
de ea quantum plus possumus semper
membris principalibus huius indu-
cere nocumendum. et propter hoc non
debilitat: et tanget etiam calidita-
tem febrilem et siccitatem suam: et si aliud
non induceret nocumendum: nisi co-
nam surgendi et decubendi modi
cum non inueniret: quod complexio ide-
supercalcescit debilitat. Sed appa-
rete signo digestiois non est ma-
lum dare aliquam medicinam attra-
ctiuam in hunc modum. scilicet quod primo da-

re debes ea que primo habent lenire
materiam et humectare sicut syr-
pum violae et tamarindi. et ad re-
primendum nocumendum sibi adde alia
quod ex mastice et reubarbarum in
hoc loco optimum existit. quoniam repa-
rimus nocumendum predictarum la-
xat. Et quantitas quam dare debes
ex reubarbaro est a duabus. 3. usque
ad tres miscendo ei syrupum in-
lepis et squinzibini ana. 3. i. cum .v.
partibus aque frigide: infra die
potabis cum aqua ordeii: et hoc fa-
ciendum est omni die nisi natura
moneret bis in die ad assellam
sicut convenit: et si natura moue-
retur ex hac medicina ultra quanti-
tatem minime sed portionem ex ea.
Et sumus contenti in hac febre
ex infrigidatione et humectatio-
ne cum aqua ordeii et syrupo in-
lepis. eo quod hec febris non exi-
stet intense caliditatis cum sit ex
colera naturali. Et sumus con-
tenti oppilationes ipsius remo-
uere cum aqua ordeii et squinzi-
bin solam cum modica in ea re-
periatur oppilatio et forsitan ni-
hil. Et facta digestionem si suffi-
cit dare mirobalanos citrinos
bene quidem: si autem propina
firmo ex scamonea characteres
quod cum tantumdem mastice: et cum
3. i. syrupi de nenufere. et 3. me-
dia syrupi malorum. Syrupus
de nenufere. quod frangit qualita-
tes ipsius scamonee primas. scilicet
eius caliditatem et siccitatem: et cum
hoc confortat aromaticitatem suam
membris principalibus. Et syrupus
pomorum: eo quod frangit eius sic-
citatem: et remouet nocumentum
principalium membrorum ab ipsa: et
mastix quod confortat et remouet no-
cumentum principalium membro-
rum: et medici iam ipsi vbi fue-
runt ad occultandum malitiam

scamonee. Et si timebis debilitatē infirmi cibabis ipsum mīcā panis lota. et iam testificauit. V. qđ nisi fuerit ex errore qđ hec fe. nō trāsit. 14. diē etiā si fortissima fuerit. Sed si hec febris nō fuerit ex pura colera sed erit ex vitellina vel prassina vel eruginosa non enadit hic absq̃ periculo magno: et maxime qñ fuerit ex prassina ver eruginosa: et mihi videt̃ impossibile qđ aliquis ab eruginosa enadere posset. Et he febres longos habent porisimos et pessima accidētia: et propter hoc indigent purgatione cū medicina attractina quā suprascripsim⁹. prius ablata caliditate et siccitate ipsius. Et nō est malum vt misceas ipsi medicinē aliqd de polipodio qđ arabice dicitur belbes: eo qđ purgat colerā adustā et grossā et melencoliā. postq̃ fregeris siccitatē ei⁹ cū oleo amigdalārū dulciū: et apire opilaciones in hac febre p̃p̃riū existit nisi fuerit excedētis caliditatis: qđ si fuerit: tūc intendere debes solū ad ifrigidādū et humectandum.

¶ Ca. xij. Quod est de cura capsonidis.

Hec febris est intē si calorizet prauorum accidentiū. et dicitur incensua: et impossibile est qđ hec ex colera naturali genere. Et i ista cōueniens existit purgare cū medicina attractina a p̃cisiō ipsius et minnere ex sanguine si si sine sanguinis apparebit dan do ei oī die decem anreos tam arindorū infusorū in aqua simpli ei absq̃ syrupo et aliqua aliare dulci: et post dabis ei bibere aquā

ordei et postea p totū diē potabis eū aqua angurie: et hoc regimē p̃p̃riū existit oibus febrīb⁹ que sunt vltia caliditate: et nō dimittas aquā angurie et aquā sup nē in frigidatā: qñ si cōuerteris hāc febrē in lentā et cronicā melius longe existit q̃ vt eger moriat̃. Et hoc etiā dixit Abumerō Anēzoar de quodā puero que ipse medicauit: cui dabat oī die aquā angurie: et quotidie colerā vomebat: et tñ talr fuit opatus dōec illa febris cōuerfa fuit ad cronicā: et inde liberat⁹ fuit. Et mihi videt̃ qđ aqua angurie longe melior existit q̃ aquā i nē ue in frigidata in hoc casu: eo qđ aqua in nēue in frigidata q̃uis sit in vltia frigiditate velociter tñ recipit caliditatē adhuc magis: qz aqua cū sit simplex nihil restaurat neq̃ p̃stat corpori nisi frigidā qualitātē solum: s; aqua angurie restaurat et addit i sanguinē faciēdo frigidā subaz et q̃ litatē. S; qñ febres erūt lente et longi erūt porisimi: et certus eris qđ nō ex colera pura erūt: s; erit ex vitellina q̃ naturali frigidior existit: tūc studere debes plus in aperiēdo oppilationes q̃ in in frigidādo et trariū ei⁹ qđ fieri d; in illa q̃ fuerit ex colera pura: q̃ nō raro tales inueniant̃. Et laudabiles medicine in hac parte sunt q̃ hñt virtutē a pitinā absq̃ forti caliditate sicut capillus veneris. et radix apij: et semē feniculi frāgēdo siccitatē eorū cū radice liquiricie: et caliditatē cū violis. et flore nenufaris: et seminib⁹ cōib⁹. Et studeas ponere i medicinis res q̃ hñt mēbra p̃ncipalia cōfortare. sicut est mastix et spica nardi cōponēdo ista cū syrupo squinzibin. Et esto studio

nas ponere in medicinis soluti-
tis que hnt colera euacuare cū
q̄titate flegmatis sicut est semē
brul. i. semen chartami. frangē-
do in caliditatem et siccitatē eorū
Et hec est cura oīum febriū cole-
ricarum.

¶ Ca. xij. Qd̄ est de cura febris
flegmatice.

Ec febris cum fue-
rit ex st̄ate simpli-
ci et naturali: et de
hoc fueris certus:
tūc studiosus esse
debes in inciden-
do humores: et in subtiliando et
oppilationes aperiendo plusq̄
infrigidando et humectando: et
sufficit tibi in hac intentione
squinzibin cū iure cicērum oc-
cultando siccitatē eorū cū
radice liquiricie. Et adde huic
compōni aliquid ex spica et ma-
stice quoniam in hac febre sto-
macus debilis reperitur. et cōue-
nientior opatio i principio hui⁹
febris est lenire naturā cū semi-
ne cartami et semine harūliz fra-
cta siccitate: eorū prius cū tere-
niabin. Et seruato hoc regimi-
ne per hebdomadā vnam ppi-
nabisei medicinā laxatiuā que
hēat illū humorem euacuare: et
melior illarum medicinarū est
turbat. quia a proprietate habz
trahere et expellere humiditatē
que in ore stomachi est: et agari-
cus etiā cū eo: quia eradicat
humorem grossum et aperit op-
pilationes. et si addideris aliud
ex ierapigra non est malum cō-
fidendo magis in agarico et tur-
bit: et aliquando occultando et
frangendo siccitatē eorū cū
oleo amigdal. dulcium. ¶ Colo-
quintida autem in tuis medici-
nis euitabis ponere q̄tuz plus

poteris. Et si aparuerit tibi qd̄
humor sit tante duricie quod
non possit euacuari absq̄ ea: ad-
de ex ea aliquid in predicta cō-
pōne occultando malitiā eius
cum chachina: et credo quod sit
dragantum et cum amigdalīs.
Et dosis eius est. s. pars aurei: et
tales purgandi sunt bis quoniā
in vna vice nō possunt purgari
propter grossiciem humoris: et
hoc non facias nisi virtus fue-
rit fortis consideratis alijs con-
ditionibus supra dictis: medici-
na vero facta ex turbat in prin-
cipio huius febris non est ma-
la. ¶ Cibis vero in principio
huius febris sit pulla parua se-
cure: eo quod status eius nō est
minor trium septimanarum: et
ē possibile vt ipsa durer vsq̄ ad
40. dies et vltra. Rasis autē di-
cit quod transacta septimana
quarta non est malum infirmo
exhibere trociscos de rosis com-
pletos cum aqua cicērum: eo q̄
hac febrem patientes in fine le-
niter deueniunt ad debilitates
stomachi et epatis: et cadunt de
facili in ydropisim. ¶ Et ego
meo tempore vidi quosdam ha-
bentes febres cronicas quibus
medici nostri propinabant eis
syrupum squinzibin solum: et ce-
derunt in ydropisim: et mortui
sunt. Et quod dico de trociscis
de rosis in hoc loco non dico nī
si causa exempli similitudinis
tamen tu debes dare ex simili-
bus medicinis sū plus et min⁹
prout tibi melius videbit cōue-
nire: etiā qd̄ simile huic intētio-
ni reperit est zuchaz rosarū pre-
terq̄ frigiditati magis videt p-
tinere q̄ troscisci dicti. Et si vide-
bit tibi pueniēs miscere cū iure
cicērum syrupus squinzibin facit

Rasis

Libri

illud: et si inflatio in pedibus aut in palpebris apparebit tibi: canescas a syrupo squinzibin: quoniam huius producere ad hidropisim quoadmodum diximus. ¶ In febribus non flegmaticis non recipiuntur digestiones: quorum facies et venter tumescunt: et colores eorum plumbi videbuntur: Gal. videtur quod tales sunt euacuandi per fricationem donec vigilent diuidendo tempus eorum ita quod dimidium tempus eorum sit fricatio: et dimidium sit dormiendo. Et dabimus ei bibere aquam mellis cum ysope et liquiritia. Sed. G. potabat eos aqua ordeii: sed eam ego non laudo in hoc casu: eo quod nocet stomacho: et facit orripilationem: nisi cum ea fuerit parum mastice et piperis et radicis femiculi: et non debemus eos diu dimittere absque cibo: quod inde recipiunt nocumētum: quauis leniter pati famem possint: quoniam quando iste humor mucilaginosus multiplicatur in corpore: talis humor cum difficultate maxima potest ad sanguinem conuertere: et propter hoc virtutes eorum debilitantur donec ad syncopiam habere peruenire: et ideo eis dare debemus micam panis locum cum aqua mellis: vel cum vino aromatico. Et hic est modus fricationis qui preceptus est a Galieno in hoc casu scilicet quod habere debes gausapia aliquam solum grossam et vetustam: et in primis incipere debes a superiori crurum descendendo inferius ad pedes: et postea fricare genua: et postea superiora corarum descendendo ad genua. ¶ Et postea incipies fricationem ab humeris vel spatulis descendendo per brachia ad manus: deinde frabis dorsum incipiendo a summitate eius veniendo usque ad pedes: et sic fiat per totum diem.

Gal.

Et si infirmus senserit latitudinem in iugis cum oleo non habente stipticitatem: sicut oleum camomellinum et anethinum: quoniam est bonum. Et dicit Gal. quod postea abstergere debes oleo: eo quod angustiam prestat: et hoc est quod Gal. videtur dicere de huius egritudinis regimine. Et quia in hac febre accidens syncopis consuevit provenire: ideo memoratus ero eius curam ubi tractabo de curis accidentium omittendo eorum causas.

¶ Cap. xliij. Quod est de cura febuis quartane.

Illud autem quo plus indigemus in hac febre est aperire: incidere: et subtilizare: et modicum in ipsa indigemus fricatione: intrigatione: et humectatione quasi nihil et cura huius febris quasi contraria existit cure cansonidis eo quod in cansonibus attendimus ad febrem solum: et in hac causa. Et propter hoc eligere debemus medicinas incisivas: subtiliativas et splenis appropriatas sicut radix caparis: et scolopendria et tamariscus eo quod istud membrum potens est ferre medicinas fortes et aperitivas absque nocumēto. Et potes conficere has medicinas cum syrupo squinzibin facto ex una passa. Et oportet in principio te euacuare materiam cum belbeg. id est polipodio extracta virtute eius in iure galli veteris et oleo amigdal. et si vis digestionem expectare in hac febre potes facere propter ipsius modicum periculum quod ferre potest. ¶ Et si vis purgare ante perfectam digestionem poteris facere facta incisione cum syrupo

predicto per duas septimanas vel tres. Et medicine que habet trahere hunc humorem: et purgare sunt iam manifeste et etiam habent gradus: et que in primo gradu reperiuntur sunt mirob. indi. et emblici: et postea polipodiu: et tales sunt qui dimittunt mirob. alanos propter eorum siccitatem: et post polipodium est epithimu. Et operatio istius fortior est operatione polipodii et maior: et corpori infert angustiam: et hac de causa indiget occultatione illarum duarum rerum. scilicet remittendo ipsius qualitates puras: et eius remittendo malitiam: et propter hoc non est malum miscere istam medicinam medicinam que faciat ipsam velociter festinare sicut ponendo cum predicta medicina karacta duo scamonee vel tria cum tertia parte unius aurei de maiorana et hoc non facimus causa expellendi ipsum humorem: sed propter debilitatem et tarditatem ipsarum medicinarum ordinamus dictam additionem ut recipiat inde principium expellendi. post epithimu est lapis lazuli. Sed ab eleboro nigro canere debes toto posse: completa autem digestionem huius febris a Gal. tyriaca collaudat: et ante digestionem recepta posset ipsam ad cansonidem convertere. Sed si tempus fuerit frigidum: et etas senectutis existeret dyatrion pipere facta digestionem mirabiliter confert: et maxime in frigidis regionibus. Et indiges in hac febre circa splenem studere. scilicet emplastrando ipsam cum rebus remouentibus ipsius tumorem et eius duritiam resoluentibus quemadmodum in colerica solliciti esse debemus circa epar: et in flegmaticis in officio sto-

maci: quoniam membrum illud in quo maxime talis humor putrescit et ardet sicut ignis in hac febre melencolica est splen: et in colericis est epar: et maxime continuas colera patientes: et in flegmaticis circa stomachum existit: quare in istis tribus generibus febrium conueniens est dicta membra confortare et humorem digerere et rectificare. Et si cognoueris in predictis sanguinem exuberare in principio eos minuire debes. ¶ In flegmatica vero mihi videtur quod cum timore magno flobotomia sit facienda: quia in ea multa quantitas humorum crudorum reperitur. In febre autem acuta que dicitur muthabecca: et in latino sinoca vocatur: scire debes quod quando putredo preualuerit: tunc purgatio existit melior flobotomia: et si quantitas sanguinis plus ipsa putredine reperit: tunc melius est flobotomare quam purgare. Et sit iam finitus est tractatus omnium febrium putridarum generaliter et specialiter. Et postquam curas simplicium cognoueris perfecte ex ipsis scire debes leniter curas compositarum velut emittentorum et suarum similium.

¶ Ca. xv. Quod est de cura ethice. ¶ Ante autem mihi remanet de ethica determinare. Hec febris cum sit de mala complexionem sine materia calida et sicca: ideo intentio curationis una existit. scilicet in frigidare et humectare et plus indigemus in hac humectatione quam in frigidatione: quare in frigidare debes et humectare cum omnibus rebus quibus potes. Et hoc dupliciter fieri potest: uno modo cum rebus

Tri-
plex
grad⁹
febris

intrinsicis et alio cum extrinsecis sicut cum balneo unctionibus et emplastris. Nec quidem febris tres gradus habere videtur qui variantur secundum plus et minus quorum quidem primus leniter curari potest: secundus difficilis existit tertius vero minime curari potest. Et circa quidem primi gradus et secundus eadem existit: nisi quia diversificatur secundum plus et minus. Cibus autem qui maxime convenit in hac egitudine est lac: et melius ex eo est lac mulieris: et post ipsum est lac asine: et post illud est lac capre: et est necesse ea a quibus recipitur lac nutrire cibis optimis secundum suam naturam et facientibus digestionem laudabilem: et ipsius in ieiunio dare debemus in ea quantitate qua digeri possit. et convenit tibi studere ut bene digeratur: eo quod lac in stomacho de facili caseari consuevit: quare incipere debes a modico dando ei primo. 3. j. et sic addendo donec devenias ad dimidium rotulum. Aqua quidem ordeii eis magnam habet necessitatem: et quamvis corpora eorum maiori indigent nutrimento ceteris corporibus: ideo quia virtus eorum nutritiva debilis existit: conveniens est studium adhibere in prebendo eis cibaria digestibilia et boni chymi. Quare de carnibus laudabiliores que eis existunt sunt pulle galinarum que nutritae sunt ex frumento. Et vitellum oui similiter eis est optimum nutrimentum capones nutriti ex amigdalibus et frumento eis collantur optime. Et si in corporibus eorum calor fortis reperitur non est malum eis propinare aliquid ex oleribus aliquibus frigidis: et que ex eis magis laudabiliores exi-

stant sunt lactuce: quia somnum pronocant: et ipsi indigent ipso plus ceteris hominibus: et quia virtutes eorum sunt debiles: ideo cibaria eorum debemus dividere in vicibus pluribus sicut in sequenti dicturi sumus. Sed in balneando eos debemus magnam habere considerationem: eo quod isti non videntur habere necessitatem calefaciendi resoluendi nec evacuandi: quid enim proficies ex infrigidatione accidentali acquisita ex balneo: cum humores inde evacuentur: et hoc non confert nisi in mala complexione materiali. Et postquam ita est mihi videtur quod ipsi non indigeant aliquo ex aere balnei et quavis aqua calida habeat humectare cum hoc tamen facit resolutionem. Sed balneum aque frigide mihi videtur esse melius si possit ipsius convenienter sustinere. Et scias quod Galenus manifeste dicit quod ipsi non indigent balneo nisi causa preparationis suorum corporum ut aqua frigidam valeant sustinere cum qua balneari debeant in fine balnei. Et balneum secundum ipsum taliter debet preparari scilicet quod in firmum ferre debemus cum lecto suo ibi et cum fuerit in camera prima ipsius balnei extendere debemus plumarium parvum eum superponere ibi debemus: et si illa prima camera tepida esse reperitur ibi eum a pannis expoliare debes: et ordinare debes quod a quatuor hominibus capiendum a quatuor angulis plumarium ferat ad cameram secundam: et ibi ipsum reponat nudum. Sed temperantia camerae balnei una alteri comparari debet: scilicet quod eadem proportio esse debet secundum ad tertiam que prime ad secundam: et cum fueris in camera

Gal

In camera secunda innungi debet
oleo tepido: et postea ponendus
est in camera tertia: et ibi ponendus
est in balneo vel tina aut
pila: quod idem est. Et in vnaqua
que camerarum tantum morari debet
quantum ipse infirmus posset in
cedere suauiter ab uno capite eam
ad aliud. Et tunc ipse infirmus
debet poni in balneo vel
tina seu pila aque tepide plena
et illic morari donec temperate: et post
ea balneandus est aqua frigida:
et istud est regimen quod apernit
¶ in hoc casu de balneo. Sed
rasis sentire videtur quod tales in-
firmi non indigeant nisi balnea-
tione aque tepide. Sed quia im-
possibile est ut tales quando expoli-
antur eis non eueniant horripila-
tiones: et spiritualiter in exitu ab
aqua calida: ideo necesse est ut
tina vel balneum eorum sit in ca-
mera temperata que non excedat
in caliditate vel frigiditate: et aqua
similiter temperata esse debet: et
sic videtur ei ut inde aliquod in-
uamentum recipere debeant. ¶ Sed
in uamentum appositionis fecis-
picis est eo quod virtus istorum attra-
ctiua debilis esse reperitur: et pro-
pter hoc ponendi sunt primo in
aquam calidam: eo quod in illa prin-
cipium attractionis esse reperi-
tur: et in eadem tamen morari debent
quousque membra eorum vndique tu-
mescere videantur. et porum per to-
tum aperiantur: et deinde pix est
apponenda. et hec omnia recitat. ¶
Vbi loquitur de cura malitie com-
plexionis calide et sicce stomachi.
Ab homeron Auezohar autem
velle videtur quod nos eos in tina
aque tepide solum ponere debe-
mus absque intratione stuphe: et
in exitu tine propinandum est eis
lac: et cum digestum fuerit iterum

ponendi sunt in tina: et postea
dabis eis aquam orderi: et facta dis-
gestionem ipsius dabis eis micam
panis lotam cum rebus predictis.
¶ Sed ex rebus que exteri fuerunt
sunt balneum: et balneatio secundum quod
diximus: et etiam aer: quod si fuerit ca-
lidus: debemus eum infrigidare
abstergendo domum: et substernendo
in ipsa folia frigida: sicut sunt
rose: et folia salicis: et flores nenem-
faris: et folia vitis cum suis flori-
bus: studendo vel ingeniando: ut
aqua frigida a superioribus ad
inferiora descendat. Et ut domus
septentrionalis existat. Et quod ille
fenestre sint aperte unde sol mini-
me possit penetrare. et ille clau-
dantur: unde potest intrare. Et quando
aer fuerit frigidus non indige-
bunt predictis: nisi ut ipsius tra-
hant sicut est: et maxime quando prin-
cipium male complexionis fuerit a
stomaco vel a pectore vel ab in-
testino ieiuno vel a renibus: et
ab istis ipsa mala complexio de in-
de derivatur: et possibile est etiam
quod illa mala complexio incipiat a
corde: et inde ad predicta ad to-
tum corpus derivetur. Quare stu-
dere debes ad sciendum unde ha-
beat provenire febris ipsa: et cum
sciueris membrum a quo primo pro-
cedit hec mala qualitas febulis
studeas ipsum infrigidare: huius
mectare absque trahendo ipsum a
sua naturali complexionem et spiri-
tuali si membrum fuerit maximi
in uamenti. Et emplastra conue-
nientia his membris sunt em-
plastra facta cum rosis et sanda-
lis et herbis frigidis aromati-
cis: vel cum cera sicut dicit Gal.
Et cum infrigidare volueris prin-
cipalia addas aromatica et sti-
ptica. Et istud est regimen ethi-
ce: cum fuerit in ultimo: sed quam
Colliget Auerroes. ¶

do fuerit in principio cū leniori
bus curari poterit.

¶ Cap. xvj. Quod est de sincopi
et suis particulis: et omnibus ac
cidentibus impediētibz ca
rationē febris.

Postquam locuti
sumus de febribus
absq; accidenti
bus prohibenti
bus curatiōes ea
rimz nunc tractare
volumus de febribus secum ha
bentibus accidentia. Dicamus
ergo q; ista accidentia generali
ter proneniūt ex omni re dissol
uentevirtutē: et hec resolutio sin
copis nominatur: et pronenit ne
cessario a mala cōplexione cor
dis calida vel frigida. Cōplexio
autē mala calida aut pronenit
ex rebus extrinsecis: sicut ex aere
calido: ut sepe contingit diu mo
ranti in balneo calido: aut ex re
bus intrinsecis sicut ex mala cō
plexione totius calida corporis
ut contingit in canfione. Frigi
da vero contingit aut ex rebz ex
trinsecis: sicut accidit ambulā
tibus per loca frigidissima: aut
ex complexione frigida mēbro
rū intrinseca plurimi iuvamen
ti: sicut accidit ex ore stomaci et
ex suffocatione matricis. Aut ex
mala complexiōe totius corpo
ris frigida ut contingit in febr
bus putridis que fiūt ex humo
ribus grossis et viscosis et mu
cillaginosis: et hec cōplexio frigi
da quādoq; acquiritur ex super
flua euacuatione diminuēte ca
lorem naturalem. quoniā quan
do calor naturalis superflue di
minuitur: impossibile est ut pos
sit regere corpus: et omnes ope
rationes frigidiores debito exi

stunt. quare pronenit sincopia.
Non dico tamen quod ipsamet
diminutio quātitatis inducat
sincopim. sed inequalitas qua
litatum: eo quod cuiuslibet ge
nerabilis et corruptibilis causa
est proportio quatuor qualita
tum: scilicet caliditatis frigidi
tatis humiditatis et siccitatis:
quemadmodum in libus natu
ralibus declarauim⁹. Species
autem euacuationū que aliquā
do preabundare consueuerunt
sunt sicut superfluus fluxus vē
tris: et vomitus: et superfluus fluxus
sanguinis narium et emor
roīdarū et aliorū mēbrozū: et in
mulieribus superfluus fluxus
menstruorum: et etiā quando in
partu superflue exuberāt. ¶ Et
pōt etiā sincopia pronenire ex
ruptura seu crepatura: vel ex ap
tura magni apostemario subito
et vigilie similiter hoc facere pos
sunt. Et etiam accidētia anime
sicut excedens gaudium et tri
stitia: quoniam hec faciūt spiri
tus exalare superflue dilata dō
constringendo: et inde in substā
tia membrorum anhelitus spi
ritus malam acquirit comple
xione. Et etiam fortis dolor est
vna ex rebus que ducunt ad sin
copim: et hoc accidit aut ex ma
la complexione acquisita ex do
lore aut superfluitate mor⁹ vir
tutis expulsue facientis dolorē
sicut dicit. S. Hec autem que di
cta sunt: sunt omnia accidentia
que habent sincopim facere et
promouere. Et summarie scire
debes qd quando sincopia fue
rit cum febre: studendū est tunc
in remouendo et rectificando
seu curando sincopim: quāuis
contrarium feb. videatur. ¶ Et
nos dicturi sumus modus eua

Sp
eūo
sup
abu
dāti

cum ipsius curas tractabimus.
Et nunc incipere intendimus tractare de sincopi precedente ex causa crudorum humorum. Dicitur itaque quod curatio huius est regimen predictum in curatione harum febrium: quare si ex negligentia: vel defectu ipsius in sincopam inciderint: inuabimur eos in primis propinando cibum: etiam si in medio fuerint paroxismi: quibus nostre intentioni contrarium videatur: cum intendamus quod natura egritudini debeat preualere: et in hoc casu nihil vino melius reperitur: quare dico quod quibus vinum sarracenis bibere licitum non sit: tamen in hoc loco ita licitum esse videtur vinum bibere: quemadmodum eis licitum est comedere carnes moricinas scilicet que per se moventur vel suffocantur habentibus necessitatem: quare incipere debemus eis dare micam panis infusam vino. Et vinum quod melius reperitur est aromaticum: cuius caliditas penetrare potest per totum corpus: quod sit sine amaritudine et sit puritate: et est illud vinum quod est vinosum pungitum in principio: et post delectabile sine aliqua amaritudine et ponticitate. Et mihi non placent vina in nostris partibus assueta sicut sunt vina picia: ideo quia sunt vina medicinalia et non nutritiva: et nocent principalibus membris sua siccitate et acuitate. Diamus autem in talibus propinatum cum vino non nocet: et in principio sincopis rozare faciem et aspergere cum aqua rose vel saltem conueniens est cum frigida: et si sincopizans habuerit apostema epatis vel stomachi vel si-

miliam membrorum: non speres eum curare cum exhibitione cibi: quia cibus plus multiplicat apostema quam fortificet virtutem: et fricare extrema in hora sincopis conueniens existit. Illis vero quibus provenit sincopis ex caliditate vel acumine renus: quod scire poteris ex signis dictis ab. y. que sunt nares acutę: oculi concavi: tempora plana et similia: cura illorum est contraria supradicte: quia ad conseruationem illorum non indigemus abstinentia cibi nec respicere dieteticam neque statum egritudinis aliquo modo. Et ex cibis conuenientioribus omnibus est mica panis vel kist ordei cum granis granatorum: quia in granis granatorum proprietates reperiuntur resistendi putrefactioni: et ut cibus in fumositate malis conuerti minime possit: et ex cibis etiam qui ipsos habent confortare sunt vitella ouorum: et testiculi gallozum: et pulle parue. **E**t si sincopis fuerit ex errore cibi cibandus est ex pane infuso in vino: et sit vinum aquosum lene: odoriferum: album sicut dicit. y. et linsatum sit cum aqua frigida: quod si sincopis provenit ex humoribus viscosis mucilaginosus vinum linsatum esse debet cum aqua calida: quoniam aqua frigida illis magnum infert nocumentum. **E**t tu scis quod syrupus pomorum et citoniarum cum medicinis misceatis conferunt sincopi: sed non inuamento vini: quia natura necessario dominari debet super ipsas ad ipsarum conseruationem. Vinum autem digestionem citius preparatur omnia

¶ ũ

bus alijs cibis et medicinis : ita
q̄ d̄ q̄ in stomacho non moratur
ad digerendum nisi in epate so-
lum : et in talibus t̄m indigemus
restauracione et nutritione : q̄ si
inueniri posset aliquid q̄ nutri-
re posset absq̄ digestionē illud
melius ceteris diceretur : et vtili⁹
p̄pter eorum debilitatem : et quia
intendimus ipsos citius iuuare
q̄ esse potest : aer est in quo in-
firmus iuuari d̄ frigidus et sti-
pticus d̄ esse : et generaliter tibi
necessariū existit : vt talibus ordi-
nes oīa que habent resolutioni
obuiare : et emplastrando sup̄ve-
tres eorū et stomachos res sti-
pticas et aromaticas : et si calor in ta-
lib⁹ esse fortis reperitur : p̄pina-
bis eis res stipticas et aromati-
cas. Et habens sincopim cā apo-
stematis aliquorū membrorum
principalit̄ nullatenus de ipsi⁹
liberatione confidere debem⁹.

¶ Cap. xviij. Qd̄ est de sincopi. p̄-
ueniente causa stomachi.

Sincopis quidem ex sto-
maco p̄cedens si ex co-
lera que in ore stomachi
abundauerit fuerit in
primis vomitum p̄uocare debe-
mus : ponendo pennā eis in ore
et si cū hoc eijcere nō poterit na-
turam tūc mollificare debes. Et
Ga. videtur vt talibus in hoc ca-
su olenū tepidum dare debem⁹
qm̄ si vomitum nō habuerit ab
eo saltem natura mollificabitur
inde. Sed q̄ he medicine q̄ ha-
bent vomitum p̄uocare de sui
natura est et p̄prietate stimulare
virtutez plus eo q̄ facit humor
efficiens sincopim : et addit in ea-
dem egritudine : et p̄pter hoc di-
co q̄ longe melius est conforta-
re eorum stomachos cum mastice
et spica nardi : et succo citoniorū et

foliorum vitis : quia taliter vir-
tus eorū expulsus cōfortatur et
humorem expellit : et si vomitus
a se p̄uenerit in hoc casu valde
laudabilis existit : in sincopi qui-
dem facta ab humoribus frigi-
dis dabis d̄ electuario dyatrion
pipereon : studendo extrahere
humores quemadmodū dictu-
rus sum in curis cuiusq̄ mēbri.

¶ Cap. xviij. Quod est de sincopi
accidente causa doloris.

Dico q̄ si potest remo-
uere dolorē remouen-
do causas ipsius non
intendas curare cū re-
bus existentibus cōtrarijs egri-
tudinē : et hāc curam inuenies in
curis male cōplexionis que acci-
dit in vnoquoq̄ membro : eo q̄
dolor aliquñ p̄cedit a mala cōple-
xione calida vel frigida : materia
li vel nō materiali : et accidit ali-
quñ a mala cōplexione sicca absq̄
materia sicut accidit dolor i spas-
mo sicco. Sed qñ dolor instantū
fortificatur q̄ nō est tempus ex-
pectandi : tunc curare debemus
etiam cū rebus augmentantib⁹
causam .s. stupefaciendo mem-
brum dolorosum : et hec cura nō
cōfert nisi per accidens .s. priuā-
do sensum illi⁹ membri in quo
mala complexio reperitur cā hu-
moris ibi existentis : et inde dimi-
nuitur motus eius expulsus
s. eius virtus expulsua : absq̄ tñ
resolutione spirituum aliqua.
Qñ aut̄ sensus superfluous mem-
bri esse reperitur : tunc certissime
superfluitas resolutionis spiri-
tuum reperitur. Et qñ facimus
hanc speciem curationis in do-
lorib⁹ a causa frigida p̄uenien-
tibus in fine : tunc sequitur ma-
gnū nocimentū. Sed si causa
iuerit calida : tūc non tantum se

Gal.

quitur nocumentum: neq; ope-
rari debes illā curam in cā frigi-
da: nisi cū infirmus in articulo
mortis esse reperitur causa dolo-
ris. ¶ Et ex hūmōi medicinis q̄
in hoc casu magnā habent pro-
prietatez est filonium: et est ratio
nabile ppter opium receptū in
ipso. Et hec cura generaliter in
oibus dolorib⁹ acutissimis ope-
ratur: et in quibus magis neces-
saria existit est in doloribus ocu-
lorum: auris et dentium et intesti-
norum. Et Gal. precipit q̄ mini-
me exercere debes hanc curam
nisi postq̄ pronosticatus fueris
infirmo q̄ in fine ex ea lesionez
habere debet: tñ conari debes in
remittendo nocumentum q̄ ex
eo cognoueris esse futurū: et in
partibus nostris q̄ volūt opūz
operari nō faciunt nisi miscēdo
cū alijs medicinis: sicut est in fi-
lonio. Et melius filonium est il-
lud q̄ non est vetustum super-
flue: q̄ in eo virtus opū est con-
sumpta non recens nimis: q̄ in
eo virtus opū superflue abūda-
re reperitur. Cura vero cū tyria-
ca in dolorib⁹ remouēdis est cu-
ra cause remotionis: quēadmo-
dum faciunt illa que habent re-
monere malam cōplexionem fa-
cientem dolorem: et ppter hoc in
illo casu opus tyriace laudabi-
lius existit opere filonij. ¶ Et cū
volueris remouere dolorē remo-
uendo causam ipsius cōsiderare
prius debes quis humor est in
cā: qm̄ si ex humore calido fuerit
sicut dicit Gal. de illo qui patie-
batur dolorem ventris: et cri-
mabatur q̄ causa illius esset: ex
humoribus frigidis: sicut p ma-
iori parte accidere consuevit.
¶ Et quandocūq; dabantur ei
salida per os aut clisteria pone

bantur: dolor in eo semper an-
gmentabatur: et sic cognitū fuit
q̄ dolor erat ex humore calido
colerico imbibito in pelliculis
intestinozum: et tunc cibatus fuit
cibis non facilis conuersionis:
et bis eidem propinata fuit me-
dicina facta cum oleo: et sic fuit
liberatus ab ipso. ¶ Sed si fue-
rit dolor ex humoribus frigidis
tunc curabis eum euacuādo hu-
morem dictum sicut fecit Gal.
in seipso cum clisteri: cum extra-
xit humorem vitreum: et inde li-
beratus fuit. Et quandoq; etiā
fit dolor causa ventositatis fu-
mose que resoluitur ex corpore
ipsius humoris: et talis dolor nō
est curandus cum medicinis vl-
time caliditatis eo q̄ quīs re-
soluant ipsam faciunt oriri ite-
rum ex ipso humore aliaz fumo-
sitatem: quare cura istius dolo-
ris esse debet cū medicinis mo-
dice caliditatis: et que cum hoc
habeant virtutem digerendi: et
tyriaca etiaz in hoc casu magni
existit iuuamenti. ¶ Hucusq; iā
elongatus sum ab intentiōe ma-
terie: eo q̄ curam remotiōis cau-
se memoratus ero cū tractabo
de curis remotionum acciden-
tium: et nunc redire intendo ad
illud quod pretermisi de mea p-
scripta intentione superius. Di-
co ergo quod in doloribus ali-
quando fiunt localia remedia:
sicut cum pinguedine anseris
et galline et anatis: et aliquan-
do sūt cum embrocatione aque
calide et olei et ponendo eos in
balneo et cum his similibus.
¶ In doloribus vero factis ex
vaporibus calidis solum appo-
nunt ventosas cum igne: et
hoc tandiu est faciendum do-
nec medicus tempus vel spaciū

Gal.

ira.

Liber

habeat causam remouendi: eo
q̄ maior pars illoꝝ doloruꝝ qui
ex ventosis remouentur redire
cōsueuerant: nisi medicus ip̄is
spaciū fuerit studiosus ad remo-
tionem ip̄s⁹ cause: q̄ vix esse po-
terit quin error cadat in regimi-
ne ip̄ius infirmi: ⁊ inde videbi-
tur reciditare: ⁊ siccationabili-
ter esse debet qm̄ vapores istius
humoris semper faciūt paroxis-
mum donec ex toto sit resolutus
vel ex toto euacuatus.

¶ Cap. xix. Qd̄ est de sincopi p̄-
ueniente ex superflua euacua-
tione.

Scias q̄ cura istius sin-
copis fit pluribus mo-
dis. Primus est vel fit
trahendo materiaꝝ ad
partem oppositam. Secundus fit
confortando illud membruꝝ vñ
de fluit materia ne ipsam super-
flue spargere possit. Terti⁹ mo-
dus fit stringendovias vñ fluit
humores ad locum. Quart⁹ mo-
dus fit impediendovirtutem ex-
pulsuā qm̄ superflue expellit si-
cut fit in illa passione que coleri-
ca nominatur ⁊ in arabico d̄: al-
mayda in quavomit⁹ et seces-
sus simul sūt: que curatur strin-
gendo et ligando crura et bra-
chia: et ponendo eos in balneo:
et cum hoc etiam in eadem ne-
cessitate habemus ponendi sti-
ptica intus et extra. Sed q̄ bal-
neum superflue habet solvere ⁊
euacuare: ideo cum timore ma-
gno tales i balneo ponēdi sunt:
etiam exhibendo eis stiptica: et
etiam de istis adhuc locuti eri-
mus quādo tractabimus de cu-
ra male complexionis materia-
lis dum euacuatur de membro
ad membrum.

¶ Cap. xx. Quod est de sincopi

supernueniente ex superfluo fluxu
sanguinis narium vel aliorum
membrorum.

Cura sanguis na-
rium si fuerit ex
nare dextra ponē
de sunt ventose
ypocundrio dex-
tro super epar: et
si fuerit ex sinistra ponendefunt
super splenem: et similiter si ex
menstruis superflue fluxerit po-
nimus ventosas super mamil-
lis: ⁊ cum hoc propinanda sunt
stiptica que habent constringe-
re orificia venarum.

¶ Cap. xxi. Quod est de sincopi
pueniente ex superflua vigilia.

Agilis subuenim⁹ cū
cibis quorum proprie-
tates sunt inducere so-
nū: ⁊ cū vñctiōib⁹ puo-
cantib⁹ somnū: sicut est oleū ne-
nufarinum et viol. et oleum de
seminibus cucurbitarum: ⁊ cuꝝ
odoratiuis inducentibus som-
num: et etiam debemus dare eis
vinum linsatum si fuerit sine fe-
bre. ¶ Hec autem omnia supra-
dicta diximus ad rectificationē
seu curationem prauorum et pe-
riculosoꝝ accidentiuꝝ febril-
bus supernuenientiuꝝ. Cura au-
tem remotionis cause rememo-
ratus ero quando tractabo de
curis accidentiuꝝ et malozum
apostematū.

¶ Cap. xxij. Quod est de curatio-
ne male complexionis spiritua-
lium membrorum.

Et postquam narraui-
mus breuiter curatio-
nem male complexio-
nis vniuersalis: narra-
da est curatio male complexionis
particularis. Sed quando mala
complexio est immaterialis, cu-

almay
da.

w verwijft gebaer, deurpoeyert hanght van bloedt :
moet om uwent wil een hooft vol wonden dragen ,

En soud' ghy wel een' schaer
efde van dat hooft door uwen hayrbosch jagen?
neen ; uw Heer is u min waerdigh als uw hayr.
ghy, die uwen buyck tot God maeckt van uw herten,

Treedt oock al herwaerts aen ,
ens hoe uwen Heer uw' quade lusten smerten ,
wat wonden hem uw' weelde-vonden staen :
t ghy niet fraey gestelt om voor sijn' eer te lijden,

Die niet den minsten lust,
minsten buycklust soud om sijnent wil besnijden ,
oght sijn' smert daer door en lijden zijn gesuft ?
ghy, die 't goudt als Godt verheft in uw' gemoeden,

Ghy wordt hier oock genoot ,
by, siet hoe om u de Gever aller goeden ,
all' aen allen schenckt, van allen staet ontbloot .
ay, die soo vyerigh zijt in schijven op te hoopen,

Ghy (heb ick dick gedocht)
ud den Sone Gods van 't kruys niet willen koopen ,
noch geringer prijs als Judas hem verkocht .
ghy, betoont ghy u noch even stijf van sinnen ,

Onmenschelijke schaer ?
it droef schouwspel dan niet op uw' harten winnen ?
noch al ; kruyst den boef , kruyst , kruyst den laste-
raer ?

ay siet sijn teeder vleesch tot stervens toe doorflagen ;

Noch perst ghy hem verwoet
ien gevilden rugh 't vervloeckte kruys te dragen
die vervloeckte plaets al waer 't hem dragen moet .
n bloedt en tranen-nat en kan u niet verzaden ,

Ghy vordert noch sijn sweet .
siet hoe hy gebooght, gebuckt gaet en beladen,
hier tot elcken stap beswijmelt dien hy treet .

T 3

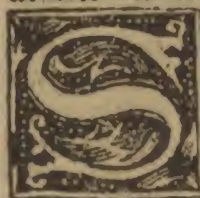
Siet

Liber

maticitate: et propterea non est
malum cum his adde aliquan-
tulum masticeis.

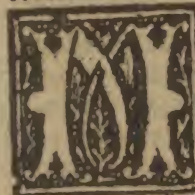
¶ Cap. xxv. Quid est de cura frigi-
ditatis et sic. Stomachi.

Cura.

Ed qñ cū frigiditate siccitas cōiūget: tunc cū lacte aliquātulū mel-
lis est ponēdū cū hōi sit odoris at-
q̃ saporis: et aqua ordeī dimit-
tat si fortis frigiditas affuerit:
et tali stō supponat puluis ma-
sticis cū oleo rosato extēsus sup-
lanā: et oleū amigdalīnū est euz
istis iuuatiuum valde: et empla-
strū picis inter cetera iuuatiuum
existit qñ rōnabilr sit: hoc est vt
ponat sup membrum: et non ibi
dinti^r imoret: nisi vt poros ape-
riat: et postea auferat. Et scias.
qđ siccitas difficilior est ad hu-
mectādū q̃ hūiditas ad exiccā-
dū: quēadmodū frigide diffici-
liores sunt ad recipiendum ca-
liditatem: q̃ calide ad recipien-
dum frigiditatem ob hoc: qz dif-
ficilius qđ in his esse possit est
curare frigiditatem et siccitatē:
quia est egritudo similis: cali-
da namq; corpora debent custo-
diri ne ad habitum veniant se-
nectutis.

¶ Capitulu. xxvj. Quod est de
cura male complexionis calide
stomaci.

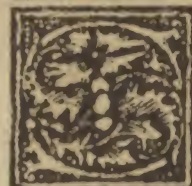

Ala autē pplexio
calida sola videt:
vt curari debeat
cū rebus frigidis
solū. Sed tamen
hoc membrū in-
frigidari nō dī ex toto: ppterea
qz super hoc membrū domina-
tur frigiditas: qz scdm plurimū
vnaqueq; res q̃ alterationez re-

cipit potius illā recipit ad quā
sua cōplexio declinat naturali-
ter: et ideo egritudines isti^r mē-
bri a frigiditate causant vt plu-
rimū. Et experimentatores nri
temporis in passionib^r stoma-
ci multum errant: eo q̃ non in-
tēdūt calidū stomacū alterare:
nisi cum frigidissimis reb^r: et in
cū medicus percipit q̃ aqua sit
danda: et hoc vetat erit magn^r
error sicut recitat. G. de quodaz
qñ in stomaco suo habebat cō-
plexionē malā calidā fortem et
medic^r eidē aquā frigidā bibe-
re inhibebat: et G. ei aquā frigi-
dā p̃buit et euasit. Et ppter aliā
cām infrigidationem isti^r mē-
bri vitare debem^r: eo qđ habet
operationem toti corpori com-
municantē: vnde princeps cō-
municans appellatur: et mēbra
que tale officium habent infri-
gidari nimis non debēt: vt viri-
tutes eorū non ledantur. ¶ Et
propter hoc p̃ceptū habem^r: vt
supra stomacum oleum non po-
namus actu frigidū: et si sit fri-
gidum in potētia: et hoc est simi-
le ei qđ facim^r in euacuatione:
qz cū celeriter purgantibus mi-
scem^r stipticas medicinas: alt^r
p̃cessus pueniens non esset. Et
quādo G. dicit q̃ in lestone ope-
rationis mēbri maior cadit ti-
mor in euacuando q̃ in alterā-
do: non sane loquit^r: sed errat: qz
sicut timenda est euacuatio: vt
virtutē non ledam^r sic in altera-
tione: et maxime in alteratione
frigiditatis: nā ille modus est
maioris dāni in membris nu-
tritius. ¶ Et regula medicatio-
nis in principalibus membris
nō accipit nisi a colligātia cor-
dis euz ipsis. Et q̃re vituperat.
G. archigenē cū dicit q̃ virtus

regitina in corde existit cum ipse medicetur cor: et licet egrotet cerebrum: et propterea quod archigenes cor di non subueniebat. Et ipsum vituperabat: ergo secundum archigenem in medicando procedebat et causam medicationis ignorabat.

¶ Capitulum. xxv. Quod est de cura frigiditatis et humiditatis stomachi.

Ed mala complexio frigida et humida est calefacienda et exiccanda: sicut cum electuario triu piperum.

Et quod dicimus in medicatione male complexionis non materialis in stomacho: illud idem debet intelligi in et alijs membris: et maxime quando fuerint ea dandi mala complexionem toti corpori sicut aliquibus membris: quod si mala complexio calida et sicca advenierit: erit ea dandi toti corpori ipsam: et in ethica poterit prouenire: et hoc erit quando illa mala complexio usque ad cor deducetur.

¶ Cap. xxvi. Quod est de egritudine stomachi et aliorum membrorum principalium cum materia.

¶ Postquam sumus locuti de mala complexione non materiali: loquimur deinceps de mala complexione materiali quod potest alicui stupescere membrum. Et dicimus quod inter sunt due res et sunt ut enitet supfluitas et rectifcet mala complexio relicta a supfluitate et significatio harum res habet ex operationibus et ex positione membri et eius forma: et ex colligantia eiusdem: et ex sua innameto: et ex sua sensibilitate

et ex demonstratione nature egritudinis: et eius cause et accidentis. Et tu scis quod supfluitatum quedam sunt que generantur in membro: quedam sunt que ab alijs fluunt membris: quod est quod consuetudo est quod forte membrum suas supfluitates ad debile expellat: et maxime si ad hoc adinuat locus et via que confluit ad ipsum sicut est cerebrum cum stomacho: et hoc in medicatione membrorum est sicut efficiens causa. Et est perservandū in rectificatione illius membri et in rectificatione sue complexionis si est sufficiens aut si necesse est totum curare corpus: et hoc est necesse anticipare in fortificatione membrum cum sipticiis medicinis ut materia ad illud non trahatur si corpus non sit plenum ut attrahimus materiam ad partem ad ignobilius membrum: et postmodum medicamentum conveniens adhibemus. Et viam medicationis membrorum accipimus a forma membri et a loco sicut stomachus ut plurimum per vomitum debet curari: et per farmaciam ut minus: et epar cum abobis curari potest: quibus etiam provocatio iugit vine: scilicet istina solum pharmaciam et clisterijs. Sed si humor fuerit fixus in suba membrum tunc est necessaria fortior medicinam trahatur. Et aliquando erit compositio in eo: quod in ipso est humor per prius et est alter transmissus: et sic est necesse duobus modis providere. Unus est in piculosiori: alius est in eisione alterius sine cuius remotio ne curatio fieri non posset: sicut ubi gra via in essentia stomachi sit humor unus acutus et in peccavitate alter humor sit locatus tunc non est purgandum vel non poterimus ipsum humorem purgare quod est in essentia donec non trahatur qui in comacinitate existit: sed si humor quod est in essentia esset syncopiz indu-

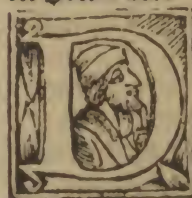
farmacia

Liber

cens tunc prouidendus est: sed si res nō existat periculosa: tūc in medicatione ordo est seruandus hoc est vt prouideatur egritudini que currit per viā cause: et postmodū occasione remouere. Et sit egritudo que non curatur nisi p enacuationem aliterius que non est ipsius causa: verbi grā: qñ in stomaco vnus humor fixus in eius substantia: et alter est in cōcauitate q sparsus est a cerebro: dicimus quod primus prouidendum est cerebro: et postea de humore q effusus est in stomaco: ultimo vero de illo qui in substantia est imbibitus. Et hic inueniunt medicne proprie in euacuatione propriū membri et pprie in fortificatione mēbri ad hoc vt supfluitates recipere nō possit: vbi gratia: qñ in substantia stomachi fixus fuerit humor acutus: et tūc yera aloes vtilior est ad ipm extrahēdū q̄ alia medicina eo qd aloes nō nisi a stomaco trahit. S; alie medicine q istū trahūt humorē q̄nis trahant a stomacho ppter suā fortitudinē etiam ad stomachū trahunt. Sed quādo humor est in cōcauitate sufficit in abstractione ipsi⁹ absinthii cū melle et mirobalani citrini. Sed si iste humor est flegmaticus aut subtilis: aliqñ sufficit vomitus cū aq̄ ordeī et melle qñ fuerit diuisus cū oximelle cōposito: et postea studere debes i extrahendo ipm cū medicinis proprijs huic sicut est agaricū: et cologntida: et cū gūmis laxatiuis si necesse fuerit. Et sit humor melencolicus est enacuandus post ipsi⁹ incisionem cum medicinis sibi proprijs. Et studiosus esse debes in operationib⁹

tertius ex proprietatib⁹ medicinarum in vnoquoq; mēbro: et q vniciq; mēbro sibi pprie medicine a tota spē reperiunt. S; incisio hec est necessaria si humor fuerit grossus et post ipsam scdm queniētiam purgatio vtrū hic sunt cōsiderāde tercie virtutes medicinarū: eo q sunt pprie vntcuiq; mēbro: et iccirco vtrū mihi q narratio medicinarū valētū vntcuiq; mēbro cū narratio ne egritudinū est via pletina in hac summa. Et ppter ea vna ex conditionib⁹ q dī in hoibus pfectis in artibus est vt sit dñs artis ex se ita vt cognoscat res necessarias pfecte cū inspererit rerū diuersitatem.

¶ Caplm. xxix. Quod est de inflatione membrorum et apatib⁹ in generali.

Princeps volum⁹ narrare egritudines que sunt cuz apate. Et dicim⁹ q prima intentio apatis i eo q est apa diuidit i duas partes: vna est euacuatio materiē faciētis apa: alia est remotio male pplexiōis. Et aliqñ minor cadit p considerationē vna istarū q̄ i alia: et aliqñ p considerationē vtriusq; equaliter currit. Euacuatio pl⁹ cōsiderari dī in apate sanguineo sed alteratio pl⁹ in erisipilla est cōsideranda q̄ euacuatio. Sed cōpositio istorum duorū humorū equaliter considerationem prebet: et iste due intentiones non cōsiderant nisi facto apostemate. Sed qñ est in fieri tertia adiūgit intētio: et hoc est ad remotionem cause. Et hoc sit resistendo sparsioni materie ad membrum que prouenit: aut propter

diu
no.

toti^o corporis repletionem: aut propter alicuius membri repulsi-
nem: aut plurimum eo quod for-
tius membrum ad debile expellit
superfluitates suas: ad hoc ad-
iuvat comunicatio membrorum
et habitatio viarum. Et aliquan-
do causa istius attractionis est
mala complexio calida istius^o eius-
dem membri et aliquando existit
causa dolor fortissimus membri.
nam manifestum est quod comple-
xio calida trahit. nam calor is p-
primus est attrahere. Sed dolor
hoc facit: aut propter malam co-
plexionem que generat dolorē:
aut propter malam complexio-
nem que fit propter superfluita-
tem motus virtutis expulsiue
cum superfluitates expellit: aut
propter istas res ambas. Sed
mala complexio calida que cau-
sa existit attractionis: aliquan-
do accidit, propter extrinsecas
causas: sicut propter morsuram
percussionē. et similia. et aliquan-
do propter intrinsecas accidit
causas: sicut propter humorem
mordicatum et similia: aut ve-
rositatem extensivam: aut pro-
pter superfluam replexionem
que grauat membrum. Et he tres
intentiones curationis aptas
sunt quarum quedam sunt que
sic se habent quod una aliquan-
do contrariatur alteri: et quedam non
et iam diximus cui magis inte-
dire debemus. Et deinceps nar-
randa sunt illa quibus competunt
he tres intentiones in medica-
tione apostematum: et incipiem^{us}
a resistentia cause efficiēti. Et
dicamus si causa attractiōis ad
membrum propter resolutionē
existit: est faciēda tunc euacuatio
vniuersalis: sicut slobotomia:
si propter multitudinē fuerit san-

guinis: aut per farmacias et vom-
itum: si propter malitiā fuerit hu-
morum: aut cum vtriusque si adest
vtriusque. Et est necesse ut ista eua-
cuatio fiat sicut dictum est per at-
tractionem materie ad partem
oppositam per vias epatis pro-
pinquas sicut iccedit natura. quia
apud epatis ut plurimum creta-
tur fluxus sanguinis narium. Et ista
eadem via intelligenda est in eua-
cuatione humorum. nam si materia
fuerit in superioribus: tunc farma-
care et clisterizare debemus. et si in
inferioribus educere debemus per
vomitum. Et si causa que facit effu-
sionem materie erit in vno me-
bro: tunc illud euacuandum erit: si-
cut est cum fricatione. Verbi gra-
tia. si materia que obtulmiā huius
inducere effundit per oculos et
prouenit a cerebro solū: tunc ve-
tose in fontanella colli viles sunt
propterea quia hec euacuatio duas
aggregat intentiones cōueniē-
tes in hoc casu: quia euacuat me-
brum apostematū: et materiam
trahit ad oppositam partem.
Eūo vero que fit ex membro apo-
stemato corpore exēte pleno est
ex rebus ledentibus multum.
vnde si hoc peccatum effugere
voluerimus oportet nos totum
euacare corpus et postea redire ha-
bemus ad primū membrum: euacu-
andum. Et quia vnumquodque membrum pro-
maiori parte recipit huius proprias vi-
as: per quas euacuationē recipere po-
test: ideo per easdē vnumquodque cuius
indiguerit debemus euacare: si-
cut cerebrum quod potest euacua-
ri per sternutationem et garga-
risma. Et si feceris ista corpore
existente pleorico lesionem in-
de habebit infirmus. Et ali-
quando huic intentioni euacu-
andi materiam antedictā alia

Liber

adiungitur intētio scōm qđ an-
te dictū est vt est fortificare mē-
brū cū stipticis et frigidis vt sup
fluitates non recipiat: hoc fiat
corpore vacuo existente. et si hoc
nō feceris nō erit tutū qđ mate-
ria nō redeat de mēbro ignobi-
li ad nobile: et hec est vna ex re-
bus ex quibus apata curantur
in principio. Et si causa infusio-
nis mēbri fuit ipsi caliditas in-
tēdendū est tūc vt remoneat ma-
la cōplo ipsius: remota vero cō-
plexione mala mēbrum dī pfor-
tari: et si remota nō fuerit cā: quē
admodū illa que ppter morfu-
rā alicui animalis venenosi fit
tūc prius euacuādū est illud ve-
nenū cū medicinis attractiuis
aut vētosis: et si humor affuerit
euacuetur. Et aliqñ significatio
sumpta ab istis est secunde intē-
tioni ptraria: hoc est apatis eua-
tio: et quādoq nō est ptraria. Ex
emplū ptraria est v3 qñ remotio
pptonis calide fit cū medicis fri-
gidis qz euacuatio nō fit nisi cū
medicinis resolutiuis. Exēplū
nō cōtrarie est vt qñ causa fuerit
humor grossus in mēbro: tunc
due intētiones fient vna: eo qđ
fient solū cū medicinis resoluti-
uis. S3 medicatio doloris scōm
qđ dictū ē aut fit ppter remotio-
nē sue cause aut dando mēbro
complexionē contrariā doloro-
se: et hec fiūt cū medicinis q pro-
prie sunt in mitigādo dolorē si-
cut est pinguedo anatis et galli-
ne et oleum vitelli ouorū et simi-
lia. Et aliqñ remonere dolor p
mēbri stupefactionē. Hec est re-
gula istaz triū intētionū superi-
narratarū. S3 fit fm ordinē tē-
porū apatū: qz fm plurimū me-
dicatio apatis i primis fit eua-
ne et repercussioe supponēdo fri-

gidas et stipticas medicinas su-
p apā: et illud qđ magis necesse
vt causa efficiēs remoneat est in
apatibus citi aduētus: sicut in
apatibus acutis que ex colera et
languine pueniūt. S3 secūda i-
tentio est qđ ipsius apatis post
statū eūatio fieri dī: et principiū
dī esse cū medicinis maturati-
uis. Et si eūatio nō est sufficiēs
cū rebns resolutiuis tūc aperiat
cū medicinis corrosiuis aut cuz
ferro. Et manifestū est qđ si eua-
cuiō fiet cū medicinis dissolu-
tiuis dum materia est in cursu:
plus ad membrū apatum trahē-
ret quā posset euari: ppter ea ne-
cesse vt post eūonem apponant
medicines repercussive mirte cū
paucis resolutiuis: eo qđ stipti-
ce pmittent dolorē. Et qñ fuerit
in statu tunc medicari debet cū
medicinis resolutiuis solū: et in-
tra ista duo tēpora vtēdū est me-
dicinis ex his duobus mixtis: et
iste medicine sciētur i libro sim-
plicis medicine. Regimen vero
in apate calido male pplexiōis
in pms ē refrigeratio: eo qđ cū
infrigidatione est etiā repercus-
sio: et etiā qz ppter mitigationē
caloris cursus materie destruit.
Apostemata vero frigida cura-
ri nō debēt cū reb frigidis nisi
transacto tpe augumēti: qz cali-
ditas non resistit resolutiōi hec
est intētio medicationis aposte-
matū inqptū sunt apata. Dein-
ceps loqmur de apatib fm qđ
sunt alicui membro appropia-
ta et ab apatibus calidis princi-
piū faciemus que in mēbris
sunt intrinsecis et extrinsecis: et
cū dico calida intelligo etiā illa
que ad saniededucuntur. Et qñ
fiūt i principalib mēbris febribus
cū ipsis out: sine apā fuerit san-

Reg
me

gineu vel colericu vel flegmaticu vel melicu. Sed flegmatica que ad saniē nō pueniūt sunt si cut tumores qui dicunt nascen tie. Et melēcolica que ad saniē nō perueniūt dicuntur sclerotica et canerosa et raro fiunt in mēbris intrinsecis et quando fiunt incurabilia sunt: eo quod indigent fortibus medicinis quas intrinseca membra tolerare nō possunt: eo quod horū cura non fit nisi cum ferro quoniam talia apostemata non resoluntur nisi post longitudinem temporis: et tunc virtus infirmi iam defecta esse reperitur: et propter hoc he curationes non fiunt nisi cū fuerint in membris extrinsecis. Et dicamus quod apostemata in dētum sunt apostemata requirunt cum suis medelis intentiones tres supradictas. Sz diuersificantur in his tribus suis speciebus sū magis et minus. Nā apata colerica in primis egent refrigeratione multa cum viol. et cum viriditate illa que supra aquas reperitur: et cum vna canina: et cum cera infusa et malaxata cum frigidis siccis et humidis et his similibus. Sed sanguinea cum refrigeratiōe stipticis egent nisi adsit dolor. et si dolor adest sunt miscēda mitigantia. Sed statica et melica modica indigent refrigeratione et repercussione quia debilem motu hnt. Intentiones; cōiuncte in apatibus grā membrorum in quibus sunt: sunt hic arrāde: eo qd i his maxime cadit prouisio. Et maxime si fuerit in mēbro picipali. Et dicimus quod euacuatio que per flobotomiam fit ppter apostema alicui mēbri intrinseci debet recipi a colligāia mē-

bri et a loco suo: eo qd quādo nō poterit fieri euacuatio in membro leso: tunc debet fieri per mēbrum cōmunicās ei et magis p piquū: et sint meat⁹ de vno ad aliud recti: aut rectioni propinquī: sicut in mēbris interioribus flobotomia basilice valet: et in apatibus capitis pectoris et pulmōis cefalice valet flobotomia mediane oib⁹ valet mēbris. Et si indiget flobotomia ppter epatis apā in apertitiōe basilice dextre cadit consideratio. qz. G. dicit in libro de ingenio sanitatis qd dextra in apare epatis flobotomet: et sinistra i apate splenis et in sermonibus suis vniversalibus cōtrariū ponit. Et tūc qz in euacuatiōe apatū due res itēdunt. vna est euacuatio materiei membrorum cū ipso cōmunicatiū: alia ē vt fiat declinatio humorū ad partē oppositā sicut natura facit qn cretucat apostema epatis per fluxū sanguinis ex nare dextra: eo qd illa euacuatio cōprehēdit oppositiōem et cōiunctiōem. Sed in flobotomia basilice i apostemate epatis ex dextro latere non est nisi vna intentio: hoc est comunicantiū euacuatio. propterea quia est sz dimēsiōne corporis que sū latitudinem existit: eo qd dimēsiōnes opposite sunt sex: videlicet due latitudinales: et est sū dextrū et sinistrū: et due longitudinales vt superius et inferius. et due profunditatis vt ante et retro. Et hoc idem faciēdum est in apostematibus splenis et pectoris: qm qn apostema fuerit in parte dextra flobotomiam basilicam ex parte sinistra: et si fuerit i sinistra flobotomiam econtrario. Epar yero cum sit in vna dimēsiōe

Liber

vel extremitate dimēssionis latitudinalis. ergo necessariū esset ut flobotomia fieret per aliam ptem: et hic basilice lateris sinistri: qz in ea cōtinnet cōicatio et oppositio: et quando nos intēdimus facere enacuationem: communicationem: et oppositio-
nem continentem: tunc innatius est per oppositum intrahere materiam quam quando vnum intēdimus solū. ergo cū fuerit necesse totū enacuare corpus: ppter huius necessitatem: tūc est necesse habere ambas intentiones. Sed quando nobis sufficiet solum membrum apostematum lenacuare: tunc nobis vna sola sufficiet intentio. ideo in maiori parte: qm̄ intentionē habuimus in talibus locis faciem⁹ attractionē sine enacuatione remouentē: et tūc poterit fieri cum membrum euacuatione indiget: et nō totū corpus. Et potest aliquando esse: ut prima intentio sufficiens sit similiter in aliquo loco: et fiet hoc solū tempore status apostematis sicut minuitur ex vena lingue in squinantia facta. nam si possemus membrum proprium flobotomare conueniens esset: eo quod non sit timendus materie cursus. Sed tempus augmenti aggregat res ambas: qz si nō curarem⁹ nisi cōicationē et nō oppositionē plustrahem⁹ ad apāta q̄ enacuaret sicut in eo q̄ medicinis vtitur dissolutiuis aperitiuis ante enacuationē: qz trahit de sanguine ad mēbz. plusq̄ dissoluat. Et sicut due considerantur itētiōes in passioe. vulue qm̄ diminuim⁹ de saphena: quāto ibi nō sit oppositio nisi p lōgitudinem leni dimensione. Et sicut cū

vētosus in egritudinib⁹ oculorū in fontanella colli: et in fronte in passionib⁹ occipitiū capitis. Symminutio vene que vocat scylos in egritudine splenis a parte sinistra nō cōprehendit nisi cōicationē: et si volumus materiā derivare ad partes oppositam fit illud in apatib⁹ pectoris et stōi et occipitiū capitis ligādo extremitates pedū et manū. Et propterea prohibetur in apatibus vulue omnino enacuare cū prouocantibus mēstrua. Et sicut in apatibus epatis cū prouocantibus vinā: et cū medicinis laxatiuis: qm̄ cū talibus nō fit derivatio ad opposita: et q̄ impossibile videt⁹ esse qd̄ quando tales medicine trāseūt sup apatibus quin eis relinquant lesionē: et ideo diximus qd̄ hec est vna ex reb⁹ augmentatib⁹ apostemata: et similiter prohibetur est enacuare apostema stomachi cum medicinis laxatiuis: et gargarismū in apostematibus gule: oris: et palati: et eodem modo omnino prohibitum est prouocare vrinam in apostematibus renum et vesice. et hec omnia non sunt prohibita nisi donec ipsa apostemata fuerint in augmento. Sed quādo fuerint in statu nō est malum vti talibus quoniam hnt vigorare enacuationē mēbz apati: q̄nis noui practici faciāt talia absq̄ alia pūsiōe deberatiōe. Propterea considerādū est in apostematibus auriū par-
tis dextre et sinistre in quo latere flobotomia sit faciēda: quia manifestū est quod cefalica in primo illo apostemate flobotomari debet. Et videtur quod si est apostema in aure dextra nō debet minui de manu sinistra:

quia cefalica dextra aggregat
comunicatio nem euz attractio
ne ad contrariam partem: quia
est infra longitudinis extremita-
tatem: nam medium non est ex-
tremitas: quia nō est credendū.
et maxime in corporibus plenis
vt sanguis nō ad aurem dextrā
trahatur ab extremitate dimen-
sionis latitudinis oppositae: et
quando euacuamus cefalicam
ob hoc esset melius vt floboto-
mia fieret in parte sinistra: quia
hæc due res aggregantur: vna est
communicatio: alia est opposi-
tio fm duas dimensiones: eo q
iste operationes opponuntur fm
longitudinem et latitudinē: et si
possibile esset desideraremus vt
qn attrahere volum⁹ vt ibi oēs
existerent operationes: et maxi-
me quando est repletio secundū
vasa.

Capitulum. xxx. Quod est de
euacuatione membrorum prin-
cipalium.

De debes scire qd
in euacuatione mē-
broz principalū
penitus necessa-
rie sunt due eua-
cuationes: vna est
flobotomia: alia est farinacia ob
hoc qd illa apostemata fm ptm
non sunt vnus humoris: sed in
illis aggregatur malitia quāti-
tatis cū malitia qualitatis. Sed
tū in euacuatione tu debes su-
per humore dominante preui-
dere. Et Rasis testificatus est
quia medici sui temporis facie-
bant pleureticis solū minutio-
nē et moriebantur. Sed signifi-
cario secunde intētionis ex apo-
stematibus habita scdm mēbra

in quibus sunt facile: non est et
maxime quando refrigeratione
indignerit: propterea qd aposte-
mata epatis et vis stomaci nō
conueniēter medicinas actu fra-
gidas recipiunt: immo necesse
est vt actu sint calide: quibus fri-
gide potentia existat: sicut oleū
citronioz et oleū mirtinū: et aliqñ
eis potentia calidis vtremur: si-
cut oleum masticias et absinthij:
et hoc facimus vt virtutem con-
seruemus istorum mēbroz: pro-
pter necessitatē corporis ex istis
membris. Et cerebrū etiā nō su-
stinet medicinā multū actu fri-
gidā: et quando inducit necessi-
tas rei ad vtendū ea miscendū
est cum ea medicina vt ipsaz ad
profundum ducati sicut facim⁹
miscendo acetū cū oleo ro. et hoc
non fit causa cerebri cum sit fri-
gidū: sed vt facilius per craneū
et suas commissuras ad medu-
llā cerebri puenire possit: et hoc
nō requiritur ppter primā qua-
litatē sed propter secundā. Sicut
et oculi ppter sensibilitatē mul-
tā quā habet debet preseruari a
reb⁹ fortissimis et mordicatis:
et albumē oui superponit: eo q
res multas bonas in se hz ag-
gregatas. nā remotū est ab omni
mordicatione: et lippitudinē ab-
stergit: et tēperate frigidum exi-
stet: et figitur supra propter ipsi⁹
viscositatem: et lac nouiter a ma-
millis mulsum aliquas ex istis
virtutibus hz: et sup hoc hz vir-
tutē digestiua. Et aliqñ conside-
rantur apostemata ex parte mē-
bri in quo sunt per aliū modū
vt nihil repercutiunt vel refrige-
rarium super membrūz ponā-
tur hoc est qñ apostemata fiunt
in lucis mēbrozū principalium
purgatiua vt qñ sit post aures

Oculi

Libër

aut sub ascellis: aut inguinib⁹:
quoniam quoniam ista apostemata generā-
tur in his locis et ipsa refrigera-
bis timendum est ne ad mēbrū
redeant principale: quemadmo-
dū illud quod fit post aures ad ce-
rebrū: et illud quod sub ascellis
ad cor. et maxime illa apostema-
ta que procreant per vias crissas
oīno ab infrigidatione ipsi⁹ ab-
stinere debemus: eo quod propter
has actiones materia redire pos-
set ad membra principalia quē
admodum fugimus repercus-
sionem apostematis pulmonis
eo quod cordi vicinus existit. Iste
autem sunt demonstrationes rece-
pte a mēbris: secundum predictas duas
intentiones in curatiōe aposte-
matū. scilicet removere causam et infrigi-
dare malā cōplexionē proueniē-
tē ab eadē: quāvis intētio scdā
colligatiā habeat euz prima: eo
quod frigida sunt repercussiva. Et
quod dictū est semper meminisse
opz hoc est ut apostematib⁹ mē-
broz principalū quē sunt sicut
epar stomacū cerebrū et splen. eo
quod ista mēbra operationē faciūt
cōem toti corpori: et habent colli-
gantiam cū corde: et propter hoc
eorū virtutes cōseruare debem⁹
miscendo semper stiptica et aro-
matica cū resolutiuis. Et disso-
lutina sunt sicut emplastra que
sunt cum medula panis: oleo
olīue et melle: stiptica vero euz
aromaticitate sunt sicut absin-
thiuz mastix et citonia. Et dictū
est quāuis a me non sit bene cō-
cessuz quod quoniam apostema in gibbo-
sitate epatis existit: quod euacuari
debet per prouocantia vrinā. et
quoniam in concanitate existit per far-
maciā: et ista medicamenta a cō-
municatione mēbroz accipiū-
tur. Et scias quod medicine vrinā

prouocātes fortes esse debent: et
propter loci remotionē inueniē-
do debilitātur: eo quod in epate al-
terātur sed que euacuant per cō-
canitatem posse tantum nō opz
quod habeāt. Et iste modus credē-
dus est in oībus mēbris ad quē
nūnt medicine cū multa diges-
sione sicut est pulmo cui casus
iste seruatur. ista significatio est
sumpta a loco mēbrū. Et medici-
ne prouocātes vrinā in egritu-
dinib⁹ epatis oppilationes ape-
riūt: sicut est absinthiū et eupā-
torū. nā ille due proprietatē ha-
bēt in epate quēadmodū scolo-
pēdria in splene: et cortex cappa-
ris. Medicine vero quod faciliter sol-
uant ventrē in apostematibus
cōcanitatis epatis sunt sicut aq̃
Alublez et cartami. Sed euacua-
tio splenis per farmaciā existit.
Et si apata ista inueterātur: tūc
fortioribus indigemus medici-
nis solutinis: eo quod mēbroz istoz
rū natura est ut in fine induren-
tur in eis apata: et maxime cala
et hoc maxime accidit epati: p-
pter viscosam et spissam substā-
tiā: et etiā in renibus apata in-
durantur propter duritiem sue
substātie. et in splene ppter gros-
sitiem sui nutrimenti: sed splen
ipse rare substātie est. Sed me-
dicine que sunt fortis resolutiōis
in predictis apostematib⁹ sunt
sicut radix lilij celestis. yfopus:
cētanrea: et aristologia rotūda.
et his similia: et hoc fieri dz post
fractionē eorū siccitatis cū radi-
ce liquiritie. et his similibus. Et
scias quod necesse est ut quātū esse
potest vites ne istoz mēbroz
apostema ad sanitē perducas: et
maxime apostema pulmonis:
ob hoc quod si perducis ipsum ad
sanitē perfectā curationem non
habebit:

Ali-
ble
Ca-
mi.

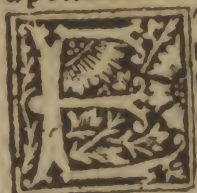
habebit: quia aut indurabitur: aut eger perdetur: et medicatio apostematum quando cū sanie aperiuntur ingreditur ordinez medicationis vlcerū. Propter ea scias vnū q̄ propriū est membris a patis subtilē cutē habēribus: q̄ ab ipsoꝝ principio penitus sanies resudat ex eis: et propterea cōueniēs est ab ipsoꝝ principio in suis medicatio- nib⁹ adhibere abstersiua vt mū- dificent meat⁹: et si in sanie ipsa grossities fuerit miscende sunt res incisive: et talia mēbra sunt sicut pectus et pulmo: epas: sto- macus: propterea necesse est vt ista abstersiua ab oī mordicatione sint exēpta: et iste res sunt si- cut aqua ordeī: et pulvis surfurū cōdita cū amigdalīs amaris: et semine melonis: et etm atripli- cis cū orizacara. in a patē epas- tis ppiū existit. skariole quidez loco atriplicis poni pnt. In apo- stematibus vero pectoris et pul- monis res in quibus poni ace- u- tū sunt fugiēde: vt multū noci- uo ue. Et medicine q̄ eis cōuenien- u. tes existunt sunt capilliveneris et liquiritie: et sirup⁹ viol. et etiā semina melonis sunt optima in isto casu: sed medicatio a patū q̄ in istis sunt mēbris est alia in- quātū sunt in talib⁹ mēbris: q̄ in q̄tū a patā existūt: ppter hoc q̄ etiā declinationis tpe eozum medicine ab aliqua simplicitate nō denudantur: et in principio abstersiuis. Et qn a patā fiūt in inferioribus intestinis fm no- strā intētiōē clisteria sunt me- liora: quēadmodū si in partib⁹ superiorib⁹ fuerint exhibite res per os cōueniētes esse vidēt: et hec significatio sumitur ab in- tentione loci. Sed in apostema-

tibus gule oīno vtimur medici- nis solutiuīs et conglutinati- uis vt adhereat locis i suo trās- tu: et etiam ponenda sunt nar- cotica trāsglutiendo ea paulati- ne: vt diu in trāsitu habeāt per manere. In apostematib⁹ vō ce- rebri in declinatione necessarie sunt fortes medicine: et maxime qn sunt de natura declinantes ad frigiditatē. quemadmodū sunt flegmatica: et tales medici- ne sunt sicut oleū de castoreo et similia: et hoc nō requiritur nisi propter regimē mēbris: q̄ est per se humidū et passiuū: et quidam euacuāt materiā huīus aposte- matis cū vērōs positis in par- te cerebri posteriori: s; talis eu- cuatio est timēda: eo q̄ forstan in corpe existit superfluitas que per vērōsam ad membrū aposte- matū poterit peruenire. ppter hoc talis cura nō est faciēda ni- si cū securitate habebim⁹ q̄ hu- mores nullaten⁹ ad locū discer- rere possint inde. S; hec medi- catio in principalib⁹ mēbris est piculosa. Tuncsq; docui bre- uiter medicationē mēbris a pa- torū in q̄tū a patā sunt in talib⁹ mēbris adiuncta cū medicatio- ne in q̄tū sunt apostemata: ob hoc q̄ medicatio a patū in q̄tū in mēbris officialib⁹ existūt: nō nisi istis modis cōpletur: q̄ me- dicatio que in carne simplici exi- stit nō est necessarie vt agat: nisi in q̄tū sunt a patā. Sed in mul- tis istorū apostematū non indi- gemus consideratiōe in causis efficiētibus ipsa: sicut sunt a pa- ta sacra in carne molli causa re- rum extrinsecarū: et corpus mū- dū extiterit: sufficit in cura ipso- rum apostematum oleum cali- dum solum.

Colliget Auerroes. ¶

Liber

Cap. xxi. Quid est de cura apostematū frigidiorū et aliorū apostematū specialium.

A Deinceps volumus loqui de apostematibus frigidis que sanie non faciunt: et de formica deambulativa et de carbunculis que fiunt in aere pestilentiali. Et dicamus quod apostemata mollia que fiunt de flegmate non multum grosso multotiens ex epatis errore fiunt: si enim illa que fiunt in extremis in ypposarca. Et horum medicatio preceedit secundum modum medicationis eius a quo generatur: et sufficit ut ungantur oleo rosato cum aceto et sale. Et si multa illic spargatur materia predestinat enacnare membrum ab illa materia. et uti rebus calefactivis et desiccativis: et enacuatione cum expressione membrum: horum medicatio non facilis est. Et sufficit spogia infusa in aceto et aqua falsa: quod spogia habet siccare: et siccitatem facere: eo quod sapit naturam maris: et acetum desiccativum et incisivum existit. Que vero sunt de grosso flegmate embrocari debent cum spongia in aceto infusa: mixto cum alumine: cinere: et sale: et de spogiis ligari super membrum: quemadmodum fiunt ligature super membrum fractum. Sed apostemata dura que ex humore fiunt grosso debent emplastrari cum medicinis molliciantibus: sicut cum medulla cruris arietis: aut vituli cum modico armoniaco: et istarum similia vtilia sunt: quia medicine multum resolutive resoluit subtile: et grossum petrificant: et queritur hec compositio in qua sunt resolutiva et preparativa ad resoluendum:

eo quod omnes partes apostematizantes non recipiunt resolutionem equaliter secundum unum modum. et aliquando cum istis medicinis miscetur medicine fortis resolutionis: et melius omnium est acetum: quando cum istis medicinis miscetur: et hoc fit raro: quod induratur apostemata. Et Galenus. hic laudat fumigationem lapidis marcasite vel molaris super sparso aceto: et maxime in apostematibus que fiunt per nervos et chordas ad membra principalia. Ego vero dico quod Galenus hanc medicinam non laudat nisi quando virus aceri equaliter perdat calorem in ipsius membrum: eo quod est in substantia aerea: et membra recipiunt ab ea: quemadmodum recipiunt res que maturantur in medio aere: que equaliter habent maturationem. Si autem queratur a Galenus vapor iste sit a calore imposito in lapidibus istis: et quare propter naturam lapidis eidem convertatur. ergo quare lapides non teruntur et ponuntur cum aceto calido super apostema induratum. Et quod cum fuerit in splene acetum superpositum in omnibus suis medicinis semper laudabile existit: propterea quod hoc membrum est rarum: et non accidit ei durities nisi gratia grossi nutrimenti ex quo nutritur. Et acetum assimilatur huic membro in tota sui substantia: eo quod sumum nutrimentum complexionis aceri assimilatur: et hec est melencolia: et ideo potiones que in purgatione splenis dantur non debent ab aceto privari: quia ipsum est ei cibum et medicina. Et non sufficit in apostematibus duris que fiunt in splene emplastrare de foris solum. sed indiget etiam per os recipere quod habent resolvere du-

radiciem eius et ipsius oppilatio-
nem aperire: sicut est radix cap-
paris et scolopendria cum aliqui-
bus speciebus aromaticis. Sed
apostematibus in epate duntaxat
acetum propinari non debet: eo quod
paratum est duriciem magnam
recipere: sed cura eius est cum
renbarbaro, spica nardi, et assa-
ra bacara, costo, et squinato, et si-
milibus. Et dura apostemata
epatis ad curandum multum diffi-
cilia sunt, et maxime si fuerint mul-
tum inueterata, et vniuersaliter in
ydropsim inducunt. Sed scro-
fule sunt apostemata dura in car-
ne molli generata: quae ex eis fiunt
ex flegmate subtili curari debent
cum medicinis dissolutiuis et mol-
licatiuis: et quae fiunt ex flegma-
te grosso cum medicinis purga-
tiuis: et cum aperitiuis et cum fe-
ro incidi: sed hoc fieri debet ma-
gna premeditatione et timore.
Et similiter veruce et nodosita-
tes tribus curantur modis: aut
dissolutione: aut putrefactione:
aut incisione et quibusdam ne-
cessarie sunt omnes tres: et quibus-
dam una: et quibusdam due. Sed quae
intus in corpore oriuntur curan-
tur cum medicinis aromaticis
mixtis cum aperitiuis et molli-
ficatiuis: et sunt omnino diffi-
cilius curandi. Formice vero due
sunt species ambulatiue. una
curae corroditur: impedit interius:
et alia vesiculas habet paruas que
milio assimulantur: et propterea
miliaris appellatur. Sed ambula-
tina quae fit ex humore colerico
subtili debet curari cum medicinis il-
lum humorem euacuantibus sicut
scamonea cum fero caprino et su-
perponende sunt superius medi-
cine quae desiccant sine mordica-
tione et refrigeratione sicut so-

latrum et memite et similia. Sed mi-
liaris eo quod fit ex admixtione fle-
gmatis cum colera: et propterea
eius materia deberet euacuari
cum medicinis illos humores pur-
gantibus. Carbunculus vero eo
quod pro maiori parte fit in aere pe-
stilentiali ebullit sanguis et putre-
fit: et propterea de necessitate in-
ducit febres pestilenciales. Me-
dicatio vero illarum fieri debet
cum ambabus speciebus euacua-
tionis ut rhobotomia et farma-
cia. Et in hac febre non sufficit
medicina unum tantum purgans hu-
morem: sed medicina omnes purgans
humores sicut pillule chochie-
ralis in quibus intrant sticados: et
massic: et scamonea preparata: et
colloquintida etiam preparata esse
debet eo quod corpora talium reci-
piunt putredinem in omnibus hu-
moribus: et talia in hac egritudi-
ne multum utilia existunt. Et sup-
ponende sunt omnes res quae sine
mordicatione ericcent et ut corro-
sioni resistant: quemadmodum est em-
plastrum factum ex farina ordeii: et
indico: et lingua arietis quae plan-
tago nolat. Et dabis ei etiam
aliquantulum de tyriaca magna
quae arabice dicitur alferuch. et omnia
emplastra quae superponuntur de-
bent confici cum aqua rosae. Et Gal.
commendat troiscos andaraco-
ron super ipsos mores emplastri:
et similiter omnes troiscos habentes
stipticitatem. Et hic non sunt
res repercussive supponende: ne
materia reuertatur ad membra prin-
cipalia: nec apertine: ne putrefa-
ctionem inducant: sed cancerositates
multotiens euacuari debent ex
humore ipso generante: et super-
ponende sunt medicine desicca-
tiue sine mordicatione: quem-
admodum mineralia existunt.

Y u

Libro

ut est calx: plumbum: et cachine
auri: et horum filia. Propterea quod propter
pter malam qualitatez quam habet
propter paucam mordicationem cito
to corruptionez recipiunt ob hoc
quod sunt ex colera adusta quam super ter
ram sparsa ad modum aceti bul
lit. Et hec passio sanationem non
recipit nisi a principio: sed si in
peterabitur incurabilis efficiet
propterea quod medicine locales suf
ficietes non sunt et incisio possibi
lis non est: quod nervos continet et ar
terias: et si inciduntur ista membra
non est tutum quin corpus perdat.
Et impossibile sibi existit ista ap
ta cum corrosiuis removere: et si
fuerit tale apostema in membris
principalibus eius cura impossi
bilis existit. He sunt curationes
male complexionis materialis et
non materialis. Et scias quod apostata
que fiunt in membris principalibus
et febris aliquando sine medica
tione sanatur: et sufficit in hoc opus
nature: et propterea multos inue
nies complexionis habentes dem
psas: qui ex fortibus egritudini
bus evadunt sine medico et medi
cina: sicut barbari et arabes: et qui
in deserto habitant: et hoc fit: quod
aliquantulum cum brutis assimi
lationem habet: et per maiori parte
hoc accidit illis qui complexio
nem habent effrenem. Sed quando
medicine componuntur secundum aucto
dicta: tunc adiungunt naturam tempe
breui: et bonum finem consequuntur: quod
bonam habet determinationem et
minime violentam. Sed qui solum per
naturam ex fortibus egritudinibus
curantur in fine remanent in egritu
dinibus quam temporanee dicuntur:
sicut mihi accidit quando esrotavi
cum febre fortissima: et creticaui
ex illa per apostema in testiculis:
eo quod mihi necessaria admini

Medi
cine.

strata non fuerunt: quare remansit
arteticus et podagricus et adhuc
sum. Et sunt egritudines quarum
correptio non sufficit a natura
nisi per medicinas inveniuntur: unde
hoc medicine potentia declarat.
Et sunt aliquae egritudines sicut
sunt febres et apostata quibus natu
ra et medicine sufficientes non exi
stunt: sed si evadunt per accens eva
dunt sicut in rebus naturalibus
aliquando extremitates fiunt: tamen de ra
ro contingit hoc existit: sicut vlt
ceratio pulmonis et filies. Sic ergo
finis istius scientie in proposito ha
bendus est secundum plus: hoc est secundum
egritudines plurimas: et plura
individua: et plura tempora: sicut hoc
idem accidit hominibus in mechanicis
artibus: quod aliquando sequitur artifex
intentione: et aliquando ab ea prae
et causa illorum sunt media que in
illa arte cadunt: sicut maris na
vigium: agricultura. Et propterea
dixi in diffinitione: quod medicina
est ars mechanica: et multi ex
hoc mirabantur: et ipsi ignorave
runt quid dixerim super secundo phy
sicorum: de mechanicis artibus.
Hic completus est sermo de ma
la complexionem materiali et non
materiali.

Cap. xxij. Quod est de solutione
continuitatis.

Dinceps volumus lo
qui de egritudine so
lutionis continuationis.
Et dicimus quod continua
tis solutio potest accidere vnicuique
con simili membro: quando vero fit in
carne dicitur incisio: et quando in osse dici
tur fractura: in nervo punctura
et que in arteriis dicitur scissura.
Et indicatio istius speciei egritu
dinis significationem habet vni
versalem et particularem secundum mem
brorum conditiones: et nos ab vniuer

ali intentione sermonem inci-
piamus. Et dicimus q̄ cōtinui-
tatis solutio in eo q̄ solutio cōti-
nuitatis existit simplex absq̄ ali-
cuius alteri⁹ egritudinis socie-
tate eget solū vna intentione: et
in plurib⁹ hec solū ligatura cura-
tur: et aliq̄ cū ligatura et alijs su-
stentamentis: sicut in fractura
ossū fit: et in multis membris: et
quedā fractura indiget sutura:
sicut in laceratione mirach⁹ fit
q̄n girbum est egressum: nāz ne-
cesse est vt girbus reducat^r: nisi
sit corruptus: q̄ si sit corruptus
oportet vt incidatur: ob hoc q̄
nō est mēbrum necessarium: sed
innatumz. Sed quia hz nervos
et arterias ob hoc ipas primo li-
gare debemus radicatus: et post
ea qd corruptum est incidere de-
bes: et aliq̄ inflat ppter frigid-
tatem aeris: ita q̄ tunc intus re-
ueri nō potest: et tūc spongia in
aqua calida infusa in manibus
expressa optime tēperata est su-
perponēda. Et G. dicit q̄ q̄n se-
ceris hoc et nō profeceris: tūc de-
cite aliquid incidere debes: sed
maior pars huius artis perdita
est in hoc nostro tpe. Sed aliq̄-
bus vulneribus non sufficit la-
bioz vulneris aggregatio vel su-
tura: sed est necesse vt ponantur
medicines desiccative q̄ desiccēs
vel sugant saniez q̄ in partibus
vulneris est locata. Sed si cōiū-
cte fuerint partes hac non indi-
gemus: sed tunc medicine stipti-
ce et exiccative sunt necessarie:
desiccative enim propter exicca-
tionem saniez: et stiptice propter
coniunctionem labioz vulneris.
Et scire debes q̄ multa mē-
bra reperuntur: quoz solutio
nes cōtinuitatis minime cō-
solidationem recipere possunt:

sicut sunt intestina gracilia et
dysfragma: et omnia membra q̄
sunt in vltima siccitate. Quivero
substātie carnis facta est deper-
ditio due cadunt intentiones:
vna est diminute carnis restan-
ratio: et alia est cicatricis creatio:
prima intentio cōpletur q̄n ma-
teria et mēbrum veniens in quā-
titate et qualitate existit perfe-
cta: hoc est sanguinis: et in ipso
membro complexio fit secundū
suam convenientiam tempera-
ta: et natura suo beneficio suffi-
ciens est ad hoc perficiendum
absq̄ medicinarum amminicu-
lo. Sed quia circa horam finis
digestionis ad quodlibet mem-
brum currunt due superfluita-
tes: quarum vna est subtilis et
alia grossa: et fluxus harum su-
perfluitatum sepe generationē
carnis resistit: ob hoc indiget
natura auxilio medicinaruz ad
illam humiditatem desiccandā
ad hoc vt noua caro in vulnere
non liquefiat: et tales medicine
sunt carnis generatine: et ha-
rum numerus est multus sicut
thūs: farina orobi: et fabe: et
yzeos: oppoponacum: et thutia:
et istis medicinis vtimur secun-
dum magis et minus: nā thūs:
et farina orobi: et fabe sunt in
gradu primo generationis car-
nis: et post ista farina orobi: et
yzeos: et post ista aristologia: et
oppoponacum: nam ista in ter-
tio gradu quasi existunt. Et ha-
rum medicinarum quantitas et
modus a complexione membra-
loco sensibilitate et ipsius nobi-
litate sumuntur: quia membro
humido medicina carnis gene-
ratina est thūs: et complexionī
feminarum et puerorum: quan-
do vero sicca complexio est thūs

Liber

sufficiens non est: sed necesse est
 ut fortior apponatur: et orobum
 et alia: quia in membris fortis sic-
 citatis caro non generatur nisi
 multum per siccas medicinas: nam
 acrius vulnera cum parua existunt
 sanantur cum melle et aceto: et si
 magna fuerint: tunc troisci an-
 daracharon utiles existunt: et si
 non sufficiunt tunc necessaria est
 scorza ferri cum aceto: et simile est
 vulneribus gule. Et G. propter
 hoc dicit quod cum membrum natu-
 raliter siccum ad humiditatem
 pervenit membrum a sua natura mul-
 tum est elongatum: et propterea eget
 rebus exiccatis in eo gradu ad
 quem pervenit membrum istud
 versus humiditatem: nam me-
 dicine non sanant nisi quando sunt in
 contrario distemperate in eodem
 gradu in quo membrum est distem-
 peratum: ita quod si distemperatum fue-
 rit in secundo gradu: humiditatis
 necesse est ut medicina distempe-
 rata sit in secundo gradu siccitatis:
 et non sunt humectanda vulne-
 ra quae sunt in membris siccis equa-
 li humectatione eius quod in me-
 bris humidis existit. Sed est ne-
 cesse secundum plurimum: ut per com-
 parationem existat: propterea quia cor-
 ruptio et putrefactio siccis mem-
 bris accidit antequam humectatio-
 nem humidis membris equaliter
 recipiant. ergo secundum naturalem
 proportionem dicimus quod causa huius non est
 nisi difficultas membri siccitatis: et
 grossa superfluitas quae in eo exi-
 stit: sicut quod dictum est quod siccitas
 est difficile passibilis. Et huius
 ratio similis est rationi iuuenis
 et senis sicut superius determina-
 vimus. Et via qua cognoscit me-
 dicus quod medicina in modificatione
 ulceris debilis existit est
 multe sordiditiei in ulcere abundan-

tia: quemadmodum cognoscit quod
 medicina nimis est absterfiva
 propter rubedinem vulneris labio-
 rum et ipsius profunditatem. Et
 aliquando medicina corrosiva auge-
 in vulnere sordiditiei et in hoc er-
 rare potest medicus: quia si propter
 medicinam haec accidit rubedo
 et caliditas in labiis vulneris
 existit: et in vulnere profunditas:
 et si hoc a loco provenit hoc est
 manifestum: nam si vulnera fue-
 rint in membro exposito conta-
 ctui medicinarum: aut in super-
 ficie positum: ita quod in transita
 mutationem non recipiat medi-
 cine: tunc necessarie sunt debiles
 sicut in ulcerationibus sufficit sto-
 maci: et si in grossis intestinis ul-
 cera fuerint debent clisterizari:
 et si in subtilibus farmacari. In
 membris vero profundis medicine
 exigunt fortiores: sicut in ulceribus
 pulmonum et in membris musculosis
 quae profunditate corporis sunt remo-
 ta: et propter hanc loci considerationem
 haberi sicut in gutture ulceratione
 in positione medicine ipsum stare proci-
 pium erectum: et paulatim medicinam
 operis solutivam transglutire: et habere
 tibi passionem meri medicinam la-
 bitivam dari precipimus: et ei admi-
 scemus viscosam medicinam ipsam in
 meatibus morari facientem: propter
 ea vulnerum diversa est medica-
 tio: nam quaedam oretenus curantur
 et quaedam cum localibus medicantur:
 et quaedam cum ambobus. Adhuc or-
 dinata sunt propter locum et figuram
 convenientiam infra: ut medicami-
 na in ipsis debite precipiantur: si-
 cut syringa: pessara: et similia: quod
 vero a sensibilitate sumitur me-
 bri manifestum est: nam mem-
 brum valde sensibile medicinas
 fortissimas sustinere non potest: si-
 militer et membrum multum inquam-

ti. S3 vulnerib⁹ q⁹ i superficie cor-
poris fiut: in cōcavitatib⁹ quoz
carnis generatio existit necessa-
ria: et in qbus cicatrix sillis cuti
fieri opz necessarie his sunt me-
dicie dīccative finat: sic galla
balanisia et silia: et est necesse vt
earū exiccatio cōglutinatiuam
operationē excedat: et in quib⁹
caro supflua generat necessarie
sunt medicine corrosive: q⁹ for-
tiores generatib⁹ existāt: et sunt
vt colcotar et viride es et silia.
Et ppter ea nō est ipole vt i ali-
quib⁹ corporib⁹ viride es iam
sit carnis generatiuū. Et scias
q⁹ corrosio carnis supflue opera-
tionib⁹ nature appropriata nō
est sicut est carnis generatio: s3
est res q⁹ appropriata est opatio-
nib⁹ artis. Sufficit qd breuiter
dictū est de vulnerib⁹ q⁹ intus et
extra in carne fiut cū qb⁹ mala
ppto nō est associata. S3 si ma-
la cōpō est appropriata est si-
cut cā vulneri et curari non pōt:
nisi vt remoueat: sicut accidit
qñ euenit apati. Et q⁹ medica-
tionē male pptonis iā nonisti:
cū hoc etiam hic reiterare expe-
dit. Et dicam⁹ q⁹ mala ppto q⁹ i
vulnerib⁹ fit est ppter sanguinē
q⁹ illuc currit: q⁹ in qualitate aut
q⁹ritate distēperat⁹ existit: aut i
ābob⁹: et hoc aut a toto corpore
puenit: aut a mēbro vulnerato:
aut ab ābob⁹: et si a toto puenit
corpore aut a mēbro vulnerato
aut ab ābob⁹ pscrutādū ē vtrū
p q⁹ritatē aut qlitatem proue-
niat: si ppter q⁹ritatē solūmō cō-
petit flōmia: et si solūm propter
qualitatem: tunc necessaria est
farmacia: si aut ab vtroq⁹ proue-
nit: et vtrūq⁹ faciendū est. Et si
fuerit in singulari mēbro ex mē-
bris corporis: tunc ipsam opoz

tet euacuare. Et si fuerit mēbrū
vulneratum sicut renes et silia:
tūc totū corp⁹ euacuādū est. Et
si a toto puenit corpore reper-
cussiva necessaria sunt omnib⁹
repercussiois modis fm q⁹ dixi-
mus: et deinde mēbrū cōfortare
debes: et trahere materiam toto
posse ad opposita. Et si mala cō-
plexio fuerit in mēbro vlcera-
to: tūc puidēdū erit in suis qlitatib⁹
malis: qñ si vulnus fuerit
siccū ipm humectare debes cu3
aqua cala: et si fuerit humidum
ipsuz debes exiccare cū fortib⁹
exiccatiuis. Et sili facere debes
in distēperatā caliditatis et fri-
giditatis: et si i vulnere caro ad-
dita fuerit et indurata valde icū-
dēda est cū ferro: et postea appo-
nere debes ea q⁹ habēt gnare et
consolidare. Et si ibi fuerit apā
nō est via sanatiōis mēbrū: nisi
apate remoto: qñis medicine
q⁹ curāt apata p⁹ie vulneribus
existāt: et si due aggregant⁹ res i
mēbro velut mala ppto p⁹ria
mēbrū et corruptio sanguinis il-
luc adueniētis i his p⁹siderādū
est. Et scias q⁹ qñ vlcera nō sanā-
tur p⁹ adhibitas medicinas
illō fit vna triū rez: vna est p⁹et
medicinas q⁹ cōp⁹oni mēbrū cō-
ueniētes nō existunt: aut q⁹ ma-
teria trāsmīssa nō est puenibilis
aut q⁹ in mēbro cōp⁹ō lesa est p
naturā: eo qd ibi vna spēs male
pptonis: aut ptes sunt. ergo sci-
re debes qd sanatio vulneris fit
aut p⁹ corpis eūonē: et cū tēpan-
tia pptonis: et cū plage desicca-
tiōe: et aliqñ vtimur tyriaca et sili-
b⁹. Sufficit qd dcm ē in cura so-
lutidōis p⁹inuitatis simplr mate-
rialis et nō materialis.

¶ Capitulum. xxxij. Quod est
de solutione continuitatis vey

narum et arteriarum.

Cura.

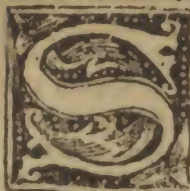
Dinceps volum⁹ loqui de cura solutiois et continuitatis in venis et arterijs. Et dicimus q^d solutio continuitatis in venis: facilis est cōsolidatiois: sed que est i arterijs illa est difficilis exceptis corporibus puerorū: et ppter ea q^d solutio p^rstuitat^r istorū nos adducit i aliā rē mētrū timēdā: hoc ē sanguinis fluxū: necesse est vt i hoc sermonē faciāmus. Fluxus vero sanguis multis fit modis: aliqñ fit ppter venē incisionē vel vlcerationē: et hoc fit aut ppter cām intrinsecā: aut extrinsecā: si ppter extrinsecā: aut icisionē: aut extēsiōē aut pcussioē: ppter intrinsecā: aut ppter hūiores acutos corrosiuos aut extēsiuos: ita vt aperiāt venas: et aliqñ currit sanguis ex orificijs venarū: et aliqñ stillat. Et incipiem⁹ a sanguine decurrete ppter venarū lacerationez: eo q^d periculosior existit. Et dicimus q^d qñ dilacerat vena in corpore sup^rficie sanguis duobus modis p^t restringi: vno mō: vt subtrahat illi⁹ mēbrū mā: qñ ppter multā fit cōstitutē. alio mō: vt digesto oppilet si fuerit pua. nā ppter hoc coagulabit in orificio sanguis: et stabit aut ppter ligationē: aut ppter cauteriū: eo q^d cauteriū crustā pparat sup^r plagā: aut ppter medicinas stipticas corrugatinas: sicut medicina facta de visco cocto et tritici farina: et silib⁹. Et. S. cōmēdat p fluxū sanguis arterie aloē: et thus: et albumē oui: et pilos leporis: et hec medicina retinet sanguinē et generat carnē. Sed cauteriū sufficiens nō est: q^d crusta cadere

Sal.

pōt et sanguis iterū fluat: pterea cauteriū minuit de suba mēbrū nobis nō est necesse minnerede substantia mēbrū: sed poti⁹ laborare vt crescat: et nō laudat cauteriū nisi qñ fluxus fuerit ppter vene corrosionē: q^d tūc cauteriū suppositū est loco rei q^d remouet cām facientē corrosionē. Et aliqñ quando ponim⁹ frigida repensitua sup^r mēbrū: qñ flux⁹ fuerit ex caliditate. S³ aliqñ p^rdicta oia debilia esse dñr et insufficientia: quare tunc necessariū existit venā vel alteriā finaliter incidere: habita tñ hic cautela: vt pri⁹ liges stringēdo fortiter caput ipsius vene q^d est vsus cor: et postea incide. Sed subtractio sanguinis ex loco illo fit vt pparet mēbrū et oriat^r vt orificiū aptum superi⁹ adaptet. S³ debes tunc materiam trahere ad oppositam partē: vñ sanguis tunc fluebat: aut ad primiores locū sicut de ore ad nasum: et de vesica ad matricē: et attractio ad partem oppositā fit: sicut qñ ppter fluxum sanguinis nariū vētosas super epar poni iubem⁹: aut sup^r splenē si fuerit ex pte sinistra. Et vētole etiā posite sup^r occipitium stringūt sanguinē nariū trahēdo ad opposita: aut sup^r mamillarū radices ppter menstruz. Et aliqñ fit attractio ad partes oppositā: ppter ligationē membrū: aut propter medicinas menstruorū sanguinem p^ruocātes. S³ stomia in sanguinis menstrui fluxu est medicina p accidēs: ppter ea q^d hec medicatio i suo gñe solū existit: vñ timenda est: et aliquando est naturalis quando flux⁹ propter multitudinē sanguinis fuerit.

¶ Capi. xxxiij. Qd est de fluxu

sanguinis qui a membris puenit intrinsecis.

Ed sanguinis fluitus q̄ in partib⁹ intrinsecis existit nō h̄z viā vt retineat nisi a medicinis stipticis:

ant cibis grossis. Et medicine stiptice in hoc sunt sicut balanusie et succ⁹ rubi: et galla et silia. Et que sunt nimis stiptica sunt sicut bolus armen⁹: et tegula pistata et plātago et solatrū. Et G. multū succū plātuginis p̄mendat in passioib⁹ value: ppter corrosione ibi fiēt. Et ex fortib⁹ lacerationib⁹ venarū q̄ in membris fiūt sūt ille q̄ i pectore fiūt et fortiores illis sūt q̄ in uenis fiūt pulmonis: et ita q̄ aliq̄ dixerūt q̄ nunq̄ cōsolidant: sed q̄ ad sanie deducunt pfecte nō curatur: sed cū bono regimine si inueniri pōt eorū plonabit vita. Et sunt aliq̄ q̄ ex hac infirmitate minime moriunt: et hoc dico quod palam meā pbari potest ex dictis Gal. q̄nis illud nō dicat manifeste: s̄z mlti ex modernis hoc testificati fuerūt et dicit Auic. q̄ vidit mulierem q̄ vixit. 20. annis post lacerationem venarū pulmonis: sed illa semper comedebat zuccarū rosatū cum pane facto cū coriandro: Et ego assentio q̄s dixit: eo q̄ filij Auenzoar mihi s̄se rettulerūt. s. q̄ in plib⁹ hoib⁹ hoc idē viderūt. In principio vero hui⁹ dispositio: nis si sit ppter p̄ensionē: aut ppter aliā ex reb⁹ extrinsecis d̄z flōmari ex vena cōr: si multa fuerit repletio: et si nō fuerit multa repletio de basilica minuentur erit. et sanguis dnabus visibus extrahatur: et tempore fle

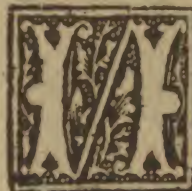
botomie testiculi et brachia ligentur: et a tussi abstineat q̄tū plus possunt. Gal. precipit dare acetum cū aqua mixtū si medicus viderit q̄ i pulmone sanguis fuerit coagulat⁹: et hec medicina est d̄zia inuamēto cause et accidēt: ppter ea quia acetum inest per naturā vt moneat tussim: et tussis prauū est accidēs: et hoc timēdū: et acetū cū sit pūgiuū vulnere nocet: et sanguinez subtiliat et aperit: et fluere facit: et ppter hoc acetū dimittēdū est. Et medicine dāde sunt habētes rep̄cussione: et stipticitatē et eligēda sunt stiptica q̄b⁹ subtilitas sit admixta ppter mēbrū pfundationē et q̄ mihi videtur hic meli⁹ oib⁹ alijs reb⁹ est zuccarū rosatū cuz aqua in q̄ cocte sunt glādes et unces equaliter: et canda caballina. Et mirabilis Abumeron Auenzoar mihi indicat q̄ hec aq̄ debet esse illa in qua ferrū multum sit extinctū: ita q̄ ppter hoc a sua quantitate decreseat: et postea in ea res bulliat: et p̄ hāc viā pole est glutinationē sanguinis fieri: et consolidari plagā. Et quod multū necessariū hic existit est cibi diminutio: sufficit aqua ordei cū nucleis assis: granorū mali granati in prandio: aut p̄tes ossiū ordei: et sero. 3. ij. panis cū testiculis gallozum. Et si causa fracture vene fuerit reuma q̄ illuc concurrerit: et cōmouerit tussim: et ppter hoc vena sit aperta: aut ppter humores acutū q̄ subam corosit pulmonis: tunc farma cia flobotomie est admiscenda: et supponere capiti res desiccata: s̄z si cā reumatis s̄ra fuerit supponam⁹ capiti pulnerez sariohlorū: piperis: et pulegij: et

Abu-
merō
Aue-
zoar.

si cā remisse calida fuerit suffi-
cit puluis macis et nucis musca-
te: et corticis pomorum citoniorum: et
oia q̄ habet virtutē calefaciendi
modicū: et cum modica siccitate
sunt cā solidationis vulneris.
Et q̄ in breui tpe vuln⁹ ad sa-
nem pōt puenire: ideo studere
debem⁹ in remouēdo cām q̄tū
possum⁹: et hoc fit exiccādo cor-
pus modis oib⁹ q̄b⁹ possum⁹: et
ppter hoc tyriaca in hoc loco in
uagina existit et maxie nouiter
cōfecta: et ppteratē h̄z retinen-
di sanguinē: quēadmodū h̄z in
hibēdi fluxū: et postq̄ ita est cu-
ra hic cōueniēs existit duabus
speciebus sputi sanguinis: siue
fuerit ex cā intrinseca vel extrin-
seca: et Gal. cōmendat hic troci-
scos andaracharon. Qñ vero fa-
ctum fuerit vuln⁹ saniosum. G.
dicit q̄ causa sue incurabilita-
tis est: qm̄ sine tulli mundifica-
ri non pōt: et tullis tumorē aug-
mentat et aperit vulnus: et gros-
sities tumoris augmētāt sanie.
Adhuc mihi v̄r q̄ cā sue icura-
bilitatē sit q̄ cū hoc mēbz apat
vuln⁹ ipsi⁹ indurat et sanatio-
nē recipere nō pōt: s̄ tñ lōgo vi-
nere potest. Et habenti sanie
in pulmone debem⁹ propinare
medicinas et cibos qui habent
aliqd abstersionis cū aspersiōe
et cōfortatiōe: sicut capillis ve.
et cortex citri: et mastix: et radicez
tilij: et panē comedat cū zuccaro
ro. et vuas passas pingues: et bi-
bere lac hoc laudabile existit: et
bibere aquā ordet: et terras ha-
bitare siccas et simile huic faciat
q̄ toto tpe in renmate s̄ro pseue-
rat. Et si vlceraatio est i cāna me-
lis curari potest et hoc fit cum
reb⁹ exiccatis desiccantibus
vlcera pulmonis: et precipiēdo

infirmo vt in ore teneat medici-
nas desiccatas: et abstersinas
mixtas cū lenitiuis: et vt iaceat
supin⁹ vt facilius medicamina
trāsire possint discurrendo per
vulnera quēadmodū ros discur-
rēdo p̄ pietes et muros p̄ terraz:
q̄ si cā flux⁹ sanguinis fuerit ex
aperitione ouificioz venarū cu-
ra ei⁹ erit cū medicinis lenib⁹
stipticis. Sed si cā aptionis ve-
ne subtilitas sanguinis fuerit
ipsius sanatio est cū cibis gros-
sis conglutinatiuis. Sufficit
nobis hucusq̄ dixisse de solutio-
ne continuitatis arteriarum et
venarum.

¶ Cap. xxxv. Qd̄ est de cura so-
lutionis continuitatis in ner-
uis et lacertis.

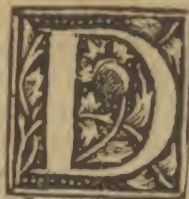

¶ **M**unc verovolum⁹ Cui
dicere de solutio-
ne continuitatis
que in neruis et la-
certis accidit. Et
dicimus q̄ quan-
do toto cōnuitatis in his mē-
bris accidit tūc necesse est corp⁹
cum hōmia et farmacia cūare et
studiose p̄spicere vt in vulnere
aliqd saniei nō fiat ne dolorem
spasmosum inducat: et ideo q̄
neruus est membrū pfundum
viscosum nō sufficit in mūdifi-
catione saniei medicina cōsolida-
tina: sed necessaria est medi-
cina que cū calefactiōe habeat
fuctionem vt saniez trahat sine
mordicatione: et ideo in princi-
pio necesse est hoc vulnus ape-
rire. Et medicine he vtilis sunt
sicut viscus albo et quod forti⁹
existit est quando aliquid addi-
mus de enforbio: et maxime si
corpora humida fuerint cōfert
valde. Sed in corporibus dure
cōplexionis et siccis valet oppo-

Gal.

ponacum: et assa fetida: et sulfar
crudum oleo olive mixtum in
his multum valet: et gummi pi-
ni in his virtuti visci et glandis
proxima est. Et quando incidit
vel scindit neru? et cutis desup
fuerit elenata: tunc has non pos-
set medicinas sustinere: sed erit
insufficiens abluere ipsam cum
oleo olive: et ponere desuper tu-
tiam ablutam. Et si corpus du-
rū extiterit troicisci andaracarō
erunt sufficientes. Et si neruus
ex transuerso et ex toto non est in-
cusus: tunc vulnus periculosius
est quam si incisus in longitudi-
ne traheret: et hic est timor spas-
mi: et ob hoc regimen istud tota-
liter est adhibendum ut proui-
dus sis in resistendo spasmo.
Sed res que mitigant dolorem
nerui ipso non existente discoop-
to est oleum olive calidū: propter
ea quod resistit omnibus passioni-
bus nerui: sed quando discoopertum
est: tunc contrariū existit: et non est po-
tendū nisi doloris fortitudo nos
impellat. Et necesse est ut medi-
cine que neruo supponunt sint
actu calide. id quod hoc membrum
pro maiori parte a frigore leditur.
Et quando apostemat neru? et ex eo
timendus est spasmus: tunc ex toto
incidendū est: quod ex hoc securabi-
tur a morte. quāuis membrū ad-
ducam? ad priuationē sensus et
mor?. Ligamēta vero fortiores
medicinas patiunt? quam nerui: et
siliiter chorde: quibus viciniores
sunt neruis. Sed ligamēta que
cū lacertis sunt, cōstructa medica-
tionē silem medicatiōi neruorū
recipiunt. Sed que ossib? conti-
nuant fortiores recipiunt medici-
nas.

¶ Cap. xxxvj. Quā est de cura fra-
cture ossium.

Dinceps loquimur de solutio-
ne facta cōtinu-
tatis in ossib? ut
ruptura nūc pa-
tur. Et dicim? quod
quā ruptura fuerit in osse ex tran-
suerfo: tūc necesse est ut partes ad
sua propria loca reducamus: et ad
hoc unāquāque partem trahere
cum instrumento ad hoc solito:
aut manu donec suo musculo
vniat? et querere quod sit equandū
et postea ligatur sicut quod precipit.
¶ Et est ut donec fascie accipiant?
et cū una incipere a loco fractu-
re superius ascendēdo. et ¶ hoc lau-
dat ligamentum: quia per hoc
cursui materie resistitur ne sa-
nietur: quod non accideret si su-
perius ligando ibi inciperet et
usque ad rupture locum perueni-
ret: et precepit. ¶ ut sic ligatum
sterusque ad. vii. dies propter apo-
stematis metum: propterea pre-
cipit si dolor membrum supernene-
rit ut super membrum ponatur
medicine mitigatiue: et si pruri-
tus adfuerit embrocetur aqua
calida ad hoc ut pustule non
ouiantur: et hoc prima septima-
na propterea si securi sumus ab-
apate: tunc non solum non sus-
ficiunt fascie: immo astelle erūt
adiungende. Dicit Rasis qui
medentur hoc nostro tempore
fracturis in prima septimana
astellas ponunt et ¶ hoc aposte-
matis metu vetat. Et etiā quia
prima septimana non timem?
quod membrum fiat totum: sed apata
tantum timemus. Item Rasis
dicit quod fractis ossib? nostri
temporis medici in principio
ponunt astellas in extremitati-
bus medicinarū quibus mem-
bra ligantur cum farina ordei.

et albumine oui: et sic dimittunt
donec conualescant. Et mihi vi-
detur quod ille qui per hunc mo-
dum curatur ille casualiter ena-
dit et melius est dissolvere fasciam
et sic fiat omni septimana et vide-
dere porum sarcoydem: et est il-
lud quod dicimus in latino su-
praosso: qui si nimis fuerit gros-
sus superponende sunt medici-
ne multum desiccative: et fasci-
a bene costringatur. Et si nimis
fuerit subtilis embrocetur spon-
gia et aqua ca. et fasci-
a elargetur. Et si fuerit repletio medicetur
flomotomia et farmacia: et ipsius
cibus subtiliet multum: et quando
transiit primam septimanam
et cibari cibis similibus illi sub-
stantie quam volumus generare:
ut cibis grossis et viscosis: et si fra-
ctura cum vulnere carnis existit
necesse est ut officium vulneris
remaneat apertum. Et si os in
longitudine scissuram patiat
ligatura sola cum bono regimine
sanat. et si fractura sit in osse cra-
nei ut penetret usque ad telam: tunc
necesse est circa scissuram os remo-
ueat: ut mundificari possit a sa-
nie tela ne telam corumpat: et si
sic non fieret sanari non posset: sed
hoc in loco nostro non inuenit
qui hoc facere sciat. Et sufficiat
hoc in omnibus speciebus ma-
le complexionis et solutionis co-
tinuitatis et primo in membris
consimilibus.

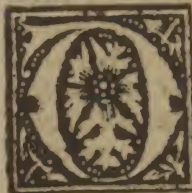
¶ Cap. xxxvij. Quid est de cura of-
ficialium egritudinum.

¶ Dicamus quod
egritudines mem-
bris officialibus
appropriate quod
sunt que sunt egri-
tudines secundum nu-
merum magis et minus. et quedam

sunt que sunt egritudines creatio-
nis sicut figura oppilatio et ap-
tio: aspitatio et lenitas. et quedam sunt
egritudines positionis. Sed egri-
tudines numeri quedam sunt natura-
les sicut digitus sextus: et quasi ars
medicine hoc non considerat: et quedam
sunt non naturales sicut lapis qui
nascitur in vesica: et lubrici qui in corpe
nascuntur: et veruccie. et aqua in oculo
descendens: et ungula: et antecedens
causa istorum est materia dissepata
in spiritate: et qualitate: et si iste egri-
tudines sunt in fieri causa efficiens re-
moueri debet cum eundem veli et post-
modum in ebria superflua erunt remo-
uenda. Et si facta fuerint quod scilicet
est erit remouendum. Et medici-
nas proprias vniuersales illarum
rerum tu scis in multis particularibus
libris. Sed que lapide expellunt rare-
nas sunt medicie a propetate illi
opationis: sicut diximus. Lubrici ve-
ro et ascarides occidunt cum me-
dicinis amaris sicut est absinthium
et centonicum. Sed cucurbiti-
ni fortioribus indigent medicinis.
verruccas vero eradicamus cum fer-
ro vel cum pena ponendo verrucam
in concavitate penne: et circumcirca
doviolenter extripare: et que huic
opationi utiles existunt sunt penne
aquilarum et galorum.

¶ Cap. xxxvij. Quid est de cura aquarum
et sanierum in oculis generatarum.

¶ Quod aqua et saniebus
que in oculis ag-
gregantur: dicitur
de quibusdam me-
dicis oculorum que in
firmis ponebantur
super scamnum et caent infe-
rius squassabant donec videbant
sanie a bocho descendere: et hoc
in aqua oculi fieri non posset: eo
quod nebule assimilantur: ita quod

qñ ipsam descēdere facimus re-
uertit supinus: ppter ea non va-
let aliter: nisi inferi cū instrumē-
to trahat. Et colliria felliū seni-
bus valēt ⁊ aq̃s o ad oculū de-
scēdūt. Et aliq̃ sunt q̃ curāt eas
aperiendo. Ungula autē qñ est
magna curat cū ferro: et si pua
fuerit curat cū medicinis. Sed
mollā remouemus cum medici-
nis puocantibus menstrua: et
cū abortum faciētib⁹. Sz egri-
tudes diminutionis numeri
sunt sicut caluiciū ppter alopi-
ciam. Et tu scis q̃ piloz genera-
tio ex supfluitatib⁹ fit laudabi-
libus ⁊ nullandabilib⁹. Ergo ca-
sus eoz est ppter defect⁹ illarū
supfluitatū aut ex corruptione
dictarum supfluitatū q̃ egressę
sunt a sui natura in qualitati-
bus malis: ⁊ ppter hoc necesse
est vt expellam⁹ ipsas supfluita-
tes p̃ farmacīā. Diminutio ho-
carnis dictū est qualiter debeat
restaurari. Sed egritudines in
creatione ex quib⁹ vna ī figura
existit vtplurimum sunt natu-
rales. Et ideo in curatione me-
dicina ingressum nō habet. Et
si etiā tpe part⁹ vsq̃ ad finem
augmētū ad bonas puerantur
formas rectificari possunt. Et
etiam lenitas ⁊ asperitas egri-
tudes forme existunt. Et aspi-
tatis cā est humor coleric⁹ acu-
tus: aut flegmatic⁹ salus et sa-
natio istius est superfluitatis
isti⁹ euacuatio: ⁊ membrorū cō-
fortatio cū reb⁹ stipticis. Ne hu-
iusmodi materia vltius spar-
gat. Et postmodū cum medici-
nis lenitinis aspitās remonea-
tur. Sed lenitas ab humore fit
leui et lubricatio: et huius sa-
natio est illum humore remoue-
re: ⁊ fm q̃ dictū est in alio hoc

erit faciendū. Et sub hoc genere
oppilationis egritudines con-
nuntur: ⁊ si in fieri fuerit humi-
rem facientem euacuamus cū
vsu medicinarū aperitiuarū ⁊
illas aperiant oppilationes. Et
si factę fuerint: ⁊ non adsit rep-
tio aperitiue medicine sufficien-
tiam habent ⁊ apertioi viarū q̃
clausę sunt medicatio erit p̃ con-
trariū: sicut sunt medicine stipti-
ce et cōfortatiue. Et aliqñ curat
hec passio cum medicinis stipti-
cis et stupefactiuis: ⁊ hoc fit qñ
virtus superat expulsina.

¶ Cap. xxxix. Quod est de cura
positionis ⁊ situs.

Et positionis egritudo
hernia manifestior ex-
istit: sicut q̃ in ventre et
testiculis fit: ⁊ q̃ in ven-
tre fit sanatur vt eger sup cerni-
cem ponatur: ⁊ q̃ egressum fue-
rat reducatur. ¶ Et fractura sti-
pticis sanatur sicut cū nucib⁹ ci-
pressi: ⁊ gūma glandiū et simili-
bus: et si tumor fuerit qui redu-
ctioni resistit remouere illū de-
bemus cū reb⁹ remouentib⁹ vē-
tositatem. Hernie vero q̃ in inte-
stinis descendit curatio est vt qđ
egressum fuerit reducatur: ⁊ exer-
citium inhibeatur. Et hec egri-
tudo difficilis est ad sanandū.
Ex egritudinib⁹ positionis gib-
bositas existit. Et huius curatio
est humorem grossum viscosum
euacuare ⁊ exhibere medicinas
vaporabiles q̃ ventositatem di-
minuunt grossam. Et hui⁹ egri-
tudinum est dislocatio: et hoc p̃
reductionem membri ad ppriū
locū curetur anteq̃ aposteme f.
Et q̃ quodlibet membrū quod
dislocatur eius posio lesionem
recipit excepta brachij et spatu-
le dislocatione in huius scientie

Liber

artifices cognoscunt eam. Suf-
ficient tibi et illis qui tibi assimila-
ti sunt quod breuiter de generibus
egritudinum dictum est. Quia
hunc librum non composui nisi
per illos qui tibi in perfectione
assimilantur: quia illi comprehen-
dunt quod dictum est ab eo quod
est dictum propter fundamen-
ta et principia que habebunt. Nam
tu scis quod omnes scientie princi-
pium sumunt duobus modis aut
a rebus per se notis: aut ab alia
scientia. Et maxime tibi suffi-
cit quod in hac scientia multas ha-
bes doctrinas et principia. Et
scias quod ille qui a te elongabitur
hunc librum vitabit. Sed debuisti
sem complenisse sermonem meum
in sanatione accidentium vni-
cuius membro superuenientium
Propterea quia etiam acciden-
tia secundum aliquem modum
egritudines dicuntur. Et melius
in declaratione rerum vniuersa-
lium existit ut ipsa vniuersalia
ad particularia reducantur. Sed
ad presens mihi comoditas non

respondet: quia in alia re vel arte
hac nobiliores studere inten-
do. Unicuique volenti ad huius-
modi preclaritatis scientiam per-
uenire: bonum est ut libros Abu-
meri Auenzoar studiose legat.
Nam illic medicine thesaurus
patet manifeste. Et deus nos ab
errore eruat: et ex ipsius lumine
nostros oculos illuminare di-
gnetur.

Hoc Anerroys Coliget casti-
gatus quod hactenus Excebat
Lugduni Joannes Crispin^{us} di-
ctus du Carre mandante Ho-
nestissimo viro Jacobo de Giun-
ti. 1531. mense Mayo.

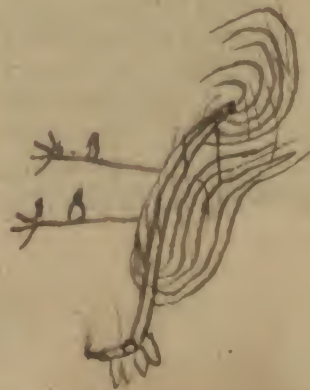
Regestum.

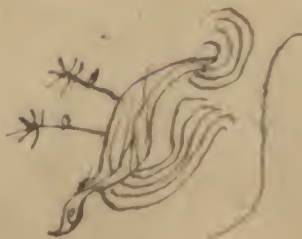
A B C D E F G H I K
L M N O P Q R S T
U X Y. Omnes sunt quaterni;

f 3 n 3 s.

~~Joannes Crispin^{us}~~
~~propter~~

Quoniam Salazar est in Bibliotheca
Regia

artifices
dedit tibi
loar qu
fegritu
pei

~~quodammodo~~
~~possederat~~

~~quodammodo~~
~~possederat~~

